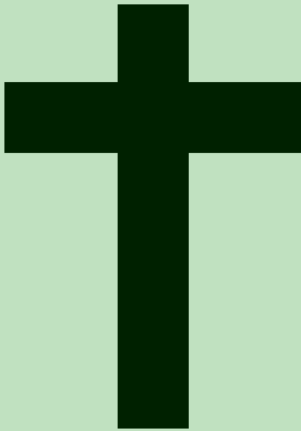

Ayta Abellen

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

Ayta Abellen

Ayta, Abellen: Ayta Abellen (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayta, Abellen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
05a1bfd1-4534-5761-ade7-123a56da354c

Contents

MATEO	1
Marcos	63
LUCAS	102
JUAN	168
DIDIYAG	214
ROMA	273
1 CORINTO	299
2 CORINTO	323
GALACIA	339
EFESO	348
FILIPOS	356
COLOSAS	362
1 TESALONICA	367
2 TESALONICA	372
1 TIMOTEO	375
2 TIMOTEO	382
TITO	387
FILEMON	390
Hebreo	392
SANTIAGO	412
1 PEDRO	418
2 PEDRO	425
1 JUAN	429
2 JUAN	436
3 JUAN	437
JUDAS	438
IMPAKIT	441

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MATEO

*Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesu Cristo
(Lucas 3:23-38)*

¹ Yati ye lihtaan nin nangaunan tutoa nan Apo Jesu Cristo a lahi nan David a lahi nan Abraham.

² Hiyay Abraham ye bapa nan Isaac.

Hiyay Isaac ye bapa nan Jacob.

Hiyay Jacob ye bapa lan Juda boy kakatongno na.

³ Hiyay Juda ye bapa lan Perez boy Zera a anak na kanan Tamar.

Hiyay Perez ye bapa nan Esrom.

Hiyay Esrom ye bapa nan Aram.

⁴ Hiyay Aram ye bapa nan Aminadab.

Hiyay Aminadab ye bapa nan Naason.

Hiyay Naason ye bapa nan Salmon.

⁵ Hiyay Salmon ye bapa nan Boaz a anak na kanan Rahab.

Hiyay Boaz ye bapa nan Obed a anak na kanan Ruth.

Hiyay Obed ye bapa nan Jesse.

⁶ Hiyay Jesse ye bapa nan Poon David.

Hiyay Poon David ye bapa nan Solomon a anak na kanan bawo nan Urias.

⁷ Hiyay Solomon ye bapa nan Rehoboam.

Hiyay Rehoboam ye bapa nan Abias.

Hiyay Abias ye bapa nan Asa.

⁸ Hiyay Asa ye bapa nan Jehoshafat.

Hiyay Jehoshafat ye bapa nan Joram.

Hiyay Joram ye bapa nan Uzias.

⁹ Hiyay Uzias ye bapa nan Jotam.

Hiyay Jotam ye bapa nan Acaz.

Hiyay Acaz ye bapa nan Ezekias.

¹⁰ Hiyay Ezekias ye bapa nan Manases.

Hiyay Manases ye bapa nan Amos.

Hiyay Amos ye bapa nan Josias.

¹¹ Hiyay Josias ye bapa lan Jeconias boy kakatongno na. Kananyatew a panaon, hilay Israelita, kinapyol hilan taga Babilonia.

¹² Ket legan kapyol hilaynan taga Babilonia ye Israelita, hiyay Jeconias ket nagkaanak ya.

Hiyay Jeconias ye bapa nan Salatiel.

Hiyay Salatiel ye bapa nan Zerubabel.

¹³ Hiyay Zerubabel ye bapa nan Abiud.

Hiyay Abiud ye bapa nan Eliaquim.

Hiyay Eliaquim ye bapa nan Azor.

¹⁴ Hiyay Azor ye bapa nan Zadoc.

Hiyay Zadoc ye bapa nan Akim.

Hiyay Akim ye bapa nan Eliud.

¹⁵ Hiyay Eliud ye bapa nan Eleazar.

Hiyay Eleazar ye bapa nan Matan.

Hiyay Matan ye bapa nan Jacob.

¹⁶ Hiyay Jacob ye bapa nan Jose a ahawa nan Maria. Hiyay Maria ye indo nan Jesus a anhabtan Cristo.

¹⁷ Kaya-bay paibat kanan Abraham angga kanan Poon David, main labin-apat a lahi. Ket paibat met kanan Poon David angga ha nakapyol hilan taga Babilonia, labin-apat met a lahi. Ket paibat ha nakapyol hilan taga Babilonia anggan nianak yay Apo Jesus a anhabtan Cristo, main met labin-apat a lahi.

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesu Cristo

(Lucas 2:1-7)

¹⁸ Wanae ye nangalyadi ha in-anak yay Apo Jesu Cristo. Hiyay Maria a indo na, ket nakataning yaynan ikahal kanan Jose hatew. Noba bayo hila po naylalay, natandaan nan Maria a mabuktot yayna makauli ha kapalyadiyan nin Ihipiditon Dioh. ¹⁹ Hiyay Jose a mapag-ahawa nan Maria, ket magha yan matoyng a tao. Kaya-bay inihip na a ihay na yay Maria a homain kanayon a nagtanda ta-omen ahe ya mipading-ey.

²⁰ Noba legan an-hipen na yatew Jose, napakit ya kana ye anghil nin Dioh makauli ha leplep. Ket hinabi na kana, "Jose a lahi nan David, adi ka ampagluwaluwa a mangikahal kanan Maria, ta binumuktot ya makauli ha kapalyadiyan nin Ihipiditon Dioh. ²¹ Manganak yan maghay laki. Ket pangalanan mo yan Jesus,* ta iligtah na hilay tatao na ta-omen hila ahe mapaduhaan uli ha kakahalanan la."

²² Ket nalyadi hilatin kaganaan ta-omen matupad ye hinabi nan Apo makauli kanlan popodopita na a wanae,

²³ "Bumuktot ya lano ye maghay balatang.

Ket manganak ya nin maghay laki.

Ket ingaten la yan Emmanuel."† (Hiyay labay habiyen, "Lamo tawo yay Dioh.")

²⁴ Haanin ha nimata yay Jose, hinumbong nay hinabi nin anghil nin Dioh kana, ket tinanggap na yay Maria bilang ahawa na. ²⁵ Noba ahe naya nilalay legan mabuktot ya po. Ha nanganak yayna, hiyay Jose, pinangalanan na yan Jesus ye ongi.

2

Hiyay Panlumateng lan Mangadunong ha Titige nin Bibitoen

¹ Hiyay Apo Jesus, nianak ya ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea ha panaon nan Poon Herodes. Ha maghay mangaaamot, main nilumateng ha Jerusalem a nangibat ha daya a mangadunong ha titige nin bibitoen.

² Ket nanepet hila kanlan tatao ihtew, "Way-ihtew yan in-anak ye ongi a mag-ilyadin poon yon Jujudio? Antepeten miya, ta nakit mi ha daya ye bitoen a pagkakitan a nianak yayna. Ket nakew kayi ihti ta-omen kayi manggalang kana."

³ Ha nabalitaan nan Poon Herodes yati, nayoot ye ihip na. Wanabay hila met ye kaganaan a tatao ha Jerusalem. ⁴ Kaya-bay hiyay Poon Herodes, impadakit na hilay manguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ket tinepet na hila, "Way-ihtew ya ianak ye Cristo?"

⁵ Ket nakibat hila kana, "Ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea, ta wanae ye impahabi nan Apo Dioh kanan podopita na hatew,

* **1:21** *Jesus: hiyay labay habiyen nin ngalan Jesus ha habin Jujudio ket "Mangiligtah yay Apo Dioh."* † **1:23** *Isaias 7:14.*

6 ‘Hikawon tatao ha banwan Betlehem a hakop nin Juda, aliwa kawon maaaypa kanlan kanayon a tatao ha babanwa nin Juda. Ta mangibat ya lano ha banwa yo ye maghay poon a mangalingay kanlan tatao kon Israelita.’ ^{*}

7 Haanin, hiyay Poon Herodes, impadakit na hilan homain kanayon a nagtanda ye mangadunong ha titige nin bibitoen. Ket tinepet na hila, “Nakano yo yan nakit yatew a bitoen?”

Nakibat hila, “Luwaynay taon ye nalabah.”

8 Pangayadi, intubol na hilayna ha Betlehem. Ket binilinan na hila, “Makew kawoyna ha Betlehem, ta pakatapulen yo yan manged ye anak. Ket no makitan yo yayna, ipatanda yon tampol kangko ta-omen ako met makew manggalang kana.” ⁹ Pamakange la nin bilin nan Poon Herodes, nakew hilayna ha Betlehem. Legan angkumodang hila palakew ihtew, nakit la yayna man yatew a bitoen. Ket imbagnoh hila nin bitoen ha angkunaan nin anak. ¹⁰ Uli ha pamakakit la ha bitoen, ket naaliket hilan tubat. ¹¹ Ket ha hinumlep hilayna ha baey, nakit la yay anak ha talig nan Maria a indo na. Ket nilumukob hilan nanggaling kana. Pangayadi, niloat lay kakaget la haka la in-ibyay kana ye didigalo la a balitok, insenso, boy makapabango a mira.

¹² Haanin, hinabi nan Apo Dioh ha taynep lan mangadunong ha titige nin bibitoen, “Adi kawoyna ampag-udong kanan Poon Herodes.” Kaya-bay ha nuli hilayna, lumbo anay dinanan la.

Hiyay Panumakah palakew ha Egipto

¹³ Ha nakaalih hilaynay mangadunong ha titige nin bibitoen, napakit ya ha taynep nan Jose ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinabi nan anghil kana, “Mimata ka, ta hilay mitaindo mo, itakah mo hilan ilakew ha Egipto. Kumonin kawo po ihtew anggana ahe ko habiyen kanyon mag-udong kawoyna, ta an-ipatapul na yan Poon Herodes ye anak ta-omen naya ipapatey.”

¹⁴ Kaya-bay nimata yay Jose. Ket kananyatew met ateed a madeglem, intakah na hilay mitaindo palakew ha Egipto. ¹⁵ Ket kinumonin hila ihtew angga ha matey yay Poon Herodes. Uli yatin nalyadi, natupad ye hinabi nan Apo Dioh makauli kanlan popodopita na hataw a wanae, “Hiyay anak kon laki, hinagyat ko yan umalih ha Egipto.”[†]

Hiyay Pangipapatey kanlan Aanak a Laki

¹⁶ Ha natandaan nan Poon Herodes a nahiliban la yan mangadunong ha titige nin bibitoen, napoot yan tubat. Kaya-bay intubol na hilay huhundaloh nan makew ha banwan Betlehem boy ha kaganaan a lulugal a mahaley ihtew. Ket imbilin na a pateyen la hilay kaganaan a lalakin anak a nagtaon nin luwa paaypa. Ta luwaynay taon ye nalabah paibat ha nakit laya ye bitoen nin mangadunong ha titige nin bibitoen.

¹⁷ Uli yatin nalyadi, natupad ana ye hinabi nan podopitan Jeremias a wanae,

¹⁸ “Main angkange a makhaw a pangandang boy panumangih ha banwan Rama.

Hiyay Raquel, antangihan nay aanak na.

Ket ahe ya maliwaliwa,
ta natey hilaynay aanak na.”[‡]

Hiyay Pag-udong nan Jose paibat ha Egipto

^{*} 2:6 Mikas 5:2. [†] 2:15 Hosea 11:1. [‡] 2:18 Jeremias 31:15.

19 Ha natey yaynay Poon Herodes boy anti ya po ha Egipto ye Jose, napakit yayna man ha taynep na ye anghil nin Dioh. ²⁰ Hinabi nin anghil kana, "Jose, mimata ka, ta iuli mo hilaynay mitaindo mo ha Israel, ta natey yaynay malabay mamatey kanan anak."

²¹ Kaya-bay nimata yay Jose. Ket in-uli na hilaynay mitaindo na ha Israel. ²² Noba ha nabalitaan nan Jose a hiyay Arquelao a anak na met ateed nin Poon Herodes ye hinumagili a ampanakop, nalimowan yan makew ihtew. Haanin, ta binabalaan na yan Apo Dioh ye Jose ha taynep na, ket naglaloh hilaynan nakew ha plobinhiyan Galilea. ²³ Ket kinumonin hila ha banwan Nazaret. Ha wanabay, natupad ye hinabi lan popodopita, "Ingaten laya lanon Nazareno" ye Cristo.

3

Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo (Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Kananyatew a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo, nakew yan nangpatanda ha wangwang nin Judea ² nin wanae, "Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta madanon anay panakop nan Apo Dioh."

³ Hiyay Juan a Māmawtihmo ye andektan nin hinabi nan podopita Isaias ha hinabi na,

"Main maghay ampangipangha ha wangwang nin wanae,
'Thadya yoy dān nan Apo.

Itoyng yoy pagdanan na.' ">*

⁴ Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh na, yadi met ha katat ayop. Hiyay pamangan na, ket kowangey boy pulot panilan. ⁵ Malabong a tatao ha banwan Jerusalem, ha hakop nin plobinhiyan Judea boy ha lulugal a mahaley ha kabatowan Jordan ye nakew kanan Juan. ⁶ Ket inhabi lay kakahalanan la. Kaya-bay binawtihmowan na hilan Juan ha kabatowan nin Jordan.

⁷ Noba ha nakit nan Juan a malabong a Papariseo boy Sasaduseo ye anhumaley kana a pabawtihmo met, hinabi na kanla, "Hikawon ba-mon bibikat, ayay naghabi kanyo a takahan yoy anlumateng a pamaduha nin Dioh? ⁸ No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha didiyag yo. ⁹ Adi yo an-hipen, 'Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin Abraham.' Pakaihipen yo a agya hilatin dadapah, mababa na yan diyagen Apo Dioh a anak nan Abraham. ¹⁰ Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Dioh a mamaduha kanyo a ba-mon nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay balang poon-kayo a ahe ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon ha apoy."

¹¹ "Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkakitan a pinaghehean yoynay kakahalanan yo. Noba main lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. Ket lano, bawtihmowan na kawo nin lhpitudon Dioh boy apoy. ¹² Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket ikamalig na. Noba hiyay apah, iulam naya ha apoy a ahe angkalep makanoman."

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus (Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

¹³ Hiyay Apo Jesus a ibat ha plobinhiyan Galilea, nilumateng ya ha kabatowan nin Jordan ta-omen ya pabawtihmo kanan Juan. ¹⁴ Noba hinabi

* 3:3 Isaias 40:3.

nan Juan, "Hiko dayi ye hukat mon bawtihmowan. Taket ta pabawtihmo ka kangko?"

¹⁵ Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Higina, ta yabayti ye huhton diyagen ta-omen matupad ye kalabayan nan Apo Dioh." Kaya-bay binawtihmowan na yan Juan.

¹⁶ Pangayadi yan nabawtihmowan ye Apo Jesus, ket inumawah yayna ha lanom. Ket tampol yan naglukat ye langit. Ket nakit na ye Ihipiditon Dioh ha kadih kalapati a inumaypa yan inumapon kana. ¹⁷ Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, "Yati ye Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat."

4

Hiyay Panukho kanan Apo Jesus (Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

¹ Pangayadi, hiyay Apo Jesus, in-ugot na yan Ihipiditon Dioh ha wangwang ta-omen na yan tukhoen nin Satanas. ² Pangayadi nin apatapo a mangaamot a pagpalta nin mangan Apo Jesus, nabitlan yan tubat. ³ Haanin, nilumateng yay Satanas a manukho kana. Ket hinabi na, "No peteg a hika ye Anak nin Dioh, diyagen mo man awod a makan hilatin dadapah."

⁴ Noba nakibat yay Apo Jesus, "Yati ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao, no aliwan tepe Habi nin Dioh.'
„*

⁵ Pangayadi yatew, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket pinaideng naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan nin Timplo ⁶ haka na hinabi kanan Apo Jesus, "No peteg a hika ye Anak nin Dioh, magtaboy ka man awod. Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Itubol na hilan Apo Dioh ye aanghil na a manalima kammon manampopo ta-omen ahe mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.' "†

⁷ Noba nakibat yay Apo Jesus kanan Satanas, "Yati ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.' "‡

⁸ Pangayadi, inlakew na yayna man nin Satanas ha pinakamatagay a mapantay, ta ipakit na kanay kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta boy hiyay kabatnangan lan hilati. ⁹ Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, "Kaganaan yain, ibyay ko kammo dapot tana, manalimukod kan manggalang kangko."

¹⁰ Noba hinabi nan Apo Jesus kana, "Umalih kayna ihti Satanas, ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.' "§

¹¹ Pangayadi yatew, nilakwanan na yaynan Satanas ye Apo Jesus. Ket nilumateng hilay aanghil nin Dioh, ket kinalingay laya.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus (Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

¹² Ha nabalitaan nan Apo Jesus a napidiho yay Juan, nag-udong ya ha plobinhiyan Galilea. ¹³ Noba ahe ya kinumonin ha Nazaret, no aliwan ha Capernaum, ha ambay dagatdagatan nin Galilea ha dön nin Zabulun

* 4:4 Deuteronomio 8:3. † 4:6 Kakanta 91:11-12. ‡ 4:7 Deuteronomio 6:16. § 4:10 Deuteronomio 6:13.

boy Neftali. ¹⁴ Uli yatin nalyadi, natupad ye hinabi nan podopita Isaias a wanae,

¹⁵ “Hiyay luwan lugal a anhabtan Zabulun boy Neftali, madanan yan palakew ha gilid dagatdagatan boy anti ha lipay nin kabatowan nin Jordan.

Hilatin luwan lugal ket hakop nin Galilea boy angkunaan nin malabong a aliwan Judio.

¹⁶ Hilay tatao ihtew, ampagbi-ay hila ha kalitehan, noba makakit hilan tubat a kahnagan.

Agya anti hila ha kalitehan boy paugot hila ha kamateyan, ket mahnagan hila met ateed.”*

¹⁷ Paibat hatew, hiyay Apo Jesus, ket nandugi yaynan nangipatanda nin wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan, ta madanon any panakop nan Apo Diah.”

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan naunan Mānumbong na
(*Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11*)

¹⁸ Legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin Galilea, nakit na hilay mikatongno a Simon a anhabtan Pedro boy Andres. Ampangikatkat hilan higay la, ta mānlapet hila. ¹⁹ “Kilakew kawo kangko,” wanan Apo Jesus, “ta diyagen katawoynan māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit.” ²⁰ Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

²¹ Legan ampagpahulong yay Apo Jesus ha pangumodang na, nakit naya met ye mikatongno a Santiago boy Juan a anti ha bangka a ampagayuma nin higay la. Lamo la yey Zebedeo a bapa la. Ket hinagyat na hila met ye mikatongno a makilakew kana. ²² Ket tampol lan nilakwanan ye bangka boy bapa la. Ket nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus
(*Lucas 6:17-19*)

²³ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan nangiadal ha pāytiponan lan Jujudio ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Galilea. Impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Diah boy pinaitaah na hilay tatao ha kaganaan a kalahin hakit la. ²⁴ Haanin, hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, nitayak ana ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Siria. Kaya-bay hilay kaganaan a tatao ihtew a ampaghakit nin nakahinadi, hilay hinelpun nin maloke a ihpidito, hilay angkumdey ye laman la, hilay lulumpo, inlakew la hila kanan Apo Jesus. Ket pinaitaah na hilan kaganaan. ²⁵ Ket agya way-ihtew ya makew, anhumbongen la yan malabong a tataon nangibat ha plobinhiyan Galilea, babanwa ha Decapolis, banwan Jerusalem boy ha kanayon a lulugal ha plobinhiyan Judea boy hilay angkumonin ha lipay kabatowan nin Jordan.

5

Hilay tataon Minged
(*Lucas 6:20-23*)

¹ Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, hinumaka ya ha nagmamapantay boy ihtew ya nikno. Ha hinumaley hilay mānumbong na kana, ² nandugi yaynan mangiadal, a wana,

* **4:16** Isaias 9:1-2.

- 3 “Minged hilay tataon ampamalay a katapulan la yay Apo Dioh, ta maibilang hila kanlan anhakopen na.
- 4 Minged hilay tataon antumangih, ta liwaliwaen na hilan Apo Dioh.
- 5 Minged hilay tataon ampagmakaaypa, ta tawiden lay babe-luta.
- 6 Minged hilay tataon angkahabek a manyag nin katoynongan a omen ha taon angkabil o angkaplangan, ta pabhoyen na hilan katoynongan Apo Dioh.
- 7 Minged hilay tataon mapangingalo, ta ingalowan na hila met Apo Dioh.
- 8 Minged hilay tataon malinih ye puho la, ta makit la yay Apo Dioh.
- 9 Minged hilay tataon ampanyag nin paykahundo, ta mahabtan hilan aanak nin Dioh.
- 10 Minged hilay tataon ampipaloke uli ha panumbong la ha kalabayan nan Apo Dioh, ta maibilang hila kanlan anhakopen na.
- 11 Minged kawo no an-umihen la kawo, an-ipaloke, boy andamaen uli ha panumbong yo kangko. ¹² Wanabay met ateed ye nalyadi kanlan popodopita nin Dioh hatew. Kaya-bay maghayaghag kawo boy mag-aliket, ta mayadet ye plimyo yo ha langit.”

Hiyay Nakailalayan nin Ahin boy Kingki

(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

¹³ Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawo ye pagkaahin nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong. Ha wanabay, homain anan hilbi. Kaya-bay itapon yayna tana ha dān boy tudak-tudakan anan bengat nin tatao.”

¹⁴ “Hikawo ye pinagkakingki nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta a omen ha maghay banwa a anti ha babe nin mapantay a makit nin kaganaan.”

¹⁵ “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin panakalan, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen ya mahnagan ye kaganaan a anti ha loob nin baey. ¹⁶ Wanabay met kanyo. Katapulan a humnag kawo kanlan tatao makauli ha manganged a didiyag yo. Ha wanabay, igalang la yay Bapa yon Dioh a anti ha langit.”

Hiyay Adal tungkol ha Bibilin

¹⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta a mangalih nin hilbi nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha huhulat lan popodopita hatew? Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila tupaden.

¹⁸ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Legan anti po ye langit boy luta, agya hiyay pinakamakandin pahen nin Bibilin, ahe maanam anggan ahe matupad kaganaan. ¹⁹ Kaya-bay ayaman a ahe manupad ha agya po ha pinakamakandin pahen nin Bibilin boy iadal na met kanlan kanayon a ahe la tupaden, ket maibilang ya a pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Noba ayaman a manupad nin Bibilin boy iadal na met kanlan tatao a tupaden la yatew, ket maibilang yan matagay kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ²⁰ Ta yati ye habiyen ko kanyo. Katapulan a igitan yoy panumbong lan mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo ha kalabayan nan Apo Dioh. Ta no ahe, ahe kawo bega maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangapoot

²¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Nange yoyna a hinabi hatew po kanlan nangaunan tutoa tawo, ‘Adi kawo mamatey nin tao, ta ayaman a mamatey,

ket mauhgaan a mapaduhaan.* ²² Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, 'Ayaman a angkapoot kanan katongno na, ket mauhgaan a mapaduhaan.' Boy ayaman a maghabi kanan katongno na nin 'Homain kan hilbi!' ket maiadap ya met ha Panuhgaan lan Jujudio. Ayaman a maghabi kanan katongno na nin 'Mutaw ka!' ket maipalakew ya ha impilno. ²³ Kaya-bay no ampangihagpa ka nin digalo mo kanan Apo Dioh, ket maihipan mo yay hakit nakem nan katongno mo kammo, ²⁴ lakwanan mo po ye hagpa mo ha pangihagpaan ta makew ka po makikahundo kana. Pangayadi, mag-udong ka boy mangihagpa kanan Apo Dioh."

²⁵ "No main mangidalom kammo, tampol kan makikahundo kana legan ahe naka po indalom. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan uhgado. Pangayadi, igawang naka ha polih a mangipidiho kammo. ²⁶ Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe kayna milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo."

Hiyay Adal tungkol ha Pamabayi o Pamakilaki

²⁷ "Nange yoynabay met a hinabi hatew po, 'Adi ka mamabayi o makilaki.'† ²⁸ Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, 'Ayaman a mamudek a main kaotoyan ha babayi o laki, ket nagkahalanan yayna nin pamakilaki o pamabayi.' ²⁹ Kaya-bay no hiyay dapit wanan a mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen mo yan itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo dinan luwa noba mipalakew ka met ha impilno. ³⁰ No hiyay dapit wanan gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yan itapon. Ta mamanged po a mamaghay gamet mo dinan luwa noba mipalakew ka met ha impilno."

Hiyay Adal tungkol ha Pangihyay nin Ahawa (Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

³¹ "Hinabi na po ha Bibilin, 'No labay nin maghay laki a ihyay ye ahawa na, katapulan a biyan na yan kahulatan nin payngihyay.'‡ ³² Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, 'Ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na, powidan bengat no nakilaki ye ahawa na, ket hiyaynabay met ye nangitudon kanan ahawa na a magkahalanan ya no mangahawa yan lumbo. Ket hiyay lakin mangahawa kanan babayin in-ihyay, magkahalanan yayna met nin pamabayi.'"

Hiyay Adal tungkol ha Panumpa

³³ "Nange yoyna met a hinabi kanlan nangaunan tutoa tawo hatew, 'No magpangako ye maghay tao boy hinumpaan na po ha ngalan nan Apo Dioh, katapulan a tupaden nay pangako na.'§ ³⁴ Noba haanin, yati met ye habiyen ko kanyo, 'No magpangako kawo, adi kawo ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit, ta anti ya ihtew ye pamiknoan nin Dioh. ³⁵ Adi yo met an-idamit ye babe-luta, ta yati ye tukdoan nin bibitih na. Boy adi yo met an-idamit ye banwan Jerusalem, ta yati ye banwa nan Makapalyadiyan a Poon. ³⁶ Boy adi yo met an-idamit ye laman yo, ta agya po maghay labok yon bengat, ket ahe yo mababa a paputien o pangititen. ³⁷ Habiyan yoynan bengat, "Awo" no awo o "Ahe" no ahe. Ta no manumpa kawo po, ket ibat ana kanan Satanas.'"

Hiyay Adal tungkol ha Pamae (Lucas 6:29-30)

* 5:21 Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17. † 5:27 Deuteronomio 5:18. ‡ 5:31 Deuteronomio 24:1. § 5:33 Levitico 19:12; Bibilang 30:2; Deuteronomio 23:21.

³⁸ “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘No binuwag na kan kapadiho mo, buwagen moya met. Boy no binongitan na kan kapadiho mo, bongitan moya met.’ ³⁹ Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo. No main taon manyag nin maloke kanyo, adi yoya ambaeen. No main manikpa nin pingipingi mo, iadap mo po kana ye kahampad. ⁴⁰ No main mangidalom kammo ta labay nan kowen ye bado mo, ibyay mo, dayon hamda mo. ⁴¹ No main hundaloh a mamilit kammon mangipakaget nin kalga na ha maghay kilomitodo, igitan mo po anggan luway kilomitodo. ⁴² No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mandam, padaman moya.”

Hiyay Adal tungkol ha Pangado
(Lucas 6:27-28; 6:32-36)

⁴³ “Nange yoyna met a hinabi hatew, ‘Adoen moy gayyem mo noba kahulog moy kaaway mo.’ ⁴⁴ Noba haanin, yati ye habiyen ko kanyo, ‘Adoen yo hilay kaaway yo boy ipakigwang yo hilay ampangipaloke kanyo.’ ⁴⁵ No wanabay ye diyagen yo, mapaptegan a anak na kawoynan Bapa yon Diah a anti ha langit. Ta hiyay Apo, ket padipadiho na hilan ampahnagan nin mangaamot boy ampaudanan ye mangaloke boy matoyong. ⁴⁶ No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo a maagad kanan Apo Diah. Ta wanabay met ye andiyagen lan mangakuhit a maningil nin bowih. ⁴⁷ Boy no hilay gagayyem yon bengat ye an-idlaw yo, homain kawon nakaidumaan kanlan kanayon a tatao. Ta wanabay met ateed ye andiyagen lan tataon ahe ampamteg kanan Apo Diah. ⁴⁸ Kaya-bay katapulan a mag-ilyadi kawon genap a omen kanan Bapa yon Diah a anti ha langit.”

6

Hiyay Adal tungkol ha Panlimoh

¹ “Mag-alla kawo awod, ta aliwa dayin padangal nin tao ye hangkan nin panyag yon manged. No wanabay ye andiyagen yo, homain kawoyna lanon matanggap a plimyo kanan Bapa yon Diah a anti ha langit.”

² “Kaya-bay no ampanaglap kawo kanlan mangaidap, adi yo hila antuwaden ye ampagmamangedan. Ta no managlap hila kanlan mangaidap, ket an-ibabagwa la ha päytiponan boy ha dādān ta-omen la hila dangalen nin tatao. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap laynay plimyo la. ³ No managlap kawo kanlan mangaidap, adi yoynan anhabiyen ha agya ayaman ⁴ ta-omen homain makatanda. Ha wanabay, hiyay Bapa yon Diah a ampakakit ha dinyag yon homain nagtanda, ket biyan na kawo lanon plimyo yo.”

Hiyay Adal tungkol ha Pamakigwang
(Lucas 11:2-4)

⁵ “No makigwang kawo, adi yo hila antuwaden ye ampagmamangedan. Ta kalalabay lay ampideng a ampakigwang ha loob nin päytiponan boy ha pihangaan nin dādān, ta labay lan bengat a makit hilan tatao. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap laynay plimyo la. ⁶ Noba hikawo, no makigwang kawo kanan Bapa yon Diah, lumoob kawo ha hilid haka yo ileneb ta-omen la kawo ahe makit. Ha wanabay, hiyay Bapa yon Diah a ampakakit nin hikliton andiyagen yo, biyan na kawo lano nin plimyo yo.”

⁷ “Kaya-bay no makigwang kawo, adi yo pieel-el ye hahabi a omen ha andiyagen lan ampakigwang ha diohdihan. Ta nabaan la a leng-en nin

diohdiohan ye pakigwang la no makadang. ⁸ Adi yo hila antuwaden, ta bayo kawo po makikwa kanan Bapa yon Dioh, ket tanda nayna ye matapul yo. ⁹ Kaya-bay no makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,

'Bapa mi a anti ha langit,
galängen laka dayin kaganaan a tatao.

¹⁰ Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.

Matupad dayi ye kalabayan mo ihti ha babe-luta a omen ha langit.

¹¹ Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.

¹² Boy patawaden mo kayi ha kakahalanen mi
a omen ha pamatawad mi kanlan nagkahalanen kammi.

¹³ Adi mo kayi ampaolayan a matukho,
no aliwan iligtah mo kayi kanan Satanas.'

¹⁴ No patawaden yo hilay nagkahalanen kanyo, patawaden na kawo met nin Bapa yon Dioh a anti ha langit. ¹⁵ Noba no ahe, ahe na kawo met patawaden."

Hiyay Adal tungkol ha Pagpaltan Mangan

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus, "No magpalta kawon mangan, adi yo hila antuwaden ye ampagmangedan. Ta ahe hila ampag-olameh boy ahe hila ampagtalaytay ta-omen la matandaan nin tatao a ampagpalta hilan mangan. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Natanggap layna ye plimyo la. ¹⁷ Noba hikawo, no magpalta kawon mangan, ket mag-olameh kawo boy magtalaytay ¹⁸ ta-omen la ahe matandaan nin tatao a ampagpalta kawon mangan. Ket hiyay Bapa yon Dioh a ahe makit a anti ha langit a ampakakit nin andiyagen yon hiklito, ket biyan na kawon plimyo yo."

Hiyay Kabatnangan ha Langit

(Lucas 12:33-34)

¹⁹ "Adi kawo ampanipon nin kabatnangan ihti ha babe-luta, ta ihtibay, ket anagen, taeyen, boy matakaw. ²⁰ No aliwan manipon kawo nin kabatnangan yo ha langit. Ta ihtewbay, ket homain anag o taey a makadama boy homain makahlep a manakaw. ²¹ Ta no way-ihtew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo."

²² "Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman. Kaya-bay no makinang ye pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo.

²³ Noba no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye matiboen laman mo. Ket no hiyay kahnagan a anti kammo, ket kalitehan met manayti, maliteh yayan tubat ye pagbi-ay mo."

Hiyay Kabatnangan o hiyay Apo Dioh?

(Lucas 16:13; 12:22-31)

²⁴ "Homain taon mapayngidlan nan paghilbayan ye luway amo. Ta no adoen na yay magha, katapulan kahulogan na yay magha. Ket no mag-ilyadi yan mapatayaan ha magha, katapulan a umihen naya met ye magha. Wanabay met ateed, ahe yo malyadin payngidlanan a paghilbayan ye Apo Dioh boy hiyay kabatnangan."

²⁵ "Kaya-bay pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Adi yo angkayootan ye tungkol ha pamangan yo o inomen yo o maihoot yo. Ta hiyay bi-ay, maaalaga ya dinan ha pamangan. Boy hiyay laman, maaalaga ya dinan ha bado. ²⁶ Bilewen yo hilay mamanokmanok a anlumpad ha lowang. Ahe hila ampananem o ampamupol boy ahe hila met ampanipon nin pamangan la ha kamalig. Noba hiyay Bapa yon Dioh a anti ha langit, ket ampakanen na hila. Hikawo po lagi! Maaalaga kawo po dinan ha

mamanokmanok. ²⁷ Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah bengat, makauli ha pangayoot na.”

²⁸ “Adi kawo angkayoot tungkol ha ihoot yo. Bilewen yo hilay bubulak nin ilamon a antumubo ha nikabalang. Ahe hila ampag-obda o ampanyag nin maihoot la. ²⁹ Noba yati ye habiyen ko kanyo. Hiyay Poon Solomon hatew, agya mabatnang yan tubat, ahe ya bega nakaihoot nin tapih a omen ha katampa nin bulak ilamon. ³⁰ No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket angkalingayen nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg yo kana! ³¹ Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan, inomen o maihoot yo. ³² Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Hiyay Bapa yon Dioh a anti ha langit, tanda naynabay met a matapul yo hilain. ³³ Noba unaen yo po ye pahakop kana boy hiyay panumbong ha kalabayan na, ket ibyay nay kaganaan a matapul yo. ³⁴ Haanin awod, adi yoyna angkayootan ye matapul yo ha kabekahan, ta lumbo a naman ye kabekahan. Huhtoyna ye an-ihipen yo ha minamangaamot.”

7

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon

(Lucas 6:37-38; 6:41-42)

¹ Hinabi nan Apo Jesus, “Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao tamen na kawo met ahe uhgaan Apo Dioh. ² Ta no way-omen ye panuhga yo kanlan kanayon, wanabay met ateed ye panuhga nan Apo Dioh kanyo. ³ Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat makandin buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a ba-mon mayadet a buwag ha mata mo? ⁴ Way-omen mo habiyen kana, ‘Katongno, paolayan mon alihen koy buwag ha mata mo’, noba mayayadet met ye buwag mo? ⁵ Hikan ampagmamangedan! Muna mo po alihen ye mayadet a buwag mo a ba-mon batang a nipabanlag ha mata mo ta-omen mo makit a manged ye makandin buwag nan katongno mo.”

⁶ “Adi yo an-ipilit iadal ye tungkol kanan Apo Dioh kanlan tataon ahe malabay manlenge, ta ba-mo kawoynan bengat ampangibyay nin maalaga a bagay ha aaho ket maka balingan la kawon kayaten, o ampangibyay nin mangablin dapah ha bababoy ket tudak-tudakan laynan bengat.”

Mangawok, Manapul boy Paapo

(Lucas 11:9-13)

⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan na kawo. Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo kana, ket palooben na kawo. ⁸ Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambian na hila. Hilay kaganaan a ampanulap kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay kaganaan a ampaapo, ket ampalooben na. ⁹ Hikawon mangatoa, no makikwa yan tinapay ye anak yo, ahe yoya biyan nin dapah, kali? ¹⁰ Boy no makikwa yan malanghit, ahe yoya biyan nin bikat, kali? ¹¹ No hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy manyay nin manganged kanlan aanak yo, lalalo yayna ingat ye Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta biyan na yan manged a babagay ye ampakikwa kana.”

¹² “Kaya-bay diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo. Ta wanabay ye huhton panumbong nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha impahabi kanlan popodopifa.”

Hiyay Mahepey a ilwangan

(Lucas 13:24)

¹³⁻¹⁴ “Humlep kawo ha mahepey a ilwangan, ta hiyay mahepey a ilwangan boy makpit a dān, ket palakew ya ha bi-ay a homain anggaan noba nangaano hilan bengat ye anhumlep ihtew. Hiyay maway a ilwangan boy mabilal a dān, ket malabong hilay anhumlep ihtew, noba palakew met manayti ha kapaduhan a homain anggaan.”

Matandaan ye Kalahi nin Poon-kayo makauli ha Dawa na

(Lucas 6:43-44)

¹⁵ “Mag-alla kawo kanlan ampakonwad in popodopita, ta humaley hila kanyon ba-mon tupa a maanoh. Noba hiyay kaptegan, ba-mo hilan ahontawon a mangatubag. ¹⁶ Matandaan yo hila ha didiyag la, ta hiyay madiwin tanaman, ahe ya ampanawan ubah o igoh. ¹⁷⁻¹⁸ Wanabay hila met ye kaganaan a manged a poon-kayo. Manawa hila met nin manged. Noba hilay aliwan manged, ket manawa hila met nin aliwan manged. Hiyay manged a poon-kayo, ket ahe ya manawa nin aliwan manged boy hiyay aliwan manged a poon-kayo, ket ahe ya met manawa nin manged. ¹⁹ Hilay kaganaan a poon-kayon ahe ampanawa nin manged, ket mapalag haka itapon ha apoy. ²⁰ Kaya-bay matandaan yo hilay magkonwad in podopita ha didiyag la.”

Hilay Tataon Ahe Maibilang kanlan Anhakopen nan Apo Dioh

(Lucas 13:25-27)

²¹ “Malabong hilay ampanginat kangkon ‘Apo’, noba aliwan kaganaan ket maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh, no aliwan hilay ampanumbong bengat ha kalabayan nan Bapa kon anti ha langit. ²² Ha mangaamot nin panuhga, malabong hila lanoy maghabi kangko nin wanae, ‘Apo, aliwa nayi a makauli ha ngalan mo, ket impatanda mi ye hahabi mo, pinaalih mi ye mangaloke a ihpidito boy nanyag kayin malabong a kapagtakaan?’ ²³ Noba habiyen ko lano kanla, ‘Ahe katawo katatanda! Pakataang kawo kangko, hikawon ampanginat nin maloke.’ ”

Hiyay Luway Kalahin Māmaideng nin baey

(Lucas 6:47-49)

²⁴ “Kaya-bay ayaman a ampanlengge boy anhumbongen nay anhabiyen ko, ket mailalayi ya ha lakin madunong a nangipaideng nin baey na ha pundahyon a dapah. ²⁵ Agya nangudan yan makhaw boy nanlanab boy dinugoh yan makhaw a angin ye baey na, ket ahe ya bega naagwat, ta naipaideng ya ha mapah-ey a pundahyon. ²⁶ Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na met anhumbongen, ket mailalayi ya ha taon mutaw a nangipaideng nin baey na ha kalanghian. ²⁷ Ket ha nangudan yan makhaw, nanlanab boy dinugoh yan makhaw a angin ye baey na, tampol yan naagwat boy nangaiwahag ye kakahangkapan na.”

²⁸ Pangayadi nan in-adal Apo Jesus, nagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ²⁹ ta main yan kapalyadiyan ha pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal lan mamaihtodo nin Bibilin.

8

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

¹ Ha andumuong yay Apo Jesus ha mapantay, hinumbong la yan malabong a tatao. ² Haanin, hinumaley ya kana ye maghay lakin kinating

haka yan nanalimukod ha adapan na a ampakiingalo, a wana, “Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”

³ Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko. Mitaah kayna!” Ket tampol yaynan naalih ye kating na. ⁴ Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “Adi mo anhabiyan ha agya ayaman ye nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamapteg a nitaah kayna.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano
(Lucas 7:1-10)

⁵ Ha niabot yaynay Apo Jesus ha banwan Capernaum, nakew ya kana ye maghan kapitan nin huhundalon Romano. Ket nakihabi yay kapitan kana, ⁶ “Apo, hiyay ipoh ko, ampida ya ha baey, ta nalumpo ya boy angkaidapan yan tubat.”

⁷ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Awo! Lakwen ko yan paitaahen.”

⁸ Noba hinabi na met nin kapitan nin huhundaloh kana, “Apo, aliwa kon katanggap-tanggap a lakwen mo ha baey ko. Agya habiyen moynan bengat a mitaah yay ipoh ko, ket mitaah ya! ⁹ Tanda ko yain, ulita anti kobay met ha hilong nin kapalyadiyan nin matatagay kangko. Boy main met huhundaloh a anti ha hilong nin kapalyadiyan ko. Ket no habiyen ko ha magha, ‘Makew ka ihtew’, ket makew ya ihtew. No habiyen ko met ha magha, ‘Makew ka ihti’, ket makew ya ihti. Boy no habiyen ko ha ipoh ko, ‘Diyagen mo yati!’ ket diyagen naya.”

¹⁰ Pamakange nan Apo Jesus nin hinabi nan kapitan nin huhundaloh, nagtaka ya boy hinabi na kanlan anhumumbong kana, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain ako po nakit ha Israel nin main wanabay a pamteg. ¹¹ Kaya-bay pakaihipen yo yatin habiyen ko kanyo. Malabong hila lanoy aliwan Judio a mangibat ha nakahinadi a lulugal ihti ha babe-luta ye makidungon mangan kanlan Abraham, Isaac boy Jacob ha poniyan nan Apo Diah ha panakopan na ha langit. ¹² Noba malabong a Judio a hakop na dayin Apo Diah ye maitapon ha kalitehan. Ket ihtew hilan tumangih boy manginaet uli ha ilab.”

¹³ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan kapitan, “Muli kayna. Uli ha pamteg mo, mitaah yay ipoh mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yaynay ipoh nan kapitan.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tataa
(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

¹⁴ Nakew yay Apo Jesus ha baey nan Pedro. Panlumateg na ihtew, nakit na yay babayi a ampo nan Pedro a ampida, ta angkahalot ya. ¹⁵ Kinimpaan nan Apo Jesus ye gamet na. Kapipikhaan, nitaah yayna. Pangayadi, nideng ya. Ket inapagan na hilayna.

¹⁶ Ha anlulumiteh ana, malabong a tataon hinelpa nin mangaloke a ihpidito ye inlakew la kanan Apo Jesus. Ket makaulin bengat ha habi nan Apo Jesus, pinaalih na ye mangaloke a ihpidito boy pinaitaah na hilay kaganaan a ampaghakit. ¹⁷ Dinyag nan kaganaan yati ta-omen matupad ye hinabi nan podopita Isaias,

“Pinaitaah nay hahakit tawo boy inalih nay kakapeyan tawo.”*

---

* 8:17 Isaias 53:4.

*Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Lucas 9:57-62)*

¹⁸ Pamakakit nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao ha palibot na, hinabi na kanlan mānumbong na, “Lumipay kitawo ha dagatdagatan.”

¹⁹ Haanin, main maihtodo nin Bibilin ye hinumaley kana. Ket hinabi na, “Maihtodo, makilakew ako kammo, agya way-ih tew ka makew.”

²⁰ Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Hilay ahontawon, main hilan lubot a angkunaan boy hilay mamanokmanok, main hilan hāy. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket homain akon hadilin baey a mapagpainawaan.”

²¹ Haanin, magha kanlan mānumbong na ye naghabi kana, “Apo, palubohan moko po dayin muli ta-omen koya po ipailbeng ye bapa ko.”

²² Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew ka kangko boy ipailbeng moyo tana ye minatey mo kanlan nangamatey ha pamilew nan Apo Diah.”

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³ Haanin, nilumugan yay Apo Jesus ha mayadet a bangka lamo na hilay mānumbong na. ²⁴ Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket angkahipwak-hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye bangka la. Noba angkatuloy yay Apo Jesus. ²⁵ Kaya-bay hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla, “Apo! Apo! Iligtah mo kayi! Lumdeg kitawoyna!”

²⁶ Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo? Koynan kakandi ye pamteg yo.” Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyon na yay angin boy dawyon, a wana, “Tungen kawo!” Ket kapipikhaan, tinumana ana. ²⁷ Nagtaka hilay mānumbong na, a wanla, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy dawyon, ket angkapatgen na!”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Lalakin Hinelpnan nin Maloke a ihpidito

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

²⁸ Ha nilumateng ya ha lugal lan tataon anhabtan Gadareno, hinagana yan luway lakin nilumwah ha yukib a pangilbengan. Yatin luway lalaki, ket hinelpnan hila nin mangaloke a ihpidito. Matubag hilan tubat. Kaya-bay homain bega angkadān ihtew. ²⁹ Haanin, impangha la kanan Apo Jesus, a wanla, “Hika a Anak nin Diah, aya ka nayi kammi? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayinan paduhaan, agya ahe po panaan?”

³⁰ Ha mataang makandi, main malabong a bababoy ye ampambok. ³¹ Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiingalo hila kanan Apo Jesus, a wanla, “No paalihen mo kayi, palakwen mo kayina tana ha kawan nin bababoy.”

³² “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Kaya-bay inumalih hila kanlan luway laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.

³³ Haanin, hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hilan nangibalita kanlan tatao ha banwa nin nalyadi ha bababoy boy kanlan luway lalakin hinelpnan nin mangaloke a ihpidito. ³⁴ Kaya-bay hilay kaganaan a tataon anti ha banwa a nakange nin yati, nakew hila kanan Apo Jesus. Ket impakihabi la kana, a wanla, “Umalih kayna dayi ihti ha lugal mi.”

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

¹ Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna ha bangka. Ket nilumipay hila ha dagatdagatan nin Galilea. Ha nakalipay hilayna, nuli yay Apo Jesus ha banwa na. ² Haanin, ha anti yayna ihtew, main nilumateng a nangaanon lakin ampanambayok nin maghay lakin lumpo. Ket inlakew laya kanan Apo Jesus. Ha nakit nan Apo Jesus ye kayadet nin pamteg la kana, hinabi na kanan lumpo, "Inong, pakhawen moy nakem mo. Napatawad anay kakahalanan mo."

³ Pamakange lan mamaihtodo nin Bibilin ye hinabi nan Apo Jesus, ket inihip lay wanae, "Yatin tao, ampahalumbangan na yay Apo Dioh."

⁴ Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, "Koynan kalok-an ye ihip yo. ⁵ Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, 'Napatawad kayna ha kakahalanan mo', ta ahe yo makit mo napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, 'Mideng ka ta kumodang kayna' ⁶ ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta." Ket hinabi na kanan lumpo, "Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna."

⁷ Ket nideng ya boy nuli yayna. ⁸ Ha nakit lan tatao a ampakakodang yayna, nagtaka hilan tubat. Ket inggalang la yay Apo Dioh a namyay nin wanabay a kapalyadiyan ha maghay tao.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Mateo
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹ Ha umalih yaynay Apo Jesus ihtew, nakit na yay Mateo a ampikno ha pamayadan nin bowih. Ket hinabi na kana, "Kilakew ka kangko." Ket nideng yay Mateo boy nakilakew ya kanan Apo Jesus.

¹⁰ Ha ampangan yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha baey nan Mateo, nilumateng hilay malabong a māningil nin bowih boy hilay kanayon a naibilang a māgkahalanan. Ket nakidungo hilan mangan.

¹¹ Ha nakit lan Papariseo a kadungo na hilan mangan, nanepet hila kanlan mānumbong nan Apo Jesus, "Taket ta ampakidungo yan mangan ye maihtodo yo kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a māgkahalanan?"

¹² Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, "Hilay homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye ampagkatapulan. ¹³ Balotboten yoy labay habiyen nin yatin anti ha kahulatan, 'Aliwan hiyay ihagpa yo kangko ye labay ko, no aliwan labay kon mapangingalo kawo.' Ta nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a maytonong hila."

Hiyay tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴ Haanin, main nangaanon mānumbong nan Juan a Māmawtihmo ye nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, "Hikayi boy hilay Papariseo ket ampagpaltan mangan. Haanin, taket ta hilay mānumbong mo, ket ahe?"

¹⁵ Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, "Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan mangan, kali? Noba maabot lano ye panaon a

maialih yayna kanla ye lakin nagkahal. Ket kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la.”

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mangitakop nin bayon tapih ha alan a bado. Ta no wanabay ye diyagen na, ket mailbah, magkotet yay bayon tapih, ket lalo yayna ingat umway ye ginit nin alan a bado.

¹⁷ Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat. Ta no diyagen na yatew, lumtoh yay alan a kubot boy mabullog yay alak. Ha wanabay, padiho hilayna lanon mahayang. No aliwan hiyay bayon alak, ket ikonin ya ha bayon kubot a katat. Ha wanabay, padiho hilan ahe mahayang.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nan Månguna boy ha Babayin Andayaen

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

¹⁸ Legan anhabiyen nan Apo Jesus yatew, nilumateng yay maghay månguna ha päytiponan lan Jujudio. Ket nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus, a wana, “Hiyay balatang ko, kamamatey nan bengat. Lakwen moya dayi, ta tanda ko a mabi-ay yan uman no kimpaan moya.” ¹⁹ Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kana, lamo na hilay mänumbong na.

²⁰⁻²¹ Legan angkumodang hila po, main maghay babayi a nakipaletpet met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Yatin babayi, ket labinluway taon yaynan andayaen. An-ihipen nan babayi, “No makiwit kon bengat ye laylay nin bado na, ket mitaah akoyna.” Kaya-bay kiniwit na ye laylay nin bado nan Apo Jesus.

²² Haanin, namalingay yay Apo Jesus, ket nakit na yay babayi. Hinabi na kana, “Inang, pakhawen moy nakem mo. Nitaah ka uli ha pamteg mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yayna.

²³ Haanin, ha niabot yaynay Apo Jesus ha baey nan månguna ha päytiponan lan Jujudio, natalngan na hilay ampanigtigan boy hilay ampangandang. ²⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lumwah kawon kaganaan! Ta yain a anak, ket ahe ya natey, no aliwan angkatuloy yan bengat!” Ket kinailiyan laya, ta tanda la a natey yaynay anak. ²⁵ Ket ha nakalwah hilaynay tatao, nilumoob yayna met ye Apo Jesus. Ginemgeman nay gamet nan anak, ket nimata ya. ²⁶ Yatew a nalyadi, nabalitaan nin kaganaan a tatao nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Luway Kapkap

²⁷ Ha umalih yaynay Apo Jesus ha baey nan månguna ha päytiponan lan Jujudio, nanumbong hila kana ye luway lakin kapkap a ampangha, a wanla, “Apo a Lahi nan Poon David,* ingalowan mo kayi!”

²⁸ Haanin, ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha baey a angkunaan na, hinumaley hilay luway lakin kapkap. Ket tinepet na hila, “Pamtegan yo nayi a mapaitaah katawo?”

“Awo, Apo. Ampamteg kayi,” wanla.

²⁹ Haanin, hiyay Apo Jesus, kinimpaan nay mamata la boy hinabi na kanla, “Uli ha pamteg yo kangko, makakit kawoyna.” ³⁰ Ket kananyatew met ateed, ampakakit hilayna. Pangayadi, mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nalyadi kanyo.”

³¹ Noba ha inumalih hilaynay luwa, ket imbabalita la ha kaganaan a tatao nin yatew a lugal ye dinyag nan Apo Jesus kanla.

* **9:27** Namteg hilay Jujudio a mangibat ya ha lahin Poon David ye Cristo a impangako nan Apo Diah.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Angang

³² Haanin, ha an-umalih hilaynan Apo Jesus, main nangilakew kana nin lakin pinaangang nin maloke a ihpidito. ³³ Ha napaalih na yaynan Apo Jesus ye maloke a ihpidito, ampakahabi yaynay laki. Ket hilay tatao, nagtaka hila, a wanla, “Yo! Ahe kitawo po bega nakakit nin wanabay ihti ha Israel.”

³⁴ Noba hinabi lan Papisero, “Ah! Ampakapaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas a poon nin mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”

Nalunoh yag Apo Jesus kanlan tatao

³⁵ Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo. Ket nangiadal ya ha päytiponan lan Jujudio. Impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy pinaitaah na hilay tatao ha kaganaan a kalahin hakit. ³⁶ Ha nakit nan Apo Jesus ye malabong a tatao, nalunoh ya kanla, ta nakit na a malabong a tubat ye gotgot la boy homain bega ampanaglap kanla a ba-mo hilan tupa a homain pahtol. ³⁷ Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Bilewen yo hilay malabong a tataon nakahadya anan pahakop kanan Apo Dioh a ba-mon paday a malyadinan pupolen, noba kulang ye māmupol. ³⁸ Kaya-bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin pupolen a mangitubol yan malabong a māmupol.”

10

Hilay Labinluwan Apohtol

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito boy kapalyadiyan a mamaitaah nin hinyaman a hakit. ² Hilayati ye ngangalan nin labinluwan mānumbong nan Apo Jesus a anhabtan nan apohtol. Hiyay nuna, hiyay Simon a anhabtan Pedro, hiyay Andres a katongno nan Pedro, hiyay Santiago boy Juan a mikatongno a anak nan Zebedeo, ³ hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Tomas, hiyay Mateo a māningil nin bowih, hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo, ⁴ hiyay Simon a ampangimahakit kanlan Israelita boy hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵ Hiyay Apo Jesus, intubol na hilay labinluwan mānumbong na boy binilinan na hila, “Adi kawo ampakew kanlan aliwan Judio o ha babanwa lan Samaritano, ⁶ no aliwan makew kawo kanlan kapadiho tawon Israelita a ba-mon tupan ampipakat. ⁷ Ipatanda yo kanla a madanon anay panakop nan Apo Dioh. ⁸ Paitaahen yo hilay ampaghakit boy hilay kinating. Bi-ayen yo hilay nangamatey boy paalihe yo hilay mangaloke a ihpidito kanlan tatao. Yatun kapalyadiyan a tinanggap yo, ket homain bayad. Kaya-bay adi yo hila met ampabayaden ye tataon mahaglanan yo. ⁹ Adi kawo ampangaget nin pilak. ¹⁰ Boy ha pangumodang yo, adi kawo met ampangaget nin bakoto, bado a paghagilyan, ihtiping, o teken. Ta hiyay māg-obda, katapulan a biyan yan matapul na.”

¹¹ “Pamiabot yo ha maghan banwa o badiyo, manapul kawon taon malabay mamadagoh kanyo. Ket ihtewbay kawoyna kumonin kana angga

ha umalih kawo nin yatew a lugal. ¹² Ha panhumlep yo ha baey la, habiyen yoy wanae, 'Magkamain hila dayin katanaan ye nagbaey.' ¹³ No manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hila katanaan nan Apo Diah. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo, ahe hila magkamain. ¹⁴ No ahe la kawo tanggapen o leng-en nin tatao ha maghay baey o banwa, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna. ¹⁵ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanla dinan kanlan taga Sodoma boy taga Gomorra a nanyag nin kalok-an hatew."

Hiyay Lumateng a Pangipaloke
(*Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17*)

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānubong na, "Leng-en yoko. Itubol katawo a ba-mon tupa kanlan tataon ba-mon ahontawon. Kaya-bay pakahidi kawo a ba-mon bikat boy magpakaamo a ba-mon kalapati. ¹⁷ Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan mānungkolan boy hibladen la kawo ha loob nin pāytiponan lan Judio. ¹⁸ Ket uli ha panubong yo kangko, dakpen la kawon iadap kanlan gogobilnadol boy kanlan popoon. Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla boy kanlan aliwan Judio nin tungkol kangko. ¹⁹ Ket no dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan no way-omen kawo makibat o no hinyay habiyen yo. Ta kananyatew met ateed, ket ipaihip nan Ihpiditon Diah kanyo ye habiyen yo. ²⁰ Ta aliwan hikawo ye maghabi, no aliwan hiyay Ihpidito nan Bapa yon Diah ye maghabi makauli kanyo."

²¹ "Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-omen pateyen. Main met tutoan mangiopit nin anak la. Boy main met aanak a lumaban ha tutoa la boy mangipapatey. ²² Uli ha panubong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligtah ya. ²³ No ipaloke la kawo ha maghay banwa, makew kawo ha kanayon a banwa. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo po lano nayadi a lakwen ye kaganaan a babanwa ha Israel, ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mag-udong akoyna ihti."

²⁴ "Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Boy homain met ipoh a umiigit kanan amo na. ²⁵ Kaya-bay no hiyay an-adalan, ket makadiha yan omen ha nadihaan nan maihtodo na, huhto bengat yain. Boy no hiyay ipoh, ket makadiha yan omen ha nadihaan nan amo na, huhto bengat yain. No hikon mānguna yo, ket hinabtan la kon Satanas, hikawo po lagi?"

Hiyay Katapulan a Kalimowan
(*Lucas 12:2-7*)

²⁶ "Kaya-bay adi kawo angkalimo kanlan tatao. Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan. ²⁷ Hinyaman ye anhabiyen ko kanyo ha maliteh, ket habiyen yo ha mahngag. Ket hilay an-ionanah ko, ipangha yo ha kaganaan. ²⁸ Adi yo hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay laman yon bengat ye mababa lan pateyen, noba aliwan kalelwa yo. Hiyay Apo Diah ye kalimowan yo, ta hiyabay ye malyadin mamatey boy mangitapon kanyo ha impilno. ²⁹ Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin luway piliw? Noba homain kanla ye matey a ahe na kamatandaan nin Bapa yon Diah. ³⁰ Hikawo po lagi, ket agya bilang nin labok yo, ket tanda na. ³¹ Kaya-bay

adi kawo angkalimo, ta mamabli kawo ha pamilew nan Apo Dioh dinan ha malabong a piliw.”

*Hiyay Pangipatanda kanan Apo Jesus
(Lucas 12:8-9)*

³² Hinabi na po Apo Jesus, “Ayaman a ahe mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket ahe koya met ikading-ey ha adapan nan Bapa kon Dioh a anti ha langit. ³³ Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket ikading-ey koya met ha adapan nan Bapa ko ha langit.”

*Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Adi yo an-ihipen a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila paykakahundoen ye tatao. Nakew ako ihti ta-omen ko hila paykukuntadaen. ³⁵ Uli kangko, hiyay anak a laki, kuntadaen na yay bapa na. Hiyay anak a babayi, kuntadaen naya met ye indo na. Ket hiyay manuyang a babayi, kuntadaen naya met ye ampo na a babayi. ³⁶ Hiyay mag-ilyadin kaaway nin maghay tao ket hiyay pamilya na met ateed.”

³⁷ “Ayaman a umiigit ye pangado na kanlan tutoa na dinan kangko, ket ahe yan katanggap-tanggap a mag-ilyadin mānubong ko. Wanabay met kanan taon umiigit ye pangado na kanan anak na dinan kangko. ³⁸ Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh, ket ahe yan katanggap-tanggap a mag-ilyadin mānubong ko. ³⁹ Ayaman a taon ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a nakahadya a matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”

*Hiyay Plimyo ha Langit
(Marcos 9:41)*

⁴⁰ “Ayaman a ampananggap kanyo, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa kon Dioh a nangitubol kangko. ⁴¹ Ayaman a ampananggap nin maghay podopita uli ha pagkapodopita na, ket makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo nin podopita. Ayaman a ampananggap nin taon matoyngong ulita matoyngong ya, ket makatanggap ya met lano nin omen ha plimyo nin taon matoyngong. ⁴² Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamay nin agya maghay bahon lanom a malay-ep ha maghay pinakamaaypa a mānubong ko ulita magha yan mānubong ko, ket homain hapo a makatanggap yan plimyo a ibat kanan Apo Dioh.”

11

*Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo
(Lucas 7:18-35)*

¹ Pangayadi na hilan binilinan Apo Jesus ye labinluway mānubong na, nakew yan nangiadal boy nangipatanda nin Manged a Balita ha mangahaley a babanwa ihtew.

² Hiyay Juan a Māmawtihmo, legan anti ya ha pidihowan, nangean nay tungkol ha andiyagen nan Apo Jesu Cristo. Kaya-bay nangitubol yan ano kataon mānubong na ³ a makew manepet kanan Apo Jesus. Ket ha niabot hilayna kana, hinabi la, “Intubol na kayin Juan a Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna ye Cristo a impangako nan Apo Dioh a lumateng, o mangagad kayi po nin lumbo?”

⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-udong kawoyna kanan Juan. Ket ibalita yo kana ye nange boy nakit yo. ⁵ Hilay kakapkap, ampakakit hilayna. Hilay lulumpo, ampakakodang hilayna. Hilay kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek, ampakange hilayna. Hilay natey, nabi-ay hilan uman boy hiyay Manged a Balita, an-ipatanda ana met kanlan mangaidap.

⁶ Boy habiyen yo met kana a minged ye taon ahe ampagluwaluwa kangko.”

⁷ Ha umalih hilaynay mānubong nan Juan, hinabi nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao, “Ha nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay anhidudowen yon makit? Maghay malawak a ampiangin-angin? Ahe!

⁸ Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon ampagbado nin matampa, ket ihtew yo hila makit ha mangayadet a baey lan popoon.

⁹ Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh, kali? Awo, peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen ko kanyo a umiigit ya po ha maghay podopita. ¹⁰ Ta hiyabay ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na,

‘Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye danan mo.’ ”*

¹¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a Māmawtihmo. Noba agya wanabay man, hiyay pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan Juan.† ¹² Ket impaibat ha nangiadal yay Juan a Māmawtihmo anggayna haanin, an-ipilit lan tatao ye hadili la a maibilang ha panakopan nan Apo Dioh. ¹³ Ta ha ahe ya po nilumateng ye Juan a Māmawtihmo, hiyay tungkol ha panakop nin Dioh, ket impatanda laynan kaganaan a popodopita boy anti ya met ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Noba angga yan bengat yain ha panaon nan Juan a Māmawtihmo. ¹⁴ Ket no ampamtegan yoy anhabiyen la, hiyay Juan ye Elias a an-agaden yon lumateng. ¹⁵ Hikawon ampanlengge, pakaihipen yo yatin manged.”

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao kananyatin panaon? Ilalayi ko hila ha anak a ampikno ha paydagawan a ampanghaan lay kadagaw la, a wanla,

¹⁷ “Tinigtigan mi kawon pangkahal, noba ahe kawo tinumalek! Kinantaan mi kawon kanta no main natey, noba ahe kawo met tinumangih!”

¹⁸ “Wanabay hila met ye tatao haanin. Ta ha nilumateng yay Juan a Māmawtihmo, nakit la yan ampagpaltan mangan boy ahe ampinom nin alak. Noba hinabi lan tatao, ‘Hi! Hinelpa yan maloke a ihpidito.’ ¹⁹ Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako, nakit la kon ampangan boy ampinom nin alak. Noba hilay tataon nakakit kangko, hinabi la met, ‘Mahiba yan mangan, māglahing, boy gayyem lan mangakuhit a māningil nin bowih boy kanayon po a māgkahalanan.’ Agya wanabay man, hiyay kadunungan nin Dioh, ket angkakit ha didiyag lan ampanubong ha kalabayan na.”

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe (Lucas 10:13-15)

²⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyen na hilay tataon angkumonin ha babanwan nanyagan nan malabong a kapagtakaan, ta ahe hila naghehe ha kakahalanan la. ²¹ Hinabi na, “Hikawon taga Corazin boy taga

* **11:10** Malakias 3:1. † **11:11** Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nangugi ye panakop nan Apo Dioh.

Bethsaida, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha Tiro boy ha Sidon, ket nabuyot hilayna dayin naghoot nin tapih a mangitit a pamaneh ye angkumonin ihtew boy nagbodobod nin tubog ha o la bilang pagkakitan a ampaghehe hilayna ha kakahalanan la. ²² Noba pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Tiro boy taga Sidon. Ta agya nakit yoynay kapagtakaan a dinyag ko, ket ahe kawon teed naghehe ha kakahalanan yo. ²³ Ket hikawo met a taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo angga ha langit? Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha banwan Sodoma, ket ahe na dayin inulam Apo Dioh ye banwa la boy anti ya po dayi angga haanin. ²⁴ Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Sodoma.”

*Main Kapainawaan kanan Apo Jesus
(Lucas 10:21-22)*

²⁵ Kananyatew a odah, nakigwang yay Apo Jesus nin wanae, “Bapa ko a Apo ha langit boy ihti na babe-luta, ampahalamatan kata, ta hilatin kaptegan, ket ahe mo impatanda kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a mangahidi boy mangadunong, no aliwan kanlan tataon mangakandin bengat ye tinanda a omen kanlan mangakandin aanak. ²⁶ Awo, Bapa ko, dinyag mo yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo.”

²⁷ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Impabaala naynan Bapa kon Dioh kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain nagtanda kangko, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh bengat. Homain met nagtanda kanan Bapa kon Dioh, no aliwan hikon bengat a Anak na boy hilay tataon labay kon pangipatandaan kana.”

²⁸ “Hikawon kaganaan a angkabyatan boy angkaidapan, humaley kawo kangko, ta hikoy mamainawa kanyo. ²⁹ Humbongen yoy bibilin ko boy paadal kawo kangko, ta maanoh ako boy mapagmakaaypa. Ket pakatanaen koy ihip yo. ³⁰ Ta mataloh man a humbongen ye bibilin ko boy makumpang bengat a diyagen ye an-ipadyag ko.”

12

*Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)*

¹ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay manumbong na, nipadān hila ha katidigowan. Ket legan ampagdān hila ihtew, hilay manumbong na, nandayon hilan nante nin tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en, ta mabitol hilayna. ² Ha nakit lan Papisariseo yatew, hinabi la kanan Apo Jesus, “Bilewen moy andiyagen lan manumbong mo! Ampante hilan tidigo. Bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!”*

³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na, ⁴ hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a inagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na.

* **12:2** Ha bibilin lan Judio, no magdān ye tao ha padayan nin kanayon, malyadi yan mante nin nangaanon dawa (Deuteronomio 23:25). Ha bibilin lan Judio hatew, main tatlombo boy hiyam a bawal diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa, ket maghayna ye pamupol, ta anhabtan laynan obda (Exodo 34:21). Bilang yaynan pamupol ye pante kanla.

Noba ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh. ⁵ Boy ahe yo met nayi nabaha ha impahulat kanan Moises a hilay papadi, ket ampag-obda hila ha Timplo agya Mangaamot nin Pagpainawa, noba ahe hila ampagkahalanan? ⁶ Habiyan ko kanyo a anti ya ihti haanin ye umiigot po dinan ha Timplo. ⁷⁻⁸ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa. Hinabi nan Apo Dioh ha naihulat a Habi nin Dioh, 'Aliwan hiyay ihagpa yo kangko ye labay ko, no aliwan labay kon mapangingalo kawo.' No natalohan yon bengat ye labay habiyan nin yatew, adi yo hila dayi an-uhgaan ye tataon homain kahalanan."

*Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)*

⁹ Inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nakew ya ha pâytiponan lan Jujudio. ¹⁰ Haanin, main maghay laki ihtew a kinumpit ye maghay gamet na. Main met nangaanon Pappariseo ihtew a ampagbantay no paitaahan na yan Apo Jesus ta-omen laya maidalom. Nanepet hila kanan Apo Jesus, "Anipaluboh nayi ha Bibilin ye mamaitaah nin ampaghakit ha Mangaamot nin Pagpainawa?"

¹¹ Nakibat yay Apo Jesus kanla nin wanae, "No hiyay maghan tupa yo, ket maampag ya ha lubot ha Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi iawah?"

¹² "No maalaga yay tupa yo, lalalo ana ingat a maalaga yay tao. Kaya-bay an-ipaluboh nin Bibilin ye panyag nin manged ha Mangaamot nin Pagpainawa." ¹³ Ket haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan lakin kinumpit ye gamet na, "Ipanat moy gamet mo." Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna. Ket padihoyna ha maghay gamet na. ¹⁴ Haanin hilay Pappariseo, nilumwah hilayna ha pâytiponan. Ket pinaytongtongan la no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hiyay Napili a Māghilbi

¹⁵ Noba tanda nan Apo Jesus ye tikiha lan Pappariseo kana. Kaya-bay inumalih ya ihtew. Malabong hilay tataon hinumumbong kana. Ket hilay kaganaan a ampaghakit, pinaitaah na hila. ¹⁶ Noba impahehpet nan imbilin kanla, "Adi yo an-ibalita kanlan kanayon a tatao no aya ko." ¹⁷ Yabayti ye katupadan nin hinabi nan Apo Dioh kanan podopita Isaias hatew,

¹⁸ "Yabayti ye pinili kon māghilbi ko.

An-adoen koya boy angkaaliketan ko yan tubat.

Itubol ko kanay Ihpidito ko,

boy ipatanda na ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta ye katoynongan.

¹⁹ Adi ya ampakingatngat, adi ya ampamalingha

boy ahe mange ye bihnga na ha dān.

²⁰ Hilay tataon mangakapey ye pamteg la, ket pakhawen na hila.

Boy hilay angkaalihan nin kahigudowan, ket angkalingayen na hila.

Ahe ya tumgen anggan ahe na maipanambot ye katoynongan.

²¹ Ket hiyabay ye kahigudowan lan kaganaan a tatao ihti ha babe-luta."[†]

*Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)*

[†] 12:21 Isaias 42:1-4.

²² Haanin, main ano kataon nangilakew kanan Apo Jesus nin maghay lakin pinakapkap boy pinaangang nin maloke a ihpidito. Haanin, pinaitaah na yan Apo Jesus ye laki. Kaya-bay ampakakit boy ampakahabi yayna. ²³ Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila boy hinabi la, “Ah! Hiyabay ana laweh ye impangako nan Apo Dioh a Mångiligtah a lahi nan Poon David?”

²⁴ Pamakange lan Papariseo yatew, hinabi la, “Ah! Ampakapaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanash a poon lan mangaloke a ihpidito ye namyay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”

²⁵ Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “No hilay tataon angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, madama ye panakopan. Wanabay met ha maghay banwa o pamilya. No mapay-away-away hila, ket ahe hila magbuyot. ²⁶ Kaya-bay no paalihen na hilan Satanash ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye panakop na, kali? ²⁷ Haanin, no hiyay Satanash ye namyay kangko nin kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyay kanlan mānubong yo nin kapalyadiyan, ta ampamaalih hila met nin mangaloke a ihpidito? Hilay mānubong yoyna met ye makapipapteg a aliwan huhto ye an-ihipen yo. ²⁸ Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha Ihpiditon Dioh, hiyay labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan Apo Dioh kanyo.”

²⁹ Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanash ha maghay lakin makhaw, “Homain taon makababa a lumoob manakaw ha babandi nin makhaw a laki, no aliwan hiyay mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay makhaw a laki, malyadi naynan kowen ye hinyaman a malabayan na ha loob nin baey.”

³⁰ “Haanin, ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya kangko. Ayaman a ahe ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan Apo Dioh, ket ampangitaang ya kana. ³¹ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan boy pangumih ha ayaman, ket mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad. ³² Ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ahe ya mapatawad haanin o makanoman.”

*Matandaan yay Poon-kayo makauli ha Dawa na
(Lucas 6:43-45)*

³³ Hinabi na po Apo Jesus, “Matandaan ye poon-kayo ha dawa na. No manged ye poon-kayo, manged met ye dawa na. Noba no aliwan manged ye poon-kayo, aliwa met manged ye dawa na. ³⁴ Hikawon lalahi nin bikat, mangaloke kawo! Way-omen kawon makapaghabin manganged? Ta no hinyay anti ha puho nin maghay tao, ket wanabay ya met ye anhabiyen na. ³⁵ Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan kangedan, ta pawa kangedan ye anti ha puho na. Noba hiyay taon maloke, ampaghabi yan mangaloke, ta pawa mangaloke ye anti ha puho na. ³⁶ Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Lano ha mangaamot nin panuhga nin Dioh, ket pakibatan nin balang tao ye kaganaan a hinabi na a homain kowinta. ³⁷ Ta matandaan makauli ha hahabi mo no paduhaan na kan Apo Dioh o ahe.”

*Hiyay Pangawok la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32)*

‡ 12:24 Satanash ha habin Griego ket Beelzebul.

³⁸ Haanin, main nangaanon mamaihtodo nin Bibilin boy Pappariseo ye naghabi kanan Apo Jesus nin wanae, "Maihtodo, mangipakit ka man awod nin kapagtakaan bilang pagkakitan a hikan peteg ye intubol nan Apo Dioh."

³⁹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat ye kalok-an yo boy ahe na kawo mapatayaan Apo Dioh. Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen na nalyadi kanan podopitan Jonas hatew. ⁴⁰ No way-omen yan nagbuyot nin tatloy mangaamot boy madeglem ye Jonas ha loob nin bitoka nin digdig a malanghit, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, tatloy mangaamot boy madeglem ko met lano a nakailbeng. ⁴¹ Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a naghehe, ket mideng hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew ha nange lay impatanda nan Jonas, ket pinaghehean lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Jonas. Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon teed naghehe ha kakahalanan yo. ⁴² Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan, mabi-ay ya met uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew, agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket nakew yan teed nanleng nin kadunungan nan Poon Solomon. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe yoko met anleng-en."

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito
(Lucas 11:24-26)

⁴³ Hinabi na po Apo Jesus, "No alihan na yan maloke a ihpidito ye maghay tao, hiyay maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha maklang a lugal ta-omen ya manapul nin pagpainawaan na. Ket no homain yan makitan, ⁴⁴ habiyen na ha hadili na, 'Hi! Udongen ko yaynan bengat ye taon ibatan ko hatew.' Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a ba-mon maghay baey a homain angkumonin kana, malinih boy malimpeh. ⁴⁵ Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito a maloloke po kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po ye kahahaad na lano dinan ha una. Wanabay met ye malyadi kanyon mangaloke a tatao kananyatin panaon."

Hiyay Indo boy Kakatongno nan Apo Jesus
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶ Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus kanlan tatao, nilumateng yay indo na boy hilay kakatongno na a lalaki. Ket ampideng hila ha ilwah, ta labay la yan katongtongen ye Apo Jesus. ⁴⁷ Haanin, main tao a naghabi kanan Apo Jesus, "Hiyay indo mo boy hilay kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay la kan makatongtong."

⁴⁸ Nakibat yay Apo Jesus kana, "Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno ko?" ⁴⁹ Haanin, intamudo na hilay mānubong na. Ket hinabi na, "Hilati ye kakatongno ko boy indo ko, ⁵⁰ ta ayaman a ampanubong ha kalabayan nan Bapa kon anti ha langit, ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko."

13

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

¹ Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ihtew ha baey a naytiponan lan tatao. Ket nakew yan nikno ha ambay dagatdagatan.

² Malabong a tubat ye tataon namalibot kana. Kaya-bay nakew yan nilumampat ha bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan mangiadal. Hilay tatao met, ket ampideng hilan ampanlenge kana ha gilid lanom. ³ Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi.

Hinabi na kanla, “Main maghay magtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananeman na. ⁴ Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin bibini, kinan nin mamanokmanok. ⁵ Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta. Ket mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta. ⁶ Noba ha naamatan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta mangaababe ye yamot la. ⁷ Main met nangaampag ha antuboon nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew a bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini. ⁸ Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy nanawa hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main tatlampo.”

⁹ Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Tikih nin Pangilalayi
(*Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10*)

¹⁰ Haanin, hinumaley hila kanan Apo Jesus ye mānubong na. Ket tinepet laya, “Apo, taket ta no mangiadal ka kanlan tatao, ket pawa makauli ha pangilalayi ye paghabi mo kanla?”

¹¹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito nin tungkol ha panakop nan Apo Dih, noba hilay kanayon, ahe.

¹² Ta hiyay taon ampanubong nin nange na a kaptegan, ket lalo ya po mabyayan nin pagkataloh. Noba hiyay taon ahe ampanubong nin nange na a kaptegan, agya po hiyay makandin pagkataloh na, ket kowen ya po kana. ¹³ Kaya-bay pawa makauli ha pangilalayi ye paghabi ko kanlan kanayon. Ta agya po man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh. ¹⁴ Natupad kanla ye impahulat nan Apo Dih kanan podopita Isaias hatew,

‘Agya po man manlenge kawon manlenge, ket ahe kawo makataloh boy agya po man mamilew kawon mamilew, ket ahe kawo makabalay.’

¹⁵ Ta hilatin tatao, ket mabyang ye ō la.

Hinakeban lay talinga la boy in-ipleng lay mata la.

No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la

boy makange ye talinga la, ket makataloh hilayna.

Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko, ket paitaahen ko hila.”*

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānubong na, “Noba minged kawo, ta angkakit yoy andiyagen ko boy angkatalohan yoy anhabiyen ko. ¹⁷ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay popodopita boy matoyong a tatao ye malabay makakit boy makange nin nakit boy nange yo haanin. Noba ahe nalyadi yati ha panaon la.”

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Mānabwag
(*Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15*)

¹⁸ Hinabi nan Apo Jesus, “Leng-en yoy labay habiyen nin pangilalayi tungkol ha mānabwag. ¹⁹ Hiyay bini ket Habi nin Dih. Hiyay dān a kinaampagan nin bini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dih a

* 13:15 Isaias 6:9-10.

tungkol ha panakop na, noba ahe la natalohan. Haanin, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho la ye nange la.”

²⁰ “Ket hiyay kadapahan a main maimpiah a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh. ²¹ Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye kaidapan o pangkapuloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol la yayan tinalingkukolan ye pamteg la. ²² Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba uli ha malabong a babagay a ampakayootan la boy uli ha pagkapulag la ha kabatnangan, naliwaan laynay Habi nin Dioh a nange la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la. ²³ Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange boy nakataloh nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya ha bi-ay la. Main nanawan magatoh, main anemapo, boy main nanawan tatlombo.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Iilamon

²⁴ Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man nin pangilalayi kanla, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay tao a nanabwag nin manged a bini ha pananeman na. ²⁵ Noba ha madeglem ana, legan angkatuloy hilay tatao, nilumateng yay kaaway na. Ket hinabwagan na met nin lahi nin iilamon ye pananeman haka ya inumalih. ²⁶ Ha tinumubo yaynay bini boy nanawa, nakit met a main iilamon. ²⁷ Kaya-bay nakew hilay ipoh kanan amo la. Ket magha kanla ye naghabi kana, ‘Apo, aliwa nayi a manged ye inabwag mon bibini? Taket ta main ana met iilamon ha nananeman mo? Way-ih tew ibat ye iilamon?’ ”

²⁸ “Nakibat yay amo kana, ‘Ah! Dapat nan kaaway ko yatew.’ ”

“Haanin, nanepet hilay ipoh kana, ‘Labay mo nayi, Apo, a uloten mi yaynay iilamon?’ ”

²⁹ “ ‘Adey, ta no uloten yo, maka midaman yon maulut ye tidigo.

³⁰ Paolayan yo po angga ha pamupol. Ket kananyatew a panaon, habiyen ko kanan mamupol, ‘Uloten yo po muna ye iilamon boy pethen haka yo iulam. Pangayadi, pupolen yoynay tidigo, ket ikonin yo ha kamalig ko.’ ”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Makandin Lahi’

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

³¹ Naghabi yayna man ye Apo Jesus nin maghay pangilalayi, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha pinakamakandin lahi’ a intanem nin maghay tao ha pananeman na. ³² Agya pinakamakandi yan lahi’, noba no tumubo yan lumake a poon-kayo, ket paghayan yan mamanokmanok ye hahanga na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag

(Lucas 13:20-21)

³³ Magha po a pangilalayi ye hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay babayi ha tatloy takal nin tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan kaganaan yatew.”

Hiyay Panggawi nan Apo Jesus nin Pangilalayi

(Marcos 4:33-34)

³⁴ Pawa pangilalayi ye anggawien nan Apo Jesus ha pangiadal na kanlan tatao tungkol ha panakop nin Dioh. ³⁵ Ha wanabay a pangiadal na, natupad anay impahulat nan Apo Dioh hatew kanan podopita na,

“Maghabi ko kanlan tatao makauli ha pangilalayi. Habiyen ko kanla ye babagay a nakatayo paibat po ha pinalhowa ye babe-luta.”†

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi tungkol ha Iilamon ha Tidigowan

³⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, nilakwanan na hilay tatao. Ket nilumooob ya ha maghay baey. Hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket hinabi la, “Apo, habiyen mo man kammi no hinay labay habiyen nin pangilalayi mo tungkol ha iilamon ha pananeman.”

³⁷ Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay nanabwag nin manged a bini ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. ³⁸ Hiyay pananeman ket babe-luta. Hiyay manged a bini ket hilay tataon anhakopen nan Apo Dioh. Ket hilay iilamon ket hilay tataon anhakopen nan Satanas. ³⁹ Hiyay kaaway a nanghabwag nin lahi iilamon ket hiyay Satanas met ateed. Hiyay labay habiyen nin pamupol ket kapopohan nin babe-luta. Hilay māmupol ket hilay aanghil. ⁴⁰ No way-omen lan inulot boy inulam ye iilamon, ket wanabay met ateed lano ye malyadi kanlan hakop nan Satanas ha kapopohan nin babe-luta. ⁴¹ Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mangitubol akon aanghil ko. Ket alihen la ha panakopan ko ye kaganaan a pagkahalananan boy hilay kaganaan a ampanyag nin kalok-an. ⁴² Maitapon hila ha manliyabliyab a apoy. Ket ihtew hilaynan tumangih boy mangiinaet. ⁴³ Noba hilay mangatoynong, kuminlab hila a ba-mon henag nin mangaamot ha panakopan nan Bapa la a Dioh. Hikawon ampanlengge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maalaga a Babandi

⁴⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha maalaga a babandi a ingkali ha luta. Ha nakali yan maghay tao, tinagpenan na yan uman. Ket angkaaliket yan nuli boy inlako nay kaganaan a babandi na. Ket hinaliw na yay luta a kinakitan nan maalaga a babandi ta-omen naya mapagkonin.”

⁴⁵ Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya met ha dinyag nin maghan mānaliw a ampanapul nin mablin dapah. ⁴⁶ Haanin, ha nakatapul yan maghay mablin dapah, inlako nay kaganaan a babandi na. Ket hinaliw na yay mablin dapah.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kalinah

⁴⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ha kalinah a nakakwa nin hadihadi a malanghit. ⁴⁸ Ha napno any kalinah, ingguloy lan mānlapet ha gilid dagatdagatan. Ket nikno hila, ta payngilboen lay nakwa lan malanghit. Pinili la hilay makna, ket ingkonin la hila ha pangikunaan. Noba hilay ahe makna, ket intapon la. ⁴⁹ Wanabay met ateed ye malyadi lano ha kapopohan nin babe-luta. Lumateng hila lanoy anghil, ta ilbo la hilay matoyngong a tatao kanlan mangaloke. ⁵⁰ Hilay mangaloke a tatao, ihapog la hila ha manliyabliyab a apoy. Ket ihtewbay hilay tumangih boy mangiinaet.”

⁵¹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Natalohan yo laweh ye labay habiyen nin kaganaan a hinabi kon pangilalayi?”

Nakibat hila kana, “Awo Apo, natalohan mina.”

⁵² Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Kaya-bay balang maihtodo nin Bibilin a naadalan nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi

† 13:35 Kakanta 78:2.

ya ha maghay taon nagkonin nin baey a mangilwah nin bayo boy alan a babandi ha nangihinopan na.”

*Hiyay Ahe Pamiha kanan Apo Jesus ha Nazaret
(Marcos 6:1-16; Lucas 4:16-30)*

⁵³ Pangayadi nan in-adal Apo Jesus hilatin pangilalayi, inumalih yayna nin yatew a lugal. ⁵⁴ Nakew ya ha Nazaret a lugal a kinalakean na. Ket nangiadal ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket hilay ampanlenge kana, ampagtaka hila, a wanla, “Way-ih tew nangibat ye kadunongan na boy kapalyadiyan a nanyag nin kapagtakaan? ⁵⁵ Aliwa nayi a hiyabay ye anak nan māg-alowagi boy hiyay Maria ye indo na? Aliwa nayi a hiyay Santiago, Jose, Simon, boy Judas ye kakatongno na a laki? ⁵⁶ Boy aliwa nayi a hilay kakatongno nan babayi, ket angkumonin hila met ihti? Way-ih tew na awod nakwa ye wanabay a kadunongan boy kapalyadiyan?” ⁵⁷ Ket hilay tatao ihtew, ahe la yan biniha ye Apo Jesus.

Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha agya way-ih tew man a lugal, powidan bengat ha lugal na boy papamilya na.” ⁵⁸ Ket hiyay Apo Jesus, nangaanon bengat a kapagtakaan ye dinyag na nin yatew a lugal, ta ahe hila ampamteg kana.

14

*Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)*

¹ Kananyatew a panaon, nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye tungkol kanan Apo Jesus. ² Kaya-bay hinabi na kanlan oopihyal na, “Hiyabay ye Juan a Māmawtihmo a nabi-ay uman! Kaya-bay ampakadyag yan kapagtakaan.”

³⁻⁴ Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka naya impabalol boy impapidiho, ta mahegeg nan anhabiyen kana, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a ahawa nan Felipe a katongno mo.” ⁵ Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, labay naya dayin ipapatey ye Juan. Noba angkalimo ya kanlan Jujudio, ta ampamtegan la a podopita na yan Apo Dioh.

⁶ Ha kompalanyoh nan Gobilnadol Herodes Antipas, tinumalek yay balatang nan Herodias ha adapan lan bibihita na. Uli ha panumalek na, naaliket yay Gobilnadol. ⁷ Kaya-bay impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a awoken mo, ket ibyay ko kammo.”

⁸ Uli ha hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, nakew yay balatang kanan indo na. Ket tinepet naya no hinyay awoken na. Ket hinabi na kanan balatang, “Hiyay ō nan Juan a Māmawtihmo ye labay kon ibyay mo kangko a naikonin ha bandihado.” Kaya-bay nag-udong ya kanan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket hinabi na yatew. ⁹ Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas, nalele ya. Noba ulita nagpangako ya ha adapan lan bibihita na, inawo nay awok nan balatang. ¹⁰ Ket haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, nangitubol yan mamutoh nin leey nan Juan a anti ha pidihowan. ¹¹ Ket ingkonin layna ha bandihado. Pangayadi, inggawang naya kanan balatang. Ket hiyay balatang, inggawang naya met kanan indo na. ¹² Haanin, hilay mānubong nan Juan, kingwa lay bangkay na boy in-ilbeng laya. Pangayadi, imbalita la kanan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan.

*Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

¹³ Pamakange nan Apo Jesus ye nalyadi kanan Juan, inumalih ya ihtew. Nilumugan ya ha bangka. Ket nakew ya wangwang. Noba ha natandaan lan tatao ha babanwa a inumalih yay Apo Jesus, kinumodang hilan hinumumbong kana. ¹⁴ Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a tatao. Ket nalunoh ya kanla. Ket hilay ampaghakit, pinaitaah na hila.

¹⁵ Ha andudumeglem ana, hilay mānumbong na, hinumaley hila kana. Ket hinabi la, “Apo, anti kitawo ha wangwang boy andudumeglem ana. Kaya-bay Apo, habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha babadiyo ta-omen hila po makahaliw nin pamangan la.”

¹⁶ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe hilayna katapulan a makew. Hikawoy mamayay nin pamangan la.”

¹⁷ Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Yo! Limay tinapay boy luway malanghit bengat ye anti ihti.”

¹⁸ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Igawang yo kangko.” ¹⁹ Haanin, pinaikno na hilay tatao ha kailamonan. Pangayadi, kingwa nay limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Diah. Binih-ilbih-il na yay tinapay boy pinutoh-putoh na yay malanghit. Ket in-ibyay na kanlan mānumbong na. Ket impatped la met kanlan tatao. ²⁰ Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag. ²¹ Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo, powida hila po ye babayi boy aanak.

*Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)*

²² Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay mānumbong na ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay ha dagatdagatan. ²³ Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yan bubukod na ye Apo Jesus ha mapantay ta-omen ya makigwang. Ket nadegleman ya ihtew. ²⁴ Haanin, hiyay bangka a anluganan lan mānumbong na, ket anti yayna ha bunak nin dagatdagatan a ampihahanggiyap, ta angkadupag hilan angin boy mangakhaw a dawyon. ²⁵ Ha palbangon ana, kinumodang yay Apo Jesus ha babe lanom palakew kanla. ²⁶ Ha natamulaw la a main angkumodang ha babe lanom, nalimowan hilan tubat. Ket kinumolih hila, a wanla, “Anito!”

²⁷ Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo, ta hiko yati! Pakatana kawon bengat!”

²⁸ Haanin, nakibat yay Pedro, “Apo! No peteg a hika yain, palakwen moko man awod ihen a kumodang ha babe lanom!”

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Awo, makew ka ihti.” Nilumumbah yay Pedro ha bangka. Ket kinumodang yan peteg ha babe lanom palakew kana. ³⁰ Noba ha natanam nan Pedro ye makhaw a angin, nalimowan ya. Ket anlumdeg yayna. Kaya-bay impangha nay, “Apo! Apo! lligtah moko!”

³¹ Hiyay Apo Jesus, tampol na yan ginawang boy hinabi na kana, “Koynan kakandi ye pamteg mo! Taket ta ampagluwaluwa ka?”

³² Haanin, ha nakalampat hilayna ha bangka, tinumgen anay makhaw a angin. ³³ Hilay mānumbong na a anti ha bangka, ha nakit laynan

tinumgen ye makhaw a dawyon boy angin, ket inggalang laya, a wanla, "Apo, hikan peteg ye Anak nin Dioh!"

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret
(Marcos 6:53-56)*

³⁴ Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha Genesaret. ³⁵ Hilay tatao ihtew, ha nabalayan la yay Apo Jesus, ket tampol hilan nangitubol nin mangibalita kanlan tatao ha palibot nin yatew a lugal. Ket hilay ampaghakit, inlakew la hila kanan Apo Jesus. ³⁶ Impakiiingalo la kana a no malyadi, agya makiwit lan bengat ampaghakit ye laylay nin bado na. Ket hilay kaganaan a nangiwit, nitaah hila.

15

*Hiyay Kaugalian tungkol ha Pag-ibano
(Marcos 7:1-13)*

¹ Haanin, main nangaanon Papatiseo boy mamaihtodo nin Bibilin a ibat ha banwan Jerusalem ye nakew kanan Apo Jesus. Ket tinepet laya, ² "Taket ta ahe la anhumbongen nin manumbong mo ye kaugalian lan tutoa tawo tungkol ha pag-ibano bayo mangan?"

³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ket hikawo met lagi, taket ta anlabagen yoy Bibilin nan Apo Dioh ta-omen yon bengat mahumbong ye naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo? ⁴ Alimbawa, imbilin nan Apo Dioh, 'Bihaen moy bapa mo boy indo mo' boy imbilin na po, 'Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket hukat a pateyen.' ⁵ Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a malyadi yon habiyen kanlan tutoa yo, 'Hikawon tutoa ko, biyan katawo dayin pilak, noba ibyay ko tana kanan Apo Dioh.' ⁶ Ulin yain, an-iadal yoyna met a ahe layna bihaen ye tutoa la. Ha wanabay, andiyagen yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Dioh uli ha panumbong yo ha kaugalian lan tutoa yo. ⁷ Hikawon ampagmangedan! Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias hatew a tungkol kanyo,

⁸ 'Hilatin tatao, anggalangen lako ha habi bengat, noba mataang ya met ye puho la kangko.

⁹ Homain hilbi ye panggalang la kangko,

ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.' **

*Hiyay Makapadinat ha tao
(Marcos 7:14-23)*

¹⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket hinabi na, "Leng-en yoko boy ihipen yon manged ye habiyen ko. ¹¹ Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana, no aliwan hiyay habi a anlumwah ha bebey na."

¹² Haanin, hilay manumbong na, hinumaley hila kana. Ket hinabi la, "Apo, ahe mo nayi tanda a nahakitan hilay Papatiseo ha hinabi mo?"

¹³ Noba nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hinyaman a tanaman a ahe na intanem nin Bapa ko a anti ha langit, ket maulot ya. ¹⁴ Paolayan yo hila, ta ba-mo hilan kapkap a ampangakay nin kapadiho lan kapkap. Ha wanabay, padiho hilan maampag ha lubot."

¹⁵ Haanin, hinabi nan Pedro, "Apo, habiyen mo man kammi no hinyay labay habiyen nin yain a pangilalayi mo."

* 15:9 Isaias 29:13.

¹⁶ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakat-aloh? ¹⁷ Ahe yo nayi tanda a agya hinyaman a an-ipahlep ha bebey, ket ampilaloh ya ha bitoka, ket mailwah ya met ateed? ¹⁸ Noba hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao, ket ibat ya ha puho. Ket yati ye ampakapadinat kana, ¹⁹ ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip ye ampangitudon kana a mamatey, makilaki o mamabayi, mandamog, manakaw, manago, boy mandama nin kanayon. ²⁰ Hilayati ye ampakadinat, noba hiyay mangan a ahe mag-ibano, ket aliwa yain ye ampakapadinat ha tao.”

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio
(*Marcos 7:24-30*)

²¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew ya ha lulugal a mahaley ha banwan Tiro boy Sidon.† ²² Main babayin Cananea a angkumonin ihtew ye nakew nakiingalo kana, a wana, “Apo a Lahi nan Poon David, ingalowan moko! Ta hiyay anak kon babayi, ket hinelpa yan maloke a ihpidito boy angkaidapan yan tubat.”

²³ Noba ahe naya pinakibatan Apo Jesus. Haanin, hinumaley hilay mānubong na. Ket hinabi la kana, “Apo, paalihen mo yayna yain a babayi, ta pihuhumbong na kitawo boy mahneg ya.”

²⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Naitubol ako ihti ulin bengat kanlan Israelita a ba-mon tutupa a nangaipakat.”

²⁵ Noba hiyay babayi, hinumaley yan nanalimukod kanan Apo Jesus, a wana, “Apo, haglapan moko dayi!”

²⁶ Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyon, “Aliwan huhto a kowen ye pamangan lan anak haka ipakan ha aaho.”

²⁷ Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, “Awo, peteg yain, Apo. Noba hilay aaho, angkanen la met ye mumom angkaampag a ibat ha lamihaan nin amo la.”

²⁸ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Koynan kayadet ye pamteg mo! Mapalyadi ye an-awoken mo.” Ket kananyatew met ateed, nitaah yay anak na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Malabong a Tatao

²⁹ Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya nin yatew a lugal. Ket nakew ya ha ambay dagatdagatan nin Galilea boy hinumaka ya ha mapantay. Ket nikno ya ihtew. ³⁰ Malabong hilay tataon nangilakew kana nin pipilay, kakapkap, lulumpo, angang boy malabong po a ampaghakit. Inhaley la hila ha aphayan nan Apo Jesus, ket pinaitaah na hila met. ³¹ Ha nakit lan tatao a ampakahabi hilaynay angang, ampakakodang hilaynay pipilay boy lulumpo, boy ampakakit hilaynay kakapkap, nagtaka hilan tubat. Kaya-bay inggalang la yay Dioh lan Israelita.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao
(*Marcos 8:1-10*)

³² Haanin, hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay mānubong na boy hinabi na kanla, “Angkalunoh akon tubat kanlan hila tin tatao, ta tatloynan mangaamot a kalamo tawo hila, ket haanin, homain hilaynan pamangan. Ahe ko hila malyadin paulien a angkabitol, ta maka mawe hila ha dān.”

³³ Hinabi lan mānubong na kana, “Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa nin pamangan ihti ha wangwang a mignap kanlan hila tin kalabong a tatao?”

† 15:21 Tiro boy Sidon ket babanwa lan aliwan Judio.

³⁴ Tinepet na hilan Apo Jesus, “Anoy tinapay ye anti kanyo?”
 “Pito,” wanla, “boy main met nangaanon mangakandin malanghit.”

³⁵ Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta. ³⁶ Ha nakaikno hilayna, kingwa nay pitoy tinapay boy nangaanon malanghit haka naya pinahalamatan kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na in-ibyay kanlan mānumbong na ta-omen la ipatped kanlan tatao. ³⁷ Haanin, nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānumbong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin piton belyag. ³⁸ Hiyay bilang nin lakin nangan, mangaapat a libo, powida hila po ye babayi boy anak.

³⁹ Ha napauli na hilaynan Apo Jesus ye tatao, nilumugan yayna met ha bangka boy nakew ya ha lugal a Magadan.

16

Hiyay Pangawok lan Pappariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan (Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

¹ Ha maghay mangaamot, main Pappariseo boy Sasaduseo ye nakew kanan Apo Jesus ta-omen laya huboken. Ket nakikwa hilan kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh. ² Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “No ampitanghob yayna ye mangaamot boy makit yo a matibya ye lowang, anhabiye yon ‘Manged ye panaon mabekah.’ ³ Boy no mahanib ket makit yon matibya boy maowep ye lowang, anhabiye yon ‘Mangudan ya haanin.’ Tanda yon italohan ye angkakit yo ha lowang. Noba ahe yo met tanda a italohan ye pagkakitan a andiyagen nan Apo Dioh makauli kangko kananyatin panaon? ⁴ Hikawon tatao kananyatin panaon, tubat ye kalok-an yo boy ahe na kawo mapatayaan Apo Dioh. Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi kanan podopitan Jonas hatew.” Pangayadi nan hinabi yatew, nilakwanan na hilayna.

Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol ha aadal lan Pappariseo boy Sasaduseo (Marcos 8:14-21)

⁵ Ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, natandaan lan mānumbong a naliwaan lay nagbawon nin tinapay. ⁶ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ha pamalbag lan Pappariseo boy Sasaduseo.” ⁷ Pamakange lan mānumbong na, hinabi la ha magha boy magha, “Hinabi na yatew, ta naliwaan tawon nagbawon nin tinapay.” ⁸ Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet na hila, “Taket ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay? Kakandi ye pamteg yo! ⁹ Ahe kawo po nayi ampakataloh? Naliwaan yoyna nayi ye pamih-ilbih-il ko nin limay tinapay a impakan ha limay libo katao, ket nangabhoy hila? Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao? ¹⁰ Wanabay met ateed ha pitoy tinapay a impakan ha apat a libo katao. Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao? ¹¹ Taket ta ahe yo po angkatalohan a aliwan tinapay ye labay kon habiyen ha hinabi ko a mag-alla kawo ha pamalbag lan Pappariseo boy Sasaduseo?” ¹² Ket kananyatew la po bengat natalohan a aliwa manaytin pamalbag ha tinapay ye labay nan habiyen Apo Jesus a pag-allaan la, no aliwan hiyay aadal lan Pappariseo boy Sasaduseo.

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus (Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

¹³ Ha niabot hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha haley nin banwan Cesarea Filipos, tinepet na hilay mānumbong na, “Ha ihip lan tatao, aya ko kano a ibat ha langit a in-Anak nin Tao?”

¹⁴ Nakibat hila, “Anhabiyan lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon met, anhabiyan la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, anhabiyan la met a hika ye podopitan Jeremias o magha ka kanlan popodopita.”

¹⁵ Tinepet na hilay mānumbong na, “Hikawo nayi, aya ko?”

¹⁶ Nakibat yay Simon Pedro, “Hika ye Cristo a Anak nan Apo Dioh a angkabi-ay.”

¹⁷ Hinabi nan Apo Jesus kanan Simon, “Minged ka, Simon a anak nan Jonas! Ta aliwan tao ye nangipatanda kammo yati, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh ha langit. ¹⁸ Ket haanin, hika ye Pedro* boy kananyatin dapah,† ipaideng koy pangkat lan māmteḡ ko a ahe mahambot, agya po man kapalyadiyan nin kamateyan. ¹⁹ Ibyay ko kammo ye kapalyadiyan ha panakopan ha langit a omen ha tulbek a malyadin panleneb boy panlukat. Hinyaman a ibawal mo ihti ha babe-luta, ket ibawal na met Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a ipaluboh mo ihti ha babe-luta, ket ipaluboh na met Apo Dioh ha langit.”

²⁰ Pangayadi, mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na, “Adi yo anhabiyan ha agya ayaman a hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

²¹ Paibat kananyatew, impatanda naynan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Katapulan akon makew ha banwan Jerusalem. Ket ihtew akon magdiha nin tubat a pamaidap lan tutoan Jujudio a mānungkolan, mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipapatey lako, noba mabi-ay akon uman ha ikatlon mangaaḡot.”

²² Pamakange nan Pedro yatew, intaang na yan makandi ye Apo Jesus haka na yan pinaghabiyon, “Ahe na dayin ipaluboh Apo Dioh yatew! Ahe malyadi yain kammo, Apo.”

²³ Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na yay Pedro. Ket hinabi na kana, “Pakataang ka kangko, Satanas. Ta anhaaden moy panumbong ko ha kalabayan nin Dioh. Hiyay an-ihipen mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no aliwan ihip bengat nin tao.”

²⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Ayaman a malabay manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy maghadya yan matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh. ²⁵ Ta ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, maanam na. Noba ayaman a matey uli kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ²⁶ Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-luta, no mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na, main ya nayi pakinabang kana ye babandi na? Main nayi malyadin pamayad ye tao ta-omen ya mabyayan nin bi-ay a

* **16:18** Pedro: hiyay labay habiyen ket dapah. † **16:18** Hilay mangadunong tungkol ha Biblia, main hilan tatlon katalohan ha labay habiyen nin dapah kananyatin bersikulo. Hiyay una, hiyay dapah ye Pedro o pamapateḡ nan Pedro tungkol kanan Apo Jesus (Mateo 16:16). Hiyay ikalwa, hiyay dapah ye kaganaan a mānumbong nan Apo Jesus (Efeso 2:20; Impakit 21:14). Hiyay ikatlo, hiyay dapah ye Apo Jesus o pangiadal na (1 Corinto 3:11, 10:4; 1 Pedro 2:6-8).

homain anggaan? ²⁷ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket magudong a main kapalyadiyan nan Bapa kon Dioh, lamo ko hilay aanghil na. Ket kananyatew a mangaamot, ibyay ko ye kaeteban nin didiyag nin balang magha. ²⁸ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey anggan makit la ye panlumamateng kon ibat ha langit a in-Anak nin Tao bilang Poon.”

17

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus

(Marcos 9:12-13; Lucas 9:28-36)

¹ Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay Pedro boy hilay mikatongno a Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a hilahilan bengat. ² Ket legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo Jesus. Hinumnag ye lupa na a omen ha mangaamot boy hiyay bado na, ampakapulag a ba-mon henag. ³ Kapipikhaan, nakit la yay Moises boy Elias a ampakitongtong kanan Apo Jesus. ⁴ Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Apo, manged, ta anti kitawo ihti. No labay mo, manyag akon tatlon hongab ihti. Hiyay maghan hongab, kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias.”

⁵ Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan ampakapulag a owep boy main hilan nange a bihnga ha owep a ampaghabin wanae, “Yabayti ye ampakaadoen kon Anak a luboh kon angkaaliketan. Leng-en yoy habiyen na!”

⁶ Ha nange lan mānumbong na ye bihnga, nalimowan hilan tubat. Ket nilumukob hila ha luta. ⁷ Noba hinumaley yay Apo Jesus kanla. Ket dinapikpik na hila, a wana, “Mideng kawo! Adi kawo angkalimo.” ⁸ Ha namilew hilayna, homain hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus anan bengat.

⁹ Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a wana, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mabi-ay uman.” ¹⁰ Haanin, hilay mānumbong na, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket katapulan a muna yan lumateng kanan Cristo?”

¹¹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Peteg yain. Katapulan a muna ya po lumateng ye Elias ta-omen na italadan ye kaganaan. ¹² Noba leng-en yoy habiyen ko. Nilumateng yaynay Elias, noba ahe la yan nabalayan nin tatao. Ket dinyag lay labay lan diyagen kana. Wanabay met ateed ye malyadi kangkon ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ta paidapan lako met lano.”

¹³ Ket natalohan lan mānumbong na a hiyay Juan a Māmawtihmo ye andektan na.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpa nin Maloke a Ihipidito

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Ha nag-udong hilaynan Apo Jesus ihtew kanlan tatao, main maghay lakin hinumaley a nanalimukod ha adapan na, a wana, ¹⁵ “Apo, ingalowan mo yay anak kon laki, ta ampamaktong ya. Ket angkaidapan yan tubat. Mahegeg yan ampikapog ha apoy boy angkapuung ha lanom. ¹⁶ Inlakew ko yayna kanlan mānumbong mo, noba ahe la yan napaitaah.”

¹⁷ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Hikawon tatao haanin a panaon, homain kawon pamteg kanan Apo Dioh boy matiko ye ihip yo. Anggan

makano katawo po lagiin pag-anohan? Ilakew yoya ihti ye anak.”
¹⁸ Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaghabiyen na yay maloke a ihpidito. Ket kananyatew met ateed, inalihan na yan maloke a ihpidito ye anak. Ket nitaah yayna.

¹⁹ Ha hilahilaynan bengat, hinumaley hilay mānumbong na kana. Ket tinepet laya, “Taket ta ahe miya napaalih ye maloke a ihpidito kanan anak?”

²⁰ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ulita kulang ye pamteg yo! Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No main kawon pamteg, agya bengat omen ha lahi muhtaha kakandi, malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, ‘Makew ka ihtew’, ket makew ya. Homain babagay a ahe yo madyag.

²¹ [Noba yatin kalahin maloke a ihpidito, mapaalih yo yan bengat makauli ha pamakigwang boy pagpaltan mangan.”]

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

²² Haanin, ha ampaytipon hilay mānumbong na boy Apo Jesus ha Galilea, hinabi na kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan. ²³ Pateyen lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.” Haanin, uli ha hinabi na, nilumele hilan tubat ye mānumbong na.

Hiyay Pamayad nin Bowih ha Timplo

²⁴ Ha niabot yaynay Apo Jesus boy hilay mānumbong na ha banwan Capernaum, hilay māningil nin bowih ha Timplo, ket nakew hilan nanepet kanan Pedro, “Hiyay maihtodo yo, ampamayad ya nayi nin bowih ha Timplo?”

²⁵ Nakibat yay Pedro, “Awo, ampamayad ya.”

Haanin, ha nag-udong yaynay Pedro ha baey a ampagdagohan la, tinepet na yan Apo Jesus, “Pedro, ha ihip mo, aya hilay ampamayad nin bowih kanlan popoon? Hilay aanak la o hilay dadayohan?”

²⁶ Nakibat yay Pedro, “Hilay dadayohan, Apo.”

Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, aliwan aanak lan poon ye mamayad nin bowih. ²⁷ Noba agya wanabay man, kokaynan mamaniwit ha dagatdagatan. Ket hiyay una mon makwan malanghit, bengan moy bebey na. Ket main kan makit a palata a mignap a bowih tan luwa. Kowen moya, ket ibayad mo kanlan māningil nin bowih ha Timplo ta-omen la kitawo ahe pag-inakitan.”

18

Hiyay Pinakamatagay

(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

¹ Kananyatew a odah, hinumaley hilay mānumbong nan Apo Jesus kana. Ket tinepet laya, “Apo, ayay pinakamatagay kanlan anhakopen nan Apo Diah?”

² Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay anak. Ket pinaideng naya ha adapan lan mānumbong na haka na hinabi, ³ “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo umanen ye pangugali yo a omen ha pangugali nin makandin anak a mapagmakaaypa, ahe kawo maibilang kanlan anhakopen nan Apo Diah. ⁴ Kaya-bay ayaman a ampagmakaaypa nin omen kananyatin anak, ket hiya ye pinakamatagay kanlan anhakopen

nan Apo Dioh. ⁵ Ket ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panumbong na kangko, ket hikoynay antanggapen na.”

Hiyay Panyag nin Pagkahalananan

(*Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2*)

⁶ “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteḡ kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a dapah ye leey na haka ya iampag ha bunak nin dagat.”

⁷ “Kakaingalo hilay tatao ihti ha babe-luta, ta malabong a tukho ye pagkahalananan la. Katapulan a lumateng hilayatin pagkahalananan, noba kakaingalo ye malyadi ha taon ampanyag nin pagkahalananan nin kapadiho nan tao.”

⁸ “No hiyay maghay gamet mo o bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen mo tanan itapon. Mamanged po a mamaghay gamet mo o bitih mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan ha luway gamet mo o bitih mo, noba mipalakew ka met ha apoy a ahe angkalep. ⁹ No hiyay maghay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen moyna ingat haka itapon. Mamanged po a mamaghay mata mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan ha luway mata mo, noba maihapog ka met ha impilno.”

Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat

(*Lucas 15:3-7*)

¹⁰ “Pakahigudowen yon adi yo anyamo-yamoen ye agya magha man kanlan hilain a aanak. Pakaleng-en yon manged yatim habiyen ko. Hilay aanghil a ampagbantay kanla, ket anti hilan anti ha adapan nan Bapa kon Dioh ha langit. ¹¹ [Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila tapulen boy iligatah ye tataon nipakat.]”

¹² “Ha hip yo, hinyay diyagen nin taon main magatoh a tupa, no mipakat yay magha? Yo! Ket katapulan pa a lakwanan na hilay hiyamapo boy hiyam ha nagmamapantay, ta tapulen na yay maghay tupa a nipakat?”

¹³ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No makitan na yay nipakat a tupa, ket maaaliket ya po ha magha dinan kanlan hiyamapo boy hiyam a ahe nipakat. ¹⁴ Wanabay met ateed ye tanam nan Bapa yon Dioh ha langit, ta ahe na labay a mipakat ye agya magha kanlan hilain a aanak.”

Hinyay Katapulan a Diyagen ha Katongnon Nagkahalanan

¹⁵ “No magkahalanan ya kammo ye katongno mo kanan Apo, lakwen mo yan bubukod na, ta ipalinaw mo kana ye dinyag na a kahalanan. No leng-en naka, maiudong ye alan yon paymamagha bilang mikatongno ha pamteḡ. ¹⁶ Noba no ahe naka leng-en, managyat kan magha o luwa a katongno mo ha pamteḡ ta-omen ‘papteḡan nin luwa o tatloy tihtigo ye kaganaan a paytongtongan yo.’* ¹⁷ Ket no adi yan teed manlengge, ipatanda mo yayna ha pangkat lan mamteḡ nan Apo Jesus. No ahe ya po ateed manlengge kanlan kakatongno ha pamteḡ, ibilang mo yaynan ahe ampamteḡ kanan Apo Dioh o maghan makuhit a maningil nin bowih.”

Hiyay Maipaluboh boy hiyay Maibawal

¹⁸ “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hinyaman a ibawal yo ihti ha babe-luta, ket ibawal na met nin Apo Dioh ha langit. Boy hinyaman a ipaluboh yo ihti ha babe-luta, ket ipaluboh na met ha langit.”

¹⁹ “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko a no mapaykahundoan nin luwa kanyo ye hinyaman a ipakigwang yon awoken, ket ibyay na kanyon

* 18:16 Deuteronomio 19:15.

Bapa kon Dioh a anti ha langit. ²⁰ Ta no main luwa o tatlo kataon ampaytipon uli kangko, ket anti ko met kanla.”

Hiyay Pangilalay tungkol ha Ipoh a Ahe Mamatawad

²¹ Haanin, hinumaley yay Pedro kanan Apo Jesus. Ket tinepet naya, “Apo, mikano koya nayi patawaden ye katongno kon maheheg a ampagkahalanan kangko? Mikapito nayi a ukdo?”

²² Nakibat yay Apo Jesus kanan Pedro, “Aliwan bengat mikapito, no aliwan pitompo boy piton ukdo. ²³ Ta hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha panakop nin maghay poon a namadakit kanlan iipoh na, ta hingilen na hilayna ha utang la. ²⁴ Ha ikana nayna ye maningil, in-adap la yayna kana ye maghay ipoh a nakautang nin milyon-milyon kana. ²⁵ Ulita ahe ya makabayad, hinabi nan poon, ‘Iako yo hilan mitapamilya boy hiyay kabandiyan na ta-omen ya makabayad nin inutang na.’ ”

²⁶ “Haanin, hiyay ipoh, nanalimukod yan nakiiingalo kanan poon, ‘Apo, pangiingalo mo. Biyan moko po dayin makandin panaon ta-omen ako makabayad ha kaganaan a utang ko.’ ²⁷ Haanin, hiyay poon, ket kinalunohan naya. Kaya-bay ahe na yayna pinabayadan ye utang na. Ket pinauli na yayna.”

²⁸ “Noba ha ampuli yaynay ipoh, nahagana na yay maghay ipoh a nakautang kana nin makandin alaga. Ket hiyay dinyag na kana, dinakep na yan binikke. Ket hinabi na, ‘Bayadan moynay utang mo kangko!’ ”

²⁹ “Haanin, nanalimukod yan nakiiingalo kana ye kapadiho nan ipoh a nakautang kana, ‘Pangiingalo mo. Biyan moko po dayin makandin panaon ta-omen ako makabayad ha kaganaan a utang ko kammo.’ ³⁰ Noba ahe naya kinalunohan, no aliwan impapidiho naya anggan mabayadan nay utang na.”

³¹ “Haanin, hilay kanayon a iipoh a nakakit ha nalyadi, nalele hila. Kaya-bay nakew hila kanan poon. Ket hinabi lay kaganaan a nalyadi.”

³² “Haanin, hiyay poon, impadakit na yain a ipoh. Ket hinabi na, ‘Maloke kan tubat a ipoh! Ahe koynabay pinabayadan ye utang mo ulita nakiiingalo ka kangko. ³³ Taket ta ahe moya met iningalowan ye kapadiho mon ipoh a omen ha pangingalo ko kammo?’ ³⁴ Uli ha tubat a poot nan poon, ket impapidiho naya angga ha mabayadan nay kaganaan a utang na.”

³⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “No ahe yo yan luboh patawaden ye kapadiho yo, wanabay met ateed ye diyagen na kanyon Bapa kon Dioh a anti ha langit.”

19

*Hiyay Adal tungkol ha Payngihay nin Miahawa
(Marcos 10:1-12)*

¹ Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew a babagay, inumalih ya ha plobinhiyan Galilea. Ket nakew ya ha plobinhiyan Judea ha lipay nin kabatowan Jordan. ² Malabong hilay tataon hinumbong kana. Ket pinaitaah na hilay ampaghakit.

³ Haanin, nilumateng hilay nangaanon Pappariseo. Ket hinumaley hila kanan Apo Jesus, ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, “An-ipluboh nayi nin Bibilin a ihyay nin laki ye ahawa na ha agya hinyaman a hangkan?”

⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Ahe yo po nayi nabaha ye anti ha naihulat a Habi nin Dioh a ha pamalhowa nan babe-luta, ket pinalhowa

na ye laki boy babayi.* ⁵ Boy naihulat met, ‘Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna mapaylamo a miahawa. Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman.’† ⁶ Ha wanabay, aliwa hilaynan luwa, no aliwan mamagha. Kaya-bay hiyay pinaylamo nan Apo Dioh, ket aliwan hukat payngihyayen nin tao.”

⁷ Haanin, nanepet hilayna man ye Papariseo kanan Apo Jesus, a wanla, “No wanabay awod, taket ta hinabi nan Moises hatew a malyadi na yan hiyay nin laki ye ahawa na, no biyan na yan kahulatan nin payngihyay?”‡

⁸ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Uli ha kabyangan nin o yo, impaluboh nan Moises a hiyay nan laki ye ahawa na. Noba ha pinalhowa nan Apo Dioh ye laki boy babayi, aliwan wanabay ye labay nan malyadi. ⁹ Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na, ket mangahawa yan lumbo, magkahalanan yan pamabayi, powidan bengat no nakilaki ye ahawa na. [Ket ayaman a mangahawa met kanan babayin in-ihyay na, magkahalanan yayna met nin pamabayi.]”

¹⁰ Haanin, hinabi lan mānubong nan Apo Jesus, “Ah, no wanabay ye tungkol ha main ahawa, mamanged po a ahe ana mangahawa.”

¹¹ Nakibat yay Apo Jesus, “Aliwan kaganaan a tatao ket mababa lan tanggapen yain, no aliwan hilay tataon bengat a intaladan nin Dioh a ahe mangahawa. ¹² Main nakahinadi a hahangkan no taket ta ahe hila nangahawa ye nangaanon tatao. Hilay kanayon, in-anak hilaynan kulang ye hangkap la. Hilay kanayon met, tinatala lay nagpakapon. Hilay kanayon po, ahe nakiahawa uli ha paghilbi la ha panakop nan Apo Dioh. Hilay makababa a manyag nin yati, diyagen la awod.”

*Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Anak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)*

¹³ Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin aanak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanla boy ipakigwang. Noba pinaghabiyen la hila mānubong na.

¹⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Paolayan yo hilay mangakandin aanak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin aanak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.” ¹⁵ Pangayadi nan impalonto ye gamet na ha o nin balang magha kanla boy in-inged, ket inumalih yayna.

*Hiyay Lakin Mabatnang
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)*

¹⁶ Ha maghay mangaamot, main maghay lakin nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, “Maihtodo, hinyay manged a diyagen ko ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”

¹⁷ Nakibat yay Apo Jesus, “Taket ta antepeten moko no hinyay manged? Mamaghan bengat ye manged, homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Dioh. No labay mo ye mabyayan nin bi-ay a homain anggaan, humbongen moy Bibilin.”

¹⁸ Nanepet yayna man ye laki, “Hinya kanlan hilain a bibilin ye humbongen ko?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Adi ka mamatey nin tao, adi ka mamabayi o makilaki, adi ka manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan, ¹⁹ bihaen

* 19:4 Genesis 1:27. † 19:5 Genesis 2:24. ‡ 19:7 Deuteronomio 24:1.

moy bapa boy indo mo, § boy adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili mo.”*

²⁰ Hinabi nan laki, “Kaganaan hilain a bibilin, ket anhumbongen koyna. Hinya po nayi ye hukat kon diyagen?”

²¹ Nakibat yay Apo Jesus, “No labay moy mag-ilyadin genap, muli ka, ta ilako moy babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manumbong kayna kangko.”

²² Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, malele yan inumalih, ta mabatnang yan tubat.

²³ Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ²⁴ Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

²⁵ Pamakange lan mānubong nan Apo Jesus ye hinabi na, nagtaka hilan tubat. Kaya-bay nanepet hila kana, “No wanabay awod Apo, aya hilaynay miligtah?”

²⁶ Ket binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin tao, noba mapalyadi nan kaganaan nin Apo Dioh.”

²⁷ Haanin, hiyay Pedro, hinabi na met, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo. Hinya met awod ye pakinabang mi lano?”

²⁸ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Lano ha bayowen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mikno akoyna ha madangal a pamiknoan nin poon. Ket hikawon mānubong ko, mikno kawo met lano ha labinluwan pamiknoan a mamoon kanlan labinluwan lalahi nin Israel. ²⁹ Ket ayaman a nanlakwan nin baey na, kakatongno na, tutoa na, aanak na, o luta na uli ha panubong na kangko, ket malalabong po ye matanggap na dinan ha nilakwanan na boy mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan.

³⁰ Malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong met a angkahuyot haanin ye miuna lano.”

20

Hilay Māg-obda ha Pananeman nin Ubah

¹ Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Hiyay diyagen nan Apo Dioh ha panakopan na, mailalayí ya ha dinyag nin maghay taon main pananeman nin ubah. Ha maharibhanib po, nakew yan nanapul nin upaan nan mag-obda ha pananeman na. ² Ket ha nakatapul yayna, nakikahundo ya kanla a upaan na hilan alaga nin upa ha maghay mangaamot. Pangayadi, intubol na hilaynan mag-obda ha pananeman na nin ubah. ³ Ha magaynan ikahiyam nin maharib, nakew ya ha haley nin palingki. Ket nakakit yan anoy lakin ampideng, ta homain hilan obda.”

⁴ “Hinabi na kanla, ‘Makew kawon mag-obda ha pananeman kon ubah. Ket upaan katawon huhton upa.’ ‘Awo’, wanla. Kaya-bay nakew hilaynan mag-obda. ⁵ Ha magaynan miugtoy mangaamot, nakew yayna man ha haley nin palingki. Ha nakakit yan nangaanon katao ihtew, ket pinaobda na hila met. Wanabay met ateed ye dinyag na ha ikatloyna nin mahilem.”

6 “Ha magaynan ikalima nin mahilem, nakew yayna man. Ket nakakit yayna man nin ano kataon homain obda. In-idlaw na hila, ‘Taket ta ampikahilem kawoynan bengat ihti a homain andiyagen?’ ”

7 “Nakibat hila kana, ‘Homain kaya-bay ampamaobda kammi.’ ”

“Hinabi na kanla, ‘Kokawoynan mag-obda ha pananeman kon ubah.’ ”

8 “Ha andumeglem ana, hinabi nan nagkonin nin pananeman kanan ampabaalaen na, ‘Hagyaten mo hilaynay mag-obda, ta ibyay moynay upa la. Ket hiyay unaen mon biyan, hilay nahuyot a nag-obda.’ ”⁹ Haanin, nilumateng hilay pinaobda na ha odah nin ikalima nin mahilem. Ket inupaan na hilan upa nin maghay mangaamot.”

¹⁰ “Ha nilumateng hilaynay nauna nan pinaobda, nabaan la a malal-abong ye upa la dinan kanlan nahuyot a pinaobda na. Noba ahe, ta padiho met ateed ye in-upa na kanla. ¹¹ Pamakatanggap lay upa la, nagdiklamo hila kanan nagkonin nin pananeman ubah, ¹² a wanla, ‘Hi! Hilay nahuyot kammi a pinaobda mo, maghay odah bengat ye pag-obda la. Noba hikayi, nikahilem kayin nag-obda boy nangikpe nin amot. Taket ta padihoy upa mi?’ ”

¹³ “Hiyay nagkonin nin pananeman ubah, nakibat ya kanan magha kanla, ‘Gayem, ahe kata kinuhit. Aliwa nayi a napaykahundoan ta a biyan katan upa nin maghay mangaamot?’ ¹⁴ Kaya-bay kowen moynay upa mo. Ket muli kayna. Kalabayan ko a ipadiho kanyo ye upa lan nag-obda a nahuyot kanyo. ¹⁵ Taket, homain ako nayi katulidan a manyag nin labay ko ha pilak ko o angkaibeg kan bengat kanla ha dinyag kon manged?’ ”

¹⁶ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay met lano ye malyadi ha huyot a mangaamot. Hilay angkahuyot haanin, ket miuna hila lano. Ket hilay angkauna haanin, mipahuyot hila lano.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

¹⁷ Legan angkumodang yay Apo Jesus palakew ha banwan Jerusalem, in-ilbo na hilay labinluway manumbong na kanlan tatao. Ket hinabi na kanla, ¹⁸ “Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin ha Jerusalem. Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan manguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Uhgaan la kon matey. ¹⁹ Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan Judio. Umih-umihen lako, hibladen boy ipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

Hiyay Awok nan Indo nan Santiago boy Juan

(Marcos 10:35-45)

²⁰ Hiyay ahawa nan Zebedeo, hinumaley ya kanan Apo Jesus, lamo na hilay luway anak na a laki. Ket nanalimukod ya ha adapan na boy hinabi na, “Apo, main ako dayin labay awoken kammo.”

²¹ Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay labay mo?”

Nakibat ya, “No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, paiknoen mo hilatin luwan anak ko ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan mo. Boy hiyay magha met, ha dapit odi mo.”

²² Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo tanda ye an-awoken yo. Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko?”

Nakibat hila, “Awo Apo, mababa mi!”

²³ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Peteg a madihaan yo met ye pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o

odi ko, ta yabay-in a iknoan, ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko.”

²⁴ Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan mikatongno, napoot hila kanla. ²⁵ Kaya-bay hinagyat na hilaan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket hinabi na kanla, “Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan, an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman a labay la, ket angkahumbong. ²⁶ Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay a mag-ilyadin matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo. ²⁷ Boy ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi yan ipoh yo. ²⁸ Tuwaden yoko, ta agya hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a pambeh ha malabong a tatao. Ahe ako nakew ihti ta-omen paghilbayan nin tatao.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Luwan Kapkap

(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

²⁹ Ha umalih hilaynan Apo Jesus ha banwan Jerico, hinumbong hilaan malabong a tatao. ³⁰ Haanin, main luway lakin kapkap a ampikno ha gilid dān. Ha nange lan anhumapid yaynay Apo Jesus, nangha hila, “Apo, Lahi nan Poon David, ingalowan mo kayi!”

³¹ Noba hilay tatao, pinaghabiyen la hilay kapkap, “Pakal-em kawo!”

Noba inlalo layna ingat impangha, “Apo, Lahi nan Poon David, ingalowan mo kayi!”

³² Pamakange nan Apo Jesus nin pangha la, tinumgen ya haka na hila pinahaley. Ket tinepet na hila, “Hinyay labay yo a diyagen ko kanyo?”

³³ Nakibat hila, “Apo, labay mi ye makakit.”

³⁴ Nalunoh yay Apo Jesus kanla. Kaya-bay kinimpaan nay mamata la. Tampol hilaynan ampakakit boy nanumbong hilayna kana.

21

Hiyay Mahayaghag a Panumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem, tinumgen hila ha mahaley nin Betfage ha Mapantay nin Oolibo. Ket pinauna na hilay luway mānumbong na, ² a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit a mitaindo a ahnon nakah-el. Loaten yoya boy tengtengen yo hila kangko. ³ No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiyen yo kana, ‘Matapul na yan Apo.’ Ket palubohan na kawo.”

⁴ Nalyadi yati ta-omen matupad ye hinabi nin podopita nin Dioh hatew,

⁵ “Habiyen yo kanlan tataon angkumonin ha banwan Zion,*

‘Bilewen yo! Anlumatang yaynay Poon yo.

Mapagmakaaypa ya, ta oybon ahno bengat ye anhakayan na.’”†

⁶ Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna. Ket dinyag lay hinabi na kanla. ⁷ Hilay luwan mānumbong, tiningteng la hilay mitaindo a ahno kanan Apo Jesus. In-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan na yayna met Apo Jesus. ⁸ Malabong hilay tataon nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan Apo Jesus.‡ Hilay

* **21:5** Zion: hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **21:5** Zacarias 9:9. ‡ **21:8** Hiyay pangiamlak nin kepkep ha pagdanan nan Apo Jesus ye andyagen la bilang pangalang la kana.

kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong. Ket in-amlak la met ha pagdanan na.

⁹ Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-
ipapangha la, a wanla, “Galangen tawo yatin Lahi nan Poon David! Inged
na yan Apo Diah ye anlumateng ha ngalan na! Galangen yay Apo Diah a
anti ha langit!”

¹⁰ Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, naahwag ye kaganaan
a tataon anti ha banwa. Ket napaytepet-tepet hila, “Aya yain a tao?”

¹¹ Hinabi la met anhumumbong kana, “Ah! Hiyay Apo Jesus yain.
Hiyabay ye podopita a ibat ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea.”

Hiyay Pangitaboy nan Apo Jesus nin tatao ha Timplo
(*Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22*)

¹² Haanin, nakew yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy
na hilay tataon ampaglako boy ampanaliw ihtew. Imbabalintog nay
lalamihahan lan mānagilin pilak lan dadayohan boy iknoan lan māglako
nin kalapati a an-ihappa kanan Apo Diah. ¹³ Haanin, hinabi na kanla,
“Hiyay naihulat a Habi nin Diah, ‘Hiyay baey ko, mahabtan yan baey
pamakigwangan.’[§] Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw.”*

¹⁴ Legan anti ya po ye Apo Jesus ha Timplo, main kakapkap boy pipilay
a hinumaley kana. Ket pinaitaah na hila. ¹⁵ Noba hilay mānguna a papadi
boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ha nakit lay kapagtakaan a dinyag nan
Apo Jesus boy ha nange lay an-ipapangha lan aanak ha Timplo a wanae,
“Galangen tawo yay Lahi nan Poon David,” ket napoot hila.

¹⁶ Kaya-bay hinabi la kanan Apo Jesus, “Ahe mo nayi angkange ye
an-ipapangha lan hilain a aanak? Taket ta ahe mo hila haaden?”

Inhebat nan Apo Jesus, “Awo, angkange ko. Noba ahe yo nayi nabaha
ye naihulat a Habi nin Diah a wanae, ‘Hilay mangakandin aanak,
ket inadalan na hilan Apo Diah a manggalang kana?’”† ¹⁷ Pangayadi,
nilakwanan na hilan Apo Jesus. Ket nakew ya ha badiyon Betania. Ket
ihtew yan kinaid-an.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igho
(*Marcos 11:12-14; 11:20-24*)

¹⁸ Kabekahan, ha ampag-udong hilayna ha banwan Jerusalem, nabitlan
yay Apo Jesus. ¹⁹ Haanin, nakakit yan poon-kayon igoh ha gilid dān. Ket
hinaleyan naya. Noba homain yan nakit a dawa, no aliwan kabobong
bengat. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayon igoh, “Paibat
haanin, agkayna makapanawa makanoman.” Ket tampol yan nayango.

²⁰ Hilay mānubong na, pamakakit la ha nalyadi, nagtaka hila, a wanla,
“Yo! Way-omen yan tampol nayango ye poon-kayon igoh?”

²¹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko.
No main kawon pamteg boy adi kawo ampagluwaluwa, ket madyag yo met
ye dinyag ko kananyatin poon-kayon igoh. Aliwan bengat yain. Malyadi
yo po habiyen kananyatin mapantay, ‘Kokayna ha dagat’, ket mapalyadi
ye hinabi yo. ²² Hinyaman a awoken yo kanan Apo Diah makauli ha
pamakigwang, no pamtegan yo a ibyay na kanyo, ket homain hapo a
matanggap yo.”

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(*Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8*)

§ 21:13 Isaias 56:7. * 21:13 Jeremias 7:11. † 21:16 Kakanta 8:2.

²³ Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yayna man ha Timplo. Ket legan ampangiadal ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyana la yan mānguna a papadi boy tutoan Jujudio a mānungkolan. Tinepet laya, “Hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon? Ayay namyay kammo nin katulidan?”

²⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Tepeten katawo met. No pakibatan yoko, habiyen ko kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin wanabay. ²⁵ Yati ye tepet ko kanyo, ‘Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo Diah o tao?’ ”

Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Diah, ket habiyen na met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?’ ²⁶ Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao, ta ampamtegan lan kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Diah.”

²⁷ Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda.”

Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mikatongnon laki

²⁸ Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Ha ihip yo, hinyay labay habiyen nin yati? Main maghay bapa a main luway anak a laki. Haanin, hinumaley ya kanan makaagat. Ket hinabi na, ‘Anak ko, kokaynan mag-obda haanin ha pananeman tawon ubah.’ ²⁹ ‘Hi! Agko’, wanan anak na. Noba nauman ye ihip na. Kaya-bay nakew ya met ateed a nag-obda. ³⁰ Hinabi na met bapa kanan makaydeng, ‘Anak ko, kokaynan mag-obda haanin ha pananeman tawon ubah.’ ”

“Inhebat nan makaydeng, ‘Awo, Tatang’, noba ahe ya met nakew.”

³¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, “Aya awod kanlan mikatongno ye nanumbong ha kalabayan nan bapa la?”

Nakibat hila kana, “Hiyay makaagat.”

Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hilay an-ibilang yon mangaloke a omen kanlan mangakuhit a māningil nin bowih boy babayin babayadan, muna hila po a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Diah dinan yo. ³² Ta ha nakew yan nangiadal kanyo ye Juan a Māmawtihmo no way-omen kawo magbi-ay a matoyngong, ahe yo pinamtegan. Noba hilay mangakuhit a māningil nin bowih boy hilay babayin babayadan, ket namteg hila kana. Ket agya nakit yobayna, ahe kawo po naghehe ha kakahalanan yo boy namteg kana.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Maloke a Māmakitalon (Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo po yatin pangilalayi. Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananeman na. Pinaaladan naya boy namadyag yan pamihnanan ubah. Namadyag ya po nin baag a matagay a kunaan nin māgbantay. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal. ³⁴ Ket ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan tatloy iipoh na a mangwa nin dakay na kanlan māmakitalon. ³⁵ Noba hilay māmakitalon, dinakep la hilay iipoh a intubol na. Ket hiyay magha, binogbog laya. Hiyay magha met, pinatey laya. Hiyay ikatlo, tinapontapon la yan dadapah angga ha natey ya. ³⁶ Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a iipoh na a malalabong dinan ha nauna. Ket ha niabot hilayna kanlan māmakitalon, wanabay met ateed ye dinyag la kanla. ³⁷ Ha kalinghuyotan, intubol nay anak na, ta an-ihipen na a bihaen la yay anak na. ³⁸ Noba ha natamulaw

la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, ‘Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye tawiden na.’³⁹ Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin ubahan.”

⁴⁰ Haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Lano ha mag-udong yaynay nagkonin nin ubahan, hinya lagi ye diyagen na kanlan māmakitalon?”

⁴¹ Nakibat hilay mānguna a papadi boy tutoan Jujudio, “Homain hapo a pateyen na hilay mangaloke a māmakitalon haka na ipaupa kanlan kanayon a māmakitalon a mamayay nin dakay na ha panaon nin pamupol.”

⁴² Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo nayi nabaha yati ha naihulat a Habi nin Dioh,

‘Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey, hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.

Diyag nin Dioh yati ket koynan kapagtakaan kantawo.’”[‡]

⁴³ Hinabi na po Apo Jesus, “Leng-en yo yati. Aliwaynan hikawo ye anhakopen nan Apo Dioh, no aliwan hilay tataon ampanumbong ha kalabayan na. ⁴⁴ [Ayaman a maampag kananyatin dapah, ket mapha ya. Ket ayaman a maondagan na, ket matamek ya.”]

⁴⁵ Pamakange lan mānguna a papadi boy Papariseo ye pangilalayi nan Apo Jesus, natalohan la a hilabay ye andektan na. ⁴⁶ Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao, ta ampamtegan la a magha yan podopita nan Apo Dioh.

22

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poniyon ha Banhal (Lucas 14:15-24)

¹ Naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla makauli ha pangilalayi, ² “Hiyay panakop nan Apo Dioh, mailalayi ya ha dinyag nin maghay poon a nangitaladan nin poni ha banhal nin anak na a laki. ³ Haanin, intubol na hilay iipoh na a managyat kanlan kinumbida na. Noba ahe la labay ye makibanhal.”

⁴ “Ulita ahe hila nakew, hiyay poon, nangitubol yayna man nin kanayon a iipoh na a managyat kanlan nakumbidayna boy habiyen kanla, ‘Nakahadya anan kaganaan. Nahapo ana ye bobolog a baka boy kanayon a aayop a pinataba. Nakaapag ana ye pamangan. Kaya-bay makew kawoyna!’ ⁵ Noba ahe la hila imbabano. Hiyay magha, nakew yan nag-obda ha pananeman na. Ket hiyay magha, nakew ya ha pagpanapulan na.

⁶ Hilay kanayon, dinakep la hilay intubol nan poon, pinapading-eyan la hila haka la hila pinatey.”

⁷ “Uli ha dinyag lan nakumbidayna, napoot yan tubat ye poon. Kaya-bay nangitubol yan huhundaloh na a mamatey kanlan namatey nin iipoh na boy mangulam nin banwa la.”

⁸ “Haanin, hinabi nan poon kanlan kanayon a iipoh na, ‘Nakahadya any poniyon ha banhal. Noba ahe hilayna malyadin dumongo ye kinumbida ko. ⁹ Kaya-bay makew kawo ha dādān. Ket balang makit yon tao, hayaten yo hila a makew ihti.’ ¹⁰ Ket hilay iipoh, nakew hila ha dādān. Hinagyat la hilay kaganaan a tataon nakit la, mangaloke man o manganged. Ket napno yan bibihita ye banhalan.”

¹¹ “Haanin, hinumlep yay poon ha banhalan ta-omen na hila bilewen ye bibihita na. Nakakit yan maghay lakin ahe nakabado nin pambanhal.

[‡] 21:42 Kakanta 118:22-23.

¹² Kaya-bay tinepet naya, ‘Gayyem, way-omen ka nakahlep ihti a ahe nakabadon pambanhal?’ Ket hiyay laki, ahe ya nakatnoy.”

¹³ “Haanin, hinabi nan poon kanlan maghilbi na, ‘Higi! Gapohen yoy gamet boy bitih na, ta itapon yoya ha ilwah ha kalitehan. Ta ihtew yan tumangih boy manginaet.’ ”

¹⁴ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay labay habiyen nin yatin pangilalay, ket malabong hilay tataon hinagyat nan Apo Diah a maibilang kanlan anhakopen na, noba nangaanon bengat kanla ye napili.”

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Haanin, inumalih hilay Papariseo, ta manghip hilan papadan no way-omen laya makalot ye Apo Jesus makauli ha hahabi na. ¹⁶ Kaya-bay nangitubol hilan manumbong la boy nangaanon tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas a makew manepet kanan Apo Jesus, “Maihtodo, tanda mi a pawa peteg ye anhabyen mo. Hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Diah ye an-iadal mo kanlan tatao. Homain kan antupigan a tao, ta padipadiho ye pamilew mo ha kaganaan. ¹⁷ Haanin, habiyen mo man kammi. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?”

¹⁸ Noba tanda nan Apo Jesus a maloke ye tiki la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Hikawon magkonwadi, taket ta labay yo kon kaloten? ¹⁹ Gawangan yoko man nin palatan Roma.” Ket ginawangan la yan palata.

²⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay palata boy tinepet na hila, “Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?”

²¹ “Hiyay Emperador Cesar,” wanla.

Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Diah, ibyay yo met kana.”

²² Pamakange lan pakibat nan Apo Jesus, nagtaka hila. Kaya-bay nilakwanan la yayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³ Kananyatew met ateed a mangaamot, hilay Saduseo, nakew hilan nanepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey. Hinabi la kanan Apo Jesus, ²⁴ “Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya, ‘No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.’” ²⁵ Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba natey yan ahe hila nagkaanak kanan ahawa na. Ket haanin, hiyay ali na, inahawa naya met ye ipag na. Noba natey ya met ateed a ahe hilan nagkaanak.

²⁶ Wanabay met ateed ye nalyadi ha kakatlo angga ha ikapiton katongno na. Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa laya yatin babayi, noba ahe hila nagkaanak kana. ²⁷ Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi.

²⁸ Haanin, wanae ye tepet mi kammo, ‘Ha panaon a mabi-ay uman ye nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan kaganaan?’ ”

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo angkatalohan ye naihulat a Habi nin Diah boy hiyay kapalyadiyan nan

* **22:24** Deuteronomio 25:5.

Apo Dioh. ³⁰ Ta hilay nabi-ay uman, ahe hilaynan mangahawa. Mag-ilyadi hilaynan omen kanlan aanghil ha langit a ahe ampangahawa. ³¹ Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman, ahe yo po nayi nabaha ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, ³² ‘Hikoy Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac boy Dioh nan Jacob.’† Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-ay, aliwan nangamatey.”

³³ Pamakange lan tatao yatew, nagtaka hila ha pangiadal na.

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin

(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

³⁴ Ha nabalitaan lan Papariseo a homain hilan maihebat ye Saduseo kanan Apo Jesus, naytitipon hilayna man. Ket hinumaley hila kana. ³⁵ Ket hiyay magha kanla a maihtodo nin Bibilin, nanepet ya kanan Apo Jesus ta-omen naya kaloten ha hahabi na, ³⁶ “Maihtodo, ha kaganaan a bilin nan Apo Dioh, hinyay pinakamaalaga?”

³⁷ Nakibat yay Apo Jesus kana, “ ‘Adoen mo yay Apo mon Dioh a luboh ha puho, luboh ha kalelwa boy luboh ha ihip.’‡ ³⁸ Yabay-in ye pinakamaalaga ha kaganaan a bibilin. ³⁹ Wanabay ya met ateed kaalaga ye kakalwa, ‘Adoen moy kapadiho mon tao a omen ha pangado mo nin hadili mo.’§ ⁴⁰ Hilay kaganaan a bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises boy hilay kaganaan a inhulat lan popodopita, ket anti hila kananyatin luwan bibilin.”

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹ Legan napaytipon hila po ye Papariseo, nanepet yay Apo Jesus kanla, ⁴² “Hinyay pagkatanda yo kanan Cristo? Hinyay lahi ye pangibatan na?” Nakibat hila kana, “Lahi na yan Poon David.”

⁴³ Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No lahi na yan Poon David, taket awod ta hiyay David, hinabtan na yan ‘Apo’ ye Cristo. Ta makauli ha Ihpitudon Dioh, hinabi nan Poon David ye tungkol kanan Cristo,

⁴⁴ ‘Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,

“Mikno ka ha dapit wanan* ko
angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.” ’ ’ †

⁴⁵ “No hiyay Poon David ket hinabtan na yan ‘Apo’ ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?”

⁴⁶ Agya maghan bengat, homain bega nakahebat ha tepet nan Apo Jesus. Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

23

Hiyay Babala laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo

(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43; 11:46; 20:45-46)

¹ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao boy kanlan manumbong na, ² “Hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo ye nabyayan nin katulidan a mangipalinaw nin Bibilin a impahulat kanan Moises. ³ Kaya-bay leng-en boy humbongen yo ye kaganaan a iadal la kanyo. Noba adi yo antuwaden ye andiyagen la, ta ahe la andiyagen ye an-iadal la kanyo. ⁴ An-ipahumbong la kanyo ye impahan la a bibilin a maidap humbongen.

† 22:32 Exodo 3:6. ‡ 22:37 Deuteronomio 6:5. § 22:39 Levitico 19:18. * 22:44 Hiyay taon ampikno ha dapit wanan nin poon ket hiyabay ye main matagay a katungkolan. † 22:44 Kakanta 110:1.

Noba ahe la kawo met anhaglapan ha panumbong nin yatew a bibilin. ⁵ Kalalabay lay dangalen nin tatao. Kaya-bay pinabilal lay natopitopi a papil a main hulat a habi nin Dioh a naipaklap ha kiding la boy takyay la. Boy pinakadang la ye laylay nin hoot la. ⁶ Boy kalalabay lay mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadungal a tatao ha poniyan boy ha pâytiponan lan Jujudio. ⁷ Kalalabay la met ye maidlaw nin tataan angkadanan la boy mahabtan 'maihtodo'."

⁸ "Noba hikawo, adi kawo pahabtan 'Maihtodo', ta mikakatongno kawo boy hikon bengat ye Maihtodo yo. ⁹ Boy adi yo hila habtan 'Bapa' ye ayaman a tao ihti ha babe-luta, ta mamagha yan bengat ye Bapa yo, hiyay Bapa yo ha langit. ¹⁰ Boy adi kawo met pahabtan 'Apo', ta mamagha yan bengat ye Apo yo a homain kanayon no aliwan hiko a 'Cristo'. ¹¹ Ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin pinakamatagay, katapulan a hiyabay ye maghilbi yo. ¹² Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh."

Hiyay Pangapoot nan Apo Jesus kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Pappariseo

(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42; 11:44; 11:52; 20:47)

¹³ Hinabi na po Apo Jesus, "Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Hikawo ye hangkan no taket ta hilay tatao, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. Ahe yobayna labay ye maibilang kanlan anhakopen na. Ket antapaen yo hila po ye malabay maibilang kanlan anhakopen na."

¹⁴ [Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ampaglanganan yo hilay bawon babayi ta-omen yan bengat makwa ye babandi la. Boy anhakban yo po yatin andiyagen yo makauli ha makadang a pamakigwang yo ha adapan lan tatao. Kaya-bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Dioh kanyo.]

¹⁵ "Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Anlipayen yoy dagat boy anhoyhoyen yo po ye mangataang a lulugal ta-omen kawon bengat makakumbinyo nin aliwan Judio a manumbong ha pamteg yo. Ket no mapahumbong yo hilayna, andiyagen yo hilan maloloke po dinan yo. Kaya-bay lalalo hilayna ingat maipalakew ha impilno."

¹⁶ "Kakaingalo kawo. Ba-mo kawon kapkap a ampangakay nin kanayon, ta an-iadal yo, 'No idamit yoy Timplo ha panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy balitok ha loob nin Timplo, hukat yon tupaden.' ¹⁷ Hikawon mumutaw a kapkap, nabaan yo nayi a maaalaga ye balitok dinan ha Timplo nan Apo Dioh? Ahe, ta hiyay balitok, mag-ilyadi yan maalaga kanan Apo Dioh no anti yayna ha loob nin Timplo. ¹⁸ Boy an-iadal yo po, 'No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha panumpa yo, homain bali. Noba no idamit yoy digalo ha pangihagpaan, hukat yon tupaden.' ¹⁹ Petegbay a kapkap kawo! Nabaan yo nayi a maaalaga ye digalo dinan ha pangihagpaan? Ahe, ta mag-ilyadin maalaga ye digalo no anti yayna ha pangihagpaan. ²⁰ Kaya-bay pakaihipen yo. No idamit yoy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh ha panumpa yo, an-idamit yoyna met ye kaganaan a digalo a nakahagpa ihtew. ²¹ Ket no idamit yoy Timplo ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye Apo Dioh a angkumonin ihtew. ²² Ket no idamit yoy langit ha panumpa yo, ket an-idamit yoyna met ye pamiknoan nin Dioh boy hiyay Apo Dioh a ampikno ihtew."

²³ “Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta agya po man an-ihagpa yo kanan Apo Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman yo, ampaolayan yo met ye maaalaga po a bibilin tungkol ha katoyonangan, pangingalo boy pag-ilyadin mapatayaan. Huhto a ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye maaalaga a bibilin. ²⁴ Hikawon kapkap a ampanjangay. Mahehpet yon anhubombongen ye aliwan minga maaalaga a bibilin, noba ampaolayan yoy maaalaga. Ba-mon anhagaten yoy ilek ha inomen yo, noba an-ibolon yo met ye kamelyo.”

²⁵ “Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta anlinihan yoy ilwah nin babaho boy pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan yo. ²⁶ Hikawon kakapkap a Pappariseo, pakahigudowen yon manged a aliwan kinuhit ye an-ikonin yo ha babaho boy pipinggan yo, ket mag-ilyadi ya met a malinih ye ilwah.”

²⁷ “Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ba-mo kawon bibito a pinaputi boy matampa ye ilwah na, noba ha loob, pawa bobot-o boy dinat. ²⁸ Wanabay kawo met, ta ha pamilew lan tatao, matoyong kawo. Noba hiyay anti ha puho yo, pawa kalok-an boy pagkonwadi.”

*Hiyay Pamaduha kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy kanlan Pappariseo
(Lucas 11:47-51)*

²⁹⁻³⁰ Hinabi na po Apo Jesus, “Kakaingalo kawon Pappariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, hikawon ampagmamangedan, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta hilay tutoa yo, pinatey la hilay unan popodopita boy mangatoynong a tatao. Ket haanin, ampamadyag kawo nin bilang pagkakitan nin nakailbengan lan popodopita boy ampatampaen yoy bibito lan pinatey la. Boy anhabiyan yo po, ‘No anti kayina dayi ha panaon lan tutoa mi hatew, ket ahe mi dayi pinaolayan a pateyen la hilay popodopita.’

³¹ Makauli yatin hinabi yo, ampaptegan yo a lalahi la kawon namatey kanlan popodopita. ³² Higina, iyadi yoyna awod ye indugi lan tutoa yo!”

³³ “Hikawon lalahi nin bikat! Ahe yo bewa maliklikan ye kapaduhaan ha impilno. ³⁴ Kaya-bay manlenge kawo! Mangitubol ako lano kanyo nin popodopita, mangadunong boy mamaihtodo nin Bibilin. Hilay nangaano kanla, pateyen yo. Ket hilay kanayon, ipako yo ha kodoh. Hilay kanayon met, badogen yo hila ha loob nin pãytiponan yo boy hilay kanayon po, pakikamatan yo hilan paidapan ha agya way-ihfew hila man makew.

³⁵ Kaya-bay mapaduhaan kawo uli ha pamatey yo. Aliwan bengat yain. Pakibatan yo po ye pamatey kanlan kaganaan a tataon mangatoynong paibat kanan Abel angga kanan Zacarias a anak nan Baraquias. Ta hilay tutoa yoynabay met ye namatey kanan Zacarias a pinatey la ha pietan nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. ³⁶ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Kaganaan yatin kakahalanan, ket pakibatan la lanon tatao kananyatin panaon.”

*Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha banwan Jerusalem
(Lucas 13:34-35)*

³⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en yo yati. Pinatey yo hilay popodopita nin Dioh boy binegbaan yo hilan dadapah angga ha natey hilay kanayon a intubol na kanyo. Nikanon ukdo katawoynan labay halokoban a omen ha panalokob nin toan manok ha hihwihiw na, noba ahe yo labay. ³⁸ Kaya-bay agya main mangagwat nin

kunaan* yo, baala kawoyna. ³⁹ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman anggan ahe yo habiyen, 'Inged na yan Apo Diah ye anlumatang ha ngalan na.' "†

24

Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo (*Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6*)

¹ Hiyay Apo Jesus, legan antumaang ya ha Timplo, hinumaley hila kana ye manumbong na. Ket intamudo la kana ye mangayadet a dowag nin Timplo.

² Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Awo! Angkakit yo hilan kaganaan yain. Noba pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a dadapah a nayपालिंग्पिंग."

Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng (*Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19*)

³ Legan ampikno yay Apo Jesus ha gilid Mapantay nin Oolibo, hinumaley hila manumbong na kana. Ket hiklito la yan tinepet, "Apo, habiyen mo man kammi no makano ya lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan lano nin pag-udong mo boy hiyay kalampuhan nin babe-luta?"

⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya ayaman, ⁵ ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, 'Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Diah.' Ket ulin yati, malabong hila lanoy tataon matalingo. ⁶ Makange kawo lanon gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal. Noba adi kawo angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew. Noba aliwa po yain ye kalampuhan nin babe-luta. ⁷ Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan. Ket magkamain nin bitil boy manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal. ⁸ Noba yatin kaganaan ket pandugi po bengat nin kaidapan a omen ha pandugi nin panlamlam nin babayin manganak."

⁹ "Kananyatew a panaon, uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. Dakpen la kawon ipaloke boy pateyen. ¹⁰ Ket malabong hilay manalingkukol nin pamteg la kangko. Mapaykahulog hila boy iopit lay kapadiho lan mamteg. ¹¹ Malabong lanoy lumateng a ampagkonwadin podopita. Ket malabong met lanoy matalingo la. ¹² Lumabong ye kalok-an ihti ha babe-luta. Ket ulin yati, malabong lanon mamteg ye lumay-ep ye pangado la. ¹³ Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligat ya. ¹⁴ Maipatanda ya po muna ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta ye Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Diah bilang pamapteg kanla bayo lumateng ye kalampuhan."

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo a Lumateng (*Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24*)

¹⁵ Hinabi na po Apo Jesus, "Hinabi nan podopitan Daniel hatew a makit ye ampakailoy a makapadinat nin Timplo. Hikawon ampamaha nin yati, katapulan a pakaihipen yo yatin manged. No makit yo a ampigend yayna ha lugal a bawal nan pidengan, ¹⁶ hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah palakew ha mamapantay. ¹⁷ Hiyay anti ha

* 23:38 Luway malyadin labay habiyen nin kunaan ihti, Timplo o banwan Jerusalem. † 23:39 Kakanta 118:26.

ilwah nin baey na, ket adi yayna lumooob a mangwan hinyaman a bagay ha baey na. ¹⁸ Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na. ¹⁹ Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew. ²⁰ Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hiyay pamayew yo, ket ahe dayin maigena ha panaon nin kaudanan o Mangaamot nin Pagpainawa. ²¹ Ta kananyatew a panaon, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan a ahe po nalyadi paibat ha pinalhowa ye babe-luta angga haanin boy ahe yayna lano mauman. ²² Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla a angkabi-ay. Noba uli kanlan tataon pinili na, ket tekbean na yatew a panaon.”

²³ “Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae, ‘Bilewen yo! Anti ya ihti ye Cristo!’ o ‘Anti ya ihtew!’ ket adi yoya ampamtegan. ²⁴ Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin popodopita. Ket mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la hilan talingowen ye kaganaan a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay pinili nan Apo Dioh. ²⁵ Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin babagay bayo ya po malyadi ta-omen kawo ahe matalingo.”

²⁶ “Kaya-bay no main taon maghabi kanyo, ‘Anti ya ihtew ha wangwang ye Cristo’, adi yo anlakwen boy no main maghabi kanyo, ‘Anti ya ha hilid ye Cristo’, adi yo ampamtegan. ²⁷ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong lano ihti ha babe-luta a makit nin kaganaan a tatao. Ta ba-mo kon kilat a kuminlab paibat ha daya angga ha laod.”

²⁸ “No way-ihtew ye bangkay, ket matandaan lan kaganaan, ta anti hila ihtew ye oowak a naytitipon.”

Hiyay Panlumatang nan ibat ha langit a in-Anak nin Tao
(*Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28*)

²⁹ Hinabi na po Apo Jesus, “Pangalabah nin hilatew a mangaamot nin tubat a kaidapan, tampol yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna bega humnag ye bowan. Hilay bibitoen, mangaampag hila boy eyegen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay a anti ha lowang anggayna ha mapaywahagwahag hilayna. ³⁰ Pangayadi, makit yoyna ha lowang ye pagkakitan nin pag-udong ko. Uli kananyatin pagkakitan, ket kumulih hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta. Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit la kon anti ha owep a an-umaypa a main kapalyadiyan boy tubat a kahnagan. ³¹ Kadlan nin makhaw a tonoy nin tamboyok, itubol ko hilay aanghil ko ha kaganaan a pahen nin babe-luta ta-omen la hila tiponen ye tataon pinili ko.”

Hiyay Maadal tungkol ha Poon-kayon Igoh
(*Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33*)

³² Hinabi na po Apo Jesus, “Pakatalohan yon manged yatin adal tungkol ha poon-kayon igoh. No tumbek yaynay bayon bõng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon anay kaingitan. ³³ Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon akoyan lumateng a ba-mo koynan anti ha ilwangan. ³⁴ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko. ³⁵ Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti yan makanoman.”

*Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumteng nan Apo Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30; 17:34-36)*

³⁶ Hinabi na po Apo Jesus, "Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot o odah nin pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak nin Dioh, no aliwan hiyay Bapa a Dioh bengat. ³⁷⁻³⁸ Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe la tanda a manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen ha alan a andiyagen la angga ha hinumlep yaynay Noe ha daong. Wanabay met ateed ye andiyagen lan tatao lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. ³⁹ Hilay tatao, homain hilan kamatandaan ha malyadi anggan nilumateng ye lanab a nangalimeh kanla. Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ta hilay tatao, homain hilan kamatandaan ha panlumteng ko. ⁴⁰ Ta lano ha mag-udong ako, main lanon luway laki a ampang-obda ha talon. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya. ⁴¹ Boy main met lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya."

⁴² "Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda ye mangaamot nin panlumteng nin Apo yo. ⁴³ Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin panlumteng nin manakaw, magbantay yayna ta-omen ahe maloob nin manakaw ye baey na. ⁴⁴ Kaya-bay lanang kawo met a nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen a lumateng ako."

*Hiyay Ipoh a Mapatayaan boy hiyay Ipoh a Ahe Mapatayaan
(Lucas 12:41-48)*

⁴⁵ Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya ye pabaalaen nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan kanla ha huhton odah. ⁴⁶ Minged yay ipoh a malatngan a andyagen nay imbilin nan amo na. ⁴⁷ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen nan amo na nin kaganaan a babandi na. ⁴⁸ Noba yain a ipoh, kakaingalo ya no mag-ilyadi yan maloke boy habiyen na ha hadili na, 'Ah, mabuyot ya po lumateng ye amo ko', ⁴⁹ ket bogbogen na hilay kapadiho nan ipoh boy makipangan boy makiinom kanlan maglahing. ⁵⁰ Lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda. ⁵¹ Yatew a ipoh, paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya ha lugal a nakaitaponan lan magkonwadi. Ket ihtew yan tumangih boy mangiinaet."

25

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mapo a Balatang

¹ Hinabi nayna man Apo Jesus, "Kananyatew a panaon, hiyay pagkaibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha nalyadi kanlan mapo a babalatang a ampangaget nin kingki a makew managana kanan lakin magkahal. ² Hilay lima kanla, mumutaw. Hilay lima met, mangadunong. ³ Hilay mumutaw, nangaget hilan kingki, noba homain hilan pakalan a hedden. ⁴ Noba hilay mangadunong, main hilan pakalan a hedden. ⁵ Haanin, ulita nibuyot yan nilumateng ye lakin magkahal, ket nipakatuloy hilay babalatang."

⁶ "Ha bunak anan madeglem, nange lay pangha a wanae, 'Anti yaynay lakin ikahal! Haganaen yo yayna!' ⁷ Haanin, hilay mapo a babalatang,

nimata hila. Ket intaladan lay kikingki la. ⁸ Noba hilay limay mutaw a babalatang, hinabi la kanlan limay mangadunong, 'Atagan yo kayi man nin hedden yo, ta angkalep ana ye kingki mi.' "

⁹ "Noba nakibat hilay mangadunong a babalatang, 'Agi! Ahe malyadi, ta huhton bengat kammi ye hedden mi. Makew kawoyna tanan manaliw.'

¹⁰ Ket hilay limay mumutaw a balatang, nakew hilan manaliw nin hedden a gawien la. Legan ampanaliw hila, nilumateng ya met ye lakin magkahal. Ket hilay limay mangadunong, inlamo na hilan lakin magkahal a hinumlep ha pagponiyan. Pamakahlep la, naileneb anay ilwangan."

¹¹ "Ha ahe nabuyot, nilumateng hilayna met ye limay balatang a mumutaw. Anti hila ha ilwah nin ilwangan a ampangha nin wanae, 'Kaka, Kaka, ilukatan mo kayi dayi ta-omen kayi makahlep!'"

¹² "Noba nakibat yay lakin magkahal, 'Aya kawo yain? Ahe katawo katatanda.' "

¹³ Haanin, hinabi na po Apo Jesus, "Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda ye mangaamot o odah nin pag-udong ko."

*Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tatloy Iipoh a Binyanan nin Pilak
(Lucas 19:11-27)*

¹⁴ Hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon mabatnang a makew ha mataang a lugal. Noba bayo ya inumalih, impadakit na hila po ye iipoh na boy impataya na kanlay pilak na. ¹⁵ Balang magha kanlan iipoh na, binyan nan alaga a mababa lan ipagpanapulan. Hiyay magha, binyan na yan liman libon palatan balitok. Hiyay magha, luway libo boy hiyay magha, malibo. Pangayadi, inumalih yayna. ¹⁶ Hiyay ipoh a binyanan nan limay libon palatan balitok, tampol na yan impanapulan. Ket nakatubo ya nin limay libo. ¹⁷ Wanabay met ye dinyag nan nabyayan nin luway libo. Nakatubo ya met nin luway libo. ¹⁸ Noba hiyay ipoh a nabyayan nin malibo, ket ingkutkot na ha luta ye palatan balitok a naipataya kana."

¹⁹ "Pangalabah nin nabuyot a panaon, nag-udong ya ye amo la. Ket impadakit na hilay iipoh na ta-omen na hila tepeten tungkol ha palatan balitok a impataya na kanla. ²⁰ Hinumaley ya kana ye ipoh a pinatayaan nan limay libo. Hinabi na, 'Apo, tiya ye liman libo a impataya mo kangko boy hiyay tubo na a liman libo.' "

²¹ "Hinabi nan amo na, 'Manged boy mapatayaan a ipoh, manged ye dinyag mo! Ulita mapatayaan ka nin makandin alaga, patayaan kata po nin mayayadet a alaga. Kaya-bay tayna ta maghayaghag kita.' "

²² "Pangayadi, hiyay ipoh a pinatayaan nan luway libo, hinumaley ya met kana. Ket hinabi na, 'Apo, tiya ye pilak mo a luway libo boy hiyay tubo na a luway libo.' "

²³ "Hinabi na met amo na, 'Manged ye dinyag mo, mapatayaan kan ipoh! Ulita mapatayaan ka ha makandin alaga, ket patayaan kata po nin mayayadet a alaga. Kaya-bay tayna, ta maghayaghag kita.' "

²⁴ "Haanin, hiyay maghay ipoh a pinatayaan nan malibo, hinumaley ya met kanan amo na. Ket hinabi na kana, 'Apo, tanda kobay a homain kan ingalo, ampamupol ka nin ahe mo intanem boy ampakinabangan moy ahe mo nagbannogan. ²⁵ Ket angkalimo ko kammo. Kaya-bay hiyay palata mon balitok, ingkutkot ko hila ha luta. Tiya ye palata mon balitok, bilewen mo!' "

²⁶ "Hinabi nan amo na, 'Maloke boy mahado kan ipoh! Tanda mo manayti a ampamupol akon ahe ko intanem boy ampakinabangan koy

ahe ko nagbannogan. ²⁷ Taket ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha pag-udong ko, main yayna dayin tubo?’ ”

²⁸ “Haanin, hinabi nan amo kanlan kanayon a iipoh, ‘Kowen yoya kana ye papalata kon balitok, ta ibyay yo kanan main mapo a libo. ²⁹ Ta hiyay taon mainan, ket mabyayan ya po nin malalabong boy umando ya po. Noba hiyay taon homainan, agya hiyay makandin anti kana, kowen ya po kana. ³⁰ Ket yain a ipoh a homain hilbi, itapon yoya ha ilwah ha kalitehan, ta ihtew ya tumangih boy mangiinaet.’ ”

Hiyay Kalampuhan a Panuhga

³¹ Hinabi nan Apo Jesus, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mag-udong ako lano a main kapalyadiyan a kalamo ko hilay kaganaan a anghil. Ket mikno ako ha madangal a pamiknoan. ³² Tiponen ko hila ha adapan ko ye kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, ta payngilboen ko hila a omen ha pangilbo nin magpahtol ha kambing boy tupa. ³³ Hilay tatao a nailalayi ha tupa, ket ikonin ko hila ha dapit wanan ko. Noba hilay nailalayi ha kambing, ket ikonin ko hila ha dapit odi ko.”

³⁴ “Pangayadi, hiko a Poon, habiyen ko kanlan tataon anti ha dapit wanan ko, ‘Makew kawo ihti, hikawon in-inged nan Bapa kon Diòh. Tawiden yo ye panakopan a naitaladan kanyo paibat po ha napalhowa ye babe-luta. ³⁵ Ta ha nabitlan ako, pinakan yoko. Ha naplangan ako, pinainom yoko. Ha dinumayo ako kanyo, pinadagoh yoko ha baey yo. ³⁶ Ha loh-ok ako, binadowan yoko. Ha naghakit ako, hinayhay yoko. Boy ha napidiho ko, kinewahan yoko.’ ”

³⁷ “Haanin, habiyen lan mangatoynong, a wanla, ‘Apo, nakano mi kan nakit a nabitlan, ket pinakan mika? Nakano mi kan nakit a naplangan, ket pinainom mika? ³⁸ Nakano ka dinumayo kammi, ket pinadagoh mika boy nakano ka loh-ok, ket binadowan mika? ³⁹ Nakano met a nakit mi kan ampaghakit, ket hinayhay mika boy nakapidiho, ket kinewahan mika?’ ”

⁴⁰ “Hiko a Poon, habiyen ko kanla, ‘Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Ha dinyag yo yati kanlan pinakamaaypa a kakatongno ko, ket dinyag yoyna met kangko.’ ”

⁴¹ “Pangayadi, habiyen ko met kanlan tataon anti ha dapit odi ko, ‘Hikawon tinuboyan nan Apo Diòh, pakataang kawo kangko! Ihtew kawo ha apoy a ahe angkalep a naitaladan kanan Satanas boy kanlan aanghil na. ⁴² Ta ha nabitlan ako, ahe yoko pinakan. Ha naplangan ako, ahe yoko pinainom. ⁴³ Ha dinumayo ako kanyo, ahe yoko pinadagoh ha baey yo. Ha loh-ok ako, ahe yoko binadowan. Ha ampaghakit ako boy nakapidiho, ahe yoko kinewahan.’ ”

⁴⁴ “Haanin, habiyen la met, ‘Apo, nakano mi kan nakit a nabitlan, naplangan, dinumayo kammi, loh-ok, ampaghakit o nakapidiho, ket ahe mi kan hinaglapan?’ ⁴⁵ Ket ipakibat ko met kanla, ‘Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha ahe yo hila hinaglapan ye pinakamaaypa a kakatongno ko, ket hikoyna ye ahe yo hinaglapan.’ ”

⁴⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Ulin yati, hilatin tatao, ipalakew ko hila ha kapaduhaan a homain anggaan. Noba hilay mangatoynong, biyan ko hilan bi-ay a homain anggaan.”

¹ Hiyay Apo Jesus, pangayadi nan iadal yatin kaganaan, hinabi na kanlan mānumbong na, ² “Tanda yo a luluwa tanan mangaamot ket Pihtayna nin Pangihipan nin Pangiligtah. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan tatao a angkahulog kangko ta-omen lako ipako ha kodoh.”

³ Kananyatew a odah, hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, napaytipon hila ha mayadet a baey nan Caifas a pinakapoon a padi, ⁴ ta ampaytotongtongan la no way-omen laya dakpen ye Apo Jesus a homain kanayon a makatanda haka laya ipapatey. ⁵ Hinabi la, “Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay tatao.”

Hiyay Pangitiuh nin Pabango ha ō nan Apo Jesus

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶ Anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a kinating hatew. ⁷ Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana ye maghay babayin ampangaget nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo.* Ket intiuh na yay pabango ha ō nan Apo Jesus. ⁸ Hilay mānumbong na, ha nakit lay dinyag nan babayi, napoot hila, a wanla, “Taket ta hinayang na yain a pabango? ⁹ Mailako ya dayi yain ha mayadet a alaga. Ket hiyay mapaglakoan, maibyay kanlan mangaidap.”

¹⁰ Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytotongtongan la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Taket ta ampakibalabalaan yo yatin babayi? Manged ye dinyag na kangko. ¹¹ Hilay mangaidap, lanang hila anti kanyo noba hiko, ahe. ¹² Intiuh nay pabango ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng. ¹³ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ih tew man a lugal ihti ha babe-luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met ye dinyag nin yatin babayi kangko bilang pangihipan kana.”

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

¹⁴ Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway mānumbong nan Apo Jesus, nakew ya kanlan mānguna a papadi. ¹⁵ Hinabi na, “Hinyay ibyay yo kangko no haglapan katawon mandakep kanan Jesus?”

Nakibat hila, “Biyani mi kan tatlombo a mital.”

Haanin, binyanan la yan tatlombo a mital. ¹⁶ Impaihat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hila mandakep kanan Apo Jesus.

Hiyay Pandem nan Apo Jesus boy Mānumbong na ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah

(Marcos 14:21-22; Lucas 22:7-14; 22:21-23; Juan 13:21-30)

¹⁷ Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ket hinumaley hila kana, a wanla, “Way-ih tew nayi ye labay mon pangitaladanan min pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah?”

¹⁸ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha banwan Jerusalem kanan taon hinabi ko kanyo. Ket habiyen yo kana, ‘Hinabi nan Maihtodo a madanon ana ye odah na. Ket ihti ha baey mo ye labay na a pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay mānumbong na.’”

* **26:7** *alabahtodo* ket maghan kalahi nin mablin dapah a maputi boy maholyaw ye kadih na.

¹⁹ Ket hilay mānumbong na, hinumbong la ye bilin nan Apo Jesus. Ket intaladan lay pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.

²⁰ Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan mānumbong na, dinumongo hilaynan mangan ha lamihaan. ²¹ Legan ampangan hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko."

²² Hilay mānumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla, nanepet kana, "Apo, hiko nayi yatew?"

²³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hiyay kadlan kon ampangidede nin tinapay ha kulo, hiyabay ye mangiopit kangko. ²⁴ Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket katapulan a matey a omen ha naihulat a Habi nin Dioh. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko. Mamanged po dayi a ahe yayna nianak."

²⁵ Haanin, hiyay Judas a nangiopit kana, nanepet ya met, "Maihtodo, hiko nayi yatew?"

Nakibat yay Apo Jesus kana, "Hinabi moyna."

Hiyay Pinagkalaman boy Pinagkadaya nan Apo Jesus

(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

²⁶ Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānumbong na, a wana, "Kowen yo yati boy kanen yo. Yati ye pinagkalaman ko."

²⁷ Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Pinahalamatan naya kanan Apo Dioh haka na inggawang kanlan mānumbong na, "Hikawon kaganaan, inomen yo yati. ²⁸ Ta yati ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha kapatawadan nin kakahalanan nin malabong a tatao. Yati ye pamapteḡ nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao. ²⁹ Habiyen ko kanyo a ahe akoynan minom nin alak ubah angga ha mangaamot a mapagkalamo katawo ha panakopan nan Bapa kon Dioh."

³⁰ Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew hilayna ha Mapantay nin Oolibo.

Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana

(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

³¹ Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Kananyatin madeglem, hikawon kaganaan, ket lakwanan yoko, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Pateyen ko yay pahtol, ket maahwag hilay tutupa.'† ³² Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan Galilea."

³³ Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, "Apo, agya lakwanan la kan kaganaan, noba hiko, ahe kata bega lakwanan!"

³⁴ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Bayo ya tumnoy ye tandang haanin a madeglem, nikatlo mo koynan imbudi."

³⁵ Noba hinabi nan Pedro, "Agya lamo mo kon matey, ahe kata bega ibudi." Wanabay met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānumbong na.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

³⁶ Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nakew hilayna ha lugal a anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan

† 26:31 Zacarias 13:7.

mānumbong na, “Mikno kawo ihti, ta makew akon makigwang ihtew.”
³⁷ Inlamo na yay Pedro boy hilay luway anak nan Zebedeo. Haanin, hiyay Apo Jesus, tubat ye kalelean na boy angkayoot yayna. ³⁸ Hinabi na kanla, “Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po boy lamoan yo kon magpoyat.”

³⁹ Ha nitaang yaynan makandi ye Apo Jesus, nilumukob yan nakigwang, a wana, “Bapa ko, no malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.”

⁴⁰ Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānumbong na. Ket nalatngan na hilan angkatuloy. Hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, “Ahe yo nayi maikpe ye ahe matuloy, agya maghay odah bengat? ⁴¹ Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho. Ha nakem yo, nakahadya kawon manumbong, noba makapey ye laman yo.”

⁴² Tinumaang yan uman ye Apo Jesus. Ket nakigwang ya, “Bapa ko, no katapulan a madihaan ko yatin pamaidap, kalabayan mo ye mahumbong.”

⁴³ Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket nalatngan na hilayna man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat.

⁴⁴ Ha ikatlon ukdo, hiyay Apo Jesus, tinumaang yayna man. Ket nakigwang ya nin omen met ateed ha unan pakigwang na. ⁴⁵ Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānumbong na. Ket hinabi na kanla, “Angkatuloy kawo po boy ampagpainawa? Bilewen yo! Naabot ana ye odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang kanlan tataon māgkhalanan. ⁴⁶ Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko.”

*Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
 (Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)*

⁴⁷ Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan labinluwan mānumbong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a tataon ampangaget nin keya boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a papadi boy tutoan Judio a mānungkolan. ⁴⁸ Yati ye pagkakanan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay dakpen la, “Hiyay umaan ko ye dakpen yo.” ⁴⁹ Ket hiyay Judas, hinaleyan na yay Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Manged a madeglem, Maihtodo.” Ket inumaan nay pingipingi na.

⁵⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Diyagen moyna ye tikihi mo.” Haanin, hilay kalalamoan nan Judas, hinaleyan la yaynan dinakep ye Apo Jesus.

⁵¹ Ket hiyay magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus, binagot nay keya na. Tinaya na yay ipoh nin pinakapoon a padi. Ket napunggohan yan talinga. ⁵² Hinabi nan Apo Jesus, “Igoma moy keya mo. Ta hiyay ampanggawi nin keya, matey ya met ha keya. ⁵³ Ahe mo nayi tanda a no makigwang ako kanan Bapa kon Dioh, ket tampol nan itubol ye libo-libon anghil na? ⁵⁴ Noba no diyagen ko yatew, way-omen po matupad ye anti ha naihulat a Habi nin Dioh a katapulan malyadi?”

⁵⁵ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na kanlan tatao, “Tolihan ako nayi, ta impangaget yo kon keya boy pamadog? Minamangaamot akon ampangiadal ha mahlang nin Timplo. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew?”

⁵⁶ Noba nalyadi yatin kaganaan ta-omen matupad ye impahulat nan Apo Dioh kanlan popodopita na hatew.” Haanin, hilay kaganaan a mānumbong na, nilakwanan la yay Apo Jesus boy tinumakah hilayna.

*Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Judio
 (Marcos 14:53-63; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)*

⁵⁷ Pangayadi, inlakew la yay Apo Jesus ha baey nan Caifas a pinakapoon a padi. Ket hilay mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mänungkolan, naytipon hila ihtew. ⁵⁸ Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti yayna ha mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nakiikno ya kanlan magbantay, ta an-imatonan na no hinyay diyagen la kanan Apo Jesus. ⁵⁹ Haanin, hilay mânguna a papadi boy hilay kaganaan a mänungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, nanapul hilaan tihtigo a maghabin katagowan laban kanan Apo Jesus ta-omen laya maipapatey. ⁶⁰ Noba homain hilaan nakit a hangkan nin pamateyan la kana, agya malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kana. Ha kalampuhan, main luway tao a hinumaley. ⁶¹ Ket hinabi la, “Yatin tao, hinabi na, ‘Mababa kon agwatan yatin Timplo nan Apo Dioh. Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ipaideng ko yan uman.’ ”

⁶² Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya. Ket tinepet na yay Apo Jesus, “Homain ka lawen maipakibat ha bada la a laban kammo?”

⁶³ Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.

Ket hinabi nayna man nin pinakapoon a padi, “Ha ngalan nan Apo Dioh a angkabi-ay, habiyen mo kammi haanin no hika ye Cristo a Anak nin Dioh.”

⁶⁴ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinabi moyna! Ket yati ye habiyen ko kanyon kaganaan. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit yoko a ampikno ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha pag-udong ko, makit yoko ha owep a an-umaypa a ibat ha langit.”

⁶⁵ Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak nay bado na, ket hinabi na, “Ampahalumbangan na yay Apo Dioh! Ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteng. Nange yoyna a ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay hadili na kana. ⁶⁶ Hinya awod ye iuhga yo kana?”

Nakibat hilay tatao kana, “Katapulan yan matey.”

⁶⁷ Haanin, linod-an lay lupa nan Apo Jesus boy dinihmog laya. Legan napedengan ya, tinampaling la yan kanayon ⁶⁸ haka la hinabi kana, “No hika ye Cristo, pal-eban mo man kammi no ayay nanampaling kammo!”

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ Hiyay Pedro, anti yan ampikno ha mahlang nin baey nan pinakapoon a padi. Haanin, main met maghay babayi ihtew a ipoh. Hinumaley yan naghabi kana, “Kalamo naka met Jesus a taga Galilea.”

⁷⁰ Noba hiyay Pedro, imbudi naya ha adapan lan kaganaan a anti ihtew, a wana, “Ahe ko tanda ye anhabiyen mo.” ⁷¹ Haanin, hiyay Pedro, nakew ya ha gilid ilwangan nin alad. Ket nakit yan kanayon a babayin ipoh. Hinabi nan babayi kanlan tataon anti ihtew, “Yatin tao, kalamo na yay Jesus a taga Nazaret.”

⁷² Ket imbudi na yayna man Pedro, “Agya matey ako, ahe koya katatanda yain a tao!”

⁷³ Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinumaley hila kanan Pedro. Ket hinabi la kana, “Petegbay a magha ka met kanlan kalamo nan Jesus, ta angkatandaan miya ha paghabi mo.”

⁷⁴ Hiyay Pedro, hinabi na, “Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya katatanda yain a tao.” Kapipikhaan, tinumnoy yay tandang. ⁷⁵ Ket naihipan nay hinabi nan Apo Jesus hatew, “Bayo ya tumnoy ye tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi.” Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

27

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato (Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

¹ Kabekahan, ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a mǎnguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mǎnungkolan, naytongtongan la no way-omen la yan ipapatey ye Apo Jesus. ² Binalol lay gamet nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan Gobilnadol Pilato.

Hiyay Pagkamatey nan Judas Iscariote (Didiyag 1:18-19)

³ Haanin, hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus, ha natandaan nan nauhaan yan matey ye Jesus, naghehe ya ha dinyag na. Kaya-bay in-udong nay tatlompo a mital kanlan mǎnguna a papadi boy kanlan tutoan Jujudio a mǎnungkolan. ⁴ Hinabi na kanla, “Nagkahalanan ako, ta in-opit ko yay maghay taon homain kahalanan.”

Noba hinabi la kana, “Hi! Baala ka payna ha hadili mo. Homain kayinan pakibalabalaan kammo.”

⁵ Haanin, hiyay Judas, inahol nay tatlompo a mital ihtew ha Timplo. Pangayadi, inumalih yayna. Ket nagbikke ya.

⁶ Ket hilay mǎnguna a papadi, pinulot lay mital boy hinabi la, “Ahe tawo malyadin ikonin yati ha pangikunaan nin pilak ha Timplo, ta bayad nin bi-ay nin maghay tao yati. Ket bawal yain ha Bibilin.” ⁷ Kaya-bay napaykahundoan la a ihaliw laynan bengat nin luta nan mǎnyag nin koden, ta diyagen lan pangilbengan nin nangamatey a dadayohan. ⁸ Kaya-bay anggayna haanin, yatin luta ket anhabtan yan “Luta nin Daya.”

⁹ Ha wanabay, natupad ye hinabi nan podopita Jeremias haweh, a wanae, “Kingwa lay tatlompo a mital, ta yati ye napaykahundoan lan Israelita a alaga nin bi-ay na. ¹⁰ Ket inhaliw lan luta nan mǎnyag nin koden, ta yatew ye imbilin nan Apo Dih kangko.”*

Hiyay Panlitih nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus (Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

¹¹ Ket ha in-adap la yaynay Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato, tinepet naya, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”

¹² Noba ha binadaan la yan tutoan Jujudio a mǎnungkolan boy mǎnguna a papadi ye Apo Jesus, ahe yan bega nakibat. ¹³ Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, “Malabong ye bada la laban kammo. Ahe mo nayi nange?”

¹⁴ Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yan tubat ye Gobilnadol Pilato.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus (Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

¹⁵ Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket ugali nayna ye mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao. ¹⁶ Ket kananyain a panaon, main met maghay pidiho a nagngalan Barabbas a kamatandaan ha panyag na nin maloke. ¹⁷ Ha naytitipon hilayna ye tatao, nanepet yay Gobilnadol Pilato kanla, “Ayay labay yon palihwayen ko? Hiyay Barabbas o hiyay Jesus a anhabtan Cristo?” ¹⁸ Wanabay ye tepet

* **27:10** Zacarias 11:12-13.

nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay Apo Jesus kana uli ha ibeg la.

¹⁹ Haanin, legan ampikno ya po ye Gobilnadol Pilato ha pamiknoan nin mānuhga, impahabi nan ahawa na kana ye wanae, “Adi mo ampakibalabalaan yain a taon homain kahalanan, ta nanaynep ako. Ket ha taynep ko, angkayoot akon tubat uli kana.”

²⁰ Noba hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, inggaygay la hilay malabong a tatao a hiyay Barabbas ye awoken lan palihwayen nan Gobilnadol Pilato. Ket hiyay Apo Jesus, ipapatey naya. ²¹ Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, “Aya kanlan luwa ye labay yon palihwayen ko?”

“Hiyay Barabbas,” wanla.

²² Tinepet na hilayna man, “Hinya awod ye diyagen ko kanan Jesus a anhabtan Cristo?”

Nakibat hilan kaganaan, “Ipako ya ha kodoh!”

²³ “Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?” wanan Gobilnadol Pilato.

Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, “Ipako ya ha kodoh!”

²⁴ Ha naimatonan nan Gobilnadol Pilato a homain yaynan madyag, ta angkagulo hilaynay tatao, namakwa yan lanom. Ket inuyahan nay gamet na ha adapan lan tatao boy hinabi na, “Homain akon pakibalabalaan ha pagkamatey na yatin tao. Hikawoy makibat.”

²⁵ Nakibat hilay tatao, “Awo, hikayi boy hilay aanak mi ye makibat ha pagkamatey na.”

²⁶ Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas. Noba hiyay Apo Jesus, impalatiko naya haka na inggawang kanlan huhundaloh ta-omen layna ipako ha kodoh.

*Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus
(Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)*

²⁷ Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha palahyo nan Gobilnadol. Ket pinalibotan la yan kaganaan a kalalamoan lan huhundaloh. ²⁸ Niloh-okan la yay Apo Jesus haka la yan pinabadowan nin kadih matibya a omen ha badon poon. ²⁹ Nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka la ingkodona kana. Boy pinagemgeman laya po ha dapit wanan gamet na nin tambo a bamon teken nin poon. Pangayadi, nanalimukod hila ha adapan na haka la yan inlungolungo, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!” ³⁰ Pangayadi, linulud-an laya boy kingwa lay pinagkateken na haka la piunan-uman a pinatok ye ō na. ³¹ Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye impabado la kana haka la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi, inlakew laya ha ilwah nin banwa ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

*Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

³² Ha anlumwah hilayna ha banwa, nahagana la yay maghay laki a nagngalan Simon a taga Cirene. Ket impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus. ³³ Ket niabot hila ha lugal a anhabtan Golgotha. Hiyay labay habiyen, “Lugal nin Bungo.” ³⁴ Hiyay Apo Jesus, binyan la yan alak a nahalean aplo. Noba ha natawayan naya, ahe na in-itlen.

³⁵ Hilay huhundaloh, ha impako la yaynay Apo Jesus ha kodoh, pinaydadakayan lay babado na makauli ha pandaw-an ta-omen la matandaan

no ayay makwa nin magha boy magha kanla. ³⁶ Pangayadi, nikno hila, ta bantayan la yaynay Apo Jesus. ³⁷ Ket ha dapit tagay nin ō na, nangikonin hila nin nakaihulatan nin bada kana a wanae, "YATI YE JESUS A POON LAN JUJUDIO." ³⁸ Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako la ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha met, ha dapit odi na.

³⁹ Hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan ampangilungolungo kana, a wanla, ⁴⁰ "Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten moy Timplo, ket ha loob nin tatloy mangaamot, ipaideng mo yan uman? Higi man awod! No peteg a hika ye Anak nin Dioh, lumumbah ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili mo!"

⁴¹ Hilay mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan, an-ilungolungo laya met, a wanla, ⁴² "Nangiligtah yan kanayon, noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na. Aliwa nayi a hiya ye Poon nin Israel? No makalumbah ya ihen ha kodoh, mamteg kayina kana. ⁴³ Napataya ya kanan Apo Dioh boy anhabiyen na a hiyabay ye Anak nin Dioh. Higi man awod, bilewen tawo man no peteg a iligtah na yan Apo Dioh haanin." ⁴⁴ Ket agya hilay tutulihan a kadlan nan naipako ha kokodoh, ket inlungolungo laya met ye Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah tidih nin mahilem. ⁴⁶ Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus ha habin Aramaic, a wana, "Eli, Eli, lema sabachthani?" Hiyay labay habiyen, "Dioh ko, Dioh ko, taket ta pinaolayan moko?"[†]

⁴⁷ Pamakange la yatew nin tatao a ampideng ihtew, hinabi la, "Angingaten na yay podopita Elias." ⁴⁸ Hiyay magha kanla, nayew yan nangwa nin ihpongna haka na indede ha maahem a alak haka na inhipit ha tampoh nin palat haka na impahephep kanan Apo Jesus. ⁴⁹ Noba hinabi lan kanayon, "Paolayan moya, ta bilewen tawo man no lumateng yay Elias ta-omen naya iligtah." ⁵⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Pangayadi, naboytoan yaynan angeh.

⁵¹ Ket kananyatew met ateed, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak yan nagitna paibat ha tagay anggan aypa. Nanlayon boy nangapapaka ye dadapah. ⁵² Nangalukatan ye bibito boy nabi-ay hilan uman ye malabong a pagtao nin Dioh a nangamatey hatew. ⁵³ Ket nilumwah hila ha bibito. Ket ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, nakew hila ha banwan Jerusalem. Ket malabong a tatao ye nakakit kanla.

⁵⁴ Ket hiyay kapitan boy hilay huhundaloh na a ampagbantay kanan Apo Jesus, ha nanlayon boy ha nakit lay kaganaan a nalyadi, nalimowan hilan tubat. Kaya-bay hinabi la, "Petegbay a Anak yan Dioh!"

⁵⁵ Ha aliwan minga mataang, main malabong a babayi ye ampangimatton nin angkalyadi kanan Apo Jesus. Hilabay ye hinumumbong boy naghilbi kana paibat ha plobinhiyan Galilea. ⁵⁶ Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan Santiago boy Jose boy hiyay ahawa nan Zebedeo.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

[†] 27:46 Kakanta 22:1.

⁵⁷ Ket ha andudumeglem ana, nilumateng yay maghay mabatnang a tao a nagngalan Jose a taga Arimatea. Magha ya met a mānubong nan Apo Jesus. ⁵⁸ Nakew ya kanan Gobilnadol Pilato boy inawok na kana a hiyayna ye mangilbeng ha bangkay nan Apo Jesus. Ket imbilin na met nin Gobilnadol Pilato a ibyay la kana. ⁵⁹ Kaya-bay kingwa naynan Jose ye bangkay. Ket pinutot na yan tapih a lino a malinih ⁶⁰ haka na in-ihlep ha bayon inyukib a pangilbengan. Pangayadi, intulin naynan inleneb ye mayadet a dapah ha ilwangan nin pangilbengan haka ya inumalih. ⁶¹ Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, anti hila met ihtew a ampikno ha adapan nin pinangilbengan.

Hilay Māgbantay ha Pinangilbengan kanan Apo Jesus

⁶² Kabekahan ha Mangaamot nin Pagpainawa, hilay mānguna a papadi boy hilay Papisero, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato. ⁶³ Ket hinabi la, “Gobilnadol, naihipan mi a ha angkabi-ay ya po yain a mānalingo, hinabi na, ‘Pangalabah nin tatloy mangaamot, mabi-ay akon uman.’” ⁶⁴ Kaya-bay awoken mi kammo a bilinan mo hilay huhundaloh mo a pakabantayan la yan manged ye nangilbengan kana anggana malabah ye tatloy mangaamot. Ta maka takawen la yan mānubong na ye bangkay na haka la ibalita a nabi-ay yan uman. No wanabay ye malyadi, ket lumalo yatin panalingo dinan ha una.”

⁶⁵ Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kokawoyna. Mangwa kawon huhundaloh boy pabantayan yon manged ye nangilbengan.” ⁶⁶ Ket nakew hilayna ha nangilbengan. Ha niabot hilayna ihtew, minalkaan la yay dapah a pinanleneb ha nangilbengan ta-omen la matandaan no main manlukat. Boy nangibantak hila nin nangaanon bantay.

28

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus

(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, ha pahanib nin Domingo, hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay maghay Maria, nakew hila ha nangilbengan kanan Apo Jesus. ² Haanin, kapipikhaan nanlayon nin makhaw, ta hiyay anghil nin Dioh, inumaypa yan ibat ha langit. Ket intulin na yay mayadet a dapah a pinanleneb ha nangilbengan haka naya iniknoan. ³ Hiyay lupa na, ampakapulag ya a ba-mon henag kilat boy hiyay bado na, tubat ye kaputian. ⁴ Ket hilay māgbantay, ha nakit la yay anghil, namigpig hilan nangapuung a ba-mon natey, uli ha tubat a limo la.

⁵ Haanin, hiyay anghil, hinabi na kanlan babayi, “Adi kawo angkalimo. Tanda ko a antapulen yo yay Apo Jesus a impako ha kodoh. ⁶ Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman a omen ha hinabi na kanyo hatew. Higi, makew kawo ihti, ta bilewen yoy nangikunaan nin bangkay na. ⁷ Kokawoyna kanlan mānubong na, ta habiyen yo kanla a nabi-ay yaynan uman boy muna yayna ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit. Wanabay tana ye mahabi ko kanyo.”

⁸ Haanin, tampol hilaynan inumalih ha nangilbengan. Ket agya angkalimo hila, angkaaliket hila uli ha imbalita nin anghil. Nayew hilan nakew kanlan mānubong nan Apo Jesus ta-omen la ibalita ye nalyadi.

⁹ Legan ampayew hila, hinagana na hilan Apo Jesus. Hinabi na kanla, “Kumohta kawoyna?” Hinumaley hila kana. Ket ginemgeman lay bitih na a nanggalang kana. ¹⁰ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo

angkalimo. Kokawoyna kanlan kakatongno ko. Ket habiyen yo kanla a makew hilayna ha Galilea. Ket ihtew lako makit.”

Hiyay Imbalita lan Māgbantay

¹¹ Pamikuyot lan luway babayi, hilay ano kanlan māgbantay ha nangilbengan, ket nakew hila met ha banwan Jerusalem. Ket imbalita la kanlan mānguna a papadi ye kaganaan a nalyadi. ¹² Haanin, hilay mānguna a papadi, nakitipon hila kanlan tutoan Judio a mānungkolan. Ket naytotongtongan la a oy-oyen la hilan mayadet a alaga nin pilak ye māgbantay. ¹³ Hinabi la kanla, “Ibalita yo a legan angkatuloy kawo ha madeglem, nilumateng hilay mānumbong nan Jesus. Ket tinakaw la yay bangkay na. ¹⁴ Ket no matandaan nan Gobilnadol yati, hikayinay baala a mangipalinaw kana ta-omen kawo ahe mapano.” ¹⁵ Haanin, hilay māgbantay, tinanggap lay mayadet a alaga nin pilak a pinangoy-oy la kanla. Pangayadi, hinabi la met nin māgbantay ye impahabi la kanla. Kaya-bay angga haanin, wanabay po ye anhabiyen lan Judio.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānumbong na

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

¹⁶ Haanin, hilay labinmaghan mānumbong nan Apo Jesus, nakew hilayna ha Galilea ha mapantay a hinabi nan Apo Jesus a lakwen la. ¹⁷ Ket ha nakit la yay Apo Jesus, nanggalang hila kana. Noba main nangaano kanla ye ampagluwaluwa a hiyabay ye Apo Jesus. ¹⁸ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya kanla. Ket hinabi na, “In-ibyay nayna kangkon Bapa ko ye kaganaan a kapalyadiyan ha langit boy ihti ha babe-luta. ¹⁹ Kaya-bay lakwen yo hilay tatao ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta, ket diyagen yo hilan mānumbong ko. Bawtihmowan yo hila ha ngalan nan Bapa, Anak, boy Ihipiditon Dioh. ²⁰ Adalan yo hilan manumbong ha kaganaan a imbilin ko kanyo. Pakaihipen yo yati. Lanang yo kon kalamo angga ha kalampuhan nin babe-luta.”

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan MARCOS

*Hiyay Pangipatanda nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)*

¹⁻² Yati ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a Anak nin Diah. Nandugi ya ha natupad ye inhulat nan podopita Isaias a diyagen na lanon Apo Diah,

“Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo

ta-omen na italadan ye danan mo.*

³ Hiyabay ye ampangipangha ha wangwang nin wanae, ‘Ihadya yoy dān nan Apo.

Itoynong yoy pagdanan na.’ †

⁴ Ket natupad yati ha nilumateng yay Juan ha wangwang a ampangipatanda nin wanae, “Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pabawtihmo kawo ta-omen na kawo patawaden Apo Diah.” ⁵ Ket malabong a tatao ye nakew kana a taga banwan Jerusalem boy kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea. Ket inhabi lay kakahalanan la. Kaya-bay binawtihmowan na hilan Juan ha kabatowan nin Jordan.

⁶ Hiyay bado nan Juan, ket yadi ha labok nin kamelyo. Boy hiyay akeh na, yadi met ha katat ayop. Hiyay pamangan na ket kowangey boy pulot panilan. ⁷ Yati ye an-ipatanda na, “Main taon lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. ⁸ Bawtihmowan katawo nin lanom. Noba hiya, bawtihmowan na kawo nin Ihipiditon Diah.”

*Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-4:11; Lucas 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Kananyatew a panaon, legan ampamawtihmo yay Juan ha kabatowan nin Jordan, nilumateng yay Apo Jesus ihtew a ibat ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. Ket binawtihmowan na yan Juan. ¹⁰ Ha an-umawah yaynay Apo Jesus ha lanom, nakit na a ba-mon naglukat ye langit. Ket hiyay Ihipiditon Diah ha kadih kalapati, inumaypa yan inumapon kana.

¹¹ Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, “Hika ye Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketan kon tubat.”

*Hiyay Panukho kanan Apo Jesus
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)*

¹² Ket kananyatew met ateed, hiyay Apo Jesus, impalakew na yan Ihipiditon Diah ha wangwang. ¹³ Ket apatapo a mangaamot a antukhoen na yan Satanas ihtew. Ket main met mangatubag a aayop ihtew boy main met aanghil nin Diah a nangalingay kana.

*Hiyay Pandugi nin Pangipatanda nan Apo Jesus
(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)*

¹⁴ Ha napidiho yaynay Juan, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha plobinhiyan Galilea. Ket impatanda na ihtew ye Manged a Balita a ibat kanan Apo Diah. ¹⁵ “Nilumateng anay naitaning a panaon a mamoon yaynay Apo

---

* 1:1-2 Malakias 3:1. † 1:3 Isaias 40:3.

Dioh. Kaya-bay paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pamtegan yoy Manged a Balita,” wanan Apo Jesus.

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Apat a Mānlapet
(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

¹⁶ Ha maghay mangaamot, legan angkumodang yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin Galilea, nakit na hilay mikatongno a nagngalan Simon boy Andres a ampangikatkat nin higay la, ta mānlapet hila. ¹⁷ “Kilakew kawo kangko,” wanan Apo Jesus, “ta diyagen katawoynan māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit.”

¹⁸ Ket tampol laynan nilakwanan ye higay la boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

¹⁹⁻²⁰ Inhulong nan Apo Jesus ye pangumodang na. Ha aliwan minga mataang, anti yay Santiago boy Juan a lamo la yay bapa la a Zebedeo a ampangayuma nin higay ha bangka la. Ket ha nakit na hilan Apo Jesus, hinagyat na hilan makilakew kana. Haanin, hilay mikatongno, nilakwanan la yay bapa la ha bangka boy hilay tataon an-upaan. Ket nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

Hiyay Lakin Hinelpa nin Maloke a ihpidito
(Lucas 4:31-37)

²¹ Haanin, hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, nakew hila ha banwan Capernaum. Ha naabot anay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio. Ket hiyay Apo Jesus, nangiadal ya ihtew.

²² Nagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha pangiadal na, aliwan omen ha pangiadal lan mamaihtodo nin Bibilin.

²³ Ket legan ampangiadal ya, main maghay taon hinelpa nin maloke a ihpidito ye ²⁴ nangha nin wanae, “Aya ka nayi kammi, Jesus a taga Nazaret? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan Apo Dioh a intubol na!”

²⁵ Noba pinaghabyan na yan Apo Jesus, “Pakal-em ka! Umalih kayna kana!” ²⁶ Ket haanin, hiyay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay laki boy angkumolih yan an-umalih kana.

²⁷ Ket nagtaka hilay kaganaan a anti ihtew. Kaya-bay napaytepet-tepet hila, “Hinyati? Bayon adal a main kapalyadiyan! Ampaaliheh nay mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!” wanla. ²⁸ Ket hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, mapadah yan nitayak ha plobinhiyan Galilea.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

²⁹ Hiyay Apo Jesus boy kalalamoan na, ha inumalih hilayna ha pāytiponan lan Jujudio, nakew hila ha baey lan Simon boy Andres. Hiyay Santiago boy hiyay Juan, nakilakew hila met kanla. ³⁰ Ha nilumateng hilayna ihtew, tampol lan hinabi kanan Apo Jesus a hiyay babayi a ampo nan Simon, ket ampida ya, ta angkahalot ya. ³¹ Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye angkahalot, ket ginemgeman nay gamet na boy in-imata naya. Ket nitaah yayna. Ket inapagan na hilayna.

³² Kananyatew met ateed a mangaamot, ha nitanghob yaynay mangaamot, malabong a ampaghakit boy hinelpa nin mangaloke a ihpidito ye inlakew la kanan Apo Jesus. ³³ Ket hilay tatao nin yatew a banwa, naytipon hila ha adapan nin baey. ³⁴ Ket malabong hilay tataon ampaghakit nin nakahinadi ye pinaitaah nan Apo Jesus. Malabong met a mangaloke a ihpidito ye pinaalih na kanlan hinelpa la. Noba binawalan na hilay mangaloke a ihpidito a maghabi, ta tanda la a hiyabay ye Anak nin Dioh.

*Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Galilea
(Lucas 4:42-44)*

³⁵ Kabekahan, ha palbangan po, inumalih yay Apo Jesus ha baey. Ket nakew yan nakigwang ha wangwang. ³⁶ Haanin, hiyay Simon boy kalalamoan na, tinapul la yay Apo Jesus. ³⁷ Ha nakitan la yayna, hinabi la kana, "Antapulen la kan malabong a tatao!"

³⁸ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Lakwen tawo po ye dongla a babanwa ta-omen ko met ipatanda kanla ye Manged a Balita, ta yabayti ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta." ³⁹ Ket hiyay Apo Jesus, nakew yan nangipatanda nin Manged a Balita ha päytiponan lan Jujudio ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Galilea boy namaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan hinelpa la.

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)*

⁴⁰ Main maghay lakin kinating ye hinumaley kanan Apo Jesus. Nanal-imukod yan nakiingalo kana, a wana, "Apo, no labay mo, mapaitaah moko."

⁴¹ Nalunoh yay Apo Jesus kana. Kaya-bay kinimpaan naya boy hinabi na, "Awo, labay ko. Mitaah kayna!" ⁴² Ket tampol yan naalih ye kating na. Ket niluminih anay luti na. ⁴³ Haanin, hiyay Apo Jesus, binilinan boy pinaalih na yaynan tampol ye laki, a wana, ⁴⁴ "Adi mo anhabiyan ha ayaman na nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi.‡ Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamapteg a nitaah kayna."

⁴⁵ Noba ha inumalih yayna, imbabalita nan teed ye nalyadi kana. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, ahe yayna makalakew ha babanwa, ta ampaypapalet-petan la yan tatao. Kaya-bay ihtew yaynan bengat ha wangwang. Noba nilakew la yan teed nin tatao a ibat ha kanayon a lulugal.

2

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)*

¹ Pangalabah nin nangaanon mangaamot, hiyay Apo Jesus, nag-udong ya ha banwan Capernaum. Ket nabalitaan lan tatao a anti yayna ha baey a ampagdaghan na. ² Kaya-bay napaytipon ye malabong a tatao ha baey a angkunaan na. Ket homain anan letetan, agya ha ilwah nin ilwangan. Ket legan an-ipatanda nan Apo Jesus ye Manged a Balita, ³ main nilumateng a apat a kataon ampanambayok nin lakin lumpo, ta ilakew laya kana. ⁴ Noba uli ha kalabong nin tatao, ahe laya maihaley kanan Apo Jesus. Kaya-bay nanik hila ha bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilaan atep ha eteb nan Apo Jesus a nangiloyloyan la kanan lakin lumpo ha adapan na. ⁵ Ha nakit nan Apo Jesus ye kayadet nin pamteg la kana, hinabi na kanan lumpo, "Inong, napatawad anay kakahalanan mo."

⁶ Main met nangaanon mamaihtodo nin Bibilin ye anti ihtew. Pamakange lay hinabi nan Apo Jesus, ket inihip lay wanae, ⁷ "Taket ta wanabay ye anhabiyan na yatin tao? Ampahalumbangan na yay Apo Diah, ta homain anan ayaman a makapatawad nin kakahalanan no aliwan hiyay Apo Diah bengat!"

‡ 1:44 Hatew, hiyay taon kinating, ahe ya malyadin humlep ha päytiponan lan Jujudio. Noba no mitaah ana, katapulan a muna ya po makew ha padi ta-omen na po paptegan a homain anan kating, ket malyadi anan humlep ha päytiponan.

⁸ Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “Taket ta wanabay ye ihip yo? ⁹ Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, ‘Napatawad kayna ha kakahalanan mo’, ta ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, ‘Mideng ka, kadten moy inid-an mo boy kumodang kayna’ ¹⁰ ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta.” Ket hinabi na kanan lumpo, ¹¹ “Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna.” ¹² Ket nideng yay lumpo, kinaget nayna ye apay na boy nilumwah ya ha baey a ambilewen nin kaganaan. Nagtaka hilan kaganaan. Ket inggalang la yay Apo Diah, a wanla, “Yoh! Haanin kayin bengat nakakit nin wanabay!”

*Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi a Māningil nin Bowih
(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)*

¹³ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man ha ambay dagatdagatan nin Galilea. Nilakew la yan malabong a tatao. Ket inadalan na hila. ¹⁴ Legan angkumodang ya, nakit na yay Levi* a māningil nin bowih a anak nan Alfeo. Ampikno yay Levi ha pamayadan nin bowih. Ket hinabi nan Apo Jesus kana, “Kilakew ka kangko.” Ket nideng ya met ye Levi boy nakilakew ya kana.

¹⁵ Hinagyat na hilan Levi ye Apo Jesus boy mānumbong na a makew mangan ha baey na. Malabong a māningil nin bowih boy kanayon a naibilang a māgkahalanan ye nakidungan mangan kanan Apo Jesus boy kanlan mānumbong na, ta malabong hilay anhumumbong kanan Apo Jesus. ¹⁶ Main met mamaihtodo nin Bibilin a Papariseo ihtew. Ket ha nakit la yay Apo Jesus a ampakidungo kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a naibilang a māgkahalanan, tinepet la hilay mānumbong na, “Taket ta ampakidungo yan mangan kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayon a māgkahalanan?”

¹⁷ Pamakange nan Apo Jesus nin tepet la, hinabi na kanla, “Hilay homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit ye ampagkatapulan. Nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalanan, aliwa kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a matoyngong.”

*Hiyay Tepet tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)*

¹⁸ Minghan, legan ampagpalta hilan mangan ye mānumbong nan Juan a Māmawtihmo boy mānumbong lan Papariseo, main nangaanon tatao ye nakew nanepet kanan Apo Jesus nin wanae, “Hilay mānumbong nan Juan boy mānumbong lan Papariseo, ket ampagpalta hilan mangan. Noba hilay mānumbong mo, ket ahe?”

¹⁹ Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, “Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan mangan, kali? ²⁰ Noba maabot lano ye panaon a maialih kanla ye lakin nagkahal. Ket kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalelean la.”

²¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mangitakop nin bayon tapih ha alan a bado. Ta no wanabay ye diyagen na ket mailbah, magkötet yay bayon tapih, ket lalo yayna ingat umway ye ginit nin alan a bado.

²² Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat, ta lumtoh yay alan a katat.† Ha wanabay, padiho hilayna lanon mahayang.

* **2:14** Hiyay Levi, anhabtan ya met Mateo (Mateo 9:9). † **2:22** Lumtoh ya, ta palbagen na yan bayon alak ye kubot.

No aliwan hiyay bayon alak, ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot a katat.”

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

²³ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nipadān hilan Apo Jesus ha katidigowan. Ket legan ampagdān hila ihtew, hilay mānubong na, nante hilan tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en. ²⁴ Haanin, main met Pappariseo ihtew a nakakit kanla. Kaya-bay hinabi lan Pappariseo kanan Apo Jesus, “Bilewen moy andiyagen lan mānubong mo. Ampante hilan tidigo. Ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!”

²⁵ Hinabi nan Apo Jesus, “Ahe yo nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na ta homain hilan makan, ²⁶ hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na. Noba ahe ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh. Nalyadi yati ha panaon a hiyay Abiatar ye pinakapoon a padi.”

²⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Dinyag na yan Apo Dioh ye Mangaamot nin Pagpainawa ha ikanged nin tao. Ahe na yan pinalhowa ye tao ha ikanged nin Mangaamot nin Pagpainawa. ²⁸ Kaya-bay hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket main kapalyadiyan a mangihabi no hinay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa.”

3

Hiyay Lakin Kinumpit ye maghay Gamet na
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

¹ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, nakew yayna man ye Apo Jesus ha pāytiponan lan Jujudio. Main maghay laki ihtew a kinumpit ye maghay gamet na. ² Main tatao ihtew a ampagbantay no paitaahen na yan Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Ta no diyagen na yain, ket main hilaynan pangidaloman kana. ³ Hinabi nan Apo Jesus kanan laki a kinumpit ye gamet na, “Makew ka ihti ha adapan.”

⁴ Pangayadi, tinepet na hilay tatao, “Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a malyadin diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged o maloke? Mangiligtah nayi o mamatey?” Noba nilong-em hilan bengat.

⁵ Angkapoot ya boy angkalelean na hilan binilew ye kaganaan uli ha kabayanan nin ō la. Ket inumadap ya kanan laki kinumpit ye gamet. Hinabi na, “Ipanat moy gamet mo.” Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna. ⁶ Haanin, hilay Pappariseo, tampol hilan nilumwah ha pāytiponan. Ket nakew hilan nakitupig kanlan tatao nan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket pinaytongtongan la no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus.

Hinubong la yan Malabong a Tatao ye Apo Jesus

⁷ Inumalih yay Apo Jesus boy mānubong na. Ket nakew hila ha ambay dagatdagatan nin Galilea. Malabong a tatao ye hinumubong kana. Main nangibat ha plobinhiyan Galilea, ha Judea, ⁸ ha banwan Jerusalem, ha plobinhiyan Idumea, ha lipay nin kabatowan Jordan boy ha palibot nin banwan Tiro boy Sidon. Nakew hilan kaganaan kanan Apo Jesus, ulita nabalitaan lay kaganaan a andiyagen na. ⁹ Ket uli ha kalabong nin tatao, nagpahadya yay Apo Jesus kanlan mānubong na nin bangka a iknoan na ta-omen ya ahe mapidit. ¹⁰ Malabong hilay pinaitaah nan Apo Jesus. Kaya-bay pinaypaletpetan la yan kaganaan a ampaghakit ta-omen la yan

bengat makimpaan. ¹¹ Hilay mangaloke a ihpidito, balang makakit kanan Apo Jesus, ket ampatalimukoden la yay taon hinelpa la boy an-ikolih lay wanae, "Hika ye Anak nin Dioh!" ¹² Noba impahehpet nan imbilin kanla, "Adi yo an-ibalita kanlan kanayon a tatao no aya ko."

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluway Apohtol

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Pangayadi, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay. Hinagyat na hilay tataon labay nan pilien. Ket hinaleyan laya. ¹⁴ Namili ya nin labinluwa [a hinabtan na nin apohtol] a pagkalamo na boy itubol na a mangipatanda nin Manged a Balita ¹⁵ boy binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito.

¹⁶ Hilabayti ye labinluwan pinili na, hiyay Simon a pinangalanan na nin Pedro, ¹⁷ hilay aanak nan Zebedeo a hilay Santiago boy Juan a pinangalanan na nin Boanerges a hiyay labay habiyen anak nin kodol, ¹⁸ hiyay Andres, hiyay Felipe, hiyay Bartolome, hiyay Mateo, hiyay Tomas, hiyay Santiago a anak nan Alfeo, hiyay Tadeo, hiyay Simon a magha kanlan ampangimahakit kanlan Israelita, ¹⁹ boy hiyay Judas Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Satanas

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ha nuli yaynay Apo Jesus ha angkunaan na, malabong a naman a tatao ye naytitipon ihtew. Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy manumbong na, ahe layna angkaadap ye mangan. ²¹ Ha nabalitaan lan papaltido na ye angkalyadi, nilakew la yan iuli, ta anhabiyen lan tatao a angkaengew ya.

²² Anhabiyen la met mamaihtodo nin Bibilin a nilumateng ibat ha Jerusalem, "Hinelpa na yan Satanas*" a poon lan mangaloke a ihpidito. Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas ye namayay kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay."

²³ Kaya-bay hiyay Apo Jesus, pinahaley na hilay tatao kana. Ket hinabi na kanla makauli ha pangilalayi, a wana, "Ahe na malyadin paaliin Satanas ye hadili na. ²⁴ Ta no hilay angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, ahe magbuyot ye panakopan. ²⁵ Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya. No mapay-away-away hila, ket ahe magbuyot ye paylamo la. ²⁶ Ket no kalabanan na hilan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye panakop na, kali?"

²⁷ Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay makhaw a laki, "Homain taon makababa a lumooob manakaw ha babandi nin makhaw a laki, no aliwan hiyay mamakhaw po kana. Ket no mabalol na yaynay makhaw a laki, malyadi naynan kowen ye hinyaman a malabayan na ha loob nin baey."

²⁸ "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Kaganaan a kakahalanan nin tao boy pangumih ha ayaman, ket mapatawad ya. ²⁹ Noba ayaman a mangumih kanan Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad makanoman, ta nakadyag yan kahalanan a mikakaanti makanoman." ³⁰ Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin, "Hinelpa yan maloke a ihpidito."

Hilay Peteg a Pamilya nan Apo Jesus

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

* **3:22** *Satanas* ha habin Griego ket Beelzebul.

³¹ Haanin, nilumateng yay indo boy kakatongno nan Apo Jesus. Ampideng hila ha ilwah nin baey boy impaingat la yay Apo Jesus. ³² Ha loob nin baey, malabong a tatao ha palibot nan Apo Jesus ye ampikno a ampanlengge nin an-iadal na. Ket main naghabi kana, "Hiyay indo mo boy hilay kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket an-ipahagyat laka."

³³ Nakibat yay Apo Jesus, "Aya hila lagi ye indo ko boy kakatongno ko?"

³⁴ Binilew na hilay tataon ampikno ha palibot na. Ket hinabi na, "Hilati ye indo ko boy kakatongno ko, ³⁵ ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko."

4

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mānabwag (Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

¹ Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yayna man nangiadal ha ambay dagatdagatan nin Galilea. Malabong a tubat ye tataon namalibot kana. Kaya-bay nilumampat ya ha bangka. Ket nikno ya, ta ihtew yan mangiadal. Ket hilay tatao, anti hila met ha gilid lanom a ampanlengge.

² Malabong ye in-adal na kanla makauli ha pangilalayi. Hinabi na kanla,

³ "Leng-en yo yati! Main maghay māgtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananaman na. ⁴ Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dān. Ket hilatin bibini, kinan nin mamanokmanok. ⁵ Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta. Ket mapadah yan tinumubo ye bibini, ta maimpih ye luta. ⁶ Noba ha naamotan hilayna, ket nangalangey boy nangayango, ta mangaababe ye yamot la. ⁷ Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew a bini, tinumubo hilayna met ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini. Kaya-bay ahe hilayna nakapanawa. ⁸ Main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy nanawa hila. Main nanawan magatoh, anemapo, boy main met tatlombo." ⁹ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, "Hikawon ampanlengge, pakaihipen yo yatin manged."

Hiyay Tikih nin Pangilalayi (Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

¹⁰ Ha nuli hilaynay kalabongan a tatao, hilay labinluwan mānubong nan Apo Jesus boy nangaanon tataon anti ha haley na, tinepet laya no hinay labay habiyen nin pangilalayi na. ¹¹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Noba kanlan kanayon, ampaghabi kon bengat makauli ha pangilalayi ¹² ta-omen matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, 'Agya po man mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya po man manlengge hilan manlengge, ket ahe hila makataloh. Ta no makataloh hila dayi, maghehe hila ha kakahalanan la. Ket ha wanabay, patawaden na hila met Apo Dioh.' ""*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi (Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "No ahe yo natalohan yatin pangilalayi, way-omen yo matalohan ye kanayon po a pangilalayi?"

¹⁴ Wanae ye labay nan habiyen. Hilay bibini a inhabwag nan māgtalon ket Habi nin Dioh. ¹⁵ Hiyay dān a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye

* 4:12 Isaias 6:9-10.

tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba pamakange la, nilumateng yay Satanas. Ket inalih na kanla ye Habi nin Dioh. ¹⁶ Ket hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a nakange boy tampol nananggap nin Habi nin Dioh. ¹⁷ Noba ahe ya nanyamot ha puho la. Kaya-bay ha nilumateng ye kaidapan o pangipaloke uli ha pananggap la nin Habi nin Dioh, ket tampol la yaynan tinalingkulolan ye pamteg la.”

¹⁸ “Hiyay luta a antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. ¹⁹ Noba uli ha malabong a babagay a ampakayootan la, pagkapulag la ha kabatnangan boy kalabayan a mapagkonin ye kanayon po a babagay, ket naliwaan laynay Habi nin Dioh a nange la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la. ²⁰ Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nanlengge boy nananggap nin Habi nin Dioh. Kaya-bay nanawa ya ha bi-ay la. Main nanawan tatlombo, main anemapo boy main nanawan magatoh.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki (Lucas 8:16-18)

²¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin takalan o ikonin ha hilong nin papag, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan. ²² Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan. ²³ Hikawon ampanlengge, pakaihipen yo yatin manged.”

²⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaihipen yon manged ye nange yo. Hiyay panukad a anggawien yo kanlan kanayon, ket hiya met ateed ye gawien nan Apo Dioh a panukad nin ibyay na kanyo boy malalabong po ihtew. ²⁵ Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye tinanda na. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, agya hiyay makandin tinanda na, ket maalih po kana.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Bibini a Antumubo

²⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay panakop nan Apo Dioh, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay mǎgtalon a nanabwag nin bini ha pananeman na. ²⁷ Ha mangaamot boy madeglem, angkatuloy man o ampag-obda ya, hiyay bini, ket anlungi boy antumubo ya. Noba hiyay mǎgtalon, ahe naya tanda no way-omen. ²⁸ Ket hiyay luta ye ampamatubo boy ampamadawa nin tatanem. Ha una, bǒng. Hiyay dumondon, dawayna. Hiyay huyot, maglaman yaynay dawa na. ²⁹ Ket no naom yayna, baloten naynan mǎgtalon, ta panaon anan pamupol.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi' (Mateo 13:31-32; 13:34; Lucas 13:18-19)

³⁰ Hinabi na po Apo Jesus, “Hinyay pangilalayan tawo nin panakop nan Apo Dioh? Hinyay pangipadihowan ko? ³¹ Ipadiho koya ha pinakamakandin lahi' ha kaganaan a lahi'. ³² Noba no maitanem boy tumubo yayna, ket mag-ilyadi yan mayadet a kayo ha pananeman. Maghanga ya nin malyadin paghayan nin mamanokmanok.”

³³ Malabong po a pangilalayi a omen kananyati ye ginawi nan Apo Jesus ha pangiadal na kanlan tatao ha kaeteban nin pagkataloh la. ³⁴ Ha pangiadal na kanla, ket pawa pangilalayi ye anggawien na. Noba anipalinaw na met ye kaganaan kanlan mānubong na no hilahilayan bengat.

Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin

(*Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25*)

³⁵ Kananyatew a mangaamot, ha andudumeglem ana, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Lumipay kitawoyna.” ³⁶ Ket hilay mānumbong na, nilakwanan la hilay tatao. Ket nakew hilaynan nilumampat ha mayadet a bangka a anluganan nan Apo Jesus. Main nangaanon mayadet a bangka a hinumumbong kanla. ³⁷ Legan anlumipay hila, kapipikhaan kinumhaw ye angin. Ket angkahipwak-hipwakan ana nin mangayadet a dawyon ye mayadet a bangka la. Ket magaynan mapno nin lanom ye mayadet a bangka la. ³⁸ Ket hiyay Apo Jesus, nakaunan yan angkatuloy ha dapit golotan nin mayadet a bangka. Ket hilay mānumbong na, pinokaw laya, a wanla, “Maihtodo! Lumdeg kitawoyna! Homain nayi bali kammo no maalimeh kitawo!”

³⁹ Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghapiyan na yay angin, a wana, “Tumgen ka!” Boy hinabi na ha dawyon, “Pakatana ka!” Ket tinumgen ye angin boy tinumana yaynay dawyon.

⁴⁰ Pangayadi, tinepet na hilay mānumbong na, “Taket ta angkalimo kawo? Homain kawo po nayi pamteg kangko?”

⁴¹ Nalimowan hilan tubat. Ket napayahabi hila, a wanla, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy dawyon, ket angkapatgen na!”

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpnan nin Maloke a Ihpidito

(*Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39*)

¹ Nilumateng yay Apo Jesus boy mānumbong na ha lipay nin dagatdagan ha lugal lan tataon anhabtan Geraseno. ² Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay lakin hinelpnan nin maloke a ihpidito. Yatin laki, ket nilumwah ya ha yukib a pangilbengan, ³ ta ihtew yayna angkumonin. Ahe yayna maibalol nin mabuyot, agya tanikala anay pamalol kana. ⁴ Malabong anan ukdo a binalol la yan tanikala ye gagamet boy bibitih na, noba angkaboyto naya. Ket uli ha kakhawan na, homain makabenben kana. ⁵ Minamangaamot boy dinedeglem yan angkumolih ha pangilbengan boy ha mamapantay. Boy anhugat-hugaten nan dapah ye laman na.

⁶ Haanin, ha natamulaw na yan laki ye Apo Jesus, nayew yan nanagana kana. Ket nanalimukod ya ha adapan na. ⁷⁻⁸ Hinabi nan Apo Jesus ha maloke a ihpidito, “Hikan maloke a ihpidito, alihan mo yatin laki!” Impangha nan laki, a wana, “Jesus a Anak nin Pinakamakapalyadiyan a Diah, aya ka nayi kammi? An-ipakiiingalo ko kammo ha ngalan nan Apo Diah a adi moko dayi paidapan!”

⁹ Tinepet na yan Apo Jesus, “Hinyay ngalan mo?”

Nakibat yay maloke a ihpidito, “‘Kawan’, ta malabong kayi.”

¹⁰ Ket nakiiingalo hilan tubat kanan Apo Jesus, a wanla, “Adi mo kayi dayi itaboy ihtin lugal.”

¹¹ Ket ihtew ha haley la, main malabong a bababoy ye ampambok ha aling nin mapantay. ¹² Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, nakiiingalo hila kanan Apo Jesus, a wanla, “Palakwen mo kayina tana ha bababoy boy palubohan mo kayi dayin humlep kanla.” ¹³ “Higi, kokawoyna,” wanan Apo Jesus. Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, inumalih hila kanan laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha luwan libon bababoy. Ket hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw dagatdagan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.

¹⁴ Hilay ampanayhay nin bababoy, nayew hila ha banwa boy babadiyo. Ket imbabalita lay nalyadi. Kaya-bay hilay tatao, nakew hila met ihtew ta-omen la bilewen ye nalyadi. ¹⁵ Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakit la yayna a ampikno a nakabadoyna boy matino yayna. Ket nalimowan hilay tatao uli ha nalyadi. ¹⁶ Ket hilay tataon nakakit nin dinyag nan Apo Jesus, imbalita la kanlan tataon kapipilateng ye nalyadi kanan lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito boy hiyay nalyadi ha bababoy. ¹⁷ Ket hilay tatao, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, "Umalih kayna dayi ihti ha lugal mi."

¹⁸ Ket ha anlumugan yaynay Apo Jesus ha bangka, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakiingalo ya, a wana, "Makilakew ako met dayi kammo!"

¹⁹ Noba ahe na inawo Apo Jesus, no aliwan hinabi na kana, "Muli kayna ha pamilya mo, ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo boy no way-omen na kan iningalowan, ibalita mo kanla."

²⁰ Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na ha Decapolis ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus kana. Ket hilay kaganaan a tataon nakange, nagtaka hila.

*Hiyay Anak a Bini-ay Uman boy hiyay Babayin Pinaitaah
(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)*

²¹ Ket ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, pinaytitiponan la yan malabong a tatao. ²² Haanin, nilumateng ye maghay lakin nagngalan Jairo a maghay mānguna ha pāytiponan lan Jujudio. Pamakakit na kanan Apo Jesus, nanalimukod ya ha adapan na ²³ boy nakiingalo yan tubat, a wana, "Hiyay anak kon balatang, angkakamatey yayna. Pangiingalo mo, Apo. Lakwen moya dayin kimpaan ye anak ko ta-omen yan mitaah boy ahe matey." ²⁴ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanan Jairo.

Malabong a tatao ye ampakilakew kanla boy ampaypapaletpet kanan Apo Jesus. ²⁵ Main met maghay babayi kanla a labinluway taon anan andayaen. ²⁶ Tubat yaynan angkaidapan boy malabong anan dodoktol ye nagpatambalan na. Ket nauboh anay kabandiyan na. Noba ahe yan teed nitaah, no aliwan nilumalo ya po ye hakit na. ²⁷ Ha nange nay anhabiyan lan tatao a tungkol ha kapagtakaan a andiyagen nan Apo Jesus, ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Ket kiniwit nay bado na. ²⁸ Ta an-ihipen na, "No makiwit kon bengat ye bado na, ket mitaah akoyna." ²⁹ Ket ha nakiwit na yayna, tampol anan tinumgen ye pandumaya na boy natanam na a nitaah yayna.

³⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, tampol na met natanam a main kapalyadiyan a nilumwah kana. Kaya-bay nagpeyeh yan inumadap kanlan tatao. Ket tinepet na hila, "Ayay nangiwiw nin bado ko?"

³¹ Hinabi lan mānubong na kana, "Angkakit moynan malabong a tatao ye ampaypapaletpet kammo. Taket ta antepeten mo po no ayay nangiwiw nin bado mo?"

³² Noba hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao ta-omen na matandaan no ayay nangiwiw nin bado na. ³³ Ket hiyay babayi, ulita tanda nay nalyadi, ampamigpig yan angkalimo a hinumalek kanan Apo Jesus boy nilumukob ya ha adapan na. Ket inhabi nay dinyag na boy hiyay nalyadi kana. ³⁴ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Inang, nitaah ka uli ha pamteg mo. Muli kaynan main katanaan, ta nitaah kayna."

³⁵ Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nangaanon lalaki ye nilumateng a ibat ha baey nan Jairo. Hinabi la kanan Jairo, “Adi mo yayna an-abaen ye Maihtodo, ta natey yaynay anak mo.”

³⁶ Noba hiyay Apo Jesus, ahe na imbabano ye hinabi la, no aliwan hinabi na kanan Jairo, “Adi ka angkalimo. Mamteg kan bengat.”

³⁷ Haanin, nagpahulong hilaynan palakew ha baey nan Jairo, noba homain yan kanayon a inlamo no aliwan hiyay Pedro boy mikatongnon Santiago boy Juan. ³⁸ Ha niabot hilayna ha baey nan Jairo, nakit nan Apo Jesus a angkagulo hilay tatao. Main antumanggih boy main ampangandang. ³⁹ Hinumlep yay Apo Jesus. Ket tinepet na hila, “Taket ta angkagulo boy ampangandang kawo? Ahe yan natey ye anak, no aliwan angkatuloy yan bengat.”

⁴⁰ Ket kinailian la yan tatao ye Apo Jesus, ta tanda la a natey yaynay anak. Haanin, pinalwah na hilan kaganaan, powida kanlan tutoa nan anak boy hilay mānubong na. Ket hinaleyan la yay anak a nakaida.

⁴¹ Ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak boy hinabi na kana, “Talitha koum!” hiyay labay habiyen, “Inang, mimata ka!”

⁴² Ket tampol yan nimata ye anak boy kinumodang-kodang yayna. Labinluway taon naynan anak. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hilan tubat.

⁴³ Impahehpel nan imbilin Apo Jesus kanla, a wana, “Yatin nalyadi, adi yo yan bega anhabiyen ha agya ayaman.” Pangayadi, hinabi na kanla, “Pakanen yoya.”

6

Hiyay Apo Jesus, ahe laya Biniha ha Nazaret (Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

¹ Haanin, inumalih yay Apo Jesus ihtew. Ket nuli yayna ha lugal a nilakean na, kalamo na hilay mānubong na. ² Pangaabot nin Mangaamot nin Pagpainaawa, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket ihtew ya nandugin nangiadad. Kalabongan kanlan nakange kana, ket ampagtaka, a wanla, “Way-ihtew nangibat ye kadunungan na? Hinyatin kadunungan a naibyay kana? Way-omen yan ampakadyag nin kapagtakaan? ³ Aliwa nayi a hiyabay ye māg-alowagi a anak nan Maria boy katongno nan Santiago, Jose, Judas boy Simon? Aliwa nayi a hilay kakatongno nan babayi, ket angkumonin hila met ihti?” Kaya-bay napoot hila kana boy ahe laya pinamtegan.

⁴ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay podopita, ambihaen laya ha agya way-ihtew man a lugal, powidan bengat ha lugal na, ha papaltido na boy pamilya na.”

⁵ Hiyay Apo Jesus, ahe ya nakadyag nin kapagtakaan ha lugal na, powidan bengat kanlan nangaanon ampaghakit a nangipalontoan na nin gamet na boy pinaitaah. ⁶ Nagtaka ya ulita ahe hila namteg kana.

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus kanlan Labinluwan Mānubong na (Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Haanin, nakew yan nangiadad ha binabadiyo. ⁷ Hinagyat na hilay labinluwan mānubong na a humaley kana. Ket intubol na hilan maniluwa. Binyan na hilan kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan tatao. ⁸ Binilinan na hila, “Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin hinyaman, agya pamangan, bakuto o pilak, no aliwan teken bengat. ⁹ Malyadi kawon mag-ihtiping, noba ahe kawo ampangaget nin bado a paghagilayan yo.”

¹⁰ Hinabi na po Apo Jesus, “No main mamadagoh kanyo, ihtewbay kawo tana kumonin angga ha umalih kawo nin yatew a lugal. ¹¹ Noba no main lugal a ahe mananggap o manlenge kanyo, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.”

¹² Kaya-bay nakew hilaynay labinluwa. Ket impatanda la kanlan tatao, “Maghehe kawoyna ha kakahalaman yo!” ¹³ Pinaalih la ye malabong a mangaloke a ihpidito a hinumlep kanlan tatao boy tiniihan lan ladak ye malabong a tataon ampaghakit, ket nitaah hila.

*Hiyay Pagkamatey nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)*

¹⁴ Nabalitaan nan Gobilnadol Herodes Antipas ye tungkol kanan Apo Jesus, ta angkabalitaan yayna ha kaganaan a lugal. Anhabiyen lan tatao, “Hiyabay ye Juan a Māmawtihmo a nabi-ay uman. Kaya-bay ampakadyag yan kapagtakaan.”

¹⁵ Noba anhabiyen lan kanayon, “Hiyabay ye podopita Elias a nabi-ay uman.”

Anhabiyen la met nin kanayon, “Magha yan podopita a omen kanlan popodopita hatew.”

¹⁶ Noba ha nangean nan Gobilnadol Herodes Antipas ye anhabiyen lan tatao, hinabi na, “Hiyabay ye Juan a pinaputohan kon leey hatew noba nabi-ay uman.”

¹⁷⁻¹⁸ Yati ye nalyadi ha ahe ya po natey ye Juan a Māmawtihmo. Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, impadakep na yay Juan a Māmawtihmo haka naya impapidiho, ta mahegeg nan anhabiyen kana, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a ahawa nan Felipe a katongno mo.”

¹⁹ Ket hiyay Herodias, tubat ye poot na kanan Juan boy labay naya dayin ipapatey, noba ahe na madyag. ²⁰ Ta hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, ket an-allaan na yay Juan boy ambihahan naya, ta tanda na a matoyong ya boy ampanumbong ya ha kalabayan nan Apo Diah. Agya po man angkayootan yay Gobilnadol Herodes Antipas uli ha anhabiyen nan Juan kana, labay naya po ateed ye manlenge ha an-iadal na.

²¹ Noba naabot met ateed ye panaon a ampakaagaden nan Herodias a maipapatey na yay Juan. Ha naabot ye kompalanyoh nan Gobilnadol Herodes Antipas, nangihadya yan mayadet a poniyan. Kinumbida na hilay mānungkolan, hilay mānguna nin huhundalon Romano boy hilay ambigibigen a tataon taga Galilea. ²² Ha odah ana nin hayaghagan, nilumob yay balatang nan Herodias. Ket tinumalek ya ha adapan lan kaganaan. Naaliket yay Gobilnadol Herodes Antipas boy hilay bibihita na. Ket uli ha kaaliket na, hinabi na kanan balatang, “Awoken mo kangko ye hinyaman a labay mo, ket ibyay ko.” ²³ Boy impangako na boy nanumpa ya po, a wana, “Hinyaman a awoken mo, ibyay ko kammo, agya po yay kagitna nin panakopan ko!”

²⁴ Haanin, nilumwah yay balatang. Ket nakew yan nanepet kanan indo na, “Indang, hinyay awoken ko?”

“Hiyay o nan Juan a Māmawtihmo,” wanan indo na.

²⁵ Ket hiyay balatang, dinandali nay nag-udong kanan Gobilnadol Herodes Antipas. Ket hinabi na kana, “Hiyay labay kon ibyay mo kangko haanin met ateed, ket hiyay o nan Juan a Māmawtihmo a naikonin ha bandihado.”

²⁶ Pamakange nan Gobilnadol Herodes Antipas yatew, nalele yan tubat. Noba ulita nagpangako ya ha adapan lan bibihita na, ahe yayna makaadey kana. ²⁷ Kaya-bay tampol yan nangitubol nin maghay māmatey a mamutoh nin leey nan Juan. Kaya-bay nakew yay māmatey ha pidihowan. Ket pinutoh nay leey nan Juan. ²⁸ Ha naputoh na yayna, ingkonin naya ha bandihado. Pangayadi, inggawang naya kanan balatang. Ket hiyay balatang, inggawang naya met kanan indo na. ²⁹ Ha nabalitaan lan mānubong nan Juan ye nalyadi kana, nilakew la yan kingwa ye bangkay na. Ket in-ilbeng laya.

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

³⁰ Haanin, hilay aapohtol nan Apo Jesus a intubol na a mangiadal, ket nag-udong hilayna kana. Ket imbalita la ye kaganaan a didinyag boy in-adal la. ³¹ Noba uli ha kalabong nin tatao a anlumateng boy manumalih, ahe layna maadap ye mangan. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong, "Lakwanan tawo hilatin tatao, ta makew kitawo ha wangwang ta-omen kitawo makapagpainawa." ³² Kaya-bay nilumugan hila ha bangka. Ket nakew hilayna ha wangwang.

³³ Noba malabong ye nakakit nin pangumalih la. Ket tanda la no wayihtew hila makew. Kaya-bay hilatin tatao a nangibat ha binabanwa, ket nayew hilan nakew ha lakwen lan Apo Jesus. Ket nuna hila po a nilumateng ihtew. ³⁴ Ha nilumumbah yay Apo Jesus ha bangka, nakit na hilay malabong a tatao. Nalunoh ya kanla, ta ba-mo hilan tupa a homain pahotl. Ket inadalan na hilan malabong a babagay.

³⁵ Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay mānubong na, hinumaley hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la kana, "Apo, anti kitawo ihti ha wangwang boy ampitanghob anay mangaamot." ³⁶ Kaya-bay habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha mangahaley a pananamanan boy babadiyo ta-omen hila po makahaliw nin pamangan la."

³⁷ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Ahe, hikawoy mamay nin pamangan la."

Hinabi lan mānubong na, "Hiyay labay mon habiyen nayi makew kayin manaliw nin tinapay a ipakan kanla? Alaga nin waloy bowan a howildo nin magha katao ye alaga a panaliw nin tinapay a ipakan kanla."

³⁸ Nanepet yay Apo Jesus kanla, "Anoy tinapay ye bawon yo? Bilewen yo man."

Ket binilew la yan peteg. Pangayadi, hinabi la kana, "Main kitawon limay tinapay bengat boy luway malanghit."

³⁹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Paiknoen yo hilan puhto-puhto ha kailamonan." ⁴⁰ Ket nikno hilan puhto-puhto. Main manilimampo boy main met manigatoh. ⁴¹ Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Diah. Binih-ilbih-il na yay tinapay boy pinutoh-putoh na yay malanghit, ket in-ibay na kanlan mānubong na. Ket impatped la met kanlan tatao. ⁴² Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. ⁴³ Pangayadi lan nangan, hilay mānubong na, tinipon lay tela lan tatao a tinapay boy malanghit. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag. ⁴⁴ Hiyay bilang nin lalakin nangan, mangalimay libo.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom
(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

⁴⁵ Legan ampaulien na hilan Apo Jesus ye tatao, pinalugan na hilaynay mānumbong na ha bangka. Ket pinauna na hilaynan lumipay palakew ha banwan Bethsaida. ⁴⁶ Ket ha nakaalih hilaynay tatao, hinumaka yay Apo Jesus ha mapantay ta-omen ya makigwang. ⁴⁷ Ket nadegleman ya ihtew. Haanin, hiyay bangka a anluganan lan mānumbong na, ket anti yayna ha bunak nin dagatdagatan. Ket hiyay Apo Jesus, bubukod nayna ha mapantay. ⁴⁸ Angkakit na a hilay mānumbong na, ket angkaidapan hilan ampaggad nin bangka la, ta angkadupag hilan angin. Ha palbangon ana, kinumodang yay Apo Jesus ha babe lanom palakew kanla. Labhan na hila dayi, ⁴⁹ noba ha natamulaw la yan mānumbong na a angkumodang ya ha babe lanom, nabaan la yan anito. Kinumolih hila, ⁵⁰ ta nalimowan hilan tubat. Noba hinabi nan tampol Apo Jesus kanla, “Adi kawo angkalimo, ta hiko yati! Pakatana kawon bengat!” ⁵¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka. Ket tinungen ye angin. Ampagtaka hilan tubat ye mānumbong na, ⁵² ta ahe la angkatalohan agya nakit lay kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus ha tinapay. Ahe la makwan ihipen, ta mangabyang ye puho la.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Ampaghakit ha Genesaret (Mateo 14:34-36)

⁵³ Haanin, ha nakalipay hilayna ha dagatdagatan, nilumateng hila ha Genesaret. Ket ihtew laya intanghad ye bangka la. ⁵⁴ Ha nakalumbah hilayna, hilay tatao ihtew, tampol la yan nabalayan ye Apo Jesus. ⁵⁵ Kaya-bay hilay tatao, nayew hilan nakew nangipatanda ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal a nilumateng yay Jesus. Ket hilay ampaghakit, ingkonin la ha apay haka la hila inlakew kanan Apo Jesus agya way-ihtew man a lugal a pakabalitaan la kana. ⁵⁶ Agya way-ihtew man a badiyo, banwa, o lugal umabot ye Apo Jesus, hilay tatao a ampaghakit, ket an-ilakew la hila ha palingki. Ket an-ipakiingalo la kana a no malyadi, agya makiwit lan bengat ampaghakit ye laylay nin bado na. Ket hilay kaganaan a nangiwit, nitaah hila.

7

Hiyay Kaugalian lan Tutoa (Mateo 15:1-9)

¹ Ha maghay mangaamot, main nangaanon Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin a ibat ha banwan Jerusalem ye nakitipon kanan Apo Jesus. ² Nakit la hilay nangaanon mānumbong nan Apo Jesus a ahe nanumbong ha kaugalian lan tutoa tungkol ha pag-ibano bayo mangan. ³ Hilay Judio, lalo ana kanlan Papariseo, mag-ibano hila po bayo hilan mangan, bilang panumbong la ha naiknaan la a kaugalian lan tutoa la. ⁴ Boy no ibat hila ha palingki, mag-ibano hila po muna bayo hila mangan nin agya hinyaman a hinaliw la. Malabong po a naiknaan a kaugalian ye anhumbongen la a omen ha panguyah nin paminoman, pithil boy takodi. ⁵ Kaya-bay hilay Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta hilay mānumbong mo, ket ahe hila ampanumbong ha kaugalian lan tutoa tawo tungkol ha pag-ibano bayo mangan?” ⁶ Nakibat yay Apo Jesus, “Petegbay ye impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias hatew a tungkol kanyon ampagamangedan, ‘Hilatin tatao, anggalingen lako ha habi bengat, noba mataang ya met ye puho la kangko.’” ⁷ Homain hilbi ye panggalang la kangko,

ta hiyay an-iadal la ket bibilin bengat nin tao.' ”*

⁸ “Pinaolayan yoynay Bibilin nan Apo Diah, ket hiyay anhubongen yo, hiyay naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo.”

⁹ Hinabi na po Apo Jesus, “Kanged ye papadan yon nangalih nin hilbi nin Bibilin nan Apo Diah ta-omen yon bengat mahubong ye naiknaan yon kaugalian lan tutoa yo! ¹⁰ Alimbawa, impahulat nan Apo Diah kanan Moises, ‘Bihaen moy bapa mo boy indo mo’[†] boy ‘Ayaman a maghabin maloke kanlan tutoa na, ket hukat a pateyen.’[‡] ¹¹ Noba lumbo ya met ye an-iadal yo kanlan tatao, ta anhabiyen yo a malyadi yon habiyen kanlan tutoa yo, ‘Hikawon tutoa ko, biyan katawo dayin pilak, noba ibyay ko tana kanan Apo Diah.’ ¹² Ulin yain a an-iadal yo, anhaaden yo hilayna a managlap kanlan tutoa la. ¹³ Ha wanabay, andiyagen yon homain hilbi ye Bibilin nan Apo Diah uli ha panubong yo ha naiknaan yo a kaugalian lan tutoa yo. Aliwan bengat yain, malabong po ye kanayon a andiyagen yo a omen kananyati.”

Hiyay Ampakadinat ha tao

(Mateo 15:10-20)

¹⁴ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay tataon humaley kana. Ket hinabi na, “Hikawon kaganaan, leng-en yoko boy ihipen yon manged ye habiyen ko. ¹⁵ Aliwan hiyay an-ipahlep nin tao ha bebey na ye ampakapadinat kana, no aliwan hiyay habi a anlumwah ha bebey na. ¹⁶ [Pakaihipen yon manged yatin nange yo.]”

¹⁷ Pangayadi, inalihan na hilaynay tatao haka yan nilumoob ha baey kalamo hilay manubong na. Ha nakaloob yayna, tinepet la yan manubong na, no hinyay labay habiyen nin pangilalayi na. ¹⁸ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Agya hikawo nayi, ahe kawo ampakataloh? Ahe yo nayi tanda a hiyay pamangan a angkanen nin tao, aliwan yatew ye ampakapadinat kana. ¹⁹ Ta hinyaman a kanen na, ahe ya humlep ha puho na, no aliwan ha bitoka na. Pangayadi, itaka naya met ateed.” Ha wanabay a hinabi nan Apo Jesus, an-ipatanda na a malyadin kanen ye agya hinyaman a pamangan.

²⁰ Hinabi na po Apo Jesus, “Hiyay habi a anlumwah ha bebey nin tao ye ampakapadinat kana, ²¹ ta ibat ha puho na ye mangaloke a ihip. Ket yatin mangaloke a ihip ye ampangitudon kana a manyag nin kadamogan, manakaw, mamatey, ²² makilaki o mamabayi, mangakokoh, manyag nin kaganaan a kalahin kalok-an a omen ha panguhit, mangadinat a didiyag, pangaibeg, pandama ha kanayon, kalambongan, boy kamutawan. ²³ Yatin kaganaan a kalok-an, ket ampangibat ya ha puho nin tao. Hilayati ye ampakapadinat kana.”

Hiyay Pamteg nin Babayin Aliwan Judio

(Mateo 15:21-28)

²⁴ Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew ya ha lulugal a mahaley ha banwan Tiro. Ket nakidagoh ya ihtew. Ahe na dayi labay a matandaan lan tatao a anti ya ihtew, noba natandaan lan teed tatao. ²⁵⁻²⁶ Main maghan babayi a main anak a babayin hinelpa nin maloke a ihpidito. Yatin babayi, ket Griego ya a taga Sirofenicia. Ha nabalitaan na yan nilumateng ye Apo Jesus ihtew, tampol yan nakew kana. Ket nanalimukod yan nakiingalo a paalihan na dayi ye maloke a ihpidito kanan anak na.

* 7:7 Isaias 29:13. † 7:10 Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16. ‡ 7:10 Exodo 21:17; Levitico 20:9.

²⁷ Noba hinabi nan Apo Jesus kana makauli ha kahabiyen, “Katapulan a muna hila po pakanen ye aanak, ta aliwan huhto a kowen ye pamangan lan aanak haka ipakan ha aaho.”

²⁸ Hinabi na met babayi kanan Apo Jesus, “Awo, peteg yain, Apo. Noba hilay aaho a anti ha hilog nin lamihaan, angkanen la met ye mumom angkaampag a ibat ha angkanen lan aanak.”

²⁹ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Uli ha wanabay a pakibat mo, malyadi kaynan muli, ta hiyay maloke a ihpidito, inalihan na yaynay anak mo.”

³⁰ Ket nuli yay babayi boy nalatngan na yaynay anak na a mayaman anan ampida, ta inalihan na yaynan maloke a ihpidito.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Teek boy Angang

³¹ Pangayadi yatew, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Tiro. Ket nagdān ya ha banwan Sidon boy ha lulugal a Decapolis angga ha inumabot ya ha dagatdagatan nin Galilea. ³² Ha anti yaynay Apo Jesus ihtew, main nangaanon tatao ye nangilakew kana nin lakin teek boy angang ya. Impakiingalo la kana a kimpaan naya ta-omen yan mitaah.

³³ Intaang na yan makandin Apo Jesus ye laki kanlan tatao. Pangayadi, impuhek nay tatamudo na ha mitaligmang a talinga nan laki haka na nilod-an ye maghay gamet na haka na in-aploh ha dila nan laki. ³⁴ Ket tinumangal yay Apo Jesus ha langit, inumingah ya haka na hinabi, “Effata!” Hiyay labay habiyen, “Maglukat ka!” ³⁵ Ket tampol yaynan makange boy ampakahabet ye laki.

³⁶ Imbilin nan Apo Jesus kanlan tatao a ahe la yan man-ibalita ha agya ayaman ye nakit la. Noba agya binilinan na hila, ket lalo layna ingat imbabalita. ³⁷ Tubat ye pagtaka lan tataon nakange nin yatin balita boy anhabiyen la, “Koynan kanged ye dinyag na! Ampakange yaynay teek boy ampakahabet yaynay angang!”

8

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Apat a Libo katao (Mateo 15:32-39)

¹ Pangalabah nin anoy mangaamot, main ana man malabong a tatao ye nakitipon kanan Apo Jesus. Ha homain hilaynan makan, pinahaley na hilay mānubong na boy hinabi na kanla, ² “Angkalunoh akon tubat kanlan hilatin tatao, ta tatloynan mangaamot a kalamo tawo hila, ket haanin, homain hilaynan makan. ³ No paulien ko hilan mabitil, maka mawe hila ha dān, ta hilay kanayon kanla, ket mataang met awod ye ulien la.”

⁴ Hinabi lan mānubong na kana, “Apo, way-ihtew kitawo nayi mangwa nin pamangan ihti ha wangwang a mignap kanla?”

⁵ Tinepet na hilan Apo Jesus, “Anoy tinapay ye anti kanyo?”
“Pito,” wanla.

⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, pinaikno na hilay tatao ha luta. Ha nakaikno hilayna, kingwa nay pitoy tinapay haka naya pinahalaman kanan Apo Diah. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na in-ibiyay kanlan mānubong na ta-omen la ipatped kanlan tatao. ⁷ Main hila met nangaanon mangakandin malanghit. Pinahalaman naya kanan Apo Diah. Pangayadi, hinabi na kanlan mānubong na a ipatped la kanlan tatao. ⁸ Nangan hilay tatao boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānubong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin pitoy belyag. ⁹ Hiyay bilang nin tataon nangan, mangaapat a libo.

Haanin, pinauli na hilaynan Apo Jesus ye tatao. ¹⁰ Pangayadi, tampol yan nilumugan ha bangka lamo na hilay mānumbong na. Ket nakew hilayna ha lugal a Dalmanuta.

Hiyay Pamakikwa lan Pappariseo boy Sasaduseo nin Kapagtakaan (Mateo 16:1-4)

¹¹ Ha nangean lan Pappariseo a niabot yaynay Apo Jesus ihtew, nakew hilan nakingatngat kana. Labay la yan huboken. Kaya-bay nakikwa hilan kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Diah.

¹² Inumingah ya boy hinabi na, "Taket ta hilatin tatao kananyatin panaon, ket ampakikwa hilan kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Diah? Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain akon ipakit kānyo a hinyaman a kapagtakaan bilang pagkakitan."

¹³ Pangayadi, nilakwanan na hilayna. Ket nilumugan ya ha bangka lamo na hilay mānumbong na. Ket nilumipay hilayna ha dagatdagatan.

Hiyay Pamalbag lan Pariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas (Mateo 16:5-12)

¹⁴ Hilay mānumbong nan Apo Jesus, naliwaan lay nagbawon nin tinapay, noba main hilan maghay tinapay a anti ha bangka la. ¹⁵ Haanin, legan anlumipay hila, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Mag-alla kawo ha pamalbag lan Pappariseo boy Gobilnadol Herodes Antipas."

¹⁶ Uli ha hinabi nan Apo Jesus, hinabi la ha magha boy magha, "Hinabi na yatew, ta homain kitawon bawon a tinapay."

¹⁷ Noba tanda nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la. Kaya-bay tinepet na hila, "Taket ta ampaytongtongan yoy ahe yo pagbawon nin tinapay? Ahe kawo po nayi ampakataloh? Koynan kabyang ye puho yo! ¹⁸ Main kawon mata, kali? Noba ahe kawo ampakakit. Main kawon talinga, kali? Noba ahe kawo ampakange. Naliwaan yoyna nayi ¹⁹ ye pamih-ilbih-il ko nin limay tinapay a impakan ha limay libo katao, ket nangabhoy hila? Anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?"

"Labinluway belyag Apo," wanla.

²⁰ "Boy hiyay pamih-ilbih-il ko nin pitoy tinapay a impakan ha apat a libo katao, anoy belyag ye natipon yon tela lan tatao?"

"Pitoy belyag Apo!" wanla.

²¹ Hinabi nan Apo Jesus, "Ahe yo po nayi angkatalohan?"

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin lakin Kapkap ha Bethsaida

²² Ha nilumateng hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha Bethsaida, main nangaanon tatao ihtew ye nangilakew kana nin maghay lakin kapkap. An-ipakiingalo la kana a no malyadi dayi, ket kimpaan na yan paitaahen. ²³ Ket hiyay Apo Jesus, inakay na yan palakew ha ilwah nin Bethsaida ye lakin kapkap. Ket ha anti hilayna ihtew, nilawayan na ye mata nan lakin kapkap haka na kinimpaan boy tinepet naya, "Main kan angkakit?"

²⁴ Namilew yay laki ha palibot na. Ket hinabi na, "Awo, angkakit ko hilan angkumodang ye tatao, noba ba-mo hilan popoon-kayo."

²⁵ Kinimpaan na yan uman Apo Jesus ye mata nan laki. Pangayadi, impudek nan laki ye mata na. Ket nitaah yayna boy makinang any pamilew na. ²⁶ Bayo na yan pinauli Apo Jesus ye laki, binilinan naya, "Adi kaynan angkadān ha Bethsaida."

Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus (Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Pangayadi, hiyay Apo Jesus boy mānumbong na, ket nakew hilayna ha binabadiyo a hakop nin banwan Cesarea Filipos. Legan angkumodang hila, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānumbong na, “Aya ko kano ha ihip lan tatao?”

²⁸ Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, magha ka kanlan popodopita.”

²⁹ Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, “Hikawo nayi, aya ko?” Nakibat yay Pedro, “Hika ye Cristo.”

³⁰ Mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus, “Adi yoyna anhabiyen ha agya ayaman.”

Hiyay Unan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na (Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

³¹ Paibat kananyatew, indugi naynan Apo Jesus a ipatanda kanlan mānumbong na, a wana, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket katapulan a magdiha nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan Judio a mānungkolan, mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipatatey lako noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

³² Impalinaw na yatin kaganaan kanlan mānumbong na. Ulin yati, intaang na yan makandi Pedro ye Apo Jesus haka naya pinaghabiyen. ³³ Noba inumadap yay Apo Jesus kanlan mānumbong na haka na pinaghabiyen ye Pedro, “Pakataang ka kangko, Satanas! Hiyay an-ihipen mo, aliwan kalabayan nin Dioh, no aliwan ihip bengat nin tao!”

³⁴ Pangayadi, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye tatao boy hilay mānumbong na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy maghadya yan matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh. ³⁵ Ta ayaman a ampanghilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a matey uli kangko boy ha Manged a Balita, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ³⁶ Agya mapagkonin nin maghay tao ye kaganaan a babandi ihti ha babe-luta, no mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na, main ya nayi pakinabang kana ye babandi na? ³⁷ Main nayi malyadin pamayad ye tao ta-omen ya mabyayan nin bi-ay a homain anggaan? ³⁸ Ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko haanin kanlan hilatin tatao a māgkahalanan boy ahe mapatayaan kanan Apo Dioh, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket ikading-ey koya met lano ha pag-udong ko a main kapalyadiyan nan Bapa boy kalamo ko hilay aanghil nin Dioh.”

9

¹ Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey anggan makit la ye makapalyadiyan a panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus (Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Pangalabah nin anem a mangaamot, hiyay Apo Jesus, inlamo na yay Pedro, Santiago boy Juan ha matagay a mapantay a hilahilan bengat. Ket legan anti hila ihtew, nakit la a nauman ye kadih nan Apo Jesus. ³ Ket hiyay bado na, ampakapulag uli ha tubat a kaputian. Homain hinyaman ihti ha babe-luta ye makapaputi nin wanabay. ⁴ Ket nakit la yay Elias boy Moises a ampakitongtong kanan Apo Jesus. ⁵ Hinabi nan Pedro kanan

Apo Jesus, “Maihtodo! Manged, ta anti kitawo ihti. Manyag kayin tatlon hongab. Hiyay magha, kammo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias.” ⁶ Nahabi nan Pedro yatew, ta ahe na tanda no hinyay habiyen na, ulita nalimo hilan tubat. ⁷ Kapipikhaan, inameyan hilan owep boy main hilan nange a bihnga ha owep a ampaghabin wanae, “Yabayti ye ampakaadoen kon Anak. Leng-en yoy habiyen na!” ⁸ Pamakange la nin bihnga, in-iwah lay pamilew la, noba homain hilaynan nakit a kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus anan bengat.

⁹ Ha anlumohan hilayna ha mapantay, binilinan na hilan Apo Jesus, a wana, “Adi yo anhabiyen ha agya ayaman ye nakit yo anggan hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mabi-ay uman.” ¹⁰ Ket tinupad la met ye bilin na, noba naytepet-tepet hila no hinyay labay habiyen nin hinabi nan Apo Jesus a mabi-ay uman. ¹¹ Ket hilay mānubong na, tinepet la yay Apo Jesus, “Taket ta anhabiyen lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Elias a podopita hatew, ket katapulan a muna yan lumateng kanan Cristo?”

¹²⁻¹³ Nakibat yay Apo Jesus, “Peteg a muna ya po lumateng ye Elias* tamon na italadan ye kaganaan. Noba anhabiyen ko kanyo a nilumateng yayna. Ket dinyag lay labay lan diyagen kana a omen ha nakahulat tungkol kana. Noba nakahulat met a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket magdiha nin tubat a pamaidap boy umih-umihen lako.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpa nin Maloke a Ihpidito

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Ha nag-udong hilayna kanlan kanayon po a mānubong, nakit lay malabong a tataon naytipon ihtew kanla. Anti hila met ihtew ye mamaihtodo nin Bibilin a ampakingatngat kanla. ¹⁵ Ha nakit la yan tatao ye Apo Jesus, nagtaka hilan tubat. Ket nayew hilan nanagana kana. Ket in-idlaw laya. ¹⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mānubong na, “Hinyay ampangngatngatan yo?”

¹⁷ Nakibat yay maghan laki kanlan kalabongan nin tatao, “Maihtodo, inlakew koya kammoy anak kon laki, ta hinelpa yan maloke a ihpidito. Ket ahe yayna makahabi. ¹⁸ No anhiyayan yan maloke a ihpidito, ket ampipuang ya boy ampagbola-bola ye bebey na, ampanginaet ya boy ampamakong. Impakihabi ko kanlan mānubong mo a paalihen lay maloke a ihpidito kana, noba ahe la yan mapaalih.”

¹⁹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawon tatao haanin a panaon a homain pamtegan kanan Apo Diah, anggan makano katawo po lagi pag-anohan? Ilakew yoya kangko ye anak!” ²⁰ Ket inhaley la yan peteg kanan Apo Jesus. Noba ha nakit na yan maloke a ihpidito ye Apo Jesus, tampol na yan pinakolimpatang ye anak. Ket napuang ya ha luta, pinatulitulin naya boy pinabola-bola yay bebey na. ²¹ Tinepet na yan Apo Jesus ye bapa nan anak, “Nakano ya po nandugi yain?”

Nakibat yay bapa na, “Impaibat po ha makandi ya. ²² Maheheg na yan ipuang nin maloke a ihpidito ha apoy o ha lanom ta-omen naya pateyen. Kaya-bay Apo, no main kan madyag, pangiingalo mo, haglapan mo kayi dayi.”

²³ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Taket ta hinabi mon no main akon madyag? Mapalyadi ye kaganaan ha taon ampamtegan kangko.”

* **9:12-13** Hiyay labay habiyen nin Elias ihti ket Juan a Māmawtihmo (Mateo 17:13).

²⁴ Haanin, hiyay bapa, tampol na yan impakakhaw a hinabi, “Ampamteg ako Apo, noba kulang po! Pahanan mo dayi!”

²⁵ Ha nakit nan Apo Jesus a anlumabong hilaynay tatao, pinaghabiyon na yay maloke a ihpidito, “Hikan ihpidito a ampamateek boy ampamaangang kana, ambilinan kata. Umalih ka kana, ket ahe kaynan bega mag-udong kana.”

²⁶ Kinumolih yay maloke a ihpidito, pinapigpig na yay anak, ket inumalih yayna kana. Ket ba-mo yaynan natey ye anak. Kaya-bay hinabi lan tatao, “He, natey yayna!” ²⁷ Noba hiyay Apo Jesus, ginemgaman nay gamet nan anak, hinaglapan na yan mideng. Ket nideng yay anak.

²⁸ Pangayadi yatew, ha nakaloob hilaynan Apo Jesus ha baey boy hilahilayan bengat, tinepet la yan mānubong na, “Taket ta ahe miya napaalih ye maloke a ihpidito kanan anak?”

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay wanabay a kalahin ihpidito, ket mapaalih yan bengat makauli ha pamakigwang.”

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

³⁰ Haanin, inumalih hilayna ihtew. Ket ha pangumalih la, nagdān hila ha plobinhiyan Galilea. Hiyay Apo Jesus, ahe na labay a matandaan lan tatao a anti ya ihtew, ³¹ ulita ampangiadal ya kanlan mānubong na. Hinabi na kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan. Pateyen lako, noba mabi-ay akon uman ha ikatlon mangaamot.” ³² Ahe la natalohan ye hinabi na, noba angkalimo hila manepet kana.

Hiyay Pinakamatagay ha Panakopan nan Apo Dioh

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

³³ Haanin, nilumateng hila ha banwan Capernaum. Ha anti hilayna ha loob nin baey, nanepet yay Apo Jesus kanlan mānubong na, “Hinyay ampayngatngatan yo nangon ha anti kitawo po ha dān?” ³⁴ Noba nilongem hila, ta hiyay pinayngatngatan la, ket no ayay pinakamatagay kanla.

³⁵ Haanin, nikno yay Apo Jesus haka na hila hinagyat a humaley kana ye mānubong na. Hinabi na kanla, “Ayaman a malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi yan pinakamaaypa boy ipoh ya nin kaganaan.” ³⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, nanagyat yan maghay makandin anak. Ket pinaideng naya ha adapan la. Pangayadi, binibi naya boy hinabi na kanla, ³⁷ “Ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panubong na kangko, ket antanggapan na koyna met. Ket ayaman a ampananggap kangko, aliwan hikon bengat ye antanggapan na, no aliwan antanggapan na yayna met ye Bapa ko a nangitubol kangko.”

Katupig Tawo ye Ahe Angkumuntada Kantawo

(Lucas 9:49-50)

³⁸ Hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, “Maihtodo, main kayin nakit a taon ampamaalih nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Binawalan miya, ta ahe tawo yan kalamo.”

³⁹ Noba hinabi nan Apo Jesus, “Adi yoya ambawalan, ta hiyay taon ampangay nin kapagtakaan ha ngalan ko, ahe ya maghabin maloke laban kangko. ⁴⁰ Ta ayaman a ahe angkumuntada kantawo, ket katupig tawo ya. ⁴¹ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamay kanyon agya maghay bahon lanom bengat ulita mānubong katawo, ket homain hapo a makatanggap yan plimyo a ibat kanan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkahalananan

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴² “Noba ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin aanak a ampamteg kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a dapah ye leey na haka ya iampag ha dagat. ⁴³ No hiyay gamet mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna. Mamanged po a mamaghay gamet mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno a ahe angkalep ye apoy. ⁴⁴ [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna nin laman la, ahe angkatey boy ahe met angkalep ye apoy.]”

⁴⁵ “No hiyay bitih mo ye pagkahalananan mo, putohen mo yayna. Mamanged po a mamaghay bitih mo, noba mabyayan kan bi-ay a homain anggaan dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno. ⁴⁶ [Ket ihtew, hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay apoy ihtew, ket ahe ya angkalep.]”

⁴⁷ “Ket no hiyay mata mo ye hangkan nin pagkahalananan mo, luowen moyna. Mamanged po a mamaghay mata mo a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh dinan luwa, noba mipalakew ka met ha impilno. ⁴⁸ Ket ihtew hilay oowel a ampangna kanla, ahe hila angkatey boy hiyay apoy ihtew, ket ahe ya angkalep. ⁴⁹ Ta kaganaan a ampamteg, ket magdiha nin kaidapan a omen ha hagma a kena a ahinan bayo ya ipadan ha apoy.”†

⁵⁰ “Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong. Mag-ilyadi kawo dayin mahilbi ha magha boy magha a omen ha ahin a mahilbi ha kena. Ha wanabay, magkamain kawon paykahundo ha balang magha.”

10

Hiyay Adal nan Apo Jesus tungkol ha Payngihyay nin Miahawa

(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

¹ Pangayadi, inumalih yay Apo Jesus ha banwan Capernaum. Ket nakew ya ha plobinhiyan Judea. Nilumipay ya ha kabatowan nin Jordan. Legan anti ya ihtew, malabong ana man a tatao ye nakew nakitipon kana. Ket inadalan na hila a omen ha alan naynan andiyagen.

² Legan ampangiadal yay Apo Jesus, main nangaanon Papariseo ye hinumaley kana, ta huboken laya. Kaya-bay tinepet laya, “An-ipaluboh nayi nin Bibilin a ihyay nin laki ye ahawa na?”

³ Tinepet na hila met Apo Jesus, “Hinyay imbilin nan Moises kanyo tungkol ha payngihyay nin miahawa?”

⁴ Nakibat hila, “Impaluboh nan Moises a malyadin manyag ye laki nin kahulatan nin payngihyay. Pangayadi, malyadi na yaynan ihyay ye ahawa na.”*

⁵ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Inhulat nan Moises yatew a bilin uli ha kabyangan nin o yo. ⁶ Noba ha pamalhowa nan Apo Dioh nin babe-luta, pinalhowa nay tao a laki boy babayi.† ⁷ ‘Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna mapaylamo a miahawa. ⁸ Ket mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman. Ha wanabay, aliwa hilaynan luwa, no

† **9:49** Main luway malyadin labay habiyen nin ahinan. Hiyay una, “linihan nin apoy.” Hiyay ikalwa, “paduhaan ha apoy.” Aliwan padiho ye ihip lan iskolar no hinyay labay habiyen nin yatin birsikulo. * **10:4** Deuteronomio 24:1. † **10:6** Genesis 1:27.

aliwan mamagha.’‡ ⁹ Kaya-bay hiyay pinaylamo nan Apo Dioh, ket aliwan hukat payngihyayen nin tao.”

¹⁰ Ha anti hilayna ha baey, hilay mānubong na, tinepet la yayna man ye Apo Jesus tungkol ha payngihyay nin miahawa. ¹¹ Hinabi na kanla, “Ayaman a laki mangihyay nin ahawa na ket mangahawa yan lumbo, magkahalanan yan pamabayi boy magkahalanan ya kanan unan ahawa na. ¹² Wanabay met ateed ye babayi. No makihyay ya kanan ahawa na ket makiahawa yan kanayon a laki, ampakilaki yayna.”

Hiyay Panginged nan Apo Jesus nin Anak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

¹³ Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin anak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanlan anak boy inged. Noba pinaghapiyan la hilain mānubong na. ¹⁴ Ha nakit nan Apo Jesus ye angkalyadi, napoot ya kanlan mānubong na, a wana, “Paolayan yo hilay mangakandin anak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin anak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ¹⁵ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe ampahakop kanan Apo Dioh a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ahe ya bega maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.” ¹⁶ Pangayadi, inapnon na hilay anak boy impalonto nay gamet na ha o nin balang magha kanla. Ket in-inged na hila.

Hiyay Mabatnang a Laki
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

¹⁷ Ha an-umalih yaynay Apo Jesus, main maghan laki ye nayew a nakew nanalimukod ha adapan na. Ket tinepet naya, “Manged a Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”

¹⁸ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay Apo Dioh bengat ye manged, homain anan kanayon. ¹⁹ Haanin, hiyay tungkol ha tepet mo, tanda moy Bibilin nan Apo Dioh, ‘Adi ka mamatey nin tao. Adi ka makilaki o mamabayi. Adi ka manakaw. Adi ka manihtigoh nin katagowan. Adi ka manguhit. Bihaen moy bapa boy indo mo.’” §

²⁰ Nakibat yay laki, “Maihtodo, kaganaan hilain, anhumbongen koyna paibat po ha anak ako.” ²¹ Maado na yan binilew Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Magha po ye hukat mon diyagen. Muli ka, ta ilako moy kaganaan a babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manubong kayna kangko.” ²² Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nilumele ye lupa na. Ket malele yan inumalih, ta mabatnang yan tubat.

²³ Haanin, hiyay Apo Jesus, iniwah na hilay tatao haka na hinabi kanlan mānubong na, “Koynan kaidap maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

²⁴ Nagtaka hilay mānubong na ha hinabi na. Noba naghabi yayna man Apo Jesus, “Iinong ko, koynan kaidap ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh! ²⁵ Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin

kadayem dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Diah.”

²⁶ Lalalo hilayna man nagtaka ye mānubong na. Kaya-bay nanepet hila, “No wanabay awod Apo, aya hilaynay miligtah?”

²⁷ Binilew na hilan Apo Jesus boy hinabi na, “Ahe na mapalyadi nin tao, noba mapalyadi na yan Apo Diah, ulita mapalyadi nay kaganaan.”

²⁸ Haanin, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi ye kaganaan ta-omen kayi manubong kammo.”

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayamang na nanlakwan nin baey na o kakatongno na o tufoa na o aanak na o luta na uli kangko boy ha pangipatanda na nin Manged a Balita, ³⁰ ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin magatoh a ukdo ha nilakwanan na a babaey, kakatongno, iindo, anak boy luta, kalakhip ye pangipaloke. Ket ha lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan. ³¹ Noba malabong a angkauna haanin ye mipahuyot lano boy malabong met a angkahuyot haanin ye miuna lano.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Ha palakew hilayna ha banwan Jerusalem a angkauna yay Apo Jesus kanla, ampagtaka hilay mānubong na boy angkalimo hilay kanayon a anhumubong kanla. Haanin, hiyay Apo Jesus, in-ilbo na hilay labinluwan mānubong na. Ket hinabi nayna man kanla ye malyadi kana. ³³ Hinabi na, “Leng-en yo yatin habiyen ko! Makew kitawo haanin ha Jerusalem. Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maigawang kanlan mānguna a papadi boy mamahitodo nin Bibilin. Ungaun ha kon matey. Pangayadi, igawang lako kanlan aliwan Judio. ³⁴ Umih-umihen lako, luda-ludaan, hibladen boy pateyen. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

Hiyay Awok nan Santiago boy Juan

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Pangayadi, hiyay Santiago boy Juan a anak nan Zebedeo, hinumalew hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la kana, “Maihito, main kayi dayin labay awoken kammo.”

³⁶ “Hinyay awoken yo?” wanan Apo Jesus.

³⁷ Nakibat hila, “No malyadi dayi, Apo, lano ha mamoon kayna, hikayin luwan mikatongno ye mikno ha talig mo. Hiyay magha, ha dapit wanan mo. Hiyay magha met, ha dapit odi mo.”

³⁸ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe yo tanda ye an-awoken yo. Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko? Boy nakahadya kawoyna lagi a magdiha nin kamateyan a omen ha dihaen ko?”[†]

³⁹ “Awo Apo, mababa mi!”

Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay kaptegan, mangikpe kawon pamaidap a omen ha pangikpe ko boy magdiha kawon kamateyan a omen ha dihaen ko, ⁴⁰ noba aliwan hikoy mamili no ayay mikno ha dapit wanan o odi ko, ta yabay-in a iknoan, ket kanlan tataon nangitaladanan nan Bapa ko.”

* **10:38** *Mababa yo nayi a ikpe ye pamaidap a dihaen ko:* ha Griego ket “Mababa yo nayin inomen ye baho a an-inomen ko?” † **10:38** *nakahadya kawoyna lagi a magdiha nin kamateyan a omen ha dihaen ko:* ha Griego ket “Pabawtihmo kawo nayi ha bawtihmo a mabawtihmowan ko?”

⁴¹ Ha natandaan lan mapo a mānumbong na ye an-awoken lan Santiago boy Juan, napoot hila kanla. ⁴² Kaya-bay hinagyat na hilan kaganaan Apo Jesus a humaley kana. Ket hinabi na kanla, "Tanda yoynabay met a hilay aliwan Judion mānungkolan, ket an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la. Ket agya hinyaman a labay la, ket angkahumbong. ⁴³ Noba kanyo, aliwan wanabay. No aliwan, ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin matagay, katapulan a mag-ilyadi yan māghilbi yo. ⁴⁴ Ket ayaman kanyo ye malabay mag-ilyadin mānguna, katapulan a mag-ilyadi yan ipoh nin kaganaan. ⁴⁵ Ta hiko, agya ibat ako ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen maghilbi boy ibyay koy bi-ay ko a pambeh ha malabong a tatao. Ahe ako nakew ihti ta-omen paghilbiyan nin tatao."

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Maghay Lakin Kapkap
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)*

⁴⁶ Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, niabot hilayna ha banwan Jerico. Ket ha an-umalih hilayna ihtew a lamo la hilay malabong a tatao, ha danan la, main maghay kapkap a ampikno a ampagpalimoh ha gilid nin dān. Hiyay ngalan na ket Bartimeo a anak nan Timeo. ⁴⁷ Haanin, ha nange nan Bartimeo a hiyay Jesus a taga Nazaret, ket anhumapid yayna ha eteb na, nangha ya, a wana, "Apo Jesus a Lahi nan David, ingalowan moko!"

⁴⁸ Pinaghabiyen la yan tatao, a wanla, "Pakal-em ka!"

Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, "Lahi nan David, ingalowan moko!"

⁴⁹ Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na, "Hagyaten yo yan makew ihti."

Ket hinagyat la yay kapkap, a wanla, "Pakhawen moy nakem mo! Mideng ka, ta man-ipahagyat na kan Jesus!"

⁵⁰ Haanin, inwahik nay kepkep na. Ket tampol yan nideng. Ket hinumaley ya kanan Apo Jesus. ⁵¹ Tinepet na yan Apo Jesus, "Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?"

Nakibat yay Bartimeo, "Apo, labay koy makakit."

⁵² Hinabi nan Apo Jesus kana, "Muli kayna. Nitaah kayna uli ha pamteg mo kangko!" Ket tampol yaynan ampakakit boy nanumbong yayna kanan Apo Jesus.

11

*Hiyay Mahayagha a Panumlep nan Apo Jesus ha Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

¹ Haanin, ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha banwan Jerusalem, tinumgen hila ha Mapantay nin Oolibo a mahaley met ha Betfage boy Betania. Pinauna na hilay luway mānumbong na, ² a wana, "Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan. Loaten yoya boy tengtengen yoya ihti. ³ No main manepet kanyo, 'Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?' habiyen yo kana, 'Matapul na yan Apo, ket tampol naya met iudong.' "

⁴ Kaya-bay nakew hilaynay luwa. Ket nakit la yan peteg ye oybon ahno ha gilid dān a nakah-el ha ilwangan nin baey. Ha anloaten layna, ⁵ tinepet hilan nangaanon tataon ampideng ihtew, "Uy! Taket ta anloaten yo yay

oybon ahno?" ⁶ Haanin, hinabi lay impahabi nan Apo Jesus kanla. Ket pinalubohan la hilayna.

⁷ Haanin, hilay luwan mānubong, tinenteng la yay oybon ahno kanan Apo Jesus. In-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno. Ket hinakayan na yayna met Apo Jesus. ⁸ Malabong a tatao ye nangiamlak nin kepkep la ha pagdanan nan Apo Jesus. Hilay kanayon met, nanlahngi hilan papalapa a mablong ha pananaman. Ket in-amlak la met ha pagdanan na. ⁹ Ket hilay tatao a anti ha unaan boy huyotan nan Apo Jesus, an-ipapangha la, a wanla, "Galangen yay Apo Diah! Inged na yan Apo Diah ye anlumateng ha ngalan na." ¹⁰ Inged na yan Apo Diah ye anlumateng a panakopan nan unan tutoa tawon Poon David! Galangen tawo yay Apo Diah a anti ha langit!"

¹¹ Pamiabot nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, nakew ya ha mahlang nin Timplo. Binilew nay kaganaan ihtew. Ket ulita andudumeglem ana, nilumwah ya. Ket nag-udong yayna ha Betania, lamo na hilay labinluwan mānubong na.

Hiyay Panuboy nan Apo Jesus nin Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:18-19)

¹² Kabekahan, ha an-umalih hilayna ha Betania paudong ha Jerusalem, nabitlan yay Apo Jesus. ¹³ Haanin, natamulaw nay mablong a poon-kayon igoh. Hinalayan na yan binilew no main yan dawa. Noba homain yan nakit, no aliwan kabobong bengat, ta aliwa po panaon nin panawa nin poon-kayon igoh. ¹⁴ Hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayo, "Agya makanoman, agkayna makapanawa." Ket hilay mānubong na, nange lay hinabi na.

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Ha nakaudong hilayna ha Jerusalem, nakew yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy na hilay ampaglako boy ampanaliw ihtew. Imbabalintog nay lalamihaan lan mānagilin pilak lan dadayohan boy imbabalintog yay iknoan lan māglako nin kalapati a an-ihagpa kanan Apo Diah. ¹⁶ Binawalan na hilaynan mangaget nin lalako la ha mahlang nin Timplo. ¹⁷ Boy inadalan na hilay tatao ihtew, a wana, "Hiyay naihulat a Habi nin Diah, 'Hiyay baey ko, mahabtan yan baey pamakigwangan nin kaganaan a nanahyon.' Noba dinyag yo yan payngikbengan nin mānakaw!" ¹⁸ Hilay mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin, nangean lay dinyag nan Apo Jesus. Kaya-bay paibat kananyatew, ampangihip hilaynan papadan no way-omen la yan maipapatey. Angkalimo hila kana, ulita ampagtaka hilay malabong a tatao ha pangiadal na.

¹⁹ Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay mānubong na, inumalih hilayna ha banwan Jerusalem.

Hiyay Maadal ha Nayangon Poon-kayon Igoh
(Mateo 21:20-22)

²⁰ Kabekahan ha mahanib, ha ampag-udong hilayna man ha banwan Jerusalem, nadanan la yay poon-kayon igoh. Ket nakit lan mānubong a nayango yayna. ²¹ Haanin, naihipan nan Pedro ye hinabi nan Apo Jesus ha poon-kayon igoh. Kaya-bay hinabi na kanan Apo Jesus, "Maihtodo, bilewen mo ye poon-kayon igoh a tinuboyan mo naapon. Nayango yayna."

* 11:9 Kakanta 118:26.

²² Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mamteg kawo kanan Apo Diah.
²³ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No main kawon pamteg boy adi kawo ampagluwaluwa, malyadi yon habiyen kananyatin mapantay, ‘Kokayna ha dagat’, ket mapalyadi ye hinabi yo. ²⁴ Kaya-bay pakaihipen yo. Hinyaman a awoken yo kanan Apo Diah makauli ha pamakigwang, pamtega yo a ibyay na kanyo, ket homain hapo a matanggap yo. ²⁵ No makigwang kawo, patawaden yo hila po ye nagkahalanan kanyo ta-omen na kawo met patawaden Bapa yon anti ha langit. ²⁶ [Ta no ahe kawo mamatawad, hiyay Apo Diah a Bapa tawo ha langit, ahe na kawo met patawaden.”]

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Ha niabot hilaynan Apo Jesus ha Jerusalem, nakew yayna man ha Timplo. Ket legan angkumodang ya ha mahlang nin Timplo, hinaleyan la yan manguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Judio a manungkolan. ²⁸ Tinepet laya, “Hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon? Ayay namyay kammo nin katulidan?”

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Tepeten katawo met. No pakibatan yoko, habiyen ko kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin wanabay. ³⁰ Yati ye tepet ko kanyo, ‘Ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo Diah o tao? Hinyay mahabi yo?’ ”

³¹ Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyen tawo a hiyay Apo Diah, habiyen na met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan ye Juan?’
³² Noba no habiyen tawo met a tao, kapootan la kitawon tatao!” Angkalimo hila kanlan tatao, ta ampamtegan lan kaganaan a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Diah.

³³ Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda!”

Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyen kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

12

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Mangaloke a Māmakitalon

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

¹ Pangayadi yatew, impahulong nan Apo Jesus ye paghabi na kanlan tatao makauli ha pangilalayi, a wana, “Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananaman na. Pinaaladan naya boy namadyag yan pamihanakan ubah. Namadyag ya po nin matagay a baag a kunaan nin magbantay. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan māmakitalon. Ket nakew yayna ha mataang a lugal. ² Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a mangwa nin dakay na kanlan māmakitalon. ³ Noba dinakep la yan māmakitalon ye intubol na, binogbog laya haka la yan pinaalih a homain kaget. ⁴ Ket nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na ye nagkonin nin ubahan, noba binadog lay o na haka laya pinapading-eyan. ⁵ Nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na, noba pinatey laya. Malabong hila po ye intubol na, noba binogbog la hilay kanayon. Ket hilay kanayon met, pinatey la hila.”

⁶ “Haanin, mamagha yaynan bengat ye malyadi nan itubol, hiyay ampakaadoen na a anak. Ket intubol naya, ta an-ihipen na a bihaen lay anak na.

⁷ “Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, ‘Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo

mapagkonin ye tawiden na.’ ⁸ Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin ubahan.”

⁹ Haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin nin ubahan? Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaupa nayna ha kanayon ye ubahan na. ¹⁰ Ahe yo po nayi nabaha ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, ‘Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey, hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.

¹¹ Diyag nin Dioh yati, ket koynan kapagtakaan kantawo!’ ”*

¹² Natalohan lan māngunan Judio a hilabay ye andektan nin pangilalayi nan Apo Jesus. Kaya-bay labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao. Kaya-bay pinaolayan la yayna. Ket inumalih hilayna.

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

¹³ Ha ahe nabuyot, hilay māngunan Judio, nangitubol hilan nangaanon Papariseo boy tatao nan Gobinadol Herodes Antipas a makew manepet kanan Apo Jesus, ta labay la yan kaloten ha hahabi na.

¹⁴ Hinumaley hila kanan Apo Jesus. Ket hinabi la, “Maihtodo, tanda mi a pawa peteg ye anhabiyen mo boy homain kan antupigan a tao, ta padipadiho ye pamilew mo ha kaganaan. Boy hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Dioh ye an-idadal mo kanlan tatao. Haanin, main kayin tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?” ¹⁵ Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay hinabi na kanla, “Taket ta labay yo kon kaloten? Gawangan yoko man nin palatan Roma, ta bilewen ko man!”

¹⁶ Ket ginawangan la yan palata. Haanin, hiyay Apo Jesus, impakit nay palata boy tinepet na hila, “Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?”

“Hiyay Emperador Cesar,” wanla.

¹⁷ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo. Ket hiyay kanan Apo Dioh, ibyay yo met.” Ket nagtaka hila kanan Apo Jesus.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

¹⁸ Haanin, hilay Sasaduseo, nakew hilan nanepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey. Hinabi la kanan Apo Jesus, ¹⁹ “Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya. No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.”†

²⁰ “Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na. ²¹ Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met ateed a ahe hila nagkaanak. Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey ya met ateed a ahe nagkaanak. ²² Kaganaan hilatin mikakatongno, napagahawa la yay ipag la, noba ahe hila nagkaanak kana. Ha kalinhuyotan, natey ya met ye babayi. ²³ Haanin, wanae ye tepet mi kammo, ‘Ha panaon

* 12:11 Kakanta 118:22-23. † 12:19 Deuteronomio 25:5.

a mabi-ay uman ye nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan kaganaan?" "

²⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Aliwan huhto ye ihip yo, ta ahe yo angkatalohan ye naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh. ²⁵ Ta lano ha mabi-ay hilaynan uman ye nangamatey, ket ahe hilaynan mangahawa. Mag-ilyadi hilaynan omen kanlan aanghil ha langit a ahe ampangahawa. ²⁶ Ket hiyay tungkol met ha pagkabi-ay uman nin nangamatey, ahe yo nayi nabaha ye impahulat kanan Moises? Ha anti yay Moises ha haley nin mahipok a poon-kayon andumlag, hinabi nan Apo Dioh kana, 'Hikoy Dioh nan Abraham, Dioh nan Isaac boy Dioh nan Jacob.' ‡ ²⁷ Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po. Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh nin angkabi-ay, aliwan nangamatey. Kaya-bay nagkamali kawo."

Hiyay Pinakamaalaga a Bilin

(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

²⁸ Haanin, main maghay maihtodo nin Bibilin a anti ihtew. Ket nange nay payngangatngat la. Nange na met a manged ye pakibat nan Apo Jesus kanlan Saduseo. Kaya-bay nanepet ya met, "Hinyay pinakamaalaga kanlan kaganaan a bibilin nan Apo Dioh?"

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus, "Hiyay pinakamaalaga a bilin nin Dioh, ket wanae ya, 'Leng-en yon lahin Israel. Hiyay Apo tawon Dioh, mamagha ya boy homain anan kanayon. ³⁰ Kaya-bay adoen mo yay Apo mon Dioh nin luboh ha puho mo, luboh ha kalelwa mo, luboh ha ihip mo boy ha kaganaan a kakhawan mo.' § ³¹ Hiyay ikalwa, wanae ya, 'Adoen moy kapadiho mon tao nin omen ha pangado mo nin hadili mo.* Homain anan kanayon a bilin ye maaalaga po kanlan hilatin luwa."

³² Hinabi nan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus, "Huhto ye hinabi mo, Maihtodo, a mamaghan bengat ye Apo Dioh boy homain anan kanayon, no aliwan hiyabay bengat. ³³ Boy katapulan yan adoen nin luboh ha puho, luboh ha ihip, boy ha kaganaan a kakhawan. Boy hiyay kapadiho tawon tao met, katapulan tawo yan adoen nin omen ha pangado tawo nin hadili tawo. Igit hilan maalaga hilatin luwan bibilin dinan ha kaganaan a hagma a iulam boy hilay kanayon po a hahagpa."

³⁴ Pamakange nan Apo Jesus a huhto ye pakibat na, hinabi na kana, "Madanon kaynan maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh!" Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nanggaya a manepet kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

³⁵ Minghan, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo, tinepet na hilay tatao, "Taket ta anhabiyan lan mamaihtodo nin Bibilin a hiyay Cristo, ket lahi na yan Poon David? ³⁶ Ket hinabi na met David makauli ha haglap nin Ihipiditon Dioh ye tungkol kanan Cristo, 'Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko, "Mikno ka ihti ha dapit wanan ko angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo!" ' ' †

³⁷ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, "No hiyay Poon David ket hinabtan na yan 'Apo' ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?" Ket hilay malabong a tatao, naaliket hilan nanlengge kanan Apo Jesus.

‡ 12:26 Exodo 3:6. § 12:30 Deuteronomio 6:4-5. * 12:31 Levitico 19:18. † 12:36 Kakanta 110:1.

*Hiyay Babala nan Apo Jesus tungkol kanlan Mamaihtodo nin Bibilin
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)*

³⁸ Hinabi na po Apo Jesus ha pangiadal na, “Mag-alla kawo kanlan mamaihtodo nin Bibilin. Kalalabay lay magpahyal a nakahoot nin makadang a tapih ta-omen la ihipen nin tatao a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon angkadanan la ³⁹ boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangal a tatao ha pāytiponan lan Judio boy ha poniyan. ⁴⁰ Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmangedan hila ha adapan lan malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Diah kanla.”

*Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi
(Lucas 21:1-4)*

⁴¹ Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nikno ya ha haley nin pangitukoyan nin pilak a magawi ha Timplo. Nakit na hilay tataon ampangitukoy nin pilak. Ket malabong a mangabatnang ye nangitukoy nin malabong a pilak. ⁴² Haanin, main maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin luway palatan tanho. ⁴³ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilan humaley kana ye mānubong na. Ket hinabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay intukoy nan maidap a bawon babayi, ket maiigít ya dinan ha intukoy lan kaganaan a nangitukoy. ⁴⁴ Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna minga katapulan ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket inlumpoh nan intukoy ye ikabi-ay na.”

13

*Hiyay Pangipaltep nan Apo Jesus nin Pagkadama nin Timplo
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)*

¹ Ha an-umalih hilaynan Apo Jesus boy mānubong na ha Timplo, hinabi nin magha kanlan mānubong na, “Maihtodo, bilewen mo hilatin impaideng ha palibot nin Timplo! Koynan kaada hilatin babaey boy kangayadet a dadapah ye ginawì lan nanyag!”

² Hinabi nan Apo Jesus, “Angkakít yo hilain a mangayadet a babaey. Lumateng lanoy panaon a mangaagwat hilain kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a dadapah a nappalingping.”

*Hiyay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng
(Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)*

³ Haanin, ha ampikno hilaynan Apo Jesus ha gilid nin Mapantay nin Oolibo a nakaadap ha Timplo, hiktito la yan tinepet Pedro, Santiago, Juan, boy Andres, a wanla, ⁴ “Apo, habiyen mo man kammi no makano lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan no madanon anan malyadi?”

⁵ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya ayaman, ⁶ ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, ‘Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Diah.’ Ket ulin yati, malabong hila lanoy tataon matalingo. ⁷ No mangan yoynay gubat ha mahaley kanyo boy ha mataang a lulugal, adi kawo angkahindak, ta katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain ye kalampuhan nin babe-luta. ⁸ Ta maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan. Manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal boy magkamain met nin bitil. Noba yatin kaganaan ket pandugi

po bengat nin kaidapan a omen ha pandugi nin panlamlam nin babayin manganak.”

⁹ “Mag-alla kawo, ta dakpen la kawon ilakew kanlan manungkolan boy hibladen la kawo ha loob nin päytiponan lan Judio. Ket uli ha panumbong yo kangko, dakpen la kawon iadap kanlan gogobinadol boy kanlan popoon. Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla nin tungkol kangko. ¹⁰ Katapulan po a maipatanda ye Manged a Balita ha kaganaan a nanahyon bayo ya maabot ye kalampuhan.”

¹¹ “No dakpen la kawon iadap ha panuhgaan, adi yo angkahindakan no hinyay habiyen yo. Kananyatew met ateed, habiyen yoyna bengat ye an-ipahabi nin Ihpitudon Dioh kanyo, ulita aliwan hikawo ye maghabi, no aliwan hiyay Ihpitudon Dioh makauli kanyo. ¹² Kananyatew a panaon, main tataon mangiopit nin kakatongno la ta-omen pateyen. Main met tutaan mangiopit nin aanak la ta-omen pateyen. Boy main met aanak a lumban ha tutoa la boy mangipapatey. ¹³ Uli ha panumbong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. Noba ayaman a mikakaantin mapatayaan anggan kalampuhan, ket miligtah ya.”

Hiyay Ampakailoy a Makapadinat nin Timplo
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

¹⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Makit yoya lano ye ampakailoy a makapadinat nin Timplo a ampideng ha lugal a bawal nan pidengan. Hikawon ampamaha nin yati, katapulan a pakaihipen yo yatin manged. No malyadi yayna yati, hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah palakew ha mamapantay. ¹⁵ Hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumooob a mangwan hinyaman a bagay ha baey na. ¹⁶ Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan kepkep na. ¹⁷ Kananyatew a mangaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew! ¹⁸ Ipakigwang yo kanan Apo Dioh a hilatin mangalyadi, ket ahe dayin maigena ha panaon nin kaudanan. ¹⁹ Ta kananyatew a mangaamot, madihaan lan tatao ye tubat a kaidapan a ahe po nalyadi paibat ha pinalhowa nan Apo Dioh ye babe-luta angga haanin a panaon boy ahe yayna lano mauman. ²⁰ Ket no ahe na tekbean Apo Dioh yatew a panaon, homain taon mapatla a angkabi-ay. Noba uli kanlan tataon pinili na, intekbe na yatew a panaon.”

²¹ “Ket kananyatew a panaon, no main maghabi kanyo nin wanae, ‘Bilewen yo, anti ya ihti ye Cristo!’ o ‘Bilewen yo, anti ya ihtew ye Cristo!’ ket adi yoya ampamtegan. ²² Ta lumtaw hila lano ye ampagkonwadin Cristo boy ampagkonwadin popodopita. Ket mangipakit hilan pagkakitan boy kapagtakaan, ta labay la hilan talingowen ye kaganaan a tatao boy no malyadi bengat, agya hilay pinili nan Apo Dioh. ²³ Kaya-bay mag-alla kawo awod! Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan a babagay bayo ya po malyadi ta-omen kawo ahe matalingo.”

Hiyay Pag-udong nan Jesus ihti ha Babe-luta
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

²⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Pangayadi nin yatew a panaon nin tubat a kaidapan, tampol yan lumiteh ye mangaamot boy ahe yayna bega humnag ye bowan. ²⁵ Hilay bibitoen, mangaampag hila boy eyegen nan Apo Dioh ye kaganaan a babagay a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-wahag hilayna. ²⁶ Pangayadi, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket makit la kon anti ha owep a an-umaypa a main tubat a kapalyadiyan boy kahngan.

²⁷ Ket itubol ko hilay aanghil ko ha kaganaan a pahen nin babe-luta ta-omen la hila tiponen ye tataon pinili ko.”

Hiyay Maadal ha Poon-kayon Igo
(*Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33*)

²⁸ Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Pakatalohan yon manged yatin adal tungkol ha poon-kayon igoh. No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon anay kaingitan. ²⁹ Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon akoynan lumateng a ba-mo koynan anti ha ilwangan. ³⁰ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey in kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko. ³¹ Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti yan makanoman.”

Hiyay Apo Dioh Bengat ye Nagtanda nin Panlumateng nan Apo Jesus
(*Mateo 24:36-44*)

³² Hinabi na po Apo Jesus, “Homain kanayon a nagtanda nin mangaamot o odah nin pag-udong ko, agya po hilay aanghil ha langit o hiko man a Anak nin Dioh, no aliwan hiyay Bapa a Dioh bengat. ³³ Kaya-bay mag-alla kawo boy lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda no makano kon lumateng.”

³⁴ “Hiyay pag-udong ko, ket mailalayi ya ha dinyag nin maghay taon nakew ha mataang a lugal. Noba bayo ya inumalih ha baey na, binyan na hilan obdaen ye balang ipoh na boy binilinan na yay māgbantay ha ilwangan nin baey na a katapulan yan lanang a nakahadya ha panlumateng na.”

³⁵ “Kaya-bay lanang kawon nakahadya, ta ahe yo tanda no makano yan lumateng ye nagkonin nin baey. Mapalyadin madeglem o bengay madeglem, palbangan o mahanib. ³⁶ Maka mioblak akon lumateng, ket malatngan katawon angkatuloy. ³⁷ Kaya-bay hiyay anhabiyen ko kanyo, anhabiyen ko met ha kaganaan a tatao, ‘Lanang kawo dayin nakahadya!’”

14

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus
(*Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53*)

¹ Haanin, luluwa tanan mangaamot, ket Pihtayna nin Pangihipan nin Pangiligtah boy Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag. Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket ampanghip hilan papadan no way-omen la yan dakpen boy ipapatey ye Apo Jesus a homain bega kanayon a makatanda. ² Hinabi la, “Noba ahe tawo igena ha pihta, ta maka magkagulo hilay tatao.”

Hiyay Pangitih nin Pabango ha ō nan Apo Jesus
(*Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8*)

³ Haanin, anti yay Apo Jesus ha badiyon Betania ha baey nan Simon a kinating hatew. Legan ampakidungo yay Apo Jesus, hinumaley ya kana ye maghay babayin ampangaget nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo. Yatin pabango ket pudon nardo.* Linokatan na yan babayi ye boti haka na yan intiuh ha ō nan Apo Jesus.

⁴ Ket hilay nangaanon tatao a anti ihtew, napoot hila, a wanla, “Taket ta hinayang na yain a pabango? ⁵ Mailako ya dayi yain ha alaga nin howildo

* **14:3** nardo ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon.

nin maghay tao ha maghay taon. Ket hiyay mapaglakoan, maibiyay kanlan mangaidap.” Ket tubat ye pangapoot la kanan babayi.

⁶ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta ampakibalabalaan yoya? Manged ye dinyag na kangko. ⁷ Hilay mangaidap, lanang hilan anti kanyo boy hinyaman a odah a labay yo, ket malyadi yo hilan haglapan noba hiko, ahe. ⁸ Yatin babayi, dinyag nay kaganaan mababa nan diyagen kangko. Intiuh nay pabango ha laman ko bilang pangitaladan ha pagkailbeng. ⁹ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Agya way-ihtew man a lugal ihti ha babe-luta maipatanda ye Manged a Balita, ket maipatanda ya met ye dinyag nin yatin babayi kangko bilang pangihipan kana.”

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰ Haanin, hiyay Judas Iscariote a magha kanlan labinluway manumbong nan Apo Jesus, nakew ya kanlan manguna a papadi tamen naya iopit ye Apo Jesus kanla. ¹¹ Ha natandaan lay tikih nan Judas Iscariote, naaliket hila. Ket impangako la kana a biyan la yan pilak. Kaya-bay impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hilan mandakep kanan Apo Jesus.

Hiyay Huyot a Pandem nan Apo Jesus Kalamo lan Manumbong na

(Mateo 26:17-30; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corinto 11:23-25)

¹² Ha unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, hilay Jujudio, katapulan lay manapo nin oybon tupa a kena la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hilay manumbong nan Apo Jesus, tinepet laya, “Way-ihtew nayi ye labay mon pangitaladanan min pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah?”

¹³ Haanin, hiyay Apo Jesus, nangitubol yan luway manumbong na, a wana, “Makew kawo ha banwan Jerusalem. Ket makahagana kawon maghay lakin ampangaget nin halaw a main lanom. Humbongen yoya ¹⁴ ha baey a looben na. Ket habiyen yo kanan nagbaey, ‘An-ipatepet nan Maihtodo no way-ihtew ye hilid a malyadi nan pandeman ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay manumbong na?’ ¹⁵ Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan nakataladan a kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman tawo.” ¹⁶ Ket hilay luway manumbong na, inumalih hilayna. Ket ha niabot hilayna ha banwan Jerusalem, nakit lay kaganaan a omen ha hinabi nan Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay pandeman la ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.

¹⁷ Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus boy hilay labinluwan manumbong na, nakew hilayna ihtew ha maway a hilid. ¹⁸ Ha ampangan hilayna, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Magha kanyo a kadungo kon ampangan ye mangiopit kangko.”

¹⁹ Pamakange lan manumbong na, nalele hila. Ket balang magha kanla, nanepet kana, “Hiko nayi yatew?”

²⁰ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Magha ya kanyon labinluwan manumbong ko, hiyay kakidlan kon ampangidede nin tinapay ha kulo.

²¹ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan a matey a omen ha naihulat a Habi nin Diah. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko. Mamanged po dayi a ahe yayna nianak.”

²² Legan ampangan hila, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Diah. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka

na inggawang kanlan mānubong na, a wana, “Kowen yo yati boy kanen yo. Yati ye pinagkalaman ko.”

²³ Pangayadi, nangwa ya po nin maghay bahon alak ubah. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Inggawang na kanlan mānubong na. Ket ninom hilan kaganaan. ²⁴ Hinabi na kanla, “Yatin alak ye pinagkadaya ko a maibuhboh ha ikanged nin malabong a tatao. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao. ²⁵ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe akoynan minom nin alak ubah angga ha mangaamot a minom akon bayon alak ha panakopan nan Apo Dioh.”

²⁶ Ket nagkanta hilan panggalang kanan Apo Dioh. Pangayadi, nakew hilayna ha Mapantay nin Oolibo.

*Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)*

²⁷ Legan angkumodang hila, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Hikawon kaganaan, lakwanan yoko lano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Pateyen ko yay pahtol, ket maahwag hilay tutupa.’† ²⁸ Noba lano ha mabi-ay akon uman, mauna ko kanyo ha plobinhiyan Galilea.”

²⁹ Hinabi nan Pedro, “Apo, agya lakwanan la kan kaganaan, noba hiko, ahe kata lakwanan!”

³⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Pedro, haanin met ateed a madeglem, bayo yan tumnoy nin mikalwa ye tandang, nikatlo mo koynan imbudi.”

³¹ Noba mahehpet nan hinabin Pedro, “Agya lamo mo kon matey, ahe kata bega ibudi.” Wanabay met ateed ye hinabi lan kaganaan a mānubong na.

*Hiyay Pamakigwang nan Apo Jesus ha Getsemani
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)*

³² Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy mānubong na, nakew hilayna ha lugal a anhabtan Getsemani. Ha niabot hilayna ihtew, hinabi na kanlan mānubong na, “Mikno kawo ihti, ta makew akon makigwang.” ³³ Inlamo na yay Pedro, Santiago boy hiyay Juan. Haanin, hiyay Apo Jesus, angkalele boy angkayoot yayna. ³⁴ Hinabi na kanla, “Ba-mon ikamatey koynay kalelean ko. Ihti kawo po boy magpoyat kawo.”

³⁵ Tinumaang yan makandi ye Apo Jesus. Ket nilumukob yan nakigwang kanan Apo Dioh a no malyadi dayi, ket ahe nayna dihaen ye pamaidap a lumateng kana. ³⁶ Ket hinabi na, “Bapa, Bapa ko! Mapalyadi moy kaganaan. Pangiangalo mo, no malyadi dayi, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.”

³⁷ Pangayadi, inudong na hilan Apo Jesus ye tatlon mānubong na. Ket nalatngan na hilan angkatuloy. Hinabi na kanan Simon Pedro, “Simon, angkatuloy ka nayi? Ahe mo nayi maikpe ye ahe matuloy, agya maghay odah bengat? ³⁸ Magpoyat kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambof nin tukho. Ha nakem yo, nakahadya kawon manubong, noba makapey ye laman yo.”

³⁹ Pangayadi, tinumaang yayna man ye Apo Jesus boy nakigwang ya nin omen ha unan pakigwang na. ⁴⁰ Pangayadi, inudong na hilayna man ye mānubong na. Ket nalatngan na hilayna man a angkatuloy, ta makakatuloy hilaynan tubat. Ket ha nimata hilayna, ahe la tanda ye habiyen la.

† 14:27 Zacarias 13:7.

⁴¹ Ha ikatlon pag-udong na kanla, hinabi na kanla, “Angkatuloy kawo po boy ampagpainawa? Huhtoy na yain! Naabot ana ye odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang kanlan tataon māgkhalanan.
⁴² Mimata kawo! Tawoyna! Ta anti yayna ye taon nangiopit kangko.”

*Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus
 (Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)*

⁴³ Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, hiyay Judas a magha kanlan labinluwan mānubong na, ket nilumateng yan main lamo a malabong a tataon ampangaget nin keya boy pamadog. Intubol la hilan mānguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy tutoan Jujudio a mānungkolan. ⁴⁴ Yati ye pagkakitan a hinabi nan Judas kanlan kalalamoan na no ayay dakpen la, “Hiyay umaan ko ye dakpen boy kadten yo. Pakabantayan yon manged.”

⁴⁵ Kaya-bay ha nilumateng yaynay Judas, tampol yan hinumalek kanan Apo Jesus. Ket in-idlaw naya, “Maihtodo!” Ket inumaan nay pingipingi na. ⁴⁶ Ket hilay tatao, dinakep la yay Apo Jesus. ⁴⁷ Haanin, hiyay maghay mānubong nan Apo Jesus a ampிடeng ha haley na, binagot nay keya na. Ket tinaya na yay ipoh nan pinakapoon a padi. Ket napunggohan yan talinga.

⁴⁸ Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Tolihan ako nayi, ta impangaget yo kon keya boy pamadog a mandakep kangko? ⁴⁹ Minamangaamot akon ampangiadal ha mahlang nin Timplo. Ket anti kawo met ihtew. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew? Noba katapulan malyadi yati ta-omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Diah.”

⁵⁰ Haanin, hilay kaganaan a mānubong na, nilakwanan la yay Apo Jesus boy tinumakah hilayna.

⁵¹ Haanin, main maghay binatilyo a anhumumbong kanan Apo Jesus a nakapatapat yan bengat nin makadang a tapih a lino. Dinep-an la yan tatao, ⁵² noba nabokangan laya. Ket tinumakah yan loh-ok ta nahagep la ye patapat na.

*Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio
 (Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55; 22:63-71; Juan 18:13-14; 18:19-24)*

⁵³ Ket inlakew la yay Apo Jesus ha baey nin pinakapoon a padi. Ket hilay mānguna a papadi, tutoan Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, naytipon hilan kaganaan ihtew. ⁵⁴ Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. Ket ha anti yayna ha mahlang nin baey nin pinakapoon a padi, nikno yan nakiimodo kanlan māgbantay.

⁵⁵ Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, nanapul hilan tihtigo a maghabin laban kanan Apo Jesus ta-omen laya maipapatey. Noba homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana. ⁵⁶ Malabong hilay tihtigo a naghabin katagowan laban kanan Apo Jesus, noba aliwan padipadiho ye hinabi la.

⁵⁷ Haanin, main nangaanon nideng a nanihtigoh nin katagowan laban kanan Apo Jesus, a wanla, ⁵⁸ “Nange mi a hinabi na, ‘Agwaten ko yatin Timplo a dinyag nin tao. Ket ha loob nin tatloy mangaamot, mangipaideng akon kanayon a timplo a aliwan dinyag nin tao.’ ” ⁵⁹ Noba aliwa met padipadiho ye anhayiyen la.

⁶⁰ Haanin, hiyay pinakapoon a padi, nideng ya ha adapan. Ket tinepet na yay Apo Jesus, “Homain ka lawen maipakibat ha bada la laban kammo?”

⁶¹ Noba ahe ya nakibat ye Apo Jesus.

Kaya-bay hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yayna man ye Apo Jesus, “Hika nayi ye Cristo a Anak nin Anggalangen a Dioh?”

⁶² Nakibat yay Apo Jesus, “Awo, hikobayna! Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, makit yoko lano a ampikno ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Dioh. Boy ha pag-udong ko, makit yoko lano ha owep a an-umaypa a ibat ha langit.”

⁶³ Pamakange nan pinakapoon a padi yatew, napoot yan tubat, giniwak nay bado na, ket hinabi na, “Ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg! ⁶⁴ Nange yoyna a ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta impadiho nay hadili na kana. Hinya awod ye iuhga yo kana?” Ket hilay kaganaan, inuhgaan la yan kamateyan ye Apo Jesus.

⁶⁵ Haanin, hilay nangaano kanla, linod-an la yay Apo Jesus. Pinedengan boy tinampaling laya haka la hinabi, “Pal-eban mo man kammi no ayay nanampaling kammo!” Pangayadi, hilay māgbantay, kingwa la yay Apo Jesus haka laya binogbog.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Legan anti ya po ye Pedro ha mahlang nin baey nan pinakapoon a padi, magha kanlan babayi a ipoh nan pinakapoon a padi ye manhumapid ha haley nan Pedro. ⁶⁷ Ha nakit na yay Pedro a ampakiimodo, ket pinudek na yan manged haka na hinabi kana, “Kalamo naka met Jesus a taga Nazaret.”

⁶⁸ Noba hiyay Pedro, nagbudi ya, a wana, “Ahe ko tanda ye anhabiyen mo.” Pangayadi, inumalih yaynan palakew ha ilwangan. Haanin, tinumnoy ye tandang.

⁶⁹ Haanin, ha nakit na yayna man babayin ipoh ye Pedro, hinabi na kanlan tataon ampideng ihtew, “Yatin tao, ket magha ya kanlan mānubong nan Jesus.” ⁷⁰ Noba hiyay Pedro, nagbudi yayna man.

Ha ahe nabuyot, hilay tataon anti ihtew a ampideng, hinabi la kanan Pedro, “Peteg a magha ka kanlan mānubong nan Jesus, ta taga Galilea ka met.”

⁷¹ Noba hinabi nan Pedro, “Hi, ahe! Agya matey ako haanin, ahe koya katatanda yain a taon anhabiyen yo!”

⁷² Pangahabi nan Pedro yatew, kapipikhaan tinumnoy yayna man ye tandang. Ket naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Bayo ya tumnoy nin ikalwa ye tandang, ket nikatlo mo koynan imbudi.” Ket hiyay Pedro, tubat ye panumangih na uli ha lele na.

15

Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato

(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

¹ Kabekahan, ha mahanibhanib po, naytongtong hilay mānguna a papadi, hilay tutaon Judio a mānungkolan, mamaihtodo nin Bibilin boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Judio. Impabalol lay gamet nan Apo Jesus. Ket inlakew laya kanan Gobilnadol Pilato. ² Haanin, tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Hika nayi ye Poon lan Judio?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”

³ Hilay mānguna a papadi, malabong ye an-ibada la kanan Apo Jesus.

⁴ Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na yayna man, “Homain ka nayin maipakibat? Malabong ye bada la laban kammo.”

5 Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat. Kaya-bay nagtaka yay Gobilnadol Pilato.

*Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)*

6 Hiyay Gobilnadol Pilato, tepe Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah, ket ugali nayna ye mamalihway nin maghay pidiho a awoken lan tatao. 7 Haanin, magha kanlan lalakin nakapidiho ye nagngalan Barabbas. Naipidiho ya ulita nakilamo ya kanlan kinumuntada ha gobilno boy nakapatey yan tao. 8 Haanin, hilay tatao, nilakew la yay Gobilnadol Pilato. Ket inawok la kana a diyagen nayna man ye nakaugalian na a pamalihway nin maghay pidiho. 9 Ket hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hila, "Labay yo nayi a hiyay Poon yon Judio ye palihwayen ko?" 10 Wanabay ye tepet nan Gobilnadol Pilato, ta tanda na a inlakew la yay Apo Jesus kana uli ha ibeg la. 11 Noba hilay manguna a papadi, inggayay la hilay malabong a tatao a hiyay Barabbas ye awoken lan mapalihway.

12 Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, tinepet na hilayna man, "Hinya awod ye diyagen ko kanan taon anhabiyen yon Poon nin Judio?"

13 Ket impangha lan tatao, a wanla, "Ipako ya ha kodoh!"

14 "Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na?" wanan Gobilnadol Pilato.

Noba lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, "Ipako ya ha kodoh!"

15 Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, pinalihway na yay Barabbas ta-omen na hila mapaaliket ye tatao. Ket hiyay Apo Jesus, impalatiko naya haka na inggawang kanlan huhundaloh ta-omen laya ipako ha kodoh.

*Hiyay Pangilungolungo lan Huhundaloh kanan Apo Jesus
(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)*

16 Haanin, hilay huhundaloh, inlakew la yay Apo Jesus ha mahlang nin palahyo nan Gobilnadol. Ket tinipon la hilay kaganaan a kalalamoan lan huhundaloh. 17 Pinabadowan la yay Apo Jesus nin kadih obi a omen ha badon poon. Boy nangwa hilan kawat a madiwi. Ket dinyag la yan bamon kodona haka la ingkodona kana. 18 Pangayadi, inlungolungo laya, a wanla, "Yehey! Minged ye Poon lan Judio!" 19 haka la yan piuman-uman a pinatok ye o na nin tambo boy nilulud-an laya. Nanalimukod hila konwadi ha adapan na boy naggalang-galangan kana. 20 Pangayadi la yan inlungolungo ye Apo Jesus, niloh-ok la ye kadih obi a imbado la kana haka la yan imbadon uman kana ye bado na. Pangayadi, inlakew laya ha ilwah nin banwa ta-omen la yayna ipako ha kodoh.

*Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

21 Legan angkumodang hilaynan papalwah ha banwa, nahagana la yay maghay laki a ibat ha baytan, hiyay Simon a taga Cirene a bapa nan Alejandro boy Rufo. Ket impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus.

22 Ket haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew laya ha lugal a anhabtan Golgotha. Hiyay labay habiyen, "Lugal nin Bungo." 23 Ket ihtew, binyan la yan alak a main hale a mira, noba ahe na ininom Apo Jesus. 24 Haanin, impako la yayna ha kodoh. Ket pinaydadakayan lay babado na makauli ha pandawan ta-omen la matandaan no hinyay makwa nin magha boy magha kanla.

²⁵ Ikahiyam nin mahanib hatew, ha impako la yay Apo Jesus ha kodoh.
²⁶ Ha dapit tagay nin ō na, main naipako a nakaihulatan nin bada kana a wanae, “HIYAY POON LAN JUJUDIO.” ²⁷ Main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Ket hiyay magha, ha dapit odi na. ²⁸ [Ha wanabay, natupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, “Imbilang la yan mapanlabag nin Bibilin.”]

²⁹ Ket hilay tataon anhumapid ihtew, ampameyeng-peyeng hilan am-pangilungolungo kana, a wanla, “Hi! Aliwa nayi a hinabi mo a agwaten moy Timplo, ket ipaideng mo yan uman ha loob nin tatloy mangaamot? ³⁰ Higi man awod, lumumbah ka man ihen ha kodoh, ta iligtah moy hadili mo!”

³¹ Wanabay met ye dinyag lan mānguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin. An-ilungolungo laya met boy anhabiyen la ha magha boy magha, “Nangiligtah yan kanayon, noba ahe na mababa a iligtah ye hadili na. ³² Bilewen tawo man awod no makalumbah ya ha kodoh yatin Cristo a poon kanon Jujudio! No makalumbah ya, mamteg kitawoyna kana.” Ket hilay kanayon po a nakapako ha kokodoh, ket inlungolungo laya met ye Apo Jesus.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Ha kauugtowan ana, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah tidih nin mahilem. ³⁴ Ha alah tidih ana nin mahilem, nangha yan makhaw ye Apo Jesus ha habin Aramaic, a wana, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” Hiyay labay habiyen, “Dioh ko, Dioh ko, taket ta pinaolayan moko?”*

³⁵ Pamakange la yatew nin tatao a ampidend ihtew, hinabi la, “Leng-en yo! An-ingaten na yay podopita Elias.”

³⁶ Haanin, magha kanlan lalaki a anti ihtew ye nayew nangwa nin ihpongna haka na indede ha maahem a alak haka na inhipit ha tampoh nin palat haka na impahephep kanan Apo Jesus. Pangayadi, hinabi na, “Paolayan tawo ya, ta bilewen tawo man no lumateng yay Elias a mangilumbah kana.”

³⁷ Haanin, hiyay Apo Jesus, nangha yayna man nin makhaw. Ket naboytoan yaynan angeh.

³⁸ Haanin, hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak yan nagitna paibat ha tagay anggan aypa.

³⁹ Haanin, hiyay maghay kapitan nin huhundaloh a anti ihtew a nakaadap kanan Apo Jesus, ha nange nay pangha na boy nakit na no way-omen yan naboytoan angeh, hinabi na, “Petegbay a Anak yan Dioh yatin tao!”

⁴⁰ Ha aliwan minga mataang, main nangaanon babayi ye ampangimaton nin angkalyadi. Kabilang kanla ye Maria a taga Magdala, Maria a indo nan Jose boy Santiago a ali na, boy anti ya met ihtew ye Salome. ⁴¹ Hilabay ye babayin hinumumbong boy naghilbi kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Galilea hatew. Anti hila met ihtew ye kanayon a babayin nakilakew kanan Apo Jesus ha banwan Jerusalem.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴² Nangalyadi yatin kaganaan ha mangaamot nin paghadya bayo Mangaamot nin Pagpainawa. Haanin, ha andudumeglem ana, ⁴³ hiyay Jose a

* 15:34 Kakanta 22:1.

taga Arimatea a maghay ambihaen a matoan mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio boy magha kanlan tataon ampangagad nin panakop nan Apo Dioh, makhaw ye nakem na a nakew kanan Gobilnadol Pilato. Ket inawok na a hiyayna ye mangilbeng nin bangkay nan Apo Jesus. ⁴⁴ Ha nange nan Gobilnadol Pilato a natey yaynay Apo Jesus, nagtaka ya. Haanin, impadakit na yay kapitan lan huhundaloh. Ket tinepet na kana no peteg a natey yaynay Apo Jesus. ⁴⁵ Ha natandaan nan Gobilnadol Pilato kanan kapitan a natey yaynay Apo Jesus, pinalubohan na yaynay Jose a kowen na yaynay bangkay nan Apo Jesus. ⁴⁶ Haanin, hiyay Jose, nanaliw yan tapih a lino. Pangayadi, nilakew na yaynan inlumbah ye bangkay nan Apo Jesus ha kodoh. Ket pinutot na yan tapih a lino haka naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan. Pangayadi, intulin naynan inleneb ye mayadet a dapah ha ilwangan nin pangilbengan. ⁴⁷ Hiyay Maria a taga Magdala boy hiyay Maria a indo nan Jose, nakit la ye nangilbengan nin bangkay nan Apo Jesus.

16

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus (Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Ha madeglem ana pangalabah nin Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Maria a taga Magdala, Salome boy Maria a indo nan Santiago, ket nakew hilan nanaliw nin pabango a itiih la ha bangkay nan Apo Jesus. ² Ket ha Dominggo, ha anhumila anay mangaamot, nakew hila ha nangilbengan kana. ³ Ket legan angkumodang hila, ampaytepet hila, a wanla, “Aya lagi ye mangitulin ha mayadet a dapah a pinanleneb ha ilwangan nin nangilbengan?”

⁴ Noba ha angkatamulaw la yaynay nangilbengan, nakit la a naitulin yaynay mayadet a dapah a pinanleneb. ⁵ Ket ha hinumlep hila ha nangilbengan, nalimowan hila, ta main lakin nakabadon maputi a ampikno ha dapit wanan la.

⁶ Noba hinabi nan laki kanla, “Adi kawo angkalimo. Tanda ko a antapulen yo yay Jesus a taga Nazaret a impako ha kodoh! Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman! Bilewen yoy nangikunaan nin bangkay na. ⁷ Kokawoyna kanlan mānubong na boy Pedro, ta habiyen yo kanla a muna yaynay Apo Jesus ha Galilea. Ihtewbay yo yayna makit a omen ha hinabi na kanyo hatew.”

⁸ Haanin, ampamigpig boy ampagtaka hilan nayew a inumalih ihtew ha nangilbengan. Ket uli ha tubat a limo la, homain hilan bega nangihabiyen nin nalyadi.

Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala (Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

⁹ [Hiyay Apo Jesus, nabi-ay yan uman ha mahanib nin Dominggo. Ket hiyay Maria a taga Magdala ye nuna nan nagpakitan. Hiyabay ye babayin hinelpa nin piton mangaloke a ihpidito a pinaalih nan Apo Jesus hatew.

¹⁰ Haanin, nakew ya kanlan mānubong nan Apo Jesus. Ket natalngan na hilan malele boy antumangih. Haanin, hinabi na kanla ¹¹ a angkabi-ay yay Apo Jesus boy napakit ya kana. Noba ahe la yan pinamtegan.

Napakit yay Apo Jesus ha Luwan Mānubong na (Lucas 24:13-35)

¹² Pangayadi, napakit yayna man ye Apo Jesus ha luwan mānubong na a angkumodang palakew ha badiyo, noba lumbo ye kadih na. ¹³ Haanin, ha nabalayan la a hiyabay ye Apo Jesus, mapadah hilan nag-udong kanlan kalamoan la ha banwa. Ket imbalita la kanla a napakit yay Apo Jesus kanla. Noba ahe la hila met pinamtegan.

*Napakit yay Apo Jesus kanlan Labinmaghan Mānubong na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)*

¹⁴ Ha ahe nabuyot, legan ampangan hilay labinmaghan mānubong, napakit ya met kanla ye Apo Jesus. Ket pinaghapiyan na hila, uli ha ahe la pamteg boy kabyangan nin ō la, ta ahe la pinamtegan ye hinabi lan nagpakitan na a nabi-ay yaynan uman.

¹⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta boy ipatanda yoy Manged a Balita ha kaganaan a tatao. ¹⁶ Ket ayaman a mamteg boy pabawtihmo, miligtah ya ha kapaduhaan. Noba ayaman a ahe mamteg, ket paduhaan na yan Apo Dioh.

¹⁷ Ayaman a mamteg kangko, mabyayan hilan kapalyadiyan a manyag nin kapagtakaan bilang pagkakitan. Ket makauli ha ngalan ko, mapaalih la hilay mangaloke a ihpidito boy makapaghabi hila nin bayon habi. ¹⁸ No mangemgem hilan bikat o makainom hilan makapatey, ahe hila mapano. Boy no palontowan la hilan gagamet la ye ampaghakit, ket mitaah hila.”

*Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha langit
(Lucas 24:50-53; Didiyag 1:9-11)*

¹⁹ Pangayadi nan naghapi ye Apo Jesus kanlan mānubong na, nipatagay yayna ha langit. Ket ihtew ya nikno ha dapit wanan nan Apo Dioh. ²⁰ Haanin, hilay mānubong na, nakew hilayna ha kaganaan a lulugal, ket impatanda lay Manged a Balita. Ket hiyay Apo Jesus, hinaglapan na hila boy pinaptegan na ye an-iadal la makauli ha in-ibyay na kanla a kapalyadiyan a manyag nin malabong a kapagtakaan bilang pagkakitan.]

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan LUCAS

¹⁻² Anggalangen kon Teofilo, hatew, ha anti ya po ye Apo Jesus kantawo, malabong hilay nakakit nin didinyag na. Ket impatanda la ye nangalyadi paibat ha una yan nangiadal nin Habi nin Dioh. Malabong hila met ye kanayon a tataon nanulat nin yatin impatanda la. ³ Ket pangayadi kon pinag-adalan a manged yatin kaganaan a nangalyadi impaibat ha una, naihipan ko met a ihulat kammo nin matunong ye nangalyadi kanan Apo Jesus, anggalangen a Teofilo ⁴ ta-omen luboh mon mahigudo a peteg ye naiadal ana kammo.

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

⁵ Ha panaon nin pamoon nan Herodes ha plobinhiyan Judea, main maghay padi a naggalan Zacarias. Kabilang ya ha pangkat lan papadi a anhabtan pangkat nan Abias. Ket hiyay ngalan nin ahawa na, Elisabet a lahi na met Aaron. ⁶ Hiyay Zacarias boy Elisabet, padiho hilan matoyong ha pamilew nan Apo Dioh boy luboh ye panumbong la ha kaganaan a bibilin nan Apo. ⁷ Homain hilan anak, ta baug yay Elisabet boy padiho hilayan matao.

⁸ Haanin, naabot anay mangaamot a hiyay pangkat nan Zacarias ye maghilbi ha Timplo nan Apo Dioh. ⁹ Hiyay kaugalian lan papadi, ampaydawan la no ayay humlep a mangulam nin insenso ha Timplo nan Apo Dioh. Ket hiyay ngalan nan Zacarias ye nadawo. Kaya-bay hinumlep yayna met ha Timplo. ¹⁰ Legan an-ulamen nay insenso, main met malabong a tataon ampakigwang ha ilwah nin Timplo. ¹¹ Ket kapipikhaan, napakit ya kanan Zacarias ye maghay anghil nin Dioh a ampideng ha dapit wanan nin pangihagpaan a pangulaman nin insenso. ¹² Pamakakit nan Zacarias kana, naigat ya boy nalimowan ya. ¹³ Noba hinabi nan anghil kana, “Adi ka angkalimo, Zacarias! Ta linngé nan Apo Dioh ye pakigwang mo. Ket hiyay Elisabet a ahawa mo, manganak ya lanon maghay lakin pangalanan mon Juan. ¹⁴ Ket no mianak yayna, maaliket kan tubat boy malabong hila met ye tataon maaliket. ¹⁵ Ta hiyay anak mo, mag-ilyadi yan madangal ha pamilew nan Apo Dioh. Katapulan a ahe ya minom nin alak o hinyaman a makalahing. Ket paibat ha ibuktot ya po, naheb yaynan Ihpiditon Dioh. ¹⁶ Ket makauli kana, malabong hilay Israelita a maghehe ha kakahalanan la boy mag-udong kanan Apo lan Dioh. ¹⁷ Boy muna ya lano kanan Apo ta-omen na hila ihadya ye tatao ha panlumatang nan Apo. Diyagen na yati ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy ha kapalyadiyan a omen kanan podopita Elias hatew. Boy ipaudong nay pangado lan babapa kanlan aanak la boy ipaudong na hila ha matoyong a pangihip ye tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh.”

¹⁸ Haanin, nanepet yay Zacarias kanan anghil, “Way-omen kayi po magkamain nin anak, ket padiho kayinan matoan ahawa ko?”

¹⁹ Nakibat yay anghil, “Hiko yay Gabriel a lanang ampaghilbi kanan Apo Dioh. Ket hiyabay ye nangitubol kangkon mangihabi kammo nin yatin manged a balita. ²⁰ Hilatin hinabi ko kammo, ket homain hapo a malyadi lano ha panaon a intaning nan Apo Dioh. Noba ulita ahe mo pinamtegan, maumel ka. Ket ahe ka makahabi angga ha manganak yay ahawa mo.”

²¹ Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan lumwah ye Zacarias ha Timplo. Ampagtaka hila, ta nabuyot ya ha loob. ²² Ha nilumwah yayna, ket ahe yayna makahabi. Ampaghinyah yaynan bengat kanlan tatao. Kaya-bay inihip la a main yan impakit ye Apo Dioh kana ihtew ha loob nin Timplo.

²³ Ha nayadi anay panaon nin paghilbi nan Zacarias ha Timplo, ket nuli yayna. ²⁴ Ket ha ahe nabuyot, binumuktot yaynay Elisabet a ahawa na. Ket ha loob nin limay bowan, ahe ya nilumwah ha baey la. ²⁵ Haanin, hinabi na ha hadili na, "Yati ye kangedan nan Apo Dioh kangko, ta inalih nay kamading-eyan ko kanlan tatao a ahe ako magkaanak."

Hiyay Pangipatanda nin Anghil tungkol ha Pangianak kanan Apo Jesus

²⁶ Ha anem anan bowan ye buktot nan Elisabet, intubol na yan Apo Dioh ye anghil na a hiyay Gabriel a makew ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. ²⁷ Intubol naya kanan Maria a maghay balatang a homain po diha a naitaning anan ikahal nan Jose. Ket hiyay Jose, magha ya kanlan lalahi nan David a poon hatew. ²⁸ Haanin, hiyay Gabriel, nakew ya kanan Maria. Ket hinabi na kana, "Mag-aliket ka, ta in-inged na kan Apo Dioh! Ket anti yayna kammo."

²⁹ Ket uli ha hinabi nan anghil, nayoot yay Maria boy inihip na yan manged no hinyay labay nan habiyen. ³⁰ Noba hinabi nan anghil kana, "Adi ka angkalimo, Maria, ta kinaaliketan na kan Apo Dioh. ³¹ Leng-en moko! Bumuktot ka boy manganak ka lano nin maghay lakin pangalanan mon Jesus. ³² Mag-ilyadi yan madangal boy mahabtan yan 'Anak nin Katatagayan a Dioh.' Ibyay nan Apo Dioh kana ye katulidan a manakop a omen ha panakop nan Poon David hatew a unan tutoa na. ³³ Manakop ya kanlan lalahi nan Jacob. Ket hiyay panakop na, homain anggaan."

³⁴ Haanin, nanepet yay Maria kanan anghil, "Way-omen ako nayi manganak, ket homain ako po diha?"

³⁵ Nakibat yay anghil, "Hiyay Ihipiditon Dioh, makew ya kammo. Ket makauli ha kapalyadiyan nan Katatagayan a Dioh, bumuktot ka. Kaya-bay hiyay ianak mo, ket homain bega kahalanan boy mahabtan yan Anak nin Dioh. ³⁶ Hiyay paltido mon Elisabet, tanda lan tatao a baug ya. Noba haanin, mabuktot ya agya matoa yayna. Ket anem anan bowan ye buktot na. ³⁷ Ta homain babagay a ahe na mapalyadin Apo Dioh."

³⁸ Nakibat yay Maria, "Ipoh na kon Apo Dioh. Magkapeteg yain a hinabi mo kangko." Haanin, inumalih yaynay anghil.

Hiyay Pangumewah nan Maria kanan Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Ha ahe nabuyot, nag-aligwat yay Maria, ta makew ya ha baey nan Zacarias boy Elisabet a anti ha maghay banwa ha mapantay nin plobinhiyan Judea. Ha niabot yayna ha baey nan Elisabet, in-idlaw naya, "Oh! Kumohta kayna?" ⁴¹ Pamakange nan Elisabet ye pangumohta nan Maria, ket naggalaw yay ongi ha loob nin bitoka na. Ket hiyay Elisabet, naheb yan Ihipiditon Dioh.

⁴² Ket impakakhaw nan hinabi kanan Maria, "Igit na kan in-inged Apo Dioh dinan kanlan kaganaan a babayi boy in-inged naya met ye ianak mo! ⁴³ Yo! Aya ko nayi, ta kinewahan na kon indo nan Apo ko? ⁴⁴ Ta pamakange koy pangidlaw mo kangko, naggalaw yay ongi ha loob nin bitoka ko uli ha aliket na. ⁴⁵ Minged ka, ta pinamtegan mo a matupad ye hinabi nan Apo Dioh kammo!"

Hiyay Panggalang nan Maria kanan Apo Dioh

⁴⁶ Ket hinabi nan Maria,

“Anggalangen ko yay Apo Dioh nin luboh ha puho ko.

⁴⁷ Ket angkaaliket ako kanan Apo Dioh a Mångiligtah ko.

⁴⁸ Ta in-inged nako a maaypa a ipoh na.

Kaya-bay paibat haanin, habtan lako nin kaganaan a tatao a minged.

⁴⁹ Anhabtan la kon minged uli ha kangedan a didinyag na kangkon Makapalyadiyan a Dioh.

Homain yan kapadiho!

⁵⁰ An-ingalowan na hilay kaganaan a tataon main limo kana paibat po ha unan panaon anggan makanoman.

⁵¹ Impakit nay kapalyadiyan na makauli ha kapagtakaan a didinyag na. Ket pinaykatak-katak na hilay tataon mapangitagay nin hadli la.

⁵² Inalih na hilay makapalyadiyan a popoon ha katungkolan la.

Ket hilay ampagmakaaypa ye intagay na.

⁵³ Ket hilay tataon angkabitan, pinabhoy na hila.

Noba hilay mangabatnang, pinaalih na hilan homain bega kaget.

⁵⁴⁻⁵⁵ Hinaglapan na kitawon Israelita a måghibi na, ulita ahe na naliwaan ye pangako na kanan Abraham boy kanlan lalahi na a

ingalowan na makanoman,” wanan Maria.

⁵⁶ Ket hiyay Maria, kinumonin ya po nin mangatatloy bowan kanlan Elisabet bayo ya nuli.

Hiyay Pangianak kanan Juan a Māmawtihmo

⁵⁷ Haanin, naabot anay odah nin panganak nan Elisabet. Ket nanganak yan maghay laki. ⁵⁸ Nabalitaan lan kakaaluba na boy papaltido na no way-omen na yan iningalowan Apo ye Elisabet. Kaya-bay nakihayaghag hila kana.

⁵⁹ Haanin, ha kinawalowan yaynay ongi, hilay kakaaluba boy hilay papaltido nan Elisabet, nakew hilan nakitipon ha baey lan Elisabet, ta panaon yaynan matuli ye ongi. Pangalanan laya dayin Zacarias, ta wanabay ye ngalan nan bapa na.

⁶⁰ Noba hinabi nan Elisabet, “Yoh! Ahe malyadi yain! Juan ye ipangalan kana.”

⁶¹ Hinabi la kanan Elisabet, “Noba homain wanabay a ngalan ha papaltido yo.”

⁶² Haanin, tinepet la yay Zacarias makauli ha hinyah no hinyay labay na a ipangalan kanan anak na. ⁶³ Naninyah yan makikwa nin panulatan. Ket inuhlat na, “Juan ye ipangalan kana.” Uli ihti, ket nagtaka hilan tubat. ⁶⁴ Ket kapipikhaan, nakapaghabi yaynan uman ye Zacarias. Ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.

⁶⁵ Hilay kakaaluba la, nalimowan hilan kaganaan. Ket hilayatin babagay a nalyadi, pinaytotongtongan lan tataon angkumonin ha mamapantay nin plobinhiyan Judea. ⁶⁶ Ket hilay kaganaan a tataon nakange nin balita, ampanghip boy ampanepet, “Hinya lagi ye kalakwan na lano nin yatin anak?” Angkaihip la yatew, ta angkatanam la a anti ya kanay kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Impahabi nan Apo Dioh kanan Zacarias

⁶⁷ Haanin, hiyay Zacarias a bapa nan Juan, naheb yan Ihipiditon Dioh. Ket impatanda nay impahabi nin Dioh a wanae,

⁶⁸ “Galangen tawo yay Apo a Dioh tawon Israelita,

ta nilakew na hilan hinaglapan ye tatao na boy pinalihway na hila.

⁶⁹ Intubol naya kantawo ye makapalyadiyan a Mångiligtah

- a ibat ha lahi nan Poon David a māghilbi na.
- ⁷⁰ Ket makauli kanlan popodopita na hatew, impangako na a
- ⁷¹ iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo boy kanlan kaganaan a ampag-inakit kantawo.
- ⁷² Impangako na met a ingalowan na hilay nangaunan tutoa tawo boy tupaden nay nahantowan a pangako na kanla.
- ⁷³ Yatew ye impangako na kanan Abraham a toa tawo.
- ⁷⁴ Iligtah na kitawo kanlan kakaaway tawo ta-omen kitawo makapaghilbi kana a homain limo.
- ⁷⁵ Ket mag-ilyadi kitawon homain kahalanan boy matoyngong ha pamilew nan Apo Diah legan angkabi-ay kitawo po.
- ⁷⁶ Ket hika, anak ko, habtan la kan podopita nin Katatagayan a Diah, ta muna ka kanan Apo ta-omen mo hila italadan ye tatao ha panlumatang na.
- ⁷⁷ Ipatanda mo kanla ye tungkol ha kaligtahan makauli ha pamatawad nin kakahalanan la.
- ⁷⁸ Ulita mapangingalo yay Apo tawon Diah, itubol nay Māngiligtah kantawo a omen ha panhumila nin mangamot a mamahnag nin kaganaan a tatao
- ⁷⁹ ta-omen hila mapahnagan ye tataon ampagbi-ay ha kalitehan a angkaampoling matey.
Boy lugot na kitawo palakew ha dān nin katanaan.”
- ⁸⁰ Haanin, hiyay Juan, nilumake yan makhaw ye nakem na. Kinumonin ya ha wangwang angga ha nandugi yaynan mangiadal kanlan tatao ha Israel.

2

Hiyay Pangianak kanan Apo Jesus (Mateo 1:18-25)

¹ Kananyatew a panaon, hiyay Emperador Augusto a pinakamatagay a poon ha Roma, impabalita nay wanae ha kaganaan a tatao ha lulugal a angkahakopan na, “Makew kawoyna ha lugal lan nangaunan tutoa yo ta-omen kawo magpalihta!” ² Yabayti ye kaunaunaan a pagpalihta ha panaon a hiyay Cirenio ye gobilnadol ha plobinhiyan Siria. ³ Kaya-bay hilay kaganaan a tatao, nakew hilaynan peteg ha lugal lan nangaunan tutoa la ta-omen hila magpalihta.

⁴ Ket hiyay Jose, ulita ibat ya ha lahi nan Poon David a taga Betlehem, inumalih ya ha banwan Nazaret ha plobinhiyan Galilea. Ket nakew ya ha banwan Betlehem ha plobinhiyan Judea ⁵ a lamo na yay Maria a kabaang na ta-omen ya met magpalihta. Ket kananyatew, hiyay Maria, madanon yaynan manganak. ⁶ Ket legan anti hila ha banwan Betlehem, naabot anay odah nin panganak na. ⁷ Ket namunganay yan maghay laki. Haanin, nilampinan na yay ongi na haka naya impaida ha lambangan, ta homain anan kanayan a hilid a malyadi lan kunaan.

Napakit hilay Aanghil kanlan Papahtol

⁸ Kananyatew a madeglem, main papahtol a ampagbantay nin tutupa la ha pagpahtolan nin aayop. ⁹ Kapipikhaan napakit ye maghay anghil nin Diah kanla. Boy nahnagan hilan kahnagan nan Apo. Ket nalimowan hilan tubat. ¹⁰ Noba hinabi nin anghil kanla, “Yeh! Adi kawo angkalimo!

Ta nakew ako ihtibay a mangipatanda kanyo nin manged a balita a makaihyay nin tubat a kaaliketan ha kaganaan a tatao. ¹¹ Haanin a madeglem, nianak ya ha banwa nan David ye Mängiligtah, hiyay Cristo a Apo nin kaganaan. ¹² Yati ye pagkakitan ta-omen yoya mabalayan. Makit yo yay ongi a nalampinan a impaida ha lambangan.”

¹³ Kapipikhaan, malabong anay aanghil a kapadiho nan nangibat ha langit. Ket hilan kaganaan, naymamagha hilan nanggalang kanan Apo Dioh,

¹⁴ “Galangen yay Apo Dioh a anti ha langit!

Ket ihti ha babe-luta, main anan katanaan kanlan tataon angkaalike-tan nan Apo Dioh,” wanlan aanghil.

¹⁵ Ha inumalih hilaynay aanghil paudong ha langit, pinaytongtongan lan papahtol, a wanla, “Yo! Tawoyna ha banwan Betlehem, ta bilewen tawoy nangalyadi a impabalita nan Apo kantawo.” ¹⁶ Kaya-bay magagah hilan nanige. Ket ha niabot hilayna ha Betlehem, nakit la yay Maria boy Jose a nakaikno ha talig nan ongi a impaida ha lambangan. ¹⁷ Ket imbalita la kanan Maria boy Jose ye hinabi nin anghil kanla tungkol kanan ongi.

¹⁸ Ket nagtaka hilan kaganaan a nakange nin hinabi lan papahtol. ¹⁹ Noba hiyay Maria, intanem na ha puho na ye hinabi la boy ampakaihipen na yan manged. ²⁰ Haanin, nag-udong hilaynay papahtol ha pagpahtolan la. Ampangalang hila kanan Apo Dioh uli ha nange boy nakit la, ta peteg ye kaganaan a hinabi nin anghil kanla.

Hiyay Pangilakew la kanan Jesus ha Timplo

²¹ Ha kinawalowan yaynay ongi, impatuli la yan tutoa na kanlan papadi boy pinangalanan la yan Jesus, ta bayo ya po in-inaw, yabay-in a ngalan ye hinabi nin anghil.

²² Ket ha naabot anay mangaamot nin panlinih kanan Maria, nakew hilan miahawa ha banwan Jerusalem. Nakew hila ihtew ta-omen la tupaden ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh a impahulat kanan Moises.* Kinaget laya met ye ongi ta-omen laya ihagpa kanan Apo Dioh. ²³ Ta wanae ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh, “Balang punganay a anak a laki, katapulan yan maihagpa kanan Apo Dioh.”† ²⁴ Ket hiyay Maria boy Jose, nakew hila ha Timplo ta-omen laya tupaden ye anti ha Bibilin nan Apo Dioh a mangihagpa hilan “maghay padih nin bato-bato o hiwhiw kalapati.”‡

²⁵ Haanin, main maghay laki ha Jerusalem a nagngalan Simeon. Matoynong ya boy main yan limo kanan Apo Dioh boy anti kana ye Ihpiditon Dioh. Mahabek yan ampangad nin panlumatang nan Cristo a mangiligtah kanlan Israelita. ²⁶ Impatanda nin Ihpiditon Dioh kana, “Ahe ka matey legan ahe moya makit ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”

²⁷ Kananyatew a mangaamot, hiyay Simeon, impalakew na yan Ihpiditon Dioh ihtew ha mahlang nin Timplo. Ket nahagana na hilay Maria boy Jose a kaget la yay ongi la a nakew ha Timplo ta-omen la tupaden ye anti ha Bibilin a tungkol ha punganay a anak. ²⁸ Haanin, inawok na yan Simeon ye ongi kanan Maria. Ket inggawang naya met. Ket hiyay Simeon, ginawang na yan inapnon ye ongi boy nanggalang ya met kanan Apo Dioh, a wana, ²⁹⁻³² “Makapalyadiyan a Dioh, magha kon māghilbi mo.

Haanin, nakit ko yaynay impangako mon Mängiligtah a intaladan mo ha kaganaan a nanahyon.

* **2:22** Ha Levitico 12:1-8, hilay babayin nanganak, madinat hila. Kaya-bay katapulan hilan mangagad nin apatapo a mangaamot haka hila mangidigalo kanan Apo Dioh ta-omen hila mag-ilyadin malinih uman. † **2:23** Exodo 13:2-12. ‡ **2:24** Levitico 12:8.

Ket hiya ye makapahnag nin ihip lan aliwan Judio boy mamayay kadangalan kanlan tatao mon Israelita. Ket haanin awod Apo, palubohan mo koyonan matey a main katanaan a omen ha impangako mo.”

³³ Nagtaka yay Maria boy Jose ha hinabi nan Simeon tungkol ha anak la. ³⁴ Haanin, in-inged na hilan Simeon boy hinabi na kanan Maria, “Uli kananyatin anak mo, malabong a tatao ha Israel ye maitagay boy malabong met ye maiaypa. Agya hiyabay ye pagkakitan a ibat kanan Apo Dioh, malabong hila po ateed ye kumuntada kana. ³⁵ Kaya-bay hikan mihmo, ket mahakitan a ba-mon antoyhoken nin manawing a keya ye puho mo. Ta uli ha diyagen na, ket mibagwa ye anti ha ihip lan malabong a tao.”

³⁶ Kananyatew met ateed a mangaamot, anti ya met ihtew ha Timplo ye maghay matoan babayin podopita a nagngalan Ana. Anak na yan Fanuel a ibat ha lahi nan Aser. Pitoy taon hilan bengat a naylamo kanan ahawa na, ³⁷ ket nabawo yayna. Ket haanin, walompo boy apat a taon yayna. Lanang yan ampakew ihtew ha Timplo. Ket mangaamot boy madeglem yan ampangalang kanan Apo Dioh makauli ha pamakigwang boy pagpaltan mangan. ³⁸ Kananyatew met a odah, hiyay Ana, hinumaley ya kanan Maria boy Jose. Ket nagpahalamat ya met kanan Apo Dioh. Ket hinabi nan Ana kanlan tataon ampangagad nin panlumuteng nan Cristo, “Yabayti yaynay Māngiligtah a impangako nan Apo Dioh! Hiyabay ye Cristo a mambeh nin kakahalanan tawon Israelita!”

³⁹ Ha nadyag laynan Maria boy Jose ye kaganaan a hukat lan diyagen a anti ha Bibilin nan Apo Dioh, nag-udong hilayna ha Nazaret a banwa la ha plobinhiyan Galilea. ⁴⁰ Haanin, hiyay Jesus, nilumake yan makhaw ye laman na. Madunong ya boy kinaaliketan na yan Apo Dioh.

Hiyay Anak a Jesus ha Timplo

⁴¹ Hilay tutoa nan Jesus, tinaon hilan ampakipihta ha Jerusalem ha Pihtan Panghiipan nin Pangiligtah. ⁴² Haanin, ha labinluwaynay taon nan Apo Jesus, inlamo la yan tutoa na a makipihta, ta wanabay ye kaugalian la. ⁴³ Pangayadi nin pihta, ha muli hilayna, nagbantak yay Apo Jesus ha Jerusalem a ahe la naedepan nin tutoa na. ⁴⁴ Nabaan lan tutoa na a lamo la yay Apo Jesus ha pangumodang lan ampuli. Kaya-bay pahulong ye pangumodang la ha loob nin maghay mangaamot. Ha mahilem ana, tinapul laya kanlan papaltido la boy kanlan gagayyem la. ⁴⁵ Ket ha ahe laya nakitan, nag-udong hila ha Jerusalem, ta ihtew la yan tapulen. ⁴⁶ Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakitan la yay Jesus a ampikno ha mahlang nin Timplo a kalamo na hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ampanlenge boy ampanepet ya kanla. ⁴⁷ Hilay kaganaan a ampanlenge, ampagtaka hila kana, ta mataloh yan makataloh boy makibat ha tetepet lan mamaihtodo nin Bibilin. ⁴⁸ Ha nakitan la yan tutoa na, nagtaka hila. Kaya-bay hinabi nan indo na kana, “Yo! Anti ka met manayti ihtibay, anak ko! Taket ta wanabay ye dinyag mo kammi? Angkahindak kayinan bapa mon ampanapul kammo.”

⁴⁹ Nakibat yay Jesus, “Taket ta antapulen yoko? Ahe yo nayi tanda a katapulan a anti ko ihti ha baey nan Bapa ko?” ⁵⁰ Noba ahe la natalohan nin tutoa na ye labay nan habiyen.

⁵¹ Haanin, nakilakew yaynay Jesus kanlan tutoa na a muli ha banwan Nazaret. Ket mapanumbong ya kanla. Ket hilatin kaganaan, in-it-em nan indo na ha puho na. ⁵² Ket hiyay Jesus, pahulong yan nilumake boy dinumunong. Kinaaliketan na yan Apo Dioh boy tatao.

3

*Hiyay Pangiadal nan Juan a Māmawtihmo
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)*

¹ Ha ikalabinliman taon nin panakop nan Emperador Tiberio ha Roma, hiyay Poncio Pilato ye gobilnadol ha Judea, hiyay Herodes Antipas ye gobilnadol ha Galilea, hiyay Felipe a katongno nan Herodes Antipas ye gobilnadol ha Iturea boy Traconite, ket hiyay Lisantias ye gobilnadol ha Abilinia. ² Hatew hilan Anas boy Caifas ye pinakapoon a padi lan Jujudio. Kananyatew met a panaon, hiyay Juan a anak nan Zacarias, angkumonin ya ha wangwang. Ket impatanda nan Apo Diah ye hahabi na kana. ³ Kaya-bay nilakew nay kaganaan a lulugal ha mitaligmang a pahen nin kabatowan Jordan. Ket impatanda nay wanae, "Paghehean boy itgen yoynay panyag nin kahalanan boy pabawtihmo kawo ta-omen na kawo patawaden Apo Diah." ⁴ Ha wanabay, natupad ye nakahulat ha libdo nan podopita Isaias. Yati ye hinabi na,

"Main maghay ampangipangha ha wangwang,
'Thadya yoy pagdanan nan Apo.

Itoyong yoy pagdanan na.

⁵ Tagpenan yoy nagkokolih-ong.

Tebagen yoy mamatundol boy patalen yoy mangabakil.

Itoyong yoy dādān a mangatiko

boy dimengen yoy madapah a dādān.

⁶ Ket makit nin kaganaan a tao ye pangiligtah a diyagen nan Apo Diah!

„*"

⁷ Malabong hilay tataon nakew kanan Juan ta-omen pabawtihmo. Noba hinabi na kanla, "Hikawon ba-mon bibikat, ayay naghabi kanyo a takahan yoy anlumateng a pamaduha nin Diah? ⁸ No peteg a pinaghehean yo ye kakahalanan yo, ipakit yo awod ha didiyag yo. Adi yo an-ihipen, 'Hi! Ahe kayi mapaduhaan, ta lalahi na kayin Abraham.' Pakaihipen yo a agya hilatin dadapah, mababa na yan diyagen Apo Diah a aanak nan Abraham. ⁹ Haanin met ateed, ket nakahadya yaynay Apo Diah a mamaduha kanyo a ba-mon nakahapda anay wahay ha poon-kayo a palagen na. Ket hiyay balang poon-kayo a ahe ampanawa nin manged, putohen naya boy itapon ha apoy."

¹⁰ Tinepet la yan tatao ye Juan, "Hinya awod ye katapulan min diyagen?"

¹¹ Nakibat ya kanla, "No main kawon luway bado, ibyay yo ye magha ha homain bado. Wanabay met a no main kawon pamangan, biyan yo yay taon homain pamangan."

¹² Main met māningil nin bowih ye nilumateng ta-omen pabawtihmo. Nanepet hila met kana, "Maihtodo, hinya met nayi ye katapulan min diyagen?"

¹³ Nakibat yay Juan, "Adi kawo ampaningil nin igit dinan ha an-ipahingil kanyo nin gobilno."

¹⁴ Main met huhundalon nanepet kana, "Hikayi nayi? Hinyay katapulan min diyagen?"

Hinabi nan Juan kanla, "Adi yo ampiliten a mamyay kanyo nin pilak ye kanayon o mamada nin aliwan peteg. Mapda kawoyna ha howildo yo."

¹⁵ Hilay tatao, angkahabek hilaynan ampangagad nin panlumamateng nan Cristo a impangako nan Apo Diah. Ket an-ihipen la, "Hiyayna lagi ye Cristo?" ¹⁶ Kaya-bay hinabi nan Juan kanla, "Bawtihmowan katawo nin lanom bilang pagkakitan a pinaghehean yoynay kakahalanan yo. Noba

* 3:6 Isaias 40:3-5.

main lumateng a igit a makapalyadiyan dinan ko, ta agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap. Ket lano, bawtihmowan na kawo nin Ihpediton Dioh boy apoy. ¹⁷ Mailalayi ya ha maghay mamalohboh nin giniek. Hiyay ilik, ket ikamalig na. Noba hiyay apah, ilum naya ha apoy a ahe angkalep makanoman.”

¹⁸ Ha pangipatanda nan Juan nin Manged a Balita, malabong po ye inaadal na kanlan tatao. ¹⁹ Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, malabong ye andiyagen na a mangaloke boy pinag-ahawa naya met ye Herodias a ipag na. Kaya-bay hiyay Juan a Māmwatihmo, dinlaw naya, “Apo Gobilnadol, aliwan huhto ye dinyag mo, ta pinag-ahawa mo yay Herodias a ahawa nan katongno mo!” ²⁰ Ket hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, impapidiho na yay Juan. Ulin yati, napahanan yayna man ye kakahalaman na.

Hiyay Pamawtihmo kanan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

²¹ Ha ahe ya po napidiho ye Juan, ampamawtihmo ya kanlan tatao. Binawtihmowan naya met ye Apo Jesus. Ket legan ampakigwang yay Apo Jesus, ba-mon naglukat ye langit. ²² Ket hiyay Ihpediton Dioh ha kadiah kalapati, inumaypa yan inumapon kana. Ket main bihnga a nangibat ha langit a naghabi nin wanae, “Hika ye Anak kon ampakaadoen ko a angkaaliketang kon tubat.”

Hilay Nangaunan Tutoa nan Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

²³ Hiyay Apo Jesus, ha mandugi yan mangiadal, magtatlombo a taon nayna. Agya nianak ya makauli ha kapalyadiyan nin Ihpediton Dioh, ha pagkatanda lan tatao, ket anak na yan Jose a anak nan Eli.

²⁴ Hiyay Eli ket anak nan Matat. Hiyay Matat ket anak nan Levi. Hiyay Levi ket anak nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Janai. Hiyay Janai ket anak nan Jose. ²⁵ Hiyay Jose ket anak nan Matatias. Hiyay Matatias ket anak nan Amos. Hiyay Amos ket anak nan Nahum. Hiyay Nahum ket anak nan Esli. Hiyay Esli ket anak nan Nagai. ²⁶ Hiyay Nagai ket anak nan Maat. Hiyay Maat ket anak nan Matatias. Hiyay Matatias ket anak nan Semei. Hiyay Semei ket anak nan Josec. Hiyay Josec ket anak nan Joda. ²⁷ Hiyay Joda ket anak nan Joanan. Hiyay Joanan ket anak nan Resa. Hiyay Resa ket anak nan Zerubabel. Hiyay Zerubabel ket anak nan Salatiel. Hiyay Salatiel ket anak nan Neri. ²⁸ Hiyay Neri ket anak nan Melqui. Hiyay Melqui ket anak nan Adi. Hiyay Adi ket anak nan Cosam. Hiyay Cosam ket anak nan Elmadam. Hiyay Elmadam ket anak nan Er. ²⁹ Hiyay Er ket anak nan Josue. Hiyay Josue ket anak nan Eliezer. Hiyay Eliezer ket anak nan Jorim. Hiyay Jorim ket anak nan Matat. Hiyay Matat ket anak nan Levi. ³⁰ Hiyay Levi ket anak nan Simeon. Hiyay Simeon ket anak nan Juda. Hiyay Juda ket anak nan Jose. Hiyay Jose ket anak nan Jonam. Hiyay Jonam ket anak nan Eliaquim. ³¹ Hiyay Eliaquim ket anak nan Melea. Hiyay Melea ket anak nan Menna. Hiyay Menna ket anak nan Matata. Hiyay Matata ket anak nan Natan. Hiyay Natan ket anak nan David. ³² Hiyay David ket anak nan Jesse. Hiyay Jesse ket anak nan Obed. Hiyay Obed ket anak nan Boaz. Hiyay Boaz ket anak nan Salmon. Hiyay Salmon ket anak nan Naason. ³³ Hiyay Naason ket anak nan Aminadab. Hiyay Aminadab ket anak nan Admin. Hiyay Admin ket anak nan Arni. Hiyay Arni ket anak nan Esrom. Hiyay Esrom ket anak nan Farez. Hiyay Farez ket anak nan Juda. ³⁴ Hiyay Juda ket anak nan Jacob. Hiyay Jacob ket anak nan Isaac. Hiyay Isaac ket

anak nan Abraham. Hiyay Abraham ket anak nan Terah. Hiyay Terah ket anak nan Nahor. ³⁵ Hiyay Nahor ket anak nan Serug. Hiyay Serug ket anak nan Reu. Hiyay Reu ket anak nan Peleg. Hiyay Peleg ket anak nan Eber. Hiyay Eber ket anak nan Sala. ³⁶ Hiyay Sala ket anak nan Cainan. Hiyay Cainan ket anak nan Arfaxad. Hiyay Arfaxad ket anak nan Shem. Hiyay Shem ket anak nan Noe. Hiyay Noe ket anak nan Lamec. ³⁷ Hiyay Lamec ket anak nan Matusalem. Hiyay Matusalem ket anak nan Enoc. Hiyay Enoc ket anak nan Jared. Hiyay Jared ket anak nan Mahalaleel. Hiyay Mahalaleel ket anak nan Kenan. ³⁸ Hiyay Kenan ket anak nan Enos. Hiyay Enos ket anak nan Set. Hiyay Set ket anak nan Adan. Hiyay Adan ket anak nan Apo Dioh.

4

Hiyay Panukho nan Satanas kanan Apo Jesus

(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

¹ Haanin, hiyay Apo Jesus a naheb nin Ihpiton Dioh, inumalih ya ha kabatowan nin Jordan. Ket in-ugot na yan Ihpiton Dioh ha wangwang.

² Ket ha loob nin apatapo a mangaamot, antukhoen na yan Satanas. Kananyatew a panaon, ahe yan bega nangan. Kaya-bay nabitlan yaynan tubat.

³ Hinabi nan Satanas kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh, diyagen mo man awod a makan yatin dapah.”

⁴ Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Aliwan bengat makan ye pagbi-ay nin tao.’ ”*

⁵ Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha matagay a lugal. Ket impahiglap na kana ye kaganaan a panakopan ihti ha babe-luta.

⁶ Hinabi nan Satanas kana, “Kaganaan a kapalyadiyan boy kabatnangan nin hilatin panakopan, ket naibay ana kangko. Ket maibay ko ha ayaman a labay kon pamyayan. ⁷ Ibyay ko kammo hilatin kaganaan dapot tana manggalang ka kangko.”

⁸ Nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Hiyay Apo mon Dioh ye galangen mo boy hiyan bengat ye paghilbiyan mo.’ ”†

⁹ Haanin, hiyay Satanas, inlakew na yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket pinaideng naya ha pinakamatagay a pahen nin bobongan nin Timplo haka na hinabi kanan Apo Jesus, “No peteg a hika ye Anak nin Dioh, magtaboy ka man awod. ¹⁰ Ahe ka mapano, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Itubol na hilan Apo Dioh ye aanghil na a manalima kammon ¹¹ manampopo ta-omen ahe mahugatan ha dadapah ye bibitih mo.’ ”‡

¹² Noba nakibat yay Apo Jesus, “Yati ye naihulat a Habi nin Dioh, ‘Adi mo anhuboken ye Apo mon Dioh.’ ”§

¹³ Pangayadi na yan tinukhon Satanas, nilakwanan na yayna, ta mangagad yayna man nin manged a panaon a tukhoen na yayna man.

Hiyay Pandugi nin Pangiadal nan Apo Jesus

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

¹⁴ Pangayadi, hiyay Apo Jesus a naheb nin kapalyadiyan nin Ihpiton Dioh, nag-udong ya ha plobinhiyan Galilea. Kananyatew nitayak any balita tungkol kana ha kaganaan a lulugal ihtew. ¹⁵ Ket ampakew yan

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:8** Deuteronomio 6:13. ‡ **4:11** Kakanta 91:11-12. § **4:12** Deuteronomio 6:16.

ampangiadal ha pāytiponan lan Jujudio. Ket ginalang yan kaganaan a tatao ihtew.

*Ahe la yan Biniha ye Apo Jesus ha Nazaret
(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)*

¹⁶ Haanin, nag-udong yay Apo Jesus ha Nazaret a lugal a kinalakean na. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio, ta wanabay ye kinalmawan na. Ket haanin, nideng ya ta-omen ya mamaha nin Habi nin Dioh. ¹⁷ Ket inggawang la kana ye nakehkeh a nakaihulatan nin hahabi nan podopita Isaias. Biniklal na yatew. Ket ha nakit nay pahen a antapulen na, wanae ye imbaha na,

¹⁸ “Hiyay Ihpido nan Apo, anti ya kangko.

Ta pinili na kon mangipatanda nin Manged a Balita kanlan mangaidap.

Intubol na kon mangipatanda kanlan nakapidiho a mapalihway hilayna, ket hilay kakapkap, makakit hilayna.

Intubol nako met a mamalihway kanlan tataon an-apiyen

¹⁹ boy mangipatanda a nilumateng anay panaon nin pangiligtah nan Apo.”*

²⁰ Pangayadi nin pamaha na, kinehkeh na yan uman ye kahulatan haka naya inggawang kanan maghilbi. Ket nikno yayna ta-omen mangiadal. Ket hilay kaganaan a tatao ihtew, ket ampamilew hila kana. ²¹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Haanin met ateed, legan ampanlenge kawo, natupad ana yatin naihulat a Habi nin Dioh.”

²² Ket hilay kaganaan a anti ihtew, nagtaka hila. Ket hinabi la, “Kanged nan maghabi! Noba aliwa nayi a anak na yan Jose?”

²³ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Homain hapo a habiyen yo kangko yatin kahabiyen, ‘Doktol, tambalan moy hadili mo.’ Ta labay yo a diyagen ko ihti ha hadili kon banwa ye nabalitaan yo a didinyag kon kapagtakaan ha Capernaum.”

²⁴ Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain podopita a ambihaen ha lugal na. ²⁵ Leng-en yo. Hatew, ha panaon nan podopitan Elias, peteg a malabong hilay bawon babayi ha nahyon Israel. Ket kananyatew a panaon, ahe ya nangundan ha loob nin tatloy taon boy anem a bowan. Kaya-bay nagkamain nin tubat a bitil ha kaganaan a lulugal ha Israel. ²⁶ Noba hiyay podopitan Elias, ahe naya intubol Apo Dioh a managlap kanlan babawo ha Israel. No aliwan intubol na yan managlap ha maghay bawon babayi ha banwan Sarepta a hakop nin Sidon.† ²⁷ Ket ha panaon nan podopitan Eliseo, malabong hilay tataon ampaghakit nin kating ihtew ha Israel. Noba agya magha, homain yan pinaitaah kanla, no aliwan hiyay Naaman a maghan aliwan Judio a taga Siria.”

²⁸ Ket hilay kaganaan a anti ha pāytiponan lan Jujudio, pamakange lay hinabi nan Apo Jesus a hinaglapan na hilan Apo Dioh ye aliwan Judio, napoot hilan tubat. ²⁹ Kaya-bay nideng hila. Ket intudon-tudon la yan papalwah ha banwa la a anti ha babe matundol, ta iampag laya dayi ha maalale a bengaw. ³⁰ Noba hiyay Apo Jesus, nagdān ya ha pibunakan la. Ket nilakwanan na hilayna.

*Hiyay Pamaalih nan Apo Jesus nin Maloke a ihpidito
(Marcos 1:21-28)*

* **4:19** Isaias 61:1-2. † **4:26** Hiyay Sidon ket banwa lan aliwan Judio.

³¹ Ket paibat ihtew, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Capernaum ha plobinhiyan Galilea. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nangiadal ya ha päytiponan lan Jujudio. ³² Ampagtaka hilay tatao ha pangiadal na, ta main yan kapalyadiyan ha hahabi na. ³³ Kananyatew, main maghay laki ihtew a hinelpa nin maloke a ihpidito. Nangha ya, a wana, ³⁴ “Jesus a taga Nazaret, aya ka nayi kammii? Nakew ka nayi ihti ta-omen mo kayi apoen? Tanda ko no aya ka! Hika ye Pinili nan Apo Dioh a intubol na.”

³⁵ Noba pinaghabiyan na yan Apo Jesus, “Pakal-em ka! Umalih kayna kana!” Két haanin, hiyay maloke a ihpidito, impuang na yay tao ha pibunakan lan kaganaan haka naya inalihan a ahe bega pinahakitan.

³⁶ Hilay kaganaan a nakakit, ket nagtaka hila boy napaytepet-tepet, a wanla, “Hinyati? Tubat yan makapalyadiyan ye habi na! Ampaaliheh nay mangaloke a ihpidito, ket an-umalih hila met!” ³⁷ Kaya-bay hiyay balita tungkol kanan Apo Jesus, ket nitayak ya ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus kanlan Malabong a Tatao (Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

³⁸ Haanin, hiyay Apo Jesus, inumalih ya ha päytiponan lan Jujudio. Ket nakew ya ha baey nan Simon. Hiyay babayi a ampo nan Simon, ket tubat ye halot na. Kaya-bay impakihabi laya kanan Apo Jesus a paitaahen naya. ³⁹ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinumaley yan nideng ha talig nan ampaghakit. Ket pinaghabiyan na yay halot na. Kapipikhaan, nitaah yayna boy tampol yan nideng. Ket inapagan na hilayna.

⁴⁰ Ha ampitanghob anay mangaamot, hilay tatao, malabong a ampaghakit nin nakahinadi ye inlakew la kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang magha kanla, kinimpaan na hilan pinaitaah. ⁴¹ Boy pinaalih na met Apo Jesus ye mangaloke a ihpidito kanlan malabong a tatao. Ket legan analihan la hilay tatao, an-ipangha lan mangaloke a ihpidito, “Hika ye Anak nin Dioh!” Noba hiyay Apo Jesus, pinaghabiyan na hila boy binawalan na hilan maghabi, ta tanda la a hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha plobinhiyan Judea (Marcos 1:35-39)

⁴² Kabekahan, ha mahanibhanib po, inumalih yay Apo Jesus. Ket nakew ya ha wangwang. Haanin, tinapul la yan tatao. Ket ha natapulan la yayna, impakihabi la kana, “Apo, no malyadi dayi, adi ka po an-umalih.”

⁴³ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe malyadi, ta katapulan ko met ipatanda kanlan tatao ha kanayon a lulugal ye Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh, ta yabayti ye nakaitubolan ko ihti ha babe-luta.”

⁴⁴ Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nagpahulong yan nangipatanda nin Manged a Balita ha kanayon po a päytiponan lan Jujudio ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanlan Naunan Mānumbong na (Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

¹ Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha ambay dagatdagatan nin Genesaret, malabong hilay tataon ampapaletpet kana a manleng nin Habi nin Dioh. ² Ket ha gilid lanom, nakit nay luway bangka a homain tao. Ta hilay nagkonin, ket ampangiwahwah hilan hihigay la. ³ Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumampat ya ha bangka nan Simon. Ket hinabi na kana, “Itaang mo yan makandi ha gilid yatin bangka.”

Ha nitaang na yaynan makandi ha gilid, nikno yaynay Apo Jesus. Ket nangiadal yayna kanlan tatao.

⁴ Pangayadi nan nangiadal, hinabi na kanan Simon, “Ilakew yoya yatin bangsa ha maalale, ket ikatkat yoy higay yo ta-omen kawo makakwa nin malanghit.”

⁵ Nakibat ya, “Maihtodo, mikahumda kayin nanlapet, ket homain kayin bega nakwa. Noba ulita hinabi mo, ket ikatkat kon uman ye higay mi.”

⁶ Kaya-bay inlakew lay bangsa la ha maalale. Ingkatkat lay higay la. Ket malabong a malanghit ye nakwa la. Magaynan maginit ye higay la.

⁷ Kaya-bay kinawey la hilay kalalamoan la a anti ha kanayon a bangsa, ta pahaglap hila kanla. Nakew hila met a managlap kanla. Ket napno nin malanghit ye luway bangsa la anggan magaynan lumdeg.

⁸ Ha nakit nan Simon Pedro ye nalyadi, nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Taangan moko Apo, ta māgkhalanan ako.” ⁹ Hinabi nan Simon Pedro yatew, ta hiya boy hilay kalamoan na, ket ampagtaka ha kalabong nin malanghit a nakwa la. ¹⁰ Nagtaka hila met ye Santiago boy Juan a anak nan Zebedeo boy katag-op nan Simon Pedro.

Ket hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro, “Adi ka angkalimo. Ket paibat haanin, diyagen kataynan māngumbinyo nin tatao a mamteg kangko a ba-mo kawon ampanlapet nin malanghit.” ¹¹ Kaya-bay ha naigilid laynay babangka la, nilakwanan layna ye kaganaan boy nakilakew hilayna kanan Apo Jesus.

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha lakin Kinating
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)*

¹² Legan anti yay Apo Jesus ha maghay banwa, hinumaley ya kana ye maghay lakin napampoh nin kating. Nilumukob ya ha luta ha adapan na. Ket nakiingalo ya, a wana, “Apo, no labay mo, mapaitaah moko.”

¹³ Ket hiyay Apo Jesus, kinimpaan naya boy hinabi na, “Awo, labay ko. Mitaah kayna!” Ket tampol yaynan naalih ye kating na.

¹⁴ Pangayadi, binilinan na yan Apo Jesus, “Adi mo anhabiyen ha agya ayaman ye nalyadi kammo, no aliwan makew ka tana ha padi. Ket ipabilew moy luti mo kana. Pangayadi, mangihagpa ka nin omen ha imbilin nan Moises bilang pamaptege a nitaah kayna.”

¹⁵ Noba lalo ya po naitayak ye balita tungkol kanan Apo Jesus. Kaya-bay nilumateng ye malabong po a tatao ta-omen hila manlengge nin an-iadal na boy mapaitaah ha hakit la. ¹⁶ Agya wanabay man, lanang ya po ampakew ye Apo Jesus ha wangwang ta-omen ya makigwang.

*Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Lumpo
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)*

¹⁷ Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus, anti hila met ihtew a ampikno ye nangaanon Papisero boy mamaihtodo nin Bibilin. Main nangibat ha banwan Jerusalem boy ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Galilea boy ha plobinhiyan Judea. Ket hiyay kapalyadiyan nan Apo Diah a mamaitaah, anti ya kanan Apo Jesus. ¹⁸ Haanin, main nilumateng a nangaanon lakin ampanambayok nin maghay lakin lumpo. An-apehen la yan ilooob ha baey ta-omen laya maihaley kanan Apo Jesus.

¹⁹ Noba uli ha kalabong nin tatao, ket ahe hila makalooob. Kaya-bay nanik hila ha bobongan nin baey. Ket nanlabkat hilan atep a nangiloyloyan la kanan lakin lumpo ha adapan nan Apo Jesus.

²⁰ Pamakakit nan Apo Jesus nin kayadet nin pamteg la kana, ket hinabi na kanan lumpo, “Gayyem, napatawad anay kakahalanan mo.”

²¹ Hilay Pappariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, inihip lay wanae, "Yatin tao, ampahalumbangan na yay Apo Dioh, ta homain anan ayaman a makapatawad nin kakahalan na no aliwan hiyay Apo Dioh bengat!"

²² Noba hiyay Apo Jesus, tanda nay an-ihipen la. Kaya-bay tinepet na hila, "Taket ta wanabay ye ihip yo? ²³ Matataloh a habiyen kananyatin lumpo, 'Napatawad kayna ha kakahalan mo', ta ahe yo makit no napatawad o ahe. Noba habiyen ko kana, 'Mideng ka ta kumodang kayna' ²⁴ ta-omen yo makit a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ket main kapalyadiyan a mamatawad nin kakahalanan ihti ha babe-luta."

Ket hinabi na kanan lumpo, "Mideng ka. Ket kadten moy apay mo, ta muli kayna!" ²⁵ Ket tampol yan nideng ye lumpo ha adapan lan kaganaan boy kinaget nay apay na. Ket nuli yaynan ampanggalang kanan Apo Dioh. ²⁶ Kaganaan lan tataon nakakit nin nalyadi, nagtaka hilan tubat. Ket inggalang la yay Apo Dioh, a wanla, "Koynan kapagtakaan a babagay ye nakit tawo haanin!"

*Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Levi
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)*

²⁷ Pangayadi nin pamaitaah nan Apo Jesus, inumalih yayna. Haanin, nakit na yay maghay lakin māningil nin bowih a nagngalan Levi a ampikno ha pamayadan nin bowih. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Kilakew ka kangko." ²⁸ Nideng yay Levi, imbantak nay kaganaan, ket nakilakew yayna kanan Apo Jesus.

²⁹ Haanin, bilang pamadangal nan Levi kanan Apo Jesus, nangihadya yan mayadet a poniyan ha baey na. Ket malabong a māningil nin bowih boy kanayan po a tatao ye nakidungan mangan kanla. ³⁰ Noba ha nakit na hilan Pappariseo boy hilay kalalamoan la a mamaihtodo nin Bibilin, ket hinaleyan la hilan dinlaw ye mānumbong nan Apo Jesus, "Taket ta ampakidungo kawon mangan boy minom kanlan māningil nin bowih boy kanlan kanayan a māgkahalanan?"

³¹ Pinakibatan na hilan Apo Jesus, "Hilay homain hakit, ahe la katapulan ye doktol, no aliwan hilay ampaghakit. ³² Nakew ako ihti a managyat kanlan māgkahalan na maghehe, aliwa kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a matoyngong hila."

*Hiyay tungkol ha Pagpaltan Mangan
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)*

³³ Haanin, hinabi nin ano katao kanan Apo Jesus, "Hilay mānumbong nan Juan a Māmawtiho, ket maheheg hilan magpaltan mangan boy makigwang. Wanabay met kanlan mānumbong lan Pappariseo. Noba hilay mānumbong mo, maheheg hilan mangan boy minom."

³⁴ Inlalayi nan Apo Jesus ye hadili na ha maghay lakin nagkahal, a wana, "Legan kalamo laya po nin kinumbida ha poniyan ye lakin nagkahal, ahe hila malyadin magpaltan mangan, kali? ³⁵ Noba maabot lano ye panaon a maialih yayna kanla ye lakin nagkahal. Ket kananyatew hila po magpaltan mangan uli ha kalealan la."

³⁶ Hinabi na po Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi tungkol ha bayon adal na, "Homain taon mangginit ha bayon bado nin itakop na ha alan a bado. Ta no diyagen na yatew, mahayang yay bayon bado boy hiyay intakop, aliwa yan padiho ha nakaitakopan na."

³⁷ Hinabi na po Apo Jesus, "Homain met taon mangikonin nin bayon alak ha alan a kubot a katat. Ta no diyagen na yatew, lumtoh yay alan a kubot boy mabullog yay alak. Ha wanabay, padiho hila lanon mahayang.

³⁸ No aliwan hiyay bayon alak, ket katapulan a ikonin ya ha bayon kubot a katat. ³⁹ Homain met taon nakainom nin alan a alak ye malabay minom nin bayon alak, ta habiyen na, 'Malalahap ye alan a alak.' "

6

Hiyay Tepet tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa (Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

¹ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nipadān hila ha katidigowan. Haanin, hilay mānumbong na, nandayon hilan nante nin tidigo. Ket an-itatangay lan antim-en.

² Haanin, main met nangaanon Papariseo ihtew. Ket hinabi la, "Taket ta andiyagen yoy wanabay? Ampante kawon tidigo, ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa!"

³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Ahe yo po nayi nabaha ye dinyag nan David hatew? Ha nabitlan ya boy hilay kalalamoan na, ⁴ hinumlep ya ha Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh. Ket nangwa yan tinapay a inhagpa kanan Apo Dioh. Kinan na boy pinakan na hila met ye kalalamoan na. Noba ahē ya nagkahalanan agya po man bawal yatew ha Bibilin, ta hilay papadi bengat ye malyadin mangan nin inhagpa kanan Apo Dioh."

⁵ Hinabi na po Apo Jesus, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket main kapalyadiyan a mangihabi no hinyay huhton diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa."

Hiyay taon Kinumpit ye maghay Gamet na (Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Ha kanayon a Mangaamot nin Pagpainawa, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio, ta mangiadal ya. Main maghay laki ihtew a kinumpit ye dapit wanan a gamet na. ⁷ Kananyatew a mangaamot, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ambantayan laya no paitaahan na yan Apo Jesus agya Mangaamot nin Pagpainawa. Ta no diyagen na yain, ket main hilaynan pangidaloman kana. ⁸ Noba tanda nan Apo Jesus ye an-hipen la. Kaya-bay hinabi na kanan laki a kinumpit ye gamet na, "Mideng ka, ket makew ka ihti ha adapan." Ket nideng ya met ye laki haka ya nakew ha adapan la.

⁹ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan Papariseo boy kanlan mamaihtodo nin Bibilin, "Tepeten katawo. Hinyay an-ipaluboh nin Bibilin a malyadin diyagen ha Mangaamot nin Pagpainawa? Manyag nayin manged o maloke? Mangiligtah nayi o mamatey?"

¹⁰ Binilew na hilan kaganaan ye anti ha palibot na haka na hinabi kanan lakin kinumpit ye gamet na, "Ipanat moy gamet mo." Impanat nay gamet na, ket nitaah yayna. ¹¹ Noba napoot hilan tubat ye Papariseo boy mamaihtodo nin Bibilin, ta namaitaah yay Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa. Kaya-bay pinaytotongtongan la no hinyay diyagen la kanan Apo Jesus.

Hiyay Pamili nan Apo Jesus nin Labinluwan Pag-apohtol na (Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka ya ha mapantay. Ket mikahumda yan nakigwang kanan Apo Dioh ihtew. ¹³ Kabekahan, hinagyat na hilay mānumbong na. Ket namili ya kanla nin labinluwan lalaki a hinabtan nan apohtol. ¹⁴ Hilabayti ye Simon a anhabtan Pedro, hiyay Andres a katongno nan Pedro, hiyay Santiago, hiyay Juan, hiyay Felipe, hiyay Bartolome, ¹⁵ hiyay Mateo, hiyay Tomas, hiyay Santiago a

anak nan Alfeo, hiyay Simon a magha kanlan ampangimahakit kanlan Israelita, ¹⁶ hiyay Judas a anak nin lumbo a Santiago boy hiyay Judas a anhabtan Iscariote a nangiopit kanan Apo Jesus.

*Hiyay Pangiadal boy Pamaitaah nan Apo Jesus
(Mateo 4:23-25; 5:1-12)*

¹⁷ Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, dinumoong hilayna. Ket tinungen hila ha napo, ta anti hila ihtew ye malabong a mānubong na boy malabong a tataon nangibat ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Judea, banwan Jerusalem, boy ha lulugal ha ambay dagat nin banwan Tiro boy banwan Sidon. ¹⁸ Nakew hila ihtew ta-omen manlenge kanan Apo Jesus boy mapaitaah hila ha hahakit la. Ket hilay tataon hinelpa nin maloke a ihpidito, pinaitaah na hila met. ¹⁹ Kaganaan lan ampaghakit, ket ampakaapehen la yan makimpaan ye Apo Jesus, ta main kapalyadiyan a ampangibat kana a mamaitaah nin agya hinyaman a hakit.

²⁰ Haanin, binilew na hilan Apo Jesus ye mānubong na boy hinabi na kanla,

“Minged kawon mangaidap,
ta maibilang kawo kanlan anhakopen nan Apo Diah.

²¹ Minged kawon angkabitlan haanin,
ta mabhoy kawo lano.

Minged kawon antumangih haanin,
ta kumaili kawo lano.

²² Minged kawo no uli ha panubong yo kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao,
ket pag-inakitan la kawo,
ikahwil la kawo,
umihen la kawo
boy damaen la kawo.

²³ Ta wanabay met ateed ye dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew kanlan popodopita nin Diah. Kaya-bay no diyagen la yati kanyo, ket maghayaghag kawo boy umugto-ugto ha kaaliketan yo, ta mayadet ye plimyo yo ha langit.

²⁴ Noba kakaingalo kawon mangabatnang,
ta napakinabangan yoynay kainomayan yo.

²⁵ Kakaingalo kawon angkabhoy haanin,
ta mabitlan kawo lano.

Kakaingalo kawon angkumaili haanin,
ta lumele boy tumangih kawo lano.

²⁶ Kakaingalo kawo no andangalen la kawon kaganaan a tatao,
ta wanabay met ateed hatew ye dinyag lan nangaunan tutoa kanlan aliwan peteg a popodopita.”

*Hiyay Pangado kanlan Kakaaway
(Mateo 5:38-48; 7:12)*

²⁷ “Noba yati ye habiyen ko kanyon ampanlenge kangko,” wanan Apo Jesus. “Adoen yo hilay kakaaway yo boy manyag kawon kangedan kanlan ampangahulog kanyo. ²⁸ Inged yo hilay ampanuboy kanyo. Ket hilay ampangapi kanyo, ipakigwang yo hila met. ²⁹ No main manikpa nin pingipingi mo, iadap mo po kana ye kahampad. No main manamham nin hamda mo, ket ibyay mo, dayon bado mo. ³⁰ No main met makikwa kammo, biyan moya. Ket no main mangwa nin bandi yo, adi yoyna an-paudong. ³¹ Diyagen yo kanlan kanayon ye labay yon diyagen la kanyo.”

³² “No hilay ampangado bengat kanyo ye adoen yo, homain kawon plimyo a maagad kanan Apo Diah. Ta agya hilay magkahalanan, ket ampangado hila met kanlan ampangado kanla. ³³ Ket no hilay manged kanyon bengat ye panyagan yon manged, homain kawon plimyo a maagad kanan Apo Diah. Ta agya hilay magkahalanan, ket andiyagen la met yain. ³⁴ No hilay makabayad bengat kanyo ye padaman yo, homain kawon maagad a plimyo kanan Apo Diah. Ta agya hilay magkahalanan, ket ampamadam hila met kanlan kapadiho lan magkahalanan a angkahigudo lan makabayad kanla. ³⁵ Aliwan wanabay ye diyagen yo, no aliwan adoen yo hilay kakaaway yo, manyag kawo kanla nin manged boy padaman yo hila a ahe yoyna an-hipen no makabayad hila kanyo o ahe. No wanabay ye diyagen yo, ket mayadet ye plimyo yo boy mapaptegan a aanak na kawon Katatagayan a Diah. Ta mapangangalo yay Apo Diah agya kanlan ahe ampaghahalam boy kanlan mangaloke. ³⁶ Mag-ilyadi kawon mapangangalo a omen kanan Bapa yon Diah a mapangangalo.”

Hiyay tungkol ha Panuhga kanlan Kanayon
(Mateo 7:1-5)

³⁷ “Adi kawo ampanuhga nin kapadiho yon tao ta-omen na kawo met ahe uhgaan Apo Diah. Mamatawad kawo ta-omen na kawo met patawaden Apo Diah. ³⁸ Mamyag kawo ta-omen na kawo met biyan nin Apo Diah. Biyan na kawon huhton takal, hekhok, hedhed boy anhumwa ha takalan. Urita no way-omen ye pamyay yo kanlan kanayon, ket wanabay met ateed ye pamyay nan Apo Diah kanyo.”

³⁹ Hinabi na po Apo Jesus makauli ha pangilalayi, “Hiyay kapkap, malyad na nayi akayen ye kapadiho nan kapkap? Ahe, ta padiho hilan maampang ha lubot. ⁴⁰ Homain ampag-adal a umiigit kanan maihtodo na. Noba no maadalan yan luboh, mag-ilyadi yan omen kanan maihtodo na.”

⁴¹ “Taket ta andelawen moy kahalanan nin katongno mo a ba-mon bengat makandin buwag ha mata na, noba ahe mo an-ibabano ye kahalanan mo a ba-mon mayadet a buwag ha mata mo? ⁴² Way-omen mo habiyen ha katongno mo, ‘Katongno, paolayan mon alihen koy buwag ha mata mo’, noba ahe moya met angkakit ye mayayadet a buwag a ba-mon batang a nipabanlag? Hikan ampagmamangedan! Muna mo po alihen ye mayadet a buwag mo ta-omen mo makit a manged ye makandin buwag nan katongno mo.”

Matandaan ye Kayo makauli ha Dawa na
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Hiyay manged a poon-kayo, ket manged ya met ye dawa na. Noba hiyay aliwan manged a poon-kayo, aliwa ya met manged ye dawa na. ⁴⁴ Balang poon-kayo, ket matandaan ya ha dawa na. Ta hiyay poon-kayon madiwi, ahe yan manawa nin igoh o ubah. ⁴⁵ Wanabay met ye tao. Hiyay taon manged, ket ampaghabi yan kangedan, ta pawa kangedan ye anti ha puho na. Noba hiyay taon maloke, ampaghabi yan mangaloke, ta pawa mangaloke ye anti ha puho na.”

Hilay Luway Kalahin Mānyag nin Baey
(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Taket ta anhabtan yo kon ‘Apo’, noba ahe yo met anhumbongen ye anhabiyen ko? ⁴⁷ Hiyay taon anhumaley kangko, ampanleng boy anhumbongen nay anhabiyen ko. Ket ilalayi koya ⁴⁸ ha taon nangipaideng nin baey. Nangali yan maalale a lubot. Ket impaideng nay baey na ha pundahyon a dapah. Ket ha nayadi na yaynay baey,

nilumateng ye lanab. Ket nadugoh ye baey, noba ahe ya naagwat, ta maghen ye pagkadyag na. ⁴⁹ Noba ayaman a nakange nin hahabi ko a ahe na anhumbongen, ilalayi koya ha taon nangipaideng nin baey a homain pundahyon. Kaya-bay ha nadugoh yan lanab ye baey a impaideng na, ket napuang ya boy nangaagwat kaganaan.”

7

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Ipoh nin maghay Kapitan lan Huhundalon Romano (Mateo 8:5-13)

¹ Pangayadi nan in-adal Apo Jesus yatew kanlan tatao, nakew yayna ha banwan Capernaum. ² Ket ihtew, main maghay kapitan nin huhundalon Romano. Yatin kapitan, main yan ipoh a ampakaadoen na. Ket yatin ipoh na, ampaghakit ya boy angkakamatey yayna. ³ Ha nabalitaan nan kapitan ye tungkol kanan Apo Jesus, nangitubol yan nangaanon tutoan Jujudio a mānangkolan a makew kanan Apo Jesus. Ket imbilin na kanla, “Makew kawo kanan Apo Jesus. Ket ipakiingalo yo kana a lakwen naya ihtin paitaahen ye ipoh ko.” ⁴ Ket hilay intubol na, ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, impakihabi la kana, “Apo, pangiingalo mo. No malyadi dayi, haglapan mo yay kapitan, ta manged yan tao. ⁵ Ta agya aliwa yan Judio, ket maado ya kantawon Jujudio boy nangipaideng ya po nin pāytiponan tawo.”

⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakilakew ya kanla. Ha mahaley hilayna ha baey nan kapitan nin huhundaloh, impahagana na yan kapitan kanlan gagayyem na ta-omen la habiyen kana, “Apo, agya adi kawoyna kano magbannog a umabot ha baey na. Ta ahe ya kano katanggap-tanggap a lakwen mo ha baey na. ⁷ Kaya-bay ahe ya nakew kammo. Noba agya wanabay man, habiyen moynan bengat kano a mitaah yay ipoh na, ket mitaah yan peteg, wanan kapitan kammi. ⁸ Tanda na a main madyag ye bilin nin maghay main kapalyadiyan, ta anti ya met ha hilong nin kapalyadiyan lan matatagay po kana. Boy main met huhundaloh a anti ha hilong nin kapalyadiyan na. Ket no habiyen na ha magha, ‘Makew ka ihtew!’ ket makew ya ihtew, boy no habiyen na met ha magha, ‘Makew ka ihti!’ ket makew ya. Boy no habiyen na ha ipoh na, ‘Diyagen mo yati!’ ket diyagen naya.”

⁹ Pamakange nan Apo Jesus nin impahabi nan kapitan, nagtaka ya boy inumadap ya kanlan malabong a tataon anhumumbong kana. Ket hinabi na kanla, “Yo! Haanin akon bengat nakange nin wanabay a kayadet a pamteg! Agya kanlan Israelita, homain ako po nange nin main wanabay a pamteg.” ¹⁰ Haanin, ha nag-udong hilaynay intubol nan kapitan, ket nakit la a nitaah yaynay ipoh.

Hiyay Pami-ay nan Apo Jesus nin Bugtong a Anak nin Bawon Babayi

¹¹ Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha lugal a Nain. Ket nakilakew hila kana ye mānumbong na boy hilay malabong a tatao. ¹² Ha mahaley hilayna ha ilwangan nin Nain, ket nahagana la hilay malabong a tataon anlumwah nin yatew a lugal a makew mangilbeng nin bugtong a lakin anak nin bawon babayi. ¹³ Ha nakit na yan Apo Jesus ye bawon babayi, nalunoh ya. Kaya-bay hinabi na kana, “Dada, adi kayna tumangih.”

¹⁴ Haanin, hinaleyan na yan Apo Jesus ye ampamatayan lan bangkay. Ket kinimpaan naya. Ket nagpaked hilayna met ye ampamatay. Hinabi nan Apo Jesus kanan lakin natey, “Inong, mimata ka.” ¹⁵ Nimata yan peteg

haka yan naghabi. Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan indo, “Ti yaynay anak mo.”

¹⁶ Uli ha nalyadi, nalimowan hilay kaganaan boy inggalang la yay Apo Dioh. Hinabi la, “Anti yayna kantawo ye makapalyadiyan a podopita. Ket hiyay Apo Dioh, anhaglapan na hilaynay tatao na.” ¹⁷ Ket nitayak ye tungkol kanan Apo Jesus ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea boy ha palibot na.

Hiyay Pangitubol nan Juan a Māmawtihmo nin Mānumbong na kanan Apo Jesus

(Mateo 11:2-19)

¹⁸⁻¹⁹ Haanin, hilay mānumbong nan Juan a Māmawtihmo, imbalita la kana ye didinyag nan Apo Jesus. Kaya-bay hiyay Juan, intubol na hilay luwan mānumbong na a makew manepet kanan Apo Jesus nin wanae, “Hikayna lagi ye Cristo a impangako nan Apo Dioh a lumateng, o mangagad kayi po nin lumbo?”

²⁰ Ket ha niabot hilayna kanan Apo Jesus, hinabi la, “Intubol na kayin Juan a Māmawtihmo a manepet kammo no hikayna ye Cristo a impangako nan Apo Dioh, o mangagad kayi po nin lumbo?”

²¹ Kananyatew, hiyay Apo Jesus, nalatngan la yan ampamaitaah nin malabong a tataon ampaghakit. Ampamaalih ya po nin maloke a ihpidito kanlan tatao boy ampaitaahen na hilay kakapkap. ²² Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanlan intubol nan Juan, “Mag-udong kawoyna kanan Juan. Ket ibalita yo kana ye nange boy nakit yo. Hilay kakapkap, ampakakit hilayna. Hilay lulumpo, ampakakodang hilayna. Hilay kinating, nitaah hilayna. Hilay teteek, ampakange hilayna. Hilay natey, nabi-ay hilaan uman boy hiyay Manged a Balita, an-ipatanda ana met kanlan mangaidap. ²³ Minged yay taon ahe ampagluwaluwa kangko.”

²⁴ Pamikuyot lan intubol nan Juan, hinabi nan Apo Jesus kanlan malabong a tatao, “Ha nakew kawo ihtew ha wangwang, hinyay anhidudowen yon makit? Maghay malawak a ampiangin-angin? Ahe! ²⁵ Maghay taon nakabado nin matampa? Ahe, ta hilay tataon nakabado nin matampa boy ampagbi-ay nin pagpapakapda, ket ihtew yo hila makit ha mangayadet a baey. ²⁶ Nakew kawo kana, ta labay yon makakit nin maghay podopita nin Dioh, kali? Awo, peteg a magha yan podopita ye Juan a Māmawtihmo. Ket habiyen ko kanyo a umiigit ya po ha maghay podopita. ²⁷ Ta hiyay Juan ye andektan nan Apo Dioh ha naihulat a Habi na, ‘Mangitubol akon māngihabi ko a mauna kammo ta-omen na italadan ye danan mo.’ ”*

²⁸ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, homain umiigit kanan Juan a Māmawtihmo. Noba agya wanabay man, hiyay pinakamaaypa kanlan anhakopen nan Apo Dioh, ket umiigit ya po kanan Juan.”†

²⁹ Ket hilay kaganaan a tatao, agya hilay māningil nin bowih, pamakange lan hinabi nan Apo Jesus, hinabi la, “Huhto ye man-ipadyag nan Apo Dioh.” Hinabi la yatew, ta napabawtihmo hila kanan Juan. ³⁰ Noba hilay Papisiseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ahe la inawo ye man-ipadyag nan Apo Dioh ha bi-ay la, ta ahe hila napabawtihmo kanan Juan.

³¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Hinya lagi ye pangilalayian ko kanlan tatao kananyatin panaon? Boy hinya lagi ye pangipadihowan ko kanla?

* ^{7:27} Malakias 3:1. † ^{7:28} Umiigit hila kanan Juan, ta hilabay ye makakit nin pandugi nin panakop nan Apo Dioh. Hiyay Juan, natey yayna bayo nandugi ye panakop nan Apo Dioh.

³² Ipadihu ko hila ha aanak a ampikno ha paydagawan a ampanghaan lay kadagaw la, a wanla,
 ‘Tinigtigan mi kawon pangkahal,
 noba ahe kawo tinumalek!
 Kinantaan mi kawon kanta no main natey,
 noba ahe kawo met tinumangih!’

³³ Wanabay ya met ateed ye dinyag yo kammin Juan a Māmawtihmo, ta padiho yo kayin impwida. Ta ha nilumateng yay Juan kanyo, ket nakit yo yan ampagpaltan mangan boy ahe ampinom nin alak. Noba hinabi yo, ‘Hi! Hinelpa yan maloke a ihpidito.’ ³⁴ Ket hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha nilumateng ako ihti ha babe-luta, nakit yo kon ampangan boy ampinom. Noba hinabi yo met, ‘Mahiba yan mangan, māglahing, boy gayyem lan mangakuhit a māningil nin bowih boy kanayon po a māgkahalanan.’ ³⁵ Agya wanabay man, hiyay kadunungan nan Apo Dioh, ket angkakit ha didiyag lan kaganaan a aanak nin Dioh.”

Hiyay Apo Jesus ha Baey nan Simon a maghan Pariseo

³⁶ Ha maghay mangaamot, magha kanlan Papisero a nagngalan Simon ye nanagyat kanan Apo Jesus a makew makipangan ha baey na. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakew ya met. Ket nakidungo yan mangan.

³⁷ Kananyatew a lugal, main maghay babayin katatanda nin kaganaan a māgkahalanan ya. Ha nabalitaan na a anti yay Apo Jesus ha baey nan Simon, ket nilakew naya boy nangaget ya nin pabangon mablin tubat a naikonin ha maghay botin alabahtodo. ³⁸ Ket nakew yan nideng ha golotan nan Apo Jesus. Antumangih ya ha aphayan na. Impatulo nay luwa na ha bitih nan Apo Jesus. Ket pinunahan na nin labok na haka na inumaan boy tiniihan nin pabango.

³⁹ Pamakakit nan Simon ha andiyagen nan babayi ha bitih nan Apo Jesus, inihip na, “No peteg a podopita ya yatin tao, tanda na dayi a māgkahalanan yatin babayi a ampangimpa kana.”

⁴⁰ Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen nan Simon. Kaya-bay hinabi na kana, “Simon, main akon habiyen kammō.”

Nakibat yay Simon, “Hinyatew, Maihtodo?”

⁴¹ Hinabi nan Apo Jesus, “Main luway taon nangutang ha maghay taon māmautang. Hiyay inutang nan magha ket limanggatoh. Ket hiyay magha met, limampo. ⁴² Ha ahe hilayna makabayad, pinaulayan naynan māmautang ye utang la. Haanin, aya kanlan luwa ye igit a mangado kanan māmautang?”

⁴³ Nakibat yay Simon, “Kadihko, hiyay nakautang nin malalabong.”

“Huhto ye pakibat mo,” wanan Apo Jesus.

⁴⁴ Haanin, pinalingayan na yan Apo Jesus ye babayi. Ket hinabi na kanan Simon, “Angkakit mo nayi yatin babayi? Ha hinumlep ako ihti ha baey mo, ket ahe moko bega binyan nin lanom a panguyah nin bibitih ko. Noba yatin babayi, luwa na ye pinanguyah nan bibitih ko boy labok nay pinamunah na. ⁴⁵ Boy ahe moko inumaan bilang pagkakitan nin aliket mon nananggap kangko. Noba yatin babayi, paibat po ha hinumlep ako ihti ha baey mo, ket homain tegen ye panguma na ha bibitih ko. ⁴⁶ Ahe mo tiniihan nin ladak ye ō ko. Noba yatin babayi, tiniihan nay bibitih ko nin mablin pabango. ⁴⁷ Kaya-bay hiyay mayadet a pangado na a impakit na kangko ye ampamapteg a napatawad anay malabang a kakahalanan na. Noba hiyay taon makandi ye kahalanan na a napatawad, ket makandi met ye pangado na a ipakit na.” ⁴⁸ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Napatawad anay kakahalanan mo.”

⁴⁹ Ket hilay kadungo nan Apo Jesus ha panganan, wanla ha ihip la, “Aya ya lagi yatin tao a ampangngaya a mamatawad nin kakahalanan?”

⁵⁰ Hinabi nan Apo Jesus kanan babayi, “Inligtah na kan pamteg mo. Muli kaynan main katanaan.”

8

Hilay Babayin Nangalingay kanan Apo Jesus

¹ Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, nilakew nay babanwa boy babadiyo. Ket impatanda nay Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Diah. Kalamo na hilay labinluwan manumbong na ² boy nangaanon babayin pinaitaah na ha hahakit la boy hilay namaalihan na nin mangaloke a ihpidito. Magha ya kanla ye Maria a anhabtan Magdala ye namaalihan na nin piton mangaloke a ihpidito. ³ Kalamo laya met ye Juana a ahawa nan Cusa a mamaala ha mayadet a baey nan Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Susana, boy hilay kanayon po a babayi. Hilabay ye ampangalingay kanan Apo Jesus boy kanlan manumbong na. Ket hadili lan babandi ye anggawien la ha pangalingay la.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Manabwag (Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ Haanin, malabong a tataon nangibat ha kanayon a babanwa ye ampakew kanan Apo Jesus. Ket in-adal na kanla yatin pangilalayi, ⁵ “Main maghay magtalon ye nakew nanabwag nin bini ha pananaman na. Ha panabwag na, main nangaanon bini ye naampag ha dan. Ket hilatin bibini, natudakan lan tatao boy kinan nin mamananok. ⁶ Main met nangaanon bini ye naampag ha kadapahan a main maimpih a luta. Tinumubo hila noba kadudumali hilan nalangey, ta mamala ye luta. ⁷ Main met nangaampag ha antuboan nin madiwin iilamon. Ket ha tinumubo hilatew a bini, kadlan lan nilumake ye madiwin iilamon. Ket tinugpawan lay tinumubo a bibini. ⁸ Noba main met bibini a naampag ha mabona a luta. Ket malambot ye tubo la boy nanawa hilan titigatoh.” Pangayadi, impakakhaw nan hinabin Apo Jesus, “Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

Hiyay Tikih nin Pangilalayi (Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

⁹ Haanin, hilay manumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, “Hinyay labay habiyen nin pangilalayi mo?”

¹⁰ Nakibat yay Apo Jesus, “Nabyayan kawon pagkataloh nin hiklito nin tungkol ha panakop nan Apo Diah. Noba kanlan kanayon, ampaghabi kon bengat makauli ha pangilalayi ta-omen agya po man ‘mamilew hilan mamilew, ket ahe hila makabalay boy agya po man manlenge hilan manlenge, ket ahe hila makataloh.’ ”*

Hiyay Labay Habiyen nin Pangilalayi nan Apo Jesus tungkol ha Manabwag (Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

¹¹ Hinabi nan Apo Jesus kanlan manumbong na, “Wanae ye labay habiyen nin pangilalayi tungkol ha manabwag. Hiyay bini ket Habi nin Diah. ¹² Ket hiyay dan a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Diah. Noba nilumateng yay Satanas. Ket inalih na ha puho la ye Habi nin Diah ta-omen hila ahe mamteg boy ahe miligtah. ¹³ Ket

* 8:10 Isaias 6:9.

hiyay kadapahan a main maimpih a luta, ket hilabay ye tataon angkaaliket a nakange boy nananggap nin Habi nin Dioh. Noba ahe ya nilumamateng ye papanubok kanla, ket tinalingkulokan la yaynay pamteg la, ta ha nilumateng ye antuboan nin madiwin iilamon a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon nakange nin Habi nin Dioh. Noba hiyay Habi nin Dioh a nange la, ket natugpawan yan malabong a babagay a ampakayootan la, kalabayan a bumatnang boy panumbong ha kalabayan nin laman la. Kaya-bay ahe ya nakapanawa ye Habi nin Dioh ha bi-ay la. ¹⁵ Noba hiyay mabona a luta a kinaampagan nin bibini, ket hilabay ye tataon luboh a nanlengge nin Habi nin Dioh. Ket intanem la ha puho la boy pinaghehpetan la yan hinumbong anggayan nanawa ha bi-ay la.”

*Hiyay Pangilalayi tungkol ha Kingki
(Marcos 4:21-25)*

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Homain taon mamaet nin kingki haka na hakeban nin koden o ikonin ha hilog nin papag, no aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen mahngag ye loob nin baey kanlan lumoob.

¹⁷ Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain hiklito a ahe lano matandaan.”

¹⁸ “Kaya-bay pakaleng-en yon manged ye anhabiyen ko. Ta hiyay taon ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket mapahanan ya po ye tinanda na. Noba hiyay taon ahe ampanumbong nin nange na a kaptegan, ket agya po man hiyay nibaan na a anti kana, ket maalih po kana.”

*Hiyay Indo boy Hilay Kakatongno nan Apo Jesus
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)*

¹⁹ Haanin, hiyay indo nan Apo Jesus boy hilay kakatongno na a lalaki, ket nakew hila kana. Noba ahe hila makahaley kana uli ha kalabong nin tatao. ²⁰ Kaya-bay main tao a nangihabi kanan Apo Jesus, “Hiyay indo mo boy hilay kakatongno mon laki, anti hila ha ilwah. Ket labay lay makikit kammo.”

²¹ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hilay ampanlengge boy ampanumbong nin Habi nin Dioh, ket hilabay ye kakatongno ko boy indo ko.”

*Hiyay Pamatgen nan Apo Jesus nin Makhaw a Angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)*

²² Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus boy hilay manumbong na, ket nilumugan hila ha mayadet a bangka. Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Lumipay kitawo ha dagatdagatan.” Ket ginaodan laynay mayadet a bangka la. ²³ Ket legan anlumipay hila, hiyay Apo Jesus, ket nipakatuloy ya. Haanin, kinumhaw ye angin. Ket hiyay mayadet a bangka la, magaynan mapno nin lanom. Kaya-bay ampipaloke hilayna, ta lumdeg yaynay mayadet a bangka la.

²⁴ Haanin, hilay manumbong na, pinokaw la yay Apo Jesus, a wanla, “Apo! Apo! Lumdeg kitawoyna!”

Nimata yay Apo Jesus. Ket pinaghabiyen na yay angin boy dawyon, a wana, “Tumgen kawo!” Ket tinumgen ye angin boy dawyon. Ket tinumana ana.

²⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan manumbong na, “Way-ih tew ye pamteg yo?” Ket hilay manumbong na, nagtaka hila boy nangalimowan.

Kaya-bay napaytepet-tepet hila, “Aya ya lagi yatin tao? Ta agya angin boy dawyon, ket angkapatgen na.”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Hinelpnan nin Mangaloke a Ihipidito

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, ket niabot hilayna ha lugal lan tataon anhabtan Geraseno, ha lipay nin dagatdagatan Galilea.

²⁷ Ha nakalumbah yaynay Apo Jesus ha bangka, hinagana yan maghay laki a angkumonin ana ihtew a hinelpnan nin maloke a ihpidito. Nabuyot anan panaon a loh-ok ya boy ahe yayna angkumonin ha baey, no aliwan angkumonin yaynan bengat ha yukib a pangilbengan. ²⁸⁻²⁹ Agya ikulong laya man o balolen nin tanikala ye gagamet boy bibitih na, ket angkaboyno na. Maheheg yan anhighiyan nin mangaloke a ihpidito boy an-lugot ha wangwang. Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikan maloke a ihpidito, alihan mo yayna!"

Pamakange nan laki ye hinabi nan Apo Jesus, nangha ya boy nilumukob ya ha adapan na. Ket angkumolih yan ampaghabi, "Jesus, tanda ko a hika ye Anak nan Pinakamakapalyadiyan a Dioh. Aya ka nayi kangko? Pangiungalo mo, adi moko dayi paidapan!"

³⁰ Haanin, tinepet na yan Apo Jesus, "Hinyay ngalan mo?"

"Kawan." Wanabay ye inhebat na, ta malabong a maloke a ihpidito ye hinumlep kana. ³¹ Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, impakiiingalo la kanan Apo Jesus, a wanla, "Adi mo kayi dayi palakwen ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta! ³² No aliwan palubohan mo kayi tana a humlep ha malabong a bababoy a ampambok ha aling nin mapantay."

Ket hinabi nan Apo Jesus, "Higi, kokawoyna!" ³³ Kaya-bay inumalih hilay mangaloke a ihpidito kanan laki. Ket nakew hilaynan hinumlep ha bababoy. Haanin, hilay bababoy, nipapayew hilan nipataboy ha bengaw nin dagatdagatan. Ket ihtew hilaynan nangaalimeh.

³⁴ Ha nakit lan ampanayhay nin bababoy ye nalyadi, ket nayew hilan nangibalita kanlan tatao ha banwa boy babadiyo. ³⁵ Kaya-bay hilay tataon nakange, nakew hila ihtew ta-omen la bilewen ye nalyadi. Pamiabot la kanan Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, nakit la a matino yayna boy nakabadoyna a ampikno ha haley bitih nan Apo Jesus. Ket nalimowan hilay tatao uli ha nakit la. ³⁶ Haanin, hilay tataon nakakit nin nalyadi, imbalita la kanlan tataon kapipilateng, "Hiyay Apo Jesus, pinaalih na hilay mangaloke a ihpidito kanan laki."

³⁷ Ket hilay tataon taga Geraseno, impakihabi la kanan Apo Jesus, a wanla, "Umalih kayna ihti ha lugal mi, ta angkalimo kayinan tubat kammo."

Kaya-bay hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, nilumugan hilayna ha bangka. Ket inumalih hilayna nin yatew a lugal. ³⁸ Bayo yan inumalih ye Apo Jesus, hiyay lakin inalihan nin mangaloke a ihpidito, ket nakiiingalo ya kana, a wana, "Makilakew ako met dayi kammo." Noba ahe na inawo Apo Jesus, no aliwan pinauli na yaynan ingat, a wana, ³⁹ "Muli kayna ha angkunaan yo. Ket hiyay kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh kammo, ibalita mo kanlan tatao." Ket nuli yan peteg ye laki. Ket imbalita na kanlan kaganaan a tatao nin yatew a banwa ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus kana.

Hiyay Anak nan Jairo boy hiyay Babayin Andayaen

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Ha nag-udong yay Apo Jesus ha lipay dagatdagatan, hilay tatao ihtew, ket angkaaliket hilan nananggap kana, ta an-agaden laya. ⁴¹ Haanin, main nilumateng a maghay lakin nagngalan Jairo a maghay mānguna ha

pāytiponan lan Jujudio. Nanalimukod ya ha adapan nan Apo Jesus. Ket hinabi na, “Pangiingalo mo, Apo, ta makew ka dayi ha baey ko. ⁴² Ta hiyay bugtong a anak kon balatang a nagtaon labinluwa, ket angkakamatey yayna.

Ket legan anlakwen na yan Apo Jesus ye anak nan Jairo, malabong hilay tataon ampaypapaletpet kanan Apo Jesus. ⁴³ Haanin, main met maghay babayi kanla ihtew ye labinluway taon anan andayaen. [Ket nauboh nayna ye babandi na ha pagpapatambal na.] Noba homain bega nakapaitaah kana. ⁴⁴ Ket nakipaletpet ya met kanlan tatao angga ha niabot ya ha golotan nan Apo Jesus. Ket kiniwit nay laylay nin bado na. Ket kapiipikhaan, tinumgen anay pandumaya na.

⁴⁵ Ket haanin, nanepet yay Apo Jesus, “Ayay nangiwit kangko?”

Noba hinabi lan kaganaan, “Aliwan hiko!”

Kaya-bay hinabi nan Pedro, “Apo, tanda moynabay met a malabong ye tataon ampaypapaletpet kammo.”

⁴⁶ Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Pedro, “Main nangiwit kangko, ta natanam kon main kapalyadiyan a nilumwah kangko.” ⁴⁷ Haanin, ha natandaan nan babayi a ahe na maitayo kanan Apo Jesus ye dinyag na, ampamigpig yan hinumaley kana boy nilumukob ya ha adapan na. Ket hinabi na kanlan kaganaan a tatao a anti ihtew no taket ta kiniwit na yay Apo Jesus boy no way-omen yan nitaah.

⁴⁸ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Inang, nitaah ka uli ha pamteg mo. Muli kaynan main katanaan.”

⁴⁹ Legan angkatongtongen naya po Apo Jesus ye babayi, main nilumateng a taon nangibat ha baey nan Jairo. Hinabi na, “Adi mo yayna an-abaen ye Maihtodo, ta natey yaynay anak mo.”

⁵⁰ Pamakange nan Apo Jesus ye hinabi nan tao, hinabi na kanan Jairo, “Adi ka angkalimo. Mamteg kan bengat, ket mabi-ay yan uman ye anak mo.” ⁵¹ Pamiabot nan Apo Jesus ha baey nan Jairo, homain yan kanayon a inlamo ha loob nin baey, no aliwan hiyay Pedro, Santiago, Juan, boy hilay tutoa nan anak bengat. ⁵² Hilay kaganaan a tataon anti ihtew, antangihan boy an-andangan la yay anak a natey.

Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Adi kawo antumangih, ta ahe yan natey ye anak, no aliwan angkatuloy yan bengat.” ⁵³ Ket kinailiyan laya, ta tanda la a natey yaynay anak. ⁵⁴ Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye gamet nan anak. Ket hinabi na, “Inang, mimata ka.” ⁵⁵ Ket kananyatew met ateed, nabi-ay yay anak boy nimata ya. Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakanen yoya.” ⁵⁶ Haanin, nagtaka hilan tubat ye tutoa nan anak. Noba imbilin nan Apo Jesus kanla, “Yatin nalyadi, ket adi yo anhabiyen ha agya ayaaman a tao.”

9

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Labinluwan Apohtol (Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

¹ Ha maghay mangaamot, hinagyat na hilay labinluwan mānumbong na a humaley kana. Ket binyan na hilan kapalyadiyan boy katulidan a mamaalih nin kaganaan a mangaloke a ihpidito boy mamaitaah kanlan ampaghakit. ² Ket intubol na hilaynan mangipatanda nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy mamaitaah hilan ampaghakit. ³ Binilinan na hila, “Ha pangumodang yo, adi kawo ampangaget nin hinyaman, agya teken, bakoto, pamangan, pilak o bado a paghagiliyan yo. ⁴ Makidagoh

kawo kanlan ayaman a mamadagoh kanyo. Ket ihtewbay kawo tana kumonin angga ha umalih kawo nin yatew a lugal. ⁵ Noba no ahe la kawo tanggapen, ikampag yo po ye tuwapok ha bibitih yo bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket alihan yo hilayna.”

⁶ Haanin, nanige hilaynay mānubong nan Apo Jesus. Ket nakew hila ha binabadiyo a nangipatanda nin Manged a Balita boy namaitaah hilan ampaghakit ha agya way-ih tew man a anlakwen la.

*Hiyay Pagkayoot nin Ihip nan Gobilnadol Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)*

⁷ Haanin, hiyay Herodes Antipas a gobilnadol ha plobinhiyan Galilea, ha nabalitaan nay kaganaan a andiyagen nan Apo Jesus, nayoot ye ihip na, ta main ampaghabi, “Nabi-ay yan uman ye Juan a Māmawtihmo.”

⁸ Ket hilay kanayon met, anhabiyen la, “Hiyabay ye podopita Elias a nabi-ay uman. Ket napakit yayna man!”

Ket anhabiyen la met nin kanayon, “Ah, hiyabay ye magha kanlan podopita hatew a nabi-ay uman!”

⁹ Noba hinabi nan Gobilnadol Herodes Antipas, “Hiyay Juan, natey yayna, ta pinaputohan ko yan leey. Noba aya yatin taon angkabalitaan kon ampanyag nin kapagtakaan?” Kaya-bay hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, pinakikwanan na yan makit ye Apo Jesus.

*Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Liman Libo katao
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)*

¹⁰ Ha nag-udong hilaynay apohtol, imbalita la kanan Apo Jesus ye kaganaan a didinyag la. Pangayadi, pinagkalamo na hilan nakew ha banwan Bethsaida a hilahilan bengat. ¹¹ Noba ha natandaan lan tatao a inumalih hilayna, hinumumbong hila kanla. Ket ha panlumutang la ihtew, tinanggap na hila met Apo Jesus. Ket in-adal na kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Diah boy pinaitaah na hilay ampaghakit.

¹² Ha ampitanghob anay mangaamot, hinumaley hilay labinluwan apohtol kana. Ket hinabi la, “Maihtodo, anti kitawo ha wangwang. Kaya-bay habiyen moyna kanlan tatao a makew hilayna ha mangahaley a babadiyo boy pananamanan ta-omen hila manapul nin pamangan la boy pagdagohan la.”

¹³ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ahe, hikawoy mamay nin pamangan la.”

Nakibat hila, “Limay tinapay boy luway malanghit bengat ye anti ihti. Makew kayi lawen manaliw nin pamangan la?” ¹⁴ Hiyay bilang lan lalaki ihtew, mangalimay libo.

Noba hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Paiknoen yo hilan puhto-puhto nin manilimampo.” ¹⁵ Ket pinaikno la hilan kaganaan.

¹⁶ Haanin, kingwa nan Apo Jesus ye limay tinapay boy luway malanghit. Tinumangal ya ha langit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Diah. Binihilbih-il na yay limay tinapay boy pinutuh-putoh na yay luway malanghit. Ket in-ibay na kanlan mānubong na. Ket impatped la met kanlan tatao. ¹⁷ Nangan hilan kaganaan boy nangabhoy. Pangayadi lan nangan, hilay mānubong na, tinipon lay tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.

*Hiyay Pangipatanda nan Pedro nin tungkol kanan Apo Jesus
(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)*

¹⁸ Ha maghay mangaamot, legan ampakigwang yay Apo Jesus a bubukod na, hinumaley hilay mānumbong na kana. Haanin, tinepet na hila, “Aya ko kano ha ihip lan tatao?”

¹⁹ Nakibat hila, “Anhabiyen lan kanayon a hika ye Juan a Māmawtihmo. Hilay kanayon met, anhabiyen la a hika ye podopitan Elias. Ket hilay kanayon po, anhabiyen la met a hika ye magha kanlan podopita hatew a nabi-ay uman.”

²⁰ Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, “Hikawo nayi, aya ko?”

Nakibat yay Pedro, “Hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.”

²¹ Noba mahehpet na hilan binilinan Apo Jesus ye mānumbong na, “Adi yoyna anhabiyen ha agya ayaman.”

²² Hinabi na po kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan a magdiha nin malabong a pamaidap. Ikahwil la kon tutoan Judio a mānungkolan, mānguna a papadi, boy mamaihtodo nin Bibilin. Ipatatey lako, noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

²³ Haanin, hinabi na kanlan kaganaan a anti ihtew, “Ayaman a malabay manumbong kangko, ket katapulan a liwaan nay hadili nan kalabayan boy minamangaamot yan nakahadya a matey ha panumbong na kangko a bamo yan ampamatay nin kodoh. ²⁴ Ta ayaman a taon ampangihlib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a taon matey uli kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ²⁵ Main nayi pakinabang ha maghay tao, no mapagkonin nay kaganaan a babandi ihti ha babe-luta, noba mipalakew ya met ha kapaduhaan a homain anggaan ye kalelwa na? ²⁶ Ta ayaman a mangikading-ey kangko boy hahabi ko, ikading-ey koya met lano ha pag-udong ko. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha pag-udong ko, main akon kahnagan boy anti kangko ye kahnagan nan Apo Dioh boy kalamo ko hilay aanghil nin Dioh. ²⁷ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Main nangaano kanyo ihti ye ahe po matey anggan makit la ye panakop nan Apo Dioh.”

Hiyay Pagkauman nin Kadih nan Apo Jesus (Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸ Pangalabah nin mangawaloy mangaamot, hiyay Apo Jesus, hinumaka ya ha mapantay ta-omen ya makigwang. Inlamo na yay Pedro, Juan boy Santiago. ²⁹ Haanin, legan ampakigwang ya, ket nauman ye kadih na. Ket hiyay bado na, ampakapulag uli ha tubat a kaputian. ³⁰ Kapipikhaan, main luway laki a napakit kanla a ampakitongtong kanan Apo Jesus, hiyay Moises boy Elias a podopita hatew. ³¹ Ket ampakapulag hila met a omen kanan Apo Jesus. Hinabi la kana, “Madanon kaynan matey. Ket ihtew ka matey ha banwan Jerusalem.”

³² Hiyay Pedro boy hilay kalalamoan na, ket maiplek hilan angkatuloy, noba nakaimukat hila. Ket nakit lay ampakapulag a kahnagan nan Apo Jesus boy nakit laya met ye Moises boy Elias a ampideng ha talig na.

³³ Haanin, legan an-umalih yaynay Moises boy Elias ha talig nan Apo Jesus, hinabi nan Pedro kanan Apo Jesus, “Maihtodo! Manged, ta anti kitawo ihti. Mainyag kayin tatlon hongab ihti. Hiyay maghan hongab, kammoo. Hiyay ikalwa, kanan Moises. Boy hiyay ikatlo, kanan Elias.” Nahabi na yatew, ta ampangalimokaw ya. ³⁴ Legan ampaghabi ya po ye Pedro, inameyan hilan owep. Ket nalimowan hila.

³⁵ Haanin, main bihnga a ibat ha owep a ampaghabin wanae, “Yabayti ye Anak kon pinili ko. Leng-en yoy habiyen na.” ³⁶ Ha tinumgen yaynay bihnga, nakit lan mānumbong na a bubukod naynan Apo Jesus. Ket yatin nakit la, ahe la po hinabi ha agya ayaman kananyatew a panaon.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus nin Anak a Lakin Hinelpa nin Maloke a Ihipidito

(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

³⁷ Kabekahan, ha nakaduong hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na paibat ha mapantay, hinagana hilan malabong a tatao. ³⁸ Haanin, main maghay lakin nangha kanan Apo Jesus nin wanae, “Maihtodo, bilewen moya man ye bugtong kon anak a laki. ³⁹ No anhighiyan na yan maloke a ihpidito, kapipikhaan ket angkumulih, ampangolimpatang boy ampagbola-bola ye bebey na. Ahe na yaynan an-alihan nin maloke a ihpidito boy tubat na yaynan ampattyiyaan. ⁴⁰ Impakihabi ko kanlan mānumbong mo, ‘Pangiingalo yo man, ta paalihen yo yay maloke a ihpidito kanan anak ko.’ Noba ahe la yan mapaalih.”

⁴¹ Nakibat yay Apo Jesus, “Hikawon tatao haanin a panaon, homain kawon pamteg kanan Apo Diah boy matiko ye ihip yo. Anggan makano katawo po lagi pag-anohan? Ilakew moya ihti ye anak mo.” ⁴² Ha anhumaley yaynay anak kanan Apo Jesus, impuang na yan pinakolimpatang nin maloke a ihpidito. Noba hiyay Apo Jesus, pinaghabiyen na yay maloke a ihpidito boy pinaitaah na yay anak. Ket inggawang na yayna kanan bapa na. ⁴³ Ket hilay tatao, nagtaka hilan tubat ha nakit lay kapalyadiyan nan Apo Diah.

Hiyay Ikalwan Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Legan ampagtaka hilay tatao ha dinyag nan Apo Jesus, hinabi na kanlan mānumbong na, ⁴⁴ “Pakaleng-en boy pakaihipen yon manged yatin habiyen ko. Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket maigawang lano kanlan mānungkolan.” ⁴⁵ Noba hilay mānumbong na, ahe la natalohan ye hinabi na, ta ahe na impaluboh Apo Diah a matalohan la. Ket angkalimo hila met a manepet kana.

Hiyay Pinakamatagay

(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

⁴⁶ Ha maghay mangaamot, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ket pinayngatngatan la no aya kanlay maibilang a pinakamatagay. ⁴⁷ Noba tanda nan Apo Jesus ye ihip la. Kaya-bay nanagyat yan maghay makandin anak haka na yan pinaideng ha talig na. ⁴⁸ Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ayaman a ampananggap nin omen kananyatin anak uli ha panumbong na kangko, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a ampananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa kon Diah a nangitubol kangko. Ta ayaman kanyon kaganaan ye mapagmakaaypa a omen kananyatin anak, ket hiyayna ye pinakamatagay.”

Hilay Ahe Angkumuntada kantawo ket Katupig tawo

(Marcos 9:38-40)

⁴⁹ Haanin, hinabi nan Juan kanan Apo Jesus, “Apo, main kayin nakit a taon ampamaalih nin mangaloke a ihpidito ha ngalan mo. Ket binawalan miya, ta aliwa tawo yan kalamo.”

⁵⁰ Noba hinabi nan Apo Jesus, “Adi yoya ambawalan, ta ayaman a ahe angkumuntada kantawo, ket katupig tawo ya.”

Hiyay Ahe la Pananggap kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Samaria

⁵¹ Haanin, ha madanon yaynan mag-udong ha langit ye Apo Jesus, imbuton na ha ihip na ye makew ha banwan Jerusalem. ⁵² Kaya-bay

nangitubol yan ano kataon mauna kana ha maghay badiyo ha plobinhiyan Samaria ta-omen hila mangihadya nin pagdagohan na. ⁵³ Noba hiyay Apo Jesus, ahe laya tinanggap nin tatao ha plobinhiyan Samaria, ta tanda lan palakew ya ha banwan Jerusalem.* ⁵⁴ Ha natandaan lan Santiago boy Juan a homain nananggap kanan Apo Jesus ihtew, nanepet hila kana, "Apo, labay mo nayi a paudanan mi hilan apoy ta-omen hila maulam?" ⁵⁵ Noba pinalingayan na hilan Apo Jesus boy pinaghabyan. ⁵⁶ Ket nakew hilayna ingat ha kanayon a badiyo.

*Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Ket legan angkumodang hila, main maghay lakin hinumaley boy naghabi kanan Apo Jesus nin wanae, "Kilakew ako kammo, agya way-ih tew ka makew."

⁵⁸ Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Hilay ahontawon, main hilan lubot a angkunaan boy hilay mamanokmanok, main hilan hay. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket homain akon hadilin baey a mapagpainawaan."

⁵⁹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan magha po a laki, "Kilakew ka kangko."

Noba nakibat yay laki, "Apo, palubohan moko po dayin muli ta-omen koya po ipailbeng ye bapa ko."

⁶⁰ Nakibat yay Apo Jesus kana, "Ipailbeng moya tana ye minatey mo kanlan nangamatey ha pamilew nan Apo Diah. Noba hika, makew kayna. Ket ipatanda moy tungkol ha panakop nan Apo Diah."

⁶¹ Main po kanayon a naghabi kanan Apo Jesus, "Kilakew ako kammo, Apo. Noba paolayan moko po muli, ta magpatanid ako po kanlan pamilya ko."

⁶² Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Ayaman a malabay makilakew kangko noba pamapalingay na, ket ahe ya malyadin maghilbi kanan Apo Diah ha panakopan na. Nailalayi ya ha taon ampangadado a pamapalingay. Kaya-bay tiko-tiko ye dinanan na."

10

Hiyay Pangitubol nan Apo Jesus ha Pitompo boy Luway Manumbong na

¹ Pangayadi yatew, namili yay Apo Jesus nin pitompo boy luwa katao. Ket intubol na hilan maniluwa a mauna kana ha balang banwa boy lulugal a lakwen na. ² Hinabi na kanla, "Bilewen yo hilay malabong a tataon nakahadya anan pahakop kanan Apo Diah a ba-mon paday a malyadinan pupolen, noba kulang ye mamupol. Kaya-bay ipakigwang yo kanan Apo a nagkonin nin pupolen a mangitubol yan malabong a mamupol. ³ Higi, manige kawoyna! Itubol katawo a ba-mon tupa kanlan tataon ba-mon ahontawon. ⁴ Adi kawo ampangaget nin pitaka, kubot, o pakalan a ihtiping. Ket ha pangumodang yo, adi kawo tumgen uli ha pangidlaw yo ha agya ayaman ha dan. ⁵ Ket ha panhumlep yo ha maghay baey, habiyen yoy wanae, 'Magkamain hila dayin katanaan ye nagbaey.' ⁶ Ket no manged ye pananggap la kanyo, peteg a magkamain hilan katanaan nan Apo Diah. Noba no aliwan manged ye pananggap la kanyo, ahe hila magkamain. ⁷ Ihtew kawoyna kumonin kanlan mamadagoh kanyo. Adi

* **9:53** Hilay Samaritano, main hilan hadilin timplo ihtew ha matundol nin Gerazim ha Samaria. Kaya-bay ahe la labay a magdan hilay Judio ha banwa la ta-omen maghimba ha Timplo ha Jerusalem.

kawoyna pamakew-pakew kanlan kanayon. Kanen yo boy inomen yoy agya hinyaman a iapag la kanyo. Ta hiyay mag-obda, katapulan a biyan yan matapul na. ⁸ No makew kawo ha maghay banwa boy tanggapen la kawo ihtew, kanen yoy hinyaman a iapag la kanyo. ⁹ Paitaahen yo hilay ampaghakit ihtew boy habiyen yo kanla, 'Madanon anay panakop nan Apo Dioh kanyo.' ¹⁰ Noba no ahe la kawo tanggapen ha maghay banwa, ket makew kawo ha dān nin yatew a banwa, ket habiyen yoy wanae, ¹¹ 'Ulita ahe yo labay tanggapen ye ipatanda mi kanyo, agya tuwapok nin banwa yo a nipayket ha bibitih mi, ket ikampag mi bilang pangipatanda kanyo a maloke ye dinyag yo. Noba pakaihipen yo yati. Madanon anay panakop nan Apo Dioh.' ¹² Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanlan tatao kananyatin banwa dinan kanlan taga Sodoma a nanyag nin kalok-an hatew."

Babala kanlan tataon Ahe Maghehe
(Mateo 11:20-24)

¹³ Hinabi na po Apo Jesus, "Hikawon taga Corazin boy hikawon taga Bethsaida, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no hiyay kapagtakaan a dinyag ko kanyo, ket ihtew koyna dayin dinyag ha Tiro boy ha Sidon,* ket nabuyot hilayna dayin naghoot nin tapih a mangitit a pamaneh ye angkumonin ihtew boy nikno ha tubog bilang pagkakitan a ampaghehe hilayna ha kakahalanan la. ¹⁴ Noba ha Mangaamot nin Panuhga, mamabyat ye ipaduha kanyo dinan kanlan taga Tiro boy taga Sidon. ¹⁵ Ket hikawon taga Capernaum, nabaan yo nayi a midangal kawo angga ha langit? Ahe! Itapon na kawon Apo Dioh ha impilno!"

¹⁶ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, "Ayaman a ampanleng kanyo, ket hikoyanay anleng-en na. Ayaman a ampangikahwil kanyo, ket hikoyanay an-ikahwil na. Ket hiyay ampangikahwil kangko, an-ikahwil na yayna met ye Bapa a Dioh a nangitubol kangko."

Hiyay Pag-udong lan Pitompo boy Luwa

¹⁷ Haanin, hilay pitompo boy luwa kataon intubol nan Apo Jesus, mahayaghag hilan nag-udong kana. Ket hinabi la kana, "Apo, agya hilay maloke a ihpidito, angkapaalih mi hila makauli ha ngalan mo."

¹⁸ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Nakit ko yay Satanas a naalih kana ye kapalyadiyan na a omen ha kapadah nin kilat. ¹⁹ Binyanan katawon kapalyadiyan ta-omen yoya hamboten ye kaganaan a kapalyadiyan nan Satanas a kaaway tawo a ba-mon pangititudak nin bibikat boy kokoninipit, noba ahe kawo mapano. ²⁰ Noba agya wanabay man, adi yo an-ikaaliket ye pamaalih yon mangaloke a ihpidito, no aliwan hiyay ikaaliket yo, ket nakalihitayna ngangalan yo ha libdo nin bi-ay ha langit."

Naaliket yay Apo Jesus
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Kananyatew met ateed a odah, hiyay Apo Jesus, ket naheb yan kaaliketan nin Ihpiditon Dioh. Ket nakigwang yan wanae, "Bapa ko a Apo ha langit boy ihti ha babe-luta, ampahalamatan kata, ta hilatin kapategan, ket ahe mo impatanda kanlan tataon ampangibaan nin hadili la a mangahidi boy mangadunong, no aliwan kanlan tataon mangakandin bengat ye tinanda a omen kanlan mangakandin aanak. Awo, Bapa ko, dinyag mo yatew, ta yabaytew ye kalabayan mo."

* **10:13** Hilay taga Tiro boy taga Sidon, ket aliwa hilan Judio, mangaloke hila boy ahe hila naghehe ha kakahalanan la.

²² Pangayadi nan nakigwang, hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “Impabaala naynan Bapa kon Dioh kangko ye kaganaan a babagay. Ket homain nagtanda kangko, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh bengat. Homain met nagtanda kanan Bapa kon Dioh, no aliwan hikon bengat a Anak na boy hilay tataon labay kon pangipatandaan kana.”

²³ Haanin, hiyay Apo Jesus, inadap na hilay mānubong na. Ket hinabi na kanla a hilabay bengat ye ampakange, “Minged kawo, ta nakit yo ye didinyag ko. ²⁴ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! Hatew, malabong hilay popodopita boy popoon ye malabay makakit boy makange nin nakit boy nange yo haanin. Noba ahe nalyadi yati ha panaon la.”

Hiyay Pangilalay tungkol ha Manged a Samaritano

²⁵ Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao, main maghay maihtodo nin Bibilin ihtew. Nideng yan nanepet, ta labay na yan kaloten ye Apo Jesus ha hahabi na. Hinabi na, “Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”

²⁶ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hinyay anti ha Bibilin? Hinyay angkabaha mo ihtew?”

²⁷ Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, “Hiyay Apo mon Dioh, ket adoen mo yan luboh ha puho, luboh ha kalelwa, luboh ha kakhawan boy luboh ha ihip mo.† Boy hiyay kapadiho mon tao met, katapulan mo yan adoen nin omen ha pangado mo nin hadili mo.”‡

²⁸ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Huhto ye pakibat mo. Kaya-bay wanabay ye diyagen mo ta-omen ka mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.”

²⁹ Noba hiyay maihtodo nin Bibilin, ket ahe na labay a mipading-ey ya. Kaya-bay nanepet yayna man, “Aya yain a kapadiho kon tao a katapulan kon adoen?”

³⁰ Nakibat yay Apo Jesus kana makauli ha pangilalay, “Main maghay taon ibat ha banwan Jerusalem a palakew ha banwan Jerico. Legan angkumodang ya, hinagana yan tutulihan. Niloh-okan laya, kingwa lay bado na boy pilak na, boy binogbog laya angga ha angkakamatey yayna haka la yayna inalihan. ³¹ Haanin, main padi a nipadān ihtew. Ha nakit na yay lakin nabogbog, niliklikan naya. Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na. ³² Haanin, nipadān ya met ihtew ye maghay lakin lahi nan Levi.§ Noba ha nakit na yay lakin nabogbog, niliklikan naya met. Ket nagpahulong yayna ha pangumodang na. ³³ Haanin, main met maghay Samaritano* a nipadān ihtew. Ket ha nakit na yay lakin nabogbog, nalunoh ya kana. ³⁴ Hinaleyan naya haka na inuyahan nin ladak boy alak ye huhugat na haka na binelbelan nin tapih. Pangayadi, inhakay naya ha ahno na. Ket inlakew na yayna ha baey a an-abangan. Ket ihtew naya hinayhay. ³⁵ Kabekahan, hiyay Samaritano, binyanan na yan luway palata a mital ye nagbaey haka na hinabi, ‘Hayhayen mo yan manged. Ket no magkulang man yati, ket bayadan ko lano ha pag-udong ko.’”

³⁶ Haanin, nanepet yay Apo Jesus kanan maihtodo nin Bibilin, “Aya lagi kanlan tatlo ye main pangado kanan taon binogbog lan tutulihan?”

³⁷ Nakibat yay maihtodo nin Bibilin, “Hiyay nangingalo kana.”

† 10:27 Deuteronomio 6:5. ‡ 10:27 Levitico 19:18. § 10:32 Kaganaan a lalakin Levi, ket ampanaglap hila kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh. * 10:33 Hiyay lahi lan tataon Samaritano, ket main hale a daya lan Jujudio boy daya lan kanayon po a lahi. Kaya-bay maaypa ye pamilew lan Jujudio kanla boy main hilan hakit nakem kanlan Samaritano.

Hinabi nan Apo Jesus kana, "Kokayna awod, ket wanabay met ateed ye diyagen mo."

Hiyay Pangumewah nan Apo Jesus kanan Marta boy Maria

³⁸ Ha pangumodang lan Apo Jesus boy mānubong na, ket niabot hila ha maghay badiyo. Main babayi ihtew a nagngalan Marta. Ket angkaaliket yan nananggap kanlan Apo Jesus ha baey na. ³⁹ Hiyay Marta, main yan katongno a nagngalan Maria. Hiyay Maria, ampikno yan bengat ha aphayan nan Apo Jesus, ta ampanlenge ya ha an-iadal na. ⁴⁰ Noba hiyay Marta, ket angkagagah ya ha pangihadya nan pamangan boy inomen nan Apo Jesus boy hilay mānubong na. Kaya-bay hinumaley ya kanan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, "Apo, homain nayi bali kammo a hiyay katongno ko, ket ampikno yan bengat boy ampaolayan na kon ampangihadya? Habiye mo man kana a haglanan nako met."

⁴¹ Noba hinabi nan Apo Jesus kana, "Marta, angkayoot ka boy angkagagah ka ha malabong a babagay. ⁴² Noba mamaghan bengat ye katapulan. Ket yati ye pinili nan Maria, hiyay manlenge kangko. Ket yabayti ye mamanged. Ket ahe yaina maalih kana agya makanoman."

11

*Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus nin tungkol ha Pakigwang
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, nakew yan nakigwang ha maghay lugal. Pangayadi nan nakigwang, hinabi nin magha kanlan mānubong na, "Apo, adalan yo kayi man no hinyay habiyen mi ha pamakigwang mi a omen ha dinyag nan Juan a Māmawtihmo kanlan mānubong na."

² Hinabi nan Apo Jesus kanla, "No makigwang kawo, wanae ye habiyen yo,

'Bapa min Dioh, galangen laka dayin kaganaan a tatao. Apo, hakopen mo kayinan kaganaan.

³ Biyan mo kayin pamangan mi ha minamangaamot.

⁴ Boy patawaden mo kayi ha kakahalaman mi, ta pinatawad mi hilayna met ye kaganaan a nagkahalaman kammi. Adi mo kayi ampaolayan a matukho.' "

⁵ Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanla, "Alimbawa, ha bunak madeglem, magha kanyo ye makew ha baey nin gayyem na. Ket nakihabi ya, 'Gayyem, padaman moko man nin tatloy tinapay mo. ⁶ Ta hiyay gayyem ko a ibat ha mataang, ket anti ya ha baey ko. Ket homain akon maipakan kana.' ⁷ Haanin, wanae ya met ye pakibat nan gayyem mo a anti ha loob nin baey na, 'Adi mo koyna an-abaen, ta ampida kayinan anak ko boy nakaleneb yaynay ilwangan. Kaya-bay ahe koynan labay ye mimatan mamyay kammo.' " ⁸ Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Habiye ko kanyo, agya po man mitagayyem kawo, ahe na kan imataen. Noba ulita mauplit ka, imataen na kan teed ta-omen na ibyay ye ampakikwaen mo kana."

⁹ "Kaya-bay wanae ye habiyen ko. Mangawok kawo kanan Apo Dioh, ket biyan na kawo. Tapulen yo kana ye matapul yo, ket matapulan yo. Paapo kawo kana, ket palooben na kawo. ¹⁰ Ta hilay kaganaan a ampangawok kanan Apo Dioh, ket ambian na hila. Hilay kaganaan a ampanapul kana nin matapul la, ket ampakatapul. Hilay kaganaan a ampaapo, ket ampalooben na. ¹¹ Hikawon babapa, no makikwa yan malanghit ye anak

yo, ahe yoya biyan nin bikat, kali? ¹² Ket no makikwa yan talay, ahe yoya biyan nin koninipit, kali? ¹³ Haanin no hikawo po man a mangaloke ket tanda yoy mamyang nin manganged a babagay kanlan aanak yo, lalalo yaynay Bapa yon Dioh a anti ha langit! Ta ibyay nay Ihpido na kanlan ampakikwa kana.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Beelzebul

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

¹⁴ Ha maghay mangaamot, hiyay Apo Jesus, namaalih yan maloke a ihpidito a ampamaangang nin maghay laki. Ha inumalih yaynay maloke a ihpidito kanan laki, ket ampakahabi yayna. Ket hilay tatao ihtew, nagtaka hila. ¹⁵ Noba hinabi lan kanayon, “Ah! Ampakaalih yan mangaloke a ihpidito, ta hiyay Satanas a poon lan mangaloke a ihpidito ye namyang kana nin kapalyadiyan a manyag nin wanabay.”

¹⁶ Hilay kanayon kanla, labay la yan huboken ye Apo Jesus. Kaya-bay nakikwa hulan kapagtakaan kana bilang pagkakitan a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh. ¹⁷ Noba tanda nan Apo Jesus ye an-ihipen la. Kaya-bay hinabi na kanla, “No hilay tataon angkumonin ha maghay panakopan ket mapay-away-away, madama ye panakopan. Wanabay met ye malyadi ha maghay pamilya a ampay-away-away. ¹⁸ Kaya-bay no kalabanen na hulan Satanas ye anhakopen na, ket ahe ya magbuyot ye panakop na, kali? Anhabiyen yon ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha kapalyadiyan nan Satanas, noba aliwan peteg yain a anhabiyen yo! ¹⁹ Haanin, no hiyay Satanas ye namyang kangko nin kapalyadiyan a mamaalih nin mangaloke a ihpidito, aya met awod ye namyang nin kapalyadiyan kanlan manumbong yo, ta ampamaalih hila met nin mangaloke a ihpidito? Hilay manumbong yoyna met ye makapipapteg a aliwan huhto ye an-ihipen yo. ²⁰ Noba ulita ampamaalih akon maloke a ihpidito makauli ha kapalyadiyan nin Dioh, hiyay labay habiyen, nilumateng yaynay panakop nan Apo Dioh kanyo.”

²¹ Inlalayi na yan Apo Jesus ye Satanas ha maghay lakin makhaw, “No hiyay makhaw a laki a main genap a almah, ket ambantayan nay baey na, homain makatakaw nin babandi na. ²² Noba no main lumateng a mamakhaw po kana, ket mahambot ya. Kowen nan mamakhaw a laki ye aalmah a anhigudowen nan nagbaey a makapiligtah kana. Pangayadi, kowen nay kaganaan a labay nan hamhamen haka na idakay.”

²³ “Ayaman a ahe ampakitupig kangko, ket angkumuntada ya kangko. Ayaman a ahe ampanaglap kangkon mangihaley nin tatao kanan Apo Dioh, ket ampangitaang ya kana.”

Hiyay Pag-udong nin Maloke a ihpidito

(Mateo 12:43-45)

²⁴ Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “No alihan na yan maloke a ihpidito ye maghay tao, hiyay maloke a ihpidito, ket makew yan magpahyal ha maklang a lugal ta-omen ya manapul nin pagpainawaan na. Ket no homain yan makitan, habiyen na ha hadili na, ‘Hi! Udongen ko yaynan bengat ye taon ibatan ko hatew.’ ²⁵ Ha pag-udong na kanan taon ibatan na, ket malatngan naya a ba-mon maghay baey a malinih boy malimpeh. ²⁶ Kaya-bay umalih yayna man, ta managyat ya po nin pitoy ihpidito a maloloke po kana. Ket humlep hila kana. Kaya-bay maloloke po ye kahahaad na lano dinan ha una.”

Hiyay Taon Minged

²⁷ Haanin, legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, main maghay babayi ha kalabongan lan tatao ihtew ye nangipangha kana nin wanae, "Minged yay babayin nangianak boy namahoho kammo!"

²⁸ Noba nakibat yay Apo Jesus kana, "Awo, noba lalalo hilaynan minged ye tataon ampanlengge boy ampanumbong nin Habi nin Dioh."

Hiyay Pamakikwa la nin Kapagtakaan kanan Apo Jesus
(Mateo 12:38-42)

²⁹ Ha anlumabong hilaynay tataon anhumaley kanan Apo Jesus, hinabi na, "Koynay kalok-an yon tatao kananyatin panaon! Ampakikwa kawon kapagtakaan bilang pagkakitan a hiko ye intubol nan Apo Dioh. Noba homain akon ipakit kanyo, no aliwan hiyay kapagtakaan a omen ha nalyadi kanan podopitan Jonas hatew. Tatloy mangaamot boy madeglem na ha bitoka nin digdig a malanghit,* noba ha impagtol na yan malanghit, ket angkabi-ay ya po.† ³⁰ Ta hiyay nalyadi kanan Jonas, ket nag-ilyadi yan pagkakitan a intubol na yan Apo Dioh kanlan taga Nineve. Wanabay met kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Mag-ilyadi kon pagkakitan kanlan tatao kananyatin panaon. ³¹ Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hiyay Reyna ha Abagatan, mabi-ay ya met uman. Ket mideng yan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew, agya angkumonin ya ha mataang a lugal, ket nakew yan teed nanlengge nin kadunungan nan Poon Solomon. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Solomon, noba ahe yoko met anleng-en. ³² Ha Mangaamot nin Panuhga nan Apo Dioh, hilay taga Nineve a naghehe, ket mideng hilan manihtigon laban kanyon tatao kananyatin panaon. Ta hatew ha nange lay impatanda nan Jonas, ket pinaghehean lay kakahalanan la. Ket haanin, anti ko ihti a madadangal po kanan Jonas. Noba agya po man nange yoy impatanda ko, ahe kawon teed naghehe ha kakahalanan yo."

Hiyay Tillag nin Laman
(Mateo 5:15; 6:22-23)

³³ Hinabi na po Apo Jesus, "Homain taon mamaet nin kingki haka na itayo o hakeban nin takalan. No aliwan ikonin naya ha hadya a pangikunaan ta-omen mahngag ye loob nin baey kanlan lumoob."

³⁴ Hinabi nan Apo Jesus, "Hiyay mata ye pinagkatillag a mamahnag nin laman mo. Kaya-bay no makinang ye pamilew mo, ket angkapahnagan ye matiboen laman mo. Noba no aliwan makinang ye pamilew mo, ket angkalitehan ye matiboen laman mo. ³⁵ Kaya-bay pakahigudowen mon peteg a kahnagan ye anti kammo. Ta maka hiyay nabaan mon kahnagan a anti kammo, ket kalitehan ya met manayti. ³⁶ No pawa yan kahnagan ye anti kammo boy homain bega maliteh, angkahnagan ye bi-ay mo a ba-mon angkahnagan kan tillag."

Hiyay Babala Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin boy Papariseo
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

³⁷ Pangayadi nan naghabin Apo Jesus, main maghay Pariseo ye nanagyat kana a makew mangan ihtew ha baey na. Ket nakilakew ya met ye Apo Jesus kana. Ket ha niabot hilayna ha baey nan Pariseo, nakidungon yan nangan. ³⁸ Hilay Papariseo, main hilan kaugalian no way-omen mag-ibano bayo mangan, noba ahe na yan hinumbong Apo Jesus yatew. Kaya-bay nagtaka yay Pariseo. ³⁹ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikawon Papariseo, anlinihan yoy ilwah nin babaho boy pipinggan yo, noba napno met nin babagay a kinuhit yo kanlan tatao uli ha kaakokohan yo. ⁴⁰ Mutaw

* 11:29 Jonas 1:17. † 11:29 Jonas 2:10.

kawobay! Ahe yo nayi tanda a hiyay Apo Dioh ye nanyag nin laman boy puho. ⁴¹ Kaya-bay ingalowan yo hilay mangaidap boy haglapan yo hila ha matapul la ta-omen ya maibilang a malinih ye puho boy laman yo ha pamilew nan Apo Dioh.”

⁴² “Hikawon Pappariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta agya po man an-ihagpa yo kanan Apo Dioh ye ikamapo nin pupol yon dikado ha tanaman yo boy agayep yo, ampaolayan yoy matoyngong a pamakilamo ha kapadiho yon tao boy pangado kanan Apo Dioh. Huhto a ibyay yoy ikamapo yo. Noba adi yo ampaolayan ye maaalaga a bibilin.”

⁴³ “Hikawon Pappariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta no anlumoob kawo ha pāytiponan yo, kalalabay yoy mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangal a tatao. Ket no ampagpahyal kawo ha banwa, kalalabay yoy maidlaw nin tataon angkadanan yo.”

⁴⁴ “Hikawon Pappariseo, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta nabaan lan tatao a malinih kawo. Noba madinat kawo met a omen ha nangilbengan a angkatudakan lan tatao, ta homain pagkakitan.”[‡]

⁴⁵ Haanin, hinabi nan maghan maihtodo nin Bibilin kanan Apo Jesus, “Maihtodo, ulin yain a hinabi mo, pinading-eyan mo kayi met.”

⁴⁶ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta an-iphumbong yo kanlan tatao ye impahan yo a bibilin a maidap humbongen. Noba hikawo, homain kawon bega andiyagen ta-omen yo hila mahaglapan ha panumbong nin yatew a bibilin. ⁴⁷ Kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ampamadyag kawo nin bilang pagkakitan nin nakaibilangan lan popodopita a pinatney lan nangaunan tutoa yo. ⁴⁸ Kaya-bay hikawoynabay met ye ampamapteg a an-umayon kawo ha dinyag lan nangaunan tutoa yo. Ta hilabay ye namatney kanlan popodopita, ket hikawo met ye ampamadyag nin bilang pagkakitan nin nangilbengan kanla. ⁴⁹ Kaya-bay hiyay Apo Dioh a madunong, ket hinabi na, ‘Mangitubol ako kanla nin popodopita boy aapohtol ko. Hilay nangaano kanla, pateyen la. Ket hilay kanayon, ipaloke la.’ ⁵⁰ Kaya-bay hikawon tatao kananyatin panaon, paduhaan na kawo met Apo Dioh uli ha pamatney kanlan popodopita paibat po ha pinalhowa ye babe-luta anggayna haanin ⁵¹ boy paibat po ha pinatney la yay Abel angga kanan Zacarias[§] a pinatney la ha pietan nin Timplo boy pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hikawon tatao kananyatin panaon, homain hapo a paduhaan na kawon Apo Dioh uli ha dinyag lan nangaunan tutoa yo.”

⁵² “Hikawon mamaihtodo nin Bibilin, kakaingalo kawo lano, ta paduhaan na kawon Apo Dioh! Ta ahe yo impatanda kanlan tatao ye kaptegan tungkol kanan Apo Dioh. Ba-mon kingwa yoynay tulbek nin baey. Ahe yobayna labay ye humlep ha baey. Ket anhaaden yo hila po ye malabay humlep.”

⁵³ Ha inumalih yaynay Apo Jesus ihtew ha baey nan Pariseo a nanagyat kana, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Pappariseo, ket tubat anay

[‡] 11:44 Hiyay kaugalian lan Jujudio, madinatan ye tao no tudakan na yay pangilbengan o bangkay. Ket no madinatan ye tao, ahe ya makapaghimba kanan Apo Dioh. [§] 11:51 Abel angga kanan Zacarias: hiyay labay habiyen ket hilay kaganaan a matoyngong a tatao a pinatney hawew.

panguntada la kana. Ket pinanepetan la yan malabong a babagay, ⁵⁴ ta labay la yan bengat makalot ha hehebat na.

12

Hiyay Babala Laban ha Pagkonwadi

(Mateo 10:26-27)

¹ Haanin, linibo-libo hilay tataon ampakitipon kanan Apo Jesus. Ket ampaypapaletpet hilayna. Hinabi nan Apo Jesus kanlan manumbong na, “Mag-alla kawo a adi kawo ampagkonwadi a omen kanlan Papariseo. Ta hiyay pagkonwadi la, mailalayi ha pamalbag a mapalbag nay kaganaan a nakaihalean na. ² Ta homain nakatayo a ahe lano mibagwa boy homain met hiklito a ahe lano matandaan. ³ Kaya-bay hinyaman ye hinabi yo ha maliteh, ket mange ya ha mahnag. Boy hinyaman ye in-onanah yo ha loob nin hilid yo, ket ipangha ya ha kaganaan.”

Hiyay Katapulan a Kalimowan

(Mateo 10:28-31)

⁴ Hinabi nan Apo Jesus, “Gagayyem ko, pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Adi yo hila angkalimowan ye malabay mamatey kanyo, ta hiyay laman yon bengat ye mababa lan pateyan. Pangayadi, homain hilaynan madyag. ⁵ Noba habiyen ko kanyo a hiyay Apo Dioh ye kalimowan yo, ta hiyabay ye main kapalyadiyan a mamatey boy mangitapon kanyo ha impilno. Kaya-bay katapulan yo yan kalimowan.”

⁶ “Aliwa nayi a mamoda bengat ye alaga nin limay piliw? Noba agya magha kanla, ket ahe na naliwaan Apo Dioh. ⁷ Agya bilang nin labok yo, ket tanda na. Kaya-bay adi kawo angkalimo, ta mamabli kawo ha pamilew nan Apo Dioh dinan ha malabong a piliw.”

Hiyay Pamalay kanan Apo Jesus

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ahe mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket ahe koya met ikading-ey ha adapan lan anghil nin Dioh. ⁹ Noba ayaman a mangikading-ey kangko ha adapan lan tatao, ket ikading-ey koya met ha adapan lan anghil nin Dioh. ¹⁰ Boy ayaman a mangumih kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mapatawad ya. Noba ayaman a mangumih ha Ihpiditon Dioh, ket ahe ya mapatawad.”

¹¹ “No ilakew la kawon litihen ha p̄ytiponan lan Jujudio o kanlan manungkolan uli ha panumbong yo kangko, adi yo angkahindakan no way-omen yo ikatulidan ye hadili yo o no hinyay habiyen yo. ¹² Ta kananyatew met ateed, ket ipaihip nin Ihpiditon Dioh kanyo ye hukat yon habiyen.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mutaw a Mabatnang

¹³ Haanin, magha kanlan kalabongan a tatao ye naghabi kanan Apo Jesus, “Maihtodo, habiyen yo man kanan katongno ko a ibyay nayna kangko ye atag ko ha tawid mi kanan bapa mi.”

¹⁴ Noba nakibat yay Apo Jesus kana, “Agi! Homain akon katulidan a mamietan kanyo o mangatag nin babandi yo.” ¹⁵ Haanin, hinabi na kanlan kaganaan, “Mag-alla kawo ha kaganaan a kalahi nin kaakokohan. Ta hiyay bi-ay nin tao, ket ahe yan nakaeteb ha kalabong nin kabatnangan na.”

¹⁶ Haanin, in-ihtolya nan Apo Jesus ye maghay pangilalayi kanla a wanae, “Main taon mabatnang a nakapupol nin malabong ha pananeman

na. ¹⁷ Noba kulang ye kamalig na a pangikunaan nan pupol na. Kaya-bay inihip na, 'Hinya lagi ye diyagen ko? Homain akoynan pangikunaan nin pupol ko. ¹⁸ Ah, tanda koyna! Ipaagwat koya man ye kakamalig ko, ket mamadyag akon mayayadet po a pangikunaan kon pupol ko boy kaganaan a babandi ko. ¹⁹ Pangayadi, habiyen ko ha hadili ko, "Inumando akoyna, ta antina kangko ye kaganaan a babagay a matapul ko ha mabuyot a panaon. Kaya-bay haanin, magpainawa koynan bengat. Mangan ako, minom boy maghayaghag ako."

²⁰ "Noba hinabi nan Apo Dioh kana, 'Mutaw ka! Haanin met ateed a madeglem, ket kowen koynay bi-ay mo. Aya awod haanin ye makinabang nin tinipon mo ha hadili mo?' "

²¹ Hinabi nan Apo Jesus, "Wanabay ye malyadi ha taon ampanipon nin kabatnangan ha hadili na, noba maidap ya met ha pamilew nan Apo Dioh."

Hiyay Pataya kanan Apo Dioh (Mateo 6:25-34)

²² Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, "Kaya-bay pakaleng-en yon manged yatin habiyen ko. Adi yo angkayootan ye tungkol ha pamangan yo o maihoot yo. ²³ Ta hiyay bi-ay, maaalaga ya dinan ha pamangan. Boy hiyay laman, maaalaga ya dinan ha bado. ²⁴ Ihipen yo hilay oowak. Ahe hila ampananem o ampamupol boy homain hila kamalig, noba ampakanen na hila Apo Dioh. Maaalaga kawo po dinan ha mamanokmanok. Kaya-bay homain hapo a kalingayen na kawon Apo Dioh. ²⁵ Homain ayaman a makapakadang nin bi-ay na, agya maghay odah bengat, makauli ha pangayoot na. ²⁶ Kaya-bay adi yoyna angkayootan ye kanayon po a babagay, ta agya maghay odah bengat, ahe yo met mapakadang ye bi-ay yo."

²⁷ "Ihipen yo man ye bubulak ha nikabalang no way-omen hila antumubo. Ahe hila ampag-obda o ampanyag nin maihoot la. Noba yati ye habiyen ko kanyo. Hiyay Poon Solomon hatew, agya mabatnang yan tubat, ahe ya bega nakaihoot nin tapih a omen ha katampa nin bulak ilamon. ²⁸ No hilay iilamon a angkabi-ay haanin boy maulam kabekahan ket angkalingayen nan Apo Dioh, hikawo po lagi? Koynan kakandi ye pamteg yo kana! ²⁹ Kaya-bay adi yo ampagkayootan ye pamangan o inomen yo. ³⁰ Ta hilain a babagay ye ampakaapehen lan tataon ahe ampanubong kanan Apo Dioh. Noba hikawo, tanda nan Bapa yon Dioh a matapul yo hilain. ³¹ Kaya-bay unaen yo po ye pahakop kanan Apo Dioh, ket ibyay nay kaganaan a matapul yo."

Hiyay Kabatnangan ha Langit (Mateo 6:19-21)

³² Hinabi na po Apo Jesus, "Kaya-bay agya nangaano kawon bengat a mānubong ko, adi kawo angkalimo. Ta hiyay Bapa yon Dioh, angkaaliket ya a mananggap kanyon maibilang kanlan anhakopen na. ³³ Ilako yoy babandi yo, ket ibyay yoy napaglakoan yo kanlan mangaidap. No diyagen yo yain, makatipon kawo nin kabatnangan ha langit a ahe angkabaakan, ahe angkauboh, boy ahe matakaw nin agya ayaman boy ahe maanag. ³⁴ Ta no way-ih tew ye kabatnangan yo, ket anti ya met ihtew ye ihip yo."

Hiyay Ipoh a Lanang Nakahadya

³⁵⁻³⁶ Hinabi na po Apo Jesus, "Katapulan a lanang kawon nakahadya ha panlumatang ko a omen kanlan iipoh a nikakakaantin andumlag ye kingki la a ampangagad nin pamuli nin amo lan nakew nakibanhal. Ta

no mag-apo yayna ha ilwangan, ket tampol la yan mailukatan. ³⁷ Minged hilay iipoh a malatngan a nakaimukat a ampanagad nin amo la. Peteg a minged hila. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Yatew a amo la, maghadya ya boy padungowen na hilan mangan. Ket apagan na hila. ³⁸ Minged hilay iipoh a malatngan nin amo la a nakahadya ha hinyaman a odah, bunak man nin madeglem o palbangan.”

³⁹ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaihipen yo yati. No tanda nan nagbaey ye odah nin panlumteng nin manakaw, ket ahe yayna matuloy boy ahe naya paolayan a makahlep ha baey na. ⁴⁰ Wanabay met kanyo. Katapulan a lanang kawon nakahadya, ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ihti ha babe-luta ha odah a ahe yo an-ihipen a lumateng ako.”

Hiyay Mapatayaan boy hiyay Ahe Mapatayaan a Ipoh
(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Haanin, nanepet yay Pedro, “Apo, hikayi nayi ye inlalayi mo ha ipoh o kaganaan a tatao?”

⁴² Nakibat yay Apo Jesus, “Hiyay ipoh a mapatayaan boy madunong, hiya ye pabaalaen nan amo na kanlan kaganaan a ipoh na. Ket hiya ye mamakan kanla ha huhton odah. ⁴³ Minged yay ipoh a malatngan nan amo na a andyagen nay imbilin nan amo na. ⁴⁴ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyabay lano ye pabaalaen nan amo na nin kaganaan a babandi na. ⁴⁵ Noba yain a ipoh a pinabaala na, kakaingalo ya no habiyen na ha hadili na, ‘Ah, mabuyot ya po lumateng ye amo ko’, ket bogbogen na hilay kapadiho nan iipoh a lalaki boy babayi haka yan magpapakapda a mangan, minom boy maglahing. ⁴⁶ Haanin, lumateng yay amo na ha mangaamot a ahe na tanda. Yatew a ipoh, paduhaan na yan amo na nin mabyat boy itapon naya ha lugal a nakaitaponan lan tataon ahe mapatayaan.”

⁴⁷ “Hiyay ipoh a nagtanda nin an-ipadyag nin amo na, noba ahe ya met naghadya o ahe na dinyag, ket paduhaan na yan mabyat nin amo na. ⁴⁸ Noba hiyay ipoh a ahe nagtanda nin an-ipadyag nan amo na, ket ampakadyag yan ikaduha na, makumpang bengal lanoy paduha na. Hiyay taon nabyayan nin malabong, ket panapulan ya met lano nin malabong. Ket hiyay taon pinabaalaan nin malabong, lalo ana ingat a malabong ye babagay a pakibatan na lano.”

Hiyay Paykuntada nin Mitapamilya uli kanan Cristo
(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ Hinabi na po Apo Jesus, “Nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen mangilakew nin apoy.* Ket hiyay labay ko, dumlag ana yati! ⁵⁰ Noba bayo yain, main pamaidap a katapulan kon madihaan. Ket angkayoot akon tubat anggan ahe ko madihaan yatin pamaidap!”

⁵¹ “Nabaan yo nayi a nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko hila paykakahundoen ye tatao? Ahe! Nakew ako ihti ta-omen ko hila paykukuntadaen. ⁵² Paibat haanin, hiyay lima katao ha maghay pamilya, maykukuntada hila. Hilay tatlo, kuntadaen lay luwa boy hilay luwa, kuntadaen la met ye tatlo. ⁵³ Hiyay bapa, kuntadaen na yay anak na a laki. Ket hiyay anak a laki, kuntadaen naya met ye bapa na. Hiyay indo, kuntadaen na yay anak na a babayi. Ket hiyay anak a babayi, kuntadaen

* **12:49** Aliwan padiho ye ihip lan tatao no hinyay labay habiyen nin apoy ihti. Kadihko nailalayi ye apoy ha paylalaban lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha pagbayo nin Apo Diuh ha bi-ay lan tatao. Kadihko nailalayi ye apoy ha kapaduhanan nan Apo Diuh kanlan tatao.

naya met ye indo na. Hiyay ampo a babayi, kuntadaen na yay manuyang na a babayi. Ket hiyay manuyang a babayi, kuntadaen naya met ye ampo na a babayi.”

*Imatonan yoy Angkalyadi Kananyatin Panaon
(Mateo 16:2-3)*

⁵⁴ Hinabi nan Apo Jesus kanlan tatao, “No makakit kawon makugpan owep ha dapit laod, anhabiyen yo, ‘Mangudan ya!’ Ket angkalyadi ya met yatew. ⁵⁵ No angkatanam yoy angin a ampangibat ha dapit abagatan, anhabiyen yo, ‘Maamot ya haanin!’ Ket angkalyadi ya met. ⁵⁶ Hikawon ampaggaling-galingan, tanda yon italohan ye angkakit yo ha lowang boy ihti ha babe-luta. Noba ahe yo met tanda a italohan ye pagkakitan a andiyagen nan Apo Diah makauli kangko kananyatin panaon.”

*Pamakikahundo kanlan Kakaaway
(Mateo 5:25-26)*

⁵⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Ihipen yo no hinyay huhto yon diyagen. ⁵⁸ No main mangidalom kammo, bayo na kan idalom, muna kaynan makikahundo kana. Ta no ahe kawo mapaykahundo, ket uhgaan na kan uhgado. Pangayadi, igawang naka ha polih a mangipidiho kammo. ⁵⁹ Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. No nakapidiho kayna, ket ahe kayna milwah anggan ahe mo mabayadan ye kaganaan a multa mo.”

13

Hiyay Paghehe ha Kakahalanan

¹ Haanin, main ano kataon anti ihtew ye nangibalita kanan Apo Jesus nin tungkol kanlan taga plobinhiyan Galilea a impapatey nan Gobilnadol Pilato legan ampangihagpa hila kanan Apo Diah.

² Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Uli ha nalyadi kanla, ket nabaan yo laweh a malalabong ye kakahalanan la dinan lan kanayon a taga Galilea a ahe na impapatey Gobilnadol Pilato? ³ Ahe! Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean ye kakahalanan yo, ket mipalakew kawo met ha kapaduhaan a homain anggaan. ⁴ Ket hilay labinwalo kataon natey a naondagan nin todi ha Siloe, nabaan yo met laweh a malalabong ye kakahalanan la dinan kanlan kanayon a angkumonin ha banwan Jerusalem a ahe natey? ⁵ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. No ahe yo paghehean ye kakahalanan yo, agya hikawo met, ket mipalakew kawon kaganaan ha kapaduhaan a homain anggaan a omen kanla.”

Hiyay Pangilalay tungkol ha Poon-kayon Igoh a Ahe Nanawa

⁶ Pangayadi, in-ihtolya nan Apo Jesus yatin pangilalay, “Main maghay taon nananem nin poon-kayon igoh ha pananamanan nan ubah. Haanin, nilakew na yan binilew no main yan dawa, noba homain yan nakit. ⁷ Kaya-bay hinabi na kanan manayhay nin tanaman na, ‘Bilewen mo. Tatloy taon akoynan pag-udong-udong ihtin mamilew no main yaynan dawa yatin poon-kayon igoh. Noba homain akon nakit. Putohen mo yayna! Angkahayang bengat ye luta a pinangitaneman.’ ⁸ Noba nakibat yay manayhay, ‘Apo, paolayan yo po kananyatin taon, ta kaliyen ko yan abonowan ye palibot nin yatin poon-kayo. ⁹ No manawa ya ha dumondon a taon, manged ya. Noba no ahe, putohen ko yayna.’ ”

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Babayin Kayo-ko

¹⁰ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainaawa, hiyay Apo Jesus, ampangiadal ya ha maghay pāytiponan lan Jujudio. ¹¹ Main maghay babayi ihtew a labinwaloy taon anan pinakayo-ko nin maloke a ihpidito. Kaya-bay ahe na yayan maitoyong ye golot na. ¹² Ha nakit na yan Apo Jesus, ket pinahaley naya boy hinabi na, “Nitaah kayna ha hakit mo.”

¹³ Haanin, impalonto nan Apo Jesus ye gamet na kanan babayi. Ket tampol yayan tinumoyong ye golot na. Ket nanggalang ya kanan Apo Dioh.

¹⁴ Noba hiyay mānguna ha pāytiponan lan Jujudio ihtew, ket napoot ya, ta namaitaah yay Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainaawa. Kaya-bay hinabi na kanlan tatao, “Ha maghay dominggo, main anem a mangaamot a malyadin mag-obda. Kanlan hilain a mangaamot kawon makew ihtin mamaitaah, aliwan ha Mangaamot nin Pagpainaawa.”

¹⁵ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Hikawon māgkonwadin ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh! No main kawon baka o ahnon nakagawot a angkaplangan ana, ahe yoya nayi loaten a ipainom, agya po man Mangaamot nin Pagpainaawa? ¹⁶ No an-ingalowan yoy aayop yo, lalalo ye yayan ingalowan yatin babayi a ginapoh nan Satanas ha loob nin labinwaloy taon, ket lahi naya met Abraham. Ahe koya nayi malyadin palihwayen ha Mangaamot nin Pagpainaawa?” ¹⁷ Uli ha hinabi nan Apo Jesus, nading-eyan hilay kaganaan a tataon angkumuntada kana. Noba angkaaliket hila met ye kanayon uli ha kapagtakaan a dinyag na.

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pinakamakandin Lahi'

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Haanin, nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadala na, “Habiyen ko ye kalalayian nin panakop nan Apo Dioh. ¹⁹ Ilalayi koya ha pinakamakandin lahi' a intanem nin maghay tao ha pananaman na. Tinumobo yan nilumake a poon-kayo. Ket pinaghayan yan mamananok manok ye hahanga na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pamalbag

(Mateo 13:33)

²⁰ Haanin, hinabi na po Apo Jesus, “Habiyen ko ye kalalayian nin panakop nan Apo Dioh. ²¹ Ilalayi koya ha makandin pamalbag a inggameh nin maghay babayi ha tatloy takal nin tapok, ta diyagen nan tinapay. Ket napalbag nan kaganaan yatew.”

Hiyay Mahepey a ilwangan

(Mateo 7:13-14; 7:21-23)

²² Nagpahulong yay Apo Jesus ha pangiadala na ha babanwa boy ha babadiyo a angkadan na palakew ha banwan Jerusalem. ²³ Haanin, main nanepet kana, “Apo, makandin bengat nayi ye tataon miligtah?”

Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi, ²⁴ “Paghehpetan yoy makahlep ha mahepey a ilwangan, ta malabong hilay mangapeh a humlep ihtew, noba ahe hila makahlep. ²⁵ No ileneb naynan nagbaey ye ilwangan, ket ahe kawoyna makahlep. Mideng kawo tana ha ilwah a paapo, ‘Apo, ilukatan mo kayi dayi ta-omen kayi makahlep.’ Noba habiyen na kanyo, ‘Ahe katawo katatanda.’ ²⁶ Haanin, habiyen yo met, ‘Kalamo mi kan nangan boy ninom boy nangiadal ka po ha lugal mi.’ ²⁷ Noba habiyen na kanyo, ‘Ahe katawo katatanda. Pakataang kawo kangko, hikawon kaganaan a ampanyag nin maloke!’ ²⁸ Tumangih boy manginaet kawo lano ha ilwah no makit yo yay Abraham, Isaac, Jacob, boy hilay kaganaan a popodopita a anti ha panakopan nan Apo Dioh, noba hikawo, ket mitaboy

kawo. ²⁹ Makit yo hila lanon lumateng ye aliwan Judio a mangibat ha nakahinadi a lulugal ihti ha babe-luta a makidungon mangan ha poniyan nan Apo Dioh ha panakopan na ha langit. ³⁰ Ket peteg a main angkahuyot a miuna lano boy main met angkauna a mipahuyot lano.”

Hiyay Pangado nan Apo Jesus kanlan tatao ha Jerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Kananyatew met ateed, main anon Papisiseo ye nakew kanan Apo Jesus. Ket hinabi la kana, “Umalih kawoyna ihti, ta hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, labay na kan pateyen.”

³² Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo kananyain a magkonwadi. Ket habiyen yo kana a ihulong koy pamaalih kon mangaloke a ihpidito kanlan tatao boy pamaitaah ko kanlan ampaghakit anggan mabekah. Ket ha ikatlon mangaamot, mayadi koynay abala ko.

³³ Noba katapulan kon ihulong ye pamakew ko ha Jerusalem haanin, mabekah boy makalwa a mangaamot, ta malabong a popodopita ye pinatey la hatew ha banwan Jerusalem. Ket ulita magha ko met a podopita, ahe ako malyadin matey ha ilwah nin Jerusalem.”

³⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Hikawon tatao ha Jerusalem, leng-en yo yati. Pinatey yo hilay popodopita nin Dioh boy hilay kanayan a intubol na kanyo, binegnaan yo hilan dadapah angga ha natey. Nikanon ukdo katawoynan labay halokoban a omen ha panalokob nin toan manok ha hihiwihwi na, noba ahe yo labay. ³⁵ Kaya-bay agya main mangagwat nin kunaan yo, baala kawoyna. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ahe yo koynan makit uman anggan ahe yo habiyen, ‘Inged na yan Apo Dioh ye anlumateng ha ngalan na.’ ”*

14

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Angkabaya

¹ Ha maghay Mangaamot nin Pagpainawa, main maghay manguna lan Papisiseo ye nanagyat kanan Apo Jesus a makew mangan ha baey na. Ket hilay tataon angkumuntada kana, ambantayan la yan manged. ² Haanin, hinumaley ya kanan Apo Jesus ye maghay lakin angkabaya. ³ Hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay mamaihtodo nin Bibilin boy Papisiseo, “Anipaluboh nayi nin Bibilin ye mamaitaah nin ampaghakit ha Mangaamot nin Pagpainawa?”

⁴ Noba ahe hila nakibat kana. Haanin, ginemgeman na yan Apo Jesus ye taon angkabaya. Ket pinaitaah naya boy pinauli na yayna. ⁵ Haanin, tinepet na hila, “No maampag yay anak yo o baka yo ha maalale a libon ha Mangaamot nin Pagpainawa, ahe yoya nayi dandanen a iawah?” ⁶ Noba homain hilan maihebat kana, ta peteg ye hinabi na.

Babala kanlan Mangumbida boy kanlan Nakumbida

⁷ Haanin, naedepan nan Apo Jesus a ampilien lan bibihita ye pamiknoan a naitaladan kanlan tataon andangalen. Kaya-bay hinabi na makauli ha pangilalayi, a wana, ⁸ “No main mangumbida kammo ha banhal, adi ka mikno ha pamiknoan a naitaladan kanlan tataon andangalen, ta maka main nakumbida a madadangal po kammo. ⁹ Ket no nakaikno kayna ihtew, humaley ya kammo ye nangumbida boy habiyen na, ‘Pangingalo mo, ta main nakataladan a mikno ihen.’ Ha wanabay, mading-eyan ka. Ket mikno kaynan bengat ha pamiknoan lan aliwan andangalen a

* 13:35 Kakanta 118:26.

tatao. ¹⁰ Kaya-bay no nakumbida ka ha banhal, mamanged a ihtew kawo mikno ha pamiknoan lan tataon aliwan andangalen. Ta no lumateng yay nangumbida kanyo, ket habiyan na kanyo, 'Makew ka ihti, gayyem. Ihti ka mikno ha manged a pamiknoan.' Ha wanabay, midangal kawo ha adapan lan kaganaan a nakumbida a anti ihtew. ¹¹ Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh."

¹² Haanin, hinabi na po nin Apo Jesus kanan Pariseon nanagyat kana, "No mangitaladan kan poniyan, aliwan hilay gagayyem mo o kakatongno mo o papaltido mo o kakaaluba mon mangabatnang ye kumbidaen mo. Ta no hilabay ye kumbidaen mo, diyagen la met lano kammo ye dinyag mo kanla. Ket ha wanabay, naitumbae layna kammo ye manged a dinyag mo. ¹³ No aliwan hilay kumbidaen mo, ket hilay mangaidap, hilay lulumpo, hilay pipilay, boy hilay kakapkap. ¹⁴ Ket no diyagen moy wanabay, minged ka, ta ahe la mitumbae kammo ye manged a dinyag mo kanla. Hiyaynay Apo Dioh ye mamayay kammo nin plimyo lano ha bi-ayen na hilan uman ye mangatoyng na tatao."

Hiyay Pangilalayi a tungkol ha Mayadet a Poniyan

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Haanin, pamakange nan magha kanlan kadungo nan Apo Jesus yatew, hinabi na kana, "Minged yay taon makidungon mangan ha poniyan ha panakopan nan Apo Dioh!"

¹⁶ Nakibat yay Apo Jesus makauli ha pangilalayi, "Main maghay taon nangitaladan nin mayadet a poniyan. Ket nangumbida yan malabong a tatao. ¹⁷ Ha naihadaya anay kaganaan, intubol na yay ipoh na a managyat kanlan kinumbida na. Hinabi na kanla, 'Tawoyna, ta nakataladan anan kaganaan!' ¹⁸ Noba hilan kaganaan a nakumbida, nagbadaan hila. Hinabi nin magha, 'Nakahaliw akon luta. Ket katapulan ko yan bilewen. Kaya-bay pahinhiya kayna.' "

¹⁹ "Hinabi na met nin magha, 'Nanaliw akon mapo a baka. Ket huboken ko hilan pang-adado. Kaya-bay pahinhiya kayna.' "

²⁰ "Hinabi na met nin magha po, 'Kapipiyadi kon bengat nagkahal. Kaya-bay ahe ako makalakew.' "

²¹ "Haanin, nag-udong yaynay ipoh. Ket hinabi na kanan amo na ye nalyadi. Napoot yay amo na. Ket intubol na yayna man ye ipoh na, 'Manandali kan makew ha dādān boy ha makpit a dādān nin banwa. Ket ilakew mo hila ihti ye mangaidap, pipilay, kakapkap, boy hilay lulumpo.' "

²² "Ha nag-udong yaynay ipoh, hinabi na kanan amo na, 'Apo, nadyag koynay hinabi mon diyagen ko, noba malabong po ye iknoan a homain tao.' "

²³ "Kaya-bay hinabi nayna man nin amo ha ipoh na, 'Manige kayna man, ta makew ka ha dādān boy ha makpit a dādān ha ilwah nin banwa. Ta piliten mo hilan makew ihti ye tatao ta-omen ya mapno nin bihita ye baey ko. ²⁴ Pakaleng-en yon manged ye habiyan ko. Agya maghan bengat kanlan kinumbida ko, ket ahe la matawayan ye intaladan kon pamangan.' "

Hiyay Panumbong kanan Apo Jesus

(Mateo 10:37-38)

²⁵ Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Haanin, nagpeyeh yan inumadap kanla. Ket hinabi na, ²⁶ "Ayaman a taon makilakew kangko a ampangado kangko nin igit ha pangado na kanan

bapa na boy indo na, kanan ahawa na boy aanak na, kanlan kakatongno na boy ha hadili na, ket malyadi yan mānumbong ko. ²⁷ Ayaman a ahe nakahadya a matey ha panumbong na kangko a ba-mo yan ampamatay nin kodoh, ket ahe ya malyadin mānumbong ko.”

²⁸ “Ayaman a malabay manumbong kangko, ihipen na po nin manged no mababa na ye kaidapan a madihaan na ha panumbong na kangko. Ilalayi koya ha taon mamaideng nin matagay a baey a panamulawan nin māgbantay. Bayo na yan dugiyan, mikno ya po ta-omen na ihipen no anoy magahtoh na boy no mignap ya ye pilak nan pangiyadi na. ²⁹ Ta no ahe na diyagen yatew, maka pundahyon bengat ye maikonin na. Ket ahe na yayna maiyadi ye todi. Ket balang makakit nin yatew, umihen la yay mamaideng, a wanla, ³⁰ ‘Hi! Bilewen mo man yain a tao. Dinugiyan naynan manyag nin todi, noba ahe naya met manayti maiyadi.’ ”

³¹ “Wanabay met ha maghay poon a malabay makilaban ha kapadiho nan poon. Ihipen na po muna no mababa lan hamboten nin mapo a libo a huhundaloh na ye luwampo a libo a huhundaloh nin kalaban na. ³² Ket no ha ihip na, ahe la hılan mababa hamboten, legan mataang hila po ye kalaban na, ket mangitubol yaynan ano kataon maunan managana a makikahundo kanan kalaban na. ³³ Wanabay met ateed kanyo. Pakaihipen yo po nin manged no mababa yoy manumbong kangko. Ta no ahe yoya ihuko ye kaganaan ha bi-ay yo, ket ahe kawo malyadin mānumbong ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Ahin (Mateo 5:13; Marcos 9:50)

³⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Manged ye ahin. Noba no maalih anay apgad na, ahe yayna maiudong ye apgad na. ³⁵ Homain yaynan hilbi agya ihale ya ha luta o ha dinat a pang-abono nin luta. Kaya-bay itapon yayna tana nin tatao. Hikawon ampanlenge, pakaihipen yo yatin manged.”

15

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Tupa a Nipakat (Mateo 18:12-14)

¹ Haanin, hilay māningil nin bowih boy hilay kanayon po a māgkahalanan, ket nakew hılan manlenge kanan Apo Jesus. ² Haanin, hilay Papariseo boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket naytatalabotob hila, “Bilewen yo yain a tao! Ampakihale ya kanlan māgkahalanan boy ampakidungo yan mangan kanla.”

³ Kaya-bay in-ihitolya nan Apo Jesus kanla yatin alimbawa, ⁴ “No hiyay maghay tao a main magatoh a tupa, ket mipakat ye magha, hinyay diyagen na? Ahe na hila nayi lakwanan ye hiyampo boy hiyam ha pagpahtolan na, ta tapulen na yay tupa a nipakat anggan makitan naya? ⁵ Ket no makitan na yayna, mahayaghag na yan ibatay a iuli yatew a tupa. ⁶ Ket no miabot yayna ha baey na, hagiyaten na hilay gagayyem na boy kakaaluba na. Ket habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta nakitan ko yaynay tupa ko a nipakat!’ ”

⁷ Hinabi na po Apo Jesus kanlan ampayatatalabotob, “Wanabay met ateed kanlan anti ha langit. Mahayaghag hila uli ha hiyampo boy hiyam a tataon matoyngong a homain paghehean. Noba mahahayaghag hila po no main maghay māgkahalanan a maghehe ha kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Palata a Nikatak

⁸ Haanin, in-ihtolya na po nin Apo Jesus yatin pangilalayi, “No hiyay maghay babayi a main mapo a palatan mital, ket mikatak ye magha, hinya nayi ye diyagen na? Aliwa nayi a mamaet yan kingki a pamaliwag na haka na yan kaykayan ye baey na, ket maalla na yan tapulen ye nikatak angga ha makitan naya? ⁹ Ket no makitan na yayna, hagiyaten na hilay gagayem na boy kakaaluba na. Ket habiyen na kanla, ‘Makihayaghag kawo kangko, ta nakitan ko yaynay palata kon nikatak!’ ”

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus, “Wanabay met ateed ha langit. Ampaghayaghag hilay aanghil nin Dioh uli ha maghay taon magkahalanan a naghehe ha kakahalanan na.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Anak a Nagbalangbalang

¹¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Main maghay bapa a main luway anak a laki.

¹² Hinabi nan makaydeng kanan bapa na, “Tatang, ibyay moyna kangko ye atag ko a tawiden ko.” Kaya-bay hiyay bapa la, inatag nay babandi na kanlan luway anak na.”

¹³ “Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay makaydeng, inlako nay kaganaan a atag na. Ket nakew yayna ha mataang a lugal. Ket hiyay napaglakoan na, ginahtoh na ha bihyo boy ha palugad a pagbi-ay.

¹⁴ Haanin, ha nauboh na yaynay pilak na, nagkamain nin tubat a bitil nin yatew a lugal a nilakew na. Ket angkabitlan yayna met. ¹⁵ Hiyay dinyag na, nakew yan nakiupa kanan maghay tao ihtew. Haanin, intubol na yan taon nakiupaan na ihtew ha baboyan na. Ket dinyag na yan manayhay nin bababoy. ¹⁶ Ulita homain namyay kana nin kanen, angkabitlan yaynan tubat. Ket agya pamangan nin bababoy, labay nayna dayin kanen.”

¹⁷ “Ha naihipan nay kaganaan a dinyag na, hinabi na ha hadili na, ‘Ihtew kammi, hilay iipoh nan bapa ko, angkabhooy hila boy luhbo ye pamangan la. Noba hiko, anti ko ihtin angkakamatey anan bitil. ¹⁸ Ah, mamanged po a mag-udong akoyna kanan bapa ko. Ket habiyen ko lano kana, ‘Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy kammo. ¹⁹ Ahe akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak. No malyadi dayi, agya ibilang mo koynan bengat a magha kanlan iipoh mo.’ ” ²⁰ Kaya-bay nuli yayna kanan bapa na. Ha mataang-taang ya po ha baey la, natamulaw na yaynan bapa na. Ket nalunoh ya kana. Kaya-bay nayew yan nanagana kana. Ket tinakeh boy inumaan naya.”

²¹ “Hinabi nan anak, ‘Tatang, nagkahalanan ako kanan Apo Dioh boy kammo. Ket ahe akoyna katanggap-tanggap a ibilang mon anak.’ ”

²² “Noba hinabi nan bapa na kanlan iipoh na, ‘Padah yo! Ilakew yo ihti ye pinakamatampa a bado, ket ihoot yo kana. Pahinghingan yoya boy paihtipingan. ²³ Boy kowen yo yay pinataba a oybon baka, ket hapoen yoya, ta mangan boy maghayaghag kitawo! ²⁴ Ta yatin anak kon nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met manayti! Nagbalangbalang ya, noba nag-udong ya met ateed!’ Ket haanin, ingkana laynay maghayaghag.”

²⁵ “Kananyatew a odah, hiyay makaagat a katongno na, ket anti ya ha padayan. Ha ampuli yayna boy mahaley yayna ha baey la, nange nay tigtigan boy talekan ha baey la. ²⁶ Kaya-bay iningat na yay magha kanlan iipoh la. Ket tinepet naya, ‘Taket ta main tigtigan?’ ”

²⁷ “Nakibat yay iipoh, ‘Nag-udong yaynay katongno mo a angkabi-ay boy maligha. Kaya-bay impahapo na yan bapa mo ye pinataba a oybon baka.’ ”

28 “Haanin, nagpoot yay makaagat. Ket ahe nayna labay ye lumoob ha baey la. Kaya-bay nilakew na yan bapa na. Ket inamuyot na, a wana, ‘Inong, lumoob kayna.’ ”

29 “Noba hinabi na kanan bapa na, ‘Nabuyot akoynan ampaghilbi kammo boy antupaden koy kaganaan a bilin mo. Noba nakakanoman, ahe moko binyan nin agya maghan oybon kambing bengat ta-omen ako makapaghayaghag a lamo ko hilay gagayyem ko. 30 Noba ha nilumateng yain a anak mon nangilumpoh nin babandi mo kanlan babayin babayadan, ket impahapoan moya po nin oybon baka a pinataba.’ ”

31 “Nakibat yay bapa na, ‘Anak ko, hika ye lanang kon kalamo. Ket hilay kaganaan a babandi ko, pagkonin moyna. 32 Noba katapulan tawoy maghayaghag boy mag-aliket haanin, ta hiyay katongno mo a nabaan koynan natey, ket angkabi-ay ya met manayti! Nagbalangbalang ya, noba nag-udong ya met ateed!’ ”

16

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Mahidi a Ampatayaan

1 Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan manumbong na, “Main maghay taon mabatnang. Impataya nay babandi na ha maghay ampatayaan na. Haanin, main naghumbong kana, ‘Hiyay ampatayaan mo, ket an-iuboh nay babandi mo.’ 2 Kaya-bay impadakit na yay ampatayaan na. Ket tinepet naya, ‘Hinyatin humbong kangko a tungkol kammo? Ibyay mo kangko ye lihtaan nin kaganaan a babandi ko a impataya ko kammo. Ta paibat haanin, ket ahe kataynan patayaan nin babandi ko.’ ”

3 “Haanin, hiyay ampatayaan na, nanghip yan wanae, ‘Hinya lagi ye diyagen ko? Alihen na koynan amo ko ha obda ko. Ket ahe koynan mababa ye mag-obda nin mabyat boy angkading-ey akon magpalimoh. 4 Ah, tanda koyna! Manyag akon papadan ta-omen lako tanggapan nin tatao ha baey la no maalih akoyna ha obda ko.’ ”

5 “Haanin, hiyay ampatayaan na, bayo naya in-ibyay ye lihtaan kanan amo na, tinitimagma na hilan kinatongtong ye kaganaan a tataon nakautang kanan amo na. Tinepet na yay naunan nakautang, ‘Anoy utang mo kanan amo ko?’ ”

6 “Nakibat yay nakautang, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a halaw nin ladak olibo.’ ”*

“Hinabi nan ampatayaan na, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo tanan limampo.’ ”

7 “Haanin, tinepet naya met nin ampatayaan ye kakalwan nakautang, ‘Hika? Anoy utang mo?’ ”

“Nakibat yay tao, ‘Hiyay utang ko ket magatoh a kaban nin tidigo.’ ”†

“Ket hinabi nan ampatayaan, ‘Yati ye lihtaan nin utang mo. Diyagen mo tanan walompo.’ ”

8 “Ha natandaan nan amo ye dinyag nan makuhit a nangipatayaan nan babandi na, hinabi na, ‘Kagaling mon manyag nin papadan!’ Ta peteg a hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Diah, ket mahihidi hilan manghip nin papadan dinan kanlan tataon ampagbi-ay ha kahnagan.”

* 16:6 Ha panaan nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a halaw a main ladak ket padiho ha upa nin maghay tao ha tatloy taon. † 16:7 Ha panaan nan Apo Jesus, hiyay alaga nin magatoh a kaban nin tidigo ket padiho ha upa nin maghay tao ha waloy taon.

⁹ Ket nagpahulong yay Apo Jesus ha paghabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hilay kabatnangan yo ihti ha babe-luta, ket gawien yo ha panyag nin manged kanlan kapadiho yon tao. Ta agya po man mauboh ye kabatnangan yo, matanggap kawo ha angkunaan a mikakaanti makanoman.”

¹⁰ “Hiyay taon mapatayaan ha makandin bagay, ket mapatayaan ya met ateed ha malabong a babagay. Ket hiyay taon ahe mapatayaan ha makandin bagay, ahe ya met mapatayaan ha malabong a babagay. ¹¹ Kaya-bay no ahe kawo mapatayaan ha kabatnangan ihti ha babe-luta, ket ahe na met maipataya nin Apo Diuh kanyo ye peteg a kabatnangan. ¹² No ahe kawon mapatayaan ha kabatnangan nin kanayon, homain lanoy mamayay kanyo nin kabatnangan a nakataladan ana kanyo.”

¹³ “Homain ipoh a mapayngidlan nan paghilbiyan ye luway amo. Ta no adoen na yay magha, katapulan a kahulogan na yay magha. Ket no mag-ilyadi yan mapatayaan ha magha, katapulan a umihen naya met ye magha. Wanabay met ateed, ahe yo malyadin payngidlanan a paghilbiyan ye Apo Diuh boy hiyay kabatnangan.”

*Hiyay Kanayon po a Hinabi nan Apo Jesus kanlan Papisiseo
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)*

¹⁴ Haanin, hilay Papisiseo a lupan pilak, pamakange lay pangiadal nan Apo Jesus tungkol ha kabatnangan, ket inlungolungo laya. ¹⁵ Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ampagmamangedan kawo kanlan tatao. Noba tanda nan Apo Diuh ye kaganaan a anti ha puho yo. Ta hiyay anbilang lan tatao a maalaga, ket adi-adi nan Apo Diuh.”

¹⁶ “Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises boy impahulat kanlan popodopita hatew ye anhumbongen lan tatao angga ha namabala yay Juan a Māmwatihmo. Ket paibat ha panaon nan Juan, an-ipatanda ana ye Manged a Balita a tungkol ha panakop nan Apo Diuh. Ket malabong hilay tataon mauplit a maibilang kanlan anhakopen nan Apo Diuh. ¹⁷ Noba aliwan labay habiyen a homain anan hilbi ye Bibilin nan Apo Diuh. Ta agya po man maanam ye langit boy luta, ket ahe ya maalihan hilbi ye pinakamakandin pahen nin Bibilin.”

¹⁸ “Alimbawa, ayaman a lakin mangihyay nin ahawa na ket mangahawa kanan lumbo, magkahalanan yan pamabayi. Ket hiyay lakin mangahawa kanan babayin in-ihyay nin ahawa na, magkahalanan yayna met nin pamabayi.”

Hiyay Mabatnang boy hiyay Lazaro

¹⁹ Hinabi na po Apo Jesus kanlan Papisiseo, “Main maghay taon mabatnang a nakahoot nin mablin bado boy palugad ye pagbi-ay na ha minamangaamot. ²⁰ Main met maghay maidap a nagngalan Lazaro. Ket hiyay laman na, napampoh yan delat. An-ilakew la yan tatao ha talig ilwangan nin alad nin baey nan mabatnang. ²¹ Ta labay nay makakan agya mumom bengat a angkaampag ha hilong lamihaan nan mabatnang. Ket agya hilay aaho, anlakwen laya met a andil-an ye dedelat na.”

²² “Haanin, ha natey yaynay Lazaro, inlakew la yan aanghil ha langit ha talig nan Abraham. Ket ha natey yayna met ye mabatnang, in-ilbeng laya. ²³ Ket legan ampagdiha yan tubat a idap ha impilno, natangal na yay Lazaro a lamo na yan Abraham ihtew ha langit. ²⁴ Kaya-bay pinanghaan na yay Abraham, ‘Bapa a Abraham, ingalowan moko! Itubol moya dayi ye Lazaro a mangidede nin tamudo na ha lanom ta-omen na ipatulo ha dila ko, ta tubat anay pagkalanglang kon apoy.’ ”

²⁵ “Noba nakibat yay Abraham kanan mabatnang, ‘Anak, pakaihipen mo a ha angkabi-ay ka po ha babe-luta, ket pawa palugad ye pagbi-ay mo, noba hiyay Lazaro, pawa kaidapan ye nadihaan na. Ket haanin, anti ya ihtin mahayaghag noba hika, anti ka ihen a ampag-idap. ²⁶ Ket magha po, main maway a pietan kantawo. Kaya-bay ahe ya makalakew ihen ye anti ihti. Wanabay ya met ye anti ihen. Ahe ya makalakew ihti.’ ”

²⁷ “Haanin, hinabi nan mabatnang, ‘No wanabay awod, an-ipakihabi ko kammo, Bapa a Abraham a itubol moya dayi ye Lazaro a makew ha baey nan bapa ko. ²⁸ Ta main ako po katongnon limay lalaki. Babalaan na hila dayi ta-omen hila ahe mipalakew ihtin lugal nin kapaduhaan.’ ”

²⁹ “Noba hinabi nan Abraham kana, ‘Agya ahe ana, ta anti yayna kanla ye impahulat kanan Moises boy impahulat kanlan popodopita. Katapulan lan bengat a humbongen ye nakahulat.’ ”

³⁰ “Nakibat yay mabatnang, ‘Kulang po yatew, Bapa a Abraham! Ahe la humbongen yatew, noba no main anan natey a mabi-ay uman a makew kanla, ket paghehean laynay kakahalanana la.’ ”

³¹ “Noba hinabi nan Abraham, ‘No ahe la pamtegan ye impahulat kanan Moises boy hiyay impahulat kanlan popodopita, ahe la met ateed pamtegan agya po man main makew kanla a nabi-ay uman.’ ”

17

Hiyay Pagkahalananan

(Mateo 18:6-7; 18:21-22; Marcos 9:42)

¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Homain hapo a lumateng ye pagkahalananan, noba kakaingalo ye malyadi ha taon ampangag nin pagkahalananan nin kapadiho nan tao. ² Ayaman a manyag nin pagkahalananan lan hilatin anak a ampamteg kangko, ket mamanged po a bitinan yan mayadet a gilingan a dapah ye leey na haka ya iampag ha dagat. ³ Kaya-bay mag-alla kawo!”

“No hiyay katongno mo, ket magkahalanan ya kammo, babalaan moya. Ket no maghehe ya, patawaden moya. ⁴ No ha loob nin maghay mangaamot, ket mikapito yan magkahalanan kammo ket mikapito ya met a humaley kammo a makikwa nin patawad, patawaden moya.”

Hiyay Pamtegan kanan Apo Dioh

⁵ Haanin, hinabi lan aapohtol nan Apo Jesus, “Pahanan mo po ye pamtegan mi!”

⁶ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “No main kawon pamtegan kanan Apo Dioh, agya bengat omen ha lahi' muhtaha kakandi, malyadi yon habiyen kananyatin poon-kayo, ‘Maulot ka boy maitanem ha dagat.’ Ket manumbong ya kanyo.”

Hiyay Katulidan nan Ipoh

⁷⁻⁸ Hinabi na po Apo Jesus kanlan aapohtol na, “Alimbawa, main kan ipoh a nilumateng ibat ha padayan a nangadado o nagpahtol nin tupa. Aliwan hika ye mangitaladan nin pamangan nan ipoh, no aliwan habiyen mo kana, ‘Maghagili ka, ta italadanan mo kon pandeman ko boy paghilbiyan moko legan ampangan ako. Pangayadi kon mangan, mangan kayna met.’ ⁹ Ahe moyna katapulan pahalamatan ye ipoh, ta andiyagen nan bengat ye katungkolan na. ¹⁰ Wanabay met ateed kanyo. No natupad yoynay kaganaan a imbilin kanyo, katapulan a habiyen yo, ‘Ipoh kayin bengat. Ahe kayi katapulan a pahalamatan, ta andiyagen min bengat ye katungkolan mi.’ ”

Hilay Mapo kataon Kinating

¹¹ Haanin, legan angkumodang yay Apo Jesus boy hilay mānumbong na a palakew ha banwan Jerusalem, nagdān hila ha pietan nin plobinhiyan Samaria boy plobinhiyan Galilea. ¹² Ha anhumlep hilayna ha maghay badiyo, hinagana hilan mapo kataon kinating. Tinumgen hila ha aliwan minga mataang ¹³ haka hila nangha, “Apo Jesus, ingalowan mo kayi!”

¹⁴ Pamakakit nan Apo Jesus kanla, hinabi na, “Makew kawo kanlan papadi, ta ipakit yoy laman yo kanla a nitaah kawoyna.” Ket legan ampakew hila kanlan papadi, kapipikhaan nitaah hilayna.

¹⁵ Ket ha naedepan nan magha kanla a nitaah yayna, nag-udong ya kanan Apo Jesus a ampangha yan panggalang kanan Apo Diah.

¹⁶ Nilumukob ya ha aphyayan nan Apo Jesus. Ket nagpahalamat ya kana. Yatin tao ket magha yan Samaritano.

¹⁷ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Mapo kawon pinaitaah ko, noba way-ih tew hilay hiyam? ¹⁸ Malele ako, ta yatin dayohan a Samaritano bengat ye nag-udong a manggalang kanan Apo Diah.”

¹⁹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Samaritano, “Mideng ka ket muli kayna, ta nitaah ka uli ha pamteg mo.”

Hiyay Pandugi nin Panakop nan Apo Diah (*Mateo 24:23-28; 24:37-41*)

²⁰ Ha maghay mangaamot, tinepet la yan Papariseo ye Apo Jesus no makano yan mandugi ye panakop nan Apo Diah. Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay panakop nan Apo Diah, ket homain pagkakitan no makano yan mandugi. ²¹ Kaya-bay homain makapaghabi, ‘Ihtibay yan manakop ye Apo Diah!’ o ‘Ihtewbay yan manakop!’ ta ampanakop yaynay Apo Diah ha puho yo.”

²² Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, “Lumateng lano ye panaon a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket labay yo koyan makit a mag-udong a manakop, noba ahe yo makit. ²³ Ket no main maghabi kanyo, ‘Anti ya ihtew!’ o ‘Anti ya ihti!’ adi yo hila ampantegan o makilakew kanla. ²⁴ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket mag-udong ako ihti ha babe-luta a omen ha kilat a angkapahnagan nay kaganaan a pahen nin lowang. ²⁵ Noba haanin, katapulan ako po a magdiha nin malabong a idap boy ikahwil lan tatao kananyatin panaon.”

²⁶ “Hiyay andiyagen la lanon tatao ha mangaamot nin panlumteng ko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket omen met ateed ha andiyagen lan tatao ha panaon nan Noe. ²⁷ Ha panaon nan Noe, bayo po malanab ye babe-luta, hilay tatao, ahe la tanda a manlanab. Ampangan hila, ampinom boy ampangahawa a omen ha alan a andiyagen la angga ha hinumlep yaynay Noe* ha daong. Ket ha anti hilayna ha loob nin daong, nilumateng ana met ye lanab. Ket nangaalimeh hilan kaganaan ye tatao ha babe-luta.”

²⁸ “Wanabay met ateed ye nalyadi ha panaon nan Lot.† Hilay tatao, ampangan hila boy ampinom, ampanaliw hila boy ampaglako, ampananem hila boy ampangipaideng hilan babaey. ²⁹ Noba ha mangaamot a inumalih yaynay Lot ha banwan Sodoma, namaudan yan apoy boy ahopli ye Apo Diah. Ket hilay tatao ihtew, naulam hilan kaganaan.”

³⁰ “Wanabay met ateed lano ha mag-udong ako a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. ³¹ Kananyatew a mangaamot, hiyay anti ha ilwah nin baey na, ket adi yayna lumoob a mangwan hinyaman a bagay ha baey

* 17:27 Genesis 6:5-8. † 17:28 Genesis 19:12-19.

na. Ket hiyay anti ha talon, adi yayna muli a mangwan hinyaman a babagay. ³² Pakaihipen yoy nalyadi hatew kanan ahawa nan Lot.[‡] ³³ Ayaman a ampangihilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a nakahadya a matey uli ha panumbong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ³⁴ Habiyan ko kanyo a ha panaon nin panlumatang ko, main lanon luway tao a kangkatuloy ha maghay pamid-an. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya. ³⁵ Main lanon luway babayi a ampanggiling. Hiyay magha, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya. ³⁶ [Main lanon luway lakin ampag-obda ha padayan. Hiyay magha kanla, mipalakew ya ha langit. Noba hiyay magha, mabantak ya.]”

³⁷ Haanin, hilay mānumbong nan Apo Jesus, nanepet hila kana, “Apo, way-ihtew yan malyadi yain?”

Nakibat yay Apo Jesus kanla makauli ha kahabiyen, “No way-ihtew ye bangkay, ket matandaan lan kaganaan, ta anti hila ihtew ye oowak a nayutipon.”

18

Hiyay Alimbawa tungkol ha Mauplit a Bawon Babayi

¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na ye maghay pangilalayi, ta labay nan ipalinaw kanla a katapulan a lanang hilan makigwang boy ahe hila humawa a makigwang. ² Hinabi na, “Ha maghay banwa, main uhgado a homain limo kanan Apo Diah boy homain yan ambihaen a tao. ³ Ket ha banwan yatew, main met maghay bawon babayi a panguoyaoy kanan uhgado. Ket ampakiiingalo ya kana, a wana, ‘Ikatulidan moko dayi kanlan kakaaway ko!’ ⁴ Ha una yan nakew kanan uhgado, ket ahe naya hinaglapan. Noba ha kabuyotan nin panguoyaoy na, inihip nan uhgado ha hadili na, ‘Agya homain akon limo kanan Apo Diah boy homain akon bega ambihaen a tao, ⁵ ket ikatulidan ko yayna yatin bawon babayi. Ta no ahe, maka humawa ako ha panguoyaoy na.’”

⁶ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus, “Pakaihipen yoy hinabi nan maloke a uhgado. ⁷ Ta agya maloke ya, ket hinaglapan na yan teed ye bawon babayi. Hiyay Apo Diah po nayi ye ahe managlap kanlan pinili na a mangaamot boy madeglem a ampakiiingalo kana? Paagaden na hila nayi nin mabuyot?”

⁸ Habiyan ko kanyo a tampol na hilan haglapan. Noba hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ha pag-udong ko ihti ha babe-luta, main ako lagin malatang a ampamteg kangko?”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Pariseo boy Māningil nin Bowih

⁹ Haanin, main ano katao ihtew a ampangibaan a mangatoynong hilayna. Ket hiyay pamilew la kanya kanayon, maaypa bengat. Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla yatin pangilalayi, ¹⁰ “Main luway lakin hinumlep a makigwang ha Timplo. Hiyay magha, Pariseo ya. Ket hiyay magha met, māningil bowih. ¹¹ Haanin, hiyay Pariseo, nideng ya. Ket nakigwang yan tungkol ha hadili na. Hinabi na, ‘Apo Diah, ampahalamat ako kammo, ta aliwa kon omen kanlan tataon mānakaw, mapanyag nin maloke, māmabayi o omen kananyatin makuhit a māningil nin bowih.

[‡] 17:32 Hatew, ha an-umalih yaynay Lot ha banwan Sodoma a lamo na hilay pamilya na, ket namalingay yay ahawa na. Kaya-bay nag-ilyadi yan kalintataon ahin. Natey ya, ta ahe ya nanumbong ha bilin nan Apo Diah kana a ahe ya mamalingay ha banwan Sodoma (Genesis 19:17-26).

¹² Ha loob nin maghay dominggo, ampikalwa kon ampagpaltan mangan boy an-ibayay koy ikamapo nin kaganaan a tapul ko.' ”

¹³ “Noba hiyay māningil nin bowih, nideng ya ha main kataangan kanlan tatao, ta angkading-ey ya. Angkading-ey yan tumangal boy andogdogen nay pagaw na a anhabiyan na, ‘Apo kon Dioh, ingalowan moko, ta magha kon māgkahalanan.’ ”

¹⁴ Hinabi nan Apo Jesus, “Habiyan ko kanyo a yatin māningil nin bowih, nuli yan matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh. Noba hiyay Pariseo, ahe. Ta ayaman a ampagmatagay, ket iaypa na yan Apo Dioh. Boy ayaman a ampagmaaypa, ket itagay na yan Apo Dioh.”

*Hiyay Panginged nan Apo Jesus kanlan Mangakandin Anak
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)*

¹⁵ Ha maghay mangaamot, main ano kataon nangilakew nin mangakandin anak la kanan Apo Jesus ta-omen la awoken kana a ipalonto na ye gamet na kanlan anak boy inged. Ket hilay mānumbong na, ha nakit la hilay tataon ampangilakew nin anak la kanan Apo Jesus, pinaghabiyan la hila. ¹⁶ Noba hiyay Apo Jesus, hinagyat na hilay anak. Ket hinabi na kanlan mānumbong na, “Paolayan yo hilay mangakandin anak a humaley kangko. Adi yo hila anhaaden, ta hilay tataon main pangugali a omen kanlan hilatin anak ye maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ¹⁷ Pakaleng-en yon manged ye habiyan ko. Ayaman a ahe ampahakop kanan Apo Dioh a omen ha pagpahakop nin makandin anak, ket ahe ya bega maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

*Hiyay tungkol ha Lakin Mabatnang
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)*

¹⁸ Haanin, main maghay lakin mānungkolan ye nanepet kanan Apo Jesus, “Manged a Maihtodo, hinyay hukat kon diyagen ta-omen ako mabyayan nin bi-ay a homain anggaan?”

¹⁹ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Taket ta anhabtan mo kon manged? Hiyay Apo Dioh bentag ye manged, homain anan kanayon. ²⁰ Tanda moy Bibilin nan Apo Dioh, ‘Adi ka makilaki o mamabayi, adi ka mamatey nin tao, adi ka manakaw, adi ka manihtigoh nin katagowan, boy bihaen moy bapa boy indo mo.’ ”*

²¹ Nakibat yay mānungkolan, “Kaganaan hilain a bibilin, anhubongen koyna paibat po ha anak ako.”

²² Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na kana, “Main po magha a hukat mon diyagen. Ilako moy kaganaan a babandi mo. Ket hiyay mapaglakoan mo, ibyay mo kanlan mangaidap. Ha wanabay, magkamain kan kabatnangan ha langit. Pangayadi, mag-udong ka ihti, ket manumbong kayna kangko.” ²³ Noba pamakange nan mānungkolan ye hinabi nan Apo Jesus, ket nilumele ya, ta mabatnang yan tubat.

²⁴ Ha nakit na yan Apo Jesus a nilumele yay mānungkolan a mabatnang, hinabi na, “Koynan kaidap a maibilang ye mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ²⁵ Matataloh ya po a humlep ye maghay kamelyo ha lubot nin kadayem dinan ha maibilang ye taon mabatnang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

²⁶ Haanin, hilay nakange, tinepet la yay Apo Jesus, “No wanabay awod Apo, aya hilaynay miligtah?”

²⁷ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay ahe mapalyadi nin tao, ket mapalyadi nan Apo Dioh.”

* 18:20 Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20.

²⁸ Ket haanin, hinabi nan Pedro, “Hikayi nayi, Apo? Ket nilakwanan mi ye kaganaan ta-omen kayi manumbong kammo.”

²⁹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Malabong ye matanggap yo, ta ayaman a nanlakwan nin baey na o ahawa na o kakatongno na o tutoa na o anak na uli ha pangipatanda na nin panakop nan Apo Diah, ³⁰ ket makatanggap ya haanin met ateed a panaon nin malalabong po ha nilakwanan na. Ket ha lumateng a panaon, mabyayan ya po nin bi-ay a homain anggaan.”

Hiyay Ikatlon Pangipatanda nan Apo Jesus nin tungkol ha Kamateyan na

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Haanin, in-ilbo na hilan Apo Jesus ye labinluway mānumbong na. Ket hinabi na kanla, “Leng-en yo yatin habiyen ko. Makew kitawo haanin ha Jerusalem. Ket ihtewbay ana matupad ye kaganaan a inhulat lan popodopita hatew tungkol kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. ³² Ta maigawang ako kanlan aliwan Judio. Ket umih-umihen la kon papading-eyan, luda-ludaan, ³³ hibladen boy pateyen. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay akon uman.”

³⁴ Noba hilay mānumbong nan Apo Jesus, homain hilan natalohan ha hinabi na, ta naitayo kanla ye labay habiyen nin yatew. Kaya-bay ahe la tanda no hinyay andektan nin hinabi nan Apo Jesus.

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha maghay Kapkap

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵ Ha mahaley hilaynan Apo Jesus boy mānumbong na ha banwan Jerico, main maghay lakin kapkap a ampikno ha gilid dān a ampagpal-imoh. ³⁶ Ha nange na hilay malabong a tataon anhumapid ha haley na, tinepet na hila, “Hinyay angkalyadi?”

³⁷ Hinabi lan tatao kana, “Anhumapid yay Apo Jesus a taga Nazaret.”

³⁸ Haanin, nangha yay lakin kapkap, “Apo Jesus a Lahi nan Poon David, ingalowan moko!”

³⁹ Ket hilay tataon ampuna kanan Apo Jesus, pinaghabiyen la yay kapkap, a wanla, “Pakal-em ka!”

Noba inlalo nayna ingat impangha, a wana, “Lahi nan Poon David, ingalowan moko!”

⁴⁰ Pamakange nan Apo Jesus nin pangha na, tinumgen ya. Ket hinabi na, “Ilakew yoya ihti kangko.” Ha anti yaynay kapkap ha adapan nan Apo Jesus, tinepet naya, ⁴¹ “Hinyay labay mo a diyagen ko kammo?”

Nakibat yay kapkap, “Apo, labay koy makakit.”

⁴² Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, “Makakit kayna! Nitaah kayna uli ha pamteg mo kangko.” ⁴³ Ket tampol yaynan ampakakit ye laki. Ket legan anhumumbong ya kanan Apo Jesus, ampanggalang ya kanan Apo Diah. Ha nakit lan kaganaan a tataon anti ihtew ye nalyadi, nanggalang hila met kanan Apo Diah.

19

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Zaqueo

¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, nilumateng yayna ha banwan Jerico, ta ihtewbay ya magdān palakew ha Jerusalem. ² Ket kananyatew a banwa, main maghay lakin mabatnang a nagngalan Zaqueo. Magha ya kanlan mānguna lan māningil nin bowih. ³ Labay na yan makit ye Apo Jesus,

noba ulita pandak ya boy malabong hilay tatao, ket ahe naya makit. ⁴ Kaya-bay hiyay dinyag na, nayew yan nakew ha unaan haka ya nanik ha pook-kayon anhabtan sikamoro ta-omen naya makit ye Apo Jesus a magdan. ⁵ Ha niabot waynay Apo Jesus ha eteb nan Zaqueo, ket tinangal naya boy hinabi na, "Zaqueo, padah moy lumumbah, ta katapulan koy makidagoh ha baey mo haanin."

⁶ Haanin, hiyay Zaqueo, mapadah yan nilumumbah. Ket angkaaliket yan nananggap kanan Apo Jesus ha baey na. ⁷ Kaganaan lan tataon nakakit nin pamakew na ha baey nan Zaqueo, ket naytatalabotob hila, "Yo! Nakew yan naphangaili ha maghay magkahalanan."

⁸ Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Zaqueo. Ket hinabi na kanan Apo Jesus, "Apo, hiyay kagitna nin babandi ko, ibyay koyna kanlan mangaidap. Ket no main ako man nakuhit, iudong kon mikapat a ukdo kanla."

⁹ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Haanin a mangaamot, naligtah hilaynay nagbaey. Ta yatin tao, ket namteg ya met kanan Apo Diah a omen ha dinyag nan Abraham. ¹⁰ Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket nakew ako ihti ha babe-luta a manapul boy mangiligtah kanlan nitaang kanan Apo Diah."

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Balitok a Papalata
(Mateo 25:14-30)

¹¹⁻¹² Legan anhumaley yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem, anleng-en lan tatao ye pangiadal na. Ket ha ihip la nabaan la, a wanla, "Ha lumateng yay Apo Jesus ha Jerusalem, ket manakop yayna." Kaya-bay in-ihitolya nan Apo Jesus kanla yatin pangilalayi, "Main maghay laki a mabatnang boy ambalayen a nakew ha mataang a lugal ta-omen na tanggapan ye katungkolan na bilang poon. Ket no matanggap naynay katungkolan na, mag-udong ya met ateed. ¹³ Noba bayo ya inumalih, impadakit na hila po ye mapo kanlan iipoh na. Ket balang magha kanla, binyanan na hilan titimaghan palata a balitok. Hinabi na kanla, 'Legan ahe ako po, ipanapulan yo yati.' "

¹⁴ "Noba kahulog la yan kalugalan na. Kaya-bay ha inumalih yayna, nangitubol hilan tatao ha lakwen na ta-omen la habiyen, 'Hi! Ahe miya labay yatin tao a mamoon kammi.' "

¹⁵ "Agya wanabay man, nadyag ya po ateed a poon. Ket ha nag-udong yayna ha lugal la, impadakit na hilay iipoh na a binyan nan palatan balitok hatew ta-omen na hila tepeten no anoy natubo nin balang magha kanla. ¹⁶ Haanin, hinumaley kana ye nauna. Ket hinabi na, 'Apo, hiyay maghan palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew, ket nakatubo yan mapo.'

¹⁷ "Hinabi nan poon kana, 'Manged a ipoh, manged ye dinyag mo! Ket ulita mapatayaan ka nin makandin bagay, diyagen katan mamaala nin mapo a banwa.' "

¹⁸ "Haanin, hinumaley ya met kana ye ikalwan ipoh. Ket hinabi na, 'Apo, hiyay palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew, nakatubo yan lima.'

¹⁹ "Hinabi nan poon kana, 'Manged! Diyagen katan mamaala nin limay banwa.' "

²⁰ "Haanin, hinumaley yayna met ye ikatlon ipoh kana. Ket hinabi na, 'Apo, anti yay palata mon balitok a in-ibyay mo kangko hatew. Pinutot ko yan panyo haka ko yan inhinop, ²¹ ta angkalimo ko kammo. Tanda ko a homain kan ingalo boy ampakinabangan moy ahe mo nagbannogan boy ampamupol ka nin ahe mo intanem.' "

²² “Hinabi nan poon, ‘Maloke kan ipoh! Uhgaan kata makauli ha hinabi mo. Tanda mo manayti a homain akon ingalo, ampongwa kon aliwa kon konin, boy ampamupol akon ahe ko intanem. ²³ Taket man awod ta ahe mo imbangko ye palata kon balitok ta-omen ha pag-udong ko, ket main akon makwan tubo nin pilak ko?’ ²⁴ Haanin, hinabi na kanlan tataon anti ihtew, ‘Kowen yoya kana ye palata kon balitok, ta ibyay yo kanan main mapo a palatan balitok.’ ”

²⁵ “Noba hinabi la kana, ‘Apo, main yaynabay mapo a palatan balitok!’ ”

²⁶ “Nakibat yay poon, ‘Habiye ko kanyo a hiyay taon mapatayaan ha makandin bagay, ket biyan ya po nin malalabong. Noba hiyay taon ahe mapatayaan, agya hiyay makandi a anti kana, ket kowen ya po kana. ²⁷ Ket hiyay tungkol met kanlan kaaway ko a ahe malabay pahakop kangko, ilakew yo hila ihti. Ket pateyen yo hila ha adapan ko.’ ”

Hiyay Panlumatang nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸ Pangayadi nan nag-ihtolya Apo Jesus, ket nagpahulong yayna palakew ha banwan Jerusalem a angkauna ya kanlan mānubong na. ²⁹ Ha maga hilaynan miabot ye Apo Jesus ha Betfage boy Betania ha anhabtan Mapantay nin Oolibo, pinauna na hilay luway mānubong na, ³⁰ a wana, “Makew kawo ha dongla a badiyo. Ket pamiabot yo ihtew, main kawon makit a maghay oybon ahnon nakah-el a ahe po bega nahakayan. Loaten yoya boy tengtengen yoya ihti. ³¹ No main manepet kanyo, ‘Uy! Taket ta anloaten yo yay ahno?’ habiye yo kana, ‘Matapul na yan Apo.’ ”

³² Haanin, nakew hilaynay luway mānubong na ha badiyon hinabi nan Apo Jesus. Ket nakit la yan peteg ye oybon ahno a nakah-el. ³³ Ket ha anloaten la yayna, tinepet na hilan nagkonin, “Uy! Taket ta anloaten yo yay oybon ahno?”

³⁴ Nakibat hila, “Matapul na yan Apo.”

³⁵ Haanin, tinengteng la yay oybon ahno kanan Apo Jesus. Ket ha niabot hilayna kana, in-apay lay kepkep la ha golot nin oybon ahno haka laya pinahakay ye Apo Jesus. ³⁶ Legan nahakay yay Apo Jesus ha ahno palakew ha banwan Jerusalem, hilay tatao, an-iamlak lay kekepkep la ha pagdanan na.

³⁷ Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha palohan nin Mapantay nin Oolibo, hilay kaganaan a mānubong na, ingkana laynay pangipangha nin aliket boy pangalang la kanan Apo Diah uli ha kaganaan a nakit la a kapagtakaan a dinyag na. ³⁸ An-ipapangha la, a wanla, “Inged na yan Apo Diah ye poon a anlumatang ha ngalan na!” Main katanaan ha langit! Galangen yay Apo Diah a anti ha langit!”

³⁹ Haanin, hilay nangaanon Pariseo a nakihale kanlan malabong a tataon anhumumbong kanan Apo Jesus, hinabi la kana, “Maihtodo, patgenen mo hila man ye mānubong mo.”

⁴⁰ Nakibat yay Apo Jesus, “Habiye ko kanyo a no pakal-em hila, hilayatin dadapah ye mangha nin pangalang kangko.”

Tinangihan na hilan Apo Jesus ye tatao ha banwan Jerusalem

⁴¹ Ha mahaley yaynay Apo Jesus ha banwan Jerusalem boy angkata-mulaw yayna, tinangihan na hilay tatao ihtew, ta angkalunoh ya kanla. ⁴² Hinabi na, “Kakaingalo kawon angkumonin ha Jerusalem. No

* 19:38 Kakanta 118:26.

nabalayan yon bengat ye makaibyay kanyon katanaan, agkawo dayin kakaingalo! Noba ahe yo nabalayan. ⁴³ Lumateng lano ye panaon a kobkoban la kawo nin kakaaway yo boy liktopen la kawon dawohongen. ⁴⁴ Hipeten la kawo boy damaen lay banwa yo. Homain lanon bega mabantak a dadapah a nayपालingping. Madihaan yo yatin kaganaan, ta ahe yoya imbabano ye panlumatang nan Apo Dioh a mangiligtah kanyo!”

Hiyay Pangimahakit nan Apo Jesus nin Timplo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha mahlang nin Timplo. Ket intaboy na hilay ampaglako. ⁴⁶ Hinabi na, “Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ‘Hiyay baey ko, ket baey pamakigwangan.’† Noba dinyag yo yan payngikbengan nin manakaw!”‡

⁴⁷ Paibat kananyatew, minamangaamot yaynan ampangiadal ha mahlang nin Timplo ye Apo Jesus. Noba hilay manguna a papadi, mamaihtodo nin Bibilin boy hilay manungkolan, labay la yan maipapatey ye Apo Jesus. ⁴⁸ Noba ahe la madyag, ulita kalalabay lan leng-en tatao ye pangiadal na.

20

Hiyay Tepet tungkol ha Katulidan nan Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

¹ Ha maghay mangaamot, legan ampangiadal yay Apo Jesus kanlan tatao ha mahlang nin Timplo boy an-ipatanda nay Manged a Balita, hinaleyan la yan manguna a papadi boy mamaihtodo nin Bibilin a lamo la hilay tutoan Jujudio a manungkolan. ² Haanin, hinabi la kana, “Hika! Habiyan mo man kammi no hinyay katulidan mon manyag nin didinyag mo naapon. Ayay namyay kammo nin katulidan?”

³ Nakibat yay Apo Jesus, “Tepeten katawo met. Habiyan yo man kangko ⁴ no ayay namyay kanan Juan nin katulidan a mamawtihmo? Hiyay Apo Dioh o tao?”

⁵ Ket pinaytongtongan la, a wanla, “No habiyan tawo a hiyay Apo Dioh, ket habiyan na met kantawo, ‘Taket awod ta ahe yoya pinamtegan?’ ⁶ Noba no habiyan tawo a tao, ket tataponen la kitawon dadapah hilatin malabong a tao, ta ampamtegan la a hiyay Juan, ket podopita na yan Apo Dioh.”

⁷ Kaya-bay hinabi la, “Ahe mi tanda.”

⁸ Hinabi na met Apo Jesus kanla, “No wanabay awod, ahe ko met habiyan kanyo no ayay namyay kangko nin katulidan a manyag nin andyagen ko.”

Hiyay Pangilalayi tungkol kanlan Mamakitalon
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

⁹ Haanin, in-ihitolya nan Apo Jesus kanlan tatao ye maghay pangilalayi, “Main maghay laki a nananem nin ubah ha pananaman na. Pangayadi, pinaabangan nay ubahan na kanlan mamakitalon, ta makew ya ha mataang a lugal. Ket kumonin ya ihtew nin mabuyot a panaon. ¹⁰ Ha panaon anan pamupol nin ubah, nangitubol yan maghay ipoh na a mangwa nin dakay na kanlan mamakitalon. Noba hiyay ipoh, ket binabadog la yan mamakitalon haka la yan pinaalih a homain kaget.

¹¹ Haanin, nangitubol yayna man nin kanayon a ipoh na. Noba binogbog laya met ateed boy pinading-eyan laya haka la yan pinauli a homain kaget.

¹² Ket haanin, intubol naya po ye kakatlon ipoh na. Noba hinugat-hugatan

† 19:46 Isaias 56:7. ‡ 19:46 Jeremias 7:11.

laya haka laya intaboy. ¹³ Kaya-bay nanghip yay nagkonin nin ubahan, 'Hinya lagi ye diyagen ko? Ah! Itubol ko yay ampakaadoen kon anak. Kadihko bihaen laya.' "

¹⁴ "Noba ha natamulaw la yan māmakitalon ye anak na a andumaho, hinabi la, 'Anti yaynay manawid! Pateyen tawo ya ta-omen tawo mapagkonin ye tawiden na.' ¹⁵ Kaya-bay hiyay dinyag la kana, dinakep la yan ingguloy a pinatey ha ilwah nin ubahan."

Haanin, nanepet yay Apo Jesus, "Hinya lagi ye diyagen nan nagkonin nin ubahan kanlan māmakitalon? ¹⁶ Homain hapo a lakwen na hilan pateyen. Pangayadi, ipaabang nayna ha kanayon ye ubahan na."

Pamakange lan tatao nin hinabi nan Apo Jesus, hinabi la, "Ahe na dayin ipaluboh Apo Diuh a malyadi yatew."

¹⁷ Noba hiyay Apo Jesus, pinakabilew na hilay tatao haka na hinabi kanla, "No wanabay ye ihip yo, hinya awod ye labay habiyen nin yatin naihulat a Habi nin Diuh?

'Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,

hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.' "

¹⁸ Hinabi na po Apo Jesus, "Ayaman a maampag kananyain a dapah, mapha ya. Ket ayaman a maondagan na, ket matamek ya."

Hiyay Tepet tungkol ha Pamayad nin Bowih

(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

¹⁹ Haanin, natalohan lan mamaihtodo nin Bibilin boy mānguna a papadi a hilabay ye andektan nin pangilalayi nan Apo Jesus. Kaya-bay kananyatew met ateed, labay la yayna dayin dakpen. Noba angkalimo hila kanlan tatao. ²⁰ Kaya-bay nangagad hilan mamanged a panaon. Haanin, nangupa hilan ano kataon manepet kanan Apo Jesus a konwadi manged ye tikihi la kana. Ta labay la yan kaloten ha hahabi na ta-omen laya maidalom kanan Gobilnadol. ²¹ Ket hilatin inupaan la, hinabi la kana, "Maihtodo, tanda mi a huhto ye kaganaan a anhabiyen mo boy an-iadal mo. Homain kan antupigan a tao boy hiyay kaptegan tungkol ha kalabayan nan Apo Diuh ye an-iadal mo kanlan tatao. ²² Haanin, main kayin tepet kammo. Ha ihip mo, huhto laweh a mamayad kitawon bowih ha Emperador nin Roma o ahe?"

²³ Noba tanda nan Apo Jesus a ampagkonwadi hilan bengat. Kaya-bay hinabi na kanla, ²⁴ "Gawangan yoko man nin palatan Roma." Ket ha ginawangan la yan palata, tinepet na hila, "Ayay naglupa boy nagngalan ye nakadokit ihti?"

"Hiyay Emperador Cesar," wanla.

²⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, "No wanabay awod, hiyay kanan Emperador Cesar, ibyay yo kana. Ket hiyay kanan Apo Diuh, ibyay yo met kana."

²⁶ Ahe laya nakalot ye Apo Jesus ha hinabi na ha adapan lan tatao. Ket uli ha pagtaka la ha pakibat na, napakal-em hila.

Hiyay Tepet tungkol ha Pagkabi-ay Uman

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Haanin, main anoy Saduseo ye hinumaley a manepet kanan Apo Jesus. Hilabay ye pangkat nin tatao a ahe ampamteg a mabi-ay uman ye nangamatey. ²⁸ Hinabi la kanan Apo Jesus, "Maihtodo, hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, wanae ya, 'No matey yay ahawan laki, ket ahe ya nagkaanak kanan ahawa na, katapulan a ikahal nin

* **20:17** Kakanta 118:22.

katongno nan laki ye bawo. Ket no magkaanak hila, maibilang yan anak nin katongno na a natey.[†] 29 Haanin, main pitoy lalaki a mikakatongno. Hiyay punganay, nangahawa ya. Noba natey yan ahe nagkaanak kanan ahawa na. 30 Ket hiyay ikalwa, inahawa na yay ipag na a bawo. Noba natey ya met ateed a ahe nagkaanak. 31 Wanabay met ateed ye nalyadi ha ikatlo. Natey ya met ateed a ahe nagkaanak kana. Kaganaan hilatin mikakatongno, napag-ahawa la yay ipag la, noba ahe hila nagkaanak kana. 32 Ha kalinghuyotan, natey ya met ye babayi. 33 Haanin, wanae ye tepet mi kammo, 'Ha panaon a mabi-ay uman ye nangamatey, aya lagi kanlan pitoy mikakatongno ye ahawa nan babayi, ta napag-ahawa na hilan kaganaan?'

34 Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hilay tatao haanin, ket ampangahawa hila. 35 Noba lano ha lumateng a panaon, hilay pinili nan Apo Diuh a bi-ayen nan uman a mapagkalamo na ha langit, ket ahe hilayna mangahawa. 36 Ahe hilayna met matey a omen kanlan aanghil. Aanak na hilan Apo Diuh, ta bini-ay na hilan uman. 37 Agya hiyay Moises, ket ampapategan na met a mabi-ay uman ye nangamatey. Ta hiyay hulat na tungkol ha mahipok a poon-kayon andumlag, hinabtan na yay Apo Diuh a 'Diuh nan Abraham, Diuh nan Isaac, boy Diuh nan Jacob.'[‡] 38 Hiyay labay habiyen, angkabi-ay hila po, ta hiyay Apo Diuh, ket Diuh nin angkabi-ay, aliwan nangamatey. Ta ha pamilew nan Apo Diuh, ket angkabi-ay ye kaganaan a tatao."

39 Haanin, hinabi nin anoy mamaihtodo nin Bibilin, "Maihtodo, manged ye pakibat mo." 40 Ket paibat ana kananyatew, homain anan bega nagngaya a manepet kana.

Hiyay Tepet tungkol kanan Cristo
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Haanin, tinepet na hila met Apo Jesus, "Way-omen lan mahabi nin tatao a hiyay Cristo, ket lahi na yan Poon David? 42 Ta hiyay nabay met Poon David ye nangihabi ha libdon Kakanta nin wanae tungkol kanan Cristo,

'Hinabi nan Apo Diuh kanan Apo ko,
"Mikno ka ha dapit wanan ko

43 angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo." ' ' "§

44 Haanin, hinabi nan Apo Jesus, "No hiyay Poon David ket hinabtan na yan Apo ye Cristo, way-omen la yan mahabi nin tatao a lahi na yan bengat nin David ye Cristo?"

Hiyay Laban kanlan Mamaihtodo nin Bibilin
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

45 Legan ampanleng hila kaganaan a tatao kanan Apo Jesus, hinabi na kanlan manumbong na, 46 "Mag-alla kawo kanlan mamaihtodo nin Bibilin. Kalalabay lay magpahyal a nakahoot nin makadang a tapih ta-omen la ihipen nin tatao a mangatoynong hilan tatao. Kalalabay la met ye maidlaw nin tataon angkadan na boy kalalabay la po ye mikno ha pamiknoan a nakataladan kanlan mangadangan a tatao ha paitiponan lan Jujudio boy ha poniyan. 47 Ampaglanganan la hilay bawon babayi. Ampagmangedan hila ha adapan lan malabong a tatao makauli ha makadang a pakigwang la. Kaya-bay mamabyat lano ye ipaduha nan Apo Diuh kanla."

21

Hiyay Intukoy nin Bawon Babayi (Marcos 12:41-44)

¹ Legan anti ya po ye Apo Jesus boy hilay mānubong na ha mahlang nin Timplo, nakit na hilay mangabatnang a ampangitukoy nin pilak ha pangitukoyan nin pilak a magawi ha Timplo. ² Ket nakit naya met ye maghay maidap a bawon babayi a nangitukoy nin luway palatan tanho. ³ Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay intukoy nan maidap a bawon babayi, ket maiigit ya dinan ha intukoy lan kaganaan. ⁴ Ta hiyay intukoy lan kaganaan a mangabatnang, ket hiyay ahe layna minga katapulan ha bi-ay la. Noba hiyay maidap a bawon babayi, ket inlumpoh nan intukoy ye ikabi-ay na.”

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin Timplo (Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

⁵ Haanin, hilay nangaanoy mānubong nan Apo Jesus, ampaytotong-tongan lay tungkol ha Timplo nan Apo Dih. Anhabiyen la, “Kangaada ye mangablín dadapah a ginawi la ha Timplo boy hiyay indigalo lan tatao a in-aalkoh la ha lingling.”
Pamakange nan Apo Jesus ye ampaytongtongan la, hinabi na kanla, ⁶ “Hilain a mangaada a angkakit yo, lumateng lanoy panaon a mangaagwat hilan kaganaan. Ket homain lanon bega mabantak a naypalingping a dadapah.”

Hilay Kaidapan boy Pangipaloke a Lumateng (Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

⁷ Nanepet hilay mānubong nan Apo Jesus kana, “Maihtodo, makano ya lumateng yain a panaon a hinabi mo boy hinyay pagkakitan no madanon anan malyadi?”

⁸ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo nin agya ayaman. Ta malabong hila lanoy lumateng a manggawi nin ngalan ko, a wanla, ‘Hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dih!’ Boy habiyen la po, ‘Nilumateng anay kalampuhan nin panaon!’ Adi yo hila ampamtegan, ta aliwan peteg yatew. ⁹ Kaya-bay no manganay yoynay gubat boy paylalaban, ket adi kawo angkalimo. Ta katapulan a malyadi hilatew, noba aliwa po yain ye kalampuhan nin babe-luta.”

¹⁰ Haanin, hinabi na po Apo Jesus kanla, “Maygugubat lano ye nanahyon boy wanabay met ye papanakopan. ¹¹ Kananyatew a panaon, manlayon nin mangakhaw ha nakahinadi a lulugal. Magkamain nin bitil boy mitayak ye hahakit a makapatey ha nakahinadi a lulugal. Ket makakit kawo lanon ampakalilimo boy kapagtakaan a pagkakitan a ibat ha langit.”

¹² “Noba bayo ya lumateng yatew a panaon, ket dakpen la kawo boy ipaloke uli ha panubong yo kangko. Ilakew la kawo lano kanlan mānungkolan ha pāytiponan lan Jujudio ta-omen la kawo litihen boy ipapidiho. Iadap la kawo kanlan popoon boy kanlan gogobilnadol. ¹³ Ket yabaytew yaynay panaon yo a mangipapteg kanla nin tungkol kangko.

¹⁴ Itanem yo ha ihip yo a adi yo angkahindakan no way-omen yo ikatulidan ye hadili yo. ¹⁵ Ta ipaihip ko lano kanyo ye huhton habiyen yo boy biyan katawon kadunungan a ahe la mababa a kuntadaen o hamboten nin kakaaway yo. ¹⁶ Lano agya hilay tutoa yo boy kakatongno yo, hilay papaltido yo boy hilay gagayem yo, ket hila met ateed ye mangiopit boy mangipapatey nin nangaano kanyo. ¹⁷ Ket uli ha panubong yo kangko, pag-inakitan la kawon kaganaan a tatao. ¹⁸ Noba adi kawo angkalimo. Ta

agya maghay labok nin ō yo, ket homain mikatak. ¹⁹ Ket no mateeh yo, mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan.”

Hiyay tungkol ha Pagkadama nin banwan Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

²⁰ Hinabi na po Apo Jesus ye malyadi lano ha Jerusalem, “No makit yo yaynan naliktop nin huhundaloh ye banwan Jerusalem, tanda yoynan madanon anay pagkadama nin banwa. ²¹ Kananyatew a panaon, hilay anti ha plobinhiyan Judea, katapulan laynan tumakah palakew ha mamapantay. Ket hilay anti ha loob nin banwan Jerusalem, katapulan laynay umalih. Ket hilay anti ha ilwah nin yatew a banwa, ahe hilaynan mag-udong ihtew. ²² Ta yabaytew anay panaon nin pamaduha nan Apo Diah ta-omen matupad ye naihulat a Habi nin Diah. ²³ Kananyatew a manggaamot, kakaingalo hilay mangabuktot boy hilay iindo a ampamahoho, ta maidapan hilan mayew. Magkamain nin tubat a kaidapan kananyatin lugal uli ha tubat a poot nan Apo Diah kanlan tatao. ²⁴ Main matey nin keya. Ket hilay kanayon met, dakpen la hilan ilakew ha mataang a lulugal. Ket hiyay banwan Jerusalem, hakopen lan aliwan Judio anggan mayadi ye panaon a intaning nan Apo Diah a panakop la.”

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

²⁵ Hinabi na po Apo Jesus, “Makakit kawo lanon kapagtakaan a pagkakitan ha mangaamot, bowan, boy ha bibitoen. Kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta, ket mahindakan hila boy mapaygulo-gulo uli ha heneg boy mangatagay a dawyon ha dagat. ²⁶ Hilay tatao ket mangabatang uli ha angkalyadi ha babe-luta. Ta eyegen nan Apo Diah ye kaganaan a anti ha lowang anggayna ha mapaywahag-wahag hilayna. ²⁷ Kananyatew met ateed a panaon, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket makit la kon anti ha owep a an-umaypa a main kapalyadiyan boy tubat a kahnagan. ²⁸ No mandugi hilaynan malyadi hilatin babagay, mideng kawon tumangal, ta madanon anay pangiligtah nan Apo Diah kanyo.”

Hiyay Pangilalayi tungkol ha Poon-kayon Igoh
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

²⁹ In-ihitolya nan Apo Jesus kanla ye maghay pangilalayi, “Bilewen yoy poon-kayon igoh boy hilay kanayon po a poon-kayo. ³⁰ No tumbek yaynay bayon bōng ha hahanga na, tanda yoyna a madanon anay kaingitan. ³¹ Wanabay met ateed lano. No makit yoynan angkalyadina yatin anhabiyen ko, tanda yoyna a madanon anay panakop nan Apo Diah.”

³² “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo hila po matey ye kaganaan a tataon angkabi-ay kananyatin panaon, matupad ana hilatin kaganaan a hinabi ko. ³³ Hiyay lowang boy babe-luta, ket maanam ya. Noba hilay hahabi ko, ket mikakaanti yan makanoman.”

Hiyay Pag-alla

³⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Lumateng lanoy panaon a mioblak akon mag-udong ihti ha babe-luta. Kaya-bay mag-alla kawo, ta maka malmaw kawo ha palugad a pagbi-ay, paglahing boy ha kaabalaan ha kapanapulan. No wanabay, malatngan katawon ahe nakahadya ³⁵ a omen ha taon nakalot. Ta kananyatew a panaon, maoblakan ha panlumatang ko ye kaganaan a tataon angkabi-ay ihti ha babe-luta. ³⁶ Kaya-bay lanang kawon nakahadya. Ipakigwang yo a magkamain kawon kinhawan ta-omen yo maligtahan ye

kaganaan a kaidapan a malyadi lano boy makaadap yoko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao a homain kawon man-ikading-ey.”

³⁷ Hiyay Apo Jesus, minamangaamot yan ampakew mangiadal ha mahlang nin Timplo. Noba ha madeglem, hiya boy hilay mānumbong na, ampakew hila ha Mapantay nin Oolibo. Ket ihtew hilayna matuloy.

³⁸ Ket ha mahanibhanib po, hilay kaganaan a tatao, ampakew hilayna ha mahlang nin Timplo ta-omen hila manlengge kanan Apo Jesus.

22

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Kananyatew, madanon anay Pihta nin Tinapay a Homain Pamalbag a anhabtan met Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah. ² Hilay mānguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ket ampanghip hilan papadan no way-omen laya maipapatey ye Apo Jesus a homain bega kanayon a makatanda, ta angkalimo hila kanlan tatao.

Hiyay Pangiopit nan Judas Iscariote kanan Apo Jesus

(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

³ Hiyay Judas a anhabtan Iscariote, magha ya kanlan labinluway mānumbong nan Apo Jesus, noba hinelpa na yan Satanas. ⁴ Ket hiyay Judas, nakew ya kanlan mānguna a papadi boy kanlan mānguna lan gowaldiya ha Timplo. Ket in-ihitolya na kanla no way-omen naya iopit ye Apo Jesus kanla. ⁵ Ket naaliket hila boy impangako la kana a biyan la yan pilak. ⁶ Ket inawo naya met Judas. Kaya-bay impaibat ana kananyatew, ampangagad yayna nin panaon a mahaglapan na hilan mandakep kanan Apo Jesus a homain kanayon a makatanda.

Hiyay Pangitaladan nin Pandem ha Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah

(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Haanin, naabot anay unan mangaamot nin Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag. Kananyain a mangaamot, hilay Jujudio, katapulan lay manapo nin oybon tupa a kena la ha Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah. ⁸ Kaya-bay hiyay Apo Jesus, intubol na yay Pedro boy Juan, a wana, “Makew kawon mangitaladan nin pandeman tawo ha Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah.”

⁹ Nanepet yay Pedro boy Juan kana, “Way-ih tew kayi mangitaladan nin pandem?”

¹⁰ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Makew kawo ha banwan Jerusalem. Ket makahagana kawon maghay lakin ampangaget nin halaw a main lanom. Humbongen yoya ha baey a looben na. ¹¹ Ket habiyen yo kanan nagbaey, ‘An-ipatepet nan Maihtodo no way-ih tew ye hilid a malyadi nan pandeman ha Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah a kadungo na hilay mānumbong na.’ ¹² Ket ipakit na kanyo ye maghay maway a hilid ha tagay a main anan nakataladan a kahangkapan. Ihtewbay kawo mangitaladan nin pandeman tawo.” ¹³ Haanin, ha inumalih hilaynan Pedro boy Juan, nakit lay kaganaan a omen ha hinabi nan Apo Jesus kanla. Ket intaladan lay pandem la ha Pihtan Panghihipan nin Pangiligtah.

Hiyay Kalampuhan a Pandem nan Apo Jesus a lamo na hilay Aapohtol na

(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

¹⁴ Ha odah anan pandem, hiyay Apo Jesus boy hilay aapohtol na, ket dinumongo hilaynan mangan ha lamihaan. ¹⁵ Haanin, hiyay Apo Jesus,

hinabi na kanla, “Angkahabekan katawon mapagkadungon mangan nin yatin pandem ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah bayo ko magdiha nin pamaidap. ¹⁶ Ta ahe akoyna mangan uman nin omen yatin pandem angga ha matupad ye labay habiyen nin yati ha panakop nan Apo Dioh.”

¹⁷ Haanin, hiyay Apo Jesus, nangwa yan maghay bahon alak ubah, ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, hinabi na kanla, “Kowen yo yati, ket paytitikandiyon yon inomen. ¹⁸ Ta anhabiyen ko kanyo a paibat haanin, ket ahe akoyan minom uman nin yati anggan ahe ya po manakop ye Apo Dioh.”

¹⁹ Haanin, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, binih-ilbih-il na haka na inggawang kanlan mānubong na, a wana, “Yatin tinapay ye pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo. Diyagen yo yati bilang pangihipan kangko.”

²⁰ Pangayadi lan nangan, wanabay met ateed ye dinyag na ha bahon main laman a alak. Ket hinabi na kanla, “Yatin alak ye pinagkadaya ko a mibuhboh ha ikanged yo. Yati ye pamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao.”

²¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Noba pakaleng-en yo! Hiyay taon mangiopit lano kangko, ket anti ya ihtin kadungo ko! ²² Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket intaning nin Dioh a matey. Noba kakaingalo yay taon mangiopit kangko!” ²³ Pamakange lan mānubong na, napaytepet-tepet hila, “Yo! Aya lagi kantawo ye mangiopit kana?”

Hiyay Payngatngat lan Mānubong nan Apo Jesus

²⁴ Haanin, hilay mānubong na, pinayngatngatan la no aya kanlay maibilang a pinakamatagay. ²⁵ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hi! Aliwan huhto ye ihip yo. Hilay aliwan Judion mānungkolan, ket an-ipilit lay labay la kanlan tataon angkahakopan la boy labay lay pagalang boy habtan hilan tatao a ‘Mapanaglap’. ²⁶ Noba hikawo, aliwan wanabay, ta ayaman a pinakamatagay, ket katapulan yan magmakaaypa boy ayaman a malabay manguna, katapulan a maghilbi ya. ²⁷ Ha ihip yo, ayay matatagay? Hiyay taon ampaghilbiyan pamangan o hiyay taon ampaghilbi? Hiyay ampaghilbiyan pamangan, kali? Noba hiko, agya po man Apo yoko, ket ampaghilbiyan katawo.”

²⁸ “Ha nadihaan koy papanubok, ket nikakaanti kawon lamo ko. ²⁹ Ket haanin, ulita binyan na kon Bapa ko nin kapalyadiyan a mamoon, ambiyan katawo met nin wanabay a kapalyadiyan. ³⁰ Diyagen ko yati ta-omen katawo makadungo lano a mangan boy minom ha lamihaan ko ha panakopan ko. Boy mikno kawo ha pamiknoan a mamoon kanlan labinluwan lalahi nin Israel.”

Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon a anhabtan Pedro, “Simon, leng-en mon manged yatin habiyen ko! Hiyay Satanas, nakikwa yan paluboh kanan Apo Dioh a huboken na kawon kaganaan a omen ha pamalohboh ilik. ³² Noba impakigwang kata, Simon, ta-omen ahe maanam ye pamteg mo kangko. Ket lano ha maghehe kayna boy mag-udong kangko, pakhawen moy pamteg lan lamo mon māmteg.”

³³ Hinabi nan Simon Pedro, “Apo, nakahadya akon makilakew kammo ha pidihowan o matey a lamo mo.”

³⁴ Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Pedro, pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Papainghan ha madeglem, bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koyonan imbudi.”

Hiyay Paghadya ha Lumateng a Panubok

³⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Ha intubol katawom homain kaget a pilak, pahiking boy ihtiping, ahe kawo nagkulang nin hinyaman a bagay, kali?”

Nakibat hila, “Awo, Apo.”

³⁶ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Noba haanin, no main kawon pitaka o pahiking, katapulan yoynan kadten. Ket no homain kawon keya, ilako yoy bado yo. Ket manaliw kawon keya. ³⁷ Ta habiyen ko kanyo ya katapulan a matupad ye impahulat nan Apo Diah tungkol kangko, a wanae, ‘Imbilang la yan magha kanlan mapanlabag nin Bibilin,’* ket angkatupad ana haanin.”

³⁸ Hinabi lan mānubong na, “Apo, bilewen mo! Main kayin luway keya ihti!”

“Huhtoyna yain,” wanan Apo Jesus.

Hiyay Pamakew nan Nakigwang Apo Jesus ha Mapantay (Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

³⁹ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew ya ha Mapantay nin Oolibo, ta wanabay ye nakailmawan na. Ket hilay mānubong na, nakilakew hila met kana. ⁴⁰ Pamiabot la ihtew, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, “Makigwang kawo ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho.”

⁴¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, tinumaang yan makandi kanla haka yan nanalimukod nakigwang, a wana, ⁴² “Bapa ko, no kalabayan mo, alihen mo yatin pamaidap a dihaen ko. Noba aliwan kalabayan ko ye mahumbong, no aliwan hiyay kalabayan mo.” ⁴³ [Haanin, napakit ya kana ye anghil a ibat ha langit, ket pinakhaw nay nakem nan Apo Jesus. ⁴⁴ Ket ulita angkalelean yaynan tubat ye Apo Jesus, lalo yaynan nakigwang nin luboh anggaynan nanayngat yan ba-mon daya a tinumulo ha luta.]

⁴⁵ Pangayadi nan nakigwang, nakew yayna man kanlan mānubong na. Ket nalatngan na hilan angkatuloy, ta linumopta hila ha kalelean la.

⁴⁶ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkatuloy kawo? Mimata kawo boy makigwang ta-omen kawo ahe mahambot nin tukho.”

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus (Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

⁴⁷ Legan ampaghabi ya po ye Apo Jesus, nilumateng ye malabong a tatao. Ket hiyay Judas a magha kanlan labinluwan mānubong na ye ampanguna kanla. Hinumaley ya kanan Apo Jesus. Ket inumaan naya. ⁴⁸ Noba hinabi nan Apo Jesus kana, “Judas, uma nayi ye pangiopit mo kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao?” ⁴⁹ Ha naimatonan lan mānubong na a lumbo anay malyadi, hinabi la kanan Apo Jesus, “Apo, manaya kayina laweh?” ⁵⁰ Haanin, hiyay maghay mānubong nan Apo Jesus, tinaya na yay maghay ipoh nin pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan a talinga na.

⁵¹ Noba hinabi nan Apo Jesus, “Huhtoyna yain!” Haanin, hinaleyan na yay ipoh. Ket ginep-an yay talinga na. Ket pinaitaah naya.

⁵² Hinabi nan Apo Jesus kanlan mānguna a papadi, kanlan kakapitan lan gowaldiya ha Timplo boy kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan, “Tolihan

* 22:37 Isaias 53:12.

ako nayi, ta impangaget yo kon keya boy pamadog? ⁵³ Minamangaamot akon anti kanyo ha mahlang nin Timplo. Taket ta ahe yoko dinakep ihtew? Noba yati ye panaon a naibyay kanyo ta-omen yo koyna dakpen, ta hiyay kapalyadiyan nan Satanas ye ampamatige kanyo.”

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus

(Mateo 26:57-58; 26:69-75; Marcos 14:53-54; 14:66-72; Juan 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Haanin, dinakep la yay Apo Jesus. Ket inlakew laya ha baey nin pinakapoon a padi. Hiyay Pedro, anhumumbong ya ha aliwan minga mataang. ⁵⁵ Ihtew ha bunak mahlang nin yatew a baey, namadlag hilay tatao nin apoy. Ket nikno hilan nimodo ha palibot nin apoy. Ket hiyay Pedro, nikno ya met a nakiimodo kanla. ⁵⁶ Haanin, ha napaliwagan ye lupa nan Pedro, nabalayan yan maghay babayin ipoh ihtew. Ket pinudek naya, a wana, “Yatin laki, kalamo naya met Jesus.”

⁵⁷ Noba hinabi nan Pedro, “Yo! Ahe koya katatanda yain a tao.”

⁵⁸ Ha ahe nabuyot, main ana man maghay nakakit kana. Ket tinepet naya, “Magha ka met kanlan kalalamoan na, kali?”

Noba nakibat yay Pedro, “Hi, ahe!”

⁵⁹ Pangalabah nin maghay odah, an-ipilit na met nin magha kanla, “Peteg a yatin tao, kalamo na yan Jesus, ta taga Galilea ya met!”

⁶⁰ Noba hinabi nan Pedro, “Hi, ahe ko tanda ye anhabiyen mo.” Legan ampaghabi ya po, tinumnoy yay tandang. ⁶¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, nagpeyeh yan namilew kanan Pedro. Ket hiyay Pedro, naihipan nay hinabi nan Apo Jesus kana a wanae, “Papainghan ha madeglem, bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koynan imbudi.” ⁶² Ket hiyay Pedro, inumalih ya ha mahlang. Ket tinumangih yan malaem.

Hiyay Pangumih boy Pandihmog la kanan Apo Jesus

(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

⁶³ Haanin, hiyay Apo Jesus, an-umihen boy ambadogen la yan ampagbantay kana. ⁶⁴ Pinedengan laya haka la yan dinihmog. Hinabi la kana, “Pal-eban mo man kammi no ayay nandihmog kammo!” ⁶⁵ Boy mikalabong la yan inumih-umih.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus ha Panuhgaan lan Jujudio

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Kabekahan, naytitipon hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Hilay ano kanla, ket mamaihtodo nin Bibilin boy hilay kanayon met, mānguna a papadi. Haanin, hiyay Apo Jesus, naiadap ya kanla. ⁶⁷ Hinabi la kana, “No hika ye Cristo a impangako nan Apo Diah, habiyen mo kammi.”

Nakibat yay Apo Jesus, “Agya po man habiyen ko kanyo, ahe yoko met ateed pamtegan. ⁶⁸ Ket no tepeten katawo, ahe yoko met pakibatan.

⁶⁹ Noba paibat haanin, hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, mikno akoyna ha dapit wanan nan Makapalyadiyan a Diah.”

⁷⁰ Haanin, hilay kaganaan a mānungkolan, hinabi la kana, “No wanabay awod, anhabiyen mo a hika ye Anak nan Apo Diah?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Hikawoynabay met ye ampaghabi a hikobay.”

⁷¹ Haanin, hinabi la, “Nange tawoyna! Hiyayna ye naghabi a Anak yan Diah. Kaya-bay ahe tawoyna katapulan nin kanayon po a mamapteg!”

23

*Hiyay Pangilakew la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato
(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)*

¹ Haanin, hilay mánungkolan a napaytipon, nideng hilan kaganaan. Ket inlakew la yan in-adap ye Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato. ² Ket ingkana laynan hinabi ye pamada la kana. Hinabi la kanan Gobilnadol Pilato, “Yatin tao, nadulanan mi yan ampangumbinyo nin tatao a kumuntada ha gobilno. Anhabiyen na, ‘Adey kawoynan mamayad nin bowih kanan Emperador Cesar.’ Anhabiyen na po, ‘Hikobay ye Cristo a Poon a impangako nan Apo Dih.’”

³ Kaya-bay tinepet na yan Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Hikaynay naghabi.”

⁴ Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanlan mǎnguna a papadi boy kanlan tatao, “Homain akon nakit a kahalanan nin yatin tao.”

⁵ Noba an-ipilit lan teed, a wanla, “Yain a tao, anggulowen na hilay tatao ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea makauli ha an-iadal na. Indugi na ha Galilea ket haanin, niabot yayna ihti ha Jerusalem.”

Hiyay Apo Jesus ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas

⁶ Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye hinabi la, tinepet na hila, “Taga Galilea ya nayi yatin tao?”

⁷ “Awo,” wanla met.

Hiyay Herodes Antipas ye gobilnadol ha plobinhiyan Galilea boy anti ya met ha Jerusalem kananyatew a panaon. Kaya-bay ha natandaan nan Gobilnadol Pilato a taga Galilea yay Apo Jesus, hinabi na, “Higi, ilakew yoya kanan Gobilnadol Herodes Antipas.”

⁸ Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, pamakakit na kanan Apo Jesus, ket naaliket ya, ta nabuyot naynan angkangean ye tungkol kana. Kaya-bay angkahabekan na yan makit, ta labay nay makakit nin kapagtakaan a andiyagen na. ⁹ Ket ha anti yayna ha adapan nan Gobilnadol Herodes Antipas, malabong ye tepet na kanan Apo Jesus, noba ahe yan bega nakibat. ¹⁰ Hilay mǎnguna a papadi boy hilay mamaihtodo nin Bibilin, ampideng hilan ampangipangha nin bada la kanan Apo Jesus.

¹¹ Haanin, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy hilay huhundaloh na, inumih-umih la yay Apo Jesus. Pinakepkepan laya po nin matampa a bado a omen ha bado nin poon haka la yan impaudong kanan Gobilnadol Pilato.

¹² Hiyay Gobilnadol Herodes Antipas boy Gobilnadol Pilato, ampaykabono hila hatew. Noba paibat kananyain a mangaamot, napaygayyem hilayna.

Hiyay Panuhga nin Kamateyan kanan Apo Jesus

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³ Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, impadakit na hilay mǎnguna a papadi, hilay Jujudion mánungkolan boy hilay tatao. ¹⁴ Ket hinabi na kanla, “Inlakew yoya kangko yatin tao, ta anhabiyen yo a ampangumbinyo yan tatao a kumuntada ha gobilno. Noba ha panlitih ko kana ha adapan yo, napaptegan kon aliwan peteg ye bada yo laban kana. ¹⁵ Agya hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, wanabay met ye napaptegan na. Kaya-bay impaudong naya ihti kantawo. Yatin tao, homain yan nadyag a kahalanan a pamateyan kana. ¹⁶ Kaya-bay ipapatok ko yaynan bengat haka ko yayna palihwayen.” ¹⁷ [Hinabi nan Gobilnadol Pilato yatew, ta tepe Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, ket ampamalihway ya nin maghay pidiho.]

¹⁸ Noba nayngingidlan lan impangha nin malabong a tatao, a wanla, “Pateyen ya yain a tao! Hiyay Barabbas ye palihwayen mo!” ¹⁹ (Hiyay Barabbas, napidiho ya ulita kinumuntada ya ha gobilno ha Jerusalem boy nakapatey yan tao.)

²⁰ Nakihabi yayna man ye Gobilnadol Pilato kanlan tatao, “Hiyay Jesus tana ye palihwayen ko!” ²¹ Noba hilay tatao, impapangha la, “Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha kodoh!”

²² Ha ikatlon paghabi nan Gobilnadol Pilato kanla, hinabi na, “Taket? Hinyay kalok-an a dinyag na? Ket homain ako met nakit a kahalanan a pamateyan kana. Kaya-bay ipapatok ko yaynan bengat haka ko yan palihwayen.”

²³ Noba hilay tatao, lalo layna ingat impakakhaw ye nangha, a wanla, “Ipako ya ha kodoh!” Ket uli ha pahulong lan pangipangha nin tatao, homain yaynan madyag ye Gobilnadol Pilato. ²⁴ Kaya-bay hinumbong naynan bengat ye labay lan tatao. ²⁵ Pinalihway na yay Barabbas a napidiho ulita nangumbinyo yan tatao a kumuntada ha gobilno boy uli ha pamatey na nin tao. Noba hiyay Apo Jesus, impaolay na yaynan Gobilnadol Pilato kanlan tatao ta-omen layna diyagen ye labay lan diyagen kana.

*Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)*

²⁶ Haanin, inlakew la yan huhundaloh ye Apo Jesus ha ilwah nin banwa. Legan angkumodang hila ha dān, nahagana la yay laki a nagngalan Simon a taga Cirene a ibat ha baytan. Impilit lan impabatay kana ye pagkodoh nan Apo Jesus haka la yan pinahumbong kanan Apo Jesus.

²⁷ Malabong hilay tataon ampakilakew kanan Apo Jesus. Malabong hilay babayin antumanggih boy ampangandang uli ha kalealan la ha angkalyadi kanan Apo Jesus. ²⁸ Haanin, namalingay yay Apo Jesus kanlan babayi. Ket hinabi na kanla, “Hikawon babayi ha Jerusalem, adi yoko antangihan. Hiyay tangihan yo ket hiyay hadili yo boy hilay anak yo. ²⁹ Ta lumateng lano ye panaon a habiyen lan tatao, ‘Minged hilay babayin baug boy hilay ahe namahoho.’ ³⁰ Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao ha mamatundol, ‘Yegmaan yo kayi!’ boy habiyen la met ha mamapantay, ‘Tagpenan yo kayi!’ ³¹ Ta no andiyagen la yati ha poon-kayon hadiwa, way-omen ana lagi no nayango yayna?”*

³² Haanin, main luway tulihan a an-ilakew la met ihtew a pateyen. ³³ Ha niabot hilayna ha lugal a anhabtan Bungo, impako la yay Apo Jesus ha kodoh. Impako la hila met ye luway tulihan ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan nan Apo Jesus. Ket hiyay magha met, ha dapit odi na. ³⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus, “Bapa ko, patawaden mo hila, ta ahe la tanda ye andiyagen la.”

Ket hilay huhundaloh, pinaydadakayan lay babado na makauli ha pandaw-an ta-omen la matandaan no hinyay makwa nin magha boy magha kanla. ³⁵ Malabong hilay tataon anti ihtew a ampamuya. Hilay mānungkolan a anti ihtew, an-ilungolungo la yay Apo Jesus, “Hali man awod! Nangiligtah yan kanayon a tao. Ket no peteg a hiyabay ye Cristo a Pinili nan Apo Diah, iligtah na met ye hadili na.”

³⁶ Hilay huhundaloh, an-umihen laya met ye Apo Jesus. Hinalayan laya ta painomen la yan maahem a alak. ³⁷ Ket hinabi la kana, “No hikan peteg ye Poon lan Jujudio, iligtah moy hadili mo.”

* **23:31** Hiyay labay habiyen nin poon-kayon hadiwa ket taon homain kahalanan. Hiyay nayango ket taon māgkahalanan.

³⁸ Main naipako ha dapit tagay nin ò na a nakaihulatan nin wanae, “YATI YE POON LAN JUJUDIO.”

³⁹ Haanin, hiyay maghay tulihan a nakapako ha kodoh, inlungolungo na yay Apo Jesus, “Aliwa nayi a hika ye Cristo a impangako nan Apo Dioh? Iligtah moy hadili mo boy iligtah mo kayi met!”

⁴⁰ Noba dinlaw na yan maghay tulihan, “Adi mo anhabiyen yain. Ahe ka nayi angkalimo kanan Apo Dioh? Padipadiho kitawobaynan angkapaduhaan. ⁴¹ Hikita ye hukat lan pateyen uli ha dinyag tan kalok-an. Noba yatin tao, homain yan bega dinyag a maloke.”

⁴² Haanin, hinabi na kanan Apo Jesus, “Apo Jesus, no anti kayna ha panakopan mo, adi moko dayi anliwaan.”

⁴³ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko. Haanin met ateed, ilamo katayna ha Pinakamanged a lugal.”

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(*Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30*)

⁴⁴ Ha miugtoynay mangaamot, nilumiteh yan kaganaan yatew a lugal anggayna ha alah tidih nin mahilem. ⁴⁵ Naanam ye henag nin mangaamot boy hiyay makugpan tabing ha loob nin Timplo, ket nagiwak yan nagitna.

⁴⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, impangha na nin makhaw, “Bapa ko, anipataya koynay kalelwa ko kammo.”[†] Pangahabi na yatew, naboytoan yaynan angeh.

⁴⁷ Hiyay kapitan nin huhundaloh, pamakakit nay nalyadi, dinangal na yay Apo Dioh, a wana, “Peteg a matoyngong ya yatin tao.”

⁴⁸ Haanin, hilay malabong a tataon naytitipon ihtew a ampamuya, ha naimatonan lay nalyadi, ket nuli hilan ampanogdog nin pagaw la uli ha tubat a kalelean la.

⁴⁹ Noba hilay kaganaan a gayyem nan Apo Jesus boy hilay babayi a hinumbong kana paibat po ha plobinhiyan Galilea, ampideng hila ha aliwan minga mataang. Ket nakit la met ye kaganaan a nalyadi kana.

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(*Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Haanin, main maghay laki a nagngalan Jose a taga Arimatea ha plobinhiyan Judea. Manged yan tao boy matoyngong ya. Agya magha ya kanlan mangatohan manungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, ket ahe yan nakitupig kanlan namatey kanan Apo Jesus. Magha ya met kanlan tataon ampingagad nin panakop nan Apo Dioh. ⁵² Haanin, nakew yan nakihabi kanan Gobilnadol Pilato a hiyayna ye mangilbeng nin bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan naya met. ⁵³ Haanin, in-aypa na yan Jose ye bangkay nan Apo Jesus. Pinutot na yan tapih a lino haka naya in-ihlep ha inyukib a pangilbengan a ahe po nangilbengan. ⁵⁴ Biyelneh kananyatew boy dihipidah anan Mangaamot nin Pagpainawa, ta mahilem ana.

⁵⁵ Hilay babayi a nakilakew kanan Apo Jesus paibat ha plobinhiyan Galilea, ket nakilakew hila met kanan Jose. Nakit lay nangilbengan nin bangkay nan Apo Jesus boy no way-omen la yan in-ilbeng. ⁵⁶ Haanin, hilay babayi, nuli hilayna. Ket nangihadya hilan malabong a pabango a itiih la ha bangkay nan Apo Jesus. Ket ha Mangaamot nin Pagpainawa, nagpainawa hila, ta wanabay ye anti ha Bibilin lan Jujudio.

[†] 23:46 Kakanta 31:5.

24

*Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesus
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)*

¹ Ha mahanibhanib nin Dominggo, nakew hilay babayi ha nangilbengan kanan Apo Jesus. Ket kinaget lay pabango a inhadya la. ² Ha niabot hilayna ihtew, nakit la a naitulin yaynay mayadet a dapah a pinanleneb ha nangilbengan kanan Apo Jesus. ³ Kaya-bay hinumlep hila ihtew, noba ahe la nakit ye bangkay nan Apo Jesus. ⁴ Legan angkayoot hila ha nalyadi, kapipikhaan nakakit hilan luway lakin ampideng ha talig la a ampakapulag ye hoot la. ⁵ Ket uli ha tubat a limo la, nilumukob hila ha luta. Haanin, tinepet la hilan lalaki, "Taket ta antapulen yo ye angkabi-ay kanlan nangamatey?" ⁶ Ahe yayna ihti. Nabi-ay yaynan uman. Ihipen yoy hinabi na kanyo hatew. Ha anti ya po ha plobinhiyan Galilea, hinabi na, ⁷ 'Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket katapulan akon maigawang kanlan magkahalanan boy maipako ha kodoh. Noba ha ikatlon mangaamot, ket mabi-ay akon uman.' "

⁸⁻¹⁰ Hilay babayi a nakew ha nangilbengan, ket hiyay Maria a taga Magdala, hiyay Juana, hiyay Maria a indo nan Santiago boy hilay kanayon po a babayin kalamo la. Haanin, naihipan lay hinabi nan Apo Jesus hatew. Kaya-bay inumalih hilayna ihtew. Ket nag-udong hilayna kanlan labinmaghay apohtol nan Apo Jesus boy kanlan kanayon po a kalalamoan la. Ket imbalita la kanla ye nakit la. ¹¹ Noba hilay aapohtol nan Apo Jesus, ahe hila namteg, ta nabaan la a palbowat lan bengat babayi ye anhabiyen la. ¹² Agya wanabay man, hiyay Pedro, ket nayew yan nakew ha nangilbengan. Ket ha niabot yayna ihtew, hinilip nay loob nin nangilbengan. Nakit na a hiyay tapih a pinamutot ha bangkay nan Apo Jesus bengat ye anti ihtew. Kaya-bay nuli yaynan ampagtaka ha nalyadi.

*Napakit yay Apo Jesus kanlan Luway Manumbong na
(Marcos 16:12-13)*

¹³ Haanin, kananyatew met ateed a mangaamot, main luwan manumbong nan Apo Jesus ye angkumodang palakew ha badiyon Emaus. Manga labinmaghan kilomitodo ye kataang na ha banwan Jerusalem. ¹⁴ Legan angkumodang hila, ampaytongtongan lay kaganaan a nalyadi kanan Apo Jesus. ¹⁵ Legan ampaytongtongan lay nalyadi, hiyay Apo Jesus, hinumaley ya kanla. Ket nakiadaad ya ha pangumodang la. ¹⁶ Noba agya ampay-adaad hilayna, ket ahe la yan teed nabalayan.

¹⁷ Haanin, tinepet na hilan Apo Jesus, "Hinyay ampaytongtongan yo?" Ket hilay luway manumbong, nagpaked hila a angkalele.

¹⁸ Hiyay magha kanla a nagngalan Cleopas, nakibat ya, "Yo! Ahe mo nayi tanda? Ha kalabong nin tataon ampakew ha banwan Jerusalem, hikan bengat laweh ye ahe nakatanda nin nalyadi?"

¹⁹ Nanepet yay Apo Jesus, "Taket? Hinya ket ye nalyadi ha banwan Jerusalem?"

Nakibat hila, "Hiyay nalyadi kanan Apo Jesus a taga Nazaret. Magha yan podopita a makapalyadiyan ha pamilew nan Apo Dioh boy kanlan tatao. Ket pinaptegan na yatew makauli ha makapalyadiyan a hahabi na boy ha panyag nan kapagtakaan. ²⁰ Noba hilay manguna a papadi boy hilay manungkolan kammi, impadakep laya ta-omen yan mauhgaan nin kamateyan. Ket impapako laya ha kodoh. ²¹ Ba-minan hiyabay ye mamalihway kantawon Israelita. Aliwan bengat yain, kinatlowan ana paibat ha pinatey laya. ²² Noba nagtaka kayi ha imbalita la kammin

anoy babayi a kalalamoan mi. Nangon bengat ha mahanib, nakew hila ihtew ha nangilbengan kana. ²³ Ket hinabi la kammi a ahe layna nakit ye bangkay nan Apo Jesus ihtew. Boy nakakit hila nin aanghil a nangihabi kanla a hiyay Apo Jesus, ket nabi-ay yaynan uman. ²⁴ Nakew hila met ye nangaanon kalalamoan mi ha nangilbengan kana. Ket nakit la met a ahe yaynan peteg ye bangkay nan Apo Jesus ihtew a omen ha hinabi lan babayi.”

²⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Koynan kamumoan yo boy kaidap yon pamtegan ye kaganaan a hinabi lan popodopita hatew! ²⁶ Tanda yoynabay met a hiyay Cristo a impangako nan Apo Diah, ket katapulan ya po a magdiha nin pamaidap bayo na yan padangalan Apo Diah.”

²⁷ Ket hiyay Apo Jesus, impalinaw na kanla ye kaganaan a naihulat a Habi nin Diah a tungkol kana, paibat ha impahulul kanan Moises anggayna ha inhulat lan kaganaan a popodopita.

²⁸ Ha mahaley hilayna ha badiyo a lakwen la, hiyay Apo Jesus, ampaglalah-lalohan ya. ²⁹ Noba impilit la, “Ihti kayna kammi matuloy, ta andudumeglem ana.” Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakilakew yayna kanla.

³⁰ Ha dinumongo hilaynan mangan, hiyay Apo Jesus, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Diah. Pangayadi, binih-ilbih-il naya haka na inggawang kanla. ³¹ Haanin, ha dinyag na yatew, nabalayan la yaynay Apo Jesus, noba tampol yan naplak ha pamilew la. ³² Hinabi la, “Kaya-bay manayti angkaaliket kitan tubat legan ampakitongtong ya kanta ha dān boy an-ipalinaw na kantay naihulat a Habi nin Diah!”

³³ Ket kananyatew met ateed, hilay luway mānubong na, nag-udong hilayna ha banwan Jerusalem. Ket nalatngan la hila ihtew ye labinmaghay mānubong nan Apo Jesus boy hilay kanayon po a kalalamoan lan ampaytipon. ³⁴ Hinabi la kanlan luway mānubong na, “Peteg awod a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, ta napakit ya kanan Simon Pedrol!”

³⁵ Ket haanin, hilay luway mānubong a nangibat ha Emaus, in-ihtolya lay nalyadi kanla ha dān boy no way-omen la yan nabalayan ye Apo Jesus ha binih-ilbih-il na yaynay tinapay.

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānubong na

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Didiyag 1:6-8)

³⁶ Legan ampaytongtongan la po ye nalyadi, kapipikhaan, hiyay Apo Jesus, napakit yan ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na kanla, “Magkamain kawo dayin katanaan.”

³⁷ Naigat hila boy nalimowan, ta nibaan la yan anito. ³⁸ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Taket ta angkalimo kawo boy ampagluwaluwa?

³⁹ Hiko yati! Bilewen yoy gagamet boy bibitih ko. Kimpaan yoko boy bilewen. Hiyay anito, homain yan laman boy but-o. Noba hiko, main.”

⁴⁰ [Pangahabi na yatew, impakit na kanlay gagamet boy bibitih na.]

⁴¹ Ket uli ha tubat a aliket boy pagtaka la, ahe la makawan pamtegan. Kaya-bay tinepet na hilan Apo Jesus, “Main kawo lawen makan ihen?”

⁴² “Main,” wanla. Ket ginawangan la yan kaputoh a malanghit a iniyaw.

⁴³ Kingwa naya, ket kinan na ha adapan la.

⁴⁴ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hatew ha kalamo yoko po, hinabi koyna kanyo a katapulan yan matupad ye kaganaan a nakahulul tungkol kangko ha impahulul kanan Moises, ha inhulat lan kanayon a popodopita boy ha libdon Kakanta.”

⁴⁵ Haanin, binyan na hilan pagkataloh ta-omen la matalohan ye naihulat a Habi nin Dioh. ⁴⁶ Hinabi na kanla, “Yati ye naihulat, ‘Hiyay Cristo a impangako nin Dioh, ket katapulan yan magdiha nin pamaidap boy matey. Noba ha ikatlon mangaamot, mabi-ay yan uman.’ ⁴⁷ Boy naihulat po a katapulan maipatanda paibat ha Jerusalem angga ha kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta a makauli kangko, ket patawaden nan Apo Dioh ye kaganaan a ampaghehe ha kakahalanan la.”

⁴⁸ Hinabi na po Apo Jesus, “Ket hikawoynabay met ye nakakit nin kaganaan a nalyadi kangko. Kaya-bay katapulan a ipatanda yo yati kanlan tatao. ⁴⁹ Itubol koya lano kanyo ye Ihpititon Dioh a impangako nan Bapa ko. Kaya-bay adi kawo po an-umalih ihtin banwa angga ha lumateng kanyoy Ihpititon Dioh boy biyan na kawon kapalyadiyan a ibat ha langit.”

Nipatagay yay Apo Jesus ha langit

(Marcos 16:19-20; Didiyag 1:9-11)

⁵⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, inlakew na hilay manumbong na ha badiyon Betania. Pamiabot la ihtew, intagay nan Apo Jesus ye gagamet na, ket inged na hila. ⁵¹ Legan an-inged na hilay manumbong na, ket nipatagay yayna ha langit. ⁵² Haanin, hilay manumbong na, ginalang la yay Apo Jesus. Ket angkaaliket hilan nag-udong ha banwan Jerusalem. ⁵³ Ket mahegeg hilan anti ha Timplo a ampangalang kanan Apo Dioh.

Hiyay Manged a Balita a inhulat nan JUAN

Hiyay Apo Jesus ye anhabtan Habi

¹ Ha ahe ya po pinalhowa ye kaganaan, hiyay anhabtan Habi, ket anti yayna. Ket hiyay Habi, kalamo na yan Apo Dioh. Boy yatin Habi, ket Dioh ya. ² Ket impabat ha unan panaon, lamo na yaynan Apo Dioh. ³ Hiyay kaganaan, ket impapalhowa nan Apo Dioh kanan Habi. Ket homain hinyaman a napalhowa a aliwan makauli kanan Habi. ⁴ Ket hiyabay ye ampangibatan nin bi-ay. Ket yatin bi-ay ye tillag a ampamahnag kanlan tatao. ⁵ Yatin tillag ye mamahnag kanlan tataon anti ha kalitehan boy ahe yan mahambot nin kalitehan.

⁶ Haanin, hiyay Apo Dioh, nangitubol yan maghay taon nagngalan Juan ⁷ a mangipapteg a hiyay Apo Jesus ye tillag ta-omen hila mamteg kanan Apo Jesus ye kaganaan a tatao. ⁸ Hiyay Juan, aliwan hiya ye tillag a mamahnag kanlan tatao, no aliwan intubol yan bengat ihti a mangipapteg kanlan tatao no aya ye tillag. ⁹ Hiyay peteg a tillag, anti yayna ihti ha babe-luta boy hiyabay ye ampamahnag kanlan tatao.

¹⁰ Nakew ya ihti ha babe-luta ye tillag. Agya namalhowa yan kaganaan, ket ahe la yan bega binalay nin tatao. ¹¹ Nakew ya ha lugal na, noba ahe la yan tinanggap nin kalabongan kanlan kalugalan na. ¹² Noba hilay kaganaan a nananggap kana boy namteg ha ngalan na, ket binyanan na hilan katulidan a anak na hilaynan Apo Dioh. ¹³ Anak na hilaynan Apo Dioh, aliwan makauli ha pangianak nin tao o ha kalabayan nin miahawa, no aliwan ha kalabayan nan Apo Dioh.

¹⁴ Hiyay anhabtan Habi, ket nag-ilyadi yan tao boy kinumonin ya ihti ha babe-luta a kalamo tawo. Nakit mi ye pagkakitan nin kadangalan na bilang bugtong a Anak nin Dioh. Naheb yan kangedan boy kaptegan.

¹⁵ Ket namapteg yay Juan nin tungkol kana. An-ipapangha na, a wana, "Hiyabay ye andektan nin hinabi ko kanyo hatew, 'Main lumateng a madadangal po kangko, ta bayo ko po in-anak, ket anti yayna.' "

¹⁶ Uli ha luboh a kangedan na, ket pawa kitawon ampananggap nin mahbol a kangedan. ¹⁷ Ta hiyay Bibilin, in-ibyay nan Apo Dioh kantawo makauli kanan Moises, noba makauli kanan Apo Jesu Cristo, ket kangedan boy kaptegan ye natanggap tawo. ¹⁸ Homain po nakakit kanan Bapa a Dioh nakakanoman, noba hiyay bugtong a Anak nan Apo Dioh* a lanang nan kalamo, ket impatanda naya kantawo.

Hiyay Pamapteg nan Juan a Māmawtihmo (Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

¹⁹ Haanin, hilay mānguna a Judio ha banwan Jerusalem, nangitubol hilan papadi boy nangaanon Levita† a makew manepet kanan Juan a Māmawtihmo nin wanae, "Aya ka kano?" ²⁰ Hiyay Juan, ahe ya nagbudi no aliwan hinabi nay kaptegan, "Aliwan hiko ye Cristo a impangako nan Apo Dioh."

* **1:18** bugtong a Anak nan Apo Dioh. Ha kanayon a hulat ket "bugtong a Anak a Dioh". † **1:19** Hilay Levita ye ampanaglap kanlan papadi ha Timplo nan Apo Dioh.

²¹ Haanin, tinepet la yayna man, “No wanabay awod, aya ka? Hika laweh ye podopitan Elias hatew a an-agaden min mag-udong?”

Nakibat yay Juan, “Aliwan hiko.”

Tinepet la yayna man, “Hika laweh ye Podopitan impangako nan Apo Diah a lumateng?”

Nakibat yayna man ye Juan, “Ahe!”

²² Haanin, hinabi layna man kanan Juan, “No aliwan hika, aya ka awod? Habiye moyna kammi ta-omen mi met habiye kanlan nangitubol kammi. Hinyay mahabi mo tungkol ha hadili mo?”

²³ Nakibat yay Juan, “Hiko yay taon andektan nan podopita Isaias hatew ha hinabi nay wanae,

‘Mange ha wangwang ye pangha nin maghay tao, a wanae,

“Itoynong yoy pagdanan nan Apo.”’[‡]

²⁴⁻²⁵ Haanin, main hila met intubol nin Papariseo a nanepet nin wanae, “No aliwan hika ye Cristo o Elias o podopita, taket awod ta ampamawtihmo ka?”

²⁶ Nakibat yay Juan, “Ampamawtihmo ko ha lanom. Noba main maghan ampideng a kalamo yo ihtin ahe yo katatanda. ²⁷ Hiyabay ye andektan ko a lumateng kanyo. Ket agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap.”

²⁸ Yatin pangipateg nan Juan, nalyadi ha badiyon Betania ha lipay nin kabatowan Jordan a ampamawtihmowan na.

Hiyay Apo Jesus ye Oybon Tupa nin Diah

²⁹ Kabekahan, ha nakit na yan Juan ye Apo Jesus a paugot kana, hinabi na kanlan tatao, “Bilewen yo! Anti yaynay Oybon Tupa nin Diah a mangalih nin kakahalanan nin tao ihti ha babe-luta! ³⁰ Hiyabay ye andektan nin hinabi ko kanyo hatew, ‘Main lumateng a madadangal po kangko, ta bayo ko po in-anak, ket anti yayna.’ ³¹⁻³³ Hatew, ahe ko met tanda no aya ya. Noba hiyay Apo Diah a nangitubol kangkon mamawtihmo ha lanom, ket hinabi na kangko, ‘Makit mo yan umaypa ye Ihpiditon Diah. Ket umapon yan mikakaanti ha maghay tao. Hiyabay ye mamawtihmo kanyo nin Ihpiditon Diah.’ Ampaptegan ko a nakit koy Ihpiditon Diah a nagkadih kalapati a inumaypa paibat ha langit. Ket inumapon ya kana. Kaya-bay nakew ako ihti a mamawtihmo ha lanom ta-omen koya ipatanda kanyon Israelita. ³⁴ Nakit kon peteg a inaponan yan Ihpiditon Diah a nagkadih kalapati. Kaya-bay ampaptegan ko kanyo a hiyabay ye Anak nin Diah.”

Hilay Unan Mānumbong nan Apo Jesus

³⁵ Kabekahan, anti yayna man ihtew ye Juan a Mānumbong, kalamo na hilay luwa kanlan mānumbong na. ³⁶ Ket ha nakit nan Juan a Mānumbong a anhumapid yay Apo Jesus, hinabi na, “Bilewen yo! Yabay-in yaynay Oybon Tupa nin Diah!”

³⁷ Pamakange lan luwan mānumbong nan Juan ye hinabi na, ket hinumbong la yay Apo Jesus. ³⁸ Ket ha natanam nan Apo Jesus a main anhumumbong kana, namalingay ya. Ket tinepet na hila, “Hinyay labay yo kangko?”

Nakibat hila, “Maihtodo,§ labay mi dayin matandaan no way-ihtew ka angkumonin.”

[‡] 1:23 Isaias 40:3. § 1:38 *Maihtodo* ha habin Griego ket Rabbi.

³⁹ Hinabi nan Apo Jesus, “Makilakew kawo kangko ta-omen yo matandaan.” Ket nakilakew hilaynay luwa boy natandaan la no way-ih tew ya angkumonin. Magaynan alah kowatodo nin mahilem hatew. Kaya-bay ihtewbay hilayna nakikatuloy kanan Apo Jesus kananyatew a madeglem.

⁴⁰ Hiyay magha kanlan luwa a nakange nin hinabi nan Juan a Māmwatihmo boy nakilakew kanan Apo Jesus, ket hiyay Andres a katongno nan Simon Pedro. ⁴¹ Ha pahanib ana, hiyay Andres, tampol na yan tinapul ye Simon a katongno na. Ket ha nakitan naya, hinabi na kana, “Nakit mi yaynay Mesias.” Hiyay labay habiyen nin Mesias ket Cristo.*

⁴² Pangayadi, inlamo na yan Andres ye Simon a nakew kanan Apo Jesus. Ket ha nakalateng hilayna kanan Apo Jesus, binilew na yan Apo Jesus ye Simon boy hinabi na kana, “Hika ye Simon a anak nan Juan. Noba paibat haanin, pangalanan kataynan Cefas.” (Hiyay labay habiyen nin Cefas ket Pedro.)†

Hiyay Panagyat nan Apo Jesus kanan Felipe boy Natanael

⁴³ Kabekahan, inihip nan Apo Jesus ye makew ha Galilea. Pamiabot na ihtew, nakit na yay Felipe. Ket hinabi na kana, “Kilakew ka kangko.”

⁴⁴ Hiyay Felipe, ket taga Bethsaida ya a omen kanan Andres boy Pedro.

⁴⁵ Haanin, tinapul na yan Felipe ye Natanael boy hinabi na kana, “Nakit mi yaynay taon andektan nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy hiyay impahulat kanlan popodopita. Hiyabay ye Jesus a anak nan Jose a taga Nazaret!”

⁴⁶ Haanin, hinabi nan Natanael kanan Felipe, “Yo! Taga Nazaret yay Cristo? Main nayi manged a lumtaw ha Nazaret?”

“Tayna ta-omen moya makit!” wanan Felipe.

⁴⁷ Pamakakit nan Apo Jesus kanan Natanael a anhumaley kana, hinabi na, “Yati ye peteg a Israelita, ahe ampanalingo.”

⁴⁸ Haanin, hiyay Natanael, tinepet na yay Apo Jesus, “Way-omen moko natandaan?”

Nakibat yay Apo Jesus kana, “Bayo na kan hinagyat Felipe, nakit katayna ha hilong nin poon-kayon igoh.”

⁴⁹ Pamakange nan Natanael, hinabi na, “Maihtodo, peteg a hika ye Anak nin Dioh boy hika ye Poon min Israelita.”

⁵⁰ Hinabi nan Apo Jesus kanan Natanael, “Ampamtegan moko nayi ulita hinabi ko kammo a nakit katayna ha hilong nin poon-kayon igoh? Aliwan bengat yain ye makit mo, ta igit po lano.”

⁵¹ Hinabi na po Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Makit yo po lano a ba-mon maglukat ye langit boy makit yo hila po ye anghil nin Dioh a manik monaoy ha langit palakew kangko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.”

2

Hiyay Banhal ha badiyon Cana

¹ Pangalabah nin luway mangaamot, main banhal ha badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea. Hiyay indo nan Apo Jesus, anti ya ihtew. ² Ket hiyay Apo Jesus boy hilay mānumbong na, anti hila met ihtew, ta nahagyat hila met a makibanhal. ³ Ha nauboh anay alak ha banhal, hiyay indo nan Apo Jesus, hinabi na kana, “Homain hilaynan alak.”

* **1:41** Mesias ha habin Hebreo o Cristo ha habin Griego. † **1:42** Ha habin Aramaic ket Cefas. Ha habin Griego ket Pedro. Padiho ye labay habiyen a dapah.

4 Ket hinabi nan Apo Jesus kanan indo na, “Indang, adi moko ampangunaan. Aliwa pō yati ye panaon a matandaan la no aya ko.”

5 Haanin, hinabi nan indo na kanlan kahaglap, “Humbongen yoy hinayaman a ipadyag na kanyo.”

6 Haanin, main anem a bolnay ihtew a ampaglaman nin pitompo boy lima angka ha magatoh boy labinlimay litodo. Yabay-in ye pangikunaan nin lanom a panguyah lan Jujudio ha panumbong la nin kaugalian la.

7 Hinabi nan Apo Jesus kanlan kahaglap, “Pon-en yon lanom hilatin bobolnay.” Ket pinno lan peteg ye bobolnay anggan labi.

8 Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mangaod kawo. Ket ibyay yo kanan māmaala nin poni.” Nangaod hilan peteg haka la in-ibyay kanan māmaala nin poni. 9 Haanin, hiyay lanom, nag-ilyadi yaynan alak. Ket ha tinawayan nan māmaala, nalahapan naya. Hiyay māmaala, ahe na tanda no way-ihtew ibat ye alak. Noba hilay kahaglap, tanda la, ta hilabay ye nangaod. Ket hiyay māmaala, hinagyat na yay laki a an-ikahal. 10 Ket hinabi na kana, “Ha balang poniyan, an-iuna la yan iapag ye malahap a alak. No malabong hilaynan nainom ye tatao, ket ilwah laynay aliwan minga malahap a alak. Noba hika, lumbo ka, ta impahuyot mon in-apag ye malahap a alak.”

11 Yabayti ye unan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus. Nalyadi yati ha badiyon Cana ha plobinhayan Galilea. Ihtew na impakit ye kapalyadiyan na. Kaya-bay hilay mānubong na, lalo hilaynan namteḡ kana.

12 Ha nayadi anay banhal, hiyay Apo Jesus boy indo na, kakatongno na, boy hilay mānubong na, nakew hilayna ha banwan Capernaum. Ket ihtewbay hilayna kinumonin nin anon mangaamot.

*Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Timplo
(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-17; Lucas 19:45-46)*

13 Madanon ana ye pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, nakew ya ha banwan Jerusalem.

14 Ket ha mahlang nin Timplo, natalngan na hilay tataon ampaglako nin babaka, tutupa boy kakalapati a an-ihagpa kanan Apo Dioh. Anti hila met ihtew ye mānagilin pilak lan dadayohan. 15 Pamakakit nan Apo Jesus kanla, nangwa yan yubil a paniblad na kanla. Ket intaboy na hila, dayon tutupa boy babaka la. Inhabol nay pipilak lan mānagili boy imbalintog nay lalamihan la. 16 Hinabi na kanlan ampaglako nin kakalapati, “Alihen yo hilayain ihti! Adi yo andiyagen a paglakoan ye baey nan Baba ko!”

17 Ket naihipan lan mānubong nan Apo Jesus ye naihulat tungkol kanan Cristo a wanae, “Bapa kon Dioh, uli ha pamabli ko nin baey mo, ket ikamatey ko.”*

18 Uli ha dinyag nan Apo Jesus, tinepet la yan mānguna a Jujudio, “Hinyan kapagtakaan ye maipakit mo kammi bilang pagkakitan a main kan katulidan a manyag nin wanabay?”

19 Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Damaen yo yatin Timplo, ket pangal-abah nin tatlon mangaamot, ipaideng ko yan uman.”

20 Ket hinabi la, “Hi, apatapo boy anem a taon a dinyag yatin Timplo! Noba hika, tatlon mangaamot bengat ket maipaideng mo yaynan uman?”

21 Noba ahe la natalohan a aliwan Timplo ye andektan nan Apo Jesus, no aliwan hiyay laman na. 22 Kaya-bay ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, hilay mānubong na, naihipan la ye hinabi na hatew tungkol ha Timplo.

* 2:17 Kakanta 69:9.

Kaya-bay lalalo laynan pinamtegan ye naihulat a Habi nin Dioh boy hiyay hinabi nan Apo Jesus tungkol ha pagkabi-ay nan uman.

Tanda nan Apo Jesus ye Ihip nin Kaganaan a Tatao

²³ Ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, anti yay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Ket nanyag yan malabong a kapagtakaan ihtew. Kaya-bay malabong hilay tataan namteg a hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. ²⁴ Wanabay man, hiyay Apo Jesus, ahe yan napataya kanlan tatao, ta tanda nay ihip nin kaganaan a tatao. ²⁵ Ahe na katapulan a main mangihabi kana nin tungkol ha ayaman a tao, ta tanda nay anti ha puho la.

3

Hiyay Apo Jesus boy Nicodemo

¹ Main maghay Pariseo a nagnalan Nicodemo. Magha ya kanlan mānguna a Jujudio. ² Maghay madeglem, nakew ya kanan Apo Jesus. Ket hinabi na kana, “Maihtodo, tanda mi a magha kan māngiadad a intubol nan Apo Dioh kammi. Tanda mi yain, ta homain makadyag nin kapagtakaan a andiyagen mo, no ahe ya kana ye Apo Dioh.”

³ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. No ahe ya mianak uman ye maghay tao, ket ahe ya maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.”

⁴ Ket tinepet na yan Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen yan mianak uman ye taon matoayna? Ahe yayna makaudong ha bitoka nan indo na ta-omen yan mianak uman.”

⁵ Nakibat yay Apo Jesus kana, “Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Hiyay ahe nianak makauli ha lanom boy Ihipiditon Dioh, ahe ya maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ⁶ Hiyay nianak makauli ha tao, main yan laman. Noba hiyay mianak makauli ha Ihipiditon Dioh, main yaynan bayon bi-ay uli ha Ihipiditon Dioh. ⁷ Adi mo ampagtakaan ye hinabi kon katapulan moy mianak uman. ⁸ Ta hiyay Ihipiditon Dioh, ba-mo yan angin a ahe angkakit. Hiyay angin, angkatandaan ya uli ha wagehweh na, noba ahe tawo tanda no way-ih tew ye ibatan na o ugoten na. Wanabay met kanan taon antina kanay Ihipiditon Dioh. Angkatandaan ya, ta main pagkakitan ha bi-ay na.”

⁹ Ket tinepet na yayna man Nicodemo ye Apo Jesus, “Way-omen awod a malyadi yatew?”

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Magha kan angkabalitaan a māngiadad nin Bibilin kanlan Israelita, kali? Noba ahe mo angkatalohan hilati?”

¹¹ Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. An-ipatanda mi ye natandaan mi boy ampaptegan mi ye nakit mi. Noba ahe yo antanggapen ye napaptegan mi. ¹² No ahe yo pamtegan ye babagay a anhabiyen ko a tungkol ha babagay ihti ha babe-luta, lalo yoynan ahe pamtegan no habiyen ko kanyo ye tungkol ha babagay ha langit. ¹³ Ta homain nakalakew ha langit, no aliwan hikon bengat a ibat ha langit a in-Anak nin Tao.”

¹⁴ Hinabi na po Apo Jesus, “Intagay nan Moises ye bikat-bikatan a tanho ha kayo ha wangwang* ta-omen ayaman a tinoka nin bikat a mamudek ha bikat-bikatan ket miligtah. Wanabay ako met a ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Ket katapulan a itagay ¹⁵ ta-omen ayaman a mamteg kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”

* 3:14 Bibilang 21:8-9.

¹⁶ “Uli ha tubat a pangado nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, in-ibyay nay bugtong a Anak na ta-omen ayaman a mamteg kana, ket ahe ya mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ¹⁷ Ta hiyay Apo Dioh, ahe naya intubol ye Anak na ihti ha babe-luta ta-omen na hila uhgaan a mapaduhaan ye tatao uli ha kakahalanen la, no aliwan ta-omen na hila iligtah.”

¹⁸ “Ayaman a ampamteg kanan Anak na, ket ahe yaynan mauhgaan a mapaduhaan. Noba ayaman a ahe ampamteg, ket nauhgaan yaynan mapaduhaan, ta ahe ya namteg ha bugtong a Anak nin Dioh. ¹⁹ Nauhgaan hilaynay tatao, ta nilumateng yayna ihti ha babe-luta ye Anak nin Dioh a bilang kahagan. Noba uli ha mangaloke a andiyagen la, kinalalabay la po ye mikakaanti ha kalitehan dinan ha humaley kana a makapahnag kanla. ²⁰ Ta ayaman a ampangay nin maloke, ket ahe na labay ye kahagan boy ahe na labay met ye mahnagan, ta ahe na labay a mibagwa ye andiyagen na. ²¹ Noba ayaman a ampagbi-ay ha kaptegan, ket kalalabay nay mahnagan ta-omen la makit nin tatao a andiyagen nay kalabayan nan Apo Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Juan a Māmawtihmo

²² Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus boy hilay mānubong na, nakew hilayna ha plobinhayan Judea. Ket ihtewbay hila kinumonin nin nangaanon mangaamot boy namawtihmo hila kanlan tatao. ²³ Ket kananyatew met ateed a panaon, hiyay Juan a Māmawtihmo, ampamawtihmo ya met ha lugal a anhabtan Enon a mahaley ha lugal a anhabtan Salim, ta malanom ihtewbay. Ket ampakew hilay tatao kana ta-omen pabawtihmo. ²⁴ Kananyatew a panaon, ahe ya po napidiho ye Juan.

²⁵ Haanin, hilay mānubong nan Juan boy hiyay maghay Judio, napayngatngatan lay tungkol ha kaugalian nin panlinih. ²⁶ Kaya-bay hilay mānubong nan Juan, hinumaley hila kana boy hinabi la, “Maihtodo, hiyay Apo Jesus a impatanda mo kanlan tatao ha lipay kabatowan nin Jordan, ampamawtihmo yayna met haanin. Ket malabong hilay tataon ampakew kana.”

²⁷ Nakibat yay Juan, “Adi kawo angkahindak, ta homain yan madyag ye tao no ahe na ipaluboh Apo Dioh. Kaya-bay malalabong ye ampakew a pabawtihmo kanan Apo Jesus, ta yain ye kalabayan nan Apo Dioh.

²⁸ Hikawoynabay met ye makapipapteg a hinabi koyna kanyo haweg a aliwan hiko ye Cristo, no aliwan magha kon bengat a intubol nan Apo Dioh a mauna kana ta-omen koya ipatanda ye panlumateg na. ²⁹ Alimbawa ha maghay banhal, hiyay abay, no lumateg yaynay lakin ikahal boy angkabilngaan na yayna, angkaaliket yan tubat ta hiyay lakin ikahal, ket mapagkalamo na yaynay babayin ikahal na. Wanabay ako met. Angkaaliket akon tubat, ta mapagkalamo la yaynan tatao ye Apo Jesus.

³⁰ Katapulnan a hiyabay ye mitagay, ket hikoy miaypa.”

Hiyay Nangibat ha Langit

³¹ Hinabi na po Juan, “Hiyay Cristo, ibat ya ha langit. Kaya-bay igit ya ha kaganaan. Hikitawo met a angkumonin ha babe-luta, ket ampaghabi nin tungkol bengat ha babagay ihti ha babe-luta. Noba hiyay Cristo, ibat ya ha langit. Kaya-bay igit ya ha kaganaan. ³² An-ipapteg nay nakit boy nange na ha langit, noba nangaanon bengat ye namteg ha anhabiyen na. ³³ Noba hiyay namteg ha hinabi na, ampaptegan na a mapatayaan ye anhabiyen nan Apo Dioh. ³⁴ Ta hiyay Apo Jesu Cristo a intubol nan Apo

Dioh ye ampangipatanda kantawo nin anhabiyen nan Apo Dioh, ta luboh na yan in-ibiyay kanan Apo Jesus ye Ihpido na. ³⁵ Hiyay Apo Dioh, andoen na yay Anak na boy impabaala nay kaganaan kana. ³⁶ Ket ayaman a ampamteg kanan Anak nin Dioh, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. Noba ayaman a ahe ampanumbong kana, ket ahe yan mabyayan nin bi-ay a homain anggaan, no aliwan mikakaanti ya kana ye poot nan Apo Dioh.”

4

Hiyay Apo Jesus ye Lanom a Ampakaibiyay Bi-ay

¹ Hilay Pappariseo, nabalitaan la a hiyay Apo Jesus, malalabong anay mānubong boy binawtihmowan na dinan kanan Juan. ² Noba hiyay kaptegan, aliwan hiyay Apo Jesus ye ampamawtihmo, no aliwan hilay mānubong na. ³ Ha natandaan nan Apo Jesus a nabalitaan lan Pappariseo a malabong hilaynay tataon ampamteg kana, inumalih ya ha plobinhiyan Judea a lamo na hilay mānubong na. Ket nag-udong yayna ha plobinhiyan Galilea. ⁴ Ket ha pangumodang la, katapulan lay magdān ha plobinhiyan Samaria.

⁵ Ket ha pagdān la ihtew ha plobinhiyan Samaria, niabot hila ha banwan Sicar. Yatin banwa, mahaley ya ha luta a in-ibiyay nan Jacob hatew kanan Jose a anak na. ⁶ Main met libon ihtew a kinali nan Jacob hatew. Haanin, ulita nabannog yaynay Apo Jesus ha pangumodang na, nikno yan nagpainawa ha haley nin libon. Magaynan ugto kananyatew. ⁷⁻⁸ Hilay mānubong na, nakew hila met ha banwa a manaliw nin pamangan la. Legan ampikno yay Apo Jesus, main nilumateng a maghay babayin Samaritana a manayeb. Hinabi nan Apo Jesus kana, “Malyadin makiinom?”

⁹ Nakibat yay babayi, “Taket ta makiinom ka kangko? Judio ka, ket Samaritana ko boy babayi ko po.” Hinabi na yatew, ta hilay Jujudio, ket ahe hila ampakilamo kanlan Samaritano.

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, “No tanda mon bengat dayi ye an-ibiyay nan Apo Dioh boy no aya ko a ampakiinom kammo, ket hika ye makiinom kangko. Ket biyan kata met nin lanom a ampakaibiyay bi-ay.”

¹¹ Noba ahe na natalohan nin babayi ye hinabi nan Apo Jesus. Kaya-bay tinepet naya, “Apo, way-ihtew nayi ye pangwaan mon lanom a ampakaibiyay bi-ay? Ket maalale ya yatin libon boy homain ka po met awod pangaod. ¹² Taket, maiig it ka nayi kanan toa tawon Jacob a nangali nin yatin libon? Hatew ihtibay ya ampanayeb boy hilay aanak na boy ihtibay ya met ampamainom nin aayop la.”

¹³ Nakibat yay Apo Jesus, “Ayaman a minom nin lanom nin yatin libon, ket maplangan yan uman. ¹⁴ Noba ayaman a minom nin lanom a ibiyay ko, ket ahe yayna maplangan. Ta hiyay lanom a ibiyay ko kana, ket ba-mo yan hubol ha puho na a ampamyay kana nin bi-ay a homain anggaan.”

¹⁵ Haanin, hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, “Apo, pangiangalo mo. Biyan mo ko man nin wanabay a lanom ta-omen ahe akoyna maplangan boy pangooayaoy a manayeb ihti.”

¹⁶ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Muli ka po. Ket hagyaten mo yay ahawa mo ihti.”

¹⁷ Nakibat yay babayi, “Homain akon ahawa!”

“Peteg yain,” wanan Apo Jesus, ¹⁸ “ta lima hilaynay napag-ahawa mo. Ket hiyay lakin ampaglamo mo haanin ket ahe kawo kahal. Kaya-bay peteg ye hinabi mo.”

19 Hinabi nan babayi, “Ah! Apo, magha kan podopita. 20 Hilay nangaunan tutoa mi, ihtibay a mapantay ye ampanggalangan la kanan Apo Dioh hatew. Noba hikawon Jujudio, ket anhabiyen yo a ha Jerusalem bengat ye malyadin panggalangan kanan Apo Dioh.”

21 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Mamteg ka kangko a lumateng lanoy panaon a aliwaynan kananyatin mapantay kawo manggalang kanan Apo Dioh o ha Jerusalem. 22 Hikawon Samaritano, ahe yo katatanda no ayay anggalangen yo. Noba hikayin Jujudio, katatanda mi ye anggalangen mi, ta ibat ya ha lahi min Jujudio ye māngiligtah nin tatao. 23 Noba anlumateng anay panaon, ket haanin ana a hilay peteg a ampanggalang kanan Bapa a Dioh, ket manggalang hilayna kana makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh boy ha kaptegan, ta wanabay a panggalang ye labay nan Apo Dioh. 24 Hiyay Apo Dioh, ket Ihpidito ya. Kaya-bay hilay manggalang kana, katapulan a manggalang hila makauli ha Ihpiditon Dioh boy kaptegan.”

25 Hinabi nan babayi kanan Apo Jesus, “Tanda ko a lumateng lanoy Mesias a anhabtan Cristo. Ha panlumateng na, ipalinaw na kammi ye kaganaan a babagay.”

26 Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hikobayna a ampagkatongtong mo ye Mesias a an-agaden yon lumateng.”

27 Ket kananyatew met ateed, nilumateng hilay mānumbong na a nanaliw nin pamangan. Nagtaka hila ha nakit la yan ampakitongtong ha maghan babayi. Noba agya magha kanla, ket homain nanepet nō hinyay labay na o taket ta ampakitongtong ya ha babayi.

28 Haanin, hiyay babayi, nilakawanay halaw na. Ket nag-udong ya ha banwa boy hinabi na kanlan tatao, 29 “Tawoyna! Bilewen yo yay taon tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko! Maka hiyaynay Cristo a an-agaden tawo.” 30 Kaya-bay hilay tataon nangibalitaan nan babayi, ket nilakew laya.

31 Ket kananyatew met ateed, hilay mānumbong na, pinakitongtongan la yay Apo Jesus, a wanla, “Maihtodo, mangan kayna.”

32 Noba hinabi nan Apo Jesus, “Main akon pamangan a ahe yo tanda.”

33 Ket hilay mānumbong na, naytepet-tepet hila, a wanla, “Main lagi nangilakew kana nin pamangan na?”

34 Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiyay pamangan ko, ket hiyay panyag ko nin kalabayan nan Apo Dioh a nangitubol kangko boy hiyay pangiyadi nin an-ipadyag na kangko. 35 Aliwa nayi a main kawon kahabiyen a wanae, ‘Apat a bowan bayo ya pupolen ye intanem.’ Noba habiyen ko kanyo a bilewen yo hilan manged ye tataon anlumateng. Ba-mō hilan paday a naom ana boy malyadinan pupolen. 36 Kaya-bay pupolen yo hilayna! Ihaley yo hilay tatao kangko a ba-mon ampamupol kawon dadawa ta-omen hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan. Ket no way-omen yan makatanggap nin pakinabang ye mamupol, wanabay met ateed kanyo. Ha wanabay, hiyay nananem boy namupol, ket padiho hilan maaliket. 37 Peteg ye kahabiyen a ‘Lumbo ye nananem, ket lumbo ya met ye mamupol.’ 38 Intubol katawon mamupol nin ahe yo intanem. Lumbo ye nananem nin Habi nin Dioh kanla, noba hikawo ye mamupol nin intanem a pinagbannogan la.”

Malabong a Samaritano a Namteg kanan Apo Jesus

39 Haanin, malabong hilay Samaritano ihtew a namteg kanan Apo Jesus uli ha hinabi nan babayi, “Tanda nan tanda ye kaganaan a didinyag ko.” 40 Kaya-bay ha nilumateng hilaynay Samaritano kanan Apo Jesus,

inawok la kana, a wanla, "Maihtodo, kumonin ka po ihti ha lugal mi." Ket kinumonin ya met ihtew nin luway mangaamot.

⁴¹ Uli ha pangiadal nan Apo Jesus, ket lalo anan nilumabong ye namteg kana. ⁴² Hinabi lan tatao kanan babayi, "Ampamteg kayi aliwaynan uli ha hinabi mo tungkol kana, no aliwan ulita hiyaynabay met ye nange mi. Ket haanin, tanda mina a peteg a hiyabay ye Mångiligtah nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta."

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Anak nin Opihyal

⁴³ Pangalabah nin luway mangaamot a pangumonin nan Apo Jesus ha banwan Sicar, ket nakew yayna ha plobinhiyan Galilea. ⁴⁴ Hiyaynabay met ye naghabi a hiyay maghay podopita, ahe la yan bihaen ha lugal na. ⁴⁵ Ha niabot ya ha plobinhiyan Galilea, manged ye pananggap lan tatao kana, ta nakit la ye kaganaan a didinyag na ihtew ha banwan Jerusalem ha Pihtan Panghipan nin Pangiligtah.

⁴⁶ Haanin, hiyay Apo Jesus, nag-udong yan uman ha badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea a nanyagan na nin alak a lanom. Ket main maghay opihyal nin gobilno ihtew a main anak a laki a ampaghakit a anti ha banwan Capernaum. ⁴⁷ Ket ha nabalitaan nan opihyal a nag-udong yay Apo Jesus ha plobinhiyan Galilea paibat ha plobinhiyan Judea, nilakew na yan pinakihabiyen ye Apo Jesus, "Maihtodo, no malyadi dayi, lakwen mo yan paitaahen ye anak kon ampaghakit ha Capernaum, ta angkakamatey yayna."

⁴⁸ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Anggan ahe kawo makakit nin kapagtakaan boy pagkakitan, ahe yoko pamtegan."

⁴⁹ Hinabi nan opihyal, "Apo, dandanen moya legan angkabi-ay ya po!"

⁵⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Muli kayna, ta nitaah yaynay anak mo." Pinamtegan nan opihyal ye hinabi nan Apo Jesus. Ket nuli yayna.

⁵¹ Ha anti ya po ha dān ye opihyal, hinagana la yan ipoh na. Ket hinabi la kana, "Nitaah yaynay anak mo!"

⁵² Haanin, tinepet na hilay ipoh na, "Hinyan odah a nitaah ya?"

Nakibat hilay ipoh kana, "Naapon ha ala-una nin mahilem." ⁵³ Haanin, naihipan nan opihyal a yabaytew ye odah a hinabi nan Apo Jesus kana, "Nitaah yaynay anak mo!" Kaya-bay hiyay opihyal boy hilay kaganaan a kabaey na, ket namteg hilayna kanan Apo Jesus.

⁵⁴ Yatin pamaitaah na ye ikalwan kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus ha plobinhiyan Galilea ha pangaiabat na ha plobinhiyan Judea.

5

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Mangaamot nin Pagpainawa

¹ Pangayadi yatew, nakew yay Apo Jesus ha Jerusalem ha maghay pihta lan Jujudio. ² Ket ha maghay ilwangan nin alad ha Jerusalem a ampangidanan lan tutupa, main pamalyoan a napalibotan nin liman pangameyan. Yatin pamalyoan, anhabtan Bethzata ha habin Hebreo. ³⁻⁴ Ket ha pangameyan, malabong hilay tataan main hakit a ampida ihtew. Main kakapkap, pipilay boy lulumpo.*

* **5:3-4** Ha kanayon a hulat, main met wanea ihti, "Ampangagad hilan makibo ye lanom. Ta no minghan, main anghil nan Apo Diah a mangibo nin lanom. Ket hiyay mauna kanlan ampaghakit a tumanghob ha lanom, mitaah ya agya hinyaman ye hakit na."

⁵ Haanin, main maghay lakin ampida ihtew a tatlombo boy waloy taon anan ampaghakit. ⁶ Nakit na yan Apo Jesus boy tanda na a nabuyot yaynan ampaghakit. Kaya-bay tinepet naya, “Labay mo nayi ye mitaah?”

⁷ Nakibat yay ampaghakit, “Awo, Apo! Noba no angkakibo yaynay lanom, homain met managlap kangkon tumanghob. Kaya-bay legan ampag-aluhoy akon palakew ha lanom, angkaunaan la kon kanayon.”

⁸ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Mideng ka, kadten moy apay mo boy kumodang kayna.” ⁹ Ket kananyatew met ateed, nitaah ya. Ket kinaget nay apay na boy kinumodang yayna. Nalyadi yati ha Mangaamot nin Pagpainawa.

¹⁰ Kaya-bay hilay mānguna a Jujudio, ha nakit la yay lakin pinaitaah nan Apo Jesus, hinabi la kana, “Taket ta angkadten moy apay mo, ket bawal yain ha Mangaamot nin Pagpainawa?”

¹¹ Nakibat yay laki kanla, “Hiyay lakin namaitaah kangko ye nangihabin kadten koy apay ko boy kumodang.”

¹² Tinepet laya, “Ayatew a nangihabi kammo a kadten moy apay mo boy kumodang kayna?” ¹³ Noba ahe naya nabalayan ye namaitaah kana, ta nakihale yaynay Apo Jesus ha kalabongan lan tataon anti ihtew ha pamalyoan.

¹⁴ Ha ahe nabuyot, nakit na yan Apo Jesus ha Timplo ye lakin pinaitaah na. Ket hinabi na kana, “Bilewen mo, manged kayna! Kaya-bay adi kayna ampagkahalanan. Dat no magkahalanan kayna man, ket maloloke po ye malyadi kammo.”

¹⁵ Haanin, nakew ya kanlan mānguna a Jujudio boy hinabi na kanla, “Hiyay Jesus manayt ye namaitaah kangko.” ¹⁶ Kaya-bay paibat ana kananyatew, hilay mānguna a Jujudio, ingkana la yaynan ipaloke ye Apo Jesus uli ha pamaitaah na ha Mangaamot nin Pagpainawa.

¹⁷ Noba hiyay Apo Jesus, hinabi na kanla, “Hiyay Bapa kon Dioh, ket lanang yan ampanyag. Kaya-bay katapulan a lanang ako met manyag.”

¹⁸ Ulin yatew a hinabi nan Apo Jesus kanla, lalo la yaynan labay a pateyen. Ta aliwa nan bengat nilabag ye Bibilin tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa, no aliwan impadiho na po ye hadili na kanan Apo Dioh, ulita hinabi na a Bapa na yay Apo Dioh.

Hiyay Katulidan nan Anak nin Dioh

¹⁹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudio, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hiko a Anak nin Dioh, ket homain akon madyag ha hadili kon kalabayan, no aliwan hiyay andiyagen kon bengat, ket hiyay angkakit kon andiyagen nan Bapa ko. Ta no hinay andiyagen nan Bapa ko, ket wanabay met ateed ye andiyagen ko. ²⁰ Mapalyadi yati, ta an-adoen na kon Bapa kon Dioh boy an-ipakit na kangko ye kaganaan a andiyagen na. Man-ipakit na kangko ye malabong a kapagtakaan a umiigit po ha nakit yoyna ta-omen kawo magtaka. ²¹ No ambi-ayen na yan Bapa ye nangamatey, ket wanabay met ateed kangko a Anak na, ta ambi-ayen koy ayaman a labay kon bi-ayen. ²² Hiyay Bapa a Dioh, ahe ya ampanuhga nin ayaman, no aliwan in-ibiyay nayna kangko a Anak na ye kaganaan a katulidan a manuhga ²³ ta-omen la kon padangalan nin kaganaan a tatao a omen met ateed ha pamadangal la kanan Bapa kon Dioh. Ayaman a ahe mamadangal kangkon Anak na, ket ahe ya met ampamadangal kanan Bapa kon Dioh a nangitubol kangko.”

²⁴ “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Ayaman a manlengen nin hahabi ko boy mamteg kanan Bapa kon nangitubol kangko, ket

mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. Ahe yayna mauhgaan, ta niligtah yayna ha kamateyan boy mabi-ay ya makanoman. ²⁵ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hilay ahe po namteg a naibilang a natey ha pamilew nan Apo Diah, panaon ana a mange laynay bihnga ko a Anak nin Diah. Ket ayaman kanla a manlenge boy mamteg ha anhabiyen ko, ket mabi-ay yan makanoman. ²⁶ Ta hiyay Bapa a Diah, ket main yan kapalyadiyan a mamay nin bi-ay. Wanabay met ateed kangkon Anak na, ta hiyay Bapa a Diah ye namyang kangkon kapalyadiyan a mamay nin bi-ay. ²⁷ Boy in-ibay nayna kangkoy katulidan a manuhga, ta hiko ye ibat ha langit a in-Anak nin Tao.”

²⁸ “Adi yo ampagtakaan yati, ta lumateng lano ye panaon a hilay kaganaan a nangamatey a nailbeng, mange lay bihnga ko. ²⁹ Ket lumwah hila ha nangilbengan. Hilay nanyag nin manged, ket bi-ayen na hila makanoman. Noba hilay nanyag nin maloke, ket paduhaan na hila a homain anggaan.”

Hilay Ampangipateg nin tungkol kanan Apo Jesus

³⁰ Hinabi na po Apo Jesus, “Homain akon madyag ha hadili kon bengat, ta no hinyay mange ko a iuhga nan Bapa a Diah, ket wanabay met ye iuhga ko. Kaya-bay matoyong ye uhga ko, ta aliwan yay kalabayan ko ye anhumbongen ko, no aliwan hiyay kalabayan nan Bapa a Diah a nangitubol kangko.”

³¹ “No hikon bengat ye ampangipateg nin tungkol kangko, ket panglepan yo ye habiyen ko.† ³² Noba main maghay ampangipateg nin tungkol kangko. Homain kanayon no aliwan hiyay Bapa ko. Ket tanda ko a peteg ye anhabiyen na.”

³³ “Ha nangitubol kawon tataon manepet kanan Juan a Māmwatihmo, ket hinabi nay kaptegan kanla tungkol kangko. ³⁴ Noba agya hinabi ko ye tungkol kanan Juan, ket ahe ko katapulan ye pamapteg nin tao, no aliwan labay kon pamtegan yo ye pamapteg nan Juan tungkol kangko ta-omen kawo miligtah.”

³⁵ “Ta hiyay Juan a Māmwatihmo, mailalayi ya ha andumlag a kingki, ket hiyay pamapteg na ye henag. Ket ha makandin panaon, naaliket kawo ha pamapteg na. ³⁶ Noba main po pamapteg tungkol kangko a maiigtit ha pamapteg nan Juan. Homain kanayon, no aliwan hilay an-ipadyag na kangkon Bapa a Diah, ta hilatin an-ipadyag na a andiyagen ko ye pagkakitan a hiyay Bapa kon Diah ye nangitubol kangko. ³⁷ Ket hiyay Bapa kon Diah a nangitubol kangko, ket hiya met ateed ye ampapateg nin tungkol kangko. Noba nakakanoman, ket ahe yo po nange ye bihnga na o nakit no way-omen ye kadih na. ³⁸ Boy ahe ya ha puho yo ye habi na, ta ahe kawo bega namteg kangko a intubol na. ³⁹ Ampag-adalan yo ye naihulat a Habi nin Diah, ta nabaan yo a makauli ha pag-adal yo, ket mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan. Yabay-in met ateed a naihulat a Habi nin Diah ye ampapateg tungkol kangko. ⁴⁰ Noba ahe yon teed labay ye humaley kangko ta-omen kawo mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.”

⁴¹ “Ahe ako ampadangal kanyon tatao. ⁴² Noba katatanda katawo boy tanda ko met a homain kawon pangado kanan Apo Diah. ⁴³ Nakew ako ihti ha babe-luta ha ngalan nan Bapa kon Diah. Agya wanabay man, ahe yo kon teed tinanggap. Noba no main kanayon a makew kanyo makauli ha hadili lan ngalan, ket antanggapen yoya. ⁴⁴ Way-omen yoko po awod

† 5:31 Ha bibilin lan Jujudio, katapulan a main luwa a mangipateg.

panmagan, no hiyay padangal bengat nin tao ye an-apehen yo a aliwan hiyay padangal nan mamaghan Dioh?"

⁴⁵ "Adi yo an-ihipen a hiko ye mangidalom kanyo kanan Bapa ko, no aliwan hiyay Moises a anhidudowen yo ye mangidalom kanyo, ⁴⁶ ta nanulat ya tungkol kangko. Kaya-bay no peteg a ampamtegan yo yay Moises, ampamtegan yoko met dayi. ⁴⁷ Noba way-omen yo awod pamtegan ye hahabi ko, no ahe yo met ampamtegan ye inhulat nan Moises?"

6

Hiyay Pamakan nan Apo Jesus nin Mangaliman Libo katao

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

¹ Pangayadi nin pihta, hiyay Apo Jesus boy hilay mānubong na, nuli hilayna ha plobinhiyan Galilea. Ha maghay mangaamot, nilumipay hila ha dagatdagatan nin Galilea a anhabtan met dagatdagatan nin Tiberias.

² Ket malabong ye tataon hinumbong kana, ta nakit lay kapagtakaan a didinyag na makauli ha pamaitaah na kanlan ampaghakit. ³ Hiyay Apo Jesus boy hilay mānubong na, hinumaka hila ha nagmamapantay. Ket nikno hila ihtew. ⁴ Kananyatew, madanon anay pihta lan Jujudio a anhabtan Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah.

⁵ Ha in-iwah nay pamilew nan Apo Jesus, nakit na hilay malabong a tataon anhumaley kana. Tinepet na yay Felipe, "Way-ihtew kitawo manaliw nin pamangan a ipakan kanlan hilatin tatao?" ⁶ Tinepet na yay Felipe ta-omen na yan bengat huboken, agya tanda nayna ye diyagen na.

⁷ Nakibat yay Felipe, "Ha kalabong lan hilatin tatao, Apo, ket agya waloy bowan a howildo nin magha katao, ket kulang po ateed a panaliw nin tinapay a ipakan kanla, agya titikandi hilan bengat."

⁸ Ket hinabi na met Andres a magha kanlan mānubong na a katongno nan Pedro, ⁹ "Anti ya ihti ye maghay anak a laki. Main yan limay tinapay boy luway malanghit, noba way-omen yan mipatped ha kalabong lan tatao?"

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus, "Paiknoen yo hilan kaganaan." Ket nikno hila met ye tatao, ta mailamon ihtew. Hiyay bilang lan lalaki, mangalimay libo. ¹¹ Haanin, hiyay Apo Jesus, kingwa na yay limay tinapay boy luway malanghit. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh. Pangayadi, in-ibay na kanlan mānubong na, ket impatped la kanlan tatao. Ket nangan hila.

¹² Ha nabhoy hilaynan kaganaan, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānubong na, "Tiponen yoy tela lan tatao ta-omen homain mahayang." ¹³ Kaya-bay tinipon lay tinapay a tela lan tatao. Ket nakapno hila po nin labinluwan belyag.

¹⁴ Pamakakit lan tatao kananyatin kapagtakaan a pagkakitan a dinyag nan Apo Jesus, hinabi la, "Ah, hiyabay anay podopita a an-agaden tawon lumateng ihti ha babe-luta!" ¹⁵ Noba tanda nan Apo Jesus a piliten la yan pagpoon la. Kaya-bay inumalih yayna man kanlan tatao. Ket nambukod yan hinumaka ha nagmamapantay.

Hiyay Pangumodang nan Apo Jesus ha Babe Lanom

(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

¹⁶ Ha andumeglem ana, hilay mānubong nan Apo Jesus, dinumoong hilayna ha ambay dagatdagatan. ¹⁷ Maliteh ana ket ahe ya po ye Apo Jesus. Kaya-bay nilumugan hilayna ha bangka. Ket nuna hilaynan lumipay palakew ha banwan Capernaum. ¹⁸ Ket legan anlumipay hila, kinumhaw ye angin boy niyumadet ye dawyon. ¹⁹ Ha manga anem anan kilometodo

ye kataang la, main hilan natamulaw a angkumodang ha babe lanom a anhumaley ha bangka la. Ket nalimowan hilan tubat, ta ahe la yan nabalayan a hiyabay ye Apo Jesus. ²⁰ Noba hinabi nan Apo Jesus kanla, "Adi kawo angkalimo, ta hiko yati." ²¹ Kaya-bay pinalugan laya ha bangka la. Ket kapipikhaan, anti hilayna ha lakwen la.

Hiyay Panapul lan Tatao kanan Apo Jesus

²² Kabekahan, anti hila po ateed ha lipay nin dagatdagatan ye malabong a tataon pinakan nan Apo Jesus. Tanda lan tatao a mamagha yan bengat ye bangka a anti ihtew kananyatew a madeglem. Ket yabaytew a bangka ye niluganan lan manumbong na. Boy tanda la met a ahe la yan lamo ye Apo Jesus ha bangka la. ²³ Haanin, main nilumateng a kanayon a babangka a nangibat ha Tiberias a nilumanghad ha eteb nin lugal a namahalamatan nan Apo Jesus nin tinapay a kinan lan tatao. ²⁴ Ha naedepan lan malabong a tatao a ahe yayna ihtew ye Apo Jesus boy hilay manumbong na, ket nilumugan hilayna met kanlan hilatew a babangka, ta lumipay hilaynan palakew ha banwan Capernaum ta-omen laya tapulen ye Apo Jesus ihtew.

Hiyay Apo Jesus ye Pamangan a Ampamyay nin Bi-ay

²⁵ Haanin, ha niabot hilayna ha Capernaum, nakitan la yay Apo Jesus. Ket tinepet laya, "Maihtodo, nakano kan nakew ihti?"

²⁶ Nakibat yay Apo Jesus, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Antapulen yoko, ulin bengat ha tinapay a ingkabhoi yo, aliwan uli ha nakit yon kapagtakaan a pagkakitan a dinyag ko. ²⁷ Aliwan bengat pamangan a bumangeh ye pagbannogan yo, no aliwan hiyay pamangan a ampakaibyay nin bi-ay a homain anggaan boy ahe ambumangeh. Ta hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao ye makaibyay nin yatin pamangan. Ta makit yo ha kapagtakaan a andiyagen ko a hiyay Bapa kon Dioh ye namyay kangko nin katulidan a mamyay nin bi-ay a homain anggaan."

²⁸ Kaya-bay tinepet la yay Apo Jesus, "Hinya awod ye diyagen mi ta-omen mi madyag ye an-ipadyag nan Apo Dioh?"

²⁹ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hiyay an-ipadyag nan Apo Dioh, mamteg kawo kanan intubol na."

³⁰ Nanepet hilayna man, "Hinyan kapagtakaan ye maipakit mo ta-omen kayi mamteg kammo? ³¹ Hilay nangaunan tutoa mi, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan pamangan a ibat ha langit. Ta yati ye naihulat, 'Hiyay Moises, binyanan na hilan pamangan a ibat ha langit.' ³² "

³² Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Aliwan hiyay Moises ye namyay nin pamangan a ibat ha langit kanlan nangaunan tutoa yo, no aliwan hiyay Bapa kon Dioh. Ket haanin, hiya met ateed ye ampamyay kanyo nin peteg a pamangan a ibat ha langit.

³³ Ta hiyay pamangan a an-ibyay nin Dioh, ket hiyay nangibat ha langit boy ampamyay nin bi-ay kanlan tatao ihti ha babe-luta."

³⁴ Hinabi la kanan Apo Jesus, "Apo, lanang mo kayi man awod biyan nin pamangan a wanabay."

³⁵ Hinabi na met Apo Jesus kanla, "Hiko ye pamangan a ampamyay bi-ay. Hilay anhumaley boy ampamteg kangko, ket ahe hilayna mabitlan o maplangan makanoman."

³⁶ "Noba hinabi koyna kanyo hatew a agya nakit yoynay kapagtakaan a dinyag ko, ahe yoko po ateed ampamtegan. ³⁷ Hilay kaganaan a tataon impataya nan Bapa kon Dioh kangko, ket humaley hila kangko. Ket

* 6:31 Exodo 16:4; Nehemias 9:15; Kakanta 78:24.

ayaman a humaley kangko, tanggapan koya. ³⁸ Ta nakew ako ihtin ibat ha langit ta-omen ko diyagen ye kalabayan nan nangitubol kangko, aliwan hiyay kalabayan ko. ³⁹ Ta hiyay kalabayan nan nangitubol kangko, ket ahe ko hila paolayan a mipaloke agya magha man kanlan tataon impataya na kangko, no aliwan bi-ayen ko hilan uman ha kalampuhan nin panaon. ⁴⁰ Ta hiyay kalabayan nan Bapa kon Dioh, hilay kaganaan a ampamalay boy ampamteg kangko a Anak na, ket mabyayan hilan bi-ay a homain anggaan. Boy bi-ayen ko hilan uman ha kalampuhan nin panaon.”

⁴¹ Kaya-bay hilay Jujudio, naytatalabotob hila, ta hinabi nan Apo Jesus a hiyabay ye pamangan a nangibat ha langit. ⁴² Boy naytepet-tepet hila, a wanla, “Aliwa nayi a hiyabay ye Jesus a anak nan Jose? Katatanda tawo yay bapa na boy indo na. Takef ta anhabiyen na a nangibat ya ha langit?”

⁴³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Itgen yoynay paytatalabotob yo. ⁴⁴ Homain taon mamteg kangko, no ahe na ihaley kangkon Bapa kon Dioh a nangitubol kangko. Ket hilay tataon mamteg kangko, bi-ayen ko hila ha kalampuhan nin panaon. ⁴⁵ Ta wanae ye inhulat lan popodopita, ‘Hilay kaganaan a tatao, adalan na hilan Apo Dioh.’[†] Kaya-bay ayaman a ampanleng boy ampakaadal kanan Bapa kon Dioh, ket humaley ya kangko. ⁴⁶ Noba aliwan labay habiyen a main taon nakakit kanan Bapa ko, ta hikon bengat a nangibat kana ye nakakit kana.”

⁴⁷ “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiyay ampamteg kangko, mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ⁴⁸ Ta hiko ye pamangan a ampakaibyay bi-ay. ⁴⁹ Hilay nangaunan tutoa yo, ha anti hila ha wangwang, nangan hilan pamangan[‡] a in-ibyay nan Apo Dioh, noba hilan kaganaan, ket natey hila met ateed. ⁵⁰ Noba anti yayna ihti ye pamangan a nangibat ha langit. Ket ayaman a mangan nin yatin pamangan, ket ahe yayna matey. ⁵¹ Hiko ye pamangan a nangibat ha langit a ampakaibyay nin bi-ay. Ket hiyay laman ko ye pamangan a ibyay kon ikabi-ay lan tatao ha babe-luta. Ayaman a mangan nin laman ko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”

⁵² Uli yatin hinabi nan Apo Jesus, hilay Jujudio, ket napaytepet-tepet hila, a wanla, “Way-omen na yan ipakan ye laman na kantawo?”

⁵³ Haanin, hiyay Apo Jesus, hinabi na, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko! No ahe yo kanen ye laman ko boy inomen ye daya ko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ahe kawo mabyayan nin bi-ay a homain anggaan. ⁵⁴ Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan boy bi-ayen koya ha kalampuhan nin panaon. ⁵⁵ Ta hiyay laman ko ye peteg a pamangan boy hiyay daya ko ye peteg a inomen. ⁵⁶ Ayaman a ampangan nin laman ko boy ampinom nin daya ko, ket mikakaanti ya kangko boy mikakaanti ko met kana. ⁵⁷ Hiyay Bapa kon Dioh a nangitubol kangko, hiyabay ye ampangibatan nin bi-ay boy angkabi-ay ako uli kana. Wanabay met a ayaman a ampangan nin laman ko, mabi-ay ya met uli kangko. ⁵⁸ Hiko ye pamangan a nangibat ha langit. Noba yatin pamangan, aliwan omen ha pamangan a kinan lan nangaunan tutoa yo hatew. Ta agya po man kinan la yatew, ket natey hilan teed. Noba ayaman a mangan nin laman ko, mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.” ⁵⁹ Hilatin kaganaan ye in-adal nan Apo Jesus ha pāytiponan lan Jujudio ha banwan Capernaum.

Hilay Hahabi a Ampakaibyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

[†] 6:45 Isaias 54:13. [‡] 6:49 *pamangan*. Yatin pamangan ye anhabtan manna.

⁶⁰ Pamakange lan mānubong nan Apo Jesus ye hinabi na, wanae ye hinabi lan kalabongan kanla, “Maidap a tubat yain a an-iadal na. Aya lagi ye mananggap nin yain?”

⁶¹ Noba agya ahe la hinabi kanan Apo Jesus, ket tanda na a ampayat-alabotoban lay an-iadal na. Kaya-bay hinabi na kanla, “Nahingo kawo nayi ha hinabi ko kanyo a kanen yoy laman ko boy inomen yoy daya ko?”

⁶² Lalo ana no makit yo kon ibat ha langit a in-Anak nin Tao a mag-udong ha ibatan ko. ⁶³ Hiyay Ihpediton Diah ye ampamyay nin bi-ay, aliwan tao. Ket hilay hahabi a in-adal ko kanyo, ibat ya ha Ihpediton Diah boy ampakaibayay yan bi-ay. ⁶⁴ Noba main nangaano kanyo ye ahe ampamteg kangko.” Hinabi nan Apo Jesus yatew kanla, ta paibat po ha una yan nangiadal, ket tanda nayna no aya hilay ahe ampamteg kana boy no ayay mangiopit kana. ⁶⁵ Hinabi na po Apo Jesus, “Yabay-in ye hangkan a hinabi koyna kanyo hatew po a homain taon humaley kangko no ahe na yan ipaluboh Bapa kon Diah.”

⁶⁶ Paibat ana kananyatew, ket malabong hilaynay mānubong na ye nanlakwan kana boy ahe hilayna ampakilakew kana. ⁶⁷ Kaya-bay hiyay Apo Jesus, tinepet na hilay labinluwan mānubong na, “Hikawo nayi, lakwanan yoko met?”

⁶⁸ Nakibat yay Simon Pedro kana, “Apo, way-ihtew kayi po nayi makew? Ket hiyay hahabi mon bengat ye ampakaibayay nin bi-ay a homain anggaan.

⁶⁹ Ampamteg kayi kammo boy tanda mi a hika ye pinili nan Apo Diah a intubol na.”

⁷⁰ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko ye namili kanyon labinluwa, kali? Noba hiyay magha kanyo, hakop na yan Satanas.”

⁷¹ Hiyay andektan nan Apo Jesus ket hiyay Judas a anak nan Simon Iscariote. Ta hiyay Judas, magha ya kanlan labinluwan mānubong na, noba hiya ye mangiopit lano kana.

7

Hiyay Ahe la Pamteg Kana nin Kakatongno nan Apo Jesus

¹ Pangayadi yatew, hiyay Apo Jesus, nilibot nay plobinhiyan Galilea. Ahe ya nakew ha plobinhiyan Judea, ta hilay mānguna a Jujudio ihtew, labay la yan pateyen. ² Haanin, madanon anay pihta lan Jujudio, a Pihtan Pangipaideng nin Hongab. ³ Ket hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus kana, “Makew kayna ha plobinhiyan Judea ta-omen la makit nin kaganaan a mānubong mo ye kapagtakaan a andiyagen mo. ⁴ Ta homain taon ampangitayo nin andiyagen na no labay nay midangal. Kaya-bay no peteg a ampakadyag ka nin kapagtakaan, ipakit moyna ha kaganaan a tatao.”

⁵ Hinabi lan kakatongno nan Apo Jesus yatew, ta agya hilabay, ket ahe hila met ampamteg kana.

⁶ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwa ko po panaon. Noba hikawo, ket agya hinyan odah, malyadi yon diyagen ye labay yo. ⁷ Hilay tatao ihti ha babe-luta a ahe ampanubong kanan Apo Diah, ket ahe la kawo kahulog. Noba kahulog lako, ta an-ibagwa ko ye kalok-an la.

⁸ Hikawo tanay makipihta ha Jerusalem. Ahe ako po makew, ta aliwa ko po panaon.” ⁹ Ket pangahabi nan Apo Jesus yatew, nagbantak ya po ha plobinhiyan Galilea.

Hiyay Pangiadal nan Apo Jesus ha Pihta

¹⁰ Ha nakaalih hilaynay kakatongno nan Apo Jesus a makew makipihta, ket nakew ya met ateed makipihta a homain kanayon a nagtanda. ¹¹ Ket ha pihta, antapulen la yan mǎnguna a Jujudio ye Apo Jesus. “Way-ih tew ya lagi?” wanla.

¹² Ket hilay tatao met, ampay-oonanahan lay tungkol kanan Apo Jesus. Anhabiyen lan kanayon, “Manged yan tao,” noba anhabiyen la met nin kanayon, “Ahe, antalingowen na hilan bengat ye tatao.” ¹³ Noba ampaytotongtongan la yan homain kanayon a ampakange ye tungkol kanan Apo Jesus, ta angkalimo hila kanlan mǎnguna lan Jujudio.

¹⁴ Ha ikaapat anan mangaamot nin pihta, hiyay Apo Jesus, nakew yan nangiadal ha mahlang nin Timplo. ¹⁵ Ket hilay mǎnguna lan Jujudio, nagtaka hilan tubat ha pangiadal nan Apo Jesus. Ket hinabi la, “Tubat ye tinanda na! Way-ih tew ibat ye tinanda na, ket ahe ya met nakapag-adal?”

¹⁶ Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Aliwan hadili kon ihip ye an-iadal ko, no aliwan kanan nangitubol kangko. ¹⁷ No humbongen yoy kalabayan nin Diah, matandaan yo a ibat ya kanan Apo Diah a nangitubol kangko ye an-iadal ko, aliwan hadili ko. ¹⁸ Hiyay taon ampangiadal nin hadili nan ihip, ket labay nan bengat ye midangal. Noba hiyay taon ampakikwanan nay ikadangal nan nangitubol kana, ket mapatayaan ya boy ahe ya ampagtago. ¹⁹ Aliwa nayi a in-ibyay naynan Moises kanyo ye Bibilin? Noba ahe yon teed antupaden. Ta no antupaden yo hilayati, taket ta labay yo kon pateyen?”

²⁰ Hinabi lan tatao, “Hinelpa ka nin malo ke a ihpidito! Aya met nayi ye ampanangka a mamatey kammo?”

²¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Naigat kawo hatew ha pamaitaah ko ha Mangaamot nin Pagpainawa. ²² Aliwa nayi a main yan in-ibyay a bilin kanyo ye Moises a tungkol ha pagpatuli? Hiyay kaptegan, ahe ya nangibat kanan Moises yatew, no aliwan kanlan nangaunan tutoa yo. Ket ulin yatew, antulien yoy aanak yo agya Mangaamot nin Pagpainawa. ²³ No tulien yo hilay aanak yo ta-omen yoya ahe malabag ye bilin a impahulat kanan Moises, taket man awod ta angkapoot kawo kangko uli ha pamaitaah ko nin matiboen laman nin maghay tao ha Mangaamot nin Pagpainawa? ²⁴ Adi kawo ampanuhga makaulin bengat ha makit yo, no aliwan pakabilewen yon manged ta-omen yo matandaan ye kaptegan.”

Hiyay Tepet lan Tatao no hiyay Apo Jesus ye Cristo

²⁵ Ket haanin, hinabi lan nangaanon taga Jerusalem, “Aliwa nayi a hiyabay ye taon labay lan pateyen nin mǎnúngolan tawo? ²⁶ Noba bilewen yo! Ampangiadal ya ha kalabongan nin tatao. Ket hilay mǎnguna tawo, homain hila met angkahabi a laban kana. Ah! Maka namteg hilayna a hiyabay ye Cristo. ²⁷ Way-omen malyadi yain ket tanda tawo met ye nangibatan na? No lumateng yay Cristo, ket homain makatanda no way-ih tew ya mangibat.”

²⁸ Haanin, legan ampangiadal yay Apo Jesus ha mahlang nin Timplo, impakakhaw nan hinabi, “Peteg nayi a tanda yo ye nangibatan ko boy no aya ko? Hiyay kaptegan, aliwa kon hadilin kalabayan ye pamakew ko ihti. Hiyay Diah a nangitubol kangko, peteg ya, noba ahe yoya katatanda. ²⁹ Noba katatanda koya, ta nangibat ako kana boy intubol nako kanyo.”

³⁰ Haanin, uli ha hinabi nan Apo Jesus, ket labay la yaynan dakpen nin mǎnguna a Jujudio. Noba ahe la nadyag, ta aliwa na po panaon. ³¹ Ket malabong hilay tataon namteg kana. Hinabi la, “Hiyabay ye Cristo, ta

homain anan makadyag nin igit ha kapagtakaan a pagkakitan a dinyag na!”

Hiyay Pangitubol la kanlan Gogowaldiya a Mandakep kanan Apo Jesus

³² Pamakange lan Papariseo ye ampay-unanahan lan tatao, hilay mānguna a papadi boy Papariseo, ket intubol la hilay gowaldiya ha Timplo a mandakep kanan Apo Jesus.

³³ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Makandi tanan panaon a makalamo yoko, ket pangayadi, mag-udong akoyna kanan nangitubol kangko. ³⁴ Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan, ta ahe kawo makalakew ha lakwen ko.”

³⁵ Haanin, hilay mānguna a Jujudio, ket naytepet-tepet hila, “Way-ih tew ya lagi makew? Ta anhabiyen na a ahe tawo yayna makit? Makew ya lagi ha lugal lan Griego a angkunaan lan Jujudion nangaitayak ta-omen na hila adalan ye Griego? ³⁶ Hinyay labay nan habiyen ha hinabi na, ‘Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan?’ Boy anhabiyen na po, ‘Ahe kawo makalakew ha lakwen ko.’ Hinya lagi ye labay nan habiyen?”

Hiyay Lanom a Ampakaibyay Bi-ay

³⁷ Ha naabot ye huyot boy pinakamaalaga a mangaamot nin pihta, hiyay Apo Jesus, ket nideng ya boy impakakhaw nan hinabi, “Ayaman a angkaplangan, humaley ya kangko boy minom. ³⁸ Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a ayaman a mamteg kangko, ‘Dumawoy ibat ha puho na ye lanom a ampakaibyay bi-ay a omen ha hubol.’ ” ³⁹ Hiyay andektan nan Apo Jesus a lanom a ampakaibyay bi-ay, ket hiyay Ihpiditon Dioh a madanon laynan matanggap nin ampamteg kana. Ta kananyatew a panaon, ket ahe na po in-ibyay Apo Dioh ye Ihpidito na kanlan ampamteg. Ta hiyay Apo Jesus, ket ahe ya po nipatagay palakew ha langit.

Aliwan Padihoy Ihip lan tatao nin tungkol kanan Apo Jesus

⁴⁰ Pamakange lan tatao nin hinabi na, hinabi lan nangaano kanla, “Peteg a hiyabay ana ye Podopita a an-agaden tawo!”*

⁴¹ Hilay kanayon, hinabi la met, “Hiyabay ana ye Cristo!”

Noba hilay kanayon po, ket hinabi la, “Aliwan peteg yain, ta taga Galilea ya boy ahe malyadi a mangibat ha Galilea ye Cristo. ⁴² Ta hinabi nin naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Cristo, mangibat ya ha lahi nan Poon David boy ianak ya ha Betlehem a badiyo nan Poon David.” ⁴³ Yabay-in ye hangkan no taket ta aliwan padiho ye ihip lan tatao tungkol kanan Apo Jesus. ⁴⁴ Main nangaano katao ihtew a malabay mandakep kanan Apo Jesus, noba homain nagngaya.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Mānguna lan Jujudio

⁴⁵ Haanin, hilay gowaldiya ha Timplo a intubol lan mandakep kanan Apo Jesus, ket nag-udong hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan Papariseo. Ket tinepet la hila, “Taket ta ahe yoya inlakew ihti?”

⁴⁶ Nakibat hilay gowaldiya, “Haanin kayin bengat nakange nin omen ha paghabi nan yain a tao.”

⁴⁷ Hinabi lan Papariseo, “Agya hikawo nayi, natalingo nayna met? ⁴⁸ Main kawoyna nayi nakit a mānguna o kammin Papariseo ye namteg kana? ⁴⁹ Homain! Hilay tataon homain bega tinanda tungkol ha Bibilin a impahulat kanan Moises ye ampamteg kanan Jesus. Kaya-bay paduhaan na hilan Apo Dioh.”

* 7:40 Deuteronomio 18:15.

⁵⁰ Noba hiyay Nicodemo a maghan Pariseo a nakew nakitongtong kanan Apo Jesus hatew, hinabi na kanla, ⁵¹ "Aliwa nayi a labag ha Bibilin tawo a manuhga nin tao anggan ahe tawo ya po malitih ta-omen tawo matandaan no hinyay dinyag na."

⁵² Hinabi la kanan Nicodemo, "Taket, taga Galilea ka nayi? No pag-adalan mon manged ye naihulat a Habi nin Dioh, matandaan mo a homain podopitan taga Galilea." ⁵³ [Pangayadi, hiyay balang magha kanla, nuli ana.]

8

Hiyay Babayin Nadulanan a Ampakilaki

¹ [Hiyay Apo Jesus, nakew ya met ha Mapantay nin Oolibo. ² Kabekahan, ha mahanibhanib po, nag-udong yayna man ye Apo Jesus ha mahlang nin Timplo. Ha anti yayna ihtew, malabong a tatao ye hinumaley kana. Ket nikno yan nangiadal kanla. ³ Ket legan ampangiadal yay Apo Jesus, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay Papariseo, inlakew laya kana ye maghay babayi a nadulanan a ampakilaki. Ket in-adap laya kanlan tatao. ⁴ Boy hinabi la kanan Apo Jesus, "Maihtodo, yatin babayi, ket nadulanan yan ampakilaki. ⁵ Anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises a ayaman a ampakilaki, ket tapon-taponen yan dapah anggaynan matey ya. Haanin awod, hinyay mahabi mo?" ⁶ Wanabay ye tepet la kana, ta labay la yan kaloten ha ihebat na ta-omen hila main pangidaloman kana. Noba hiyay Apo Jesus, niyumoko ya. Ket pinanulat nay tamudo na ha luta.

⁷ Ha pieel-el anay panepet la kana, hiyay Apo Jesus, nideng ya. Ket hinabi na kanla, "Ayaman kanyo ye homain kahalanan, hiyabay ye maunan manapon nin dapah kana." ⁸ Haanin, niyumoko yayna man ye Apo Jesus boy nanulat ha luta.

⁹ Pamakange la nin hinabi na, ket inoino hilan inumalih, nauna hilay mangatoo. Ket hiyay nabantak tana ihtew, hiyay Apo Jesus boy hiyay babayi. ¹⁰ Haanin, nideng yay Apo Jesus. Ket tinepet na yay babayi, "Way-ihtew hilayna? Homain nayi nagbantak a mamaduha kammo?"

¹¹ Nakibat yay babayi, "Homain, Apo."

Haanin, hinabi nan Apo Jesus kana, "Agya hiko met, ket ahe kata duhaen. Muli kayna. Noba paibat haanin, adi kayna manyag uman nin kahalanan."]

Hiyay Apo Jesus ye Tillag ha Babe-luta

¹² Hiyay Apo Jesus, naghabi yayna man kanlan tatao, "Hiko ye tillag ha babe-luta. Ayaman a ampanumbong kangko, ahe yayna ampagbi-ay ha kalitehan, no aliwan ampagbi-ay yayna ha kahnagan."

¹³ Haanin, hinabi lan Papariseo kana, "Hikan bengat ye ampamapteg nin tungkol ha hadili mo. Ahe malyadi yain!"

¹⁴ Hinabi na met Apo Jesus kanla, "Agya hikoy ampamapteg nin hadili ko, peteg met ye anhabiyen ko. Ta tanda ko no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew. Noba hikawo, ahe yo tanda no way-ihtew ako ibat boy no way-ihtew ako palakew. ¹⁵ An-uhgaan yoko makauli ha papadan bengat nin tao. Noba hiko, ahe ako ampanuhga ha agya ayaman. ¹⁶ Noba no manuhga ko, matoyngong, ta aliwa kon bubukod ye manuhga, no aliwan lamo ko yay Bapa ko a nangitubol kangko. ¹⁷ Anti ha Bibilin a in-ibiyay kanyo a no padiho ye anhabiyen nin luwan ampamapteg, ket pamtegan yo a peteg ye anhabiyen la. ¹⁸ Kaya-bay hukat yon pamtegan ye pamapteg ko

tungkol ha hadili ko, ta aliwan hikon bengat ye ampamapteg nin tungkol ha hadili ko, no aliwan agya hiyay Baba ko a nangitubol kangko.”

¹⁹ Haanin, tinepet la yay Apo Jesus, “Way-ih tew yay Baba mo?”

Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Hiyay Baba ko, ahe yoya katatanda boy ahe yoko met katatanda. Ta no katatanda yo koyna dayi, katatanda yo yayna met ye Baba ko.”

²⁰ Hinabi nan Apo Jesus yati legan ampangiadal ya ha haley nin pangitukoyan pilak ha mahlang nin Timplo. Noba homain nandakep kanan Apo Jesus, ta aliwa na po panaon.

Hiyay Ahe Makalakew ha Lakwen nan Apo Jesus

²¹ Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanlan mānguna a Jujudio, “Umalih ako. Ket tapulen yoko. Noba matey kawo met lanon ahe napatawad ye kakahalaman yo. Boy ahe kawo makalakew ha lakwen ko.”

²² Haanin, naytepet-tepet hilay Jujudio, “Magpakamatey yayna laweh? Taket lagi, ta hinabi na a ahe kitawo makalakew ha lakwen na?”

²³ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hikawo ket taga ihti ha aypa. Noba hiko, taga ihtew ha tagay. Hikawoy taga babe-luta. Noba hiko, aliwan taga babe-luta. ²⁴ Hinabi kon matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalaman yo. Ta no ahe yo pamtegan a hiko ye Cristo, ket matey kawo lanon ahe napatawad ye kakahalaman yo.”

²⁵ Tinepet laya, “Taket, aya ka nayi?”

Nakibat yayna man ye Apo Jesus kanla, “Hinabi koyna kanyo hatew po. ²⁶ Malabong ye mahabi ko laban kanyo. Noba hiyay anhabiyen kon bengat kanlan tatao ha babe-luta, ket hiyay impahabi nan mapatayaan a nangitubol kangko.”

²⁷ Noba ahe la po ateed natalohan nin tatao a tungkol kanan Baba na a Dioh ye andektan na. ²⁸ Kaya-bay hinabi nan Apo Jesus kanla, “Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, no maitagay* yo koyna, matandaan yoyna a hiko ye Cristo. Boy matandaan yo met a hilay kaganaan a andiyagen boy anhabiyen ko, ket hiyay in-adal nan Baba kon Dioh kangko. ²⁹ Ket hiyay nangitubol kangko, lanang ko yan lamo. Ahe nako anlakwanan, ta lanang kon andiyagen ye ampakapaaliket kana.” ³⁰ Pamakange lan tatao ye hinabi nan Apo Jesus, malabong ye namteg kana.

Hiyay Kaptegan ye Mamalihway ha Tao

³¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanlan Jujudion namteg kana, “No pahulong yon humbongan ye in-adal ko, ket peteg kawon mānubong ko.

³² Matandaan yoy kaptegan. Ket hiyay kaptegan ye mamalihway kanyo.”

³³ Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Lalahi na kayin Abraham boy nakakanoman, ket ahe kayin napaipoh nin agya ayaman. Taket ta hinabi mon lumihway kayi lano?”

³⁴ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampagkahalaman, ket ipoh yan kahalanan. ³⁵ Hiyay ipoh, ahe yan kabilang ha pamilya. Noba hiyay anak, kabilang ya makanoman.

³⁶ Kaya-bay no hiyay Anak nin Dioh ye namalihway kanyo, ket peteg a malihway kawoyna. ³⁷ Tanda ko a lalahi na kawon Abraham. Noba agya wanabay man, labay yo kon pateyen, ta ahe yo labay tanggapan ye an-iadal ko. ³⁸ Anhabiyen koy nakit ko kanan Baba ko. Noba hikawo, andiyagen yoy nange yo kanan bapa yo.”

* **8:28** *maitagay*: hiyay labay habiyen ket maipako ha kodoh.

³⁹ Nakibat hila, “Hiyay Abraham ye bapa mi.”

Hinabi nan Apo Jesus, “No peteg a hiyay Abraham ye bapa yo, ket andiyagen yo met dayi ye manganged a didinyag na. ⁴⁰ Noba hikawo, labay yo kon pateyen. Ket anhabiyen kon bengat ye kaptegan a nange ko kanan Apo Diah. Aliwan wanabay ye dinyag nan Abraham. ⁴¹ Hikawo, andiyagen yoy omen ha andiyagen nan bapa yo.”

Nakibat hila kanan Apo Jesus, “Aliwa kayin anak ha ilwah! Mamaghay bapa mi, hiyay Apo Diah.”

⁴² Hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “No peteg a hiyay Apo Diah ye Bapa yo, ket an-adoen yoko dayi, ta nangibat ako kana. Ahe ako nakew ihti ha babe-luta ha hadili kon kalabayan, no aliwan intubol na kon Diah. ⁴³ Ahe yo angkatalohan ye anhabiyen ko, ta ahe yo labay tanggapan. ⁴⁴ Hiyay Satanas ye bapa yo, ta hiyay labay na ye andiyagen yo. Paibat ana hatew, hiyay Satanas, mamatey yayna nin tao boy ahe na labay ye kaptegan, ta homain bega kanay kaptegan. Ugali nayna ye manago, ta hiya ye bapa nin kaganaan a katagowan. ⁴⁵ Noba agya pihahabi ko kanyoy kaptegan, ahe yo kon teed ampamtegan. ⁴⁶ Haanin, homain kanyoy makapipapteg a nagkahalanan ako. Taket awod ta ahe yoko ampamtegan agya kaptegan ana ye anhabiyen ko kanyo? ⁴⁷ Ayaman a anak nin Diah, anleng-en nay anhabiyen nin Diah. Kaya-bay ahe yoya anleng-en, ta aliwa kawon anak nin Diah.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Abraham

⁴⁸ Haanin, hilay manguna lan Jujudio, hinabi la kanan Apo Jesus, “Ah! Petegbay a Samaritano ka boy hinelpa kan maloke a ihpidito.”

⁴⁹ Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe ako hinelpa nin maloke a ihpidito, no aliwan ampadangan ko yay Bapa ko. Noba hikawo, ahe yoko andangalen. ⁵⁰ Ahe ko ampakikwanan a midangal ako, noba hiyay Bapa ko, ampakikwanan na a midangal ako boy hiyabay ye manuhga. ⁵¹ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampanumbong nin an-iadal ko, ket ahe yayna matey makanoman.”

⁵² Hinabi lan Jujudio, “Haanin, napaptegan mina a hinelpa kan maloke a ihpidito. Ta hiyay Abraham boy hilay popodopita, natey hilayna. Noba anhabiyen mo a ayaman a ampanumbong nin an-iadal mo, ket ahe yayna matey. ⁵³ Maiigat ka po nayi dinan nan bapa min Abraham? Ta hiya boy hilay popodopita, ket natey hilayna. Hinyay ampibaan mo ha hadili mo?”

⁵⁴ Nakibat yay Apo Jesus, “No an-idangal koy hadili ko, homain yan hilbi. Noba hiyay Bapa kon Diah a anhabiyen yon Diah yo, hiyabay ye ampamadangal kangko. ⁵⁵ Ahe yoya katatanda, noba katatanda koya. No habiyen kon ahe koya katatanda, ket matago akoy na met a omen kanyo. Noba katatanda ko yan peteg boy anhumbongen ko ye anhabiyen na. ⁵⁶ Hiyay bapa yon Abraham, naaliket ya a makit nay kapanaonan ko. Ket nakit naya. Kaya-bay angkaaliket yan tubat.”

⁵⁷ Hinabi lan manguna a Jujudio, “Homain ka po limampo a taon. Taket ta anhabiyen mon nakit mo yayna Abraham?”

⁵⁸ Nakibat yay Apo Jesus, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Bayo ya po in-anak ye Abraham, Hiko Bayna.”† ⁵⁹ Ulin yatew a hinabi na, hilay manguna a Jujudio, namulot hilan dadapah a panapon la kana. Noba hiyay Apo Jesus, intayo nay hadili na. Ket inumalih yayna ha Timplo.

† 8:58 *Hiko Bayna* ket maghay ngalan nin Diah ha Exodo 3:14.

9

Hiyay Pamaitaah nan Apo Jesus ha Lakin Kapkap

¹ Legan angkumodang yay Apo Jesus, main yan nakit a maghay lakin kapkap yaynan in-anak. ² Ket tinepet la yan mānumbong na, “Maihtodo, taket ta kapkap yan in-anak yain a tao? Aya lagi ye nagkahalanan, hilay tutoa na o hiyabay?”

³ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Kapkap yaynan in-anak, aliwan ulita nagkahalanan ya o hilay tutoa na. Wanabay ye nalyadi ta-omen makit kana ye kapalyadiyan nin Dioh. ⁴ Legan mahnag po, katapulan awod a diyagen tawoynay an-ipadyag nan nangitubol kangko. Ta no madeglem ana, ahe tawoyna madyag. ⁵ Legan anti ko ihti ha babe-luta, hiko ye tillag lan tatao.”

⁶ Pangahabi na yatew Apo Jesus, nanluda ya ha luta. Ket nanyag yan pita haka na in-aploh ha mata nan kapkap. ⁷ Pangayadi, hinabi na kana, “Kokaynan mag-olameh ha pamalyoan a anhabtan Siloe.” Hiyay labay habiyen nin Siloe, “Intubol.” Kaya-bay nakew yaynan mag-olameh. Ha nag-udong ya, ampakakit yayna.

⁸ Hilay kakaaluba na boy hilay kanayon a tataon nakakit kana ha ampakilimoh ya po, ket naytepet-tepet hila, “Yo! Aliwa nayi a yabay-in yay taon pamipikno a ampakilimoh hatew?”

⁹ Hinabi la met kanayon, “Hiyabay ana.”

Hilay kanayon met, hinabi la, “Aliwan hiya, kalupa na yan bengat.”

Noba hinabi nan laki, “Hikobayna yatew!”

¹⁰ Kaya-boy tinepet laya, “Way-omen kaynan ampakakit?”

¹¹ Nakibat yay laki, “Main maghay tao a nagngalan Jesus. Nanyag yan pita haka na in-aploh ha mata ko boy hinabi na kangko, ‘Kokaynan mag-olameh ha Siloe.’ Kaya-bay nakew akon nag-olameh ihtew. Pangayadi, ampakakit akoyna.”

¹² “Way-ih tew yayna nayi haanin?” wanla.

“Yo! Tawan ket,” wanan laki.

Hiyay Panepet lan Paporiseo no Way-Omen yan Nitaah

¹³ Pangayadi, hiyay pinaitaah a kapkap, inlakew laya kanlan Paporiseo.

¹⁴ Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew ha nanyag yay Apo Jesus nin pita boy ha pinaitaah na yay kapkap. ¹⁵ Haanin, tinepet laya met nin Paporiseo, “Way-omen kaynan ampakakit?”

Nakibat ya kanla, “In-aploh nay pita ha mata ko boy pinaolameh. Pangayadi, ampakakit akoyna.”

¹⁶ Ket hinabi lan nangaanon Paporiseo, “Yatew a tao, ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, ta ahe naya anhumbongen ye bilin tungkol ha Mangaamot nin Pagpainawa.”

Noba hinabi lan kanayon, “Way-omen yan makadyag nin wanabay a kapagtakaan ye taon māgkahalanan?” Ket ahe hila napaykakahundo, ta aliwan padipadiho ye ihip la tungkol kanan Apo Jesus.

¹⁷ Haanin, hilay Paporiseo, tinepet la yayna man ye kapkap hatew, “Hinyay mahabi mo tungkol kanan namaitaah kammo?”

Nakibat ya kanla, “Magha yan podopita.”

¹⁸ Noba hilay mānguna a Judio, ahe la ampamtegan a kapkap ya hatew. Kaya-bay impadakit la hilay tutoa na. ¹⁹ Ket tinepet la hila, “Anak yoya nayi yati? Kapkap yayna nayi ha in-anak yoya? No kapkap yan peteg, way-omen yaynan ampakakakit haanin?”

²⁰ Nakibat hilay tutoa na, "Tanda mi a anak miya boy kapkap yan in-anak. ²¹ Noba ahe mi tanda no way-omen yaynan ampakakit haanin boy no ayay namaitaah kana. Kaya-bay hiyaynan bengat ye tepeten yo. Tanda nayna ye makibat ha tetepet yo, ta naidadan yayna met." ²² Wanabay ye hinabi lan tutoa na, ta angkalimo hila kanlan mānguna lan Judio, ta napaykahundoan layna a ikahwil la ha pāytiponan lan Judio ye ayaman a ampaghabin hiyay Jesus ye Cristo. ²³ Kaya-bay hinabi lan tutoa na, "Hiyaynan bengat ye tepeten yo, ta naidadan yayna met."

²⁴ Kaya-bay impadakit la yayna man ye laki kapkap hatew. Ket hinabi la kana, "Ipangako mo ha adapan nan Apo Dioh a maghabi kan kaptegan. Tanda mi a māgkhalanan ya yatew a tao."

²⁵ Nakibat ya kanla, "Ahe ko tanda no māgkhalanan ya o ahe. Hiyay tanda kon bengat, kapkap ako hatew, noba haanin, ampakakit akoyna."

²⁶ "Hinyay dinyag na kammo?" wanla. "Way-omen naka pinaitaah?"

²⁷ Nakibat ya kanla, "Hinabi koyana kanyo, noba ahe yoko met ampamtegan. Taket ta labay yoyna man a mange? Labay yo met nayi ye mag-ilyadin mānubong na?"

²⁸ Haanin, inumih laya, "Hika pa ye mānubong na. Noba hikayi, mānubong nan Moises. ²⁹ Tanda mi a naghabi yay Apo Dioh kanan Moises. Noba yatew a tao, ahe mi tanda no way-ihatew ya ibat."

³⁰ Nakibat yay laki, "Yabay-inbay ye ampakapagtaka. Ahe yo tanda no way-ihatew ya nangibat, noba pinaitaah na ye mata ko! ³¹ Tanda tawo a hilay tataon māgkhalanan, ahe na hila anleng-en nin Dioh. Noba anlengen na hilay tataon ampanggalang kana boy ampanyag nin kalabayan na. ³² Agya nakanoman, homain kitawo po natandaan a taon namaitaah nin kapkap anan in-anak. ³³ Ket yatew a tao, no ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, ahe na dayi nadyag yatin kapagtakaan."

³⁴ Ket hinabi lan māngunan Judio kana, "Hika a in-anak boy nilumake a māgkhalanan! Hikayi po nayi ye adalan mo?" Ket intaboy la yan pinaalih ha pāytiponan lan Judio.

Hiyay Pamteg nan Kapkap

³⁵ Haanin, nabalitaan nan Apo Jesus ye nalyadi kanan laki kapkap hatew. Ket tinapul naya. Ha nakitan na yayna, tinepet naya, "Ampamteg ka nayi kanan ibat ha langit a in-Anak nin Tao?"

³⁶ Nakibat yay laki, "Ayatew a tao, Apo? Habiyan mo man kangko ta-omen ako mamteg kana."

³⁷ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Nakit mo yayna. Ket ampagkatongtong moya haanin!"

³⁸ "Awo Apo! Ampamteg ako kammo," wanan laki. Ket nanalimukod yan nangalang kanan Apo Jesus.

³⁹ Hinabi na po Apo Jesus, "Nakew ako ihti ha babe-luta a mangipatanda nin peteg a kahahaad nin tao ha pamilew nan Apo Dioh. Hilay ampamalay a kapkap hila, ket makakit hilayna. Hilay ampaghabin ampakakit hila, ket mag-ilyadi hilan kapkap."

⁴⁰ Ket hilay nangaanon Papisero a anti ihtew a nakange nin hinabi nan Apo Jesus, hinabi la kana, "Anhabiyan mo nayi a kapkap kayi met?"

⁴¹ Nakibat yay Apo Jesus, "No ambalayan yo ya kapkap kawo ha kaptegan, homain kawo dayin kahalanan. Noba ulita anhabiyan yon ampakakit kawo, mikakaanti ya po ye kahalanan kanyo."

10

Hiyay Manged a Māgpahtol

¹ Haanin, hinabi nan Apo Jesus makauli ha pangilalayi, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a lumoob ha kulongan nin tupa a ahe magdān ha ilwangan, no aliwan manik ha alad, ket tulihan ya boy manakaw. ² Noba hiyay magdān ha ilwangan, ket hiyabay ye māgpahtol nin tupa. ³ Ket hiyay māgbantay nin ilwangan, ilukatan naya. Hiyay māgpahtol, angkabihngaan la yan tutupa na. Anhabtan nay ngangan nin tutupa na, ket lumwah hilan manumbong kana. ⁴ Ket no nailwah na hilayna ha kulongan, angkauna ya kanla. Ket manumbong hila met kana, ta angkabihngaan laya. ⁵ Ahe hila manumbong ha kanayon, no aliwan payewan laya, ta lumbo ye bihnga na.”

⁶ Noba ahe la natalohan nin tatao ye labay habiyen nin pangilalayi nan Apo Jesus.

Hiyay Apo Jesus ye Manged a Māgpahtol

⁷ Kaya-bay naghabi yayna man ye Apo Jesus kanla, “Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo Diah a omen ha ilwangan a anhelpan nin tupa paloob ha kulongan.

⁸ Hilay kaganaan a nauna kangko a ampagkonwadin māngalingay yo, ket tulihan boy mānakaw. Noba hilay tutupa ko, ahe hila nanleng kanla.

⁹ Hiko ye ilwangan a panhelpan palakew kanan Apo Diah. Ayaman a magdān kangko, ket miligtah ya. Ba-mo yan tupan lumwah lumoob ha kulongan boy makatapul yan pamangan na. ¹⁰ Hiyay mānakaw, makew yan manakaw, mamatey boy mandama. Noba hiko, nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen hila magkamain nin genap a bi-ay ye tatao.”

¹¹ “Hiko ye manged a māgpahtol. Hiyay manged a māgpahtol, nakahadya yan matey ha ikanged lan tutupa na. ¹² Hiyay an-upaan a māgpahtol, no makakit yan ahontawon a anlumatang, payewan na hilay tutupa, ulita aliwa na hilan konin. Kaya-bay duklohen nan ahontawon ye tutupa. Ket mapayngingihyay hila. ¹³ Payewan na hilay tutupa, ta anpaan yan bengat boy homain yan pangimahakit ha tutupa.”

¹⁴⁻¹⁵ “Hiko yay manged a māgpahtol. No way-omen na kon katatanda Bapa ko boy no way-omen koya met katatanda, wanabay ko hila met katatanda ye tutupa ko boy katatanda lako met. Ket nakahadya akon matey ha ikanged la. ¹⁶ Main ako po tutupa a ahe po nailoob ha pangikulongan ko. Katapulan ko hila met a iloob. Angkabihngaan lako, ket iloob ko hila met ta-omen hila maymamagha boy mamaghay na ye māgpahtol la.”

¹⁷ “An-adoen na kon Bapa, ulita nakahadya akon matey uli kanla ta-omen ako mabi-ay uman. ¹⁸ Homain makakwa kangkon bi-ay ko, no aliwan luboh ha nakem kon an-ibiyay. Main akon kapalyadiyan a mangibiyay nin bi-ay ko boy mangudong uman, ta yati ye imbilin na kangkon Bapa ko.”

¹⁹ Ha wanabay a hinabi nan Apo Jesus, hilay Judio, ahe hila napaykakahundo. ²⁰ Malabong kanla ye ampaghabi nin wanae, “Hi, hinelpa yan maloke a ihpidito boy angkaengew ya! Taket ta ampanleng kawo kana?”

²¹ Noba hinabi la met kanayon, “Hiyay taon hinelpa nin maloke a ihpidito, aliwan wanabay ye anhabiyen na. No peteg a hinelpa yan maloke a ihpidito, taket awod ta ampakapitaah yan kapkap?”

Hiyay Pangikahwil la kanan Apo Jesus

²² Haanin, ha banwan Jerusalem, anhayaghagan lan Jujudio ye Pihtan Pangudong nin Timplo. Panaon nin lay-ep kananyatew. ²³ Ket hiyay Apo Jesus, anti ya met ihtew. Legan angkumodang ya ha maghay pahen nin Timplo a anhabtan balkon nan Solomon, ²⁴ pinaydopongan la yan Jujudio haka laya tinepet, "Makano mo po habiyen kammi no aya ka? No peteg a hika ye Cristo, habiyen moyna kammi."

²⁵ Nakibat yay Apo Jesus kanla, "Hinabi koyna kanyo, noba ahe yoko met ampamtegan. Hilay kapagtakaan a dinyag ko ha ngalan nan Bapa kon Dioh, ket yabaytew yaynay ampamaptege no aya ko. ²⁶ Noba ahe yoko ampamtegan, ta aliwa katawon tutupa. ²⁷ Hilay tutupa ko, ket angkabihngaan lako. Katatanda ko hila boy ampanumbong hila kangko. ²⁸ Biyan ko hilan bi-ay a homain anggaan. Ket ahe hila bega mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan. Anti hilayna kangko, ket homain anan makahamham kanla kangko. ²⁹ In-ibiyay na hilayna kangkon Bapa ko a pinakamakapalyadiyan. Ket homain ana met makahamham kanla kana. ³⁰ Hiko boy hiyay Bapa ko, mamagha kayi."

³¹ Haanin, hilay Jujudio, namulot hilayna man nin dadapah a panapon la kanan Apo Jesus. ³² Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Impakit ko kanyo ye malabong a manganged a didiyag a impadyag nan Bapa ko. Hinya kanlan hilatew ye panaponan yo kangko?"

³³ Hinabi lan Jujudio, "Aliwan uli ha manganged a didinyag mo ye panaponan mi kammo, no aliwan hiyay pamahalumbang mo kanan Apo Dioh, ta an-ipadiho moy hadili mo kanan Apo Dioh. Ket tao kan bengat."

³⁴ Nakibat yay Apo Jesus, "Aliwa nayi a anti ha Bibilin a in-ibiyay kanyo a hinabi nan Apo Dioh a didioh kawo.* ³⁵ Tanda tawo a ahe malyadin diyagen a homain hilbi ye naihulat a Habi nin Dioh. Boy tanda yoyna met a hilay nangaunan tutoa yo a namyayan nan habi na, ket hinabtan na hilan didioh. ³⁶ Taket awod ta anhabiyen yon kapahalumbangan ye hinabi kon, 'Hiko ye Anak nin Dioh'? Ket hikoy pinili nan Bapa boy intubol na ihti ha babe-luta. ³⁷ No ahe ko andiyagen ye an-ipadyag nan Bapa ko, adi yoko ampamtegan. ³⁸ Noba andiyagen ko hila met ye an-ipadyag na. Kaya-bay agya ahe yoko ampamtegan, pamtegan yo dayi ye kapagtakaan a pagkakitan a dinyag ko ta-omen yo matandaan boy matalohan a anti ya kangko ye Bapa ko boy anti ko met kana."

³⁹ Pamakange lan Jujudio yatew, dakpen la yayna dayi ye Apo Jesus, noba tinakahan na hila.

⁴⁰ Haanin, hiyay Apo Jesus, nakew yan uman ha lipay kabatowan nin Jordan, ha mahaley nin pinamawtihnawan nan Juan hatew. Ket kinumonin ya ihtew nin nangaanon dominggo. ⁴¹ Ket malabong a tatao ye nakew kana. Hinabi la, "Hiyay Juan, ahe ya nanyag nin kapagtakaan a pagkakitan, noba pawa peteg ye hinabi na tungkol kananyatin tao." ⁴² Ket malabong a tatao ihtew ye namtege kanan Apo Jesus.

11

Hiyay Pagkamatey nan Lazaro

¹ Main maghay laki a nagngalan Lazaro a angkumonin ha badiyon Betania, lamo na hilay kakatongno na a hiyay Maria boy Marta. ² Hiyay Maria ye maniih lano nin pabango ha bitih nan Apo Jesus haka na ponahan

* 10:34 Kakanta 82:6.

nin labok na. Ket haanin, hiyay Lazaro, ampaghakit ya. ³ Kaya-bay hilay kakatongno na, nangitubol hilan mangihabi kanan Apo Jesus nin wanae, "Apo, hiyay an-adoen mon gayyem, ket ampaghakit yan mabyat."

⁴ Pamakange nan Apo Jesus yatew, hinabi na, "Ahe na ikamatey nin Lazaro ye hakit na. Naghakit ya ta-omen ya midangal ye Dioh boy midangal ya met ye Anak nin Dioh."

⁵ An-adoen na hilan Apo Jesus ye mikakatongnon Marta, Maria, boy Lazaro. ⁶ Noba agya natandaan nayna a ampaghakit yay Lazaro, ket namalabah ya po nin luway mangaamot ha angkunaan na.

⁷ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanlan mānumbong na, "Mag-udong kitawoyna ha plobinhiyan Judea."

⁸ Noba hinabi la met kana, "Maihtodo, hilay Jujudio ihtew, nakanon bengat a labay la kan taponen nin dapah. Haanin, mag-udong kayna man ihtew?"

⁹ Nakibat yay Apo Jesus, "Ha maghay mangaamot, main labinluwan odah a mahnag. Hilay tataon angkumodang no kaamotan, ahe hila mitubkok, ta mahnag ye babe-luta. ¹⁰ Noba hilay angkumodang no madeglem, mitubkok hila, ta maliteh ana."

¹¹ Pangayadi, hinabi na po Apo Jesus, "Hiyay Lazaro a gayyem tawo, angkatuloy ya. Noba haanin, lakwen ko yan pokawen."

¹² Hinabi lan mānumbong na, "Apo, no angkatuloy yan bengat, umnged ya lano!" ¹³ Nabaan la a angkatuloy yan bengat ye Lazaro. Noba hiyay labay nan habiyen Apo Jesus, ket natey yayna.

¹⁴ Kaya-bay impatunong nan Apo Jesus kanla, "Hiyay Lazaro, ket natey yayna. ¹⁵ Noba ha ikanged yo, ingkaaliket kon ahe ako ihtew, ta makauli ha diyagen ko kana, lalalo kawoynan mamteg kangko. Higi, tawoyna, ta lakwen tawo ya."

¹⁶ Hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hinabi na kanlan kalalamoan na a mānumbong, "Makilakew kitawo kana agya midaman kitawon matey."

Hiyay Apo Jesus ye Pagkabi-ay Uman

¹⁷ Ha nilumateng yaynay Apo Jesus ha badiyon Betania, natandaan na a kinapatan yaynay Lazaro a nailbeng. ¹⁸ Hiyay badiyon Betania, tatloy kilomitodoy kataang na ha banwan Jerusalem. ¹⁹ Ket malabong hilay Jujudio a ibat ha Jerusalem ye nakew manliwaliwa kanlan Marta boy Maria ha pagkamatey nan katongno la.

²⁰ Ha nabalitaan nan Marta a anlumamateng yay Apo Jesus, hinagana naya. Noba hiyay Maria, nagbantak ya ha baey la.

²¹ Haanin, hinabi nan Marta kanan Apo Jesus, "Apo, hiyay katongno ko, ahe ya dayi natey no anti ka ihti. ²² Noba tanda ko a agya haanin, ibyay na kammon Apo Dioh ye hinyaman a awoken mo kana."

²³ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hiyay katongno mo, mabi-ay yan uman."

²⁴ Nakibat yay Marta, "Awo! Tanda ko, Apo a bi-ayen na yan uman Apo Dioh lano ha bi-ayen na hilaynay nangamatey ha kalampuhan nin panaon."

²⁵ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Hikoy ampamyay bi-ay boy ampami-ay uman kanlan nangamatey. Ayaman a ampamteg kangko, agya po matey ya, ket mabi-ay yan uman. ²⁶ Boy ayaman a angkabi-ay a ampamteg kangko, agya matey ya, mabi-ay yan makanoman. Ampamtegan mo nayi ye hinabi ko?"

²⁷ Nakibat yay Marta, "Awo, Apo. Ampamtegan ko a hika ye Cristo a Anak nin Dioh a an-agaden min lumamateng ihti ha babe-luta."

Hiyay Panumangih nan Apo Jesus

²⁸ Pangahabi nan Marta yatew, nag-udong yayna ha baey la. Ket hinaleyan na yay Maria a katongno na boy in-onanah na kana, "Hiyay Maihtodo, mahaley yayna ihti. Ket an-ipahagiyat naka." ²⁹ Pamakange nan Maria, tampol yan nideng. Ket nanandali yaynan nakew kanan Apo Jesus. ³⁰ Hiyay Apo Jesus, ahe ya po niabot ha Betania, ta anti ya po ihtew ha pinanaganaan nan Marta kana. ³¹ Hilay Jujudion ampanliwa-liwa kanlan mikatongno, ha nakit la yan tampol nideng ye Maria boy nanandali yan inumalih, hinumbong laya, ta nabaan la yan makew tumangih ha nangilbengan kanan Lazaro.

³² Ha niabot yay Maria kanan Apo Jesus, nanalimukod ya ha adapan na boy hinabi na, "Apo, no anti kan bengat dayi ihti, ket ahe ya dayin natey ye katongno ko."

³³ Ha nakit nan Apo Jesus a antumangih yay Maria boy hilay Jujudion hinumbong kana, ket napoot ya boy nalele ya. ³⁴ Haanin, tinepet na hila Apo Jesus, "Way-ihtew yoya in-ilbeng?"

Nakibat hila kana, "Apo, makilakew ka kammi ta-omen moya makit."

³⁵ Ket tinumangih yay Apo Jesus.

³⁶ Haanin, hinabi lan Jujudio a anti ha haley na, "Bilewen yo. Petegbay a ampakaadoen naya."

³⁷ Noba hinabi lan kanayon, "Namaitaah yan kapkap. Taket ta pinaolayan na yan natey ye Lazaro?"

Hiyay Pami-ay nan Uman Apo Jesus kanan Lazaro

³⁸ Napoot yayna mam ye Apo Jesus. Kaya-bay nakew ya ha nangilbengan kanan Lazaro. Inyukib ye nangilbengan kana a nileneban nin mayadet a dapah. ³⁹ Parlumamateng la ihtew, hinabi nan Apo Jesus, "Alihen yoy dapah."

Noba hinabi nan Marta a katongno nan natey, "Mabata yayna Apo, ta kinapatan yayna."

⁴⁰ Hinabi nan Apo Jesus kana, "Aliwa nayi a hinabi koyna kammo a no mamteg ka, makit moy kapalyadiyan nin Dioh?"

⁴¹ Kaya-bay inalih lay dapah a pinanleneb. Tinumangal yay Apo Jesus. Ket hinabi na, "Bapa ko, ampahalamat ako kammo, ta lingnge moko."

⁴² Tanda ko a lanang mo kon anleng-en, noba anhabiyen ko yati kammo ha ikanged lan tataan ampideng ihti ta-omen hila mamteg a hika ye nangitubol kangko."

⁴³ Pangahabi na yatew, nangha ya, "Lazaro, lumwah kayna!" ⁴⁴ Ket hiyay Lazaro, nilumwah ya a nabelbelan nin tapih a pangilbeng ye gagamet na boy bibitih na boy natugpawan nin tapih ye lupa na. Hinabi nan Apo Jesus, "Alihen yoynay tapih a nakabelbel kana ta-omen yayna malihway a kumodang."

Hiyay Tangka kanan Apo Jesus

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

⁴⁵ Haanin, ha nakit lan Jujudion kalamo nan Maria ye dinyag nan Apo Jesus, malabong kanla ye namteg kana. ⁴⁶ Noba hilay kanayon kanla, nakew hila kanlan Pappariseo. Ket hinabi lay dinyag nan Apo Jesus. ⁴⁷ Kaya-bay hilay manguna a papadi boy Pappariseo, impadakit la hilay tutoan Jujudion manungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Hinabi la, "Hinyay diyagen tawo? Malabong anay didinyag nan kapagtakaan yatew a tao." ⁴⁸ No paolayan tawo ya, mamteg hilaynay kaganaan a tatao a hiyabay ye Cristo. Ket diyagen la yan pagpoon tawo. Ket no wanabay ye malyadi,

lakwen la kitawon huhundalon Romano ta-omen la damaen ye Timplo boy nahyon tawo.”

⁴⁹ Noba hinabi nan Caifas a pinakapoon a padi kananyatew a taon, “Peteg a homain kawon tinanda! ⁵⁰ Ahe yo nayi naihip a mamanged a matey ye maghay tao ha ikanged nin kalabongan dinan ha madama ye matiboen nahyon tawo?”

⁵¹ Yatew a hinabi nan Caifas, ket aliwa na yan hadilin ihip, no aliwan bilang pinakapoon a padi kananyatew a taon, impahabi nan Apo Dioh kana a matey yay Apo Jesus ha ikanged nin matiboen nahyon lan Jujudio.

⁵² Aliwan bengat ha ikanged nin nahyon lan Jujudio, no aliwan nin kaganaan a aanak nin Dioh a ampitayak ha babe-luta ta-omen na hila paymamaghaen. ⁵³ Kaya-bay paibat kananyatew, hilay mānguna lan Jujudio, inihip la yaynan ipapatey ye Apo Jesus.

⁵⁴ Ket hiyay Apo Jesus, ahe yayna napakit kanlan Jujudio ha Jerusalem. Nakew yayna tana ha banwan Efraim a mahaley ha wangwang. Ket ihtew ya kinumonin a lamo na hilay mānumbong na.

⁵⁵ Haanin, ha mahaley ana ye pihta lan Jujudio a Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, malabong hilay tataon nakew ha banwan Jerusalem a nangibat ha binabadiyo ta-omen la diyagen ye kausalian lan panlinih bayo mangaamot nin pihta. ⁵⁶ Ket hilay tatao ha Jerusalem, antapulen la yay Apo Jesus. Ket ha anti hila po ha mahlang nin Timplo, ampaytepet-tepet hila, “Ha ihip yo, makew ya lagin makipihta ihti?”

⁵⁷ Haanin, imbilin lan mānguna a papadi boy Papariseo, “No matandaan yo no way-ih tew yay Jesus, ket ipatanda yo met kāmmi.” Hinabi la yatew, ta dakpen la yayna.

12

Hiyay Pangitiih nin Pabango ha Bibitih nan Apo Jesus

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

¹ Haanin, anem a mangaamot bayo Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Hiyay Apo Jesus, ket nakew ya ha badiyon Betania ha angkunaan nan Lazaro a bini-ay nan uman. ² Hiyay Lazaro, Marta boy Maria a mikakatongno, intaladanan la yan pandem ye Apo Jesus. Hiyay Marta, ampangiapag yan pamangan. Ket hiyay Lazaro, magha ya kanlan kadungo nan Apo Jesus ha dulang. ³ Hiyay Maria, main yan pabangon mablin tubat a magaynan kagitna litodo a pawa nardo.* Ket haanin, intiuh naya ha bitih nan Apo Jesus haka na pinunahan nin labok na. Ket nangalinghangaw ye bango ha loob nin baey.

⁴ Hiyay Judas Iscariote a magha kanlan mānumbong nan Apo Jesus ye mangiopit lano kana. Haanin, hinabi na, ⁵ “Hiyay alaga nin yatew a pabango, ket alaga nin howildo ha maghay taon nin maghay tao. Inlako nayna dayi. Ket hiyay mapaglakoan, maibayay kanlan mangaidap!”

⁶ Hinabi nan Judas yatew, aliwan ulita an-imahakit na hilay mangaidap, no aliwan ulita mānakaw ya. Hiyabay ye ampangihinop nin pilak a an-ibayay kanla nin tataon ampamteg kanan Apo Jesus, noba antakawan na.

⁷ Hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, “Paolayan mo yay Maria, ta andyagen na yain bilang pangitaladan nin pagkailbeng ko. ⁸ Hilay mangaidap, lanang yo hilan mapagkalamo. Noba hiko, ahe.”

Hiyay Tangka kanan Lazaro

* **12:3** nardo ket tanaman a ibat ha lumbo a nahyon.

⁹ Malabong hilay Jujudion nakabalita a anti yaynay Apo Jesus ha badiyon Betania. Kaya-bay nakew hila met ihtew, aliwan bengat uli kanan Apo Jesus, no aliwan labay laya met makit ye Lazaro a bini-ay nan uman. ¹⁰ Kaya-bay hilay mānguna a papadi, napaykakahundoan laya met a ipapatey ye Lazaro. ¹¹ Ta uli ha pagkabi-ay nan uman, malabong hilaynay Jujudion nakihyay kanla boy namteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Mahayaghag a Panhumlep nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem (Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

¹² Kabekahan, malabong a tataon nakew ha Pihtan Panghipan nin Pangiligtah. Ket nabalitaan la a palakew yaynay Apo Jesus ha banwan Jerusalem. ¹³ Haanin, nanlahngi hilan papalapa nin takipan. Ket hinagana la yay Apo Jesus. An-ipapangha la, a wanla, “Galangen yay Apo Diah! Inged na yan Apo Diah ye anumateng ha ngalan na! Inged na yay poon nin Israel!”[†] ¹⁴ Hiyay Apo Jesus, nakahakay ya ha maghay oybon ahno a omen ha naihulat a Habi nin Diah,

¹⁵ “Adi kawo angkalimo, hikawon tatao ihti ha banwan Zion. Bilewen yo! Anumateng yaynay Poon yon nagmakaaypa a nakahakay ha oybon ahno.”[‡]

¹⁶ Kananyatew a panaon, ahe la po angkatalohan nin mānubong nan Apo Jesus ye andiyagen lan tatao. Noba ha nag-udong yaynay Apo Jesus ha langit, naihipan la boy natalohan layna a hiyay panggalang lan tatao kanan Apo Jesus ye andektan nin paltep lan popodopita ha naihulat a Habi nin Diah.

¹⁷ Ha bini-ay na yan Apo Jesus ye Lazaro ha nangilbengan kana, malabong hilay tataon nakakit nin kapagtakaan a dinyag na, ket imbabalita la. ¹⁸ Kaya-bay malabong ye tataon nanagana kana. ¹⁹ Ulin yati, nahabi lan Papisario ha magha boy magha, “Bilewen yo! Homain kitawoynan madyag! Hilay kaganaan a tatao, ket ampanubong hilayna kana.”

Hilay Griego a Ampanapul kanan Apo Jesus

²⁰ Main met nangaanon Griego ye nakew ha banwan Jerusalem ta-omen manggalang kanan Apo Diah ha panaon nin pihta. ²¹ Haanin, nakew hila kanan Felipe a taga Bethsaida ha plobinhiyan Galilea. Hinabi la kana, “Gayyem, labay miya dayin makit ye Apo Jesus.” ²² Nilakew na yan Felipe ye Andres boy hinabi na ye awok lan Griego. Pangayadi, nilakew la yay Apo Jesus boy hinabi la kana ye awok la.

²³ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Naabot anay odah a hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, ket padangalan na koynan Bapa ko. ²⁴ Pakalengen yon manged ye habiyen ko. Hiyay maghay pinahi nin tidigo, no ahe ya mailbeng ha luta, mikakaanti yan mamagha makanoman. Noba no mailbeng ya, ket tumubo boy manawa yan malabong. ²⁵ Ayaman a taon ampanghilib nin bi-ay na, ket maanam na. Noba ayaman a taon ahe ampanghilib nin bi-ay na ihti ha babe-luta uli ha panubong na kangko, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan. ²⁶ Ayaman a malabay maghilbi kangko, ket katapulan a manubong ya kangko. Ket no way-ihtew ako, anti ya met ihtew ye māghilbi ko. Hiyay ampanghilbi kangko, padangalan na yan Bapa kon Diah.”

Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus tungkol ha Kamateyan na

²⁷ Hinabi na po Apo Jesus, “Angkayoot ako haanin. Habiyen ko lagi kanan Bapa ko a iligtah nako ha pamaidap a madanon koynan madihaan?”

[†] 12:13 Kakanta 118:26. [‡] 12:15 Zacarias 9:9.

Ahe, ta nakew ako ihti ha babe-luta ta-omen ko dihaen yatin pamaidap.”

²⁸ Pangayadi, hinabi na, “Bapa ko, padangalan moy ngalan mo.”

Haanin, main bihnga a ibat ha langit a ampaghabin wanae, “Pinadangalan koyna, ket padangalan ko yan uman.”

²⁹ Ha nange lan malabong a tatao ihtew ye bihnga, hinabi la, “Yo! Nandol ya.”

Hinabi la met nin kanayon, “Kinatongtong yan maghay anghil.”

³⁰ Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanla, “Yatew a bihnga a nange yo, impange na kanyo ha ikanged yo, aliwan ha ikanged ko. ³¹ Panaan anan panuhga nan Apo Dioh kanlan tatao ihti ha babe-luta. Ket hiyay Satanas a ampanakop kanla, panaon nayna met a maitaboy. ³² No maitagay yo koyna, § ihaley ko hilay kaganaan a tatao kangko.” ³³ Hinabi na yatew ta-omen na ipatanda kanlan tatao no way-omen yan matey.

³⁴ Nakibat hilay malabong a tatao kanan Apo Jesus, “Anti ha naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Cristo, ket mabi-ay yan makanoman. Taket ta anhabiyan mo a hiyay in-Anak nin Tao, katapulan yan maitagay? Aya yain a anhabiyan mon in-Anak nin Tao?”

³⁵ Haanin, hinabi nan Apo Jesus ye tungkol ha hadili na makauli ha pangilalayi, “Matekbe tanay panaon a mapagkalamo yo yay tillag. Kaya-bay legan kalamo yoya po yatin tillag, magbi-ay kawoyna ha kahnagan ta-omen kawo ahe mabonan nin kalitehan. Ta hiyay taon angkumodang ha kalitehan, ket ahe na angkatumbokan ye lakwen na. ³⁶ Kaya-bay mamteg kawo kangko a pinagkatillag yo legan anti ko po kanyo ta-omen mahnagan ye ihip yo.” Pangahabi nan Apo Jesus yatew, inumalih yayna boy ahe ayina napakit kanlan tatao.

Hiyay Ahe la Pamteg nin Kanayon a Jujudio

³⁷ Hilay tatao, agya nakit lay malabong a kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus, ahe hila po ateed namteg kana. ³⁸ Ha wanabay, natupad ye inhulat nan podopita Isaias hatew a wanae,

“Apo, makandin bengat ye namteg ha in-adal mi.

Agya impakit moynay kapalyadiyan mo kanla, ahe hilan teed namteg kammo.”*

³⁹ Ahe hila mamteg a omen ha hinabi nan podopita Isaias,

⁴⁰ “Pinakapkap na hilan Apo Dioh ta-omen hila ahe makakit boy pinabyang nay puho la ta-omen hila ahe makataloh.

Ta no makakit hila boy makataloh, maka mag-udong hila kana, ket paitaahen na hila.”†

⁴¹ Hinabi nan Isaias yatew, ta nakit na ye pagkakitan nin kadangalan nan Apo Jesus. Ket hinabi nay tungkol kana.

⁴² Wanabay man, malabong hila met a mānguna a Jujudio ye namteg kanan Apo Jesus. Noba ahe la impatanda ye pamteg la ha tatao ulita angkalimo hila kanlan Papisario, ta maka ikahwil la hila ha pāytiponan lan Jujudio. ⁴³ Ta kinalalabay la po ye padangal nin tao dinan ha padangal nan Apo Dioh.

Mauhgaan ye tao makauli ha Hahabi nan Apo Jesus

⁴⁴ Haanin, hiyay Apo Jesus, impakakhaw nan hinabi, “Ayaman a ampamteg kangko, aliwan hikon bengat ye pinamtegan na, no aliwan agya

§ 12:32 Hiyay labay habiyen nin maitagay ket maipako ha kodoh. * 12:38 Isaias 53:1. † 12:40 Isaias 6:10.

hiyay nangitubol kangko. ⁴⁵ Hiyay nakakit kangko, nakit na yayna met ye nangitubol kangko. ⁴⁶ Nakew ako ihti bilang tillag ihti ha babe-luta ta-omen ayaman a mamteg kangko, ket ahe yan mikakaanti ha kalitehan.”

⁴⁷ “Ayaman a nakange nin in-aadal ko, noba ahe na met anhubongen, mauhgaan ya. Noba aliwan hikoy manuhga kana, ta nakew ako ihti ha babe-luta a mangiligtah kanlan tatao, aliwan manuhga. ⁴⁸ Ayaman a ahe mananggap kangko boy ahe mamteg ha hahabi ko, mauhgaan ya. Hilay hahabi a hinabi ko kanla ye manuhga kanla ha kalampuhan nin panaon. ⁴⁹ Ta hiyay anhabiyen ko, aliwan hadili ko, no aliwan nangibat kanan Bapa ko a nangitubol kangko. Hiyabay ye nangihabi kangko a habiyen koy kaganaan a hinabi koyna. ⁵⁰ Boy tanda ko a hilay bibilin na, ket makaibiyay yan bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay hiyay an-ipahabi na kangko ye anhabiyen kon bengat.”

13

Hiyay Panguyah nan Apo Jesus nin Bibitih lan Mānumbong na

¹ Haanin, ha madeglem po nin dihipidah nin Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah, tanda naynan Apo Jesus a panaon naynan umalih ihti ha babe-luta, ta mag-udong yayna kanan Bapa na ha langit. Hiyay Apo Jesus, ampakaado-adoen na hilay mānumbong na. Ket impakit nay pangado na kanla anggan kalampuhan nin bi-ay na.

² Haanin, legan ampandem hilan Apo Jesus boy mānumbong na, impaihip nan Satanas kanan Judas a anak nan Simon Iscariote a iopit na yay Apo Jesus. ³ Tanda nan Apo Jesus a kaganaan a kapalyadiyan nan Bapa na, ket in-ibyay yayna kana. Boy tanda na met Apo Jesus a ihtewbay ya ibat kanan Bapa a Dioh boy mag-udong ya met ateed kana. ⁴ Haanin, legan ampangan hila, nideng yay Apo Jesus. Ket inalih nay kepkep na haka ya nangwa nin tuwalya a in-ipteh na ha awak na. ⁵ Pangayadi, pinalamnan na yan lanom ye palanggana. Ket ingkana naynan uyahan ye bitih lan mānumbong na haka na pinunahan nin tuwalya a in-ipteh na ha awak na.

⁶ Ha niabot yaynay Apo Jesus kanan Simon Pedro, tinepet na yan Pedro, “Apo, hika nayi ye manguyah nin bibitih ko?”

⁷ Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe mo po matalohan haanin ye andiyagen ko, noba matalohan mo met lano.”

⁸ Hinabi nan Pedro kana, “Apo, agya makanoman ahe malyadin hika ye manguyah nin bibitih ko.”

Nakibat yay Apo Jesus kana, “No ahe kata mauyahan, ahe kata ibilang a mānumbong ko.”

⁹ “No wanabay awod, Apo, aliwan bengat bibitih ko, no aliwan agya gamet boy ō ko,” wanan Simon Pedro.

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus, “Hiyay taon naliyo ana, bitih na tanay katapulan uyahan. Malinih kawoyna, powida ye magha kanyo.” ¹¹ Hinabi nan Apo Jesus a aliwan hilan kaganaan ket malinih, ta tanda na no hinyay mangiopot kana.

¹² Ha nauyahan naynan Apo Jesus ye bibitih la, nagkepkep yayna boy nakidungo yayna man kanla ha dulang. Pangayadi, tinepet na hila, “Natalohan yo laweh ye dinyag ko kanyo? ¹³ Anhabtan yo kon ‘Maihtodo’ boy ‘Apo’, ket huhto yain, ta peteg a hiko ye maihtodo boy Apo yo. ¹⁴ No hikon maihtodo yo boy Apo yo ye nanguyah nin bibitih yo bilang paghilbi kanyo, wanabay met dayi ye diyagen yo ha magha boy magha. ¹⁵ Dinyag

ko yain bilang panuwadan yo. Kaya-bay diyagen yo met kanlan kanayon ye dinyag ko kanyo. ¹⁶ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Homain ipoh a umiigit kanan amo na boy homain met intubol a umiigit kanan nangitubol kana. ¹⁷ Haanin, ta tanda yoyna hilayati, ket minged kawo no diyagen yo."

¹⁸ "Ahe ko anhabiyen a minged kawon kaganaan, ta tanda ko hilay pinili ko. Noba katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, 'Iopit na kon magha kanlan kadungo kon ampangan.'* "

¹⁹ "Anhabiyen ko yati kanyo legan ahe po matupad ta-omen lano matupad ana, ket mamteg kawo a hikobay ye Cristo. ²⁰ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a ampananggap ha intubol ko, ket antanggapen na koyna met. Ket ayaman a mananggap kangko, ket antanggapen na yayna met ye Bapa ko a nangitubol kangko."

*Hiyay Pangipatanda nan Apo Jesus no Ayay Mangiopit kana
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)*

²¹ Pangahabi nan Apo Jesus yatew, nalele ya. Ket hinabi na, "Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Magha lano kanyo ye mangiopit kangko."

²² Haanin, hilay manumbong nan Apo Jesus, naybilew-bilew hila, ta ahe la tanda no ayay andektan na. ²³ Hiyay manumbong na a an-adoen na, nakailig ya kanan Apo Jesus. ²⁴ Ket hiyay Simon Pedro, hininyahan naya, a wana, "Tepeten moya man no aya kantawo ye andektan na."

²⁵ Ket legan nakailig ya kanan Apo Jesus, tinepet naya, "Apo, aya kammi ye andektan mo?"

²⁶ Nakibat yay Apo Jesus, "Hiyay gawangan kon indede kon tinapay, ket hiyabay." Haanin, indede nayna ye tinapay haka na inggawang kanan Judas a anak nan Simon Iscariote. ²⁷ Ha nagawang naynan Judas ye tinapay, hinelpa na yaynan Satanas.

Haanin, hinabi nan Apo Jesus kanan Judas, "Diyagen moynan tampol ye diyagen mo." ²⁸ Hilay manumbong nan Apo Jesus a kadungo na ha dulang, ahe la natalohan no taket ta wanabay ye hinabi na kanan Judas.

²⁹ Noba ulita hiyay Judas ye mangihinop nin pilak la, nabaan la a an-itubol na yan Apo Jesus a manaliw nin matapul la ha pihta o mamayay nin pilak kanlan mangaidap. ³⁰ Ha nakan naynan Judas ye tinapay, tampol yaynan inumalih. Madeglem ana kananyatew.

Hiyay Bayon Bilin

³¹ Ha nakaalih yaynay Judas, hinabi nan Apo Jesus, "Hiko a ibat ha langit a in-Anak nin Tao, maidangal akoyna. Ket makauli kangko, maidangal ya met ye Dioh. ³² No maidangal yay Dioh makauli kangko, ket padangalan nako met boy diyagen na yan tampol."

³³ Hinabi na po Apo Jesus, "An-adoen kon aanak, matekbe tanay panaon a mapagkalamo yoko. Tapulen yoko, noba ahe yo koyna makitan. Hiyay hinabi ko kanlan manguna a Jujudio hatew, ket habiyen ko met kanyo haanin, ahe kawo makalakew ha lakwen ko. ³⁴ Ket haanin, maghay bayon bilin ye ibyay ko kanyo. May-ado kawo nin omen ha pangado ko kanyo.

³⁵ No ampay-ado kawo, matandaan lan kaganaan a tatao a manumbong katawo."

*Hiyay Impatanda nan Apo Jesus ye Pangibudi nan Pedro kana
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)*

* 13:18 Kakanta 41:9.

³⁶ Hiyay Simon Pedro, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, way-ihtew ka nayi makew?”

Nakibat yay Apo Jesus, “Ahe ka po malyadin makilakew ha lakwen ko haanin, noba makalakew ka met ateed lano.”

³⁷ Tinepet na yayna man, “Apo, taket ta ahe ako malyadin makilakew kammo haanin? Ket nakahadya ako met a matey uli kammo.”

³⁸ Nakibat yay Apo Jesus, “Peteg nayi a nakahadya kan matey uli kangko? Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Bayo ya tumnoy ye tandang, nikatlo mo koyonan ibudi.”

14

Hiyay Apo Jesus ye Dān palakew kanan Apo Dioh

¹ Hinabi na po Apo Jesus kanlan mānubong na, “Adi kawo angkayoot. Pataya kawo kanan Apo Dioh boy pataya kawo met kangko. ² Ha baey nan Bapa ko, malabong ye hilid. Makew ako ihtew ta-omen mangihadya nin kunaan yo. Ahe ko habiyen yati kanyo no aliwan peteg. ³ Ket lano anti koyna ihtew boy naihadya koynay kunaan yo, mag-udong ako met ateed. Ket ilamo katawo ta-omen agya way-ihtew ako, anti kawo met ihtew. ⁴ Ket tanda yoynay dān a palakew ha lakwen ko.”

⁵ Hinabi nan Tomas kana, “Apo, way-omen mi matandaan ye dān a palakew ha lakwen mo, ket ahe mi met tanda no way-ihtew ka makew?”

⁶ Nakibat yay Apo Jesus, “Hikoy dān, hikoy kaptegan boy hikoy bi-ay. Homain makalakew kanan Bapa ko no ahe ya magdān kangko. ⁷ Haanin awod, no katatanda yo koyna, katatanda yo yayna met ye Bapa ko. Ket paibat haanin, katatanda boy nakit yo yaynay Bapa.”

⁸ Hinabi nan Felipe, “Apo, ipakit mo man kammi ye Bapa, ket huhtoyna kammi.”

⁹ Nakibat yay Apo Jesus, “Nabuyot kitawoynan ampaylamo, Felipe. Ahe moko po manayti katatanda. Ayaman a nakakit kangko, nakit na yayna met ye Bapa. Haanin, taket awoken mo po a ipakit koya kanyo ye Bapa? ¹⁰ Ahe mo lagi ampamtegan a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko? Hiyay hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan Bapa a anti kangko. Ket andyagen nay didiyag na makauli kangko. ¹¹ Pamtegan yoko a anti ko kanan Bapa boy anti ya met kangko. Noba no ahe yo pamtegan ye hinabi ko, pamtegan yoko tana uli ha kapagtakaan a didinyag ko. ¹² Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko. Ayaman a mamteg kangko, makadyag ya met nin omen ha andiyagen ko boy maiigut po ye madyag na, ta makew akoyna kanan Bapa.* ¹³ Hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko ta-omen ya mapadanganan ye Bapa makauli kanan Anak. ¹⁴ Awo, hinyaman a awoken yo ha ngalan ko, diyagen ko.”

Impangako nan Apo Jesus ye Ihpitudon Dioh

¹⁵ Hinabi nan Apo Jesus, “No an-adoen yoko, humbongen yoy bibilin ko. ¹⁶ Ket awoken ko kanan Bapa a biyan na kawo po nin Mānaglap a mikakaanti kanyo makanoman. ¹⁷ Hiyabay ye Ihpitudon Dioh a mangipatanda kanyo nin kaptegan. Ahe laya matanggap nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta ahe la yan angkakit o katatanda. Noba hikawo, katatanda yoya, ta kalamo yoya boy anti ya kanyo makanoman.”

* **14:12** Madyag nay umiigut po ta agya umalih yay Apo Jesus a makew ha langit, itubol nay Ihpitudon Dioh a managlap kanlan mānteg (Juan 14:26).

18 “Lano ha makew akoyna kanan Bapa, ahe katawo lakwanan a homain kalamo. Mag-udong ako met lano kanyo. 19 Madanon anay panaon a ahe la koyna makit nin tatao. Noba hikawo, makit yoko lano. Ket ulita angkabi-ay ako, mabi-ay kawo met uman. 20 Lano ha maabot yain a mangaamot, matandaan yoyna a anti ko kanan Bapa, anti kawo met kangko boy anti ko met kanyo. 21 Ayaman a mananggap boy manumbong nin bibilin ko, an-ipakit na a an-adoen nako. Ket hiyay ampangado kangko, an-adoen naya met Bapa ko. An-adoen koya met boy magpatanda ako kana.”

22 Haanin, hiyay Judas a aliwan Judas Iscariote, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, taket ta hikayin bengat ye ampangipatandaan mon hadili mo? Taket ta aliwan ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta?”

23 Nakibat yay Apo Jesus, “Ayaman a ampangado kangko, anhumbongen nay hahabi ko. Adoen naya met Bapa ko. Ket kumonin kayi kana. 24 Ayaman a ahe ampangado kangko, ahe ya ampanumbong ha hahabi ko. Hiyay hahabi a anhabiyen ko kanyo, aliwan hadili ko, no aliwan kanan Bapa a nangitubol kangko.”

25 “Anhabiyen ko yati kanyo legan lamo yoko po. 26 Noba itubol nan Bapa kanyo ye Mānaglap a hiyay Inpiditon Dioh bilang kahagili ko. Iadal na kanyoy kaganaan boy ipaihip nay kaganaan a hinabi koyna kanyo. 27 Adi kawo angkayoot o angkalimo, ta bayo ko po umalih, biyan katawon katanaan. Ket yatin katanaan ko a ibyay ko kanyo, aliwa yan omen ha katanaan a an-ibyay lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ta hiyay katanaan a ibyay ko kanyo, ket mikakaanti ha puho yo.”

28 “Nange yoynan hinabi ko a ‘makew ako kanan Bapa, noba mag-udong ako met ateed kanyo.’ Ket no an-adoen yoko, ikaaliket yo dayi ye pamakew ko kanan Bapa, ta maiigit ya kangko. 29 Anhabiyen ko yati kanyo bayo po malyadi ta-omen lano ha malyadina, ket mamteg kawo kangko. 30 Agkoyna magbuyot ha pamakitongtong kanyo, ta madanon yaynan lumateng ye Satanas a manakop kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. Homain yan kapalyadiyan kangko. 31 Noba katapulan a diyagen koy kaganaan a imbilin nan Bapa kangko ta-omen la matandaan nin kaganaan a tatao a an-adoen ko yay Bapa. Mideng kawoyna ta tawoyna.”

15

Hiyay Peteg a Poon-kawat Ubah

1 Hinabi na po Apo Jesus, “Hikoy peteg a poon-kawat ubah. Ket hiyay Bapa ko met ye mānayhay. 2 Hilay hahanga ko a ahe ampanawa, ket putohen naya. Noba hilay hahanga ko a ampanawa, ket himayan naya ta-omen ya po lalo lumabong ye dawa na. 3 Uli ha hahabin hinabi ko kanyo, nalinihan kawoyna a omen ha hahangan nahimayan. 4 Mikakaanti kawo kangko. Ket mikakaanti ko met kanyo. Ahe ya makapanawa ye maghay hanga a ahe mikakaantin nakahuglong ha poon-kawat. Wanabay kawo met kangko. Ahe kawo makapanawa no ahe kawo mikakaanti kangko.”

5 “Nailalayi ako ha poon-kawat ubah. Ket hikawo met ye hahanga. No mikakaanti kawo kangko boy mikakaanti ko met kanyo, ket makapanawa kawon malabong. Ta homain kawon madyag, no ahe kawo mikakaanti kangko. 6 Ayaman a ahe nikakaanti kangko, ket ba-mo yan hangan naputoh boy mayango. Hilatin hahanga, matipon boy maitapon ha apoy. 7 No mikakaanti kawo kangko boy mikakaanti ya met ye hahabi ko kanyo, awoken yoy hinyaman a labay yo, ket maibyay kanyo. 8 No manawa

kawon malabong, midangal yay Bapa ko. Ha wanabay, angkapaptegan yo a mānumbong katawo.”

⁹ “An-adoen katawo a omen ha pangado nan Bapa kangko. Kaya-bay mikakaanti kawo ha pangado ko. ¹⁰ Nikakaanti ko ha pangado nan Bapa ko, ta anhumbongen koy bibilin na. Wanabay kawo met kangko. Mikakaanti kawo ha pangado ko no anhumbongen yoy bibilin ko.”

¹¹ “Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen mikakaanti ye kaalike-tan ko kanyo boy maluboh ye kaaliketang yo. ¹² Yati ye bilin ko kanyo. May-ado kawo nin omen ha pangado ko kanyo. ¹³ Homain pangado a umiigit ha pangado nin maghay taon ahe na kawaenen ye bi-ay na uli ha gayyem na. ¹⁴ No anhumbongen yoy bibilin ko, gagayyem katawo. ¹⁵ Agkatawoynan an-ibilang a ipoh, ta hiyay ipoh, ahe na tanda no hinyay andiyagen nin amo na. No aliwan, imbilang katawoynan gagayyem, ta impatanda koyna kanyo ye kaganaan a range ko kanan Bapa ko. ¹⁶ Aliwan hikawoy namili kangko, no aliwan hikoy namili kanyo a makew boy manawa nin dawan mikakaanti makanoman. Ha wanabay, hinyaman a awoken yo kanan Bapa ha ngalan ko, ket ibyay na kanyo. ¹⁷ Ket yati ye bilin ko kanyo, may-ado kawo.”

Hiyay Pangahulog lan Ahe Ampanumbong kanan Apo Jesus

¹⁸ Hinabi na po Apo Jesus, “No kahulog la kawon tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ihipen yo a hikoynay una lan kinahulog. ¹⁹ No kabilang kawo kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket an-adoen la kawo dayi. Noba aliwa kawon kabilang kanla, no aliwan pinili katawo kanla. Kaya-bay kahulog la kawo. ²⁰ Pakaihipen yo ye hinabi koyna kanyo a homain ipoh a umiigit kanan amo na. No impaloke lako, ipaloke lakawo met. Ket no hinumbong lay habi ko, humbongen la met ye habi yo. ²¹ Diyagen la yatin kaganaan kanyo uli ha panumbong yo kangko, ta ahe laya katatanda ye nangitubol kangko. ²² No ahe ako dayi nakew ihti ha babe-luta boy nangipatanda kanla, malyadi lan habiyen a ahe la tanda a ampagkahalanan hila. Noba haanin, homain hilaynan maikatulidan ha kakahalanan la. ²³ Ayaman a angkahulog kangko, angkahulog yayna met kanan Bapa ko. ²⁴ Malyadi lan habiyen a homain hilan kahalanan no ahe ako nanyag ha adapan la nin kapagtakaan a homain kanayon a makadyag. Noba agya nakit lay didinyag kon kapagtakaan, angkahulog hila po ateed kammin Bapa ko. ²⁵ Noba uli ha dinyag la, natupad ye anti ha Bibilin la, ‘Angkahulog hila kangko, agya homain hangkan.’ ”*

²⁶ “Lano ha itubol ko yayna kanyo ye Ihipidito a ibat kanan Bapa, hiya ye Mānaglap kanyo boy mangiadal nin kaptegan. No lumateng yayna, ipatpeg na kanyo no aya kon peteg. ²⁷ Ket ulita kalalamoan katawoyna paibat po ha una kon nangiadal, katapulan a ipatpeg yo met no aya kon peteg.”

16

¹ “Hinabi koyna kanyo yatin kaganaan ta-omen yo ahe talingkukolan ye pamteg yo kangko ha panaon a ipaloke la kawoyna. ² Hilay kapadiho yon Judio, ikahwil la kawo lano ha pāytiponan boy ahe la kawoyna ibilang a Judio. Aliwan bengat yain, ta lumateng lano ye panaon a ayaman a mamatey kanyo, ket mibaan la a paghilbi yatew kanan Apo Dioh. ³ Diyagen la yatew kanyo, ta ahe lako katatanda boy ahe laya katatanda ye Bapa ko.

* 15:25 Kakanta 35:19; 69:4.

4 Hinabi koyna kanyo hilati ta-omen ha maabot ye panaon a ipaloke la kawoyna, maihipan yo a hinabi koyna.”

Hiyay Didiyag nin Ihipiditon Dioh

“Hatew, ahe ko po hinabi kanyo, ta kalamo yoko po. ⁵ Noba haanin, palakew akoyna kanan nangitubol kangko. Ket homain man bega nanepet, agya magha kanyo, no way-ihtew ako makew, ⁶ no aliwan, nalele kawon tubat uli ha hinabi ko. ⁷ Noba hiyay kaptegan, hiyay pamakew ko kanan Bapa a nangitubol kangko, ket ha ikanged yo. Ta no ahe ako makew kana, ahe ya met makew kanyo ye Ihipiditon Dioh a Managlap yo. Noba no makew ako kanan Bapa, itubol koya kanyo. ⁸ Ket ha panlumatang na, paptegan na kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh a aliwan huhto ye pagkataloh la tungkol ha kahalanan, ha katoyngan boy ha panuhga nan Apo Dioh. ⁹ Paptegan na kanla a nagkahalanan hila, ta ahe hila namtegang kangko. ¹⁰ Paptegan na met kanla a matoyngong ako, ta makew akoyna kanan Bapa boy ahe yo koynan makit. ¹¹ Paptegan na po kanla a uhgaan na hilan Apo Dioh, ta hiyay Satanas a ampanakop kanla, nauhgaan yaynan mapaduhaan.”

¹² “Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo, noba ahe yo po matalohan haanin. ¹³ Noba ha panlumatang nan Ihipiditon Dioh a mangipatanda nin kaptegan, haglapan na kawo ta-omen yo matalohan ye kaganaan a kaptegan. Ta ahe ya maghabi ha hadili nan ihip, no aliwan hiyay nange nan bengat ye habiyen na kanyo boy ipatanda na kanyoy malyadi lano. ¹⁴ Padangalan nako lano, ulita hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko, ket ipatanda na kanyo. ¹⁵ Hilay kaganaan a konin nan Bapa ko, ket konin ko met. Kaya-bay hinabi ko kanyo a hiyay kaganaan a kaptegan a anti kangko, ket ipatanda na kanyo.”

Kalelean boy Kaaliketang

¹⁶ Hinabi na po Apo Jesus, “Matekbe tanay panaon ket ahe yo koyna makit. Noba pangalabah nin matekbe a panaon, makit yo kon uman.”

¹⁷ Hilay nangaanon manumbong na, naytepet-tepet hila, “Hinyay lagi ye labay nan habiyen ha hinabi na a matekbe tanay panaon, ket ahe tawo yayna makit, noba pangalabah nin matekbe a panaon, makit tawo yan uman? Hinabi na po a ‘ulita makew ako kanan Bapa ko’. ¹⁸ Hinyay labay nan habiyen ha ‘matekbe tanay panaon’? Ahe tawo matalohan ye labay nan habiyen.”

¹⁹ Tanda nan Apo Jesus a labay la yan panepetan. Kaya-bay hinabi na kanla, “Ampaytepet kawo no hinyay labay kon habiyen ha ‘Matekbe tanay panaon ket ahe yo koyna makit, noba ha pangalabah nin matekbe a panaon, makit yo kon uman’? ²⁰ Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Tumangih boy mangandang kawo lano uli ha malyadi kangko, noba hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, maaliket hila. Lumele kawo, noba hiyay kalelean yo, mahagiliyan yan kaaliketang. ²¹ Mailalayi ya ha babayin ampananam nin ilab, ulita manganak yayna. Noba no nakaanak yayna, ket maliwaan nayna ye natanam na a ilab, uli ha kaaliketang na ha anak na. ²² Wanabay met kanyo. Malele kawo haanin. Noba maaliket kawo met lano ha mangaamot a mapayngingikit kitawon uman. Ket homain ana lanon makahag-el kanyo ha pag-aliket yo.”

²³ “Pangaabot nin yatew a mangaamot, homain kawoynan katapulan tepeten kangko. Pakaleng-en yon manged ye habiyen ko kanyo. Hinyaman a awoken yo kanan Bapa ha ngalan ko, ket ibyay na kanyo. ²⁴ Angga

haanin, homain kawo po inawok kana ha ngalan ko. Kaya-bay haanin, mangawok kawoyna, ket matanggap yo ta-omen mignap ye kaaliketan yo.”

Hiyay Panambot nan Apo Jesus nin Makapalyadiyan ha babe-luta

²⁵ Hinabi na po Apo Jesus, “Anhabiyen ko yatin babagay kanyo makauli ha pangilalayi. Noba maabot lano ye panaon a aliwaynan wanabay ye pangihabi ko kanyo nin tungkol kanan Bapa no aliwan matoyng ana.

²⁶ Ket kananyatew met ateed a panaon, hikawoyna ye makikwa kanan Bapa nin matapul yo makauli ha ngalan ko. Aliwaynan hiko po ye makikwa kana nin matapul yo, ²⁷ ta an-adoen na kawon Bapa. An-adoen na kawo, ta an-adoen yoko boy namteg kawo a nangibat ako kana. ²⁸ Awo! Nangibat ako kanan Bapa ket nakew ako ihti ha babe-luta. Noba haanin, umalih akoyna ihti ha babe-luta boy mag-udong akoyna kanan Bapa.”

²⁹ Hinabi lan mānubong na, “Haanin, matoyng anay pangihabi mo kammi, ta aliwaynan pangilalayi. ³⁰ Ket haanin, tanda mi a tanda mo ye kaganaan a babagay, ta agya ahe kayi po nanepet kammo, ket tanda moyna no hinyay tepeten mi kammo. Kaya-bay ampamtegan mi a nangibat ka kanan Apo Dioh.”

³¹ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ampamtegan yo koyna lagi? ³² Madanon anay odah a mapayngingihay kawo boy hiyay balang magha kanyo, muli ha angkunaan na. Lakwanan yo kon bubukod. Noba hiyay kaptegan, aliwa kon bubukod, ta lamo ko yay Bapa kon Dioh. ³³ Hinabi koyna yati kanyo ta-omen kawo magkamain katanaan ha pamakimamagha yo kangko. Ihti ha babe-luta, madihaan yoy kaidapan. Noba pakhawen yoy nakem yo, ta hinambot ko yaynay makapalyadiyan ha babe-luta.”

17

Hiyay Pangipakigwang nan Apo Jesus kanlan Mānubong na

¹ Pangahabi nan Apo Jesus yatew kanlan mānubong na, tinumangal ya boy nakigwang, a wana, “Bapa ko, odah ana. Padangalan moko a Anak mo ta-omen kata mapadangalan. ² Ta binyan mo kon kapalyadiyan ha kaganaan a tatao ta-omen ko hila met biyan nin bi-ay a homain anggaan ye tataan in-ibyay mo kangko. ³ Ta hilay nagtanda ana a hikan bengat ye peteg a Dioh boy hikoy Cristo a intubol mo, ket hilabay ye mabyayan nin bi-ay a homain anggaan. ⁴ Pinadangalan kata ihti ha babe-luta, ta inyadi koy impadyag mo kangko. ⁵ Haanin awod Bapa, padangalan moko ha adapan mo nin omen ha kadangalan ko ha anti ko po ha talig mo bayo po palhowaen ye babe-luta.”

⁶ “Impatanda kata kanlan tataon in-ibyay mo kangko a ibat kanlan tatao ihti ha babe-luta. Konin mo hila. Ket haanin, in-ibyay mo hila kangko. Ket hinubong lay habi mo. ⁷ Ket haanin, tanda layna a hiyay kaganaan a in-ibyay mo kangko, ket ibat kammo. ⁸ Ta hilay aadal a in-ibyay mo kangko, in-adal ko met kanla, ket tinanggap la. Tanda la met a nangibat ako kammo boy pinamtegan la a intubol moko.”

⁹ “An-ipakigwang ko hila. Aliwan hilay tataon ahe ampanubong kammo, no aliwan hilay tataon in-ibyay mo kangko, ta konin mo hila.

¹⁰ Hilay kaganaan a konin ko, konin mo hila met. Ket hilay kaganaan a konin mo, ket konin ko met boy ampidangal ako makauli kanla. ¹¹ Ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta, ta makew akoyna kammo. Noba mabantak hila ihti. Kaya-bay Bapa a homain kapadiho, kalingayen mo hila dayi makauli ha kapalyadiyan nin ngalan mo a in-ibyay mo kangko

ta-omen hila mapaymamagha a omen kanta. ¹² Legan kalamo lako, angkalingayen ko hila makauli ha kapalyadiyan nin ngalan mo a in-ibyay mo kangko. Kaya-bay homain kanla ye mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan powidan bengat ha magha a nakataladan ha kapaduhaan a homain anggaan ta-omen matupad ye naihulat a Habi mo.”

¹³ “Haanin, makew akoyna ihen kammo. Anhabiyen koyna yati kanla legan kalamo lako po ihti ha babe-luta ta-omen maluboh ye aliket la a omen ha aliket ko. ¹⁴ In-adal koyna kanlan mānumbong ko ye Habi mo. Ket haanin, kinahulog la hilan tataon ahe ampanumbong kammo, ta aliwa hilan kabilang kanla, omen kangko a aliwa met kabilang kanla. ¹⁵ Ahe ko an-ipakigwang a kowen mo hila ihti ha babe-luta, no aliwan ialla mo hila kanan Satanas. ¹⁶ Aliwa hilan omen kanlan tataon ahe ampanumbong kammo, a omen met kangko a aliwan omen kanlan ahe ampanumbong kammo. ¹⁷ Ihadya mo hilan manyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan. Hiyay Habi mo, hiyabay ye kaptegan. ¹⁸ No way-omen mo kon intubol ihti ha babe-luta a mangiadal nin Habi mo, wanabay ko hila met an-itubol. ¹⁹ Uli kanla, inhadya koy hadili ko ha panyag nin kalabayan mo ta-omen hila met maihadya ha panyag nin kalabayan mo makauli ha kaptegan.”

²⁰ “Aliwan bengat hilay mānumbong ko ye an-ipakigwang ko, no aliwan agya hilay mamteg met lano kangko uli ha pangipatanda la. ²¹ An-ipakigwang ko kammo Bapa ko a mapaymamagha hila met a omen kanta. No way-omen ye pamakimamagha mo kangko boy pamakimamagha ko kammo, wanabay hila met dayi kanta ta-omen hila mamteg ye tatao a hikay nangitubol kangko. ²² In-ibyay ko kanla ye kadangalan a in-ibyay mo kangko ta-omen hila maymamagha a omen ha paymamagha ta. ²³ Ampakimamagha ko kanla boy ampakimamagha ka met kangko ta-omen luboh ye paymamagha la. Ha wanabay, matandaan lan tatao a intubol moko boy an-adoen mo hilay māmteg ko a omen ha pangado mo kangko.”

²⁴ “Bapa, hilay tataon in-ibyay mo kangko, labay ko hilan mapagkalamo ha lakwen ko ta-omen la met makit ye pagkakitan nin kadangalan a in-ibyay mo kangko, ta inado mo koyna bayo po pinalhowa ye babe-luta. ²⁵ Bapa kon matoyong, ahe laka katatanda nin tataon ahe ampanumbong kammo. Noba katatanda kata boy tanda la met nin mānumbong ko a intubol moko. ²⁶ Impatanda katayna kanla boy pahulong katan ipatanda kanla ta-omen hiyay pangado mo kangko, ket mikakaanti kanla boy mikakaanti ko met kanla.”

18

Hiyay Pandakep kanan Apo Jesus

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

¹ Pangayadi nan nakigwang Apo Jesus, inumalih yayna ihtew a lamo na hilay mānumbong na. Ket nagdān hila ha pilkongang nin Kidron, ta makew hila ha lugal a pananamanan oolibo.

² Hiyay Judas a nangiopit kanan Apo Jesus, tanda na met yatew a lugal, ta maheheg nan anlakwen Apo Jesus a lamo na hilay mānumbong na.

³ Haanin, hiyay Judas, nakew ya ihtew a kalamo nay maghay pangkat nin huhundalon Romano boy anoy gowaldiya ha Timplo a intubol lan mānguna a papadi boy Papisero. Ampangaget hilan tillag, tiyo boy almah.

⁴ Tanda nan Apo Jesus ye kaganaan a malyadi kana. Kaya-bay hinumaley ya kanla. Ket tinepet na hila, "Ayay antapulen yo?"

⁵ Nakibat hila, "Hiyay Jesus a taga Nazaret."

Hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hiko Bayna yati!" Hiyay Judas a nangiopit kanan Apo Jesus, ket anti ya met ihtew a ampideng a kalamo lan ampanapul kanan Apo Jesus.

⁶ Pangahabi nan Apo Jesus nin "Hiko Bayna," ket napaatadah hilan nangapuung ha luta.

⁷ Haanin, tinepet na hilayna man Apo Jesus, "Ayay antapulen yo?"

Nakibat hila, "Hiyay Jesus a taga Nazaret."

⁸ Ket hinabi nan Apo Jesus kanla, "Hinabi koyna kanyo a Hiko Bayna. Ket ulita hikoy antapulen yo, paolayan yo hilan umalih ye kalalamoan ko." ⁹ Hinabi na yatew ta-omen ya matupad ye hinabi na kanan Bapa na, "Homain mipaloke kanlan in-ibayay mo kangko, agya magha."

¹⁰ Haanin, binagot nan Simon Pedro ye keya na. Ket tinaya na yay Malco a ipoh nan pinakapoon a padi. Ket napunggohan ye dapit wanan a talinga na.

¹¹ Noba hinabi nan Apo Jesus, "Pedro! Igoma moy keya mo, ta katapulan kon dihaen ye pamaidap a an-ipadiha nan Bapa kon Dioh kangko."

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Anas

¹² Haanin, hilayatew a huhundaloh boy mānguna la boy hilay Jujudion gowaldiya ha Timplo, ket dinakep la yay Apo Jesus haka laya binalol.

¹³ Inlakew laya kanan Anas a ampo nan Caifas. Hiyay Caifas ye pinakapoon a padi kananyatew a taon. ¹⁴ Hiyaynabay met ye nangihabi kanlan mānguna a Jujudio hatew nin tungkol kanan Apo Jesus a wanae, "Mamanged po a matey ye maghay tao ha ikanged nin kalabongan ta-omen ahe madama ye matiboen nahyon tawo."

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Hiyay Simon Pedro boy magha po a mānubong nan Apo Jesus, ket anhumubong hila kana. Yatin maghan mānubong, ket katatanda na yan pinakapoon a padi. Kaya-bay nakilakew ya kanan Apo Jesus a hinumlep ha ilwangan nin alad nin mahlang nin baey nan pinakapoon a padi. ¹⁶ Noba hiyay Pedro, nabantak ya ha ilwah nin ilwangan. Kaya-bay hiyay mānubong a katatanda nan pinakapoon a padi, ket nag-udong yan nakihabi kanan babayi a ampagbantay ihtew ha ilwangan nin alad, a wana, "No malyadi, pahlepen mo yay Pedro." Kaya-bay pinahlep naya met ye Pedro.

¹⁷ Haanin, hiyay babayi a ampagbantay, tinepet na yay Pedro, "Aliwa nayi a magha ka kanlan mānubong nan yatew a taon dinakep la?"

Nakibat yay Pedro, "Hi, ahe!"

¹⁸ Kananyatew a madeglem, malay-ep. Kaya-bay hilay iipoh boy hilay gowaldiya, namaketket hilan imodowan la. Ket hiyay Pedro, nakimodo ya met kanla.

Hiyay Tepet nan Pinakapoon a Padi kanan Apo Jesus

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Apo Jesus tungkol kanlan mānubong na boy tungkol ha an-ialad na.

²⁰ Nakibat yay Apo Jesus, "Lanang akon ampangiadal ha adapan lan tatao ha mahlang nin Timplo boy ha pāytiponan tawon Jujudio. Aliwan

hiklito ye pangiadal ko. ²¹ Taket ta hikoy antepeten mo? Hilay tataon nakange kangko ye tepeten mo, ta tanda la no hinyay hinabi ko kanla.”

²² Pangahabi nan Apo Jesus yatew, tinikpa na yan maghay gowaldiya boy hinabi na kana, “Taket ta wanabay ye pamakibat mo kanan pinakapoon a padi?”

²³ Nakibat yay Apo Jesus kana, “No main akon hinabi a aliwan huhto, habiyen mo man kangko. Noba no huhto ye hinabi ko, taket awod ta tinikpa moko?”

²⁴ Haanin, hiyay Apo Jesus a nakabalol po, impailakew na yan Anas kanan Caifas a pinakapoon a padi.

Hiyay Pangibudi nan Pedro kanan Apo Jesus

(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

²⁵ Hiyay Pedro, legan ampakiimodo ya po, tinepet la yayna man nin kanayon a tatao, “Aliwa nayi a magha kan manumbong nan yatew a tao?”

Hiyay Pedro, nagbudi ya, “Hi, ahe!”

²⁶ Haanin, hiyay magha kanlan ipoh nan pinakapoon a padi a paltido nan napunggohan nan Pedro, ket hinabi na met kana, “Hika ye nakit ko a kalamo nan Jesus ihtew ha pananamanan olibo, kali?” ²⁷ Noba nagbudi yayna man ye Pedro. Ket kapipikhaan, tinumnoy yay tandang.

Hiyay Pangiadap la kanan Apo Jesus kanan Gobilnadol Pilato

(Mateo 27:1-2; 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

²⁸ Ha mahanib ana, hiyay Apo Jesus a anti ha baey nan Caifas, ket kingwa la yan manguna a Jujudio, ta ilakew la yayna man ha mayadet a baey nan Gobilnadol Pilato. Noba hilay manguna a Jujudio, ahe la labay ye humlep ha baey nan Gobilnadol Pilato. Ta hiyay kaugalian lan Jujudio, no humlep hila ha baey nin aliwan Judio, maibilang hilaynan madinat boy ahe hilayna malyadin makidungon mangan ha pandeman nin Pihtan Panghipan nin Pangiligtah. ²⁹ Kaya-bay hiyay Gobilnadol Pilato, nakew ya ha ilwah. Ket tinepet na hila, “Hinyay bada yo laban kana?”

³⁰ Nakibat hila, “Ahe miya inlakew ihti kammo no ahe ya nanyag nin maloke.”

³¹ Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya, ta hikawo ye manuhga kana makauli ha bibilin yo.”

Hinabi lan manguna a Jujudio, “Homain kayin katulidan a mamaduha nin kamateyan.” ³² Nalyadi yatew ta-omen matupad ye hinabi nan Apo Jesus no way-omen yan matey.

³³ Hiyay Gobilnadol Pilato, nag-udong ya ha loob nin mayadet a baey. Ket impakwa na yay Apo Jesus haka naya tinepet, “Hika nayi ye Poon lan Jujudio?”

³⁴ Nakibat yay Apo Jesus, “Thip mo nayi yain a tepet mo o nange mon bengat kanlan kanayon?”

³⁵ Nakibat yay Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Aliwa kon Judio. Hilay kapadiho mon Judio boy manguna a papadi ye nangilakew kammo ihti kangko. Hinya ket ye dinyag mo?”

³⁶ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Peteg a poon ako, noba aliwan ihti ha babe-luta ye panakopan ko. Ta no ihti ye panakopan ko, lumaban hilay tatao ko ta-omen lakö ahe madakep nin Jujudio. Noba aliwan ihti ha babe-luta ye panakopan ko.”

³⁷ Haanin, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanan Apo Jesus, “Poon ka awod!”

Nakibat yay Apo Jesus, “Huhto ye hinabi mo a poon ako. Hiyay hangkan nin pangianak kangko boy pamakew ko ihti ha babe-luta, ket ipatanda ko ye kaptegan. Hilay kaganaan a malabay makatanda nin kaptegan, ket ampanlengge hila kangko.”

³⁸ Hinabi nan Gobilnadol Pilato, “Hmm, hinyain a kaptegan?”

Labay lan Tatao a Maipako yay Apo Jesus ha Kodoh

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Haanin, hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Nakew ya kanlan mānguna a Jujudio. Ket hinabi na kanla, “Homain akon nakit a kahalanan nin yatin tao. ³⁹ Noba main kawon kaugalian a no Pihtan Panghipan nin Pangiligtah, ket an-awoken yo kangko a mamalihway akon maghay pidiho. Haanin, labay yo nayi a hiyay Poon yon Jujudio ye palihwayen ko?”

⁴⁰ Impangha la, a wanla, “Aliwan hiya! Hiyay labay mi a palihwayen mo, hiyay Barabbas.” Hiyay Barabbas, nilumaban ya hatew ha gobilnon Romano.

19

¹ Pangayadi, hiyay Gobilnadol Pilato, impakwa na yay Apo Jesus. Ket impalatiko naya. ² Hilay huhundaloh met, nangwa hila kawat a madiwi. Ket dinyag la yan ba-mon kodona haka la ingkodona kana. Boy pinabadowan laya po nin kadih obi a omen ha badon poon. ³ Pangayadi, hinumaleh hilay huhundaloh. Ket piuman-uman la yan inlungolungo, a wanla, “Yehey! Minged ye Poon lan Jujudio!” haka laya tinikpa.

⁴ Hiyay Gobilnadol Pilato, nilumwah yayna man. Ket hinabi na kanlan Jujudio, “Haanin, iadap ko yan uman kanyo ta-omen yo matandaan a homain akon nakit a kahalanan na.” ⁵ Ket in-ilwah na yay Apo Jesus a nakakodonan diwi boy nakakepkep yaynan kadih obi. Hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Bilewen yoya payna!”

⁶ Haanin, hilay mānguna a papadi boy hilay gowaldiya ha Timplo, ha nakit la yay Apo Jesus, impapangha la, “Ipako ya ha kodoh! Ipako ya ha kodoh!”

Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato kanla, “Kowen yoya awod, ta baala kawoyonan mangipako kana ha kodoh, ta homain akon nakit a kahalanan na.”

⁷ Nakibat hilay Jujudio, “Ha bibilin min Jujudio, katapulan yan matey, ta anhabiyen na a Anak yan Diah.”

⁸ Pamakange nan Gobilnadol Pilato nin hinabi la, lalo yan nalimowan.

⁹ Kaya-bay inloob na yayna man Gobilnadol Pilato ha mayadet a baey na ye Apo Jesus. Ket tinepet naya, “Way-ihtew kan peteg nangibat?” Noba hiyay Apo Jesus, ahe ya nakibat.

¹⁰ Kaya-bay tinepet na yayna man nin Gobilnadol Pilato ye Apo Jesus, “Taket ta ahe moko ampakibatan? Kadihko ahe mo tanda a main akon kapalyadiyan a mamalihway o mangipapako kammo ha kodoh.”

¹¹ Nakibat yaynay Apo Jesus, “Homain ka dayin madyag kangko, no ahe na impaluboh Apo Diah. Kaya-bay hiyay nangilakew kangko ihti kammo, mamabyat ye kahalanan na dinan ha kahalanan mo.”

¹² Pamakange nan Gobilnadol Pilato yatew, inihip na a palihwayen na yay Apo Jesus. Noba hilay Jujudio, ket impangha la, a wanla, “No palihwayen moya yain a tao, aliwa na kan gayyem nin Emperador. Ta ayaman a maghabi a poon ya, ket angkalabanen na yay Emperador.”

¹³ Pamakange nan Gobilnadol Pilato ye an-ipapangha lan Jujudio, inilwah na yay Apo Jesus haka ya nikno ha pamiknoan nin mānuhga a anti ha Intablado Dapah. Anhabtan Gabatha ha habin Hebreo. ¹⁴ Ha magaynan miugto ha dihipidah nin Pihtan Panghiipan nin Pangiligtah, hinabi nan Gobilnadol Pilato kanlan Jujudio, “Yati ye poon yo!”

¹⁵ Noba impangha la, a wanla, “Pateyen ya! Pateyen ya! Ipako ya ha kodoh!”

Tinepet na hilan Gobilnadol Pilato, “Labay yo nayi a ipapako koya ha kodoh ye poon yo?”

Nakibat hilay mānguna a papadi, “Homain kayinan kanayon a poon, no aliwan hiyay Emperador.”

¹⁶ Ket hiyay Gobilnadol Pilato, inggawang na yayna kanla ye Apo Jesus ta-omen laya ipako ha kodoh.

*Hiyay Pangipako la kanan Apo Jesus ha Kodoh
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)*

Hilay huhundaloh, kingwa la yay Apo Jesus. ¹⁷ Ket impabatay la kana ye pagkodoh na papalwah ha banwa a palakew ha lugal a anhabtan “Lugal nin Bungo.” Anhabtan Golgotha ha habin Hebreo. ¹⁸ Panlumatang la ihtew, main met luway tulihan a kadlan nan Apo Jesus a impako la ha timaghay kodoh. Hiyay magha, ha dapit wanan na. Hiyay magha met, ha dapit odi na.

¹⁹ Impapako nan Gobilnadol Pilato ha kodoh ye impahulat na a wanae, “JESUS A TAGA NAZARET, HIYAY POON LAN JUJUDIO.” ²⁰ Nakahulat ya yain ha habin Hebreo, Latin, boy Griego. Ket malabong hilay Jujudion nakabaha nin yain, ta yain a lugal a nangipakoan la kanan Apo Jesus, ket mahaley ya ha banwa. ²¹ Kaya-bay hinabi lan mānguna a papadi kanan Gobilnadol Pilato, “Aliwa dayin ‘POON LAN JUJUDIO’ ye impahulat mo, no aliwan wanae dayi, ‘Hinabi nan yatin tao a hiyabay ye Poon lan Jujudio.’”

²² Noba hinabi nan Gobilnadol Pilato, “Hiyay impahulat ko, yabaytew ana.”

²³ Hilay huhundaloh, ha naipako la yayna ye Apo Jesus ha kodoh, kingwa lay bado na a niloh-ok la kana. Ket pinikapat la haka la yan pinaydakayan. Hiyay makadang a pan-lale a bado na, ket ahe layna pinaydakayan, ta homain topi boy mamaghan tapih bengat.

²⁴ Kaya-bay hinabi lan huhundaloh ha magha boy magha, “Ahe tawoyna giniten yati, no aliwan paydawan tawo tana no ayay makakwa.” Nalyadi yati ta-omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, “Paydakayan la

boy paydawan lay bado ko.”*

Ket wanabay ye dinyag lan huhundaloh. ²⁵ Ket ha haley nin kodoh a nakapakoan nan Apo Jesus, ihtewbay hila met ampideng ye apat a babayi: hiyay indo na, hiyay katongno nan indo na, hiyay Maria a ahawa nan Cleopas, boy hiyay Maria a taga Magdala. ²⁶ Ha nakit na yan Apo Jesus ye indo na a ampideng ha haley nan mānumbong na a an-adoen na, hinabi na kana, “Indang, hiyaynay pinagkaanak mo.” ²⁷ Hinabi na met nin Apo Jesus kanan mānumbong na, “Hiyaynay pinagkaindo mo.” Ket paibat ana kananyatew, hiyay mānumbong na, in-uli na yaynay pinagkaindo na, ta ihtewbay yayna kumonin.

* 19:24 Kakanta 22:18.

Hiyay Pagkamatey nan Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

²⁸ Tanda nan Apo Jesus a nayadi naynay kaganaan a impadyag nan Apo Dioh kana. Kaya-bay hinabi na, “Angkaplangan ako.” Hinabi na yatew ta-omen ya matupad ye naihulat a Habi nin Dioh.† ²⁹ Haanin, main met halaw ihtew a napno nin maahem a alak. Kaya-bay nangwa hilan ihponggha a naidede ha maahem a alak. Ket inhipit la ha pamalat a hangan isopo haka laya impepe ha bebey nan Apo Jesus. ³⁰ Ha natawayan nayna, hinabi na, “Nayadi ana.” Haanin, indeeng nan Apo Jesus ye o na. Ket naboytoan yayan angeh.

Hiyay Panibhok ha Tagililan nan Apo Jesus

³¹ Biyelneh kananyatew, ket ahe la labay nin Jujudio a maleyan ha kodoh ye babangkay angga ha Mangaamot nin Pagpainawa. Lalo kananyatin Habado, ta nigena ha Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. Kaya-bay hilay Jujudio, nakew hila kanan Gobilnadol Pilato. Ket impakihabi la kana, “Apo Gobilnadol, ipabali moyna dayi ye loloy lan tataon nakapako ha kodoh ta-omen hilaynan kadudumali matey boy maialih hilayna ha kokodoh.” ³² Kaya-bay nakew hilay huhundaloh. Ket binali lay loloy lan luwan lalaki a kapadiho nan Apo Jesus a nakapako ha kodoh. ³³ Noba ha hinaleyan la yay Apo Jesus, ta balian la yayna met dayin loloy, nakit la a natey yayna. Kaya-bay ahe la yayna binalian nin loloy, ³⁴ no aliwan hiyay maghay hundaloh, tinibhok na nin pika ye tagililan na ta-omen na mahigudo a natey yayna. Ket tampol dinumawoy ye daya boy lanom.

³⁵ Hiko yay Juan a nakakit nin yatin nangalyadi. Peteg a nakit ko, ket paptergan ko yati kanyo a peteg ta-omen kawo met mamteg. ³⁶ Ahe laya binalian nin loloy ye Apo Jesus. Kaya-bay natupad ye naihulat a Habi nin Dioh, “Agya magha a but-o na, ket homain bega mabali.”‡ ³⁷ Main po kanayon a naihulat a Habi nin Dioh a wanae, “Bilewen la yay taon tinibhok la.”§

Hiyay Pangilbeng kanan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ Pangayadi, hiyay Jose a taga Arimatea, inawok na kanan Gobilnadol Pilato a hiyayna ye mangilbeng ha bangkay nan Apo Jesus. Ket pinalubohan naya met. Kaya-bay nakew ya ha nakapakoan nan Apo Jesus, ket kingwa nay bangkay na. Hiyay Jose, magha yan manumbong nan Apo Jesus. Noba ahe na labay a matandaan lan tatao, ta angkalimo ya kanlan manguna a Jujudio. ³⁹ Nilamoan na yan Nicodemo. Hiyay Nicodemo ye taon nakew kanan Apo Jesus ha maghay madeglem ha angkabi-ay ya po ye Apo Jesus. Nangaget ya nin maigit tatlombo a kilo nin pinayhale a luway kalahin pabango a mira boy aloe. ⁴⁰ Ket pinutot lay bangkay nan Apo Jesus nin matampa a tapih dayon pabango, ta wanabay ye kaugalian lan Jujudio ha pangilbeng la nin natey. ⁴¹ Ha lugal a pinangipakoan kanan Apo Jesus, main pananaman. Boy main met bayon inyukib a pangilbengan ihtew a ahe po bega nangilbengan. ⁴² Dihpidah anan Mangaamot nin Pagpainawa kananyatew. Ket katapulan yayan mailbeng ye bangkay nan Apo Jesus. Ulita mahaley yan bengat ha nangipakoan la kana ye inyukib a pangilbengan, ket ihtew la yayna in-ilbeng.

† 19:28 Kakanta 69:21; 22:15. ‡ 19:36 Exodo 12:46; Bibilang 9:12; Kakanta 34:20. § 19:37 Zacarias 12:10.

20

*Ahe yay Apo Jesus ha Nangilbengan kana
(Mateo 28:1-8; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)*

¹ Ha palbangan nin Dominggo boy maliliteh po, hiyay Maria a taga Magdala, nakew ya ha nangilbengan kanan Apo Jesus. Ket nakit na a naalih anay mayadet a dapah a inleneb ha ilwangan nin inyukib a nangilbengan. ² Kaya-bay nayew yan nakew kanlan Simon Pedro boy mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus. Ket hinabi na kanla, “Main nangwa nin bangkay nan Apo ha nangilbengan kana. Ket ahe mi tanda no way-ih tew laya inlakew.”

³ Kaya-bay hiyay Pedro boy hiyay mānumbong, nakew hilayna ha nangilbengan. ⁴ Nayew hilan luwa, noba mapapadah yan nayew ye mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus dinan nan Pedro. Kaya-bay hiya ye naunan niabot ha nangilbengan. ⁵ Ahe ya nilumoob, no aliwan hinilip nay loob nin nangilbengan. Ket nakit nay tapih a pinamutot kanan Apo Jesus. ⁶ Hiyay Pedro a anhumumbong kana, niabot yayna met. Ket nilumoob ya ha nangilbengan. Ket nakit na yay tapih a maputi ⁷ boy hiyay tapih a pinamutot nin ō nan Apo Jesus. Nalopi ye pinamutot nin ō boy nailbo ha tapih a maputi. ⁸ Haanin, hiyay mānumbong a naunan niabot ha nangilbengan, ket nilumoob yayna met. Nakit na hila met yatew. Ket namteg ya a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus. ⁹ Agya anti yayna ha naihulat a Habi nin Dioh a katapulan yan mabi-ay uman ye Apo Jesus, ket ahe la po ateed natalohan hatew. ¹⁰ Haanin, hilay luway mānumbong nan Apo Jesus, ket nuli hilayna.

*Napakit yay Apo Jesus kanan Maria a taga Magdala
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)*

¹¹ Noba hiyay Maria a taga Magdala, ket anti ya po a ampideng a antumangih ha ilwah nin nangilbengan kanan Apo Jesus. Legan antumangih ya, niyumoko yan nanilip ha loob nin nangilbengan. ¹² Ket nakit na yay luway anghil nin Dioh a nakabado nin maputi boy ampikno ha pinangipaid-an nin bangkay nan Apo Jesus. Hiyay magha, anti ya ha dapit pinangipaowanan. Ket hiyay magha met, anti ya ha dapit pinangipaaphayan.

¹³ Haanin, tinepet la yan luwan anghil, “Taket ta antumangih ka?”

Nakibat yay Maria, “Kingwa la yay bangkay nan Apo ko. Ket ahe ko tanda no way-ih tew laya inlakew.”

¹⁴ Pangahabi na yatew, namalingay ya. Ket nakit na yay Apo Jesus a ampideng. Noba ahe naya nabalayan a hiyay Apo Jesus manayti.

¹⁵ Tinepet na yan Apo Jesus, “Taket ta antumangih ka? Ayay antapulen mo?”

Nabaan nan Maria a mānayhay yan tanaman ye taon nanepet kana. Kaya-bay hinabi na, “Gayyem, no hika ye nangwa, habiyen moyna kangko no way-ih tew moya inlakew, ta kowen ko yayna.”

¹⁶ Hinabi nan Apo Jesus, “Maria!”

Inumadap yay Maria kana. Ket hinabi na ha habin Hebreo, “Raboni!” Hiyay labay habiyen, “Maihtodo.”

¹⁷ Hinabi nan Apo Jesus, “Adi moko angkimpaan, ta ahe ako po nakaudong kanan Bapa ko. Makew ka tana kanlan pinagkakatongno ko, ta habiyen mo kanla a mag-udong akoyna ha langit kanan Bapa ko a Bapa yo met boy Apo kon Dioh a Apo Dioh yo met.” ¹⁸ Kaya-bay hiyay Maria a taga Magdala, nakew ya kanlan mānumbong nan Apo Jesus. Ket imbalita

na kanla, “Nakit ko yay Apo!” Boy hinabi na met kanla ye hinabi nan Apo Jesus kana.

*Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānubong na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)*

¹⁹ Ha madeglem nin Domingo, naytipon hilay mānubong nan Apo Jesus. Nakaleneb ye ilwangan nin baey a ampaytiponan la, ta angkalimo hila kanlan mānguna a Judio. Haanin, kapipikhaan, napakit yay Apo Jesus a ampideng ha pibunakan la. Ket hinabi na kanla, “Magkamain kawo dayin katanaan.” ²⁰ Pangahabi na yatew, impakit na ye gagamet na boy tagililan na. Ket tubat ye aliket lan mānubong na, ta nakit la yay Apo Jesus.

²¹ Haanin, hinabi nayna man Apo Jesus kanla, “Matanggap yo dayi ye katanaan. No way-omen na kon intubol Bapa kon Dioh a mangiadal nin Habi na, ket wanabay met a an-itubol katawo.” ²² Pangahabi na yatew, ineyepan na hila haka na hinabi kanla, “Tanggapen yoy Ihipiditon Dioh. ²³ No patawaden yoy kahalanan nin maghay tao, ket patawaden na met Apo Dioh. Noba no ahe yoya patawaden ye kahalanan na, ket ahe na met patawaden Apo Dioh.”

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Tomas

²⁴ Ha napakit yay Apo Jesus kanlan mānubong na, ahe ya kanla ye Tomas a anhabtan Kambal a magha kanlan labinluwan mānubong na.

²⁵ Kaya-bay hinabi la kanan Tomas, “Nakit mi yay Apo.”

Nakibat yay Tomas, “Hi! Ahe ako mamteg anggan ahe ko makit boy maitoyhok ye tamudo ko ha nalbotan nin pako ha gagamet na boy makimpaan ye tagililan na a tinibhok.”

²⁶ Pangalabah nin waloy mangaamot, naytipon hilayna man ye mānubong na a lamo la yaynay Tomas. Kapipikhaan, ampideng yaynay Apo Jesus ha pibunakan la, agya po nakatulbek ye ilwangan nin baey a pinaytiponan la. Ket hinabi na kanla, “Matanggap yo dayi ye katanaan.”

²⁷ Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanan Tomas, “Itoyhok moy tamudo mo ha nalbotan nin pako ha gagamet ko boy kimpaan moy tagililan kon tinibhok. Adi ka ampagluwaluwa. Mamteg kayna.”

²⁸ Hinabi nan Tomas kana, “Apo ko boy Dioh ko!”

²⁹ Hinabi nan Apo Jesus kana, “Ampamteg kayna nayi ulita nakit mo koyna? Minged yay taon ampamteg agya ahe nako po nakit.”

Hiyay Tikh nin Yatin Libdo

³⁰ Malabong po ye kapagtakaan a dinyag nan Apo Jesus a nakit lan mānubong na a ahe naihulat kananyatin libdo. ³¹ Noba hilatin nakahulat ihti, ket naihulat ta-omen yo pamtegan a hiyay Apo Jesus ye Cristo a Māngiligtah boy Anak nan Apo Dioh. Ket no mamteg kawo kana, mabyayan kawon bi-ay a homain anggaan.

21

Napakit yay Apo Jesus kanlan Mānubong na

¹ Ha ahe nabuyot, hiyay Apo Jesus, napakit yayna man kanlan mānubong na ha gilid nin dagatdagatan nin Tiberias. Ket wanae ye nalyadi. ² Hiyay Simon Pedro, hiyay Tomas a anhabtan Kambal, hiyay Natanael a taga badiyon Cana ha plobinhiyan Galilea, hilay luwan anak

nan Zebedeo boy hilay luwa po a mānubong nan Apo Jesus, ket naylamolamo hila. ³ Hinabi nan Simon Pedro kanla, “Makew akon manlapet nin malanghit.”

Hinabi lan kalalamoan na, “Makilakew kayi met kammo.” Kaya-bay nanige hilaynan nilumugan ha bangka. Mikahumda hilan nanlapet. Noba homain hilan nakwa. ⁴ Ha anhumila anay mangaamot, main hilan nakit a ampideng ha gilid nin dagatdagatan. Noba ahe la tanda a hiyay Apo Jesus yatew. ⁵ Haanin, tinepet na hila, “Gagayyem ko, main kawo nayi nakwa?” “Homain,” wanla.

⁶ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Ikatkat yoy higay yo ha dapit wanan nin bangka. Ket makakwa kawo.” Kaya-bay ha ingkatkat lan peteg ye higay la, ket maga laynan ahe maguloy uli ha kalabong nin malanghit a nakwa la.

⁷ Haanin, hiyay mānubong a an-adoen nan Apo Jesus, hinabi na kanan Pedro, “Hiyabay yatew ye Apo!” Pamakange nan Pedro yatew, kingwa nan in-ipteh ye bado na a linoh-ok na. Ket nagtaboy ya ha lanom boy tinumangoy ya palakew ha gilid. ⁸ Noba hilay kanayon a mānubong na a anti ha bangka, ingguloy la met ye higay a napno nin malanghit palakew ha gilid nin dagatdagatan, ta aliwa hilan mataang ha gilid. Manga hiyampo a mitodo bengat ye kataang la. ⁹ Ha niabot hilayna ha gilid, nakit la ihtew ye nangaanon tinapay boy malanghit a nakadandang ha baya.

¹⁰ Hinabi nan Apo Jesus kanla, “Mangitaban kawo ihti nin malanghit a nakwa yo.”

¹¹ Hiyay Simon Pedro, nilumampat ya ha bangka. Ket ingguloy na ha gilid ye higay a napno nin mangayadet a malanghit. Hiyay kalabong nin nakwa lan malanghit, ket magatoh boy limampo boy tatlo. Noba agya wanabay kalabong ye nakwa la, ahe ya naginit ye higay la. ¹² Hinabi na po Apo Jesus kanla, “Makew kawo ihti ta mamigat po.” Ket ayaman kanlan mānubong, homain nagngaya a manepet kanan Apo Jesus no aya ya, ta tanda layna a hiyabay ye Apo. ¹³ Kingwa nan Apo Jesus ye tinapay boy malanghit haka na in-ibiyay kanla.

¹⁴ Ket paibat ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, ikatloyna yatin pagpakit na kanlan mānubong na.

Hiyay Apo Jesus boy hiyay Pedro

¹⁵ Pangayadi lan nangan, hinabi nan Apo Jesus kanan Simon Pedro, “Simon a anak nan Juan, maiigiti nayi ye pangado mo kangko dinan ha pangado la?”

“Awo, Apo,” wanan Pedro. “Tanda mo a an-adoen kata.”

Hinabi nan Apo Jesus kana, “No wanabay awod, pakanen mo hilay tutupa ko.”

¹⁶ Tinepet na yan uman Apo Jesus, “Simon a anak nan Juan, an-adoen moko nayi?”

“Awo, Apo,” wana, “tanda mo a an-adoen kata.”

Hinabi nan Apo Jesus kana, “Hayhayen mo hilan manged ye tutupa ko.” ¹⁷ Haanin, hiyay Apo Jesus, pinikatlo na yan tinepet ye Pedro, “Simon a anak nan Juan, an-adoen moko nayi?”

Ket nilumele yay Pedro, ta nikatloynan ukdo a tinepet na yan Apo Jesus no an-adoen naya. Haanin, hinabi nan Pedro, “Apo, tanda moy kaganaan. Tanda mo met a an-adoen kata.”

Hinabi nan Apo Jesus kana, “Pakanen mo hilay tutupa ko. ¹⁸ Pakaleng-en mon manged ye habiyen ko kammo. Ha anak ka po, ampagbado kan hadili mo boy ampakew ka ha agya way-ihtew a labay mon lakwen. Noba lano

ha matoa kayna, ipanat moy gamet mo. Ket ihadya la kan kanayon boy kadten la kayna ha lugal a ahe mo labay lakwen.” ¹⁹ Hinabi nan Apo Jesus yatew, ta man-ipatanda na no way-omen yan matey ye Pedro ta-omen ya mapadanganan ye Apo Diah. Pangayadi, hinabi na kanan Pedro, “Kilakew ka kangko.”

Hiyay Mānumbong a An-adoen nan Apo Jesus

²⁰ Haanin, namalingay yay Pedro. Ket nakit na yay mānumbong a an-adoen nan Apo Jesus a anhumumbong kanla. Hiya ye nakailig kanan Apo Jesus boy nanepet kana ha pandem la no aya ye mangiopit kana. ²¹ Ha nakit na yan Pedro ye mānumbong, tinepet na yay Apo Jesus, “Apo, hinya lagi ye malyadi kana?”

²² Nakibat yay Apo Jesus, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-udong ako, homain kaynan pakibalabalaan. Manumbong kayna tana kangko.” ²³ Ulin yatew, nitayak anay balita a ahe ya matey yatew a mānumbong. Noba ahe na hinabin Apo Jesus a ahe ya matey no aliwan, “No labay kon angkabi-ay ya angga ha mag-udong ako, homain kaynan pakibalabalaan.”

²⁴ Hiko ye mānumbong a ampamapteg kanlan hilati boy hiko po ye nanulat. Tanda lan kanayon a tatao a peteg ye anhabiyen ko.

²⁵ Malabong po ye kanayon a dinyag nan Apo Jesus. No ihulat ko yan kaganaan, ha ihip ko, ahe ya mihadang ye babe-luta a pangikunaan nin lilibdon pinangihulatan.

DIDIYAG lan apohtol nan Apo Jesus

¹ An-adoen kon Teofilo, ha unan hulat ko kammo,* inhulat ko ye tungkol ha didinyag nan Apo Jesus boy in-aadal na impaibat po ha una yan nangiadal ²⁻³ angga ha mangaamot a nipatagay yayna ha langit. Hatew, natey yay Apo Jesus ha kodoh, noba nabi-ay yan uman. Ket ha loob nin apatapo a mangaamot, malabong a ukdo yan napakit kanlan aapohtol na a pinili na bilang pamapteg a nabi-ay yan uman. Ket in-adal na kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy binilinan na hila makauli ha Ihpediton Dioh. ⁴ Ha maghay mangaamot, legan ampangan yay Apo Jesus a kalamo na hilay aapohtol na, binilinan na hila, a wana, “Adi kawo po anumalih ihti ha Jerusalem. Agaden yo po ye Ihpediton Dioh a impangako nan Bapa ko a itubol na kanyo a omen ha hinabi koyna kanyo hatew. ⁵ Ta hiyay Juan a Māmawtihmo, namawtihmo ya ha lanom. Noba ha ahe mabuyot, bawtihmowan na kawon Apo Dioh ha Ihpedito na.”

Hiyay Pamakew nan Apo Jesus ha Langit

⁶ Minghan, ha naytipon hilan Apo Jesus boy aapohtol na, tinepet laya, “Apo, hamboten mo hilayna nayi ye ampanakop kammi ta-omen hikaynay mamoon ha Israel?”†

⁷ Nakibat yay Apo Jesus kanla, “Aliwaynan katapulan a matandaan yo po no makano malyadi ye intaning nan Bapa kon Dioh makauli ha kapalyadiyan na. ⁸ Noba lano ha lumateng yaynay Ihpediton Dioh kanyo, bityan na kawon kapalyadiyan. Ket hikawoynay māngipapteg kanlan tatao nin tungkol kangko ihti ha banwan Jerusalem, ha plobinhiyan Judea, ha plobinhiyan Samaria boy ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.”

⁹ Pangahabi nan Apo Jesus yatew, ket nipatagay yayna ha langit. Legan ambilewen laya, napahanipan yaynan owep. Ket ahe la yaynan nakit. ¹⁰ Legan ampakabilewen la yan ampitagay ha langit, kapikiphaan main luway anghil nin Dioh a nakabado nin maputi ye ampideng ha haley la. ¹¹ Ket hinabi lan aanghil kanla, “Hikawon taga Galilea, taket ta ampideng kawo po a antumangal ha langit? Hiyay Jesus a nakit yon nipatagay ha langit, mag-udong yan uman ihti ha babe-luta. Ket no way-omen yan nipatagay, wanabay met ateed lano ye pag-udong na ihti ha babe-luta.”

Hiyay Pamili lan Aapohtol nin Kahagili nan Judas Iscariote

¹² Haanin, hilay aapohtol, nag-udong hilayna ha banwan Jerusalem a ibat ha Mapantay nin Oolibo. Yatin mapantay, ket mangamaghay kilometodo ye kataang na ha Jerusalem. ¹³ Ha niabot hilayna ihtew, nanik hila ha dapit tagay a hiliid nin baey a angkunaan la. Hilay nanik ihtew ket hiyay Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago a anak nan Alfeo, Simon a kinumuntada ha Roma hatew boy hiyay Judas a anak nin lumbo a Santiago. ¹⁴ Lanang hilan ampaytipon ha pamakigwang, kalamo la hilay nangaanon babayi boy hiyay Maria a indo nan Apo Jesus boy hilay lalakin katongno nan Apo Jesus.

¹⁵ Ha maghay mangaamot, naytipon hilay magatoh boy luwampo a māmtæg nan Apo Jesus. Haanin, nideng yay Pedro boy hinabi na kanla,

* **1:1** Hiyay libdo a anhabtan Lucas ye unan hulat na. † **1:6** Nibaan la a hagiliyan na hilaynan Apo Jesus ye Roromano a ampanakop kanla ta-omen hilaynay Israelita ye mamaala nin lugal la.

16 “Kakatongno ko, katapulan a matupad ye naihulat a Habi nin Dioh a impatanda nan Ihpiditon Dioh makauli kanan Poon David a tungkol kanan Judas a nangibagnoh hatew kanlan nandakep kanan Apo Jesus. 17 Hiyay Judas, kapadiho miya met a pinili nan Apo Jesus a maghilbi kana.”

18 Hiyay maloke a dinyag nan Judas Iscariote, inlako na yay Apo Jesus. Ket hiyay napaglakoan na ye pinanaliw nin luta. Ket ihtewbay ya naampag a nipatalimbonek. Nilumtoh ye bitoka na. Ket nangawahag ye pait na.

19 Ket hilay kaganaan a angkumonin ihtew ha Jerusalem, natandaan lay nalyadi kanan Judas Iscariote. Kaya-bay hiyay luta a kinamateyan na, ket pinangalanan la yan “Akeldama” ha habi la. Hiyay labay habiyen, “Talon Daya.”

20 Hinabi na po nin Pedro,

“Main naihulat a tungkol kanan Judas ha libdon Kakanta a wanae,

‘Hiyay angkunaan na, paolayan yayna

boy homain anan malyadin kumonin ihtew.’” ‡

“Nakahulat met ye wanae,

‘Hiyay katungkolan na, maibya ha kanayon a tao.’” §

21-22 Hinabi na po nin Pedro, “Kaya-bay haanin, katapulan tawoy mamili nin kahagili nan Judas Iscariote a makilamo kammin mamapteg a nabiyay yan uman ye Apo Jesus. Hiyay pilien tawo, ket katapulan a magha ya kanlan kalalamoan tawo ha kaganaan a panaon a kalamo mi yay Apo Jesus paibat ha napabawtihmo ya kanan Juan angga ha mangaamot a nipatagay ya ha langit.” 23 Kaya-bay luway laki ye namilian la. Hiyay magha, Jose Barsabas a anhabtan met Justo. Ket hiyay magha met, hiyay Matias. 24 Ket nakigwang hila, a wanla, “Apo, tanda moy anti ha puho nin kaganaan a tatao. Kaya-bay ipatanda mo kammi no aya kanlan luwa ye pinili mo 25 a mag-ilyadin apohtol mo a kahagili nan Judas Iscariote. Ta hiyay Judas, ket tinalingkukolan na yaynay abala na bilang apohtol. Ket nakew ya ha lugal a nakaitaladanan na.” 26 Pangayadi lan nakigwang, nanyag hilan pandawan. Ket hiyay ngalan nan Matias ye nadawo. Kaya-bay hiyaynay naipahan kanlan labinmaghan apohtol nan Apo Jesus.

2

Hiyay Panlumateg nan Ihpiditon Dioh

1 Haanin, ha mangaamot ana nin pihta lan Jujudio a anhabtan Pentecostes, hilay mamteg nan Apo Jesus, naytipon hilan kaganaan ha maghan baey ha Jerusalem. 2 Kapipikhaan, main heneg a ibat ha langit a manwawagehweh a ba-mon makhaw a angin. Ket hilay kaganaan a anti ha loob nin baey, nange lay heneg. 3 Haanin, nakakit hilan ba-mon delag apoy* a dinumpa ha o nin balang magha kanla. 4 Ket hilan kaganaan ihtew, naheb hilan Ihpiditon Dioh. Ket makauli ha kapalyadiyan na, hiyay balang magha kanla, naghabi hilan impahabi nan Ihpiditon Dioh kanla makauli ha lumbo a habi a ahe la naadal.

5 Kananyatew, main Jujudion mapanumbong ha Bibilin nan Apo Dioh a anti ha Jerusalem a nangibat ha hadihadi a nahyon ihti ha babe-luta. Ket aliwan padipadiho ye habi la. 6 Pamakange lay heneg, ket nilakew la hilan binilew ye naytipon a mamteg. Nagtaka hila, ta nange la a hilay mamteg, ket ampaghabi hilan hahabi lan ampakange kanla. 7 Nagtaka hilan tubat boy hinabi la, “Hinyatin angkalyadi? Aliwa nayi a taga Galilea

‡ 1:20 Kakanta 69:25. § 1:20 Kakanta 109:8. * 2:3 *delag apoy* ha Griego ket “dila nin apoy”.

hilan kaganaan a ampaghabi? ⁸ Way-omen hila ampakahabi nin habi tawo? ⁹ Ihti kantawo, main taga Partia, main taga Media, main taga Elam, main taga Mesopotamia, main taga Judea, main taga Capadocia, main taga Ponto, main taga Asia. ¹⁰ Main taga Frigia, main taga Pamfilia, main taga Egipto, main taga lulugal ha Libya a mahaley ha Cirene, main angkumonin ha banwan Roma. ¹¹ Main Jujudio boy aliwan Judio a napahumbong ha pamteg lan Jujudio. Main met taga Creta boy taga Arabia. Noba hilatin tatao a taga Galilea, ket angkange tawo a anhabiyen la ha habi tawo ye tungkol ha kapagtakaan a dinyag nan Apo Dioh!”

¹² Nagtaka hilan tubat boy ahe la makwan ihipen ye angkalyadi. Haanin, napaytepet-tepet hila ha magha boy magha, a wanla, “Agi! Hinyay labay habiyen nin yati?” ¹³ Noba hilay kanayon kanla, an-ilungolungo la hilay mamteg, a wanla, “Hi! Nalahing hilan bengat hilayain.”

Hiyay Pangipatanda nan Pedro

¹⁴ Kaya-bay nideng yay Pedro boy hilay labinmaghay apohtol nan Apo Jesus ha adapan lan tatao. Ket makhaw nan hinabin Pedro, “Hikawon kapadiho kon Jujudio boy hikawon kaganaan a angkumonin ihti ha banwan Jerusalem, pakaleng-en yon manged ye habiyen ko, ta ipalinaw ko kanyo ye angkalyadi. ¹⁵ Aliwa kayin lahing a omen ha an-ihipen yo, ta tanda tawo a homain taon malahing ha wanabay kahanib.† ¹⁶ Yatin angkalyadi haanin, ket katupadan nin hinabi nan podopitan Joel hatew a wanae,

¹⁷ ‘Hinabi nan Apo Dioh, “Ha kalampuhan nin panaon, yati ye diyagen ko. Itubol koy Ihipidito ko ha kaganaan a lalahi nin tao.

Hilay anak yon laki boy babayi,
mangipatanda hilan hahabi ko.

Hilay babayontao, makakit hila nin leplep
a ipalelep ko kanla.

Hilay tutoan lalaki, manaynep hila met
nin ipataynep ko kanla.

¹⁸ Kananyatew a mangaamot, hiyay Ihipidito ko,
itubol ko yan peteg kanlan maghilbi kon laki boy babayi.
Ket ipatanda lay hahabi ko.

¹⁹ Mangipakit akon malabong a kapagtakaan bilang pagkakitan ha langit
boy ha babe-luta
makauli ha daya, apoy boy makugpan anoh.

²⁰ Hiyay mangaamot, lumiteh ya.
Ket hiyay bowan, tumibya ya a ba-mon daya
bayo lumateng ye nakiduma boy tubat a kapagtakaan a mangaamot
nan Apo a hiyay mangaamot nin panuhga na nin tatao.

²¹ Ket ayaman a makiingalo kanan Apo,
ket miligtah ya ha kapaduhan.” †, †‡

²² Hinabi na po Pedro, “Hikawon kapadiho kon Israelita, leng-en yoy habiyen ko! Hiyay Apo Jesus a taga Nazaret, intubol na yan Apo Dioh kantawo. Ket pinaptegan na yan Apo Dioh makauli ha makapalyadiyan a didiyag, kapagtakaan, boy pagkakitan a dinyag na makauli kanan Apo Jesus. Tanda yo yati, ta yatin kaganaan, ket nalyadi ihti kanyo. ²³ Tanda naynan Apo Dioh hatew po a maigawang ya kanyo ye Apo Jesus, ta yabayti ye monikala na. Impapatey yoya kanlan tataon magkahalanan

† 2:15 kahanib ha Griego ket “ikahiyam nin mahanib”. Hatew, hilay Jujudio, ahe hila minom nin alak ha mahanib. ‡ 2:21 Joel 2:28-32.

a nangipako kana ha kodoh. ²⁴ Noba hiyay Apo Dioh, inligtah na yay Apo Jesus ha kapalyadiyan nin kamateyan boy bini-ay na yan uman, ta ahe ya malyadin nikakaantin natey. ²⁵ Ta yati ye impahabi nan Apo Dioh kanan Poon David tungkol kanan Apo Jesus,

'Nakit ko yay Apo Dioh a lanang yan anti ha adapan ko.

Ulita anti yan lanang ha talig ko,
ahe ako malimo.

²⁶ Kaya-bay angkaaliket ako boy ahe ko mabenbenan ye bebey ko a manggalang kanan Apo Dioh.

Ket agya matey man ye laman ko, angkahigudo ko a bi-ayen mo kon uman.

²⁷ Ta tanda ko a ahe mo paolayan ye kalelwa ko a mikakaanti ha bito.

Boy ahe mo paolayan a bumata ye bangkay nin Homain Kahalanan a Māghilbi mo. §

²⁸ Impatanda mo kangko ye dān a palakew ha bi-ay.

Ket ulita lanang katan kalamo, tubat ye aliket ko.' '*

²⁹ Hinabi na po Pedro, "Hikawon kapadiho kon Judio, malinaw a aliwan yay hadili nan Poon David ye andektan na ha hinabi na yatew. Ta tanda tawo a natey yaynay Poon David. Ket agya haanin, tanda tawo no way-ihtew yan nailbeng. ³⁰ Hiyay Poon David, podopita ya. Ket tanda na a impangako nan Apo Dioh kana a magha kanlan lahi na ye mag-ilyadin poon a omen met ateed kana. ³¹ Hatew, tanda naynan Poon David a bi-ayen na yan Apo Dioh ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. Kaya-bay hinabi nan Poon David, 'Ahe naya paolayan a mikakaanti ha bito. Boy ahe naya paolayan a bumata ye laman na.' ³² Yatin Cristo, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan min kaganaan a nabi-ay yan uman. ³³ Ket hiyay Apo Dioh, intagay na yay Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit wanan na. Boy in-ibiyay na kana ye Ihpitudon Dioh a impangako na kana a in-ibiyay na met Apo Jesus kammi. Ket hiyay kapalyadiyan na ye nakit boy nange yo kammi haanin. ³⁴ Ta aliwan hiyay Poon David ye intagay nan Apo Dioh ha langit. Noba hinabi nan Poon David ye tungkol kanan Cristo,

'Hinabi nan Apo Dioh kanan Apo ko,

"Mikno ka ihti ha dapit wanan ko

³⁵ angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo." ' '

³⁶ "Kaya-bay hikawo boy kaganaan a kakatongno kon Israelita, katapulan yon matandaan a hiyay Apo Jesus a impapako yo ha kodoh, ket hiyabay ye dinyag nan Apo Dioh a Apo tawo boy Cristo!"

³⁷ Pamakange lan tatao yatew, ket natanggil ye puho la. Kaya-bay hinabi la kanan Pedro boy kanlan kanayon a apohtol nan Apo Jesus, "Kakatongno, hinya awod ye katapulan min diyagen?"

³⁸ Nakibat yay Pedro kanla, "Hiyay balang magha kanyo, ket katapulan a maghehe boy itgen yoynay panyag nin kahalanan. Boy pabawthimo kawo ha ngalan nan Apo Jesu Cristo ta-omen mapatawad ye kakahalanan yo. Ket matanggap yoy Ihpitudon Dioh a digalo nan Apo Dioh kanyo. ³⁹ Ta yatin Ihpitudon Dioh ye impangako nan Apo Dioh kanyo boy kanlan lalahi yo boy ha kaganaan a tataon anti ha mangataang a lugal. Awo, impangako nan Apo tawon Dioh ye Ihpudito na ha ayaman a taon hagyatyan na a humaley kana."

§ 2:27 Homain Kahalanan a Māghilbi ket hiyay Apo Jesus ye andektan. * 2:28 Kakanta 16:8-11.

⁴⁰ Malabong po ye pamapteg a hinabi nan Pedro. Boy inawok na kanla, a wana, “Adi kawo ampakilamo kanlan mangaloke a tatao haanin a panaan ta-omen kawo miligtah ha lumateng a pamaduha nan Apo Diah kanla.”

⁴¹ Haanin, malabong hilay tataon namteg ha hinabi nan Pedro. Ket napabawtihmo hila. Kananyatew a mangaamot, mangataton libo katao ye nipahan kanlan mamteg nan Apo Jesus. ⁴² Hilatin tataon bayon namteg kanan Apo Jesus, ket popoh hilaynan ampakew a manlengge nin an-iadal lan apohtol nan Apo Jesus boy ampaylamo-lamo hila. Ampaytitipon hilan mangan nin tinapay[†] boy ampakigwang kanan Apo Diah.

Hiyay Pagbi-ay nin Mamteg

⁴³ Makauli ha kapalyadiyan nan Apo Diah, hilay aapohtol nan Apo Jesus, ampakadyag hila nin malabong a kapagtakaan boy pagkakitan. Kaya-bay hilay tatao a anti ihtew, nagbi-ay hila a main limo boy panggalang kanan Apo Diah. ⁴⁴ Hilan kaganaan a mamteg nan Apo Jesus, ket napaymamagha hila boy naytatag-op hila nin babandi la. ⁴⁵ Inlako lay luta la boy bandi la. Ket hiyay napaglakoan la, indakay la ha matapul nin balang magha. ⁴⁶ Minamangaamot hilan ampaytipon ha Timplo boy luboh ye kaaliketan lan ampayhahagay mangan ha baey nin balang magha. ⁴⁷ Lanang hilan ampanggalang kanan Apo Diah. Ket nalabayan hilan kaganaan a tatao ihtew. Ket hiyay Apo Diah, minamangaamot nan an-ipahan kanla ye tatao an-iligtah na ha kapaduhaan a homain anggaan.

3

Hiyay Pamaitaah nan Pedro ha taon Lumpo

¹ Ha maghay mangaamot, ha odah nin alah tidih nin mahilem, nakew yay Pedro boy Juan ha Timplo. Yabaytew ye odah nin pamakigwang lan Jujudio. ² Ihtew ha ilwangan ha alad nin Timplo, main maghay lakin lumpo yaynan in-anak. Ket minamangaamot la yan an-ilakew ihtew a makilimoh kanlan tatao anhumlep ha ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan “Matampa a Ilwangan.” ³ Ha nakit na yan lumpo ye Pedro boy Juan a anhumlep ha ilwangan ha alad nin Timplo, nakikwa yan limoh kanla. ⁴ Ket pinudek la yay lumpo boy hinabi nan Pedro kana, “Bilewen mo kayi.” ⁵ Ket namilew yay lakin lumpo kanla a ampanggad nin limoh.

⁶ Noba hinabi nan Pedro kana, “Homain akon pilak, noba main akon maibay kammo. Ha ngalan nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret, mideng ka boy kumodang kayna.” ⁷ Ket ginemgeman nan Pedro ye wanan a gamet nan lakin lumpo boy hinaglapan na yan nideng. Ket tampol pinumah-ey ye bitih boy titiked nan lumpo. ⁸ Ket tampol yaynan nideng boy nangodang-kodang. Pangayadi, nakilakew yayna kanan Pedro boy Juan a hinumlep ha mahlang nin Timplo. Ket ihtew ha mahlang, kinumodang-kodang yan an-umogtoogton ampanggalang kanan Apo Diah. ⁹ Hilay kaganaan a tatao ihtew, nakit la a ampangodang-kodang yan ampanggalang kanan Apo Diah. ¹⁰ Haanin, nabalayan laya a hiya met manayti ye lakin lumpo a ampikno hatew a ampakilimoh ha ilwangan ha alad nin Timplo a anhabtan “Matampa a Ilwangan.” Ket nagtaka hilan tubat ha nalyadi kana.

Hiyay Pangiadal nan Pedro ha Balkon nan Solomon

[†] 2:42 Mangan hilan tinapay a ampanghipan nin pagkamatey nan Apo Jesus.

¹¹ Haanin, legan angkumodang yay Pedro boy Juan ha anhabtan Balkon nan Solomon, antumkip ya kanla ye lakin lumpo a nitaah. Ket hilay kaganaan a tatao a anti ihtew, nayew hilan hinumaley kanlan Pedro, ta ampagtaka hila uli ha nalyadi kanan lakin lumpo hatew. ¹² Haanin, pamakakit nan Pedro kanlan tatao, hinabi na kanla, "Kakatongno kon Israelita, taket ta ampagtakaan yo yatin nalyadi boy taket ta ampudeken yo kayi? Nabaan yo nayi a napakodang mi yatin laki makauli ha hadili min kapalyadiyan o uli ha panumbong mi ha kalabayan nan Apo Dioh? Ahe! ¹³ Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nangaunan tutoa tawon Abraham, Isaac boy Jacob ye namaitaah kana ta-omen ya mapadangalan ye Apo Jesus a Māghilbi na. Hiyabay ye inggawang yo kanlan mānungkolan boy ingkahwil yo ha adapan nan Gobilnadol Pilato, agya palihwayen na yayna dai. ¹⁴ Ingkahwil yo yay Matoyngong a Maghilbi nan Apo Dioh a pinili na. Ket hiyay inawok yon palihwayen nan Gobilnadol Pilato, hiyay māmatey nin tao. ¹⁵ Impapatey yo yay Apo Jesus a ampangibatan nin bi-ay, noba bini-ay na yan uman Apo Dioh. Ket mapaptegan mi a nabi-ay ya, ta nakit miya. ¹⁶ Hiyay pamteg kanan Apo Jesus ye namitaah kananyatin lakin lumpo a katatanda boy angkakit yo haanin. Nalyadi yati uli ha pamteg kanan Apo Jesus."

¹⁷ Hinabi na po nin Pedro, "Haanin, kakatongno ko, tanda ko a hikawo boy hilay mānguna yo, ket nadyag yo yan impapatey ye Apo Jesus, ta ahe yo tanda no aya ya. ¹⁸ Noba uli ha dinyag yo, natupad ye nabuyot naynan impatanda Apo Dioh makauli kanlan popodopita na a hiyay Cristo, ket katapulan yan magdiha nin tubat a pamaidap. ¹⁹ Kaya-bay maghehe kawoyna boy humaley kawoyna kanan Apo Dioh ta-omen na kawo patawaden ha kakahalanan yo. ²⁰ Ket no diyagen yoy wanabay, magkamain kawon kakhawan a ibat kanan Apo Dioh. Ket itubol na yan uman lano ye Apo Jesus a Cristo a pinili na hatew po a mangiligtah boy manakop kanyo. ²¹ Hiyay Apo Jesus, katapulan a kumonin ya po ha langit angga ha lumateng ye panaon a bayowen naynan Apo Dioh ye kaganaan a babagay. Yabay-in met ateed ye impangako nan Apo Dioh hatew po makauli kanlan popodopita na ²² a omen ha hinabi nan Moises hatew, 'Hiyay Apo yon Dioh, mamili ya ha lahi yo nin maghan podopita a omen kangko. Ket katapulan a humbongen yoy kaganaan a habiyen na kanyo. ²³ Ayaman a ahe manumbong ha habiyen nin yatew a podopita, maihyay ya kanlan tatao nin Dioh boy apoen.' ">*

²⁴ Hinabi na po nin Pedro, "Hilay kaganaan a popodopita hatew impaibat po kanan Samuel angga haanin, ket impatanda layna ye tungkol ha angkalyadi haanin a panaon. ²⁵ Hikitawo ye manawid nin impangako nan Apo Dioh hatew makauli kanlan popodopita boy kabilang kitawo met ha kahundoan a dinyag nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa tawo hatew. Ta hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, 'Makauli ha lahi mo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon.' ²⁶ Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye pinili nan Apo Dioh a Māghilbi na. Ket nuna na yan intubol kantawon Jujudion ta-omen na kitawo haglapan a manalingkukul nin maloke a pagbi-ay."

4

Hiyay Pedro boy Juan ha Adapan lan Jujudion Mānungkolan

* 3:23 Deuteronomio 18:15,18,19.

¹ Legan ampaghabi yay Pedro boy Juan kanlan tatao, nilumateng hilay papadi, nangaanon Saduseo* boy hiyay kapitan lan gowaldiya ha Timplo.

² Ket tubat ye poot la kanlan Pedro boy Juan, ta an-iadal la kanlan tatao a mabi-ay hilan uman ye nangamatey ulita nabi-ay yan uman ye Apo Jesus. ³ Kaya-bay dinakep la yay Pedro boy Juan boy litihen la hila po dayi, noba ulita andudumeglem yayna, impidiho la hilaynan bengat. Ket ihtew hilaynan nahdaan. ⁴ Noba agya wanabay man ye nalyadi kanla, malabong kanlan nakange nin in-adal nan Pedro ye namteg kanan Apo Jesus. Kaya-bay napahanan ye bilang lan lalakin namteg. Inumabot ya ha mangalimay libo.

⁵ Kabekahan, hilay mǎnguna, hilay tutoan Jujudio a mǎnungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin nan Moises, naytitipon hila ha banwan Jerusalem. ⁶ Kalamo la yay Anas a pinakapoon a padi boy hiyay Caifas, Juan, Alejandro, boy hilay kanayon po a papaltido nan pinakapoon a padi.

⁷ Impakwa la yay Pedro boy Juan. Ket tinepet la hila, "Way-omen yo nadyag yati? Hinyan kapalyadiyan o ngalan ye ginawi yo ha pamaitaah yo kanan lakin lumpo?"

⁸ Haanin, hiyay Pedro a naheb nin Ihpitudon Diah, nakibat ya kanla, "Anggalangen kon mǎnguna boy tutoan Jujudio a mǎnungkolan, ⁹ no anlitihen yo kayi haanin tungkol ha manged a dinyag mi kananyatin laki boy no way-omen yan nitaah, ¹⁰ katapulan yon matandaan boy hilay kaganaan a kapadiho tawon Israelita a yatin laki a nitaah a anti ihtin ampideng ha adapan yo, ket nitaah ya makauli ha kapalyadiyan nan Apo Jesu Cristo a taga Nazaret. Hiyabay ye impapako yon pinatay ha kodoh. Noba bini-ay na yan uman Apo Diah. ¹¹ Hiyay Apo Jesus ye andektan a dapah ha nahulat a Habi nin Diah,

'Hiyay dapah a ingkahwil yon mǎmaideng nin baey,

hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.'

¹² Homain ayaman a makapiligtah kantawo ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan hiyay Apo Jesus bengat a intubol nan Apo Diah ihti ha babe-luta."

¹³ Hilay mǎnungkolan, uli ha kakhawan nin nakem lan Pedro boy Juan a maghabi, nagtaka hila, ta tanda la a tao hilan bengat a maaypa boy ahe nag-adal. Noba nabalayan la hila a kalamo na hilan Apo Jesus hatew.

¹⁴ Noba homain hilan mahabi laban kanla. Ta hiyay lakin nitaah, anti ya ha adapan la a ampideng a katalig nan Pedro boy Juan. ¹⁵ Kaya-bay hilay mǎnungkolan, pinalwah la hila po ye Pedro boy Juan ha hilid a naytiponan la, ket naytongtong hila. ¹⁶ Hinabi la ha magha boy magha, "Hinyay diyagen tawo kanlan hilatin luwa katao? Agtawoynan maibudi a nakadyag hilan kapagtakaan, ta tanda laynan kaganaan a tatao ihti ha Jerusalem. ¹⁷ Haanin, tantowan tawo hilaynan ingat ta-omen layna itgen ye pangiadal la nin tungkol kanan Jesus ta-omen yayna ahe mitayak ye balita tungkol ha nalyadi."

¹⁸ Haanin, hilay mǎnungkolan, impadakit la yay Pedro boy Juan. Ket imbilin la, "Adi kawoyna bega maghabi o mangiadal nin tungkol kanan Jesus."

¹⁹ Noba nakibat yay Pedro boy Juan, "Thipen yo man no hinyay huhto ha pamilew nan Apo Diah. Humbongen mi kawo o hiyay Apo Diah? ²⁰ Ta no hikayin bengat, ahe malyadin ahe mi ipatanda ye tungkol ha nakit boy nange mi kanan Apo Jesus."

* 4:1 Hilay Saduseo, ahe hila ampamteg a mabi-ay yan uman ye taon natey. † 4:11 Kakanta 118:22.

11-22 Noba hilay mǎnungkolan, lalo la hilayna ingat binawalan a mangiadal. Labay la hila dayin paduhaan. Noba ahe la madyag, ta angkalimo hila kanlan tatao. Ta hilay kaganaan a tatao, ket ampanggalang hila kanan Apo Dioh uli ha kapagtakaan a nalyadi. Ta hiyay taon nitaah, ket maigit yan apatapo a taon a lumpo. Kaya-bay pinalihway la yaynay Pedro boy Juan.

Hiyay Pakigwang lan Mǎmteḡ

23 Ha napalihway hilaynan Pedro boy Juan, nag-udong hilayna kanlan kakatongno la kanan Apo Jesus. Ket hinabi lay hinabi lan mǎnguna a papadi boy tutoan Jujudio a mǎnungkolan. 24 Pamakange lan mǎmteḡ yafew, napaymamagha hilan nakigwang kanan Apo Dioh, a wanla, "Makapalyadiyan a Apo, hika ye namalhowa nin langit, luta, dagat boy kaganaan a anti kanla. 25 Makauli ha Ihipidito mo, impahabi mo kanan Poon David a toa mi a mǎghilbi mo ye wanae, 'Hilay aliwan Judio, angkapoot hilan tubat.

Ket hilay Jujudio, ampanghip hilan manyag nin homain hilbi.

26 Ket hilay popoon boy mǎnungkolan ihti ha babe-luta, naghadya boy naymamagha hilan makilaban kanan Apo Dioh boy kanan Cristo a pinili na.[‡]

27 Apo, natupad ana ye impahabi mo kanan Poon David hatew. Ta ihti ha Jerusalem, hiyay Gobilnadol Herodes Antipas, hiyay Gobilnadol Pilato, hilay Jujudio boy aliwan Judio, ket naymamagha hilan ihip a mamatey kanan Mǎghilbi mo a hiyay Apo Jesus a pinili mo a Cristo. 28 Ket uli ha kapalyadiyan boy kalabayan mo, nadyag lay nabuyot moynan monikala. 29 Ket haanin, Apo, bilewen mo! Antantowan la kayi. Kaya-bay haglapan mo kayi a mǎghilbi mo ta-omen mi maipahulunga a homain limo ye pangipatanda min Habi mo. 30 Biyan mo kayin kapalyadiyan a mamaitaah nin hahakit lan tatao boy makadyag nin kapagtakaan boy pagkakitan makauli ha ngalan nan Mǎghilbi mo a pinili mo a hiyay Apo Jesus."

31 Pangayadi lan nakigwang, naeyeg ye baey a ampaytiponan la. Ket naheb hilan kaganaan nin Ihipiditon Dioh. Ket homain hilaynan limo a nangiadal nin Habi nin Dioh.

Hiyay Payhaglap lan Mǎmteḡ

32 Haanin, hilay kaganaan a mǎmteḡ nan Apo Jesus, napaymamagha hilan ihip boy nakem. Ahe hilayna ampay-iimot, ta hiyay bandi nin magha, ket bandi laynan kaganaan. 33 Ket hilay aapohtol nan Apo Jesus, main hilan kapalyadiyan a ampamapteg nin tungkol ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesus boy luboh ye kangedan nan Apo Dioh kanlan kaganaan a ampamteḡ kanan Apo Jesus. 34 Homain ampagkakulang kanlan mǎmteḡ, ta hilay main luta o main baey, inlako la. Ket hiyay napaglakoan la, 35 in-ibyay la kanlan apohtol nan Apo Jesus. Ket hilay aapohtol met, indakay la ye pilak a napaglakoan ha matapul nin balang magha kanlan mǎmteḡ.

36 Wanabay met ateed ye dinyag nan Jose a lahi nan Levi a taga alipoteh nin Cyprus. Hiyay Jose, pinangalanan la yan Bernabe nin aapohtol a hiyay labay habiyen, "mamapakhaw nakem." 37 Inlako nay luta na. Ket hiyay napaglakoan na, in-ibyay na kanlan aapohtol.

5

Hiyay Ananias boy Safira

[‡] 4:26 Kakanta 2:1-2.

¹ Main met miahawan naglako nin luta la. Hiyay ngalan nan laki, Ananias, ket hiyay ahawa na, Safira. ² Noba hiyay napaglakoan la, binawahan nan Ananias ha kamatandaan nan ahawa na. Ket hiyay napatla, inlakew nan Ananias kanlan aapohtol. Ket hinabi na kanla, “Yati ye napaglakoan mi.” ³ Noba hinabi nan apohtol Pedro kana, “Ananias, taket ta napataling ka kanan Satanas? Nagtago ka ha Ihpidoon Dioh, ta binawahan moy napaglakoan yon luta yo. ⁴ Ha ahe mo po nailako ye luta yo, aliwa nayi a hikay nagkonin? Ha nailako moyna, aliwa nayi a konin mo met ateed ye napaglakoan mo? Taket ta naihipan mo po ye magtago? Nagtago ka, aliwan ha tao, no aliwan kanan Apo Dioh.”

⁵⁻⁶ Pamakange nan Ananias ye hinabi nan Pedro, napuang yan natey. Haanin, hinaleyan la yan nangaanon bayontao ye bangkay nan Ananias. Ket pinutot laya haka la yan inlakew in-ilbeng. Kaganaan a tataon nakange nin nalyadi kanan Ananias, ket nalimowan hilan tubat.

⁷ Pangalabah nin tatloy odah, hiyay Safira a ahawa nan Ananias, nilumateng ya met. Homain yan kamatandaan ha nalyadi kanan Ananias. ⁸ Hinabi nan Pedro kanan Safira, “Kahihiyati nayi ye napaglakoan yo nin luta yo?”

Nakibat yay Safira, “Awo, yabay-in bengat ye napaglakoan mi.”

⁹ Hinabi nan Pedro kana, “Taket ta napaykahundoan yon miahawa a huboken ye Ihpidoon Dioh? Bilewen mo! Anti hilayna ha ilwangan ye bayontao a nangilbeng kanan ahawa mo. Ket hapwatan laka met a ilbeng.”

¹⁰ Ket kananyatew met ateed, napuang yan natey ye Safira ha adapan nan Pedro. Ha nilumoob hilaynay bayontao, nakit la a natey yaynay Safira. Kaya-bay hinapatwat la yan in-ilwah. Ket in-ilbeng laya met ha talig nan ahawa na. ¹¹ Ket nalimowan hilan tubat ye kaganaan ha pangkat nin māmteḡ boy hilay kaganaan a nakabalita.

Hiyay Malabong a Kapagtakaan a Nalyadi

¹² Hilay aapohtol, malabong a pagkakitan boy kapagtakaan ye didinyag la ha adapan lan tatao makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket hilay kaganaan a māmteḡ, lanang hilan ampaytipon ha Balkon nan Solomon ha Timplo. ¹³ Hilay ahe ampamteḡ kanan Apo Jesus, agya ambihaen la hilay māmteḡ, angkalimo hilan makitipon kanla. ¹⁴ Wanabay man, anlumabong po ateed ye bilang lan lalaki boy babayin ampamteḡ kanan Apo Jesus. ¹⁵ Ket uli ha kapagtakaan a andiyagen lan apohtol nan Apo Jesus, hilay tatao ihtew, kingwa la hilay ampaghakit. Ket inlakew la hila ha gilid nin dān. Impaida la hila ha apay ta-omen ha pagdān nan Pedro, agya maaninowan na hilan bengat, ket mitaah hila. ¹⁶ Main po malabong a tataon nilumateng ha banwan Jerusalem a nangibat ha binabadiyo. Ampangilakew hilan ampaghakit boy tataon hinelpa nin maloke a ihpidito. Ket nitaah hilan kaganaan.

Hiyay Pangipaloke kanlan Aapohtol

¹⁷ Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy hilay kalalamoan na a kabilang ha pangkat nin Saduseo, ket angkaibeg hilan tubat kanlan aapohtol nan Apo Jesus. ¹⁸ Kaya-bay impadakep la hila boy impapidiho. ¹⁹ Noba ha madeglem, nilukatan nin anghil nan Apo ye ilwangan nin pidihowan. Ket in-ilwah na hilay aapohtol. Hinabi na kanla, ²⁰ “Makew kawo ha Timplo boy ipatanda yo kanlan tatao ye tungkol ha bayon bi-ay a an-ibiyay nan Apo Dioh.” ²¹ Hinumbong lay hinabi nin anghil. Kaya-bay ha mahda ana, nakew hilayna ha mahlang nin Timplo. Ket inadalan la hilay tatao.

Haanin, hiyay pinakapoon a padi boy kalalamoan na, impadakit la hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ta-omen hila maytotongtong. Nangitubol hilan mangwa kanlan apohtol a anti ha pidihowan. ²² Noba ha niabot hilayna ihtew, ahe hilaynay apohtol. Kaya-bay nag-udong hila ha Panuhgaan lan Jujudio. Ket imbalita la kanla, ²³ “Ha niabot kayi ha pidihowan, nakit mi a nakakandado po ye iilwangan. Ket hilay gowaldiya, anti hila ihtew ha iilwangan. Noba ha nilukatan mi, homain kayinan nakit a tao ha loob!” ²⁴ Pamakange lan mānguna a papadi boy hiyay kapitan lan gowaldiya ha Timplo ye hinabi la, nagtaka hila boy ahe la makwan ihipen no hinay nalyadi kanlan aapohtol.

²⁵ Haanin, main maghay lakin nilumateng a nangibalita kanla, “Man-linge kawo! Hilay tataon impapidiho yo, anti hilayna ha Timplo a ampangiadal kanlan tatao.” ²⁶ Ket hiyay kapitan boy hilay gowaldiya na, tampol la hilan nilakew ye aapohtol ha Timplo. Ket dinakep la hilan uman. Noba ahe la hila pinahakitan, ta angkalimo hila a taponen la hilan dapah nin tatao.

²⁷ Haanin, hiyay kapitan boy hilay gowaldiya, inlakew la hilay aapohtol ha Panuhgaan lan Jujudio. Ket hiyay pinakapoon a padi, hinabi na kanla, ²⁸ “Impahehpet min imbilin kanyo a adi kawoyna mangiadal nin tungkol kanan Jesus! Noba haanin, bilewen yoy dinyag yo! Nitayak ana ha Jerusalem ye in-adal yo boy hikayi po ye ambadaan yon namatey kanan Jesus!”

²⁹ Nakibat yay Pedro boy kalalamoan na a aapohtol, “Hiyay Apo Dioh ye katapulan min humbongen, aliwan tao. ³⁰ Pinatey yo yay Apo Jesus ha impapako yoya ha kodoh. Noba bini-ay na yan uman Apo Dioh a anggalangen lan nangaunan tutoa tawo. ³¹ Indangal na yan Apo Dioh ye Apo Jesus boy pinaikno naya ha dapit wanan na bilang Poon boy Māngiligtah ta-omen hikitawon Jujudio, ket mabyayan nin panaon a maghehe boy mapatawad ye kakahalanan tawo. ³² Mapapategan mi hilatin kaganaan a nalyadi kanan Apo Jesus. Ket aliwan bengat hikayi, no aliwan ampapategan na met Ihipiditon Dioh a in-ibiyay nan Apo Dioh ha kaganaan a ampanumbong kana.”

³³ Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ye hinabi lan Pedro, napoot hilan tubat. Ket labay la hilan pateyen. ³⁴ Noba nideng yay Gamaliel a kalalamoan la a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Magha yan Pariseo, maihtodo nin Bibilin boy an-igalang ya nin kaganaan a tatao. Ket impailwah na hila po dumali ye aapohtol. ³⁵ Pamakailwah lan aapohtol, hinabi nan Gamaliel kanlan kalalamoan na, “Hikawon kapadiho kon Israelita, pakaihipen yo po a manged no hinay diyagen yo kanlan hilatin tatao, ta maka magkamali kawo. ³⁶ Hatew, main taon nagngalan Teudas a ampaglambong a makhaw yan poon boy main yan apat a gatoh a mānubong. Noba ha napatey ya, ket napaykatak-katak hilay mānubong na angga ha naahe hilayna. ³⁷ Pangalabah yatew, ha panaon anan pagpalihta nin tatao, main ana man tao a nagngalan Judas a taga plobinhiyan Galilea. Nakahagyat yan mānubong na ta-omen lumaban ha gobilno. Noba ha napatey yayna, ket napaykatak-katak hilay mānubong na. ³⁸ Kaya-bay hiyay mahabi ko kanyo, adi tawo hilaynan pakibalabalaan boy paolayan tawo hilaynan bengat. Ta no hiyay andiyagen la boy an-iadal la ket nangibat bengat ha tao, makatak ya met ateed. ³⁹ Noba no nangibat kanan Apo Dioh, ahe yo hila mapatgen. Ket lumtaw kitawo po a angkalabanen tawo yay Apo Dioh.” Kaya-bay hinumbong lay hinabi nan Gamaliel.

⁴⁰ Impakwa la hilay aapohtol. Ket impalatiko la hila haka la hilan binawalan a mangiadad uman nin tungkol kanan Apo Jesus. Pangayadi, pinalihway la hilayna.

⁴¹ Haanin, inumalih hilaynay aapohtol ha Panuhgaan lan Jujudio. Angkaaliket hila, ta impaluboh nan Apo Dioh a magdiha hilan pamadingey uli ha panumbong la kanan Apo Jesus. ⁴² Minamangaamot hilan ampakew ha Timplo boy pahulong ye pamaebyaey lan pangiadad boy pangipatanda nin Manged a Balita a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

6

Hiyay Pamili nin Pitoy Lalakin Māmaala

¹ Kananyatew a panaon, ha anlumabong hilaynay mānubong nan Apo Jesus, hilay Jujudion ampaghabin Griego, nagdiklamo hila laban kanlan Jujudion ampaghabin Hebreo. Ta hilay babayin bawo a ampaghabin Griego, angkapaolayan hilayna ha pangitayak nin pamangan ha minamangaamot. ² Kaya-bay hilay labinluway apohtol, impadakit la hilay kaganaan a mānubong. Ket hinabi la kanla, "Aliwan manged a paolayan mi ye pangipatanda nin Habi nin Dioh ta-omen bengat manguna ha pangitayak nin pamangan. ³ Kaya-bay kakatongno, mamili kawon piton lalaki kanyo a ambihaen lan tatao, naheb nin Ihpiditon Dioh boy madunong. Hilabay ye pabaalaen tawo ha pangitayak nin pamangan. ⁴ Ket hikayi met, ikamihan mi ye panaon mi ha pamakigwang boy pangipatanda nin Habi nin Dioh."

⁵ Hilay kaganaan a māmteg ihtew, nalabayan lay hinabi lan apohtol. Ket pinili la yay Esteban a maghay taon main maghen a pamteg boy naheb nin Ihpiditon Dioh. Pinili laya met ye Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, boy hiyay Nicolas a taga Antioquia. Hiyay Nicolas, aliwa yan Judio noba napahumbong ya ha pamteg lan Jujudio. ⁶ Ket hilayatin napili a lalaki, in-adap la hila kanlan apohtol. Ket hilay aapohtol, impalanto lay gagamet la kanla boy impakigwang la hila bilang pagkakitan a binyanan la hilan katungkolan.

⁷ Kaya-bay hiyay Habi nin Dioh, ket nitayak ya ha kanayon a lulugal. Ha banwan Jerusalem, anlumabong hilan anlumabong ye mānubong nan Apo Jesus boy malabong met kanlan papadi lan Jujudio ye namteg kanan Apo Jesus.

Hiyay Pagkadakep nan Esteban

⁸ Haanin, hiyay Esteban, binyan na yan Apo Dioh nin kangedan boy kapalyadiyan. Kaya-bay malabong a kapagtakaan boy pagkakitan ye dinyag na ha adapan lan tatao. ⁹ Noba main tataon nakingatngat kanan Esteban. Ibat hila ha pāytiponan lan Jujudio a anhabtan Pangkat nin Tataon Pinalihway. Ket hilay kanayon kanla, taga Cirene, taga Alejandria, taga Cilicia boy main po taga Asia. ¹⁰ Noba ahe la yan mahambot ye Esteban, ta binyan na yan Ihpiditon Dioh nin kadunongan.

¹¹ Kaya-bay nangupa hilan ano kataon maghabin katagowan laban kana, a wanla, "Nange mi yay Esteban a ampaghabin magloke laban kanan Moises boy kanan Apo Dioh!"

¹² Uli ha hinabi la, naatay hilan mapoot kanan Esteban ye tatao, hilay tutaon Jujudio a mānungkolan boy hilay mamaihtodo nin Bibilin. Ket dinakep la yan inlakew ye Esteban ha Panuhgaan lan Jujudio. ¹³ Haanin, nangiadap hilayna man nin nangaanon katao a maghabin katagowan laban kanan Esteban. Hinabi la, "Yatin tao, lanang yan ampaghabin

maloke laban ha Timplo nan Apo Dioh boy laban ha Bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises. ¹⁴ Nange mi a hinabi na a hiyay Timplo tawo, ket agwaten na kanon Jesus a taga Nazaret boy umanen nay kaugalian a naiknaan tawo kanan Moises.” ¹⁵ Ket hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, pinudek la yay Esteban. Ket nakit la a hinumnag ye lupa na a ba-mun lupan maghan anghil.

7

Hiyay Pangipalinaw nan Esteban

¹ Haanin, hiyay pinakapoon a padi, tinepet na yay Esteban, “Peteg laweh yatin anhabiyen la tungkol kammo?”

² Nakibat yay Esteban, “Hikawon kakatongno ko boy tutoa ko, leng-en yoy habiyen ko. Hatew, hiyay toa tawon Abraham, bayo ya nakew ha banwan Haran, napakit ya kana ha Mesopotamia ye makapalyadiyan a Dioh, ³ a wana, ‘Lakwanan moy lugal mo boy hilay papaltido mo. Ket makew ka ha lugal a ipakit ko kammo.’* ”

⁴ “Kaya-bay inumalih yay Abraham ha lugal lan Caldeo, ket nakew yan kinumonin ha banwan Haran. Ha natey yaynay bapa na, intubol na yan Apo Dioh ihti ha lugal a angkunaan tawo haanin. ⁵ Kananyatew a panaon, hiyay Abraham, agna ya po binyanan Apo Dioh nin agya makandin pahen bengat nin luta. Noba impangako nan Apo Dioh kana a yatin lugal ye ibyay na kana boy kanlan lalahi na, agya homain ya po anak kananyatew. ⁶ Hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Hilay lalahi mo, ket kumonin hila lano ha kanayon a lugal. Ket maipoh hila lano ihtew boy mapatiyatiyaan ha loob nin apat a gatoh a taon. ⁷ Noba hilay tataon mangipoh kanla, ket paduhaan ko hila. Pangayadi, alihan la yatew a lugal boy mag-udong hilayna ihtin lugal. Ket ihtibay la kon galangen.’ ⁸ Ket bilang pagkakitan nin kahundoan nan Apo Dioh kanla, imbilin na a katapulan tulien ye kaganaan a laki. Kaya-bay ha nianak yay Isaac, tinuli na yan Abraham ha ikawalon mangaamot. Wanabay met ateed ye dinyag nan Isaac kanan Jacob a anak na. Boy wanabay met ye dinyag nan Jacob kanlan labinluwan aanak na a nangibatan nin lahi tawon Jujudio.”

⁹⁻¹⁰ “Haanin, hiyay Jose a magha kanlan labinluwan lalakin aanak nan Jacob, ket kinaibegan la yan kakatongno na. Inlako laya kanlan tataon māgpanapulan. Ket inlakew laya ha Egipto. Ket ihtew yan naipoh. Noba hiyay Jose, anlamoan na yan Apo Dioh boy hinaglapan naya ha kaganaan a pamaidap a angkadihaan na. Binyanan naya po Apo Dioh nin kadunungan. Kaya-bay kinaaliket na yan Paraon a Poon ha nahyon Egipto. Ket dinyag na yan mamaala ha Egipto boy ha kaganaan a kabandiyan na.”

¹¹ “Haanin, nagkamain nin bitil boy angkaidapan hilaynan tubat ye tatao ha Egipto boy ha Canaan. Ket hilay pamilya nan Jacob a nangaunan tutoa tawo, homain hilaynan mapangwaan nin pamangan. ¹² Ha nabalitaan nan Jacob a malabong ye pamangan ha Egipto, intubol na hilay aanak na a nangaunan tutoa tawo a manaliw nin pamangan ihtew. Yati ye unan pamakew la ha Egipto. Noba ahe laya nabalayan ye Jose a katongno la. ¹³ Ket ha ikalwan pamakew la ihtew, napabalay yaynay Jose kanlan kakatongno na. Ket hiyay Poon Faraon, natandaan na ye tungkol ha pamilya nan Jose. ¹⁴ Pangayadi, hiyay Jose, impadakit na yay Jacob a bapa

* 7:3 Genesis 12:1.

na, dayon papamilya na. Pitompo boy lima hilan mitapamilya. ¹⁵ Kaya-bay hiyay Jacob boy pamilya na a nangaunan tutoa tawo, nakew hilan kinumonin ha Egipto angga ha matey hila. ¹⁶ Ket hiyay babangkay la, inuli la ihti ha lugal tawo. Ket in-ilbeng laya ha Shekem ha pangilbengan a hinaliwan nan toa tawon Abraham hatew kanlan aanak nan Hamor.”

¹⁷ Hinabi na po nin Esteban, “Ket ha madanon na yaynan tupaden Apo Dioh ye pangako na kanan Abraham, anlumabong hilan anlumabong ye nangaunan tutoa tawo ha Egipto. ¹⁸ Haanin, nahagiliyan ye poon ha Egipto. Ket yatin bayon poon, homain yan kamatandaan nin tungkol kanan Jose. ¹⁹ Ket yatin poon, tinalingo boy pinatiyatiyaan na hilay nangaunan tutoa tawo. Boy pinilit na hilan itapon ye oongi la ta-omen hila matey.”

²⁰ “Ket kananyatew a panaon, in-anak yay Moises a kinaaliketnan nan Apo Dioh. Tatloy bowan la yan hinayhay nin tutoa na ha baey la. ²¹ Noba ha napilit hilaynan manlakwan kana, kingwa na yan babayin anak nan Poon boy hinayhay na yan ba-mon hadili nan anak. ²² Napag-adalan nan Moises ye kaganaan a kadunongan lan Egipsio. Ket nag-ilyadi yan magaling ha paghabi boy ha panyag.”

²³ Hinabi na po nin Esteban, “Ha magtaon yaynan apatapo ye Moises, naihipan na hilan kewahan ye kapadiho nan Israelita. ²⁴ Ha anti yayna ihtew, nakit na yay maghan kapadiho nan Israelita a an-apiyan nin maghan Egipsio. Nilakew na yan tinageman ye Israelita. Ket pinatey na yay Egipsio bilang pangibae na kana. ²⁵ Nabaan nan Moises a mabalayan la yan kapadiho nan Israelita a hiyabay ye gawien nan Apo Dioh a mamalihway kanla. Noba ahe la met natalohan. ²⁶ Kabekahan, nalatngan na hilan ampay-away ye luwan Israelita. Labay na hilan paykahundoen. Kaya-bay hinabi na kanla, ‘Padiho kawon Israelita, taket ta ampay-away kawo?’ ²⁷ Noba hiyay taon ampangapi ha kapadiho nan Israelita, intudon na yay Moises boy hinabi na, ‘Ayay namyay kammo nin katulidan a manakop boy manuhga kammi?’ ²⁸ Labay moko met nayi a pateyan a omen ha dinyag mo kanan Egipsio naapon?’ ²⁹ Pamakange nan Moises yatew, tinumakah ya. Ket nakew ya ha lugal a anhabtan Midian. Kinumonin ya ihtew bilang dayohan. Ket ihtew yaynan nangahawa boy nagkaanak nin luway laki.”

³⁰ Hinabi na po nin Esteban, “Pangalabah nin apatapo a taon, legan anti yay Moises ha wangwang ha haley nin Mapantay nin Sinai, napakit ya kana ye maghay anghil ha mahipok a poon-kayon andumlag. ³¹ Pamakakit nan Moises, nagtaka ya. Kaya-bay hinaleyan na ta-omen na yan pakabilewen. Ha mahaley yayna, nange nay bihnga nan Apo a ampaghabin wanae, ³² ‘Hikoy Dioh lan nangaunan tutoa mon Abraham, Isaac, boy Jacob.’ Pamakange nan Moises, namigpig ya uli ha tubat a limo na boy agna yaynan binilew. ³³ Hinabi nan Apo Dioh kana, ‘Alihen moy ihtiping mo, ta lugal ko ye antukdoan mo. ³⁴ Angkakit ko ye pamaidap kanlan tatao ko ha Egipto boy angkange ko met ye aleng-eng la. Kaya-bay inumaypa ako ta-omen ko hila iligtah. Haanin, maghadya ka, ta itubol katan mag-udong ha Egipto.’ ”

³⁵ Hinabi na po nin Esteban, “Hiyay Moises, ket hiya ye ingkahwil lan kapadiho nan Israelita ha hinabi la, ‘Ayay namyay kammo nin katulidan a manakop boy manuhga kammi?’ Noba agya wanabay man, makauli ha haglap nin anghil nin Dioh a nakit na ha mahipok a poon-kayon andumlag, ket hiyay Moises met ateed ye intubol nan Apo Dioh a manakop boy mangiligtah kanlan Israelita. ³⁶ Hiyay Moises ye nangilwah kanlan

Israelita ha Egipto. Malabong ye kapagtakaan boy pagkakitan a dinyag na ha Egipto, ha Dagat a Matibya boy ha wangwang a dinanan la ha loob nin apatapo a taon. ³⁷ Hiyabay met ateed ye naghabi kanlan kapadiho nan Israelita, 'Hiyay Apo Dioh, mamili ya ha lahi yo nin maghan podopita a omen kangko.' ³⁸ Ha paytitipon lan nangaunan tutoa tawo ha wangwang, hiyay Moises met ateed ye namietan kanlan tatao kanan anghil a nakitongtong kana ihtew ha Mapantay nin Sinai. Hiyabay met ye nananggap nin Habi nin Dioh a ampakaibay bi-ay ta-omen na met ibyay kantawo."

³⁹ Hinabi na po nin Esteban, "Noba ha nagbuyot yay Moises ha mapantay, ahe la yayna anhubongen nin nangaunan tutoa tawo, no aliwan ingkahwil la yayna boy labay la po ye mag-udong ha Egipto.

⁴⁰ Kaya-bay legan anti yay Moises ha Mapantay nin Sinai, hinabi la kanan Aaron, 'Idiyagan mo kayin dioh a manguna kammi, ta ahe mi tanda no hinyaynay nalyadi kananyatew a Moises a nangilwah kammi ha Egipto.'

⁴¹ Kaya-bay nanyag hilan diohdiohan a kadih oybon baka. Pangayadi, nanapo hilan aayop. Ket hinagpaan laya boy pinagpihtaan la yay dinyag nin hadili lan gagamet. ⁴² Ulin yatew, tinalingukolan na hilaynan Apo Dioh boy pinaolayan na hilaynan manggalang ha mangaamot, bowan, boy bibitoen. Ket nalyadi ye inhulat lan popodopita a wanae,

'Hikawon Israelita, ha loob nin apatapo a taon

a anti kawo ha wangwang,

nangihaga kawon nakahinadi a didigalo boy hinapo a ayop,

noba aliwan hiko ye hinagpaan yo.

⁴³ Pikakaget yo ye toldan panggalangan kanan Molec a diohdiohan boy hiyay kadih bitoen nan diohdiohan yon Refan.

Dinyag yo hilatew ta-omen yo hila galangen.

Kaya-bay itaboy katawo ha matataang po nin nahyon Babilonia.' ^{††}

⁴⁴ Hinabi na po nin Esteban, "Hilay nangaunan tutoa tawo, ha anti hila po ha wangwang, pikakaget lay Toldan Panggalangan a pagkakitan a anti yay Apo Dioh kanla. Dinyag la yay Toldan Panggalangan a omen ha imbilin nan Apo Dioh kanan Moises boy omen ha palano a impakit na kana.

⁴⁵ Ha natey yaynay Moises, hiyay Josue ye kahagili na a manguna kanlan nangaunan tutoa tawo. Yatew a Toldan Panggalangan, ket pikakaget la ha hakopen laynay lugal a impangako nan Apo Dioh pangayadi na hilan intaboy Apo Dioh ye tataon angkumonin ihti hatew. Ket nikakaanti ya ihti ye Toldan Panggalangan angga ha panaon nin pamoon nan David.

⁴⁶ Naaliket yay Apo Dioh kanan David. Kaya-bay inawok nan David kana a palubohan na dayin mangipaideng nin Timplo nan Apo Dioh ta-omen ihtew hilayna manggalang kana ye kaganaan a lalahi nan Jacob. ⁴⁷ Noba agya naaliket yay Apo Dioh kanan David, ahe na yan pinalubohan, no aliwan hiyay Solomon a anak na ye nangipaideng nin Timplo."

⁴⁸ "Agya wanabay man, hiyay Katatagayan a Dioh, ahe ya angkumonin ha baey a dinyag nin tao. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh makauli ha podopita na,

⁴⁹ 'Ampikno akon ampanakop ha langit.

Ket hiyay babe-luta ye tukdoan nin bibitih ko.

Kaya-bay agya hinyaman a baey a diyagen yo, ket ahe ako mihadang.

Homain lugal a malyadi kon pagpainawaan.

⁵⁰ Aliwa nayi a hikoy nanyag nin kaganaan a babagay?' "

[†] 7:43 Amos 5:25-27.

⁵¹ Hinabi na po nin Esteban kanlan tatao ha Panuhgaan lan Jujudio, “Peteg a mabyang ye ō yo! Ba-mo kawon aliwan Judio a ahe ampamteg kanan Apo Dioh boy ahe yo labay leng-en ye habi na. Padiho kawon bengat kanlan nangaunan tutoa yo, ta lanang yon angkuntadaen ye Ihipiditon Dioh. ⁵² Ha kapanaan lan nangaunan tutoa yo, homain podopita a ahe la impaloke. Ket hilay nangipatanda nin tungkol ha panlumamateng nan ‘Matoyong a Māghilbi,’ pinatey la hila met. Ket ha nilumateng yay Apo Jesus, hikawo ye nangiopit boy namatey kana. ⁵³ Hikawo ye tataon nakatanggap nin Bibilin a in-ibiyay nan Apo Dioh makauli ha anghil na. Noba ahe yo met hinumbong.”

Hiyay Panapon la nin Dapah kanan Esteban

⁵⁴ Pamakange lan tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ye hinabi nan Esteban, ket napoot hilan tubat kana boy ampanginaet hilayna. ⁵⁵ Noba hiyay Esteban a naheb nin Ihipiditon Dioh, tinumangal ya ha langit. Ket nakit nay kahnagan nan Apo Dioh boy nakit na yay Apo Jesus a ampideng ha dapit wanan nan Apo Dioh. ⁵⁶ Ket hinabi na kanla, “Bilewen yo. Angkakit kon nalukatan ye langit boy angkakit ko yay Apo Jesus a in-Anak nin Tao a ampideng ha dapit wanan nan Apo Dioh.”

⁵⁷ Haanin, hilay tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, nangha hila boy pinedengan lay talinga la, ta ahe la labay leng-en ye anhabiyen nan Esteban. Ket nayngingidlan hilan nandawohong kana. ⁵⁸ Ket ingguloy la yan in-ilwah ha banwa haka laya tinatapon nin dadapah. Ket hilay nanihtigoh nin katagowan, imbantak lay kepkep la ha aphayan nin bayontao a nagngalan Saulo.

⁵⁹ Legan antaponen la yan dapah ye Esteban, ampakigwang ya, a wana, “Apo Jesus, tanggapen moy kalelwa ko.” ⁶⁰ Pangayadi, nanalimukod ya boy nangha ya, a wana, “Apo, patawaden mo hila ha kahalanan a andyagen la kangko.” Ket pangahabi na yatew, natey yayna.

8

¹⁻² Hiyay Esteban, in-ilbeng la yaynan tataon main limo kanan Apo Dioh. Ket tubat ye pangandang la kana.

Hiyay Pangipaloke nan Saulo ha Pangkat lan Māmteḡ

Paibat kananyatew a mangaamot, nandugina ye tubat a pangipaloke ha pangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem. Kaya-bay nangaitayak hilay māmteḡ ha kaganaan a lulugal ha plobinhiyan Judea boy Samaria. Hilay aapohtol nan Apo Jesus bengat ye nabantak ha Jerusalem. Hiyay Saulo, inumayon ya ha pamatey kanan Esteban. ³ Ket ampaghehpetan nan damaen ye pangkat lan māmteḡ. Kaya-bay ampamaey-baey yan mandakep kanlan māmteḡ. Ket an-iguloy na hilan ipapidiho, laki man o babayi.

Hiyay Nangipatanda nin Manged a Balita ha Samaria

⁴ Haanin, hilay māmteḡ a nangaitayak, ket impatanda lay Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus ha agya way-ihtew a lulugal a nilakew la. ⁵ Ket hiyay magha kanla a nagngalan Felipe, nilumuhan ya ha maghay banwa ha Samaria. Ket impatanda nay tungkol kanan Cristo. ⁶ Ket hilay tatao ihtew, pamakange la nin hinabi nan Felipe boy pamakakit la nin kapagtakaan a dinyag na, nanlenge hilan manged kana. ⁷ Ta hilay mangaloke a ihpidito, ha pinaalih na hilan Felipe, angkumulih hilan

inumulih kanlan tatao. Malabong met ye lulumpo boy pipilay a pinaitaah na. ⁸ Kaya-bay angkaaliket hilan tubat ye tatao nin yatew a banwa.

⁹ Haanin, main met laki ihtew a nagngalan Simon. Nabuyot la yayan ampagtakaan nin taga Samaria, ta māghalimangka ya. An-ilambong na a main yan kapalyadiyan. ¹⁰ Ket hilay kaganaan a tatao nin yatew a banwa, maidap man o mabatnang, ket nanlengge hilan manged kana. Hinabi la, “Yatin tao ye kapalyadiyan nin Dioh a anhabtan Makhaw a Kapalyadiyan.” ¹¹ Ket ulita nabuyot na hilaynan pinagtaka ye tatao ha kagalingan nan maghalimangka, ket ampanlengge hilan manged kana. ¹² Noba ha impatanda nan Felipe kanla ye Manged a Balita tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo, ket namteg hila boy napabawtihmo, lalaki man o babayi. ¹³ Agya hiyay Simon, namteg ya met kanan Apo Jesus. Napabawtihmo ya boy nakilakew yaina kanan Felipe. Ampagtaka yan tubat ha kapagtakaan boy pagkakitan a andiyagen nan Felipe.

¹⁴ Haanin, hilay aapohtol a anti ihtew ha Jerusalem, ha nabalitaan la a tinanggap lan tatao ha Samaria ye Habi nin Dioh, intubol la yay Pedro boy Juan ihtew. ¹⁵ Ha nilumateng hilayna ihtew, impakigwang la hilay māmteḡ ta-omen laya met matanggap ye Ihpiditon Dioh. ¹⁶ Ta agya nabawtihmowan hilayna ha ngalan nan Apo Jesus, ket ahe la po natanggap ye Ihpiditon Dioh. ¹⁷ Ket ha impalonto lan Pedro boy Juan ye gamet la kanlan māmteḡ, natanggap la ye Ihpiditon Dioh.

¹⁸ Nakit nan Simon a natanggap lay Ihpiditon Dioh makauli ha pangipalonto lan aapohtol nin gagamet la ha ō lan tatao. Kaya-bay an-iamlog nay pilak na kanlan Pedro boy Juan. ¹⁹ Boy hinabi na, “Biyang yoko met nin wanabay a kapalyadiyan ta-omen agya ayaman a pangipalontowan kon gamet ko, ket matanggap na met ye Ihpiditon Dioh.”

²⁰ Noba hinabi nan Pedro kana, “Mipalakew ka dayi ha kapaduhaan a homain anggaan kalamban moy pilak mo! Ta nibaan mon mabyayan kan kapalyadiyan nan Apo Dioh makauli ha an-iamlog mo. ²¹ Homain kan pakibalabalaan ha andiyagen mi, ta madinat ye ihip mo ha pamilew nan Apo Dioh. ²² Kaya-bay paghehean mo ye maloke a tikih mo boy makigwang ka kanan Apo Dioh a patawaden naka dayi. ²³ Ta nakit ko a angkaibeg kan tubat boy ipoh na kan kahalanan.”

²⁴ Ket hinabi nan Simon kanan Pedro boy Juan, “No malyadi, ipakigwang yoko kanan Apo Dioh ta-omen ko ahe madihaan ye hinyaman kanlan hilatew a hinabi yo.”

²⁵ Pangayadi lan mamapteḡ nin tungkol kanan Apo Jesus boy nangipatanda nin habi na, ket nag-udong hilayna ha Jerusalem. Ket ha pag-udong la, impatanda la met ye Manged a Balita ha angkadanan la a babadiyo nin Samaria.

Hiyay Pangipatanda nan Felipe nin tungkol kanan Apo Jesus ha maghay Mānungkolan a taga Etiopia

²⁶ Ha maghay mangaamot, main maghay anghil nin Dioh ye napakit kanan Felipe, a wana, “Makew kan tampol ha dapit abagatan. Humbongen moy dān a palakew ha banwan Gaza paibat ha banwan Jerusalem.” Yatin dān, ket ahe ana minga angkadanan haanin. ²⁷⁻²⁸ Kaya-bay hiyay Felipe, tampol yayan nakew ha dān. Ket natamulaw naya ihtew ye mānungkolan a taga Etiopia. Yatin laki, ket matagay ye katungkolan na, ulita hiyabay ye māngihinop nin kabatnangan nin Candace. Hiyay Candace ye reyna ha Etiopia. Yatin mānungkolan, ket ibat ya ha Jerusalem

a nanggalang kanan Apo Dioh boy ampuli yayna a nakalugan nin kaliha. Ket legan angkumodang yay kaliha na, ambahaen nay libdo a impahulat nan Apo Dioh kanan podopita Isaias. ²⁹ Haanin, hinabi nan Ihipiditon Dioh kanan Felipe, “Kokaynan makiadaad kana.”

³⁰ Kaya-bay hiyay Felipe, nayew yan nakiadaad ha kaliha. Ket nange na yay mánungkolan a ampamaha nin libdo a impahulat kanan podopitan Isaias. Ket tinepet na yan Felipe, “Angkatalohan mo laweh ye ambahaen mo?”

³¹ Nakibat yay mánungkolan, “Ahe! Way-omen ko nayi matalohan no homain met mangipalinaw kangko?” Haanin, hinagyat na yay Felipe a lumugan. Ket pinaikno naya ha talig na. ³² Yati ye pahen nin naihulat a Habi nin Dioh a ambahaen nan mánungkolan, “Ba-mo yan tupa a an-ilakew ha panapoan
o oybon tupa a mal-em anan bengat
legan an-udogan laya.

³³ Pinading-eyan laya boy aliwan matoyong ye in-uhga la kana. Homain makaihabi nin tungkol ha lahi na, ta pinatey laya.”*

³⁴ Hinabi nan mánungkolan kanan Felipe, “Habiye mo man kangko no hinyay andektan nan podopitan Isaias, hiyay hadili na o kanayon a tao?” ³⁵ Kaya-bay impaibat kananyatin pahen nin naihulat a Habi nin Dioh, impatanda nan Felipe kana ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. ³⁶ Legan ampagpahulong hila, niabot hila ha lugal a main lanom. Hinabi nan mánungkolan kanan Felipe, “Oh, main lanom! Malyadi mo koyan bawtihmowan laweh?”

³⁷ [Hinabi nan Felipe kana, “Malyadi katan bawtihmowan no luboh ha puho mo yan ampamtegan ye Apo Jesus.”

Nakibat yay mánungkolan, “Awo, ampamteg ako a hiyay Apo Jesus ye Anak nan Apo Dioh.”]

³⁸ Haanin, hiyay mánungkolan, impaked nay kaliha na. Ket tinu-manghob hilan luwa ha lanom. Ket binawtihmowan na yan Felipe. ³⁹ Pangayadi na yan bawtihmowan, nilumakat hilayna. Ket hiyay Felipe, tampol na yan kingwa nin Ihipiditon Dioh. Ket haanin, hiyay mánungkolan, ahe na yaynan nakit ye Felipe, noba angkaaliket yaynan ampuli. ⁴⁰ Haanin, hiyay Felipe, kapipikhaan anti yayna ha banwan Azoto! Ket impaibat ihtew, impatanda nay Manged a Balita kanlan tatao ha kaganaan a babanwan angkadanan na angga ha nakalateng ya ha banwan Cesarea.

9

Hiyay Pamayo nan Apo Jesus kanan Saulo

¹ Haanin, hiyay Saulo, pahulong na hilan antantowan a pateyen ye mánumbong nan Apo Jesus. Nakew ya po kanan pinakapoon a padi ² a nakikwan hulat a ipakit na ha páytiponan lan Jujudio ha banwan Damasco bilang pamapteg a main yan katulidan a mandakep boy mangilakew ha Jerusalem nin ayaman a makit na ihtew a ampanumbong nin adal nan Apo Jesus, laki man o babayi.

³ Haanin, hiyay Saulo boy kalalamoan na, nag-aligwat hilaynan palakew ha banwan Damasco. Ket ha mahaley hilayna ihtew, kapipikhaan, hinunnag ye palibot na nin ampakapulag a henag a ibat ha langit. ⁴ Ket

* 8:33 Isaias 53:7-8.

napuang ya ha luta boy nange nay bihnga a ampaghabi kana nin wanae, "Saulo, Saulo! Taket ta an-ipaloke moko?"

⁵ "Aya ka, Apo?" wanan Saulo.

Nakibat yay Apo Jesus, "Hiko yay Jesus a an-ipaloke mo. ⁶ Mideng ka boy makew ka ha banwa. Ket main taon maghabi kammo ihtew no hinyay hukat mon diyagen."

⁷ Hilay tataon kalamo nan Saulo, ampideng hilan napakal-em, ta nange lay bihnga, noba homain hilan angkakit a ampaghabi. ⁸ Haanin, nideng yay Saulo. Ket ha imukat nay mata na, ahe yayna makakit. Kaya-bay inakay la yan kalalamoan na angga ha banwan Damasco. ⁹ Ket ha loob nin tatloy mangaamot, ahe yan makakit boy ahe ya met nangan o ninom.

¹⁰ Ihtew ha banwan Damasco, main met maghay mānubong nan Apo Jesus a nagngalan Ananias. Ket makauli ha lelep, iningat na yan Apo, "Ananias."

"Apo, anti ko ihti," wanan Ananias.

¹¹ Hinabi nan Apo, "Makew ka ha baey nan Judas a anti ha dān a anhabtan Matoynong. Tapulen mo yay taon nagngalan Saulo a taga Tarso. Ampakigwang ya haanin. ¹² Impakit koyna kana makauli ha lelep a hinumlep ka ha angkunaan na boy impalonto moy gamet mo kana ta-omen ya makakit uman."

¹³ Noba hinabi nan Ananias, "Apo, malabong anay tataon nangibalita kangko tungkol kananyain a tao boy hiyay tungkol ha mangaloke a dinyag na kanlan pagtao mo ha banwan Jerusalem. ¹⁴ Ket anti yayna haanin ihti ha Damasco a main katulidan a ibat kanlan mānguna a papadi a mandakep nin ayaman a ampamteg kammo."

¹⁵ Noba hinabi nan Apo Jesus kanan Ananias, "Kokayna, ta yatin tao ye pinili ko a maghilbi kangko a mangipatanda nin tungkol kangko kanlan aliwan Judio boy kanlan popoon la boy kanlan Israelita. ¹⁶ Boy ipakit ko met kana ye kaganaan a pamaidap a katapulan nan dihaen uli kangko."

¹⁷ Kaya-bay hiyay Ananias, nilakew na yay Saulo ha baey a ampagdago-han na. Ket ha panhumlep na, impalonto nay gamet na kanan Saulo boy hinabi na kana, "Katongno kon Saulo, intubol na kon Apo Jesus ihti kammo. Hiyabay ye napakit kammo ha dān ha palakew ka ihti. Intubol nako ihti kammo ta-omen ka makakit uman boy maheb nin Ihpediton Diah." ¹⁸ Ket kapipikhaan, main naampag a ba-mon hikhik nin malanghit a ibat ha mata nan Saulo. Ket nakakit yaynan uman. Pangayadi, nideng boy napabawtihmo yayna. ¹⁹ Nangan ya, ket kinumhaw yayna man.

Hiyay Pangiadal nan Saulo ha banwan Damasco

Hiyay Saulo, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Damasco a lamo na hilay mānubong nan Apo Jesus. ²⁰ Nakew ya ha pāpaytiponan lan Jujudio. Ket impatanda na a hiyay Apo Jesus ye Anak nin Diah. ²¹ Ampagtaka hilay kaganaan a tataon nakange kana, a wanla, "Aliwa nayi a yatin tao ye ampangipaloke kanlan ampamteg kanan Jesus ihtew ha banwan Jerusalem? Aliwa nayi a nakew ya ihti ta-omen na hila dakpen ye ampamteg kanan Jesus boy ilakew na hilan nakabalol kanlan mānguna a papadi?"

²² Noba lalo po kinumhaw ye nakem nan Saulo ha pangipatanda na. Pinaptegan na a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Diah. Ket homain hilan maikuntada ye Jujudio a angkumonin ha banwan Damasco ha an-ipatanda na.

²³ Pangalabah nin makadang a panaon, hilay Jujudio, napaymamaghaan la yan pateyen ye Saulo. ²⁴ Mangaamot boy madeglem la yan an-iapa ye Saulo ha ilwangan nin banwa ta-omen laya pateyen. Noba main nangihabi nin tikih lan Jujudio kanan Saulo. ²⁵ Kaya-bay ha maghay madeglem, hilay mānumbong nan Apo Jesus, ingkonin la yay Saulo ha mayadet a bagyah haka laya inloyloy ha ilwangan nin padil ha banwa.

Hiyay Saulo, Nakew ya ha banwan Jerusalem

²⁶ Panlumatang nan Saulo ha banwan Jerusalem, labay na dayin makilamo kanlan māmteḡ nan Apo Jesus ihtew. Noba angkalimo hila kana, ta ahe la ampamteḡan a mānumbong na yaynan Apo Jesus. ²⁷ Noba hiyay Bernabe, inlamo na yay Saulo palakew kanlan apohtol. Ket hinabi na kanla no way-omen yan napakit boy nakitongtong ye Apo Jesus kana ha dān palakew ha banwan Damasco. Boy hinabi na po nin Bernabe a hiyay Saulo, ket homain yan limo a nangiadal nin tungkol kanan Apo Jesus ha banwan Damasco. ²⁸ Kaya-bay paibat kananyatew, ampagkalamo la yaynay Saulo boy homain yan limo a nangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus kanlan kaganaan a tatao ha banwan Jerusalem. ²⁹ Nakitongtong boy nakingatngat ya po kanlan Jujudion ampaghabin Griego. Noba napoot hila. Ket inihip la yan pateyen. ³⁰ Ha natandaan lan māmteḡ ye tikih lan Jujudio, intonda la yay Saulo ha Cesarea. Ket paibat ihtew, pinauli la yayna ha Tarso.

³¹ Pangayadi yatew, matana ana ye pagbi-ay lan māmteḡ ha kaganaan a hakop nin Judea, Galilea boy Samaria. Lalo anan kinumhaw ye pamteḡ la boy nagbi-ay hilan main limo kanan Apo. Pinakhaw nin Ihipiditon Dioh ye nakem la. Kaya-bay lalo hilaynan nilumabong.

Hiyay Dinyag nan Pedro ha banwan Lida boy ha banwan Jope

³² Malabong a lulugal ye nilakew nan Pedro ha pangumewah na kanlan pagtao nin Dioh. Ket ha pangumewah na ha banwan Lida, ³³ nalatngan na yay maghay laki a nagngalan Eneas. Walon taon yaynan lumpo. Ket pamidapida naynan bengat, ta ahe ya makaideng. ³⁴ Hinabi nan Pedro kana, “Eneas, pinaitaah na kaynan Apo Jesu Cristo. Mideng ka. Ket ihinop mo ye apay mo.” Ket tampol ya met nideng ye Eneas. ³⁵ Hilay kaganaan a tataon angkumonin ha banwan Lida boy ha Patal Saron, ha nakit la yaynan ampakodang ye Eneas, namteḡ hila kanan Apo Jesus.

³⁶ Haanin, ha banwan Jope, main maghay babayin mānumbong nan Apo Jesus a nagngalan Tabita. Dorcas ye ngalan na ha habin Griego. An-iuboh nay kakhawan na ha panyag na nin manged boy lanang yan ampanaglap kanlan mangaidap. ³⁷ Kananyatew, naghakit yay Dorcas. Ket ingkamatey naya. Hiyay bangkay na, nilinihan laya boy inlakew la yan imbudol ha dapit tagay a hilid nin baey. ³⁸ Hiyay banwan Jope, mahaley ya ha banwan Lida. Kaya-bay ha nabalitaan lan mānumbong nan Apo Jesus a anti yay Pedro ha banwan Lida, nangitubol hilan luway laki a makew maghabi kana nin wanae, “Pangiingalo mo. Kilakew kan tampol kammi ha banwan Jope.” ³⁹ Ket nakilakew ya met ye Pedro kanla. Ha niabot hilayna ha banwan Jope, inlakew la yay Pedro ha dapit tagay a hilid nin baey a nakaibudolan nin bangkay nan Dorcas. Ket hilay bawon babayi a anti ihtew a ampangandang, hinaleyan la yay Pedro boy impakit la kana ye babado a tinayi nan Dorcas ha angkabi-ay ya po.

⁴⁰ Haanin, hiyay Pedro, pinalwah na hilay tataon anti ihtew ha loob nin hilid haka yan nanalimukod a nakigwang. Pangayadi nan nakigwang, inumadap ya ha bangkay boy hinabi na, “Tabita, mimata ka.” Ket nimata

yay Dorcas. Pamakakit na kanan Pedro, nikno ya. ⁴¹ Haanin, hiyay Pedro, ginemgeman na yay gamet nan Dorcas. Ket hinaglapan na yan mideng. Pangayadi, ingat na hilay bawon babayi boy hilay kanayon po a mamteg a anti ihtew. Ket in-adap na yay Dorcas kanla a angkabi-ay ana. ⁴² Yatin nalyadi, ket nipabalita kanlan kaganaan a tatao ha banwan Jope. Kaya-bay malabong a tatao ye namteg kanan Apo Jesus. ⁴³ Hiyay Pedro, kinumonin ya po nin anoy mangaamot ha banwan Jope ha baey nan Simon a māngoltin katat nin ayop.

10

Hiyay Panagyat nan Cornelio kanan Pedro

¹ Ha banwan Cesarea, main maghay laki a nagngalan Cornelio a kapitan nin huhundaloh a Romano a anhabtan “Batalyon Italyano.” ² Hiyay Cornelio, matoyong ya boy main yan limo kanan Apo Diah, lamo na hilay pamilya na. Aliwa yan Judio, noba ampanaglap ya kanlan Jujudion mangaidap boy popoh yan ampakigwang kanan Apo Diah. ³ Ha maghay mangaamot, ha mangaalah tidih nin mahilem, naleplepan na yay maghay anghil nin Diah a hinumaley kana. Ket hinabi na, “Cornelio!”

⁴ Angkalimo yan namudek kanan anghil ye Cornelio boy hinabi na, “Hinyay labay mo, Apo?”

Nakibat yay anghil, “Lingnge nan Apo Diah ye papakigwang mo boy angkaaliket ya ha panaglap mo kanlan mangaidap. Kaya-bay ahe naka niliwaan Apo Diah. ⁵ Haanin met ateed, mangitubol kan nangaanon lalakin mandakit kanan Simon a anhabtan Pedro ha banwan Jope. ⁶ Ampagdagoh ya ha baey nin maghay lakin nagngalan Simon a māngoltin katat aayop. Ket hiyay baey na, anti ya ha ambay dagat.” ⁷ Haanin, hiyay Cornelio, ha inumalih yaynay anghil, hinagyat na hilay luway ipoh na boy maghan hundaloh na a kalalabay nan itubol boy kapadiho na a matoyong. ⁸ Hinabi na kanla ye kaganaan a nalyadi. Pangayadi, intubol na hilayna ha banwan Jope.

⁹ Kabekahan, ha ngalingalanan ugto, hiyay Pedro, nanik ya ha babe nin baey ta-omen ya makigwang ihtew. Ket hilay intubol nan Cornelio, mahaley hilayna nin yatew a banwa. ¹⁰ Haanin, nabitlan yay Pedro boy labay naynan mangan. Ket legan an-ihadya lay pamangan na, hiyay Apo Diah, main yan impalelep kana. ¹¹ Ket ha lelep na, nakit na a bamon naglukat ye langit boy main an-umaypa ihti ha babe-luta a mayadet a oweh a nagawotan ye apat a duyo na. ¹² Ket kananyatew a oweh, main kaganaan a kalahin aayop a bawal kantawon Jujudio a kena. Main aayop a māngumodang, māndumakap boy mānlumpad. ¹³ Pangayadi, nakange yan bihnga a ampaghabin wanae, “Pedro, mideng ka! Mangwa kan hapoen mo, ta kena mo.”

¹⁴ Noba nakibat yay Pedro, “Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman, agko ampangna nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena.”

¹⁵ Hinabi nayna man nin bihnga, “Adi mo an-ibilang a madinat ye imbilang nan Apo Diah a malinih.” ¹⁶ Nikatlo yan nalyadi. Pangayadi, niluloy yan nipatagay ye oweh ha langit.

¹⁷ Haanin, legan an-hipen nan Pedro ye labay habiyen nin naleplepan na, nilumateng hila met ye tataon intubol nan Cornelio. Nanepet-tepet hila no way-ihtew ye baey nan Simon. Ket ha natandaan layna, nakew

hilan nideng ha ilwangan nin alad. ¹⁸ Nanepet hila, "Ihtibay ya nayi ampagdagoh ye Simon a anhabtan Pedro?"

¹⁹ Ha an-ihipen na po Pedro ye labay habiyen nin lelep na, hinabi nin Ihipiditon Dioh kana, "Bilewen mo. Main tatlon lalakin ampanapul kammo. ²⁰ Monaoy kan makilakew kanla. Adi ka ampagluwaluwa, ta hiko ye nangitubol kanla ihti kammo."

²¹ Kaya-bay nonaoy yay Pedro. Ket hinabi na kanla, "Hiko ye antapulen yo. Hinyay labay yo kangko?"

²² Nakibat hila, "Intubol na kayin Cornelio. Magha yan kapitan nin huhundalon Romano. Manged yan tao boy main yan limo kanan Apo Dioh. Ambihaen la yan kaganaan a Jujudio. Hinabi nin anghil nin Dioh kana a hagiyaten na kan makew ha baey na ta-omen na mange ye habiyen mo." ²³ Haanin, pinaloob na hilan Pedro boy ihtew na hilayna pinatuloy kananyatew a madeglem.

Kabekahan, nakilakew yaynay Pedro kanla, lamo na hilay ano kataon taga Jope a kakatongno kanan Apo Jesus. ²⁴ Pangalabah nin maghay mangaamot, niabot hilayna ha banwan Cesarea. Ampangagad yay Cornelio boy papaltido na boy hilay gagayyem na a hinagyat na. ²⁵ Ha anlumoob yaynay Pedro ha baey, hinagana na yan Cornelio. Ket nanalimukod yan manggalang kana. ²⁶ Noba pinaideng na yan Pedro, a wana, "Mideng ka. Adi ka ampanggalang kangko, ta tao kon bengat a omen kammo."

²⁷ Haanin, hiyay Pedro boy Cornelio, pahulong hilan ampaytongtong legan anlumoob hila. Ha anti hilayna ha loob, nakit nan Pedro a malabong hilay tataan naytipon. ²⁸ Hinabi nan Pedro kanla, "Tanda yoynabay met a bawal kammin Jujudio ye makilamo o kumewah ha aliwan Judio. Noba impatanda na kangkon Apo Dioh a katapulan ahe ko ibilang a madinat ye agya ayaman a tao. ²⁹ Kaya-bay ha impadakit yoko, ahe ako nagluwaluwan nakilakew. Haanin, labay kon matandaan no taket ta impadakit yoko."

³⁰ Hinabi nan Cornelio, "Ikaapat anan mangaamot haanin, wanabay met ateed ye odah a alah tidih nin mahilem. Legan ampakigwang ako ihti ha baey ko, kapipikhaan, napakit ya ha adapan ko ye maghay lakin ampideng a nakabadon ampakapulag. ³¹ Hinabi na kangko, 'Cornelio, lingge nan Apo Dioh ye pakigwang mo boy hiyay panaglap mo kanlan mangaidap a tatao, ket ahe na yan niliwaan. ³² Haanin met ateed, mangitubol kan tatao ha Jope a mandakit kanan Simon a anhabtan Pedro a ampagdagoh ha baey nan Simon a mangoltin katat aayop. Ket hiyay baey nan Simon, anti ya ha ambay dagat.' ³³ Kaya-bay tampol katan impadakit, ket halamat met ta nakilakew ka. Haanin, anti kayi ihti naytipon ha adapan nan Apo Dioh ta-omen kayin manlege nin impahabi na kammo."

Hiyay Pangiadal nan Pedro

³⁴ Haanin hinabi na met Pedro, "Tanda koyna haanin a homain yan antupigan ye Apo Dioh. ³⁵ Ket antanggapen na ye ayaman a main limo kana boy ampanyag nin matoyong, agya hinyaman ye lahi na. ³⁶ Tanda yoynabay met ye Manged a Balita a impatanda nan Apo Dioh kammin Israelita a malyadi kitawon makikahundo kanan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesu Cristo a Apo nin kaganaan. ³⁷ Tanda yo met ye nalyadi ha kaganaan a lulugal lan Israelita. Nandugi yati ha plobinhiyan Galilea pangayadi nin pangipatanda nan Juan nin tungkol ha pagbawtihmo. ³⁸ Tanda yo met no way-omen na yan pinili Apo Dioh ye Apo Jesus. Ket in-ibyy na kanay Ihipidito na boy binyanan na yan kapalyadiyan

a manyag nin kapagtakaan. Kaya-bay ha pamakew nan Apo Jesus ha malabong a lulugal, nanyag yan manged boy pinaitaah na hilay kaganaan a ampahakitan nan Satanas, ta anti yay Apo Diah kana.”

³⁹ Hinabi na po nin Pedro, “Hikayin aapohtol nan Apo Jesus ye nakakit nin kaganaan a kapagtakaan a dinyag na ha Jerusalem boy ha kanayon a lulugal min Jujudio. Impapako la yan pinatey ha kodoh nin Jujudio. ⁴⁰ Noba ha ikatlon mangaamot, bini-ay na yan Apo Diah boy napakit ya kammi. ⁴¹ Aliwa yan napakit ha kaganaan a tatao, no aliwan kammi a alan nan pinili Apo Diah a mamapteg na. Ta ha nabi-ay yan uman, ket nakalamo mi yan nangan boy ninom. ⁴² Ket binilinan na kayin mangipatanda nin Manged a Balita kanlan tatao boy mamapteg a hiyabay ye pinili nan Apo Diah a manuhga kanlan angkabi-ay boy nangamatey. ⁴³ Hiyay Apo Jesus ye andektan lan kaganaan a popodopita ha impatanda la a hilay kaganaan a mamteg kana, ket mapatawad ye kahalanan la makauli ha ngalan na.”

Nananggap hilan Ihipiditon Diah ye Aliwan Judio

⁴⁴ Legan ampaghahi ya po ye Pedro, hiyay Ihipiditon Diah, ket inumaypa ya kanlan kaganaan a ampanlenghe kana. ⁴⁵ Ket hilay Jujudion taga Jope a ampamteg kanan Apo Jesus a lamo nan Pedro, nagtaka hila, ta binyanan na hila met Apo Diah nin Ihipiditon Diah ye aliwan Judio. ⁴⁶ Natandaan la yatew, ta nange la a ampaghahi hilan Cornelio nin nakahinadi a habi a ahe la naadal boy ampanggalang hila kanan Apo Diah.

Haanin, hinabi nan Pedro kanlan Jujudion mamteg, ⁴⁷ “Natanggap laynay Ihipiditon Diah a omen met kantawo. Kaya-bay homain anan makahaad a bawtihmowan hila.” ⁴⁸ Haanin, imbilin nan Pedro a bawtihmowan hila ha ngalan nan Apo Jesu Cristo. Pangayadi, impakihabi lan tatao kanan Pedro a kumonin ya po kanla nin anoy mangaamot.

11

Impalinaw nan Pedro ye Dinyag na

¹ Hilay aapohtol boy kanayon po a kakatongno kanan Apo Jesus a angkumonin ha plobinhayan Judea, nabalitaan la a tinanggap layna met aliwan Judio ye Habi nin Diah a tungkol kanan Apo Jesus. ² Kaya-bay ha nag-udong yaynay Pedro ha banwan Jerusalem, dinlaw la yan Jujudion mamteg, ta ha ihip la, ket katapulan hila po a matuli ye aliwan Judio bayo hila malyadin makilamo ha pangkat lan Jujudion mamteg. ³ Hinabi la kanan Pedro, “Taket ta hinumlep ka ha baey lan aliwan Judio boy nakipangan ka po kanla?” ⁴ Kaya-bay impalinaw nan Pedro kanla ye kaganaan a nalyadi kana.

⁵ Hinabi na, “Ha anti ko po ha banwan Jope a ampakigwang, main yan impakit ye Apo Diah kangko makauli ha leplep. Nakit ko ye mayadet a oweh a an-umaypa paibat ha langit. Nagawotan ye apat a duyo na. Ket inaypa na ha talig ko. ⁶ Binilew ko yan manged. Ket nakit ko ye nangaanon aayop a bawal kantawon Jujudio a kena. Main maamo, mahilib, main mandumakap, boy main met manlumpad. ⁷ Haanin, nange ko ye bihnga a naghahi kangko, ‘Pedro, mideng ka. Mangwa kan hapoen mo, ta kena mo.’ ⁸ Noba hinabi ko, ‘Agko malyadin diyagen yain Apo, ta nakakanoman, agko ampangna nin naibilang a madinat boy ahe malyadin kena.’ ⁹ Haanin, nange koyna man ye bihnga a angkaibat ha langit, a wana, ‘Adi mo anibilang a madinat ye imbilang nan Apo Diah a malinih.’ ¹⁰ Nikatlon ukdo a nalyadi yatew bayo ya nipaudong ha langit ye oweh.”

11 “Kananyatew met ateed, ihtew ha baey a ampagdagohan ko, main tatloy lakin nilumateng a naitubol manapul kangko a nangibat ha banwan Cesarea. 12 Haanin, hinabi nin Ihpititon Dioh kangko a ahe ako ampagluwaluhan makilakew kanla, agya aliwa ko hilan kapadihon Judio. Ket ha umalih kayina palakew ha baey nan Cornelio ha Cesarea, nakilakew hila kammi hilatin anem a kakatongno tawo a taga Joje. Ket hinumlep kayin kaganaan ha baey nan Cornelio ha banwan Cesarea. 13 In-iholya nan Cornelio kammi a main napakit kana a maghay anghil nin Dioh ha loob nin baey na a naghabin wanae, ‘Mangitubol ka ha Joje nin taon mandakit kanan Simon a anhabtan Pedro. 14 Ta habiyen na kammo no way-omen ka miligtah boy hilay pamilya mo.’ ”

15 Hinabi na po Pedro, “Ha nandugi akoynan maghabi, inumaypa ye Ihpititon Dioh kanla a omen met ateed ha pan-umaypa na kantawo hataw. 16 Ket naihipan ko ye hinabi nan Apo Jesus a wanae, ‘Hiyay Juan, namawtihmo ya ha lanom. Noba hikawo, bawtihmowan na kawon Apo Dioh ha Ihpitito na.’ ” 17 Ket hinabi na po nin Pedro, “Hilay aliwan Judio, binyanan na hilan Apo Dioh nin Ihpitito na a omen ha in-ibay na kantawon Judio a namteg kanan Apo Jesu Cristo. No wanabay awod, aya ko nayi a manaad kanan Apo Dioh?”

18 Pamakange lan Jujudion mamteg nin hinabi nan Pedro, tinumgen hilayna ha pandelaw kana. Ket inggalang la yay Apo Dioh, a wanla, “No wanabay awod, hilay aliwan Judio, binyanan na hila met Apo Dioh nin panaon a maghehe ta-omen hila met mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.”

Hilay Mamteg ha banwan Antioquia

19 Haanin, impaibat ha pinatey yay Esteban, nangaitayak hilaynay mamteg nan Apo Jesus uli ha pangipaloke. Main nipalakew ha plobinhiyan Fenicia, main nipalakew ha alipoteh nin Cyprus, boy main nipalakew ha banwan Antioquia. Ket agya way-ihtew hila man nipalakew, impatanda lay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, noba kanlan kapadiho lan Jujudion bengat. 20 Noba hilay kanayon a mamteg a taga Cyprus boy taga Cirene, ha nakew hila ha banwan Antioquia, impatanda la met kanlan Griego ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus. 21 Ket ha pangipatanda la, anti kanlay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Kaya-bay malabong hilay tataon namteg boy napataya kanan Apo Jesus.

22 Haanin, hilay mamteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, ha nabalitaan la yatew, intubol la yay Bernabe a makew ha banwan Antioquia. 23-24 Pamiabot na ihtew, naaliket ya, ta nakit nay kangedan a andiyagen nan Apo Dioh kanlan mamteg nan Apo Jesus ihtew. Hiyay Bernabe, manged yan tao boy maghen ye pamteg na boy nahep yan Ihpititon Dioh. Binabalaan na hila a mag-ilyadi hila dayin luboh a mapatayaan kanan Apo. Ket malabong a tatao ihtew ye namteg kanan Apo Jesus.

25 Haanin, nakew yay Bernabe ha banwan Tarso ta-omen naya tapulen ye Saulo. 26 Ha natapulan na yayna, inlamo na yan nag-udong ha banwan Antioquia. Ket makataon hilan napaylamo-lamo kanlan pangkat lan mamteg ihtew boy malabong a tatao ye inaadalan la ihtewbay. Ket ha Antioquia, ihtew hilan nandugin nahabtan “Cristiano” ye manumbong nan Apo Jesus.

27 Kananyatew a panaon, legan anti yay Bernabe boy Saulo ha banwan Antioquia, main nangaanon podopita ye nilumateng a nangibat ha banwan Jerusalem. 28 Agabo ye ngalan nin magha kanla. Haanin,

makauli ha kapalyadiyan nan Ihpediton Dioh, nideng yan namaltep a magkamain nin tubat a bitil ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Nalyadi yati ha panaon nin panakop nan Emperador Claudio. ²⁹ Kaya-bay hilay mānubong nan Apo Jesus ha Antioquia, napaykahundoan la a balang magha kanlay mangipaatel nin haglap ha mababa lan ibyay kanlan māmteḡ a angkumonin ha plobinhiyan Judea. ³⁰ Ket impaatel la kanan Bernabe boy Saulo ye haglap la ta-omen la met ibyay kanlan mānguna nin pangkat lan māmteḡ ha banwan Jerusalem.

12

Hiyay Pangipaloke nan Poon Herodes Agripa kanlan Māmteḡ nan Apo Jesus

¹ Kananyatew met ateed a panaon, ingkana naynan Poon Herodes Agripa ye pangipaloke kanlan nangaanon kalalamoan nin pangkat lan māmteḡ. ² Impaputoh nay leey nan Santiago a katongno nan Juan. ³ Ket ha nakit na a ingkaaliket lan Jujudio ye dinyag na, impadakep naya met ye Pedro. Nalyadi yati ha panaon nin Pihta nin Tinapay a Homain Pamalbag. ⁴ Ket impapidiho naya boy pinabantayan naya nin apat a pohton huhundaloh a maniapat a mayhuhublat tepe ikatlon odah. Inihip nan Poon Herodes Agripa a litihen na yay Pedro ha adapan lan tatao pangayadi nin Pihtan Pangihipan nin Pangiligtah. ⁵ Kaya-bay anti ya po ye Pedro ha pidihowan. Noba hiyay pangkat lan māmteḡ, luboh ye pangipakigwang la kana kanan Apo Dioh.

Hiyay Pangilwah nin Anghil kanan Pedro

⁶ Kananyatew a madeglem bayo mangaamot nin panlitih kanan Pedro, angkatuloy yan nakabalol nin luway tanikala ha pietan nin luway hundaloh. Main po huhundaloh a ampagbantay kana ha ilwangan nin pidihowan. ⁷ Kapipikhaan, napakit ye maghay anghil nin Dioh. Ket hinumnag ye loob nin pidihowan. Dinapikpik na yay tagililan nan Pedro ta-omen ya mapokaw boy hinabi na kana, “Padah mo! Mimata kayna!” Ket kapipikhaan, naalih ye tanikala ha gagamet nan Pedro.

⁸ Haanin, hinabi nin anghil kana, “Mag-akeh kayna boy mag-ihtiping.” Ket wanabay ye dinyag nan Pedro.

Hinabi na po nin anghil, “Magkepkep ka boy humbongen moko.”

⁹ Kaya-bay hinumumbong ya met ye Pedro kanan anghil papalwah ha pidihowan. Ahe na tanda a peteg ye angkalyadi, ta angkabaan na a leplep nan bengat. ¹⁰ Nilabhan lay una boy ikalwan pangkat lan māgbantay. Pamiabot la ha ilwangan a bakal paugot ha banwa, bengat yaynan naglukat a homain ampangemgem. Ket nilumwah hilayna. Pangalabah la ha pihalapangan nin dān, kapipikhaan, naplak yay anghil nin Dioh.

¹¹ Ket ihtew na po natandaan Pedro a peteg manayti. Kaya-bay hinabi na, “Ah! Tanda koyna a peteg a intubol nan Apo ye anghil na a nangiligtah kangko ha kapalyadiyan nan Poon Herodes Agripa boy ha labay lan Jujudio a diyagen kangko.”

¹² Ha natandaan nan Pedro a nakaligtah yayna, nakew ya ha baey nan Maria a indo nan Juan a anhabtan Marcos. Malabong hilay tatao a naytitipon ihtew boy ampakigwang. ¹³ Haanin, nanadoktok yay Pedro ha ilwangan nin alad, a wana, “Apo! Apo!” Ket hiyay ipoh a nagngalan Roda, nilumwah ya ha baey ta-omen na bilewen no ayay ampanadoktok ha ilwangan nin alad.

14 Ha nabihngaan naya a hiyabay ye Pedro boy uli ha aliket na, agnayna naihipan ilukat ye ilwangan, no aliwan tampol yaynan nayew paloob ha baey. Ket hinabi na kanlan kaganaan a anti ihtew, "Hiyay Pedro, anti yaynan ampideg ha ilwah nin ilwangan alad!"

15 "Hi! Angkaewew kayna laweh?" wanla kanan Roda.

Noba man-ipilit na, "Petegbay a anti yay Pedro ihtew."

Kaya-bay hinabi la kanan Roda, "Yeh, maka anghil nan Pedro yatew."

16 Noba hiyay Pedro, ampanadoktok ya po ateed. Kaya-bay nilukatan lay ilwangan nin alad. Pamakakit la kanan Pedro, nagtaka hilan tubat.

17 Hininyahan na hilan pakal-em. Pangayadi, in-ihtolya na kanla no way-omen na yan in-ilwah nin Apo ha pidihowan. Ket hinabi na kanla, "Habiyan yo met kanan Santiago boy kanlan kanayon po a kakatongno tawo kanan Apo Jesus ye nalyadi." Pangayadi, inumalih yayna. Ket nakew ya ha kanayon a lugal.

18 Ha pahanib ana, nagulo hilay huhundaloh a ampagbantay ha pidihowan, ta ahe yaynay Pedro boy ahe la tanda no hinyay nalyadi kana.

19 Ket hiyay Poon Herodes Agripa, impatapul na yay Pedro, noba ahe la yan natapulan. Kaya-bay nilitih na hilay magbantay, ket impapatey na hila. Pangayadi, inumalih yay Poon Herodes Agripa ha Judea, ket nakew ya ha banwan Cesarea. Ket kinumonin yayna ihtew.

Hiyay Pagkamatey nan Poon Herodes Agripa

20 Kananyatew a panaon, hiyay Poon Herodes Agripa, angkapoot yan tubat kanlan taga banwan Tiro boy banwan Sidon. Ket ulita hilay taga banwan Tiro boy banwan Sidon ket ibat ha angkahakopan nan Poon Herodes Agripa ye pamangan la, napaymamagha hilan makew makikahundo kana. Kaya-bay ginayyem laya po ye Blasto a mamaala nin baey nan Poon Herodes Agripa, ta labay lay pahaglap kana a makitongtong kanan Poon Herodes Agripa.

21 Ha naabot ye mangaamot a intipan nan Poon Herodes Agripa a pangadap na kanlan taga Tiro boy taga Sidon, naghoot yan badon poon. Ket nikno ya ha pamiknoan poon haka ya nagdihkolho. 22 Ket impangha lan tatao, a wanla, "Magha yan dioh ye ampaghabi, aliwa yan tao!" 23 Ket kananyatew met ateed, pinaduhaan yan anghil nan Apo ye Poon Herodes Agripa, ta inam-am nay kadangalan nan Apo Dioh. Inowel ye pait na, ket impatey na.

24 Kananyatew lalalo po nilumabong ye tataon nakange boy namteg ha Habi nin Dioh.

25 Hiyay Bernabe boy Saulo, ha naiatel layna ye haglap kanlan kakatongno ha Jerusalem, nag-udong hilayna ha banwan Antioquia. Ket inlamo la yaynay Juan a anhabtan met Marcos.

13

Hiyay Pangitubol kanlan Bernabe boy Saulo

1 Ha pangkat lan mamteg ha banwan Antioquia, main popodopita boy mamaihtodo. Hilabay ye Bernabe, Simeon a anhabtan Negro,* Lucio a taga Cirene, Saulo boy Manaen a kadagaw nan Gobilnadol Herodes Antipas hatew ha anak hila po. 2 Ha maghay mangaamot, legan ampanggalang hila kanan Apo boy ampagpaltan mangan, hinabi nan Ihpidoon Dioh kanla, "Ilbo yo hilan Bernabe boy Saulo, ta main akon labay ipadyag

* 13:1 *Negro*: hiyay labay habiyan ket mangitit. Kadihko mangitit ye luti na.

kanla.”³ Pangayadi lan nagpaltan mangan boy nakigwang, impalonto lay gamet la kanlan Bernabe boy Saulo, ket intubol la hilayna.

Hiyay Saulo boy Bernabe ha alipoteh nin Cyprus

⁴ Kaya-bay hiyay Bernabe boy Saulo, uli ha bilin nan Ihpitudon Dioh kanla, dinumoong hila ha banwan Seleucia. Ket paibat ihtew, nilumugan hilan balko palakew ha alipoteh nin Cyprus. ⁵ Ha niabot hilayna ha banwan Salamina, impatanda lay Habi nin Dioh ha pāytiponan lan Jujudio. Kalamo la yay Juan Marcos a kahaglap la.

⁶ Haanin, pinatepean lay lulugal nin alipoteh anggan nilumateng hila ha banwan Pafos. Ket ihtew la yayna nakit ye maghan Judion māghalimangka a ampagkonwadin podopita. Hiyay ngalan na ket Bar-Jesus. ⁷ Gayyem na yan Gobilnadol Sergio Paulo a madunong a tao. Haanin, hiyay Gobilnadol, impahagyt na hilan Bernabe boy Saulo, ta labay nan mangan ye Habi nin Dioh. ⁸ Noba hinaad na hilan māghalimangka a Elimas. Elimas ye ngalan nan Bar-Jesus ha habin Griego. Dinyag na yatew, ta ahe na labay a mamteg yay Gobilnadol kanan Apo Jesu Cristo. ⁹ Noba hiyay Saulo a anhabtan anan Pablo, naheb yan Ihpitudon Dioh. Pinudek na yay Elimas boy hinabi, ¹⁰ “Hikan anak nan Satanas boy kaaway nin kaganaan a matoyong! Pawa panguhit boy kalok-an ye andiyagen mo. Taket ta lanang mon ambaliknoen ye kaptegan a ibat kanan Apo Dioh? ¹¹ Haanin met ateed, paduhaan na kan Apo Dioh. Pag-ilyadiyen na kan kapkap. Ket ahe kayna makakit nin henag ha loob nin nangaanon mangaamot.”

Kananyatew met ateed, nilumiteh ye pamilew nan Elimas. Ket ampangapkap yaynan ampanapul nin taon mangakay kana. ¹² Ha nakit nan Gobilnadol ye nalyadi kanan Elimas, namteg yayna, ta nagtaka yan tubat ha adal tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pangiadal nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Pisia

¹³ Haanin, hiyay Pablo boy kalalamoan na, inumalih hila ha banwan Pafos. Nilumugan hila nin balko palakew ha Perga ha plobinhiyan Pamfilia. Pamiabot la ihtew, hinumyay yay Juan Marcos, ket nag-udong ya ha Jerusalem. ¹⁴ Ket hiyay Pablo boy Bernabe, naglaloh hila ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Pisia. Ha Mangaamot nin Pagpainawa, nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio boy nikno hila. ¹⁵ Haanin, main namaha nin anoy pahen nin Bibilin a impahulat kanan Moises boy huhulat lan popodopita. Pangayadi nin pamaha, hilay mānguna ha pāytiponan, nangitubol hilan mangihabi kanan Pablo boy Bernabe nin wanae, “Kakatongno, no main kawon mahabi a makapakhaw nin nakem lan tatao, ket habiyen yoyna.”

¹⁶ Kaya-bay nideng yay Pablo. Ket hininyahan na hilaynan pakal-em boy hinabi na, “Hikawon kapadiho kon Jujudio boy hikawon aliwan Judio a main limo kanan Apo Dioh, leng-en yoy habiyen ko! ¹⁷ Hiyay Dioh a anggalangen tawon Israelita ye namili kanlan nangaunan tutoa tawo. Hatew, ha angkumonin hila po ha nahyon Egipto a aliwa lan lugal, ket pinalabong na hilan Apo Dioh. Boy makauli ha tubat a kapalyadiyan na, hinaglapan na hilan inumalih ha nahyon Egipto. ¹⁸ Ha anti hila ha wangwang ha loob nin mangaapatapo a taon, pinag-anohan na hilan Apo Dioh. ¹⁹ Ha nilumateng hilayna ha Canaan, inapo nan Apo Dioh ye pitoy nahyon† ihtew. Ket in-ibiyay na yatew a lugal kanlan nangaunan tutoa

† 13:19 Deuteronomio 7:1.

tawo. ²⁰ Nalyadi yatin kaganaan ha loob nin apat a gatoh boy limampo a taon.”

“Pangayadi yatew, namili yay Apo Diah nin tatao a manguna kanla angga ha panaon nan podopitan Samuel. ²¹ Pangayadi, nakikwa hilan poon. Ket pinili na yan Apo Diah ye Saul a anak nan Kis a ibat ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay Saul, namoon ya kanla ha loob nin apatapo a taon. ²² Ket ha inalih na yan Apo Diah ye Saul bilang poon, inhagili na yay David. Hinabi nan Apo Diah, ‘Nalabayan ko yay David a anak nan Jesse, ta humbongen nay kaganaan a ibilin ko kana.’”

²³ Hinabi na po nin Pablo kanlan tatao, “Nangibat ya ha lahi nan Poon David ye Apo Jesus a Māngiligtah nin tatao. Hiyabay ye impangako nan Apo Diah kanlan nangaunan tutoa tawo. ²⁴ Noba bayo ya po mandugin mangiadal ye Apo Jesus, impatanda nan Juan kanlan kaganaan a Israelita a katapulan a paghehean laynay kakahalan na boy pabawtihmo. ²⁵ Ha madanon naynan mayadi nin Juan ye man-ipadyag nan Apo Diah kana, hinabi na kanlan tatao, ‘Kadihko, an-ihipen yo a hiko ye an-agaden yo a impangako nan Apo Diah. Aliwan hiko, no aliwan hiyay angkahuyot kangko! Ket agya mangaget bengat nin hapatoh na, ket ahe ako katanggap-tanggap.’”

²⁶ Hinabi na po nin Pablo, “Kakatongno kon lahi nan Abraham boy hikawon aliwan Judio a main limo kanan Apo Diah, leng-en yo yatin habiyen ko. Hikitawon kaganaan ye nangipatandaan nan Apo Diah nin Manged a Balita no way-omen kitawo miligtah ha kapaduhaan a homain anggaan. ²⁷ Noba hilay Jujudion angkumonin ha Jerusalem boy hilay mānguna la, ahe la yan nabalayan a hiyay Apo Jesus ye intubol nan Apo Diah a mangiligtah kanla. Ahe la met natalohan ye inhulat lan popodopita a ambahaen la ha balang pāytiponan la tepe Mangaamot nin Pagpainawa. Noba ha inuhaan la yan kamateyan ye Apo Jesus, ket naitupad la ye inhulat lan popodopita. ²⁸ Ket hilay Jujudio, agya homain hilan nakit a hangkan nin pamateyan la kana, inawok la po ateed kanan Gobilnadol Pilato a ipapatey na yay Apo Jesus. ²⁹ Ha naitupad layna ye kaganaan a nakahulul tungkol kana, inlumbah laya ha kodoh haka la yan in-ilbeng. ³⁰ Noba bini-ay na yan uman Apo Diah. ³¹ Ha nabi-ay yan uman ye Apo Jesus, napakit yan malabong a ukdo kanlan napagkalamo na ha pamakew na ha Jerusalem paibat ha Galilea. Ket haanin, hilabay ye māmapteg na kanlan kapadiho tawon Israelita.”

³² “Kaya-bay anti kayi ihti haanin ta-omen mi ipatanda kanyo ye Manged a Balita a impangako nan Apo Diah kanlan nangaunan tutoa tawo. ³³ Ket haanin, intupad nayna kantawo a lalahi la, ta bini-ay na yan uman ye Apo Jesus. Ta wanae ye nakahulul ha ikalwan Kakanta a hinabi nan Apo Diah kanan Apo Jesus, ‘Hika ye Anak ko.

Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.’”[‡]

³⁴ “Hatew, impangako nan Apo Diah a hiyay Apo Jesus, bi-ayen na yan uman boy ahe bumata ye laman na, a wana, ‘Hiyay kangedan a impangako ko kanan Poon David,

ket itupad ko kammo.’[§]

³⁵ Hinabi na po ha kanayon a pahen,

‘Ahe mo ipaluboh a bumata ye laman nin Homain Kahalanan a Māghilbi mo.’”^{*}

³⁶ “Aliwan hiyay Poon David ye andektan na, ta ha nayadi naynan David ye impadyag nan Apo Dioh kana a maghilbi kanlan tatao ha kapanaonan na, natey ya met. Ket nailbeng ya ha talig nin nakailbengan lan nangaunan tuteo ya. Ket binumata ye laman na. ³⁷ Noba hiyay Apo Jesus, ha natey ya, bini-ay na yan uman Apo Dioh boy ahe binumata ye laman na. ³⁸⁻³⁹ Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a matandaan yo a makauli ha dinyag nan Apo Jesus, an-ipatanda mi kanyo a patawaden nan Apo Dioh ye kakahalaman tawo. Ta ayaman a mamteg kanan Apo Jesus, ket an-ibilang na yan matoyng Apo Dioh. Noba homain taon ibilang nan Apo Dioh a matoyng makauli ha panumbong ha Bibilin a impahulat nan Apo Dioh kanan Moises. ⁴⁰ Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe malyadi kanyo ye inhulat lan popodopita a hinabi nan Apo Dioh, a wanae,

⁴¹ ‘Hikawon mapangumih, leng-en yo.

Magtaka kawo ha diyagen ko. Noba matey kawo met ateed!

Ta main akon diyagen ha kapanaonan yo

a ahe yo pamtegan, agya main mangihabi kanyo.’ [†]

⁴² Haanin, ha papalwah hilaynan Pablo boy Bernabe ha päytiponan lan Jujudio, inawok lan tatao kanla a mag-udong hilan uman ha dumondon a Mangaamot nin Pagpainawa ta-omen la ipahulung ye pangipatanda la. ⁴³ Pangayadi nin paytitipon la, inumalih hilaynan Pablo boy Bernabe ihtew. Malabong a Jujudio boy aliwan Judio a ampanumbong nin kaugalian lan Jujudio ye nakilakew kanla. Ket hiyay Pablo boy Bernabe, binabalaan la hila a ipahulung lay pamataya la ha kangedan nan Apo Dioh.

⁴⁴ Ha dumondon a Mangaamot nin Pagpainawa, ngalingalinan kaganaan a tatao ha banwa ye nakew manleng nin Habi nin Dioh ha päytiponan lan Jujudio. ⁴⁵ Ha nakit lan mānguna lan Jujudio a malabong ye tataon nakitipon a manleng kanlan Pablo boy Bernabe, naibeg hilan tubat. Ket kinuntada la yay an-iadal nan Pablo boy inlungolungo laya po.

⁴⁶ Noba homain limo la hilan pinakibatan Pablo boy Bernabe, “Peteg a katapulan a hikawo ye unan pakaipatandaan nin Habi nin Dioh. Noba ulita ahe yoya tinanggap, inuhgaan yoynay hadili yo a ahe kawo malyadin mananggap nin bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay paibat haanin, hilaynay aliwan Judio ye lakwen min pangipatandaan nin Manged a Balita. ⁴⁷ Ta wanae ye imbilin nan Apo Dioh kammi,

‘Dinyag katan tillag kanlan aliwan Judio

ta-omen makauli kammo, ket maibalita ye tungkol ha kaligtahan ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.’ ”

⁴⁸ Hilay aliwan Judio, pamakange la yatew, naaliket hila boy inggalang lay Habi nin Dioh. Ket hilay kaganaan a tinuga nan Apo Dioh ha bi-ay a homain anggaan, namteg hila.

⁴⁹ Kaya-bay nitayak ye Habi nin Dioh ha kaganaan a pahen nin yatew a lugal. ⁵⁰ Noba hilay mānguna lan Jujudio, inatay la hilan kumuntada kanlan Pablo ye ambigiben a babayi a mapanggalang kanan Apo Dioh boy hilay lalakin mānguna ha banwa. Ket impaloke la yay Pablo boy Bernabe haka la hila intaboy. ⁵¹ Kaya-bay hiyay dinyag lan Pablo, ingkampag lay tuwapok nin bibitih la bilang pangipatanda kanla a maloke ye dinyag la. Ket hiyay Bernabe boy Pablo, nakew hilayna ha banwan Iconio. ⁵² Hilay mānubong nan Apo Jesus ha banwan Antioquia, angkaaliket hilan tubat boy naheb hilan Ihipiditon Dioh.

[†] 13:41 Habakuk 1:5.

14

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Iconio

¹ Hiyay nalyadi ha banwan Antioquia, ket hiya met ateed ha banwan Iconio. Nakew yay Pablo boy Bernabe ha päytiponan lan Jujudio, ket uli ha pangipatanda la, malabong a Jujudio boy Griego ye namteg kanan Apo Jesus. ² Noba hilay Jujudio a ahe ampamteg, inatay la hilay kanayon a aliwan Judio ta-omen hila kumuntada kanlan mämteg. ³ Kaya-bay nagbuyot yay Pablo boy Bernabe nin yatew a banwa boy homain hilan limo a nangipatanda nin tungkol kanan Apo. Ket pinaptegan na met Apo a peteg ye an-iadal lan Pablo tungkol ha kangedan na, ta binyanan na hilan kapalyadiyan a manyag nin pagkakitan boy kapagtakaan. ⁴ Hilay tatao ihtew ha banwan Iconio, aliwan padipadiho ye ihip la. Main nakitupig kanlan Jujudio a ahe ampamteg, hilay kanayon met kanan Pablo boy Bernabe.

⁵ Haanin, hilay Jujudio boy aliwan Judio boy månguna la a angkumuntada kanlan Pablo boy Bernabe, ket inihip la a ipaloke boy tataponen la hila nin dapah. ⁶ Ha natandaan lan Pablo boy Bernabe yatew, tampol hilan inumalih a palakew ha babanwa nin Lистра boy Derbe a hakop nin plobinhiyan Licaonia boy ha kanayon po a babadiyo ha palibot nin yatew a banwa. ⁷ Ket impatanda la ihtew ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Lистра

⁸ Haanin, ha banwan Lистра, main maghay lakin ampikno a ahe yan bega makakodang, ta lumpo yaynan in-anak. ⁹ Ket ampanlengge ya ha an-ipatanda nan Pablo. Haanin, pinudek na yan Pablo. Ket nakit na a main yan pamteg a mitaah ya. ¹⁰ Kaya-bay impakakhaw nan hinabi, “Mideng ka!” Ket tampol yan nideng boy nangodang-kodang.

¹¹ Pamakakit lan malabong a tatao ye dinyag nan Pablo, impangha la ha habin Licaonia, a wanla, “Inumaypa hilay didioh ihti kantawo ha kadih tao.” ¹² Hiyay Bernabe, pinangalanan la yan Zeus a ngalan nin magha kanlan andiohen la. Ket hiyay Pablo, ulita mångihabi ya, pinangalanan la yan Hermes a ngalan nin andiohen la a mångihabi. ¹³ Hiyay timplo nan Zeus a andiohen lan tatao, ket anti ya ha ilwah nin alad nin yatew a banwa. Ket ha nabalitaan nin padi nan Zeus ye nalyadi, nangilakew ya ihtew ha ilwangan nin alad nin banwa nin bobolog a baka a naonoan nin bulak. Ket labay na boy hilay tatao a ihagpa yatew kanan Pablo boy Bernabe, ta an-ihipen la a hilan peteg ye didioh la.

¹⁴ Noba ha natandaan nan Pablo boy Bernabe ye labay lan diyagen, giniwak lay bado la boy nayew hilan nakew ha pibunakan lan tatao. Ket impangha la, a wanla, ¹⁵ “Gagayyem, taket ta andiyagen yo yain? Ket tao kayin bengat a omen kanyo. Nakew kayi ihti a mangipatanda kanyo nin Manged a Balita ta-omen yoyna talingkukolan yatin homain hilbi a diohdiohan boy humaley kawoyna ha peteg a Dioh a angkabi-ay. Hiyabay ye namalhowa nin langit, luta, dagat boy kaganaan a anti kanla. ¹⁶ Hatew, ampaolayan nan Apo Dioh ye kaganaan a nahyon a manyag nin hadili lan kalabayan. ¹⁷ Agya wanabay man, lanang na yan teed an-ipakit Apo Dioh ye pagkaDioh na makauli ha manganged a andiyagen na. Ambiyen na kawon udan boy mahbol a pupol ha panaon nin pamupol. Ampabhoyen na kawo boy ampaaliketen na kawo.” ¹⁸ Noba agya hinabi lan Pablo boy Bernabe yatew, naidapan hilan teed a nanaad kanlan tatao a mangihagpa kanla.

¹⁹ Noba main nilumateng a nangaanon Judio a nangibat ha babanwan Antioquia boy Iconio. Ket kinumbinyo la hilay tatao a kumuntada kanan Pablo. Kaya-bay tinatapon la yan dapah. Ket ha nabaan la a natey yayna, ingguloy la yaynan in-ilwah ha banwa. ²⁰ Noba ha pinalibotan la yan m̄numbong nan Apo Jesus, ket nimata yan nideng boy nag-udong yayna ha banwa. Kabekahan, hiyay Pablo boy Bernabe, inumalih hilan palakew ha banwan Derbe.

Hiyay Pag-udong nan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia

²¹ Impatanda lan Pablo boy Bernabe ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus ha banwan Derbe. Ket malabong ye nakumbinyo la a manumbong kanan Apo Jesus. Pangayadi, nag-udong hilayna man ha banwan Listra, Iconio boy Antioquia a hakop nin plobinhiyan Pisidia.

²² Ket ha balang banwa a nilakew la, pinakhaw lay nakem lan m̄numbong nan Apo Jesus boy binabalaan la hilan magpahulong ha pamteg la, ta katapulan a magdiha hilan malabong a kaidapan bayo hilan maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh. ²³ Hiyay Pablo boy Bernabe, namili hilan m̄nguna ha balang pangkat lan m̄mteg nan Apo Jesus. Nagpalta hilan mangan boy impakigwang la hilay napili boy impataya la hila kanan Apo a ampamtegan la.

²⁴ Haanin, hiyay Pablo boy Bernabe, nagd̄an hila ha plobinhiyan Pisidia. Ket ha niabot hila ha plobinhiyan Pamfilia, ²⁵ impatanda lay Habi nin Dioh ha banwan Perga. Pangayadi, naglalah hilayna ha banwan Atalia. ²⁶ Paibat ihtew, nagbalko hilan paudong ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Siria a ibatan la hatew. Ket ihtew la hilan impakigwang nin m̄mteg hatew a inged nan Apo Dioh ye abala la a kapiyadi la.

²⁷ Pamiabot lan Pablo boy Bernabe ha banwan Antioquia, tinipon la hilay m̄mteg nan Apo Jesus. Ket imbalita la kanla ye kaganaan a dinyag nan Apo Dioh makauli kanla boy no way-omen hila namteg kanan Apo Jesus ye aliwan Judio. ²⁸ Ket ihtewbay hilan nagbuyot ye Pablo boy Bernabe kalamo hilay m̄numbong nan Apo Jesus.

15

Hiyay Paytitipon ha banwan Jerusalem

¹ Ha anti ya po ye Pablo ha Antioquia, main nangaanon lakin nilumateng ihtew a nangibat ha plobinhiyan Judea ye nangiadal kanlan kakatongnon m̄mteg nan Apo Jesus nin wanae, "Katapulan a magpatuli kawo a omen ha kaugalian a in-adal nan Moises ta-omen kawo miligtah ha pamaduha nan Apo Dioh."

² Ket ulita aliwan wanabay ye pamteg lan Pablo boy Bernabe, inumamot ye payngangatngat la kanla. Kaya-bay hilay m̄mteg, napaymamaghaan la a hiyay Pablo, Bernabe boy nangaanon m̄mteg ha Antioquia, ket palakwen la hila ha banwan Jerusalem ta-omen la paytotongtongan yatin gotgot ihtew kanlan aapohtol boy m̄nguna nin pangkat lan m̄mteg.

³ Kaya-bay pinaaligwat la hilaynan Pablo boy Bernabe. Ket ha pagd̄an la ha plobinhiyan Fenicia boy ha plobinhiyan Samaria, imbalita la kanlan m̄mteg ihtew a malabong hilaynay aliwan Judio ye ampamteg kanan Apo Jesus. Ket pamakange lan m̄mteg yatew, naaliket hilan tubat. ⁴ Ha niabot hilaynan Pablo ha banwan Jerusalem, tinanggap hilan pangkat lan m̄mteg boy m̄nguna la boy hilay aapohtol. Ket imbalita nan Pablo boy Bernabe kanla ye kaganaan a dinyag nan Apo Dioh makauli kanla.

⁵ Haanin, main anoy Papisario a ampamteg kanan Apo Jesus. Ket nideng

hilan naghabi, “Katapulan hilan matuli ye aliwan Judio a namteg kanan Apo Jesus boy babalaan hila a manumbong ha Bibilin a impahulat kanan Moises.”

⁶ Kaya-bay naytitipon hilay aapohtol boy hilay mānguna nin pangkat lan māmteg ta-omen la paytongtongan yatin gotgot. ⁷ Pangayadi nin nabuyot a paytongtong la, nideng yay Pedro. Ket hinabi na, “Kakatongno, tanda yoy nabay met a hatew po, ket hikoy pinili nan Apo Dioh kanyo a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio ta-omen hila met mamteg kanan Apo Jesus. ⁸ Ket hiyay Apo Dioh a nagtanda nin an-ihipen nin tao, pinaptegan na a antanggapan na hila met ye aliwan Judio, ta in-ibay na kanla ye Ihipidito na a omen met ateed kantawo. ⁹ Homain kitawon nakaidumaan kanlan aliwan Judio ha pamilew nan Apo Dioh, ta pinatawad na hila met ha namteg hila kanan Apo Jesus. ¹⁰ Haanin, taket ta anhuboken yo yay Apo Dioh? Taket ta ampiliten yo hilay aliwan Judio a manumbong ha Bibilin a agya hilay nangaunan tutoa tawo boy hikitawo, ket ahe tawo angkahumbong? ¹¹ Ampamtegan tawo a naligtah kitawo makauli ha kangedan nan Apo Jesus kantawo, ket wanabay met ateed kanlan aliwan Judio.”

¹² Pamakange la yatew, nilong-em hilan kaganaan. Ket nanlenge hilayna ha an-ibalita nan Bernabe boy Pablo a tungkol ha kapagtakaan boy pagkakitan a dinyag nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio makauli kanla. ¹³ Ha nayadi hilaynan naghabi ye Bernabe boy Pablo, naghabi ya met ye Santiago, “Kakatongno ko, leng-en yoy habiyen ko. ¹⁴ Kapiyiyadi nan impalinaw Simon Pedro ye unan panagyat nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio ta-omen hila met maibilang a pagtao na. ¹⁵ Wanae met ye impahulat nan Apo Dioh kanlan podopita,

¹⁶ ‘Mag-udong akon uman lano.

Ket ipahulong koy naputoh a panakop nan David.

Ipaidenteng ko yan uman paibat ha pagkadama na

¹⁷ ta-omen la kon tapulen nin kanayon a tatao a hilay aliwan Judio a pinili kon pagkonin ko.

Hiko a Dioh ye ampaghabi nin yati.

¹⁸ Ket impatanda koyna yati hatew po.’ ”

¹⁹ Hinabi na po Santiago, “Kaya-bay no hikon bengat, ahe tawo hilaynan paidapan ye aliwan Judio a anhumaley kanan Apo Dioh, ²⁰ no aliwan ihulat tawoyna ingat kanla a adi hila mangan nin inhagpa ha diohdiohan, ta bilang yaynan madinat. Adi hila mamabayi o makilaki, adi hila mangna nin daya o kena nin aayop a ahe napadaya. ²¹ Yati ye Bibilin a impahulat kanan Moises a katapulan lan humberon ta-omen la hila ahe kailoyan nin Jujudio. Ta paibat po ha unan panaon, ambahaen laynan Jujudio ha pāytiponan la yatin Bibilin tepe Mangaamot nin Pagpainawa boy an-iadal la yati ha balang banwa.”

Hiyay Hulat kanlan Aliwan Judio a Māmteg

²² Kaya-bay hilay aapohtol, hilay mānguna nin pangkat nin māmteg, boy kaganaan a kabilang ha pangkat lan māmteg ha Jerusalem, naykahundoan lay mamili nin nangaanon lalaki ha pangkat la a itubol la a pagkalamo nan Pablo boy Bernabe a makew ha banwan Antioquia. Ket hiyay napili la, hiyay Judas a anhabtan Barsabas boy hiyay Silas a ambihaen nin kapadiho la a māmteg. ²³ Wanae ye anti ha hulat a impakaget la kanla ha banwan Antioquia.

“Hikayin kakatongno yon aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteḡ ihti ha banwan Jerusalem, ampangumohta kayi kanyon aliwan Judio a kakatongno kanan Apo Jesus ihen ha banwan Antioquia, ha plobinhiyan Siria, boy ha plobinhiyan Cilicia. ²⁴ Natandaan mi a main tatao a ibat ihti kammi ye nakew ihen kanyo a ampanyoot nin ihip yo. Ahe mi hilan intubol a makew mangiadal kanyo. ²⁵ Kaya-bay naytitipon kayi. Ket napaymamaghaan min mamili nin nangaanon lakin itubol a makew ihen kanyo a kalamo lan Bernabe boy Pablo a an-adoen tawon kakatongno. ²⁶ Hiyay Pablo boy Bernabe, ket ahe la angkawaenen ye bi-ay la ha paghilbi la kanan Apo tawon Jesu Cristo. ²⁷ Ket an-itubol mi hila met ye Judas boy Silas ta-omen la ipalinaw kanyo ye inhulat mi. ²⁸ Hiyay Ihipiditon Dioh ye nangipaihip kammi a ahe mi ipatupad kanyo ye mabyat a bilin, no aliwan hilayatin bengat. ²⁹ Adi kawo mangan nin inhagpa ha diohdiohan. Adi kawo mangna nin daya o kena nin aayop a ahe napadaya. Adi kawo mamabayi o makilaki. Manged a liklikan yo hilayati. Anggaynan bengat ihti ye hulat mi kanyo.”

³⁰ Haanin, hiyay Judas, Silas, Pablo, boy Bernabe a an-itubol la, ket nanige hilayna. Ha niabot hilayna ha banwan Antioquia, tinipon la hilay māmteḡ nan Apo Jesus. Ket inggawang lay hulat kanla. ³¹ Ha nabaha laynay hulat, naaliket hilan tubat. ³² Hiyay Judas boy Silas, ket podopita hila met. Malabong ye in-aadal la a nakapakhaw nin nakem boy nakapapah-ey nin pamteḡ lan kakatongno. ³³ Kinumonin hila po ihtew nin anoy mangaamot. Ket ha ampag-aligwat hilaynan mag-udong, hilay kakatongno kanan Apo Jesus ihtew, impakigwang la hila a mag-ilyadin manged ye pangumodang la angga ha lumateng hila ha Jerusalem kanlan nangitubol kanla. ³⁴ [Noba hiyay Silas, ahe ya nakilakew, ta nagbantak ya ihtew.] ³⁵ Ket hiyay Pablo boy Bernabe, kinumonin hila ha banwan Antioquia. Ket legan anti hila ihtew, malabong met ye lamo la a ampangiadal boy ampangpatanda nin Habi nin Dioh.

Hiyay Payngihyay nan Pablo boy Bernabe

³⁶ Haanin, pangalabah nin anoy mangaamot, hinabi nan Pablo kanan Bernabe, “Udongen ta hilan kewahan ye kakatongno ha babawan nangipatandaan tawo nin Habi nin Dioh ta-omen ta matandaan no way-omen hilayna.” ³⁷ Inawo nan Bernabe, noba labay na yan ilamo ye Juan a anhabtan Marcos. ³⁸ Noba ahe na labay Pablo, ta ha anti hila po ha plobinhiyan Pamfilia a ampangiadal nin Habi nin Dioh, ket nilakwanan na hilan Juan Marcos. ³⁹ Ket hiyay Pablo boy Bernabe, inumamot ye payngatngat la. Ket napayngihyay hila. Hiyay Bernabe, inlamo na yay Marcos. Ket nilumugan hila nin balko a palakew ha alipotah nin Cyprus. ⁴⁰ Ket hiyay Pablo, pinili na yay Silas. Ket bayo hila inumalih, impakigwang la hila po nin kakatongno kanan Apo Jesus a haglapan na hila dayi ha kaganaan a lakwen la. ⁴¹ Nakew hilan Pablo ha plobinhiyan Siria boy ha plobinhiyan Cilicia. Ket pinapah-ey lay papangkat nin māmteḡ nan Apo Jesus nin yatew a lulugal.

16

Hiyay Pamakilakew nan Timoteo kanlan Pablo boy Silas

¹ Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagpahulong hila ha banwan Derbe angga ha banwan Listra a angkunaan nin maghay mānumbong nan Apo

Jesus a nagngalan Timoteo. Hiyay indo na, Judio ya boy māmteḡ ya met. Noba hiyay bapa na ket Griego ya. ² Hilay kakatongno kanan Apo Jesus ha banwan Lистра boy ha banwan Iconio, anhabiyen la a manged yan tao ye Timoteo. ³ Labay nan Pablo a ilamo yay Timoteo. Kaya-bay tinuli naya ta-omen hilan homain mahabi ye Judio a laban kana. Ta tanda lan kaganaan a Judio a angkumonin ihtew a Griego ye bapa nan Timoteo.* ⁴ Ket ha balang banwa a anlakwen la, an-ipatanda la ye bibilin a napaykahundoan lan aapohtol boy mānguna nin pangkat lan māmteḡ ha banwan Jerusalem boy imbilin la kanla a katapulan la yan humbongen. ⁵ Kaya-bay hilay papangkat nin māmteḡ, ket lalo anan pinumah-ey ye pamteḡ la. Ket minamangaamot hilan anlumabong ye ampamteḡ kanan Apo Jesus.

Hiyay Leplep nan Pablo tungkol ha Troas

⁶ Haanin, hinaad na hilan Ihipdion Dioh ye Pablo a mangiadal nin Habi nin Dioh ha plobinhiyan Asia. Kaya-bay nakew hila ha lulugal a hakop nin plobinhiyan Frigia boy plobinhiyan Galacia. ⁷ Ha niabot hilayna ha anggaan nin plobinhiyan Misia, magpahulong hila dayi ha plobinhiyan Bitinia. Noba ahe na hilan teed pinalubohan nin Ihipdion nan Apo Jesus a makew ihtew. ⁸ Kaya-bay hiyay dinyag la, nagdān hilayna ingat ha plobinhiyan Misia anggan nilumateng hila ha banwan Troas. ⁹ Ha madeglem ana, impaleplep nan Apo Dioh kanan Pablo ye maghay lakin taga Macedonia. Ket yatew a laki, ampideng yan ampakiingalo kana, a wana, “Makew ka ihti ha Macedonia ta-omen mo kayi haglahan.” ¹⁰ Pangayadi nan naleplepan Pablo yatew, hinabi na met kammi a kalalamoan na. Kaya-bay tampol kayinan† nag-aligwat, ta ampamteḡan mi a ampalakwen na kayin Apo Dioh ihtew ta-omen mi ipatanda ye Manged a Balita kanlan tatao.

Hiyay Pamteḡ nan Lydia kanan Apo Jesus

¹¹ Paibat ha banwan Troas, nagbalko kayi palakew ha alipoteh nin Samotracia. Kabekahan, nagpahulong kayi ha banwan Neapolis. ¹² Paibat ha banwan Neapolis, kinumodang kayinan palakew ha banwan Filipos a pinakamayadet a banwa nin plobinhiyan Macedonia. Malabong hilay taga Roma a angkumonin ha Filipos. Ket kinumonin kayi po ihtew nin anoy mangaamot.

¹³ Ha naabot ye Mangaamot nin Pagpainawa, nilumwah kayi ha banwa. Ket nakew kayi ha gilid kabatowan. Nabaan mi a main lugal ihtew a pamakigwangan lan Judio. Ket natalngan mi hila ihtew ye babayin naytitipon. Kaya-bay nikno kayin nakitongtong kanla. ¹⁴ Magha kanlan ampanlenge kammi ket hiyay Lydia a taga banwan Tiatira. Maglako yan mangatampa a tapih a kadih obi boy magha yan ampanggalang kanan Apo Dioh. Legan ampanlenge ya ha an-iadal nan Pablo, nilukatan nan Apo Dioh ye ihip na ta-omen na pamteḡan ye an-iadal na. ¹⁵ Ket napabawtihmo yay Lydia boy hilay kabaey na. Haanin, hinagyat na kayi, a wana, “No anbilang yo kon peteg a māmteḡ nan Apo Jesus, makew kawon makidagoh ha baey ko.” Ket mauplit yan nanagyat kammi. Kaya-bay nakidagoh kayi ha baey na.

Hiyay Pagkapidiho lan Pablo boy Silas ha banwan Filipos

* **16:3** Hilay Griego, ahe la antulien ye aanak la. † **16:10** Paibat ihti, hiyay Lucas ye kalamo nan Pablo. Kaya-bay anggawien naynay habin “kayi,” “mi,” o “kammi.”

¹⁶ Ha maghay mangaamot, legan palakew kayi ha lugal a pamakig-wangan, nakahagana kayin maghay balatang a ipoh. Ampakapaltep ya uli ha maloke a ihpidito a anti kana. Ulin yati, malabong a pilak ye angkatanggap lan amo na. ¹⁷ Yatew a balatang, ket pihuhumbong na kayin ampangipangha nin wanae, "Hilatin tatao, ket maghilbi na hilan Pinakamatagay a Dioh! An-ipatanda la kanyo no way-omen kawo miligtah!" ¹⁸ Minamangaamot, wanabay ye andiyagen na kammi anggan hinumawa yaynay Pablo. Kaya-bay nagbawit yan inumadap kana. Ket hinabi na, "Hikan maloke a ihpidito, ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, umalih kayna kana!" Ket kananyatew met ateed, inumalih yaynay maloke a ihpidito kana.

¹⁹ Ha nakit lan aamo nan balatang a ahe la yaynan mapagpilakan, dinakep la yay Pablo boy Silas. Ket ingguloy la hilan inlakew ha plaha, ta iadap la hila kanlan manungkolan ha banwa. ²⁰ Haanin, in-adap la hila kanlan manungkolan. Ket binadaan la hila, a wanla, "Hilatin lalakin Judio, ket anggulowen lay banwa tawo. ²¹ Ta an-iadal lay kaugalian la a laban ha bibilin tawon Romano. Ket ahe mi malyadin tanggapan o humbongen."

²² Haanin, hilay tatao ihtew, nakitagem hilan namahakit kanlan Pablo boy Silas. Niloh-okan la hilan manungkolan haka la hila impapatok. ²³ Pangayadi la hilan impapatok, ket impapidiho la hila boy binilinan la yay gowaldiya, a wanla, "Pakabantayan mo hilan manged." ²⁴ Kaya-bay hiyay gowaldiya, impahlep na hilan Pablo boy Silas ha pinakamaalale a hilid nin pidihowan haka na impangaw ye bibitih la.

²⁵ Ha banak anan madeglem, hiyay Pablo boy Silas, ampakigwang hila boy ampagkantan panggalang kanan Apo Dioh. Ket hilay kanayon a nakapidiho ihtew, ampanlenge hila met kanla. ²⁶ Kapipikhaan, nanlayon nin makhaw, ket naeyeg ye pidihowan. Ket tampol nangalalabkat ye kaganaan a leneb nin pidihowan boy nangaalih ye tatanikala nin kaganaan a nakapidiho. ²⁷ Ket napokaw yay gowaldiya nin pidihowan. Ha nakit na a nangalalabkat anay kaganaan a leneb, nabaan na a nakatakah hilaynay pidiho. Kaya-bay binagot nay kumpulan na, ta magpakamatey yayna dayi. ²⁸ Noba nangha yay Pablo, a wana, "Adi ka magpakamatey, ta anti kayin kaganaan ihti."

²⁹ Haanin, hiyay gowaldiya, nakikwa yan kingki. Pangayadi, nanandali yan nilumoob. Ket ampamiggig yan nanalimukod ha adapan nan Pablo boy Silas. ³⁰ Pangayadi, in-ilwah na yay Pablo boy Silas. Ket tinepet na hila, "Gagayyem, hinyay katapulan kon diyagen ta-omen ako miligtah ha pamaduha nan Apo Dioh?"

³¹ Nakibat yay Pablo boy Silas, "Mamteg ka kanan Apo Jesus, ket miligtah ka boy hilay kabaey mo." ³²⁻³⁴ Haanin, hiyay magbantay, inlakew na yay Pablo boy Silas ha baey na. Ket inuyahan nay huhugat la boy pinakan na hila. Pangayadi, hiyay Pablo boy Silas, impatanda lay Habi nin Dioh kana boy kanlan kaganaan a kabaey na. Ket kananyatew met ateed a madeglem, napabawitimo ya kalamo na hilay kabaey na. Angkaaliket yan tubat boy hilay papamilya na, ta ampamteg hilayna kanan Apo Dioh.

³⁵ Ha pahanib ana, hilay manungkolan nin banwa, nangitubol hilan popolih a mangihabi kanan gowaldiya nin pidihowan, "Palihwayen mo hilaynan Pablo boy Silas." ³⁶ Haanin, hiyay gowaldiya ha pidihowan, hinabi na met kanan Pablo, "Hilay manungkolan, hinabi la kangko a palihwayen katawoyna. Kaya-bay malyadi kawoynan umalih a main katanaan."

³⁷ Noba hinabi nan Pablo kanlan popolih, “Nilabag la ye bibilin nin Roma, ta agya Romano kayi, ket impapatok la kayina ha adapan lan tatao boy impapidiho agya ahe la kayi po nilitih. Ket haanin, hiklito la kayin palihwayen. Aliwan huhto yain! Katapulan a hilay mánungkolan mihmo ye makew ihtin mangipalwah kammi ha pidihowan.”

³⁸ Kaya-bay nag-udong hilay popolih kanlan mánungkolan. Ket hinabi la kanla ye hinabi nan Pablo. Ket ha natandaan la a Romano hila met manayti ye Pablo boy Silas, ket nalimowan hila.‡ ³⁹ Hilatew a mánungkolan, nakew hila ha pidihowan. Ket nakikwa hilan patawad kanlan Pablo. In-ilwah la hila ha pidihowan, ket pinakitongtongan la hila, “No malyadi dayi, umalih kawoyna ihti ha banwa mi.” ⁴⁰ Ha nakalwah hilaynan Pablo boy Silas ha pidihowan, nakew hila ha baey nan Lydia. Nalatngan la hila ihtew ye kakatongno kanan Apo Jesus. Ket pinakhaw lan Pablo ye pamteg la. Haanin, hiyay Pablo boy Silas, inumalih hilayna nin yatew a banwa.

17

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Tesalonica

¹ Haanin, hiyay Pablo boy Silas, nagdān hila ha banwan Amfipolis boy ha banwan Apolonia angga ha nakalateng hila ha banwan Tesalonica. Main pāytiponan lan Jujudio ihtew. ² Ha loob nin tatloy dominggo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, ampakew yay Pablo ha pāytiponan lan Jujudio, ta wanabay ye nakailmawan na. Nakingatngat yay Pablo kanlan tatao makauli ha naihulat a Habi nin Dioh. ³ Boy impalinaw boy pinaptegan na kanla a hiyay Cristo, katapulan yan magdiha nin pamaidap angga ha matey ya boy mabi-ay yan uman. Hinabi nan Pablo, “Hiyay Apo Jesus a an-ipatanda ko kanyo, ket hiyabay ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.” ⁴ Hilay kanayon kanlan Jujudion ampanlenge, ket namteg hila boy nakilamo kanan Pablo boy Silas. Main met malabong a Griego a ampanggalang kanan Apo Dioh boy malabong a babayin ambalayen ye namteg boy nakilamo kanla.

⁵ Noba hilay kanayon a Jujudio, naibeg hila kanan Pablo boy Silas. Kaya-bay nandakit hilan tataon mapanggulo a pamipideng ha palaha nin banwa. Ha malabong anay nadakit la, ingkana laynay manggulo ha loob nin banwa. Ket dinawohong la yay baey nan Jason, ta antapulen la yay Pablo boy Silas ta-omen la hila iadap kanlan tatao. ⁶ Noba ha ahe la hila makitan ye Pablo boy Silas, ingguloy-guloy la hilan in-adap kanlan mánungkolan ha banwa ye Jason boy kanayon po a kakatongno kanan Apo Jesus. An-ipapangha la, “Hilatin tatao, ampanyag hilan kagulowan ha kaganaan a lugal a anlakwen la. Ket anti hilayna haanin ha banwa tawo. ⁷ Ket hiyay Jason, pinadagoh na hila ha baey na. Ket hilatin tatao, angkuntadaen lay bibilin nan Emperador Cesar boy anhabiyen la a aliwan hiyay Emperador Cesar ye peteg a poon, no aliwan hiyay taon nanggalan Jesus.” ⁸ Pamakange lan tatao boy mánungkolan yatew, naygulogulo hilayna. ⁹ Ket haanin, pinabayad la yay Jason boy hilay kanayon a kakatongno kanan Apo Jesus haka la hila pinalihway.

Hiyay Pablo boy Bernabe ha banwan Berea

‡ 16:38 Milabag ha bibilin lan Romano no main Romano a mapaduhaan a homain po dalam. Hiyay gobilno lan Romano, ambantayen ye katulidan lan taga Roma. No idalom lan Pablo o Silas kanlan mánungkolan ihtew ha Roma, maahe ye obda lan nangipapidiho kanla.

¹⁰ Kananyatew met ateed a madeglem, hilay kakatongno kanan Apo Jesus, intubol la hilan Pablo boy Silas ha banwan Berea. Ha niabot hilayna ihtew, nakew hila ha pāytiponan lan Jujudio. ¹¹ Hilay Jujudio a angkumonin ha Berea, mamaway ye ihip la dinan kanlan taga banwan Tesalonica, ta kalalabay lay manlengge nin an-iadal lan Pablo. Minamangaamot lan ambokitkiten ye naihulat a Habi nin Dioh ta-omen la matandaan no peteg yay anhabiyan nan Pablo. ¹² Kaya-bay malabong kanla ihtew ye namteg kanan Apo Jesus. Malabong met a Griego a pawa ambalayan a babayi boy lalaki ye namteg kanan Apo Jesus.

¹³ Noba ha natandaan lan Jujudio ha Tesalonica a ampangipatanda yay Pablo nin Habi nin Dioh ha banwan Berea, ket nakew hila met ihtew ta-omen hila mangiatay nin tatao a manggulo. ¹⁴ Kaya-bay hilay kakatongno kanan Apo Jesus, ginagah la yaynan intubol ye Pablo a makew ha ambay dagat. Noba hiyay Silas boy Timoteo, nagbantak hila ihtew ha banwan Berea. ¹⁵ Main ano kataon nangiatal kanan Pablo angga ha banwan Atenas. Ha mag-udong hilayna ha Berea, imbilin nan Pablo kanla a tampol la hilan pahumbongen kana ye Silas boy Timoteo.

Hiyay Pangiadal nan Pablo ha banwan Atenas

¹⁶ Hiyay Pablo, legan an-agaden na hilan Silas boy Timoteo ihtew ha banwan Atenas, nalele yan tubat, ta nakit na a malabong ye kalintatao a andiohen lan tatao ihtew. ¹⁷ Kaya-bay nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakingatngat ya kanlan kapadiho na a Judio boy kanlan aliwan Judio a ampanggalang kanan Apo Dioh. Minamangaamot ya met a ampakew ha palaha boy ampakingatngat kanlan ayaman a anti ihtew. ¹⁸ Main luway pangkat nin mamaihtodo ihtew a ampakingatngat kanan Pablo. Hiyay maghay pangkat, anhabtan Epicureo. Ket hiyay magha met, anhabtan Estoico. Hinabi nin nangaano kanla, "Ayay anhabiyan na yain a kalawakaw?" Hinabi la met nin kanayon, "Ampangipatanda ya laweh nin tungkol ha dioh lan dadayohan?" Hinabi la yatew, ta an-ipatanda nan Pablo ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus boy hiyay pagkabi-ay nan uman.

¹⁹ Haanin, hiyay Pablo, inlakew laya ha pāytiponan lan mānungkolan a anhabtan Areopago. Ket hinabi la kana, "Labay min matandaan ye bayon adal a an-iadal mo. ²⁰ Babayo kammi yain a anhabiyan mo. Kaya-bay labay min matandaan ye labay nan habiyen." ²¹ Hinabi la yatew, ta hilay taga Atenas boy hilay dadayohan a angkumonin ihtew, homain hilaynan kanayon a andiyagen, no aliwan paytongtongan boy manlengge nin tungkol ha bayon adal.

²² Kaya-bay hiyay Pablo, nideng ya ha adapan lan tatao ha Areopago. Ket hinabi na, "Hikawon taga Atenas, angkaimatonan ko a makadiho kawo. ²³ Ta ha nagpahyal ako ihti ha banwa yo, nakit ko hilay anggalangen yo. Main ako po nakit a pangihagpaan a main nakahulat a wanae, 'Kanan Dioh a ahe tawo katatanda.' Hiyay Dioh a anggalangen yo a ahe yo po katatanda, ket hiyabay ye ipatanda ko kanyo haanin."

²⁴ "Hiyabay ye Dioh a namalhowa nin babe-luta boy kaganaan a babagay a anti kananyati. Hiyabay ye Apo nin langit boy luta. Kaya-bay ahe ya angkumonin ha titimplo a dinyag nin tao. ²⁵ Ahe na katapulan ye haglap nin tao, ta hiyabay ye ampamyay kantawo nin bi-ay, angeh, boy kaganaan a babagay a matapul tawo. ²⁶ Pinalhowa nan Apo Dioh ye maghay tao a pinangibatan nin kaganaan a lalahi nin tatao boy intayak na hila ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ingkonin nay anggaan nin lugal nin balang lahi boy intaning nay panaon la. ²⁷ Dinyag nan Apo Dioh yatew

ta-omen tawo matandaan a katapulan tawo ya. Maka tapulen tawo ket matuklahan tawo yan peteg. Noba hiyay kaptegan, aliwa yan mataang ha balang magha kantawo. ²⁸ 'Ta makauli ha kapalyadiyan na, ket angkabi-ay kitawo, ampakatige boy anti kitawo ihti.'* Ket wanabay met ateed ye hinabi lan anon māngalalla yo, a wanla, 'Aanak na kitawon Apo Dioh.' "

²⁹ Hinabi na po nin Pablo, "Haanin ta aanak na kitawon Apo Dioh, adi tawon an-ihipen a hiyay Apo Dioh, ket kalintatao ya a yadi ha balitok, mital, o dapah a dinyag makauli ha ihip boy kagalingan nin tao. ³⁰ Hatew, pinaolayan nan Apo Dioh ye ahe la pamalay nin tatao kana. Noba haanin, an-ibilin na ha kaganaan a tatao ha balang lugal a paghehean laynay kakahalanan la boy talingkukolan laynay panyag la nin kalok-an. ³¹ Ta nangitaning yaynay Apo Dioh nin mangaamot nin matoyngon a panuhga na ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta makauli kanan tao a pinili na. Ket pinaptegan na yati, ta bini-ay na yan uman."

³² Pamakange lan tatao ye tungkol ha pagkabi-ay uman nin nangamatey, kinaaliyan la yan kanayon. Noba hilay kanayon, hinabi la, "Labay min mangan ana man kammo ye tungkol kananyati." ³³ Pangayadi lan hinabi yatew, hiyay Pablo, inumalih yayna ha ampaytiponan la. ³⁴ Noba main nangaano kanla a laki ye namteg kanan Apo Jesus boy nakitagem kanan Pablo. Magha kanla ye Dionisio a kabilang ha pangkat lan anhabtan Areopago. Main met maghay babayin nagngalan Damaris boy kanayon po.

18

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Corinto

¹ Pangayadi, inumalih yaynay Pablo ihtew ha banwan Atenas. Ket nakew ya ha banwan Corinto. ² Ket ihtew naya nakitan ye Aquila a maghay Judio a taga plobinhiyan Ponto, lamo na yay ahawa na a hiyay Priscila. Ket kapipilateng lan bengat a nangibat ha Italia. Ta hiyay Emperador Claudio, pinaalih na hilay kaganaan a Judio ha banwan Roma. Ket hiyay Pablo, kinewahan na hilay miahawan Aquila boy Priscila. ³ Ket ulita kapadiho na hilān mānyag nin tolda, nakidagoh ya kanla boy nakilamo yayna kanla a manyag nin tolda. ⁴ Hiyay Pablo, tepe Mangaamot nin Pagpainawa, ampakew ya ha pāytiponan lan Judio ta-omen ya makingatngat kanlan Judio boy Griego. Ta labay na hilān makumbinyo a mamteg kanan Apo Jesus.

⁵ Ha nilumateng yay Silas boy Timoteo a ibat ha plobinhiyan Macedonia, ingkamihan naynan Pablo ye panaon na ha pangipatanda nin Habi nin Dioh boy an-ipapteg na kanlan Judio a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh. ⁶ Noba ha kinuntada boy inlungolungo la yaynay Pablo, ingkampag nay tuwapok nin bado na bilang babala laban kanla, a wana, "Kahalanan yoyna no paduhaan na kawon Apo Dioh. Homain akoynan pakibatnan kanyo kanan Apo Dioh. Ket paibat haanin, hilaynay aliwan Judio ye lakwen kon adalan."

⁷ Kaya-bay hiyay Pablo, inumalih yayna ha pāytiponan lan Judio. Ket nakew yan nakidagoh ha baey nan Ticio Justo a katalig nin pāytiponan lan Judio. Hiyay Ticio Justo, aliwa yan Judio, noba ampanggalang ya kanan Apo Dioh. ⁸ Hiyay Crispo a mānguna nin pāytiponan lan Judio, namteg

* **17:28** Hatew, main māgdanew a nanulat yati kanan Zeus. Hiyay Zeus ye pinakapoon nin didioh lan Griego hatew.

ya kanan Apo Jesus dayon kabaey na. Malabong po a taga banwan Corinto a nanlengge kanan Pablo ye namtegg boy napabawtihmo.

⁹ Ha maghay madeglem, napakit yay Apo Jesus kanan Pablo ha leplep, a wana, “Adi ka angkalimo. Adi mo an-itgen ye pangiadal mo. Ihulong mo ingat, ¹⁰ ta anti ko kammo. Malabong hilay tatao ko ihtin banwa. Kaya-bay homain mamahakit kammo.” ¹¹ Kaya-bay hiyay Pablo, ha loob nin maghay taon boy anem a bowan a kinumonin ihtew, nangiadal ya nin Habi nin Dioh kanlan tatao.

¹² Noba ha hiyaynay Galion ye gobilnadol ha plobinhiyan Acaya, hilay Jujudio, naymamaghaan la yan kinuntada ye Pablo. Ket dinakep la yan inlakew ha panuhgaan nan Gobilnadol. ¹³ Binadaan laya, a wanla, “Yatin tao, angkumbinyowen na hilay tatao a manggalang ha Dioh ha papadan a labag ha bibilin mi.”

¹⁴ Maghabi ya dayi ye Pablo. Noba naunaan na yan Gobilnadol Galion a naghabi kanlan Jujudio nin wanae, “No yatin gotgot a inhaley yo kangko ket tungkol ha mabyat a kahalanan o panlabag ha bibilin, manlengge ako kanyo. ¹⁵ Noba ulita gotgot yan bengat tungkol ha hahabi boy ngangalan nin tatao boy ha bibilin yo, hikawoynay baala a mangipatunong, ta ahe ko labay ye manuhga nin tungkol ha wanabay bengat a babagay.” ¹⁶ Ket pinaalih na hilayna ihtew ha panuhgaan. ¹⁷ Haanin, dinakep la yan tatao ye Sostenes a mānguna nin pāytiponan lan Jujudio. Ket binogbog laya ha adapan nin panuhgaan. Noba pamaolay naynan bengat Gobilnadol Galion.

Hiyay Pag-udong nan Pablo ha banwan Antioquia

¹⁸ Hiyay Pablo, kinumonin ya po ha banwan Corinto. Pangalabah nin anoy mangaamot, nagpatanid yayna kanlan kakatongno kanan Apo Jesus ihtew. Ket nakew yayna ha Cencrea kalamo na hilay miahawan Priscila boy Aquila. Ket ha niabot hilayna ha banwan Cencrea, nagpakohkoh yay Pablo, ta natupad na yaynay pangako na kanan Apo Dioh. Pangayadi, nagbalko hilaynan palakew ha plobinhiyan Siria. ¹⁹ Ha niabot hilayna ha banwan Efeso, hiyay Pablo, inalihan na hilan Priscila boy Aquila. Ket nakew yan hinumlep ha pāytiponan lan Jujudio. Ket nakingatngat ya kanlan Jujudio ihtew. ²⁰ Haanin, inawok la kanan Pablo a magbuyot ya po dayi ihtew kanla. Noba ahe na hila inawo, ²¹ no aliwan nagpatanid ya tana kanla, a wana, “No ipaluboh nan Apo Dioh, mag-udong ako lano.” Haanin, hiyay Pablo, nagbalko yan inumalih ha Efeso.

²² Pamiabot na ha banwan Cesarea, naglaloh yayna ha banwan Jerusalem, ket kinewahan na ye pangkat lan māmtegg ihtew. Pangayadi, nagpahulong yayna ha banwan Antioquia ha plobinhiyan Siria. ²³ Ahe ya nagbuyot ihtew. Inumalih ya. Ket niliwed nay lulugal ha plobinhiyan Galacia boy Frigia a ibatan nayna hatew. Ket pinapah-ey nay pamtegg lan mānumbong nan Apo Jesus ihtew.

Hiyay Pangiadal nan Apolos ha Efeso

²⁴ Main maghay Judion naggalan Apolos ya nakew ha banwan Efeso. Hiyay Apolos, nianak ya ha Alejandria. Ket magaling yan maghabi boy malabong ye tinanda na ha naihulat a Habi nin Dioh. ²⁵ Ta naadalan yan tungkol kanan Apo Jesus. Luboh ha nakem na ye pangiadal na boy huhto ye an-iadal na tungkol kanan Apo Jesus. Noba no tungkol ha bawtihmo, ket hiyay bawtihmo nan Juan bengat ye tanda na. ²⁶ Hiyay Apolos, nakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Ket homain yan limo a nangiadal ihtew. Ha nange lan miahawan Priscila boy Aquila ye pangiadal nan Apolos,

hinagyat la yan makew ha baey la. Ket impalinaw lan manged kana ye tungkol ha papadan nan Apo Dioh.

²⁷ Haanin, hiyay Apolos, labay nay makew ha plobinhiyan Acaya. Ket hilay kakatongno kanan Apo Jesus ha Efeso, pinakhaw lay nakem na boy nanulat hila kanlan mānumbong nan Apo Jesus ihtew a tanggapan la yay Apolos ha panlumateg na. Ket ha nakalateng yayna ihtew, malabong ye naihaglap na kanlan namteg makauli ha kangedan nan Apo Dioh. ²⁸ Ta hiyay Apolos, ket makpe yan nakingatngat kanlan Jujudio ha adapan nin kalabongan. Pinaptegan na kanla makauli ha naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Apo Jesus ye Cristo a impangako nan Apo Dioh.

19

Hiyay Pananggap lan Māmteḡ nin Ihpīdītōn Dioh

¹ Legan anti yay Apolos ha banwan Corinto, hiyay Pablo, kinodang nay mamapantay nin plobinhiyan Asia angga ha niabot ya ha banwan Efeso. Ket main yan nalatngan ihtew a nangaanon mānumbong nan Apo Jesus. ² Ket tinepet na hila Pablo, “Ha namteg kawo kanan Apo Jesus, natanggap yo laweh ye Ihpīdītōn Dioh?”

Nakibat hila kana, “Yo, ahe! Ahe mi po nangean a main manaytin Ihpīdītōn Dioh.”

³ Nanepet yayna man ye Pablo, “No wanabay awod, hinyan kalahin bawtihmo ye natanggap yo?”

Hinabi la, “Hiyay pamawtihmo nan Juan.”

⁴ Haanin, hinabi nan Pablo, “Hiyay Juan, binawtihmowan na hilay tataon naghehe nin kakahalaman la boy hinabi na po kanlan tatao a katapulan la yan pamtegan ye lumateg a homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus.” ⁵ Pamakange la yati, napabawtihmo hila ha ngalan nan Apo Jesus. ⁶ Ket ha impalonto nan Pablo ye gamet na ha ō la, naheb hila Ihpīdītōn Dioh. Ket naghabi hila hadihadi a habi a ahe la naadal boy anihabi lay impahabi nan Apo Dioh kanla. ⁷ Manga labinluway lalaki hila kaganaan.

⁸ Ha loob nin tatloy bowan, hiyay Pablo, ampakew ya ha pāytiponan lan Jujudio. Homain yan limo a ampakingatngat kanla ta labay na hila makumbinyo a pahakop kanan Apo Dioh. ⁹ Noba hilay nangaano kanla, pinabyang lay ō la boy ahe la pinamtegan. Ampaghabi hila po ha adapan lan tatao nin pandama nin tungkol kanan Apo Jesus. Kaya-bay inumalih yay Pablo ihtew, ket inlamo na hilay mānumbong nan Apo Jesus. Ket minamangaamot na yan impahulung ye pangialal na ha pag-adalan nan Tirano. ¹⁰ Ha loob nin luway taon, lanang a wanabay ye andiyagen na. Kaya-bay hilay kaganaan a tatao ha plobinhiyan Asia, Judio man o Griego, ket nange lay tungkol kanan Apo Jesus.

¹¹ Malabong a nakiduma a kapagtakaan ye dinyag nan Apo Dioh ihtew makauli kanan Pablo. ¹² Kaya-bay agya panyo o hinyaman a tapih a nahagoy nan Pablo a kadten la kanlan ampaghakit, ket ampitaah hila boy an-umalih hilay mangaloke a ihpidito a hinumlep kanla.

Hilay Aanak nan Esceva

¹³ Haanin, main nangaanon Jujudion ampakew ihtew a ampamaalih nin mangaloke a ihpidito kanlan tatao. Ket hinubok la yan ginawi ye ngalan nan Apo Jesus, a wanla, “Ha ngalan nan Apo Jesus a an-ipatanda nan Pablo, umalih kawo.” ¹⁴ Wanabay met ateed ye andiyagen lan piton aanak nan Esceva a maghan mānguna a padi.

¹⁵ Noba ninghan ha ampamaalih hilan maloke a ihpidito, hinebatan hilan maloke a ihpidito, “Katatanda ko yay Jesus boy katatanda koya met ye Pablo. Noba aya kawo?” ¹⁶ Ket haanin, hiyay taon hinelpa nin maloke a ihpidito, dinep-an na hila. Pinahakitan na hilan tubat boy hinambot na hila. Homain hilan nadyag. Kaya-bay loh-ok boy hugatan hilan nayew a nilumwah ha baey.

¹⁷ Yatin nalyadi, ket nabalitaan lan kaganaan a Jujudio boy Griego a angkumonin ha banwan Efeso. Ket nalimowan hilan kaganaan boy lalo laya po ginalang ye ngalan nan Apo Jesus. ¹⁸ Malabong kanlan ampamtega kanan Apo Jesus ye hinumaley. Ket inhabi lay mangaloke a didiyag la. ¹⁹ Malabong a maghalimangka ye nangihuko nin lilibdo la a paghalimangka. Ket inulam la ha adapan nin malabong a tatao. Ket ha kinowinta lay alaga nin inulam lan lilibdo, ket inumabot yan limampo a libon palatan mital. ²⁰ Uli ha nalyadi, nakit lan tatao a main kapalyadiyan ye Habi nin Dioh. Kaya-bay nitayak ye Habi nin Dioh boy lalalo hila po nilumabong ye mamtega nan Apo Jesus.

Hiyay Kagulowan ha banwan Efeso

²¹ Pangayadi hilatew a nangalyadi, inihip nan Pablo a muna ya po kadān ha plobinhiyan Macedonia boy ha plobinhiyan Acaya bayo ya makew ha banwan Jerusalem. Hinabi na, “Lano ha ibat akoyna ha Jerusalem, katapulan akon makew ha banwan Roma.” ²² Haanin, hiyay Timoteo boy hiyay Erasto a kahaglap nan Pablo, ket pinauna na hilayna ha plobinhiyan Macedonia. Noba hiyay Pablo, nagbantak ya po ha plobinhiyan Asia.

²³ Kananyatew met ateed a panaon, nagkamain nin mayadet a kagulowan ha banwan Efeso, ta hilay kanayon a tatao ihtew, ket ahe la labay ye pangiadal lan mamtega nin tungkol kanan Apo Jesus. ²⁴ Yatin kagulowan, nandugi ya kanan lakin nagngalan Demetrio a mamanday nin mangakandin timplo a yadi ha mital. Yatin mangakandin timplo, ket kawangih nin timplo nan Artemis a andiohen la. Uli kanlan hilati a andiyagen nan Demetrio, malabong a pilak ye ampaglakoan na, kalamo lan mag-obda na. ²⁵ Tinipon na hilay mag-obda na boy hilay kanayon po a mamanday. Ket hinabi na kanla, “Kalalamoan ko, tanda yo a malabong a pilak ye angakwa tawo kananyatin kapanapulan. ²⁶ Nange boy nakit yoyna met ye andiyagen nan Pablo. Ha pangiadal na, anhabiyen na a hilay andiohen a dinyag nin tao, ket aliwa hilan peteg a dioh. Ket malabong hilaynay nakumbinyo na a manalingkukul ha andiohen tawo. Ket aliwan bengat ihti ha banwan Efeso, no aliwan ha kaganaan anan lulugal nin plobinhiyan Asia. ²⁷ Kaya-bay angkaampoling kitawoynan madama. Aliwan bengat kapanapulan tawo ye maalihan hilbi, no aliwan agya hiyay timplo boy hiyay andiohen tawon Artemis a anggalangen nin tatao ha plobinhiyan Asia boy ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta.”

²⁸ Pamakange la yati nin tatao, ket napoot hilan tubat boy impangha la, “Makapalyadiyan yay Artemis a anggalangen tawon taga Efeso.” ²⁹ Ket nagkamain nin kagulowan ha banwan Efeso. Haanin, dinakep la hilay kalamo nan Pablo a taga Macedonia a hiyay Gayo boy Aristarco haka la hilan pinaytageman a inlakew ha palaha a paytiponan nin tatao. ³⁰ Labay na dayin Pablo ye makew maghabi ihtew ha adapan lan tatao. Noba hinaad la yan manumbong nan Apo Jesus. ³¹ Agya hilay nangaanon manungkolan a gayyem nan Pablo nin yatew a plobinhiya, ket nangitubol hilan mangihabi kana a ahe yayna makew ha naytiponan lan tatao.

³² Haanin, hilay tatao, lalo hilayna ingat naygugulogo, ta aliwan padipadiho ye an-ipangha la. Ket kalabongan kanla, ahe la tanda no taket ta anti hila ihtew. ³³ Hilay kanayon kanlan tatao ihtew, nabaan la a hiyay Alejandro a maghay Judio ye hangkan nin kagulowan, ta hiyabay ye impadolla lan Jujudio a mangipalinaw a homain hilan pakibalabalaan kanan Pablo. Ket pinepe nan Alejandro hilay tatao, ta maghabi yayna. ³⁴ Noba ha nabalayan lan tataon naytitipon ihtew a hiyay Alejandro, ket Judio ya met manayti, nayngingidlan hilan nangha, a wanla, “Makapalyadiyan yay Diana a anggalangen min taga Efeso!” Ket wanabay ye an-ipangha la ha loob nin luway odah.

³⁵ Noba pangayadi nin luway odah, nilumateng ye mānungkolan ha banwa. Ket pinakal-em na hilay tatao boy hinabi na, “Hikawon kapadiho kon taga Efeso, tanda nin kaganaan a tao a hikitawon taga Efeso ye māgbantay nin timplo nan madangal a Artemis boy ha nahantowan a dapah a naampag paibat ha langit?” ³⁶ Ket homain malyadin mangibudi kananyati. Kaya-bay pakatana kawo boy adi kawon tampol angkapoot. ³⁷ Hilatin luwa kataon inlakew yo ihti, ket ahe laya met tinakawan ye timplo o inumih ye andiohen tawo. ³⁸ Haanin, no hiyay Demetrio boy hilay kalalamoan na a māmanday, ket main hilan diklamo a laban ha agya ayaman, main kitawon panalayhayan boy mānungkolan. Katapulan ihtewbay hila magdalom. ³⁹ Noba no main kawo po nin kanayon a diklamo, katapulan a pakangeden ha panaon nin paytipon nin mānungkolan ha banwa. ⁴⁰ Uli kananyatin angkalyadi haanin, malyadi la kitawon badaan Roromano nin panggulo. Ket homain kitawon maikatulidan kananyatin kagulowan.” ⁴¹ Pangayadi nan naghabi ye mānungkolan, pinauli na hilaynay tatao.

20

Hiyay Pamakew nan Pablo ha plobinhiyan Macedonia boy Grecia

¹ Ha nilong-em anay kagulowan ha banwan Efeso, hiyay Pablo, im-padakit na hilay mānubong nan Apo Jesus. Ket pinakhaw nay nakem la. Pangayadi nan nagpatanid, nakew ya ha plobinhiyan Macedonia. ² Ket kaganaan a lulugal ihtew a nilakew na, malabong ye in-adal na a pamakhaw nin nakem lan māmteg nan Apo Jesus. Pangayadi, nagpahulong yayna ha plobinhiyan Grecia. ³ Ket kinumonin ya ihtew nin tatloy bowan. Haanin, legan ampag-aligwat yan lumugan nin balko a palakew ha Siria, natandaan na a an-ipanta la yan kapadiho na a Jujudio. Kaya-bay inihip na a kumodang yaynan bengat a kadān ha plobinhiyan Macedonia. ⁴ Nakilakew hila kana ye Sopater a taga Berea a anak nan Pirro, hilan Aristarco boy Segundo a taga Tesalonica, Gayo a taga Derbe, Timoteo a taga Lистра, Tiquico boy Trofimo a taga Asia. ⁵ Nauna hila kammi boy inagad la kayina ha Troas. ⁶ Ket ha nayadi anay Pihtan Tinapay a Homain Pamalbag, inumalih kayina ha Filipos. Ket nilumugan kayin balko palakew ha Troas. Ha ikaliman mangaamot, nilumateng kayi ihtew. Ket kinumonin kayi po ihtew nin pitoy mangaamot.

Hiyay Huyot a Pangumewah nan Pablo ha banwan Troas

⁷ Haanin, ha unan mangaamot nin maghay dominggo, naytitipon kayin kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus ta mangan kayin tinapay bilang panghiipan nin pagkamatey nan Apo Jesus. Ket hiyay Pablo, ulita umalih ya ha kabekahan, nangiadal ya anggan bunak madeglem. ⁸ Ket hiyay hilid a naytitiponan mi ha dapit tagay nin baey, malabong ye kingki ihtew.

⁹ Haanin, main met maghay bayontao a nagngalan Eutico a ampikno ha panamulawan. Uli ha kakadang nin pangiadal nan Pablo, hiyay Eutico, nanatonlo yan nipakatuloy nin maiplek. Ket paibat ha ikatlon palapag, naampag yan nahahtog ha luta. Ket natey yaynan hinapwat la. ¹⁰ Ket hiyay Pablo, nonaoy ya. Ket nilakew na yan tinakeh. Hinabi na kanlan tatao, “Adi kawo angkahindak, ta angkabi-ay ya.” ¹¹ Nanik yan uman ye Pablo. Ket namih-ilbih-il yan tinapay haka la kinan. Pangayadi, inhulong nay pangiadal na anggaynan mahanib haka ya inumalih. ¹² Ket hiyay Eutico, in-uli la yan angkabi-ay ha baey na boy naaliket hilan tubat.

Hiyay Pamakew nan Pablo ha Mileto

¹³ Haanin, ulita hinabi nan Pablo kammi a makew kayi ha banwan Ason, ket nagbalko kayinan palakew ha Ason. Ihtew kayi mapayngingikit kanan Pablo, ta hinabi na kammi a kumodang yaynan bengat palakew ihtew. ¹⁴ Ket ha napayngikit kayina ha Ason, nilumugan yayna met ye Pablo ha balko a anluganan mi palakew ha banwan Mitilene. ¹⁵ Paibat ha Mitilene, pahulong ye pagbalko mi palakew ha Quio. Ket kabekahan, niabot kayi ha eteb nin alipoteh nin Quio. Ket ha kabekahan, niabot kayi ha Samos. Ket pangalabah nin maghay mangaamot, niabot kayi ha banwan Mileto. ¹⁶ Inihip nan Pablo ye ahe kadān ha Efeso ta-omen ahe yayna maaba ha plobinhiyan Asia. Magagah ya, ta labay na ye miabot ha Jerusalem bayo mangaamot nin Pihtan Pentecostes.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan Mānguna ha Pangkat nin Māmteḡ ha banwan Efeso

¹⁷ Haanin, ha anti kayina ha banwan Mileto, hiyay Pablo, nangitubol yan mandakit kanlan mānguna nin pangkat lan māmteḡ ha banwan Efeso, ta labay na hilan makikit kana ha banwan Mileto. ¹⁸ Ha nilumateng hilayna, ket hinabi nan Pablo kanla, “Tanda yo no way-omen ye pagbi-ay ko ha anti ko po kanyo paibat po ha una kon nilumateng ihti ha plobinhiyan Asia. ¹⁹ Naghilbi ko kanan Apo Jesus a main kaaypaan nakem boy panumangih. Malabong a papanubok ye in-ikpe ko uli ha panangka la kangkon Jujudio. ²⁰ Tanda yo met a ha pangipatanda ko kanyo, ahe ako nagluwaluwa a mangipatanda nin hinyaman a babagay a makahaglap kanyo. Nangiadal ako ha adapan nin malabong a tatao boy ha babaey yo. ²¹ Binabalaan ko hilay kapadiho kon Jujudio boy hilay Griego a katapulan lan paghehean ye kakahalanan la, mag-udong hilayna kanan Apo Dioh boy mamteḡ hila kanan Apo tawon Jesus.”

²² “Haanin, ulita yati ye bilin nin Ihipiditon Dioh kangko, makew ako ha banwan Jerusalem. Ket ahe ko tanda no hinyay malyadi kangko ihtew. ²³ Hiyay tanda kon bengat, ha balang banwan lakwen ko, an-ipatanda nin Ihipiditon Dioh kangko a mapidiho ko boy magdiha ako nin pamaidap lano. ²⁴ Noba ahe ko angkawaenen ye bi-ay ko. Ta hiyay maalaga kangko, ket maiyadi ko ye impataya nan Apo Jesus kangko a pangipatanda nin Manged a Balita a tungkol ha kangedan nan Apo Dioh kantawo.”

²⁵ “Hatew, ha impatanda koy tungkol ha panakop nan Apo Dioh kanyo, nakilamo ako kanyon kaganaan. Noba haanin, tanda ko a kananyatin pangumalih ko kanyo, ket ahe yo koyna makit uman. ²⁶ Kaya-bay anhabiyen koyna kanyo haanin a no main man kanyo ye ahe miligtah ha kapaduhaan a homain anggaan, ket homain akoynan pakibatan kanan Apo Dioh. ²⁷ Ta ahe ako nagluwaluwan nangipatanda kanyo nin kaganaan a kalabayan nan Apo Dioh.”

²⁸ “Ialla yo awod ye hadili yo boy hilay kaganaan a māmteḡ, ta pinili na kawon Ihpīditon Dioh a mangalingay kanla. Kalingayen yo hilay tatao ha pangkat nin māmteḡ nan Apo Dioh a timbeh na makauli ha daya nin Anak na. ²⁹ Tanda ko a ha pamikuyot ko, lumoob hila ihti kanyoy tataon ba-mon mangatubag a ahontawon. Ket damaen lay pangkat yo a māmteḡ nan Apo Jesus. ³⁰ Main met lumtaw a ibat ha pangkat yo a mangiadal nin katagowan ta-omen la kawo makumbinyo a manumbong kanla. ³¹ Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen la kawo ahe matalingo. Ihipen yo a ha loob nin tatloy taon, mangaamot boy madeḡlem akon ampakatangih a ampamabala kanyo.”

³² “Ket haanin, an-ipataya katawoyna kanan Apo Dioh boy ha habi na tungkol ha kangedan na. Yatin habi na ye ampakapah-ey nin pamteḡ yo boy ampakaibay kanyo nin intaladan nan Apo Dioh a tawiden nin kaganaan a pagtao na. ³³ Ahe ko kinaibegan ye pilak o balitok o bado nin agya ayaman a tao. ³⁴ Tanda yoynabay met a naghipēg akon nag-obda ta-omen kayin main pangwaan nin pagbi-ay min milalamo. ³⁵ Ket ha pag-obda ko, impakit ko kanyo ye alimbawa nin mahipeḡ a mag-obda ta-omen tawo hila mahaglahan ye mangaidap. Ihipen tawo ye hinabi nan Apo Jesus a wanae, ‘Igit yan minged ye taon ampamyay dinan ha taon ampananggap.’ ”

³⁶ Pangahabi nan Pablo yatew, ket nanalimukod yan nakigwang a kalamo la. ³⁷ Haanin, hilan kaganaan, antumangih hilan nanakeh kanan Pablo boy inumaan laya. ³⁸ Malele hilan tubat, ta hinabi nan Pablo kanla a ahe la yayan makit uman. Pangayadi, in-atel la yaina ha balko a luganan na.

21

Hiyay Pamakew nan Pablo ha banwan Jerusalem

¹ Ha nakapatanid kayina kanlan mānguna nin pangkat lan māmteḡ ha Efeso, ket nagbalko kayina angga ha alipoteh nin Cos. Kabekahan, niabot kayi ha alipoteh nin Rodas. Ket paibat ha Rodas, nagpahulong kayi ha banwan Patara. ² Ha niabot kayi ihtew, nakit mi ye maghay balko a palakew ha Fenicia. Tampol kayin nilumugan, ta umalih yaina. ³ Ha natamulaw mi ye alipoteh nin Cyprus, nagdān kayi ha dapit wanan. Ket naglalah kayina ha plobinhiyan Siria. Tinumanghad kayi ha banwan Tiro, ta nangilumbah hilan kakalga ihtew. ⁴ Tinapul mi hilay mānumbong nan Apo Jesus ihtew. Ket nakidagoh kayi kanla nin pitoy mangaamot. Haanin, ulita impatanda nin Ihpīditon Dioh kanla no hinyay malyadi kanan Pablo ha banwan Jerusalem, hinabi la kana a ahe yaina makew ihtew. ⁵ Noba pangalabah nin maghay dominggo, inumalih kayina ihtew. Ket nagpahulong kayina ha lakwen mi. Ket hilay mānumbong nan Apo Jesus, hilay aahawa la boy anak la, intonda la kayi angga ha ilwah nin banwa. Panlumamateng mi ha ambay dagat, ket nanalimukod kayin nakigwang. ⁶ Pangayadi min napatandid kanla, nilumugan kayinan balko. Ket nuli hilayna met.

⁷ Paibat ihtew ha banwan Tiro, nagpahulong kayin nagbalko palakew ha Tolemada. Pamiabot mi ihtew, nakikit kayi kanlan kakatongno kanan Apo Jesus, ket nakidagoh kayi kanla nin maghay madeḡlem boy maghay mangaamot. ⁸ Kabekahan, nakew kayina ha Cesarea. Pamiabot mi ihtew, nakew kayin nakidagoh ha baey nan Felipe a māngipatanda nin Manged a Balita. Ket hiyay Felipe, magha ya kanlan pitoy lalaki a napili hatew ha

banwan Jerusalem a nanaglap kanlan aapohtol. ⁹ Main yan apat a anak a babalatang a pawa podopita nin Diah.

¹⁰ Pangalabah nin anoy mangaamot, nilumateng yay podopitan nagnagan Agabo a ibat ha plobinhiyan Judea. ¹¹ Ket hiyay Agabo, nilakew na kayi boy kingwa nay akeh nan Pablo. Ket binalol nay hadili nan bibitih boy gagamet haka na hinabi, "Hinabi nan Ihpitidion Diah, 'Wanae lano ye diyagen lan Jujudio ha Jerusalem kanan nagkonin nin yatin akeh, ta balolen la yan igawang kanlan aliwan Judio.' "

¹² Pamakange mi nin hinabi nan Agabo, hikayi boy hilay kakatongnon angkumonin ihtew, impakiingalo mi kanan Pablo a adi yaynan makew ha banwan Jerusalem. ¹³ Noba hinabi nan Pablo kammi, "Taket ta antumanggih kawo? Ampakapeyen yo ye nakem ko. Nakahadya akon mabalol boy agya po matey ha banwan Jerusalem uli kanan Apo Jesus." ¹⁴ Ulita ahe mi yaynan mahaad ye Pablo, hinabi minan bengat, "Hiyay kalabayan nan Apo Diah ye mitupad."

¹⁵ Pangalabah nin anoy mangaamot, nag-aligwat kayinan makew ha banwan Jerusalem. ¹⁶ Hilay ano kataon mānubong nan Apo Jesus a taga Cesarea, nakilakew hila kammi. Ket in-atel la kayi ha baey nan Mnason ta ihtew kayi makidagoh. Hiyay Mnason, taga Cyprus ya boy nabuyot yaynan mānteg nan Apo Jesus.

Hiyay Pangumawah nan Pablo kanan Santiago

¹⁷ Pamiabot mi ha banwan Jerusalem, angkaaliket hilan nananggap kammi ye kakatongno kanan Apo Jesus. ¹⁸ Kabekahan, hiyay Pablo, kalamo mi yan nakikit kanan Santiago. Ket anti hila met ihtew ye kaganaan a mānguna nin pangkat lan mānteg ha banwan Jerusalem. ¹⁹ Ket hiyay Pablo, in-idlaw na hila boy impalinaw na ye kaganaan a dinyag nan Apo Diah kanan aliwan Judio makauli ha abala na.

²⁰ Pamakange la yatew, ket inggalang la yay Apo Diah. Haanin, hinabi la kanan Pablo, "Tanda mo, katongno, libo-libo hilaynay Jujudion ampamteg kanan Apo Jesus. Ket hilan kaganaan, mahehpet lan anhumbongen ye Bibilin a impahulat kanan Moises. ²¹ Ket haanin, nabalitaan la a aniadal mo kano kanlan kaganaan a Jujudion angkumonin ha lulugal lan aliwan Judio a adi laynan humbongen ye Bibilin a impahulat kanan Moises. Ket hinabi mo po kano a adi laynan tulien ye anak la o humbongen ye kaugalian tawon Jujudio. ²² Hinya awod ye katapalan tawon diyagen haanin ta-omen la matandaan a aliwan peteg ye nabalitaan la? Ta homain hapo a matandaan la a nilumateng kayna ihti. ²³ Kaya-bay diyagen moyna ingat ye habiyen mi kammo. Main apat a lalaki ihti a nagpangako kanan Apo Diah. ²⁴ Ilamo mo hila ha Timplo. Ket diyagen yoy panlinih a omen ha anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Hikayna met ye mamayad nin magahtoh ha panlinih ta-omen hila makapaudog. Ha wanabay, matandaan lan kaganaan a aliwan peteg ye nabalitaan la tungkol kammo. Ta makit la a anhumbongen moy Bibilin nan Moises. ²⁵ Ket hiyay tungkol met kanlan aliwan Judio a ampamteg kanan Apo Jesus, nangipawit kayinan hulat kanla tungkol ha napaykahundoan mi a adi hilan mangan nin inbagpa ha diohdiohan o mangna nin daya, kena nin ayop a ahe napadaya boy adi hila mamabayi o makilaki."

²⁶ Kaya-bay ha kabekahan, hiyay Pablo, inlamo na hilay apat a lalaki. Ket intupad lay bilin tungkol ha panlinih nin hadili la. Pangayadi, nakew yay Pablo ha Timplo ta-omen na ipatanda no makano mayadi ye naitaning a panaon nin panlinih. Ta yatew ye panaon lan mangihagpa nin titimaghan ayop ye apat a lalaki.

Hiyay Pandakep la kanan Pablo ha Mahlang nin Timplo

²⁷ Haanin, ha madanon anan mayadi ye pitoy mangaamot a panlinih lan Pablo, main anoy Jujudion taga plobinhiyan Asia ye nakakit kanan Pablo ha mahlang nin Timplo. Inatay la hilay kaganaan a tatao ha mahlang nin Timplo. Ket dinakep la yay Pablo. ²⁸ Impangha la, “Kakatongno min Israelita, haglapan yo kayi! Ta yatin tao ket ampakew ya ha kaganaan a lulugal a ampangiadal nin laban kantawo a anak nan Israel boy laban ha Bibilin a impahulul kanan Moises. Ampangiadal ya po nin laban ha Timplo nan Apo Dioh. Aliwan bengat yain, andinatan na po yatin Timplo, ta nangiloob yan tataon aliwan Judio!”* ²⁹ Hinabi la a andinatan nan Pablo ye Timplo nan Apo Dioh, ta nakit la yay Pablo hatew ha banwan Jerusalem a lamo na yay Trofimo a taga Efeso. Ket nabaan layna a inloob naya ha Timplo.

³⁰ Nagkagulo hilaynay kaganaan a tatao ha banwan Jerusalem. Ket dinawohong lay Timplo ta-omen laya dakpen ye Pablo. Dinakep laya haka la yan ingguloy ha ilwah nin alad nin Timplo. Ket tampol la yan inleneb ye ilwangan nin alad. ³¹ Pateyen la yayna dayi ye Pablo. Noba main nakew a naghumbong kanan poon lan huhundaloh Romano a angkagulo hilaynay tatao ha banwan Jerusalem. ³² Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, tampol yan nakew kanlan tataon angkagulo, lamo na hilay kakapitan boy huhundaloh la. Pamakakit lan tatao kanan poon lan huhundaloh boy huhundaloh na, ket in-itgen lay pamogbog la kanan Pablo.

³³ Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, hinaleyan na yan impadakep ye Pablo haka naya impabalol nin luway tanikala kanlan huhundaloh na. Pangayadi, tinepet na hilay tatao, “Ayatin tao boy hinyay dinyag na?” ³⁴ Noba aliwan padipadiho ye an-ipangha la. Hiyay poon lan huhundaloh, ahe naya angkatalohan ye angkalyadi. Kaya-bay imbilin na kanlan huhundaloh na a ilakew la yay Pablo ha kampo. ³⁵ Ha niabot hilayna ha aydan nin kampo, hiyay Pablo, hinapwat la yan inloob nin huhundaloh, ta tubat anay kagulowan. ³⁶ Hilay tatao, ampanumbong hilan ampangipangha nin wanae, “Pateyen ya!”

Hiyay Pangatulidan nan Pablo

³⁷ Bayo yan mailoob ye Pablo ha kampo, hinabi na kanan poon lan huhundaloh ha habin Griego, “Main ako dayin habiyen kammo no malyadi.”

Nakibat yay poon lan huhundaloh, “Tanda mo met manayti ye maghabin habin Griego! ³⁸ Ah! No wanabay awod, aliwan hika ye taga Egipton nangibagnoh nin panlumaban ha gobilno. Imbagnoh na hilay apat a libon lalakin mangatubag a pawa main almah palakew ha wangwang.”

³⁹ Nakibat yay Pablo, “Magha kon Judion in-anak ha Tarso a angka-balitaan a banwa nin plobinhiyan Cilicia. Haanin, awoken ko kammo a palubohan mo kon maghabi kanlan tatao.”

⁴⁰ Ket hiyay poon lan huhundaloh, pinalubohan na yay Pablo a maghabi. Haanin, nideng yay Pablo ihtew ha tukad aydan nin kampo haka na hila hininyahan ye tatao a pakal-em. Ha mal-em hilayna, hiyay Pablo, naghabi ya ha habin Hebreo a habi lan Jujudio.

* **21:28** Hilay Jujudio, an-ihpen la a madinat hilay aliwan Judio. Kaya-bay an-ihpen la met a ahe hila malyadi humlep ha Timplo.

22

1 Hinabi na, "Hikawon tutoa boy kakatongno ko, leng-en yo po muna yatin pangikatulidan kon hadili ko." 2 Ket ha nange lan Jujudio a ampaghabi yay Pablo ha habin Hebreo, lalo hilayna ingat nilong-em. Haanin, inhulong nan Pablo ye paghabi na, 3 "Magha kon Judio a in-anak ha banwan Tarso ha plobinhiyan Cilicia. Noba ihti kon nilumake ha banwan Jerusalem. Ket hiyay Gamaliel ye maihtodo ko. Mahehpet na kon inadalan nin tungkol ha Bibilin a anhumbongen lan nangaunan tutoa tawo. Luboh ye nakem kon ampaghilbi kanan Apo Dioh a omen met kanyo. 4 Hatew, impaloke boy impapatey ko hilay ampanumbong ha papadan nan Apo Jesus. Dinakep boy impapidiho ko hila, laki man o babayi. 5 Hiyay pinakapoon a padi boy kaganaan a tutoan Jujudio a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ye makapipapteg a ampaghabi kon kaptegan. Binyan lako po nin hulat a ibyay ko kanlan kakatongnon Jujudio ha banwan Damasco. Ket makauli kananyatew a hulat, malyadi ko hilan dakpen ye māmteḡ nan Apo Jesus boy ilakew ihti ha Jerusalem ta-omen paduhaan."

Impalinaw nan Pablo no Way-omen na yan Natandaan ye Apo Jesus

6 Hinabi nan Pablo, "Ha magaynan miugto boy mahaley akoyna ha banwan Damasco, kapipikhaan, hinumnag nin ampakapulag ye palibot ko uli ha tubat a henag a ibat ha langit. 7 Ket napuang ako ha luta boy nakange akon bihnga a ampangingat kangko, 'Saulo, Saulo, taket ta an-ipaloke moko?' 8 Ket nakibat ako, 'Aya ka, Apo?' 'Hiko yay Jesus a taga Nazaret a an-ipaloke mo', wana. 9 Ket hilay kalalamoan ko, nakit lay henag, noba ahe la nange ye bihnga a ampakitongtong kangko. 10 Haanin, tinepet ko yayna man, 'Hinya awod ye labay mon diyagen ko, Apo?' Nakibat yay Apo kangko, 'Mideng ka boy makew ka ha banwan Damasco. Ket main taon maghabi kammo ihtew nin kaganaan a intaning kon diyagen mo.' 11 Uli ha tubat a henag ha palibot ko, ahe akoyna makakit. Kaya-bay inakay la koynan kalalamoan ko angga ha banwan Damasco."

12 "Ket ihtew, main lakin nagngalan Ananias. Main yan limo ha Dioh boy ampanumbong ya ha Bibilin. Ket hilay kaganaan a Jujudio a angkumonin ihtew, anhabiyen la a manged yan tao. 13 Haanin, nakew ya kangko. Ket hinabi na, 'Katongno kon Saulo, makakit kaynan uman.' Ket kananyatew met ateed, nakit ko yaynay Ananias. 14 Haanin, hinabi nan Ananias kangko, 'Hiyay Apo Dioh a Dioh lan nangaunan tutoa tawo, ket pinili naka ta-omen mo matandaan ye kalabayan na boy ta-omen mo makit boy mange ye bihnga nan Matoynong a Māghilbi a hiyay Apo Jesus.' 15 Dinyag nan Apo Dioh yain kammo, ta hikayna ye mangipapteg ha kaganaan a tatao nin tungkol ha nakit boy nange mo. 16 Ket haanin, hinya po ye an-agaden mo? Mideng kayna, ta makew kaynan pabawtihmo boy makiingalo kanan Apo ta-omen kaynan mapatawad ha kakahalanan mo."

Hiyay Pangitubol kanan Pablo a Mangiadal kanlan Aliwan Judio

17 Haanin, nagpahulong yay Pablo ha paghabi na, "Pangayadi yatew, nag-udong ako ha banwan Jerusalem. Ket nakew akon nakigwang ha Timplo nan Apo Dioh. Ket ha ampakigwang ako, naleplepan ko 18 yay Apo Jesus a ampaghabi kangkon wanae, 'Umalih kaynan tampol ihti ha Jerusalem, ta ahe la tanggapan ye pamapteg mo nin tungkol kangko.' 19 Ket nakibat ako kana, 'Apo, kamatandaan lan tatao a pinatepean kon nilakew hatew ye kaganaan a pāytiponan min Jujudio ta-omen ko hila dakpen boy bogbogen ye ampamteḡ kammo. 20 Boy ha pinatey la yay Esteban a

māngipapteg mo, ket anti ko ihtew boy inumayon ako ha pamatey la kana. Hiko po ye nagbantay nin babado lan namatey kana.' ²¹ Noba hinabi nan Apo kangko, 'Kokayna, ta itubol katan makew mangipatanda nin Manged a Balita ha mataang a lugal lan aliwan Judio.' "

²² Legan ampaghahi yay Pablo, ampanleng hilyay Jujudio kana. Noba pamakange lay tungkol ha pamakew na kanlan aliwan Judio, ket impangha la, "Pateyen yain a tao! Ahe yayna hukat mabi-ay ihti ha babe-luta!"

²³ Legan ampangha hila, an-iwewehweh lay kekepkep la boy ampanghabol hılan tuwapok patagay. ²⁴ Haanin, imbilin nan poon lan huhundaloh kanlan huhundaloh na a ihlep la yay Pablo ha kampo boy ipahiblad tamen na ihabi ye hangkan nō taket ta wanabay ye an-ipangha lan tatao kana. ²⁵ Binalol la yay Pablo, ket ha hibladen la yayna dayi, hinabi na kanlan kapitan nin huhundaloh a ampideng ha haley na, "Huhto nayi ha bibilin tawo a hibladen yoy maghay Romano, agya ahe ya po nalitih?"

²⁶ Pamakange nan kapitan yatew, nakew ya kanan poon lan huhundaloh. Ket hinabi na kana, "Hinyatin man-ipadyag mo? Romano ya met manayti yatew a tao!"

²⁷ Kaya-bay hiyay poon lan huhundaloh, nakew ya kanan Pablo. Ket tinepet naya, "Peteg nayi a magha kan Romano?"

"Awo," wanan Pablo.

²⁸ Hinabi nan poon lan huhundaloh, "Hiko met, nag-ilyadin Romano, ta malake ye alaga a imbayad ko."

Hinabi nan Pablo, "Noba hiko, paibat po ha in-anak ako, ket main akoynan katulidan nin Romano."*

²⁹ Haanin, hilyay huhundaloh a manlitih dayi kanan Pablo, tampol hılan tinumaang. Nalimowan ya met ye poon lan huhundaloh, ta impabalol na yay Pablo, ket magha ya met manaytin Romano.†

Hiyay Pangiadap la kanan Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio

³⁰ Haanin, labay nan poon lan huhundaloh a matandaan no hinyay bada lan Jujudio laban kanan Pablo. Kaya-bay ha kabekahan, impadakit na hilyay mānguna a papadi boy hilyay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio. Pangayadi, impaalih nay balol nan Pablo haka naya in-adap kanla.

23

¹ Ket hiyay Pablo, pinudek na hilyay mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio haka na hinabi kanla, "Kakatongno ko, malinih ye kanakman ko ha adapan nan Apo Dioh angga haanin." ² Pamakange nan Ananias a pinakapoon a padi ye hinabi nan Pablo, imbilin na kanlan tataon ampideng ha haley nan Pablo a tikpaen laya.

³ Hinabi nan Pablo kanan Ananias, "Hikan ampagmangedan, tikpaen naka met nin Apo Dioh, ta ampikno ka ihen ta-omen moko uhaen makauli ha Bibilin, noba hika met ateed, ket anlabagen moy Bibilin. Ta agya ahe mo po napaptegana a nagkahalanan ako, ket impatikpa mo koyna."

⁴ Hinabi lan ampideng ha haley nan Pablo, "Taket ta ampaghapiyan mo yan maloke ye pinakapoon a padi nan Apo Dioh?"

⁵ Nakibat yay Pablo kanla, "Kakatongno ko, ahe ko tanda a hiyabay manayti ye pinakapoon a padi. Ta no tanda ko dayi, ket ahe koyna

* **22:28** Hiyay Pablo, Judio ye lahi na, noba main yan katulidan nin Romano. Ta hilyay tutoa na, nagpahakop hila ha Roma. Kaya-bay nag-ilyadi hılan Romano. † **22:29** Labag ha bibilin lan Romano no mapaduhaan o mapidiho ye kapadiho lan Romano a ahe po nakadān ha panalayhayayan.

dayi hinabi kana yatew, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, 'Adi ka ampaghabin maloke laban ha mānguna yo.' **

⁶ Haanin, ha nabalayan nan Pablo a hilay kanayon kanlan mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio ket Saduseo boy hilay kanayon met ket Pariseo, impakakhaw nan hinabi, "Kakatongno, magha kon Pariseo boy Pariseo met ye bapa ko. Ket haanin, anti ko ihtin naidalom ulita anhigudowen kon mabi-ay hilan uman ye nangamatey."

⁷ Pangahabi nan Pablo yatew, hilay Pappariseo boy Sasaduseo, napayngatngat hilayna. Ket nadakay hilay mānungkolan ha Panuhgaan. ⁸ Ta hilay Sasaduseo, ahe la ampamtegan a mabi-ay hilan uman ye nangamatey boy ahe la met ampamtegan a main anghil boy main ihpidito. Noba hilay Pappariseo, ampamtegan la yatin kaganaan. ⁹ Kaya-bay lalo anan kinumhaw ye paybugkaw la. Ket nideng ye ano kanlan Pappariseo a maihtodo nin Bibilin. Ket impilit lan hinabi, "Homain kayin nakit a kahalanan nin yatin tao. Maka peteg a kinatongtong yan ihpidito o anghil," wanla.

¹⁰ Ha payngatngat la, lalo hilaynan napaykapoot. Ket haanin, angkahindakan yaynay poon lan huhundaloh, ta maka paypapanatan la yay Pablo. Kaya-bay hiyay dinyag na, impakwa na yay Pablo kanlan huhundaloh na haka laya inloob ha kampo.

¹¹ Ha madeglem ana, hiyay Apo Jesus, napakit yan ampideng ha haley nan Pablo boy hinabi na kana, "Pakhawen moy nakem mo, ta no way-omen mo pinaptegan ye tungkol kangko ihti ha Jerusalem, ket wanabay met ateed ye katapulan mon diyagen ha banwan Roma."

Hiyay Tangka kanan Pablo

¹²⁻¹³ Kabekahan, maigit apatapo a lalakin Jujudio ye naytipon ta-omen mangihip no way-omen la yan mapatey ye Pablo. Nanumpa hila a ahe hila bega mangan o minom angga ha mapatey la yay Pablo. ¹⁴ Haanin, nakew hilayna kanlan mānguna a papadi boy kanlan tutoan Jujudio a mānungkolan. Ket hinabi la kanla, "Nanumpa kayi a ahe kayi bega mangan nin agya hinyaman anggan mapatey mi yay Pablo. ¹⁵ Kaya-bay haanin, hikawo boy hilay kaganaan a mānungkolan ha Panuhgaan lan Jujudio, ket konwadi, awoken yo kanan poon lan huhundaloh a ilakew na yan uman ye Pablo kanyo, ta labay yo yan pakalithen a manged. Noba bayo yan miabot ihti, ket pateyen mi yayna ha dān."

¹⁶ Noba hiyay tiki la, ket nange na met nin laki a angken nan Pablo a anak nin katongno na a babayi. Ket yatin laki, nakew ya ha loob nin kampo, ket naghumbong ya kanan Pablo. ¹⁷ Ket ha natandaan nan Pablo yatew, nanagayat yan maghay kapitan nin huhundaloh. Ket hinabi na, "Pangiingalo mo, Apo. Lamoan moya dayi yatin bayontao a makew kanan poon lan huhundaloh, ta main yan ibalita kana."

¹⁸ Kaya-bay hiyay bayontao, inlakew na yan kapitan kanan poon lan huhundaloh. Pamiabot la kanan poon, hinabi nan kapitan kana, "Hiyay Pablo a nakapidiho, nakihabi ya kangko a ilakew koya kammo yatin bayontao, ta main ya kanon ibalita kammo."

¹⁹ Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, inakay na yay bayontao ha homain ampakange a kanayon. Ket tinepet naya, "Hinyay ibalita mo kangko?"

²⁰ Hinabi nan bayontao, "Apo, pinaykahundoan lan Jujudio a awoken laya kano kammo mabekah a ilakew mo yay Pablo ha Panuhgaan lan Jujudio ta-omen la yan konwadi pakalithen a manged. ²¹ Noba adi mo

* 23:5 Exodo 22:28.

hila ampamtegan, ta main maigit apatapo a kataon ampangiapa kana. Nanumpa hilan ahe bega mangan o minom angga ha mapatey la yay Pablo. Ket haanin, nakahadya hilayna, ta an-agaden laynan bengat ye pamaluboh mo.”

²² Hinabi nan poon lan huhundaloh kanan bayontao, “Adi mo anhabiyen ha agya ayaman a imbalita mo yati kangko.” Ket pinauli na yaynay bayontao.

Hiyay Pangilakew la kanan Pablo kanan Gobilnadol Felix

²³ Haanin, hiyay poon lan huhundaloh, impadakit na hilay luway kapitan na. Ket hinabi na kanla, “Mangihadya kawon luwanggato a huhundaloh yo, ta lano ha alah nuwebe nin madeglem, itubol katawo ha Cesarea. Mangilamo kawo po nin pitompo a mǎngabayoy boy lowang gato a huhundaloh a main pika. ²⁴ Mangihadya kawo met nin kakabayo a hakayan nan Pablo ta-omen yoya maiabot a ahe napano kanan Gobilnadol Felix.”

²⁵ Nanulat yay poon lan huhundaloh kanan Gobilnadol Felix nin wanae.

²⁶ “Anggalangen kon Gobilnadol Felix, hikoy Claudio Lisias. Angku-mohtaen kata. ²⁷ Yatin taon impalakew ko kammo, ket dinakep la yan kapadiho nan Judio. Ket pateyen la yayna dayi. Noba nilakew mi yan inligtah lamo ko hilay huhundaloh ko, ta natandaan ko a Romano ya. ²⁸ Kaya-bay inlakew koya ha Panuhgaan lan Judio, ta labay kon matandaan no hinyay bada la kana. ²⁹ Ket ihtew ko natandaan a hiyay bada la kana, tungkol bengat ha bibilin la. Noba homain hilan bada a malyadi lan pamateyan kana o pakapidihowan na. ³⁰ Ket ha natandaan kon main Judio ampangiapa a mamatey kana, tampol kon imbilin kanlan huhundaloh ko a ilakew laya kammo. Hinabi ko met kanlan ampangidalom kana a makew hila kammon mangidalom. Angga tana ihti ye mahabi ko kammo.”

³¹ Haanin, hilay huhundaloh, hinumbong lay bilin nan poon la. Ket kananyatew met ateed a madeglem, intonda la yay Pablo angga ha banwan Antipatris. ³² Kabekahan, hilay angkumodang a huhundaloh, ket nag-udong hilayna ha kampo. Noba hilay huhundaloh a mǎngabayoy boy hiyay Pablo, nagpahulong hilayna ha banwan Cesarea. ³³ Ha niabot hilayna ihtew, in-adap la yay Pablo kanan Gobilnadol boy in-ibyay lay hulat kana.

³⁴ Pangabaha nan Gobilnadol ye hulat, tinepet na yay Pablo, “Way-ihtew ye lugal mo?”

Nakibat yay Pablo, “Taga Cilicia ko, Apo.” Ha natandaan na a taga Cilicia yay Pablo, ³⁵ hinabi na kana, “Ha panlumatang lan mangidalom kammo, ket pakalengen koy dalam la kammo.”

Pangayadi, hiyay Gobilnadol, pinabantayan na yan manged ye Pablo ihtew ha mayadet a baey a impadyag nan Poon Herodes.

24

Hiyay Pangidalom lan Judio kanan Pablo

¹ Pangalabah nin limay mangaamot, hiyay Ananias a pinakapoon a padi, nakew ya ha banwan Cesarea lamo na hilay nangaanon tutoan Judio a mǎnngkolan boy maghan abogado a nagngalan Tertulo. Inumadap hila kanan Gobilnadol Felix. Ket inlampat lay dalam la laban kanan Pablo.

² Impadakit la yay Pablo. Ket ha kaadap la yayna, ingkana naynan Tertulo

ye pangipalinaw na nin bada na laban kanan Pablo, “Anggalangen min Gobilnadol Felix, ulita manged ye panakop mo, nag-ilyadin matana ye lugal mi boy malabong ye binayo mo a ingkanged nin lugal mi. ³ Kaya-bay agya way-ih tew kayi man boy anggan makanoman, ambalayan min utang a manged a nakem kammo boy luboh ye pahalamat mi kammo. ⁴ Ahe ko labay a maaba kan tubat. Noba an-ipakihabi ko kammo a leng-en mo dayi ye matekbe a habiyen mi kammo. ⁵ Yatin tao, ket natuklahan mi a hiyabay ye ampangubayan nin kagulowan kanlan Jujudio ha kaganaan a lulugal a anlakwen na boy hiyabay ye manguna nin pangkat lan tataon anhabtan Nazareno.* ⁶ Agya hiyay Timplo nan Apo Dioh, ket labay nan dinatan, ta inloob na hilay aliwan Judio ihtew. Kaya-bay dinakep miya. [Ket lithen miya dayi makauli ha Bibilin mi, ⁷ noba nilumateng yay Claudio Lisias. Ket pinakaaplat na yan kingwa ye Pablo kammi. ⁸ Ket hinabi na a ayaman a ampamada laban kanan Pablo, katapulan yan makew kammo.] No lithen mo yan manged yatin laki, matandaan mo a peteg ye kaganaan a bada mi laban kana,” wanan Tertulo. ⁹ Haanin, hilatew a Jujudio a kalamo nan Tertulo, pinaptegan la met a pawa peteg ye kaganaan a bada na.

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Gobilnadol Felix

¹⁰ Haanin, hininyahan na yan Gobilnadol a maghabi ya met ye Pablo. Ket naghabi ya, a wana, “Anggalangen a Gobilnadol, tanda ko a nabuyot kaynan uhgado kananyatin lugal. Kaya-bay angkaaliket akon mangikatulidan nin hadili ko ha adapan mo. ¹¹ Homain po labinluway mangamot ye nalabah paibat ha nilumateng ako ha banwan Jerusalem ta-omen manggalang. Ket mapaptegan mon peteg yain no pakatepeten mo. ¹² Hilatin Jujudio, makanoman ahe lako bega nakit a nakingatngat ha agya ayaman ha Timplo nan Apo Dioh boy ahe lako bega nakit a nangigaygay nin tatao ta-omen manggulo ha paytiponan min Jujudio o ha agya way-ih tew man a lulugal nin banwan Jerusalem. ¹³ Hilatin tatao, homain hilan mapaptegan kammo ha bada la laban kangko. ¹⁴ Noba antanggapen ko a anggalangen ko yay Apo Dioh lan nangaunan tutoa mi. Anggalangen koya makauli ha panumbong ko ha in-adal nan Apo Jesus. Noba ha pamilew la, aliwan huhto yatew. Noba ampamtegan ko met ye kaganaan a anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises boy hiyay kaganaan a impahulat nan Apo Dioh hatew kanlan popodopita na. ¹⁵ Anhigudowen ko kanan Apo Dioh a bi-ayen na hilan uman ye nangamatey, mangatoynong man o mangaloke. Ket wanabay met ateed ye anhigudowen lan hilatin Jujudio. ¹⁶ Kaya-bay ampaghehpetan ko a lanang a malinih ye kanakman ko ha pamilew nan Apo Dioh boy kanlan tatao.”

¹⁷ “Pangalabah nin anoy taon a ahe ako ha banwan Jerusalem, ket nagudong ako ihtew ta-omen ako mangiatel nin haglap kanlan mangaidap a kapadiho kon Jujudio boy ta-omen ako met mangihagpa kanan Apo Dioh. ¹⁸ Ha nayadi koyan dinyag ye kaugalian min panlinih boy ha ampangihagpa akoyna, kananyatew lako natalngan nin nangaanon Jujudio ha Timplo. Ket kananyatew, nangaanon bengat ye tatao ihtew boy homain kagulowan. ¹⁹ Noba hilay Jujudion taga Asia a nakakit kangko, hilabay dayi ye anti ihti a mangidalom kangko, no main hilan nakit a malyadi lan ibada laban kangko. ²⁰ Noba ulita ahe hila, hilatin tataon anti ihti ye maghabi no hinyay nadyag kon kahalanan a nakit la ha in-adap lako ha Panuhgaan lan Jujudio. ²¹ Ta homain akon kanayon a hinabi ha adapan la no aliwan yay impangha ko a wanae, ‘An-idalom yoko haanin a

* **24:5** Nazareno ket tataon taga Nazaret.

mangaamot ulita anhigudowen ko a mabi-ay hilan uman ye nangamatey,'
" wanan Pablo.

²² Haanin, malabong ye tinanda nan Gobilnadol Felix tungkol ha in-aadal nan Apo Jesus. Kaya-bay in-itgen na po ye panlitih. Ket hinabi na, "Unga-an ko lano yatin dalom no lumateng yaynay Claudio Lisias." ²³ Pangayadi, imbilin nan Gobilnadol Felix ha kapitan nin huhundaloh, "Bantayan yo yay Pablo. Noba ahe yoya an-igpitan a tubat. Paolayan yo hilay gagayyem na a kumewah boy managlap kana."

Hiyay Pablo ha adapan nan Gobilnadol Felix boy kanan Drusila

²⁴ Pangayadi yatew, main yan nilakew ye Gobilnadol Felix. Pangalabah nin anoy mangaamot, nag-udong ya ha banwan Cesarea, kalamo na yay Drusila a ahawa na a maghay Judio. Haanin, hiyay Gobilnadol Felix, impadakit na yay Pablo, ta manlengge ya ha pangiadal na tungkol ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo. ²⁵ Ket legan an-ipalinaw nan Pablo kanla ye tungkol ha katoyngan boy pamenben nin hadili boy hiyay tungkol ha panuhga na lanon Apo Dioh, nalimowan yay Gobilnadol Felix. Ket hinabi na kanan Pablo, "Huhtoyna! No main akon panaon lano, ket ipadakit katan uman." ²⁶ Maheheg na yan an-ipadakit a pagkatongtong Gobilnadol Felix ye Pablo, ta anhigudowen na a bahokhokan na yan Pablo nin pilak.

²⁷ Hiyay Gobilnadol Felix, pinaolayan na yay Pablo ha pidihowan, ta labay na hilan mapaaliket ye Judio. Pangalabah nin luway taon, nahagiliyan yay Felix bilang Gobilnadol. Ket hiyay naihagili kana, hiyay Porcio Festo.

25

Hiyay Pangawok nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye Manlitih kana

¹ Haanin, hiyay Festo a bayon gobilnadol, nilumateng ya ha plobinhiyan Judea ha banwan Cesarea. Pangalabah nin tatloy mangaamot, nakew ya ha banwan Jerusalem. ²⁻³ Ha niabot ya ihtew, hilay mānguna a papadi boy hilay māngunan Judio, nakikit hila kana. Ket hinabi lay bada la laban kanan Pablo. Pangayadi, inawok la kanan Gobilnadol, a wana, "Apo, no malyadi dayi, ipaudong mo yay Pablo ha pidihowan ihti ha banwan Jerusalem." Hinabi la yatew, ta labay la yan iapa a pateyen ha dān.

⁴ Noba nakibat yay Gobilnadol Festo kanla, "Hiyay Pablo, anti ya po ha pidihowan ha banwan Cesarea boy mag-udong akon tampol ihtew. ⁵ Kaya-bay ipakilakew yo hilayna ingat kangko ye mānungkolan yo. Ket ihtew laya idalom kangko no main yan nadyag a maloke."

⁶ Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, ket kinumonin ya po ha banwan Jerusalem nin mangawalo o mapo a mangaamot bayo yan nag-udong ha banwan Cesarea. Ket ha kabekahan, nikno yayna ha pamiknoan nin mānuhga haka na yan impadakit ye Pablo. ⁷ Ha nilumoob yaynay Pablo, pinalibotan la yan Judio mānungkolan a nangibat ha banwan Jerusalem. Malabong ye mangabyat a imbada la laban kana. Noba ahe la met napaptegan.

⁸ Haanin, hiyay Pablo, ket nangatulidan ya, "Homain akon dinyag a kahalanan laban ha Bibilin min Judio o ha Timplo o laban kanan Emperador Cesar."

⁹ Noba ulita labay nan Gobilnadol Festo a maaliket hilay Judio, ket tinepet na yay Pablo, "Labay mo nayi ye makew ha banwan Jerusalem, ta ihtewbay kataynan litihen?"

¹⁰ Nakibat yay Pablo, "Anti koyna ihtin ampideng ha Panuhgaan nan Emperador Cesar. Ket katapulan a ihtibay akoyan malitih. Homain

akon dinyag a kahalanan kanlan kapadiho kon Jujudio. Kamatandaan moynabay met yain. ¹¹ No main akon nilabag ha Bibilin o dinyag a malyadin pamateyan la kangko, ket tanggapan ko ye paduha ko. Noba no aliwan peteg ye an-ibada la a laban kangko, ket agya ayaman a ampanungkolan, ket homain hilan katulidan a mangigawang kangko kanlan Jujudio. Kaya-bay man-ipilit ko a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kangko.”

¹² Haanin, hiyay Gobilnadol Festo, nakihabi ya kanlan kalalamoan na. Pangayadi, hinabi na kanan Pablo, “Ulita hinabi mo a hiyay Emperador Cesar ye manlitih kammo, ket ipaatel kata kana.”

Hiyay Gobilnadol Festo, Impalakew na yay Pablo kanan Poon Agripa

¹³ Pangalabah nin anoy mangaamot, hiyay Poon Agripa boy hiyay Bernice a katongno na, nilumateng hila ha banwan Cesarea, ta labay la yan kewahan ye Gobilnadol Festo. ¹⁴ Legan anti hila ihtew nin anoy mangaamot, hinabi nan Gobilnadol Festo kanan Poon Agripa ye tungkol kanan Pablo, “Main maghay laki ihti ha pidihowan a nagngalan Pablo a nalakwanan nan Gobilnadol Felix. ¹⁵ Ha anti ko ha banwan Jerusalem, hilay mānguna a papadi boy hilay tutoan Jujudio a mānungkolan, nagdalom hila kangko laban kana. Inawok la kangko a paduhaan koya.”

¹⁶ “Noba hinabi ko kanla ye kaugalian lan Romano a ahe malyadin paduhaan ye agya ayaman, no ahe na hila po napagkaadap ye ampangidalom kana boy no ahe po nabyayan nin panaon a mangikatulidan nin hadili na. ¹⁷ Kaya-bay nakilakew hila kangkon mag-udong ihti ha Cesarea. Haanin, tampol ko hilan inadap. Ket ha kabekahan, nikno ako ha Panuhgaan haka koya impadakit ye Pablo. ¹⁸ Nabaan ko yan mabyat ye bada la laban kana. Noba ha napay-adap hilayna, homain hila met mabyat a bada laban kana. ¹⁹ No aliwan tungkol bengat ha pamteg lan Jujudio boy tungkol ha maghay laki a natey ana a nagngalan Jesus, noba an-ipilit nan Pablo a angkabi-ay ya. ²⁰ Ahe ko tanda no hinyay diyagen ko kananyatin dalom. Kaya-bay tinepet ko yay Pablo nin wanae, ‘Labay mo nayi ye makew ha banwan Jerusalem, ta ihtewbay katayna litihen?’ ²¹ Noba impilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kana. Kaya-bay pinabantayan koya ha pidihowan anggan ahe ya maiatel kanan Emperador Cesar.”

²² Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, “Labay kon mange ye habiyen nin yain a tao.”

Hinabi nan Gobilnadol Festo, “Mabekah, mange moya.”

²³ Kabekahan, hiyay Poon Agripa boy Bernice, nakabado hilan matampa boy binanhagan la hilan tigigan a nilumoob ha Panuhgaan. Kalamo la yay Gobilnadol Festo boy hilay mānguna lan huhundaloh boy hilay ambalayan a tatao ha banwan Cesarea. Ha nakaloboh hilaynan kaganaan, hiyay Gobilnadol Festo, ket impadakit na yay Pablo. ²⁴ Haanin, naghabi yay Gobilnadol Festo, “Anggalangen kon Poon Agripa boy hikawon kaganaan a anti ihti haanin, yatin taon angkakit yo, indalom laya kangkon kaganaan a Jujudion angkumonin ha banwan Jerusalem boy hilay angkumonin ihti ha banwan Cesarea. An-ipangha la a katapulan yan pateyen. ²⁵ Noba ha tinepet ko yan manged, homain akon nakit a malyadin pamateyan kana. Ket an-ipilit nan Pablo a hiyay Emperador Cesar ye manuhga kana. Ket inawo ko yan mipalakew kanan Emperador. ²⁶ Noba homain akon maihulat kanan Emperador a tungkol kana. Kaya-bay in-adap koya kanyon kaganaan, lalo ana kammo, Poon Agripa, ta-omen pangayadi tawo yan litihen, ket main akoyan maihulat kanan Emperador Cesar. ²⁷ Ta

aliwan huhto a ipaatel ko yay maghay pidiho kanan Emperador Cesar, no aliwan makinang ye bada laban kana."

26

Hiyay Pangatulidan nan Pablo ha Adapan nan Poon Agripa

¹ Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Pablo, "Higi, ampalubohan katan mangikatulidan nin hadili mo." Kaya-bay naninyah yay Pablo a maghabi yayna. ² Hinabi nan Pablo, "Anggalangen kon Poon Agripa, anibilang ko a minged ako, ta pinalubohan mo kon mideng ha adapan mo a mangikatulidan nin hadili ko ha kaganaan a bada lan Jujudio laban kangko. ³ Lalalo ana, ta kamatandaan mo ye kaganaan a kaugalian min Jujudio boy hilay ahe mi angkapaytaloan. Kaya-bay an-ipakiingalo ko kammo a pag-anohan moko dayin leng-en."

⁴ "Tanda lan Jujudio no way-omen ye pagbi-ay ko paibat po hatew ha anak ako po ha banwan Tarso a nangianakan kangko boy ha anti koyna ha banwan Jerusalem. ⁵ Kamatandaan layna hatew po a magha kon Pariseo boy mapaptegan la no labay la. Ket hilay Papariseo ye pinakaigpit kanlan Jujudio ha panupad nin bibilin mi. ⁶ Ket haanin, anti ko ihti ha Panuhgaan a angkalitih ulita angkahigudo ko a tupaden nan Apo Dioh ye pangako na kanlan nangaunan tutoa mi a bi-ayen na hilan uman ye nangamatey. ⁷ Yatin pangako met ateed ye anhigudowen lan labinluway lalahi mi. Kaya-bay mangaamot boy madeglem, anggalangen mi yay Apo Dioh. Ket haanin Poon Agripa, uli met ateed kananyatew a anhigudowen ko, indalom la kon kapadiho kon Jujudio. ⁸ Ket haanin, hikawon Jujudio, taket ta ahe yo yan pamtegan a bi-ayen na hilan uman Apo Dioh ye nangamatey?"

⁹ "Agya hiko met hatew, nabaan kon katapulan kon diyagen ye kaganaan a mababa ko a kuntadaen yay Jesus a taga Nazaret. ¹⁰ Ket wanabay ye dinyago ko hatew ha Jerusalem. Makauli ha katulidan a in-ibyayi la kangkon manguna a papadi, malabong a pagtao nin Dioh ye impapidiho ko. Ket ha uhgaan la hilan kamateyan, nakitupig ako met kanlan nanuhga. ¹¹ Ha balang pāytiponan lan Jujudio, ampaduhaan ko hilay māmteḡ nan Apo Jesus boy ampiliten ko hilan maghabi nin maloke laban kanan Apo Jesus. Ket uli ha tubat a poot ko kanla, nilakew ko hilan impaloke, agya hilay anti ha mataang a lulugal."

¹² "Yain ye hangkan a nakew ako ha banwan Damasco a pikakaget koy hulat a ibat kanlan manguna a papadi bilang pagkakitan a main akon katulidan a mandakep kanlan māmteḡ nan Apo Jesus ihtew. ¹³ Poon Agripa, legan angkumodang kayi palakew ha Damasco, ha magaynan miugto, nakakit akon ampakapulag a henag paibat ha langit a maigiti po ha henag nin mangaamot. Ket angkuminlab ye palibot mi. ¹⁴ Ket napuang kayin kaganaan boy nakange akon bihnga a ampaghabi kangko ha habin Hebreo a wanae, 'Saulo, Saulo, taket ta an-ipaloke moko? Yain a andiyagen mo, ket hika met ateed ye angkahakitan. Ba-mo kan ampanalbeng nin nilahayan a kayo.' ¹⁵ Ket tinepet koya, 'Aya ka, Apo?' Nakibat yay Apo kangko, 'Hiko yay Jesus a an-ipaloke mo. ¹⁶ Ket haanin, mideng ka. Napakit ako kammo, ta pinili katan māghilbi ko. Ipatanda mo kanlan kanayon ye tungkol ha pagpakit ko kammo haanin boy hilay ipakit ko po lano kammo. ¹⁷ Ilightah kata kanlan kapadiho mon Jujudio boy kanlan aliwan Judio a pangitubolan ko kammo. ¹⁸ Itubol kata kanla ta-omen mo hila haglapan a makabalay nin kaptegan. Boy itaang mo hila ha kalitehan nin kapalyadiyan nan Satanas. Ket ilakew mo hilayna ha kahngan nin

kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket makauli ha pamteg la kangko, patawaden na hilaynan Apo Dioh ha kakahalaman la boy maibilang hilayna kanlan pagtao na.' "

¹⁹ Hinabi na po Pablo, "Kaya-bay Poon Agripa, hiyay dinyag ko, hinumbong koy hinabi nan Apo Jesus ha lelep ko a ibat ha langit. ²⁰ Hiyay una kon dinyag, impatanda koya ha banwan Damasco. Pangayadi, impatanda koya met ha banwan Jerusalem boy ha kaganaan a lulugal nin plobinhiyan Judea. Wanabay met kanlan aliwan Judio. Wanae ye impatanda ko kanla, 'Paghehean yoynay kakahalaman yo boy humaley kawoyna kanan Apo Dioh. Ket ipakit yo ha didiyag yo a naghehe kawoyna.'

²¹ Ket uli ha pangipatanda ko, dinakep la kon kapadiho kon Jujudio ha anti ko ha mahlang nin Timplo. Ket pateyen la koyna dayi. ²² Noba anhaglapan na kon Apo Dioh paibat hatew angga haanin. Kaya-bay haanin, anti ko ihti a ampideng boy ampamateg nin tungkol kana ha kaganaan a tatao, mangatagay man o mangaaypa. Ket homain akon kanayon a anhabiyen no aliwan bengat hiyay impahulat kanlan popodopita boy kanan Moises hatew a malyadi lano ²³ a hiyay Cristo a impangako nan Apo Dioh, ket katapulan a magdiha nin pamaidap boy matey. Ket hiyabay ye unan mabi-ay uman kanlan nangamatey ta-omen na ipatanda kanlan Jujudio boy aliwan Judio ye balita a ba-mon henag a mamahnag kanla a malyadi hilan miligtah ha paduha nin kakahalaman la."

²⁴ Legan ampaghabi ya po ye Pablo nin pangikatulidan nan hadili na, impangha nan Gobilnadol Festo, a wana, "Angkaengew kayna, Pablo! Uli ha tubat a tinanda mo, nadama anay utek mo."

²⁵ Noba nakibat yay Pablo kana, "Anggalangen a Festo, ahe ako angkaengew. Matino ye ihip ko boy peteg ye anhabiyen ko. ²⁶ Ahe ako angkalimo a maghabi kanan Poon Agripa, ta angkahigudo kon tanda nan kaganaan yatin babagay. Ta hilatin nangalyadi ket aliwan hiklito. ²⁷ Poon Agripa, ampamtegan mo nayi ye impahabi nan Apo Dioh kanlan popodopita? Tanda ko a ampamtegan mo."

²⁸ Hinabi nan Poon Agripa, "Nabaan mo nayi a mapadah mo kon makumbinyo a mag-ilyadin Cristiano?"

²⁹ Nakibat yay Pablo, "Mapadah man o ahe, an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a aliwan bengat hika dayi no aliwan agya hilan kaganaan a anti ihtin ampanlenge kangko haanin, ket mag-ilyadin mamteg nan Apo Jesus a omen kangko. Noba ahe ko labay a mapidiho kawo a omen kangko."

³⁰ Pangayadi nan naghabi ye Pablo, hiyay Poon Agripa, Bernice, boy hiyay Gobilnadol boy hilay kanayon po a anti ihtew, nideng hilan kaganaan. ³¹ Ket ha anti hilayna ha ilwah, hinabi la ha magha boy magha, "Yatin tao, homain yan dinyag a malyadin pamateyan kana o pakaipidihowan na."

³² Haanin, hinabi nan Poon Agripa kanan Gobilnadol Festo, "No ahe naya dayi inawok a ilakew kanan Emperador Cesar ye dalom laban kana, malyadi yayna dayin palihwayen."

27

Hiyay Pangilakew kanan Pablo ha banwan Roma

¹ Haanin, napaykahundoan lan Gobilnadol a palakwen la kayinan magbalko ha Italia. Impabaala la yay Pablo boy kanayon po a pidiho kanan Julio a maghay kapitan nin pangkat nin huhundalon Romano a anhabtan "Batalyon nan Emperador." ² Ihtew ha Cesarea, main balko a naibat ha banwan Adramitio a palakew ana ha pangipatanghadan nin

balko ha plobinhiyan Asia. Ket nilumugan kayi kananyain a balko kalamo mi yay Aristarco a taga Tesalonica ha plobinhiyan Macedonia.

³ Kabekahan, nitanghad kayi ha banwan Sidon. Hiyay Kapitan Julio, maanoh ya kanan Pablo. Pinalubohan naya a magpahyal kanlan gagayyem na ihtew ta-omen la yan mahaglapan ha matapul na. ⁴ Paibat ha Sidon, nagpahulong kayin nagbalko, noba angkadupag kayin angin. Kaya-bay ginumulid kayi ha alipoteh nin Cyprus ta-omen mi yan maliklikan ye angkadupag min angin. ⁵ Nagdān kayi ha eteb nin plobinhiyan Cilicia boy plobinhiyan Pamfilia. Ket nitanghad kayi ha banwan Mira nin plobinhiyan Licia. ⁶ Haanin, hiyay Kapitan Julio, nakakit ya ihtew nin maghay balko a naibat ha banwan Alejandria a palakew ha Italia. Ket inlugan na kayin Julio kananyatew a balko.

⁷ Papakana ye balko a niluganan mi. Nagbuyot yan anoy mangaamot boy peteg a naidapan kayi anggan mieteb kayi ha banwan Cinido. Ket ulita angkadupag mi ye makhaw a angin, ahe kayi makapahulong ha lakwen mi. Kaya-bay hiyay dinyag mi, nakew kayin napahalimbeng ha alipoteh nin Creta. Ket nagdān kayi ha eteb nin Salmon. ⁸ Nangaling kayi noba naidapan kayi met ateed angga ha niabot kayi ha lugal a anhabtan “Manged a Pāngipatanghadan” ha haley nin banwan Lasea.

⁹ Nagbuyot kayi ihtew. Ket ulita nalabah anay Mangaamot nin Pagpaltan mangan, ket mahangil anay pagpahulong nin balko, ta mangayadet anay dawyon. Kaya-bay hinabi nan Pablo kanla, ¹⁰ “Kakatongno ko, angkatanam ko a no ipilit tawoy humulong, ket aliwan bengat balko boy kakalga ye mipaloke, agya hikitawo.” ¹¹ Noba hiyay Kapitan Julio, ahe na yan pinamtegan ye Pablo no aliwan hiyay kapitan nin balko boy hiyay nagkonin nin balko. ¹² Haanin, ulita aliwan manged a pangipatanghadan nin balko ihtew ha panaon nin lay-ep, hinabi lan kalabongan, “Magpahulong kitawo anggan maabot tawoy lugal a anhabtan Fenix ha plobinhiyan Creta. Ihtewbay kitawoynan mamalabah nin panaon lay-ep, ta aliwan dupag angin.”

Hiyay Makhaw a Angin boy Mangayadet a Dawyon ha Dagat

¹³ Ha angkukumapey anay angin a ampingibat ha abagatan, hinabi lan kalalamoan mi, “Malyadi kitawoynan magpahulong.” Kaya-bay inlampat lay pāmaked nin balko. Ket nangaling kayi ha alipoteh nin Creta. ¹⁴ Noba ha ahe mabuyot, main dawohag a nangibat ha alipoteh nin Creta. ¹⁵ Ket uli ha dawohag, ahe yayna makapahulong ye balko a anluganan mi. Kaya-bay pinaolayan minan bengat a miluyon kayin angin. ¹⁶ Haanin, ha mahaley kayina ha makandin alipoteh a anhabtan Cauda, ket napahalimbeng kayi ihtew. Main makandin bangsa a angguloyn nin balko a anluganan mi. Ket agya angkaidapan kayi, nailampat miya. ¹⁷ Ha nailampat mi yayna, maillet la yan inggawot ha balko ta-omen ya ahe mihyay. Ket haanin, uli ha limo la a mitanghad ye balko ha kalanghian nin lugal Libya, ket in-aypa laynay layag boy pinaolayan la yaynay balko a ampiluyon ha angin. ¹⁸ Nagpahulong ye makhaw a agoot. Kaya-bay ha kabekahan, dinugiyan laynan iampag ha dagat ye kakalga nin balko. ¹⁹ Ket ha dumondon a mangaamot, agya hiyay kakahangkapan nin balko, ket intatapon layna met ha dagat. ²⁰ Nangaanon mangaamot a ahe mi nakit ye hila' nin mangaamot boy bibitoen boy homain tegen ye makhaw a agoot. Kaya-bay ahe mina an-ihipen a makaligtah kayi po.

²¹ Haanin, ulita anoy nan mangaamot a ahe hila bega nangan ye tatao, ket hinabi nan Pablo kanla, “Kalalamoan ko, no nanlengge kawo dayi

ha hinabi ko kanyo a ahe kitawo po umalih ha alipoteh nin Creta, ahe tawo dayi nadihaan yatin kaidapan boy ahe hila dayi nangahayang ye aalganah tawo. ²² Agya wanabay man, pakhawen yoy nakem yo, ta homain man matey kantawo, no aliwan hiyay anluganan tawon balko bengat ye madama. ²³ Tanda ko yati, ta nadeblem, napakit yan ampideg ha haley ko ye maghay anghil nan Apo Dioh, a Dioh a anggalangen ko boy ampaghilbiyan. ²⁴ Hinabi na kangko, 'Pablo, adi ka angkalimo, ta katapulan kan umadap kanan Emperador Cesar. Ket uli ha pangingalo nan Apo Dioh, iligtah na hila met ye kaganaan a kalalamoan mo ihti ha balko.' ²⁵ Kaya-bay pakhawen yoy nakem yo, ta ampamtegan ko a diyagen nan Apo Dioh ye impahabi na kanan anghil kangko. ²⁶ Noba mipatanghad kitawo ha maghay alipoteh."

²⁷ Pangalabah nin labin-apat a mangaamot boy madeglem min ampiluyon-luyon ha angin ha bunak nin Dagat Mediteraneo, ha magaynan bunak madeglem, natanam lan tripolanti nin balko a mahaley kayina ha gilid dagat. ²⁸ Kaya-bay hinukad la no way-omen ya po kaalale ye lanom. Ket natandaan la a tatlombo boy pitoy mitodoy kaalale na. Ha ahe nabuyot, hinukad la yayna man. Ket natandaan la a luwampo boy pitoy mitodo po ye kaalale nin lanom. ²⁹ Uli ha limo lan mipalakew ha kadapahan ye balko, ket in-ampag lay apat a pāmaked ha dapit golotan nin balko. Ket impakigwang la a humda ana dayi. ³⁰ Ket hilay tripolanti, labay la dayin alihan ye balko. Kaya-bay in-aypa la ha lanom ye makandin bangka, ta iampag la konwadi ye pāmaked ha dapit adapan nin balko. ³¹ Noba hinabi nan Pablo kanan Kapitan Julio boy kanlan huhundaloh, "Hilatin tripolanti, no umalih hila ha balko, ket ahe kawo miligtah." ³² Kaya-bay hiyay dinapat lan huhundaloh, pinutoh lay yubil nin makandin bangka. Ket pinaolayan la yaynan angkailuyon-luyon nin dawyon.

³³ Ha anhumda ana, hiyay Pablo, ket pinilit na hilan mangan, a wana, "Labin-apat anan mangaamot a ahe kawo nangan ha pangagad yon panumgen nin agoot. ³⁴ Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a mangan kawoyna ta-omen kawo kumhaw. Adi kawo angkahindak, ta homain man matey kantawo." ³⁵ Pangahabi nan Pablo yatew, nangwa yan tinapay. Ket pinahalamatan naya kanan Apo Dioh ha adapan la. Binih-ilbih-il naya. Ket nangan ya. ³⁶ Uli ha hinabi nan Pablo, kinumhaw ye nakem la. Ket nangan hilaynan kaganaan. ³⁷ Hikayin kaganaan a anti ihtew ha bangka ket luwanggatoh boy pitompo boy anem. ³⁸ Ha nabhoiy hilayna, intapon la ha dagat ye kakalagan tidigo ta-omen ya makumpangan ye balko.

Hiyay Pagkaagwat nin Balko

³⁹ Ha mahanibhanib ana, nakatamulaw hilan gilid dagat a kalanghian. Noba ahe la tanda no hinyatew a lugal. Ket napaymamaghaan la a ihtew laya ipatanghad ye balko. ⁴⁰ Haanin, pinutoh lay gawot pāmaked balko, ket nilakwanan la yayna ha dagat. Linoat la met ye gawof nin pangibawit nin balko haka la intagay ye layag ha adapan nin balko ta-omen ya mailuyon nin angin a palakew ha gilid. ⁴¹ Noba nipatanghad ye balko ha maababe a pahen. Ket nitaneke ya ha kalanghian. Haanin, hiyay dapit golotan, ket naagwat ha katitiplah nin mangayadet a dawyon.

⁴² Inihip lan huhundaloh a pateyen la hilay pidiho ta-omen homain makatangoy a tumakah. ⁴³ Noba hinaad na hilan Kapitan Julio, ta ahe na labay a matey yay Pablo. Ket haanin, pinataboy na hilay kaganaan a nagtanda tumangoy, ta mauna hilayna ha gilid. ⁴⁴ Ket hilay ahe nagtanda,

hinabi na kanla, “Tumkip kawo tana ha tatabla o kanayon a nangalabkat a pahen nin balko.” Ket ha wanabay a dinyag mi, nitakdang kayin kaganaan ha gilid a homain natey.

28

Hiyay Pablo ha alipoteh nin Malta

¹ Ha nakatakdang boy ligtah kayina, natandaan mi a yatew a alipoteh, ket anhabtan Malta. ² Hilay tataon angkumonin ihtew, manged ye pananggap la kammin kaganaan. Uli ta panaan lay-ep boy ampangudan, namaketket hilan imodowan mi. ³ Ket hiyay Pablo, nangwa yan kakayo a impalob na. Uli ha amot nin apoy, nilumwah ye maghay makapi. Ket tinuka boy binelbelan na yay gamet nan Pablo. ⁴ Pamakakit lan tatao ihtew ye nakabitin a bikat ha gamet nan Pablo, ket hinabi la, “Yatin tao, peteg a māmatey yan tao, ta agya nakaligtah ya ha dagat, ket ahe na impaluboh nin dioh a anhabtan Ohtihya a mabi-ay ya.” ⁵ Noba ingkampag na yay bikat ha apoy. Ket ahe ya napano ye Pablo. ⁶ Haanin, hilay tatao, an-agaden la yan mabaya’ ye Pablo o mapuang yan matey. Noba ha kabuyotan nin pangagad la, ahe ya napano ye Pablo boy ahe ya natey. Kaya-bay nauman ye ihip la tungkol kanan Pablo, a wanla, “Magha yan dioh!”

⁷ Haanin, ha haley nin lugal a an-imodowan mi, main luta ihtew a konin nan nagngalan Publio. Hiyabay ye mānguna nin yatew a alipoteh. Manged ye pananggap na kammi boy angkaaliket yan namadagoh kammi. Ket kinumonin kayi kana ha loob nin tatloy mangaamot. ⁸ Kananyatew hiyay bapa nan Publio, ket ampida ya, ta angkahalot ya boy ampagtataka’ ya po. Haanin, hiyay Pablo, nilakew na yan impakigwang haka naya impalonto ye gamet na kanan ampaghakit. Ket nitaah yayna. ⁹ Uli ha nalyadi, napaylateng-lateng hilay kanayon po a ampaghakit nin yatew a alipoteh. Ket pinaitaah na hila met ateed Pablo. ¹⁰ Binyanan la kayin malabong a didigalo. Ket ha umalih kayina, binyanan la kayi po nin matapul mi ha pagbiyahi mi.

Hiyay Panlumatew nan Pablo ha Roma

¹¹ Pangalabah nin tatloy bowan a pangumonin mi ha alipoteh nin Malta, nilumugan kayi ha maghay balko a namalabah ihtew nin panaan lay-ep. Ket yatin balko, ibat ya ha Alejandria. Ha adapan nin balko, main kalintatao nin kambal a andiohen lan taga Alejandria. ¹² Paibat ha Malta, nagbalko kayin palakew ha banwan Siracusa. Ket tatloy mangaamot mi ihtew. ¹³ Paibat ihtew, nagpahulong kayi anggan niabot kayi ha banwan Regio. Kabekahan, main angin a angkaibat ha abagatan. Ket ha ikalwan mangaamot, niabot kayina ha banwan Puteoli. ¹⁴ Nakakit kayi ihtew nin anon kakatongno kanan Apo Jesus. Ket inawok la kayin kumonin ihtew nin pitoy mangaamot. Pangayadi, nakew kayina ha banwan Roma. ¹⁵ Ket ha nabalitaan lan kakatongno kanan Apo Jesus ha Roma a anti kayina ha dān a palakew ihtew, hinagana la kayi. Hilay kanayon kanla, ket hinagana la kayi ha lugal a anhabtan Foro de Apio.* Hilay kanayon met kanla, hinagana la kayi ha lugal a anhabtan Tres Tabernas. Hiyay Pablo, ha nakit na hilay ampamteg kanan Apo Jesus, nagpahalamat ya kanan Apo Dioh boy kinumhaw ye nakem na.

Niabot yay Pablo ha banwan Roma

* 28:15 *Foro de Apio* o Palingkin Apio.

16 Ha niabot kayina ha banwan Roma, hiyay Pablo, ket pinalubohan la yan mambukod ha maghay baey a bantayan nin maghay hundaloh.

17 Pangalabah nin tatloy mangaamot, hiyay Pablo, impadakit na hilay mānguna lan Jujudion anti ha Roma. Ha napaytipon hilayna, hinabi na kanla, “Kakatongno ko, agya man homain akon nadyag a laban kanlan kapadiho tawon Judio o ha kaugalian lan nangaunan tutoa tawo, ket dinakep lako ha banwan Jerusalem boy inggawang lako kanlan mānungkolan a Roromano. 18 Ha nayadi la kon nilitih nin Roromano, labay la koyna dayin palihwayen, ta homain hilan nakit a dinyag kon malyadi lan pamateyan kangko. 19 Noba hilay kapadiho tawon Jujudio, ahe la labay a mapalihway ako. Kaya-bay napilit akon ihaley kanan Emperador Cesar ye dalom la kangko, agya homain akon maidiklamo a laban kanlan kapadiho tawon Jujudio. 20 Kaya-bay impadakit katawo ta-omen ko mahabi kanyo, ta nakabalol akon tanikala uli ha pamteg ko ha anhigudowen lan anak nan Israel.”

21 Haanin, hinabi lan Jujudio kanan Pablo, “Homain kayin natanggap a hulat tungkol kammo a naibat ha plobinhiyan Judea boy homain hila met imbalita o inhumbong kammi laban kammo. 22 Noba labay min teed manganen ye habiyen mo, ta tanda min agya way-ih tew a lugal, hilay tatao, ampaghabi hilan laban kanyon ampamteg kanan Jesus.”

23 Haanin, intipan lay mangaamot a paytipon lan uman. Ket ha naabot anay mangaamot a intipan la, malabong ye nakew ha angkunaan nan Pablo. Ket paibat ha mahanib anggan madeplem, pinaptegan nan Pablo kanla ye tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Impalinaw na po kanla ye tungkol kanan Apo Jesus makauli ha Bibilin a impahulat kanan Moises boy ha impahulat kanlan popodopita ta-omen na hilan makumbinyo a mamteg kanan Apo Jesus. 24 Hilay kanayon kanlan anti ihtew, namteg hila ha hinabi nan Pablo. Noba hilay kanayon, ahe hila namteg. 25 Ket ulita ahe hila napaykahundo, nuli hilayna. Noba bayo hila inumalih, hinabi nan Pablo kanla, “Petegbay ye impahabi nin Ihpediton Dioh kanan podopitan Isaias kanlan nangaunan tutoa tawo a tungkol kanyo. 26 Ta wanae ye impahabi na,

‘Makew ka kanlan hilatin tatao, ta habiyen mo kanla a agya po man manlenge hilan manlenge, ahe hila makataloh.

Agya po man mamilew hilan mamilew, ahe hila makabalay.

27 Mabyang ye ō la.

Hinakeban lay talinga la
boy in-ipleng lay mata la.

No aliwa dayin wanabay, ket makakit ye mata la,
boy makange ye talinga la,
ket makataloh hilayna.

Ha wanabay, mag-udong hilayna kangko,
ket paitaahen ko hila.’ ”†

28 Hinabi na po Pablo, “Labay ko po a ipatanda kanyo a hiyay Habi nin Dioh a tungkol ha kaligtahan, ket naipatanda ana kanlan aliwan Judio. Ket leng-en laya.” 29 [Pangahabi na yatew, ket inumalih hilaynan ampayangangatngat ye kapadiho nan Jujudio.]

30 Ha loob nin luway taon, hiyay Pablo, kinumonin ya ihtew ha banwan Roma ha baey a an-abangan na. Angkaaliket yan ampananggap ha agya ayaman a taon ampakew kumewah kana. 31 Ket homain yan limo a

† 28:27 Isaias 6:9-10.

nangipatanda kanla nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh boy tungkol kanan Apo Jesu Cristo boy homain ampakahaad kana.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan TAGA ROMA

¹ Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Dinyag na kon Apo Dioh a pag-apohtol na boy pinili nako a mangipatanda nin Manged a Balita na.* ² Yatin Manged a Balita, ket impangako nan Apo Dioh hatew po makauli kanlan popodopita na boy anti yayna yati ha naihulat a Habi nin Dioh.† ³⁻⁴ Yatin Manged a Balita ket tungkol kanan Anak na a hiyay Apo tawon Jesu Cristo. In-anak yan tao ha lahi nan Poon David. Ket ha nabi-ay yan uman, napaptegan makauli ha Ihpiditon Dioh a hiyabay ye makapalyadiyan a Anak nin Dioh. ⁵ Makauli met kanan Apo Jesu Cristo, natanggap mi ye kangedan nan Apo Dioh a mag-ilyadin apohtol a mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus kanlan aliwan Judio ta-omen hila mamteg boy manumbong kana. Ket migalang ye ngalan na. ⁶ Ket agya hikawon mamteg ihen ha banwan Roma, kabilang kawo met kanlan nahagyat a manumbong kanan Apo Jesu Cristo.

⁷ Nanulat ako kanyo ihen ha Roma a an-adoen nan Apo Dioh a hinagyat na a mag-ilyadin pagtao na.

Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hangkan nin Pangumewah nan Pablo ha banwan Roma

⁸ Una ha kaganaan, an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesu Cristo, ta angkabalitaan yaynay pamteg yo ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. ⁹ Hiyay Apo Dioh ye makapipapteg a lanang katawon an-ipakigwang kana. Hiyabay ye luboh kon ampaghilbiyan makauli ha pangipatanda kon Manged a Balita a tungkol ha Anak na. ¹⁰ Lanang ko met an-awoken kana a no kalabayan na, ket kewahan katawo. ¹¹ Angkahabekan katawoynan makit ta-omen katawo madakayan nin kangedan nan Apo Dioh a an-ibay na makauli ha Ihpidito na. ¹² Hiyay labay kon habiyen, mapaypapakhaw kitawon pamteg ha magha boy magha.

¹³ Kakatongno, labay ko dayin matandaan yo a malabong anan ukdo a inihip ko a kewahan katawo ta-omen ako main makumbinyo a mamteg boy manumbong kanan Apo Jesus a omen ha dinyag ko kanlan kanayon a aliwan Judio. Noba angga haanin, ket angkaaba ako. ¹⁴ Ta katungkolan kon ipatanda ye Manged a Balita kanlan nakaadal o ahe, kanlan mangadunong o mumo. ¹⁵ Kaya-bay haanin, angkahabek akoynan mangipatanda nin Manged a Balita ihen kanyo ha Roma.

Hiyay Kapalyadiyan nin Manged a Balita

¹⁶ Ahe ko an-ikading-ey a ipatanda ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, ta hiyay Manged a Balita ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ta-omen hila miligtah ha kapaduhaan ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus, una kanlan Judio, pangayadi kanlan aliwan Judio. ¹⁷ Ta makauli ha Manged a Balita, ket matandaan tawo no way-omen na kitawon ibilang a matoyngong Apo Dioh. Maibilang kitawon matoyngong makauli ha pamteg kana. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay taon maibilang

* **1:1** Hiyay labay nan habiyen nin Manged a Balita ket hiyay pangiligtah nan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesus. † **1:2** Hiyay labay habiyen, hiyay Alan a Tipan.

a matoyng makauli ha pamteg na, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.*"§

Hiyay tungkol kanlan Tataon Ahe Ampamalay kanan Apo Dioh

¹⁸ Ta hiyay Apo Dioh a anti ha langit, an-ipatanda nay poot na kanlan tataon ahe ampamalay kana boy ampanyag nin kalok-an. Ta uli ha kalok-an la, angkahag-el hilay tataon malabay makatanda nin kaptegan tungkol kanan Apo Dioh. ¹⁹ Kaya-bay paduhaan na hilan Apo Dioh, ulita makinang ana kanla ye kaptegan tungkol kanan Apo Dioh, ta impatanda nayna kanla. ²⁰ Ahe ya angkakit ye Apo Dioh. Noba paibat po hatew ha pinalhowa na ye kaganaan a babagay ihti ha babe-luta, hiyay pagkaDioh na boy homain anggaan a kapalyadiyan na, ket angkakit ya ha kaganaan a pinalhowa na. Kaya-bay ahe na maihangkan nin tao a ahe na tanda ye Apo Dioh. ²¹ Ta agya tanda la bayna a hiyay Apo Dioh ye namalhowa nin kaganaan, ket ahe laya po ateed ginalang o pinahalamatan bilang Apo Dioh, no aliwan hiyay homain hilbin babagay ye inihip la boy naheb nin kalitehan ye mutaw a panghip la. ²² Ampaggaling-galingan hila, noba homain hila met tinanda! ²³ Aliwan hiyay Apo Dioh a homain kamateyan ye anggalangen la, no aliwan hilay libulton mamanok, ayop a mangumodang o mandumakap, o taon main kamateyan.

²⁴ Kaya-bay pinaolayan na hilaynan Apo Dioh a manyag nin mangadinat a kalabayan nin puho la. Ha wanabay, papandamog laynan bengat ha magha boy magha. ²⁵ Ta agya tanda laynay kaptegan a tungkol kanan Apo Dioh, ket ahe laya po ateed ampaghilbiyan boy ahe laya anggalangen, no aliwan hilay babagay a pinalhowa nan Apo Dioh ye ampaghilbiyan boy anggalangen la. Hiyay Apo Dioh a Namalhowa nin kaganaan ye katapulan tawon galangen makanoman. Amin!

²⁶ Ulita ahe laya anggalangen ye Apo Dioh, ket pinaolayan na hilayna a manyag nin makakading-ey a kalabayan nin laman la. Ta agya hilay babayi, ket ahe layna labay ye makitakeh ha lalaki, no aliwan ha kapadiho lan babayi a omen ha paylamo nin miahawa. ²⁷ Ket wanabay met ateed kanlan lalaki. Ahe layna labay ye makitakeh ha babayi no aliwan ha kapadiho lan laki a omen ha paylamo nin miahawa. Andyagen lay ampakailoy ha kapadiho lan laki. Ket uli ha kadamogan la, angkapaduhaan hilayna ha kaeteban nin maloke a didiyag la.

²⁸ Ulita ahe laya bay labay balayen ye Apo Dioh, pinaolayan na hilayna ha mangaloke a ihip la boy manyag nin ahe la dayi diyagen. ²⁹ Hilain a tatao, ket naheb anan kalok-an ye ihip la. Ta ampangakokoh hila, ampangaibeg, ampamatey, ampakiaway, ampanago, ampanghip nin maloke ha kapadiho lan tao, ampangikamikami, ³⁰ ampandama nin kanayon, ampangahulog kanan Apo Dioh, ampaglambong, ampagmayadet, ampaggaling-galingan, mapanghip nin diyagen la a nakahinadi a kalok-an, ahe hila ampanumbong kanlan tutoa la, ³¹ ampagmutaw-mutawan, ampanghiopit, homain hilan pangado ha pamilya, boy homain hilan pangingalo. ³² Tanda la baynay bilin nan Apo Dioh a mihyay kana makanoman ye ampanyag nin wanabay. Noba andiyagen la po ateed boy angkaaliket hila po no makit la hilay kanayon a ampanyag met nin wanabay.

‡ 1:17 bi-ay a homain anggaan. Malyadi met labay habiyen, bayon bi-ay o bayon pangugali. § 1:17 Habakuk 2:4.

2

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

1 No uhgaan yoy kapadiho yon tao, noba andiyagen yo met ye omen ha andiyagen la, ket inuhgaan yoyna met ye hadili yo. Kaya-bay homain hapo a paduhaan na kawon Apo Dioh uli ha kahalanan yo. 2 Tanda tawo a matoyngong ye panuhga nan Apo Dioh kanlan tataon ampangyag nin maloke. 3 Noba aya kawo ta-omen manuhga kanlan kanayon a ampangyag nin maloke, ket andiyagen yo met ye maloke a andiyagen la? Nabaan yo nayi a maliklikan yoy panuhga nan Apo Dioh? 4 Andyagen yo nayi a homain hilbi ye tubat a kagedan na, kaanohan, boy pagpahinhiya na kanyo? Ahe yo nayi tanda a hiyay kagedan nan Apo Dioh ye ampangiugot kanyon maghehe? 5 Noba ulita mabyang ye puho yo boy agyo labay maghehe, lalo yo yannan ampapooten ye Apo Dioh. Kaya-bay mamabyat ye ipaduha na kanyo ha mangaamot nin matoyngong a panuhga na. 6 Ta ibyay na ha balang magha ye kaeteban nin didinyag na.* 7 Ayaman a ampagpahulong ha panyag nin manged, ta ampakaapehen na a padangalan na yan Apo Dioh boy mabi-ay yan makanoman, ket biyan na yan bi-ay a homain anggaan. 8 Noba kanlan tataon hadili lan ikanged bengat ye an-hipen la boy ahe ampanumbong ha kaptegan no aliwan ha kalok-an, ket tubat ye poot boy hulog nan Apo Dioh kanla. 9 Ta hilay kaganaan a ampangyag nin maloke, ket paidapan na hilan Apo Dioh anggaynan mayoot hilan tubat, lalo hilaynay Jujudio. 10 Noba hilay kaganaan a tataon ampangyag nin manged, ket padayawan boy padangalan na hilan Apo Dioh boy biyan na hilan katanaan, lalalo hilaynay Jujudio. 11 Ta ahe ya ampangiduma.

12 Hilay aliwan Judion ampagkahalanan a homain kamatandaan ha Bibilin a impahululatan kanan Moises, ket mipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain anggaan agya po ahe la tanda ye Bibilin. Noba hilay Jujudio ampagkahalanan agya tanda laynay Bibilin nan Moises, ket hiyay Bibilin ye gawien nan Apo Dioh ha panuhga kanla. 13 Ta aliwan hilay panlengen-lengen bengat nin Bibilin ye ibilang na a matoyngong Apo Dioh, no aliwan hilay ampanumbong. 14-15 Main aliwan Judion ahe po nakange nin tungkol ha Bibilin a impahululatan kanan Moises. Noba agya ahe la po nange, ket andiyagen laynay an-ipadyag nan Apo Dioh ha Bibilin. Kaya-bay angkakit ha didiyag la a antina ha puho la ye Bibilin. Ampaptegan yati nin ihip la ta no minghan, ampakayootan lay dinyag la. Noba no minghan, an-ikatulidan na met a huhtoy dinyag la. 16 Ket wanabay ye malyadi ha maabot ye mangaamot a uhgaan na hilan Apo Dioh makauli kanan Apo Jesus ye hiklito a anti ha puho nin tao. Wanabay ye anti ha Manged a Balita a an-ipatanda ko.

Hilay Jujudio a Ahe Ampanumbong ha Bibilin

17 Ket hikawon Jujudio, anhabiyen yo, "Judio kayi boy hikayi ye nakaihyayan nin Bibilin." Boy an-ipagmayadet yo po, "Yeh! Katatanda mi yay Apo Dioh!"

18 Anhabiyen yo, "Tanda mi ye kalabayan nan Apo Dioh boy tanda mi met no hinyay manged a didiyag, ta naiadal ana kammi ye Bibilin."

19 Ha ihip yo, hikawo ye mangakay kanlan kapkap ha kaptegan boy hikawo ye pinagkakingki lan anti ha kalitehan.

* 2:6 Kakanta 62:12; Kahabiyen 24:12.

²⁰ Anhabiyen yo po, “Tanda mi po a hikayi ye pagkamaihtodo lan aliwan Judio a mumutaw boy homain po tinanda, ta anti kammi ye Bibilin a ampakaibiyay nin genap a tinanda boy kaptegan.”

²¹ Noba hiyay tepet ko kanyon Jujudio a ampangiadal kanlan kanayon, “Way-omen kawo mangiadal kanlan kanayon, ket hadili yo po man, ket ahe yo maadalan?”

An-ibabala yo, “Adi kawo manakaw,” noba andiyagen yo met!

²² Anhabiyen yo, “Adi kawo ampamabayi o ampakilaki,” noba andiyagen yo met. Angkahulogan yoy diohdiohan lan aliwan Judio, noba taket man awod ta antakawan yoy timplo la? ²³ An-ilambong yo, “Anti kammi ye Bibilin nan Apo Dioh,” noba ulita ahe yo met anhumbongen, an-ipadingey yo yay Apo Dioh. ²⁴ Kaya-bay wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hilay aliwan Judio, ket ampaghabi hilan laban ha ngalan nan Apo Dioh uli ha maloke a andiyagen yon Jujudio.”†

²⁵ Hikawon kapadiho kon Jujudio, ampamtegan yo a pagtao na kawon Apo Dioh uli ha pagkatuli yo. Peteg a main pakinabang yatew no anhumbongen yoy Bibilin. Noba no anlabagen yoy Bibilin, ket padiho kawoyna met kanlan aliwan Judio a ahe natuli. ²⁶ Hilay aliwan Judio, agya ahe hila natuli, noba no anhumbongen lay Bibilin nan Apo Dioh, ibilang na hilan natuli Apo Dioh.‡ ²⁷ Hilay aliwan Judio a ahe natuli noba anhumbongen lay Bibilin nan Apo Dioh, ket hilabay ye manuhga kanyon Jujudio agya po man natuli kawo noba anlabagen yo met ye Bibilin.

²⁸ Ta hiyay peteg a Judio, ket aliwan bengat ta Judioy lahi na o natuli, ²⁹ no aliwan ulita nabayo ye bi-ay na makauli ha haglap nin Ihipiditon Dioh, aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. Hiyay wanabay a tao, agya po man ahe yan padangalan nin tao, ket padangalan na yan Apo Dioh.

3

¹ Haanin, maka wanae ye an-ihipen yo, “Hinya awod ye pakinabang nin pagkaJudio? Hinyay hilbi nin pagkatuli lan Jujudio?”

² No wanabay ye an-ihipen yo, wanae met ye mahabi ko, “Malabong pa! Hiyay una, hilay Jujudio ye nangipatayaan nan Apo Dioh nin nakahulat a hahabi na.”

³ Noba ulita main nangaano kanla ye ahe mapatayaan, maka an-ihipen yo a talingkukolan nan Apo Dioh ye papangako na. ⁴ Aliwan wanabay! Ta agya po man matago ye kaganaan a tatao, ket mapatayaan yan teed ye Apo Dioh. Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan David kanan Apo Dioh, “Apo, angkapaptegan a mapatayaan ka makauli ha hahabi mo.

Ta agya hinyaman ye ibada la kammo, ket ampanambot ka.”*

⁵ Haanin, maka main ampaghabin wanae, “Main met manaytin ikanged ye kalok-an tawo, ta ulin yain, makinang a makit ye katoynongan nan Apo Dioh. Kaya-bay aliwan matoyngong a paduhaan na kitawo, kali?” ⁶ Aliwan wanabay, ta no ahe na hilan uhgaan ye Jujudio ket ahe na hila met awod malayadin uhgaan ye tatao ihti ha babe-luta.

⁷ Maka main po maghabi nin wanae, “No makauli ha katagowan ko, ket lalo anan matandaan a mapatayaan ye Apo Dioh boy lalo ya po midangal, taket man ta paduhaan nako po bilang maghan magkahalanan?”

⁸ No wanabay ye ihip tawo, ba-moynan anhabiyen tawo, “Higi! Papanyang tawoynan mangaloke ta-omen lalo po makit ye kangedan nan Apo

† 2:24 Isaias 52:5. ‡ 2:26 Hataw hilay Jujudio, ampagpatuli hila bilang pagkakitan a tatao na hilan Apo Dioh (Genesis 17:9-14). * 3:4 Kakanta 51:4.

Dioh! Kali?" Wanabay ye anhabiyen lan ampandama kammi a an-iadal ko kano. Hilain a tatao, hukat bengat a paduhaan na hilan Apo Dioh.

Māgkahalanan ye Kaganaan a Tatao

⁹ Maka main po maghabi nin wanae, "Mamanged kitawo kanlan aliwan Judio." No wanabay ye ampibaan yo, wanae met ye mahabi ko, "Aliwan wanabay, ta naipalinaw koyna kanyo a Judio man o ahe, ket padiho hilan māgkahalanan." ¹⁰ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Homain bega matoyng a tao ha pamilew nan Apo Dioh, agya maghan bengat.

¹¹ Homain ampakataloh nin tungkol kanan Apo Dioh.

Boy homain met ampanapul kana.

¹² Hilay kaganaan a tatao, ket tinumalingkukol kanan Apo Dioh.

Ket hilan kaganaan, nag-ilyadi hilan homain hilbi,

ta homain anan bega ampanyag nin manged, agya maghan bengat.†

¹³ Hiyay bebey la, ba-mon kabata nin nabenga a bito.

Pawa panalingo ye anhabiyen la.‡

Boy ba-mon dita' nin makapi' ye anlumwah ha bebey la.§

¹⁴ Naheb nin panuboy boy ampakahakit a hahabi ye bebey la.*

¹⁵ Mataloh kanlay mamatey nin tao.

¹⁶ Agya way-ihtew ye lakwen la, kadamaan boy kalelean ye an-ibantak la.

¹⁷ Boy ahe la tanda ye manged a pamakilamo kanlan kapadihon tao.†

¹⁸ Homain hilan limo kanan Apo Dioh."‡

¹⁹ Haanin, tanda tawoyna a hilay Judio a hakop nin Bibilin, hilabay ye andektan nin Bibilin ta-omen homain hilaynan maikatulidan kana. Ta kaganaan a tatao, Judio man o ahe, ket makibat lano kanan Apo Dioh.

²⁰ Ta homain taon maibilang a matoyng ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin. Ta hiyay Bibilin, pakatandaan bengat a māgkahalanan ye tao.

²¹ Noba haanin, impatanda naynan Apo Dioh no way-omen na yan ibilang a matoyng ye tao. Aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. Ket ampaptegan yati nin Bibilin boy huhulat lan popodopita. ²² Ibilang na hilan matoyng Apo Dioh ye kaganaan a mamteg kanan Apo Jesu Cristo. Homain yan antupigan, ²³ ta kaganaan a tatao, Judio man o ahe, ket nagkahalanan boy ahe la naabot ye matoyng a pagbi-ay a labay nan Apo Dioh. ²⁴ Uli ha kangedan na kantawo, imbilang na kitawon matoyng makauli kanan Apo Cristo Jesus a nambeh kantawo. ²⁵ Intubol na yan Apo Dioh ye Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na ihaga ye hadili na. Ket makauli ha daya na a tinumulo ha natey ya ha kodoh, mapatawad ye kakahalanan nin kaganaan a ampamteg kana. Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na ipakit a matoyng ya. Ta ha nalabah a panaon, pinaolayan nay kahalanan la, ²⁶ ta mapahinhiya ya. Noba haanin, uli ha dinyag nan Apo Jesus, an-ipakit na a matoyng ya, ta an-ibilang naynan matoyng ye ayaman a ampamteg kanan Apo Jesus.

²⁷ Kaya-bay homain kitawon maipagmayadet, ta imbilang na kitawon matoyng Apo Dioh makauli ha pamteg tawo kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin. ²⁸ Ta makinang ana kantawo a an-ibilang na yan Apo Dioh a matoyng ye tao makaulin bengat ha pamteg na kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha panumbong na nin Bibilin.

† 3:12 Kakanta 14:1-3; 53:1-2. ‡ 3:13 Kakanta 5:9. § 3:13 Kakanta 140:3. * 3:14 Kakanta 10:7. † 3:17 Isaias 59:7-9. ‡ 3:18 Kakanta 36:1.

²⁹ Hiyay Apo Dioh ket aliwan bengat Dioh nin Jujudio, no aliwan Dioh laya met nin aliwan Judio, ta Dioh ya nin kaganaan. ³⁰ Ta mamaghan bengat ye Dioh nin Judio boy aliwan Judio. Padiho na hilan ibilang a matoyngong uli ha pamteg la kanan Apo Jesu Cristo. ³¹ Maka main ampanghip nin wanae, "Uli ha pamteg kanan Apo Jesus, homain anan hilbi ye Bibilin." Noba aliwan wanabay, no aliwan lalo tawoyngan ingat diyagen ye manpadyag nin Bibilin.

4

Hiyay Abraham, Naibilang yan Matoynong makauli ha Pamteg

¹ Haanin, ihipen tawo ya man ye Abraham a unan toa tawo no way-omen yan naibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh. ² No naibilang yan matoyngong makauli ha mangang a didiyag na, malyadi na yan ipagmayadet. Noba ahe na yan malyadin maipagmayadet kanan Apo Dioh. ³ Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, wanae ya, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoyngong Apo Dioh."*

⁴ Alimbawa, hiyay antanggapen nin taon mag-obda, ahe yan maibilang a digalo, no aliwan upa. ⁵ Noba tanda tawo a hiyay taon ahe ampag-obda, hiyay matanggap na, digalo, aliwan upa. Wanabay met ha taon magkahalanan. Hiyay pangibilang nan Apo Dioh kana a matoyngong uli ha pamteg na, ket digalo met, aliwan uli ha didiyag na. ⁶ Ket hinabi na met nin Poon David hatew a minged ye taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoyngong aliwan uli ha didiyag na, ⁷ a wana, "Minged yay taon napatawad anay panlabag na boy niliwaan nin Dioh ye kakahalanan na.

⁸ Minged yay taon imbilang na yaynan homain kahalanan Apo Dioh."†

⁹ Yatin kugedan a kapatawadan nin kahalanan, ket madihaan lan natuli a hilay Jujudio, boy agya po man kanlan ahe natuli a hilay aliwan Judio. Ta tanda tawoyngabay met yatin nakahulat, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoyngong."‡ ¹⁰ Ha imbilang na yan Apo Dioh a matoyngong ye Abraham, ahe ya po natuli. ¹¹ Nuna ya po a namteg bayo natuli. Ket ha natuli yaynay Abraham, yabaytew ye pagkakitan a matoyngong yayna uli ha pamteg na. Kaya-bay hiya ye pinagkabapa lan kaganaan a ahe natuli a ampamteg kanan Apo Jesus, ta uli ha pamteg la, ket imbilang na hila met matoyngong Apo Dioh. ¹² Ket hiyay Abraham a unan toa tawo, hiya met ateed ye pinagkabapa lan natuli a hilay Jujudio. Hiyabay ye bapa la a aliwan bengat ulita natuli hila a omen kana, no aliwan namteg hila met a omen kanan Abraham a namteg kanan Apo Dioh bayo ya po natuli.

Hiyay Pangako nan Apo Dioh kanan Abraham

¹³ Impangako nan Apo Dioh hatew kanan Abraham boy ha lalahi na lano a tawiden la ye babe-luta. Impangako na kanan Abraham yatew, aliwan ulita anhubongen nay Bibilin, no aliwan ulita imbilang na yan Apo Dioh a matoyngong uli ha pamteg na. ¹⁴ Ta no hilay ampanumbong bengat nin Bibilin ye manawid nin impangako nan Apo Dioh, homain yaynan kalakwan ye pamteg boy homain ana met hilbi ye pangako na. ¹⁵ Ta hiyay Bibilin ye hangkan nin pangapoot nan Apo Dioh kanlan ahe ampanumbong nin yati. Ta no homain Bibilin, homain met malabag nin tao.

* 4:3 Genesis 15:6. † 4:8 Kakanta 31:1-2. ‡ 4:9 Genesis 15:6.

¹⁶ Kaya-bay hilay kaganaan a lalahi nan Abraham, no mamteg hila met kanan Apo Diah, homain hapo a matanggap lan luboh ye kangedan a impangako na. Ta hiyabay ye pinagkabapa tawon kaganaan a ampamteg, aliwan bengat kanlan hakop nin Bibilin a hilay Jujudio, no aliwan agya met hilay aliwan Judio. ¹⁷ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Dinyag katan bapa nin malabong a nanahyon."§ Kaya-bay hiyabay ye bapa tawo ha adapan nan Apo Diah a ampamtegan na, hiyay Diah a ampami-ay nin nangamatey boy ampamalhowa nin babagay a ahe po napalhowa hatew.

¹⁸ Hiyay Abraham, agya ahe ya magkaanak ta toatoaen yayna, ampamtegan nan teed ye pangako nan Apo Diah a mag-ilyadi yan bapa nin malabong a nanahyon. Ta wanae ye hinabi nan Apo Diah kana, "No way-omen kalabong ye bibitoen ha langit, ket wanabay hila met kalabong ye lalahi mo."* ¹⁹ Hiyay Abraham, agya tanda na a toatoaen yayna, ta magatoh anay taon na hatew boy tanda na met a baug yay Sara a ahawa na, ket ahe ya bega kinumapey ye pamteg na. ²⁰ Boy ahe ya nagluwaluwa a tupaden nan Apo Diah ye impangako na kana, no aliwan lalo ana ingat kinumhaw ye pamteg na. Ket nanggalang ya kanan Apo Diah, ²¹ ta angkahigudo nan peteg Abraham a tupaden nan Apo Diah ye pangako na. ²² Kaya-bay uli ha pamteg na, imbilang na yan matoyngong Apo Diah. ²³ Noba hiyay habi a wanae, "imbilang na yan matoyngong Apo Diah," aliwan bengat yay Abraham ye andektan na, ²⁴ no aliwan agya hikitawo met, ta ampamteg kitawo met kanan Apo Diah a nami-ay uman kanan Apo tawon Jesu Cristo. ²⁵ Intubol na yan Apo Diah ye Apo Jesu Cristo a matey bilang kabayadan nin kakahalanan tawo boy bini-ay na yan uman ta-omen kitawo maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Diah.

5

Hiyay Dawa nin Pagkaitoyngong

¹ Kaya-bay ulita naibilang kitawoyngong matoyngong makauli ha pamteg tawo kanan Apo Jesu Cristo, ket nipaykahundo kitawoyngong kanan Apo Diah.

² Ta makauli kanan Apo Jesus boy ha pamteg tawo kana, angkadahaan tawoyngong ye kangedan nan Apo Diah. Boy angkaaliket kitawo, ta main kitawoyngong kahigudowan a milamo ha kadanganan na. ³ Aliwan bengat yain. Angkaaliket kitawo met ha angkadahaan tawon kaidapan, ta tanda tawo a ampakaibyay yan pangikpe. ⁴ Boy tanda tawo met a hiyay pangikpe, ket ampakaibyay yan manged a pangugali. Ket no manged yay pangugali tawo, main kitawon kahigudowan a tupaden nan Apo Diah ye impangako na. ⁵ Ket ahe kitawo milawan nin yatin kahigudowan tawo, ta luboh naynan impadiha Apo Diah ye pangado na kantawo makauli ha Ihpiditon Diah a in-ibyay na kantawo.

⁶ Ta ahe tawo mababa a ilitah ye hadili tawo ha kapaduhan. Ket ha panaon a intaning nan Apo Diah, natey yay Apo Jesus ha ikanged tawon magkahalanan. ⁷ Maidap makakit nin taon nakahadya a matey ha ikaligtah nin taon matoyngong. Kadihko ha manged a tao, main, noba ahe ko angkahigudo. ⁸ Noba hiyay Apo Diah, nakiduma ya, ta ha magkahalanan kitawo po, pinaptegan yayna ye pangado na kantawo makauli ha pangitubol na kanan Cristo a matey ha ikanged tawo. ⁹ Haanin, ulita imbilang na kitawoyngong matoyngong Apo Diah makauli ha daya nan Apo Jesu Cristo a tinumulo ha natey ya, lalalo tawoyngong angkahigudo a

§ 4:17 Genesis 17:5. * 4:18 Genesis 15:5.

miligtah kitawo ha poot nan Apo Dioh makauli kanan Cristo. ¹⁰ Hatew, kaaway na kitawon Apo Dioh. Noba makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus a Anak na, naikahundo kitawo kana. Ket haanin, ta nabi-ay yan uman ye Apo Jesu Cristo, lalalo tawoynan angkahigudo a miligtah kitawo ha kapaduhaan. ¹¹ Aliwan bengat yain. Mag-aliket kitawo po kanan Apo Dioh, ta makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo, naikahundo kitawoyna kana.

Hiyay Adan boy hiyay Apo Jesu Cristo

¹² Hiyay Apo Dioh, main yan bilin kanan Adan. Noba nilabag nan Adan ye bilin. Ket uli ha panlabag nan Adan, nagkamain nin kahalanan ihti ha babe-luta. Ket uli ha kahalanan, nagkamain met nin kamateyan. Kaya-bay matey ye kaganaan a tatao, ta nagkahalanan hilan kaganaan. ¹³ Hatew, bayo na po in-ibyay Apo Dioh ye Bibilin kanan Moises, ampagkahalanan hilaynay tatao ihti ha babe-luta. Noba ahe na po imbilang Apo Dioh a kahalanan yatew, ta homain po Bibilin. ¹⁴ Agya wanabay man, kaganaan a tatao paibat kanan Adan angga kanan Moises, ket nangamatey hila, agya ahe hila nagkahalanan nin omen ha kahalanan nan Adan a panlabag nin bilin nan Apo Dioh.

Hiyay dinyag nan Adan, malabong ye naibyay na ha kaganaan a tatao. Hiyay dinyag nan Apo Jesus, malabong met ye naibyay na ha kaganaan a tatao. ¹⁵ Noba hiyay dinyag nan Apo Jesus, lumbo ya ha dinyag nan Adan. Ta uli ha panlabag nan Adan ha bilin nan Apo Dioh, nagkamain nin kamateyan ye malabong a tatao. Noba makauli kanan Apo Jesu Cristo, anumbol ye kangedan boy digalo nan Apo Dioh kanlan kalabangan a tatao. ¹⁶ Boy lumbo met ye naibyay nin digalo nan Apo Dioh dinan ha panlabag nan Adan. Ta hiyay panlabag na, nakaibyay yan kapaduhaan. Noba hiyay digalo a in-ibyay nan Apo Dioh, agya malabong ye kakahalanan, nakaibyay yan kapatawadan. ¹⁷ Makauli ha panlabag nan Adan, kaganaan a tatao ket matey. Noba makauli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo, hilay kaganaan a tatao nananggap nin anumbol a kangedan boy digalo nan Apo Dioh a pangibilang nan matoyng kanla, ket magbi-ay hilan manambot ha kahalanan boy kamateyan.

¹⁸ Hiyay panlabag nin maghay tao a hiyay Adan, ket nakaibyay yan kapaduhaan ha kaganaan. Noba hiyay matoyng a dinyag nin maghay tao a hiyay Apo Jesus, ket nakaibyay yan kapatawadan boy bayon bi-ay ha kaganaan. ¹⁹ Ta no malabong hilay imbilang nan Apo Dioh a magkahalanan makauli ha panlabag nan Adan, malabong hila met ye ibilang na a matoyng makauli ha panumbong nan Apo Jesus nin kalabayan nan Apo Dioh.

²⁰ In-ibyay nan Apo Dioh kanlan tatao ye Bibilin ta-omen la matandaan no way-omen kalabong ye kahalanan la. Noba agya anlumabong ye kakahalanan lan tatao, ket lalalo ana met anlumabong ye kangedan nan Apo Dioh. ²¹ Hiyay kahalanan a anti ha kaganaan a tatao, ket nakaibyay yan kamateyan. Noba makauli ha kangedan nan Apo Dioh, hilay ampakimamagha kanan Apo tawon Jesu Cristo, ket imbilang na hilaynan matoyng ta-omen hila mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.

6

Hiyay Bayan Bi-ay kanan Cristo

¹ Haanin, maka ulinan hinabi ko yatew, ket habiyen yo met ye wanae, "Higi awod! Magpahulong kitawon manyag nin kahalanan ta-omen ya po lalo lumabong ye kangedan nan Apo Dioh kantawo." ² Noba aliwan

wanabay, ta homain ana kantawo ye kapalyadiyan nin kahalanan! Way-omen kitawo po pahulong a manyag nin kahalanan? ³ Tanda yo a ha nabawtihmowan kitawoyna kanan Apo Jesus, nailabon kitawo ha kamateyan na. ⁴ Kaya-bay ha nabawtihmowan kitawo, bilang kitawoynan natey boy nailbeng a kalamo nan Cristo. Ket no way-omen a nabi-ay yan uman ye Apo Jesus makauli ha makhaw a kapalyadiyan nan Bapa tawon Diah, magbi-ay kitawoyna met ha bayon bi-ay.

⁵ Ta no nailabon kitawo ha pagkamatey nan Cristo, homain hapo a mabi-ay kitawo met uman a omen ha pagkabi-ay nan uman. ⁶ Tanda tawoyna a hiyay alan a panguali tawo, ket nailabon yayna kanan Cristo a naipako ha kodoh ta-omen matey ye kalabayan nin laman tawo. Ket ahe kitawoynan ipoh nin kahalanan. ⁷ Ta hiyay taon natey ana, ket ahe yayna magkahalanan. ⁸ Haanin, ulita natey kitawon kalamo nan Cristo, ampamtegan tawo a mabi-ay kitawo met uman a omen kana. ⁹ Ta tanda tawo a hiyay Cristo, ket nabi-ay yan uman boy ahe yayna matey. Homain anan kapalyadiyan ye kamateyan kana. ¹⁰ Ha natey ya, impipinghan nay kapatawadan nin kakahalanan nin kaganaan a tatao. Noba haanin, angkabi-ay yayna ha ikadangal nan Apo Diah. ¹¹ Kaya-bay haanin, ulita ampakimamagha kawoyna kanan Apo Cristo Jesus, ibilang yo a natey kawoyna tungkol ha panyag nin kahalanan, noba ampagbi-ay kawo ta-omen maghilbi kanan Apo Diah.

¹² Adi yoynan ipaluboh a mipaem ha kahalanan ye laman yon main kamateyan ta-omen yo ahe mahumbong ye mangaloke a kalabayan na. ¹³ Boy adi yoyna met anggawien ye agya hinyaman a pahen nin laman yo a manyag nin kahalanan, no aliwan bilang taon natey ana a nabyayan nin bayon bi-ay, ipagawi yoynan luboh kanan Apo Diah ye laman yo a manyag nin matoyng. ¹⁴ Ta ahe na kawoynan ipoh nin kahalanan boy ahe na kawoynan hakop nin Bibilin, no aliwan hakop kawoynan kangedan nan Apo Diah.

Ipoh nin Katoyngan

¹⁵ Haanin, maka main ampangihip kanyo nin wanae, "Ulita ahe na kitawoynan hakop nin Bibilin, no aliwan hakop na kitawoynan kangedan nan Apo Diah, malihway kitawoynan manyag nin kahalanan, kali?" Aliwan wanabay! ¹⁶ Ahe yo nayi tanda a no pahakop kawo ha agya hinyaman, ket ipoh na kawon napahakapan yo? No pahakop kawo ha kahalanan, ket ipoh na kawon kahalanan a mangiugot kanyo ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Diah. Noba no pahakop kawo kanan Apo Diah, ipoh na kawo met Apo Diah a mangiugot kanyo ha matoyng a pagbi-ay. ¹⁷ Hatew, ipoh na kawon kahalanan. Noba haanin, halamat kanan Apo Diah, ta luboh ha puho yoynan anhumbongen ye kaptegan a naiadal ana kanyo. ¹⁸ Napalihway kawoyna paibat ha kapalyadiyan nin kahalanan. Ket haanin, ipoh na kawoynan katoyngan.

¹⁹ Gawien kon alimbawa ye tungkol ha ipoh ta-omen yo mataloh matalohan ye labay kon habiyen. Hatew, impahakop yoy hadili yo bilang ipoh ha panyag nin kadinatan boy kalok-an. Noba haanin, ipahakop yoynay hadili yo bilang ipoh nin katoyngan ta-omen kawo magbi-ay a homain kahalanan.

²⁰ Ha ipoh na kawo po nin kahalanan, ket homain kawon ihip a manyag nin matoyng. ²¹ Ket hinyay pakinabang yo ha alan yon pagbi-ay? An-ikading-ey yoyna haanin ye didinyag yo hatew, kali? Boy hiyay kalakwan lan hilatew ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Diah.

²² Noba haanin, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan boy ipoh na kawoynan Apo Dioh. Ket hiyay kalakwan nin yati, ampagbi-ay kawoyna a homain kahalanan. Hiyay kalakwan met nin ampagbi-ay a homain kahalanan ket bi-ay a homain anggaan. ²³ Ta hiyay katumbae nin kahalanan ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh. Noba bi-ay a homain anggaan ye an-idigalo nan Apo Dioh kanlan ampakimamagha kanan Cristo Jesus a Apo tawo.

7

Homain yaynan Kapalyadiyan ye Bibilin

¹ Hikawon kakatongno ko, homain hapo a tanda yoynay Bibilin a impahulat kanan Moises. Tanda yo bayna a legan angkabi-ay ye maghay tao, ket hakop ya nin Bibilin. ² Alimbawa, hiyay anti ha Bibilin tungkol ha miahawa, legan angkabi-ay ya po ye ahawa nan babayi, ket hakop na yan ahawa na. Noba no matey yaynay ahawa na, ket malihway yaynay babayi ha bibilin tungkol ha miahawa. Kaya-bay malyadi yaynan makiahawan uman ha kanayon a laki. ³ Haanin, no makiahawa ya ha kanayon a laki legan angkabi-ay ya po ye ahawa na, ket ampagkahalanan yayna nin pamakilaki. Noba no natey yaynay ahawa na, malihway yaynay babayi ha bibilin nin tungkol ha miahawa. Ket no makiahawa yan uman, ahe yaynan magkahalanan nin pamakilaki.

⁴ Wanabay met ye labay kon habiyen, kakatongno ko. Ha nailabon kawo ha pagkamatey nan Cristo, napalihway kawoyna ha kapalyadiyan nin Bibilin. Ket haanin, konin na kawoynan Apo Jesu Cristo a nabi-ay uman ta-omen kitawo manyag nin manganged a ikadangal nan Apo Dioh. ⁵ Ha ampagbi-ay kitawo po ha kalabayan nin laman tawo, hiyay mangaloke a tanam a ampanakop nin laman tawo, ket nilumalo ya po uli ha Bibilin. Kaya-bay ampanyag kitawo nin mangaloke a manguigot kantawo ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh. ⁶ Noba haanin, ulita nailabon kitawoyna kanan Cristo ha pagkamatey na, napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin Bibilin a anhubongen tawo. Kaya-bay haanin, ampaghilbi kitawoyna kanan Apo Dioh ha bayon bi-ay makauli ha Ihipidito na, aliwan makauli ha panumbong nin Bibilin.

Hiyay Bibilin boy hiyay Kahalanan

⁷ Maka main ampangihip nin wanae, “Maloke manayti ye Bibilin, ta ampakaibayay yan kahalanan.”* Ah, aliwan wanabay! Ta no homain Bibilin, ahe ko dayin natandaan no hinyay kahalanan. Alimbawa, no ahe na hinabi ha Bibilin, “Adi ka ampangakokoh”, ahe ko met dayi natandaan a kahalanan manayti ye pangakokoh. ⁸ Noba uli ha Bibilin, natandaan ko a anti kangkoy kaganaan a kalahin pangakokoh. Ta no homain Bibilin, ket homain kitawo met pagkahalananan. ⁹ Hatew, ampagbi-ay akon homain tinanda nin tungkol ha kahalanan. Noba ha natandaan koyna ye Bibilin, natandaan ko a ampagkahalanan ako met manayti boy nauhaan akoy na nin homain anggaan a pagkaihyay kanan Apo Dioh. ¹⁰ Natandaan ko po a hiyay Bibilin a nabaan kon ampakaibayay kangko nin bi-ay a homain anggaan, ket pagkaihyay makanoman kanan Apo Dioh met manayti ye naibayay kangko. ¹¹ Kaya-bay natalingo ko, ta ahe ko hila angkahumbong ye kaganaan a bibilin. Ket nauhaan akoy na nin homain anggaan a pagkaihyay kanan Apo Dioh. ¹² Agya wanabay man, hiyay Bibilin, ket

* 7:7 Exodo 20:17; Deuteronomio 5:21.

ibat ya kanan Apo Diah. Boy hiyay balang anhabiyen nin Bibilin ket matoyong, manged boy ibat ya kana.

¹³ Maka main ampanghip nin wanae, "Ah, hiyay labay habiyen awod, hiyay manged a Bibilin nan Apo Diah ye ampakaihyay kangko kana makanoman!" Ahe! Hiyay kakahalanan ko ye ampakaihyay kangko kana. Ta makauli ha manged a Bibilin nan Apo Diah, nauhaan akon pagkaihyay makanoman kana. Kaya-bay uli ha Bibilin, natandaan ko no way-omen ya kaloke ye kahalanan.

Hiyay Luwa a Kahahaad nin Tao

¹⁴ Tanda tawo a hiyay Bibilin, ket ibat ya ha Ihipiditon Diah. Noba tao kon bengat a ipoh nin kahalanan. ¹⁵ Ahe ko angkatalohan ye hadili ko. Ta ahe ko angkadyag ye manganged a labay kon diyagen, no aliwan hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye angkadyag ko. ¹⁶ Haanin, ta natandaan ko a hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen ye angkadyag ko, ambalayan ko a manged ye Bibilin. ¹⁷ Kaya-bay aliwan hiko ye peteg a ampanghip nin maloke, no aliwan hiyay kalabayan nin laman ko a magkahalanan. ¹⁸ Tanda ko a homain manged ha laman ko. Ta agya labay koy manyag nin manged, ket ahe koya angkadyag. ¹⁹ Ta hiyay angkadyag ko ket aliwan hiyay manged a labay ko, no aliwan hilay mangaloke a ahe ko labay diyagen. ²⁰ Haanin awod, no andiyagen ko ye mangaloke a ahe ko labay diyagen, aliwaynan hiko ye ampanghip, no aliwan hiyay kalabayan nin laman ko a magkahalanan.

²¹ Kaya-bay yabayti ye natuklahan ko tungkol ha hadili ko. No labay koy manyag nin manged, anlumetlet ya met ye kalok-an a anti kangko. ²² Ha puho ko, angkaaliketang koy Bibilin nan Apo Diah. ²³ Noba main lumbo a kapalyadiyan a ampanghip ha laman ko a kumuntada ha ihip ko. Yati ye kapalyadiyan nin kahalanan a anti ha laman ko. ²⁴ Koynan kakalunoh ye kahahaad ko! Hiyay kalabayan nin laman ko ye ampanglakew kangko ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Diah. Aya lagi ye makapiligtah kangko? ²⁵ Halaman kanan Apo Diah. Hiyabay ye mangiligtah kangko makauli kanan Jesu Cristo a Apo tawo!

Wanae awod ye kahahaad ko. Hiyay ihip ko, ipoh yan Bibilin nan Apo Diah. Noba hiyay laman ko, ipoh yan kapalyadiyan nin kahalanan.

8

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihipiditon Diah

¹ Kaya-bay haanin, hilay ampakimamagha kanan Apo Cristo Jesus, ket ahe na hilayan uhaan a mapaduhaan Apo Diah. ² Ta makauli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Cristo Jesus, ket napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin kahalanan boy ha pagkaihyay makanoman kanan Apo Diah makauli ha kapalyadiyan nin Ihipiditon Diah a ampanghip bi-ay. ³ Hiyay Bibilin, ahe ya ampakaalih nin kapalyadiyan nin kahalanan ha bi-ay tawo, uli ha kakapeyan nin laman tawo, no aliwan hiyay Apo Diah ye nangalih nin kapalyadiyan nin kahalanan makauli ha pangitubol na nin hadili nan Anak a in-anak a omen ha taon magkahalanan bilang hagpa kana ta-omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Wanabay na yan inalih Apo Diah ye kapalyadiyan nin kahalanan kantawo. ⁴ Dinyag nan Apo Diah yataw ta-omen matupad ye an-ipayag nin Bibilin kantawon aliwaynan ampangbi-ay ha kalabayan nin laman tawo, no aliwan ampangbi-ay ana ha kalabayan nan Ihipiditon Diah.

⁵ Ta hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman, homain hilaynan kanayon a an-hipen, no aliwan hiyay kalabayan nin laman la. Noba hilay tataon ampagbi-ay ha Ihpiditon Dioh, homain hilaynan kanayon a an-hipen, no aliwan hiyay kalabayan nin Ihpiditon Dioh. ⁶ Hiyay kalakwan nin panumbong ha kalabayan nin laman ket pagkaihiyay makanoman kanan Apo Dioh. Noba hiyay kalakwan nin panumbong ha Ihpiditon Dioh ket katanaan boy bi-ay a homain anggaan. ⁷ Ta ayaman a ampanumbong ha kalabayan nin laman, ket kahulog na yan Apo Dioh. Ahe na bega labay a humbongen ye Bibilin nan Apo Dioh boy ahe na mababa a humbongen. ⁸ Kaya-bay hilay tataon ampagbi-ay ha kalabayan nin laman la, ket ahe laya bega mapaaliket ye Apo Dioh.

⁹ Noba hikawo, ahe kawoyna ampagbi-ay ha kalabayan nin laman yo, no aliwan ampagbi-ay kawoyna ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ta anti yayna kanyoy Ihpiditon Dioh. No hiyay maghay tao ket ahe ya kana ye Ihpidito nan Cristo, ahe na yan taon Cristo. ¹⁰ Haanin, ta anti yaynay Cristo kanyo, agya matey yay laman yo uli ha kahalanan, hiyay Ihpiditon Dioh, ket biyan na kawon bi-ay a homain anggaan, ta imbilang na kawoyan matoyng Apo Dioh. ¹¹ Ket ulita nikakaanti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a nami-ay uman kanan Cristo, hiya met ateed ye mami-ay uman nin laman yo matey makauli ha Ihpidito na a mikakaantina kanyo.

¹² Kaya-bay kakatongno ko, katapulan a magbi-ay kitawoyna ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh, aliwan ha kalabayan nin laman tawo. ¹³ Ta no ampagbi-ay kawo ha kalabayan nin laman tawo, mihiyay kawo kanan Apo Dioh. Noba no itgen yoynay panyag nin kalabayan nin laman makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ket mabi-ay kawo makanoman. ¹⁴ Ta hilay kaganaan a tataon an-ibagnoh nin Ihpiditon Dioh, ket aanak na hilaynan Apo Dioh. ¹⁵ Ta hiyay in-ibyay nan Apo Dioh kanyo, aliwan maghay ihpidito a manyag ana man kanyon angkalimo, no aliwan Ihpidito na a nanyag kanyon aanak na. Kaya-bay haanin, makauli ha Ihpiditon Dioh, malyadi tawo yaynan ingaten "Bapa" ye Apo Dioh. ¹⁶ Hiyay Ihpiditon Dioh boy ihpidito tawo ket padihon ampamapteg a aanak na kitawoyan Apo Dioh. ¹⁷ Uлита aanak na kitawoyna, makipanawid kitawo met kanan Cristo nin kaganaan a intaladan nan Apo Dioh. Noba katapulan a magdiha kitawo nin kaidapan a omen kanan Cristo hatew ta-omen kitawo met lano mapadanganan a kalamo na.

Hiyay Mamanged a Bi-ay lano

¹⁸ No hikon bengat, hilatin kaidapan a angkadihaan tawo haanin, homain bali kangko no ihipen ko ye kadanganan a ibyay nan Apo Dioh kantawo lano. ¹⁹ Ta hilay kaganaan a pinalhowa na, ket angkahabek hilaynan ampangagad nin pangipatanda nan Apo Dioh nin aanak na. ²⁰ Ta hilay kaganaan a palhowa na, ket ahe la naabot ye kahahaad a labay nan Apo Dioh kanla. Nalyadi yati, aliwan ulita yabayti ye kalabayan la, no aliwan kalabayan nan Apo Dioh. Agya wanabay man, main po ateed kahigudowan a ²¹ hilay kaganaan a pinalhowa na, ket palihowaynan na hila ha kapalyadiyan nin kamateyan boy pagkabata. Ket ilamo na hila kanlan aanak na ha manged a kahahaad la. ²² Tanda tawo a paibat hatew angga haanin, hilay kaganaan a pinalhowa na, ket ampangaleng-eng hila uli ha tubat a kaidapan a omen ha maghay babayin anlamlaman. ²³ Aliwan bengat hilain. Ta agya hikitawo met a nanangap nin Ihpiditon Dioh a bilang unan digalo nan Apo Dioh, ket ampangaleng-eng kitawo met legan an-agaden tawo ye pamayo na nin laman tawo boy hiyay pangipatanda

nan Apo Dioh a anak na kitawo. ²⁴ Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo.* Noba no hiyay anhigudowen tawo ket antina kantawo, ahe ana anhigudowen, ta antinabay kantawo. ²⁵ Noba no hiyay anhigudowen tawo ket homain po, mag-anoh kitawon mangagad.

²⁶ Wanabay met ha kakapeyan tawo. Anhaglapan na kitawon Ihipiditon Dioh, ta ahe tawo tanda no hinyay huhton ipakigwang kanan Apo Dioh. Noba hiyay Ihipiditon Dioh, ket an-ipakihabi na kitawo kanan Apo Dioh makauli ha pangialeng-eng na nin ahe tawo tanda a habiyen. ²⁷ Ket hiyay Apo Dioh a ampakabokitkit nin anti ha ihip nin tao, tanda na met ye an-ihipen nin Ihipidito na. Ta hiyay Ihipiditon Dioh, an-ipakikwaan na hilay pagtao nin Dioh ha kalabayan nan Apo Dioh.

²⁸ Boy tanda tawo a hiyay Apo Dioh, ket papalyadiyen nay kaganaan ha ikanged lan ampangado kana a hinagyat na a pagtao na uli ha kalabayan na. ²⁹ Ta hatew po, hiyay Apo Dioh ket tanda na hilaynan alan no aya hilay pagtao na boy tinuga na hilayna a mag-ilyadin omen kanan Anak na a hiyay Apo Jesus. Ha wanabay, hiyay Apo Jesus ye pinagkapunganay nin malabong a mikakatongno. ³⁰ Ket hilay tinuga nan Apo Dioh hatew po, hinagyat na hila a mag-ilyadin anak na. Ket hilay hinagyat na, imbilang na hilaynan matoyngong. Ket hilay imbilang na a matoyngong, binyanan na hilan kadangalan.

Hiyay Pangado nin Dioh a An-ipakit na makauli kanan Apo Jesu Cristo

³¹ Kaya-bay no pakaihipen tawon manged hilatin didinyag nan Apo Dioh kantawo, mahabi tawo a ulita hiyay Apo Dioh ket antupigan na kitawo, homain bega makahambot kantawo. ³² Hiyay Apo Dioh, ket ahe naya inihilet ye hadili nan Anak, no aliwan in-ibiyay na yan matey ha ikanged tawo. Kaya-bay homain hapo a ibiyay na met kantawo ye kaganaan. ³³ Homain anan mamada kantawon pinili nan Apo Dioh, ta hiyay nabay met Apo Dioh ye nangibilang kantawo a matoyngong. ³⁴ Homain ana met manuhga kantawo a mapaduhan, ta hiyay nay Apo Jesu Cristo ye napaduhan nin kamateyan bilang kahagili tawo. Aliwan bengat yain, nabi-ay ya po uman boy anti yayna ha dapit wanan nan Apo Dioh boy an-ipakihabi na kitawo kana. ³⁵ Homain anan makapihyay kantawo ha pangado nan Cristo, agya kagulowan, kaidapan, pangipaloke, bitil, kalohokan, kahangilan, agya kamateyan. ³⁶ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Uli kammo, lanang la kayin antangkaen. Ba-mo kayin tupan hapoen.”†

³⁷ Noba agya po man wanabay ye angkalyadi kantawo, homain hapo a luboh kitawon manambot makauli ha haglap nan Cristo a ampangado kantawo. ³⁸⁻³⁹ Ta angkahigudo tawo a homain anan bega makapihyay kantawo ha pangado nan Apo Dioh, agya kamateyan man o bi-ay, hilay aanghil man o maloke a ihpidito, hilay angkalyadi haanin o hilay malyadi lano, hilay main kapalyadiyan o hilay anti ha katatagayan o hilay anti ha lale-luta, o agya hinyaman ha kaganaan a pinalhowa. Homain hinyaman ye makapihyay kantawo ha pangado nan Apo Dioh a an-ipakit na makauli kanan Cristo Jesus a Apo tawo.

9

Hiyay Apo Dioh boy hilay Israelita

* **8:24** Paibat ha naligtah kitawoyna, yati ye anhigudowen tawo. Malyadi met a hiyay labay habiyen ket “Uli yatin kahigudowan, ligtah kitawoyna.” † **8:36** Kakanta 44:22.

¹ Pakaihipen yon manged yatin habiyen ko kanyo bilang nakimamagha kanan Cristo. Ahe ako ampanago. Ampaptegan nin Ihipiditon Dioh ha ihip ko a peteg yatin habiyen ko. ² Angkalele akon tubat boy lanang angkahindak, ³ uli kanlan kakatongno a kapadiho kon Judio a ahe ampamteg kanan Apo Jesus. No malyadi dayi, hikoyna tana ye tuboyan nan Apo Dioh boy maihyay kanan Cristo, dapot tana miligtah hila. ⁴ Hila ye kapadiho kon Israelita a imbilang nan Apo Dioh a anak na boy impakit na kanla ye kahnagan na. Nanyag ya po nin kahundoan kanla boy binyan na hilan Bibilin. Inadalan na hilan peteg a panggalang boy malabong ye impangako na kanla. ⁵ Hiyay Abraham, Isaac boy Jacob, ket hilabay ye nangaunan tutoa la. Ket ha nianak yay Cristo, in-anak yan lahi la. Ket hiyay Cristo a Dioh a makapalyadiyan ha kaganaan, katapulan a galangen yan makanoman! Amin.

⁶ Agya kalabongan kanlan lalahi nan Israel ket ahe namteg kanan Apo Jesus, aliwan labay habiyen a ahe natupad ye pangako nan Apo Dioh. Ta aliwan kaganaan a lahi nan Israel ket naibilang kanlan pinili nan Apo Dioh. ⁷ Boy aliwa met kaganaan a nangibat kanan Abraham ket naibilang a lalahi nan Abraham. Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, "Hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo."* ⁸ Hiyay labay habiyen, aliwan kaganaan a anak nan Abraham ket naibilang a anak nin Dioh, no aliwan hilay nianak bengat makauli ha pangako nan Apo Dioh kana. ⁹ Ta wanae ye impangako nan Apo Dioh kanan Abraham, "Lano ha pag-udong ko, ha wanabay met ateed a panaon, ket main yaynan anak a laki ye Sara a ahawa mo."†

¹⁰ Aliwan bengat yatew. Ta wanabay met ye nalyadi kanlan kambal a anak nan Rebeka kanan Isaac a toa mi. An-ipakit nan Apo Dioh a aliwan kaganaan a lahi nan Abraham ket imbilang nin Dioh a anak na. ¹¹⁻¹² Ta bayo hila po mianak ye kambal boy bayo hila po makadyag nin manged o maloke, hinabi naynan Apo Dioh kanan Rebeka, "Hiyay makaagat, paghilbiyan na yay makaydeng‡."§ Nuna naynan hinabin Apo Dioh yatew bayo hila po nakadyag nin manged o maloke ta-omen mapaptegan a makauli bengat ha monikala nan Apo Dioh ye pamili na nin makaydeng, aliwan uli ha manged a didiyag na. ¹³ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay Jacob a makaydeng, ket inado ko. Noba hiyay Esau a makaagat, ket kinahulog ko."*

¹⁴ Uli kananyatew, maka habiyen layna met nin kanayon, "Aliwan matoyng ye pamili nan Apo Dioh." Yo, aliwan wanabay! ¹⁵ Ta hinabi nan Apo Dioh kanan Moises, "Ingalowan ko hilay labay kon ingalowan.

Kalunohan ko hilay labay kon kalunohan."†

¹⁶ Kaya-bay makinang a hiyay pamili nan Apo Dioh, ket uli ha ingalo na, aliwan uli ha kalabayan o manganged a didiyag nin tao. ¹⁷ Ta wanae ye nakahulat a hinabi nan Apo Dioh kanan poon nin Egipto, "Dinyag katan poon ta-omen ko maipakit ye kapalyadiyan ko boy maipatanda ye ngalan ko ha kaganaan a tatao ha babe-luta makauli ha diyagen kon laban kammo."‡ ¹⁸ Kaya-bay angkaingalowan na hilan Apo Dioh ye labay nan ingalowan. Ket ampabyangen na met ye o lan labay nan pabyangen.

* **9:7** Genesis 21:12. † **9:9** Genesis 18:10; 18:14. ‡ **9:11-12** *makaydeng*: ha kaugalian lan Judio, hiyay makaydeng ye maghilbi ha makaagat. § **9:11-12** Genesis 25:23. * **9:13** Malakias 1:2-3. † **9:15** Exodo 33:19. ‡ **9:17** Exodo 9:16.

Hiyay Poot boy Ingalo nan Apo Dioh

¹⁹ Maka an-hipen met nin nangaano kanyo, “No wanabay, taket man awod ta ampakahalananan nan Apo Dioh ye tatao? Ket homain met makahaad nin kalabayan na.” ²⁰ No wanabay ye an-hipen yo, aya kan magnaya a magdiklamo kanan Apo Dioh? Tao kan bengat a pinalhowa na. Malyadi nayi a habiyen nan pinalhowa kanan namalhowa kana, “Taket ta pinalhowa mo kon wanae?”[§] ²¹ Ta hiyay mandamili nin koden, main yan katulidan a manyag nin luway kalahin koden ha maghay kaakop a pita. Hiyay maghay koden, nakataladan yan panghangaili. Ket hiyay magha met, magawi yan minamangaamot.

²² Wanabay met ateed kanan Apo Dioh, ta main yan katulidan a manyag nin hinyaman a labay na. Main yan katulidan a mangipatanam nin poot na boy mangipakit nin kapalyadiyan na kanlan magkahalanan a nakataning anan mapaduhaan. Noba agya nakataning hilaynan mapaduhaan, ket ampagpahinhiyaan boy ampag-anohan na hila po ateed Apo Dioh. ²³ Dinyag na yatew ta-omen na ipakit ye tubat a kangedan na kanlan tataon angkaingalowan na a intaladan na hatew po a padangalan na. ²⁴ Ket kabilang kitawoyna kanlan Jujudio boy aliwan Judio a hinagyat na a pagtao na. ²⁵ Ta wanae ye impahabi na kanan podopita Hosea, “Hilay aliwa kon tao hatew, habtan ko hilaynan ‘tatao ko’.

Boy hilay tataon ahe ko an-adoen hatew, ket habtan ko hilaynan ‘an-adoen ko’.”*

²⁶ Boy “ihtewbay a lugal ye nangihabiyen nan Apo Dioh, ‘Aliwa katawon tatao.’

Ket ihtewbay met ateed a lugal ye pangihabiyen na kanla, ‘aanak na hilan Apo Dioh a angkabi-ay.’”†

²⁷ Ket hiyay tungkol met kanlan Israelita, hinabi nan podopita Isaias, “Hilay lalahi nan Israel, agya po man omen hila kalabong nin langhi ha dagat,

ket makakandin bengat ye miligtah kanla.

²⁸ Ta tampol boy genap nan yadien Apo Dioh ye pamaduha na kanlan tatao ha babe-luta.”‡

²⁹ Hinabi na met Isaias,

“Hiyay Apo a Makapalyadiyan,
no homain yan impatla kanlan lalahi tawo,
ket ahe kitawoyna met dayi haanin

a omen ha babanwan Sodoma boy Gomorra a inapo na hatew.”§

Hiyay Israel boy hiyay Manged a Balita

³⁰ Yati ye labay kon habiyen. Hilay aliwan Judio, agya ahe la pinagapehan ye pag-ilyadin matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh, ket imbilang na hilan teed matoyngong Apo Dioh uli ha pamteg la kanan Apo Jesus.

³¹ Noba hilay Jujudio, agya pinagapehan lay maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin, ket nilawan hila. Kaya-bay ahe na hila imbilang a matoyngong. ³² Taket ta nilawan hila? Ta inapeh lay maibilang a matoyngong makauli ha hadili lan didiyag, aliwan makauli ha pamteg. Nitubkok hila ha dapah a ampakapitubkokan.

³³ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanan Cristo, “Bilewen yo! Mangikonin akon dapah ha Zion a ampakapitubkokan lan tatao.

§ 9:20 Isaias 29:16; 45:9. * 9:25 Hosea 2:23. † 9:26 Hosea 1:10. ‡ 9:28 Isaias 10:22,23.

§ 9:29 Isaias 1:9.

Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la. Noba hilay ampamteg kana, ket ahe hila mipading-ey.”*

10

¹ Kakatongno ko, hiyay labay ko boy an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh, ket miligtah hila dayi ye kapadiho kon Judio. ² Ampaptegan ko a maapeh la yan labay paaliketen ye Apo Dioh. Noba ahe la tanda ye peteg a pamaaliket kanan Apo Dioh. ³ Ta ahe la tanda no way-omen ye pangitoynong nan Apo Dioh ha tao boy nanyag hilan hadili lan papadan. Kaya-bay ahe la hinumbong ye papadan nan Apo Dioh ta-omen maibilang a matoyngong ye tao. ⁴ Ta hiyay Apo Jesu Cristo, naignap nayna ye tikiñ nin Bibilin ta-omen hilay kaganaan a tataon mamteg kana, ket ibilang na hilan matoyngong Apo Dioh.

Hiyay Kaligtahan nin Kaganaan

⁵ Wanae ye inhulat nan Moises tungkol ha taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoyngong makauli ha Bibilin, “Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan.”* ⁶ Noba hiyay taon an-ibilang nan Apo Dioh a matoyngong makauli ha pamteg na, wanae ye anhabiyen na, “Adi moyna an-ihipen a katapulan main makew ha langit”† a mangwa kanan Cristo boy ipatanda na kammo ye papadan no way-omen ka maibilang a matoyngong. ⁷ Boy “adi moyna met an-ihipen a katapulan main makew ha bito”‡ a mangwa kanan Cristo. ⁸ Ta wanae ye nakahulat tungkol ha taon imbilang nan Apo Dioh a matoyngong, “Hiyay Habi nin Dioh, anti yayna kanyo.

Anti ya ha puho yo boy ampihabet yo yayna ha bebey yo.”§

Ket yatin Habi nin Dioh, homain kanayon no aliwan hiyay habi a tungkol ha pamteg a an-ipatanda mi. ⁹ No ipatanda mo ha adapan nin tatao a hiyay Apo Jesus ye Apo boy pamtegan mon luboh a bini-ay na yan uman Apo Dioh, ket miligtah ka ha pamaduha nan Apo Dioh. ¹⁰ Ta hiyay taon ampamteg nin luboh ha puho na kanan Apo Jesus, ibilang na yan matoyngong Apo Dioh. Boy no ipatanda na ha adapan lan tatao a hiyay Apo Jesus ye Apo, ket miligtah ya. ¹¹ Ta yati ye naihulat a Habi nin Dioh, “Ayaman a ampamteg kana, ket ahe ya mipading-ey.”* ¹² Homain nakaidumañ ye Judio ha aliwan Judio. Ta mamagha ye Apo nin kaganaan boy ambiyan na hilan mahbol a kangedan ye kaganaan a ampakiingalo kana. ¹³ Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya, “Ayaman a makiingalo kanan Apo, ket miligtah ya.”†

¹⁴ Noba way-omen hila makiingalo kana no ahe laya met ampamtegan? Boy way-omen hila mamteg kana no ahe la met nangean ye tungkol kana? Boy way-omen la manglean ye tungkol kana no homain met mangipatanda kanla? ¹⁵ Boy way-omen hila met mangipatanda no ahe hila met naitubol? Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol kanlan naitubol, “Koynan kanged a bilewen ye panlumateñ lan mangipatanda nin manged a balita.”‡ ¹⁶ Noba aliwan kaganaan a nakange nin Manged a Balita ket namteg. Ta hatew po, hinabi naynan podopita Isaias, “Apo, makandin bengat ye namteg ha in-adal mi.”§

* **9:33** Isaias 8:14; 28:16. * **10:5** Levitico 18:5. † **10:6** Deuteronomio 30:13. ‡ **10:7** Deuteronomio 30:13. § **10:8** Deuteronomio 30:12-14. * **10:11** Isaias 28:16. † **10:13** Joel 2:32. ‡ **10:15** Isaias 52:7. § **10:16** Isaias 53:1.

¹⁷ Kaya-bay mamteg yan bengat ye tao no mange nay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo. Ket mange na yan bengat no main mangipatanda kana. ¹⁸ Noba maka main ampanghip nin wanae, “Peteg ya lagi a hilay Israelita ket ahe la po nangean ye Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Aliwan peteg yatew! Nange layna! Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Niabot ana ha kaganaan a lulugal ye balita

boy nitayak ana ha kaganaan a lugal ihti ha babe-luta.”*

¹⁹ Noba maka main ampanghip nin wanae, “Hilay Israelita, ahe la po lagi natalohan ye Manged a Balita a tungkol kanan Cristo?” Hiyay wangko, natalohan layna. Noba ahe la binalay, ta hinabi naynan Apo Dioh kanla, “Paimonen katawo kanlan aliwan Judio.

Boy papooten katawo makauli kanlan tataon anhabtan yon mutaw.”†

²⁰ Boy makpe na met hinabin Isaias ye Habi nin Dioh tungkol kanlan aliwan Judio,

“Natuklahan la kon ahe ampanapul kangko.

Boy impatanda koy hadili ko kanlan ahe ampanepet tungkol kangko.”‡

²¹ Noba wanae met ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol kanlan Israelita, “Nabuyot akoynan ampanagyat boy ampangagad kanlan tataon ahe ampanumbong

boy mangabyang ye o la.”§

11

Hiyay Ingalo nan Apo Dioh kanlan Israelita

¹ Haanin, maka main ampanghip nin wanae, “Hilay Israelita a tataon nan Apo Dioh, ingkahwil na hilayna nayi?” Aliwan wanabay! Tanda ko, ta Israelita ko met. Ibat ako ha lahi nan Benjamin a lahi na met Abraham.

² Hiyay Apo Dioh, ahe na hila ingkahwil ye tataon pinili nayna hatew po. Tanda yoynabay met ye naihulat a Habi nin Dioh a diklamo nan Elias kanan Apo Dioh laban kanlan Israelita. ³ Hinabi nan Elias, “Apo, pinatey la hilay popodopita mo boy inagwat la po ye pangihaggaan nin idigalo kammo. Ket hikoynan bengat ye napatla boy labay lako po a pateyen.”*

⁴ Noba wanae met ye hinabi nan Apo Dioh kanan Elias, “Main ako po piton libon katao a ahe nanggalang kanan Baal.”† ⁵ Wanabay met haanin a panaon, ta main po nangaano kanlan Israelita ye pinili nan Apo Dioh uli ha kangedan na. ⁶ Hiyay pagkapili la ket uli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan uli ha manged a didiyag la. Ta no uli ha manged a didiyag la ye pagkapili la, ahe anan malyadin habiyen a uli ha kangedan nan Apo Dioh.

⁷ No wanabay awod, hilay Israelita, agya inapeh lan tubat a ibilang na hilan matoyng Apo Dioh, ahe lan teed naabot. Hilay tataon pinili nan Apo Dioh bengat ye naibilang a matoyng. Noba hilay kanayon, pinabyang nay o la, ⁸ ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Binanel na hilan Apo Dioh.

Ket angga haanin, ba-mo hilan kapkap boy teek ha kaptegan.”‡

⁹ Ha nangawok yay David kanan Apo Dioh nin tungkol kanla, tinuboyan na hila, a wana,

“Apo, hiyay poniyan la dayi ye pakakalotan la boy pakapikolbotan la.

* **10:18** Kakanta 19:4. † **10:19** Deuteronomio 32:21. ‡ **10:20** Isaias 65:1. § **10:21** Isaias

65:2. * **11:3** 1 Poon 19:10; 19:14. † **11:4** Baal ye diodhiohan lan Cananaeo. 1 Poon 19:18

‡ **11:8** Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10.

Yabayti dayi ye pakapitubkokan la boy pakaduhaan la.

¹⁰ Mag-ilyadi hila dayin kapkap ta-omen hila ahe makakit boy mag-ilyadi hila dayin kayo-ko uli ha kaidapan legan angkabi-ay hila.”§

¹¹ Maka main ampangihip nin wanae, “Hilay Jujudio, nitubkok hila, ta ahe hila namteg kanan Cristo. Kaya-bay mihiyay hilayna kanan Apo Dioh makanoman.” Aliwan wanabay! No aliwan uli ha panlabag la, ket hilaynay aliwan Judio ye nalgitah ta-omen hila maibeg ye Jujudio.

¹² Hiyay panlabag lan Jujudio, ket nakaihay yan kagedan kanlan aliwan Judio, ta nabyayan hilan panaon a mamteg kanan Apo Jesus. Noba no mamteg hilaynan kaganaan ye Jujudio kanan Apo Jesus, mayayadet po lano a kagedan ye maibay kanla.

Hiyay Kaligtahan lan Aliwan Judio

¹³ Haanin, yati met ye habiyen ko kanyon aliwan Judio. Hiyay Apo Dioh, dinyag na kon apohtol a mangipatanda kanyo. Ket an-ikadangal ko yatin katungkolan ko ¹⁴ ta-omen ko hila paibegen ye kapadiho kon Jujudio. Ket mamteg hilay nangaano kanla boy miligtah. ¹⁵ Hiyay pangikahwil nan Apo Dioh kanlan Jujudio ye nag-ilyadin dan a maikahundo kana ye kanayon a tatao ihti ha babe-luta. Kaya-bay no mamteg hilaynay Jujudio kana boy tanggapan na hilayna met Apo Dioh, ba-mo hilan nangamatey a bini-ay nan uman.

¹⁶ Hilay Jujudio, mailalayi hila ha tapok a nagameh. No hiyay kabih-il nin nagameh* a nunan naihagpa kanan Apo Dioh† ket konin nan Apo Dioh, wanabay yayna met ye namih-ilan.‡ No hiyay yamot§ nin poon-kayo ket konin nan Apo Dioh, wanabay yayna met ye hahanga* na. ¹⁷ Hilay Jujudio haanin, ket nailalayi hilan hahanga nin maghan poon-kayon olibo. Noba main kanla ye ba-mon hangan nangalaphing, ta ahe hila namteg. Ket hikawon aliwan Judio, nailalayi kawo met ha hahanga nin olibon tawon a naihuglong ha poon-kayon olibo a bilang kahagili nin nangalaphing a hahanga. Ket haanin, ampakinabang kawoyna nin kagedan nan Apo Dioh. ¹⁸ Noba hikawon aliwan Judio, adi yo an-ilambong a mamanged kawo dinan kanlan Jujudion nangalaphing. Ta aliwan hikawo ye ampami-ay nin yamot, no aliwan hiyay yamot ye ampami-ay kanyo.

¹⁹ Maka main kanyoy ampangihip nin wanae, “Kaya-bay nalaphing hila ta-omen kayi met maihuglong.” ²⁰ Petegbay a nangalaphing hila, ta ahe hila namteg kanan Apo Jesus. Ket hikawon aliwan Judio ye naihagili, ulita namteg kawo kanan Apo Jesus. Kaya-bay adi kawo ampaglambong, no aliwan malimo kawo. ²¹ Ta no nilaphing nan Apo Dioh ye kaptegan a hahanga ulita ahe hila namteg kana, hikawo po lagi? ²² Ihtibay tawo ya makit ye kagedan boy kaigpitan nan Apo Dioh. Maigpit ya kanlan ampagkahalanan. Noba manged ya kanyo, dapot tana pahulong kawon pataya ha kagedan na. Ta no ahe, ket laphingen na kawo met. ²³ Noba no hilay Jujudio ket mamteg hilayna kanan Apo Jesus, ihuglong na hilan

§ 11:10 Kakanta 69:22-23. * 11:16 kabih-il nin nagameh: hiyay labay habiyen, hilay Jujudio a ampamteg kanan Apo Jesus. † 11:16 nunan naihagpa kanan Apo Dioh. Kaganaan a unan dawa o unan anak nin agya hinyaman ket konin nan Apo Dioh, ket katapulan a maihagpa ya kana bayo ya malyadin kanen ye kanayan dadawa o gawien ye dumondon a anak. ‡ 11:16 namih-ilan: hiyay labay habiyen, hilay kanayon a Jujudio a ahe ampamteg kanan Apo Jesus. § 11:16 yamot: hiyay labay habiyen, hilay unan tutoa lan Jujudio. * 11:16 hahanga na: hiyay labay habiyen, hilay kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus, Judio man boy aliwan Judio.

uman Apo Dioh, ta hiyay Apo Dioh, ket mababa na hilan ihuglong uman.
 24 Ta no hikawon aliwan Judio a nailalayi ha hanga nin olibon tawon, ket naihuglong na kawo ha intanem a kayon olibo, matataloh na hilan ihuglong Apo Dioh ye Jujudio a nailalayi ha hangan kaptegan.

Hiyay Apo Dioh a Mapangingalo ha Kaganaan

25 Hikawon kakatongno kon aliwan Judio, labay kon matandaan yo yatin monikala nan Apo Dioh a ahe na impatanda hatew. Maka an-ihipen yo a mamanged kawo dinan lan Jujudio. Noba agya main nangaanon Jujudio a mangabyang ye o la, ket main anggaan ye ahe la pamteg kanan Apo Jesus. Angga yan bengat lano ha mignap ye bilang lan aliwan Judio a mamteg kanan Apo Jesus. 26 No mignap ana, miligtah hilay kaganaan a Israelita. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Mangibat ya lano ha lugal a Zion ye Mångiligtah.

Alihen nay kalok-an lan lalahi nan Jacob.

27 Wanae ye pangako ko kanlan Israelita lano ha patawaden ko hilayna ha kakahalanana la."[†]

28 Ulita ahe la tinanggap Jujudio ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, kinahulog na hilan Apo Dioh. Ket hikawon aliwan Judio ye ninged. Noba ulita hilay Jujudio ye pinili nan Apo Dioh, an-adoen na hila po ateed uli ha pangako na kanlan nangaunan tutoa la. 29 Ta hiyay pamili na kanla boy hilay didigalo na kanla, ket ahe angkauman. 30 Hatew hikawon aliwan Judio, ha ahe kawo po ampanumbong kanan Apo Dioh, ket iningalowan na kawo uli ha ahe la panumbong Jujudio kana. 31 Wanabay met ateed lano kanlan Jujudio. Haanin, ahe hila ampanumbong kanan Apo Dioh. Noba ingalowan na hila met ateed a omen ha dinyag na kanyo. 32 Ta hiyay Apo Dioh, pinaolayan nay kaganaan a tatao a maipoh nin kahalanan ta-omen na maipatanam kanla ye ingalo na.

Hiyay Pangalang kanan Apo Dioh

33 Koynan kahbol ye kabatnangan nan Apo Dioh! Koynan kaldeg ye kadunongan boy tinanda na!

Ahe makwan ihipen ye monikala boy papadan na.

34 Ta homain nagtanda nin ihip nan Apo Dioh.

Homain met malyadin mamabala kana.[‡]

35 Ayay nakaibyay kanan Apo nin hinyaman a katapulan nan bayadan?[§]

36 Ta kaganaan ket ibat kana, makauli kana, boy ha ikadangal na. Kaya-bay galangen yay Apo Dioh makanoman! Amin.

12

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

1 Kaya-bay kakatongno ko, uli ha ingalo nan Apo Dioh kantawo, anipahehpet ko kanyo a ibyay yon luboh ye hadili yo kana bilang hagpa a homain pakaumihan boy makapaaliket kana. Ta yabayti ye peteg a pangalang kana. 2 Adi yo antuwaden ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, no aliwan palubohan yon lanang a bayowen nan Apo Dioh ye ihip yo ta-omen yo matandaan ye kalabayan na, no hinyay manged, genap boy makapaaliket kana.

[†] 11:27 Isaias 59:20; 59:21; Isaias 27:9; Jeremias 31:33; 31:34   [‡] 11:34 Isaias 40:13.   [§] 11:35 Job 41:11.

³ Uli ha kangedan nan Apo Dioh kangko, ambabalaan katawo. Adi yo anhipen ye hadili yo nin igif ha peteg a kahahaad yo, no aliwan pakaihipen yon manged ye peteg a binaba a in-ibay nan Apo Dioh ha balang magha kanyo uli ha pamteg yo kana. ⁴ Malabong ye pahen nin laman tawo. Noba aliwan padiho ye pakagawian nin balang pahen. ⁵ Wanabay met kantawo a pinagkalaman nan Cristo. Ta agya malabong kitawo a omen ha papahen nin laman, mamagha kitawon pinagkalaman nan Cristo boy napay-aep kitawo ha balang magha. ⁶ Uli ha kangedan nan Apo Dioh, binyanan na ye balang magha kantawo nin nakahinadi a binaba. Haanin, no hiyay binaba nin magha ket pangihabin Habi nin Dioh, mangihabi ya ha kaeteban nin pamteg na kanan Apo Dioh. ⁷ No paghilbi ha kapadihon tao, maghilbi ya. No pangiadal, mangiadal ya. ⁸ No pamabala, mamabala yan manged. No pamyay, ket mamyay yan luboh. No panguna, maghipeg yan manguna. Ket no panaglap kanlan ampakatapul nin haglap, managlap yan main aliket.

⁹ May-adoado kawo nin luboh. Kahulogan yoy kalok-an boy pawa manganged ye diyagen yo. ¹⁰ May-adoado kawo bilang mikakatongno kanan Cristo boy bihaen yo hilay kanayon nin igit ha pamiha la kanyo. ¹¹ Adi kawo ampaghado, no aliwan pakahipeg kawon maghilbi kanan Apo Dioh. ¹² Ulita main kawon kahigudowan kanan Apo Dioh, mag-aliket kawo. Teehen yoy kaidapan boy lanang kawon makigwang. ¹³ Haglapan yo hilay pagtao nan Apo Dioh a angkaidapan. Padagoheh yo hilay homain pagdagohan. ¹⁴ Ipakigwang yo hilay ampangipaloke kanyo a inged na hilan Apo Dioh. Adi yo hila antuboyan. ¹⁵ Makialiket kawo kanlan angkaaliket boy makilele kawo met kanlan angkalele. ¹⁶ Magbi-ay kawon main paymamagha. Adi kawo ampaglambong, no aliwan makigayem kawo kanlan mangaidap boy adi kawo ampaggaling-galingan.

¹⁷ No main mangipaloke kanyo, adi yoya ambaeen. Pakakwaen yon diyagen ye manged ha pamilew nin kaganaan a tatao. ¹⁸ Diyagen yoy kaganaan a mababa yo a magbi-ay a main manged a pamakilamo ha kaganaan a tatao. ¹⁹ An-adoen kon kakatongno, adi kawo ampamae, no aliwan ipataya yoy na kanan Apo Dioh. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hikoy mamae, hikoy mamaduha."* ²⁰ Adi kawo ampamae, no aliwan diyagen yo hilayatin nakahulul a wanae, "No angkabitol yay kaaway mo, pakanen moya.

Ket no angkaplangan, painomen moya.

Ta no wanabay ye diyagen mo, mading-eyan ya ha hadili na."†

²¹ Adi kawo ampahambot ha maloke, no aliwan hamboten yoy maloke makauli ha panyag yon manganged.

13

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

¹ Pahakop kawon kaganaan kanlan mānungkolan yo. Ta hiyay Apo Dioh ye namyay nin katungkolan la boy hiyabay ye nangipaikno kanla. ² Kaya-bay ayaman a angkumuntada kanlan mānungkolan, ket angkuntadaen na yayna ye impaikno nan Apo Dioh. Ket uli ha panguntada na, paduhaan na yan Apo Dioh. ³ Hilay ampanyag nin manged, homain hilan ikalimo kanlan mānungkolan. Hilay ampanyag bengat nin maloke ye main ikalimo. Kaya-bay no labay yo a homain kawon ikalimo kanlan mānungkolan,

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Kahabiyen 25:21; 25:22. Ha Griego ket "ampangipalonto kan baya ha ō na."

diyagen yoy manged, ket dangalen la kawo. ⁴ Ta hiyay mǎnungkolan, ket mǎghilbi na yan Apo Dioh ha ikanged yo. Noba no ampanyag kawon maloke, malimo kawo ulita main yan kapalyadiyan a mamaduha. Boy hiyabay ye mǎghilbi nan Apo Dioh a mamaduha kanlan ampanyag nin mangaloke. ⁵ Kaya-bay pahakop kawo kanla, aliwan bengat ta-omen yo maliklikan ye paduha, no aliwan ulita tanda yo a yain ye huhton diyagen.

⁶ Yabay-in ye hangkan a ampamayad kitawon bowih kanlan mǎnungkolan, ta hilay mǎnungkolan, ket mǎghilbi na hilan Apo Dioh boy antupaden lay katungkolan la. ⁷ Bayadan yoy agya hinyaman a utang yo. Bayadan yoy bowih yo kanlan mǎningil nin bowih, bihaen yoy hukat yon bihaen boy padangalan yoy katapulan yon padangalan.

Hiyay Katapulan Diyagen ha Kapadihon Tao

⁸ Adi kawon nikakaantin nakatang, powidan bengat ha utang ha manged a nakem a mangado ha balang magha. Ta hiyay ampangado nin kapadiho nan tao, ket antupaden nay Bibilin nan Apo Dioh. ⁹ Hilatin bibilin a “Adi ka mamabayi o makilaki,” “Adi ka mamatey,” “Adi ka manakaw,” boy “Adi ka ampangakokoh”^{*} boy hilay kanayon po a bibilin, ket naimamagha ya ha mamaghan bilin a wanae, “Adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili mo.”[†] ¹⁰ Hiyay taon ampangado, ket ahe ya ampanyag nin maloke ha kapadiho na. Kaya-bay no an-adoen tawoy kapadiho tawon tao, ket antupaden tawoyna met ye kaganaan a bibilin.

¹¹ Katapulan mapay-adoado kawo, ta tanda yo a madanon any panlumatang nan Apo Jesus. Kaya-bay mimukat kawoyna! Ta madadanon any odah nin pangiligtah nan Apo Jesus dinan hatew ha una kitawon namteg. ¹² Ta hatew, ba-mo kitawon anti ha madeglem, noba haanin, palbangan ana. Kaya-bay itgen tawoynay panyag nin kalok-an a omen ha andiyagen lan tataon ampagbi-ay ha kalitehan. Ket ihadya tawoynay hadili tawo ha panyag nin manged a ba-mon ampangihoot nin kalahag a gawien ha kahnagan. ¹³ Magbi-ay kitawoynan madangal a omen ha pagbi-ay lan tataon anti ha kahnagan. Adi kitawoyna maghayaghag nin tubat, adi kitawoyna maglahing boy liklikan tawoynay kadamogan, kaotoyan, pay-away boy pangimon. ¹⁴ No aliwan, tuwaden tawoy pangugali nan Apo Jesu Cristo boy adi tawoynan anhubongen ye kalabayan nin laman tawo.

14

Hiyay tungkol ha Panuhga ha Katongno

¹ Hilay kakatongno yon makapey ye pamteg la, ket tanggapen yo hila boy adi kawo ampakingatngat kanla tungkol ha babagay a lumbo yo kaihipan la kanyo. ² Alimbawa, main maghay katongnon ampamteg a malyadi nan kanen ye agya hinyaman a pamangan. Noba hiyay katongnon makapey ye pamteg, ket agayep bengat ye angkena na, ta ampamtegan na a bawal ye mangna nin kena. ³ Hiyay taon ampamteg a malyadi nan kanen ye agya hinyaman a pamangan, ahe naya dayi umihen ye taon ampangna nin agayep bengat. Ket hiyay taon ampangna nin agayep bengat, adi naya met dayi uhgaan ye taon ampangan nin agya hinyaman, ta padiho na hilan tinanggap Apo Dioh. ⁴ Taket, aya ka nayi a manuhga kanan ipoh nin kanayon? Hiyay amo na bengat ye malyadin mangihabi no huhto o ahe ye andiyagen nin ipoh na. Wanabay met ateed ha maghay mamteg.

* **13:9** Exodo 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19; 5:21. † **13:9** Levitico 19:18.

Hiyay Apo Jesus bengat a amo na ye malyadin mangihabi no huhto o ahe ye andiyagen na. Ket peteg a madyag nay huhto, ulita hiyay Apo Jesus met ateed ye managlap kana.

⁵ Main taon maaalaga kana ye maghay mangaamot dinan ha kanayon a mangaamot. Main met taon ampanghip a padipadihon bengat ye kaganaan a mangaamot. Katapulan bengat a higudowen nin balang magha ye an-hipen na tungkol kanlan hilati. ⁶ Hiyay taon ampamaalaga nin magha dinan ha kanayon a mangaamot, ket ampaalagaan naya ha ikadangal nan Apo. Wanabay met kanan taon ampangan nin agya hinyaman a pamangan. Ampangan ya ha ikadangal nan Apo, ta ampahalamatan na yay Apo Diah uli ha pamangan na. Hiyay taon ampangan nin agayep bengat, ket ampangan ya met ha ikadangal nan Apo, ta ampahalamatan na met ateed kanan Apo Diah. ⁷ Ta homain kantawon angkabi-ay o matey ha hadilin kalabayan. ⁸ Haanin, legan angkabi-ay kitawo, magbi-ay kitawo awod ha ikadangal nan Apo Diah. Ket no matey kitawo, matey kitawo ha ikadangal nan Apo Diah. Kaya-bay angkabi-ay kitawo man o matey, ket konin na kitawon Apo Diah. ⁹ Ta natey boy nabi-ay yan uman ye Cristo ta-omen hiyabay ye Apo nin angkabi-ay boy nangamatey. ¹⁰ Kaya-bay adi kawo manuha o mangumih nin katongno yo kanan Cristo. Ta umadap kitawo lanon kaganaan ha panuhgaan nan Apo Diah. ¹¹ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Hiko a Diah ye ampapangako a hiyay balang magha, ket manalimukod ya ha adapan ko boy balayen lako a Diah."* ¹² Kaya-bay hiyay balang magha, ket pakibatnan na kanan Apo Diah ye kaganaan a dinyag na.

¹³ Haanin, ulita hiyay Apo Diah ye manuha nin kaganaan, adi kitawo ampay-uhga, no aliwan liklikan tawoynay manyag nin pagkahalananan nin katongno tawo. ¹⁴ Uлита nakimamagha koyna kanan Apo Jesus, tanda ko boy angkahigudo ko a homain pamangan a bawal kanen.† Noba no main taon ampanghip a madinat boy ahe malyadin kanen ye maghay kalahin pamangan, ket mamanged no ahe na yaynan kanen. ¹⁵ No makapalapok nin pamteg nan katongno mo kanan Cristo ye pangan mo, ket aliwaynan pangado ye an-ipakit mo kana. Adi mo andamaen ye pamteg nan katongno mo kanan Cristo ulin bengat ha pamangan, ta natey yay Cristo uli met kana. ¹⁶ Adi mo andiyagen ye hinyaman, agya po man manged ha ihip mo, no maloke met ha pamilew nin katongno mo ha pamteg boy yatew ye hangkan a paghabiyen naka nin maloke. ¹⁷ Ta hiyay panakop nan Apo Diah ket aliwan tungkol ha pamangan o inomen, no aliwan tungkol ha katoyngan, katanaan boy kaaliketnan a an-ibiyay nan Ihipidon Diah. ¹⁸ Ta hiyay wanabay a paghilbi kanan Cristo, ket ampakapaaliket ya kanan Apo Diah boy andangalen nin tatao.

¹⁹ Kaya-bay pakikwanan tawoy magbi-ay a main manged a pamakilamo boy makapapah-ey nin pamteg ha magha boy magha. ²⁰ Adi mo andamaen ye pamteg nin kanayan a tao, ulin bengat ha pamangan. Ta agya malyadin kanen ye kaganaan a pamangan, noba no pagkahalananan la met nin kanayon, ket aliwan manged a kanen mo. ²¹ Mamanged po no adi kayna mangna nin kena o minom nin alak o manyag nin hinyaman, no pagkahalananan na yan katongno mo kanan Cristo. ²² Kaya-bay hinyaman ye ihip mo tungkol kanlan hilati, katapulan a hikaynan bengat boy hiyay Apo Diah ye makatanda. Minged yay taon ahe angkayoot ha panyag na

* **14:11** Isaias 45:23. † **14:14** Hilay Judio, main hilan bibilin tungkol ha pamangan a malyadin kanen boy ahe malyadin kanen.

nin ampamtegan na a manged. ²³ Noba ayaman a ampagluwaluwa ha kinan na, ket nagkahalanan yayna kanan Apo Dioh, ta ahe ya napatayaan ha pamteg na. Ta hinyaman a panlabag ha pamteg tawo ket kahalanan.

15

Hiyay Pagbi-ay a Makapaaliket kanlan Kanayon

¹ Hikitawon mangakhaw ye pamteg, katapulan a anohan tawo hilan haglapan ye kakatongno yon mangakapey ye pamteg la. Aliwan bengat hadili tawon ikaaliket ye ihipen tawo. ² No aliwan, ihipen tawo met ye ikaaliket lan kakatongno tawo ta-omen met kumhaw ye pamteg la. ³ Ta hiyay Cristo, aliwan ikaaliket na ye inihip na, no aliwan hiyay ikaaliket nin kanayon. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Hiyay panonghak lan tatao kammo, ket hikoy natonghak.”*

⁴ Ta kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya ta-omen kitawo maadalan boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey boy makhaw ye nakem. Ket ha wanabay, magkamain kitawon kahigudowan ha papangako nan Apo Dioh.

⁵ Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin kakhawan boy kakpean, ket haglapan na kawo dayin magbi-ay a main paymamagha bilang mānubong nan Apo Cristo Jesus. ⁶ Ha wanabay, mapaymamagha kawon manggalang kanan Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Manged a Balita a Naiadal kanlan Judio

⁷ Kaya-bay no way-omen ye pananggap nan Cristo kanyo, wanabay met dayi ye pananggap yo ha balang magha ta-omen ya migalang ye Apo Dioh.

⁸ Pakaihipen yo a naghilbi yay Cristo kanlan Judio ta-omen na paptegan a mapatayaan yay Apo Dioh ha papangako na kanlan nangaunan tutoa la.† ⁹ Boy hilay aliwan Judio, ket manggalang hila met kanan Apo Dioh uli ha ingalo na kanla. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Apo Dioh, galangen kata legan anti ko kanlan aliwan Judio
boy kantaen koy pangalang ha ngalan mo.”‡

¹⁰ Ket wanae po ye naihulat,

“Hikawon aliwan Judio, makialiket kawo kanlan pinili nan Apo Dioh.”§

¹¹ Boy naihulat po ye wanae,

“Hikawon aliwan Judio boy hikawon kaganaan a tatao,
galangen yo yay Apo Dioh.”*

¹² Ket hinabi na met podopita Isaias,

“Main lumateng a ibat ha lahi nan Jesse
a mamoon kanlan aliwan Judio.

Ket hiyabay ye kahigudowan la a miligtah.”†

¹³ Hiyay Apo Dioh a ampamyay kantawo nin kahigudowan, ket biyan na kawo nin luboh a kaalikefan boy katanaan uli ha pamteg yo kana ta-omen ya po umando ye kahigudowan yo makauli ha kapalyadiyan nin Ihipidito na.

Hiyay Hangkan nin Panulat nan Pablo

¹⁴ Kakatongno, tanda ko a naheb kawon kangedan, genap ye tinanda yo tungkol ha pamteg kanan Apo Jesus boy madunong kawon mamabala

* **15:3** Kakanta 69:9. † **15:8** Impangako nan Apo Dioh kanlan nangaunan tutoa la a lumateng ya lano ye Māngiligtah. ‡ **15:9** 2 Samuel 22:50; Kakanta 18:49. § **15:10** Deuteronomio 32:43.

* **15:11** Kakanta 117:1. † **15:12** Isaias 11:10.

ha balang magha. ¹⁵ Agya wanabay man, makhaw ye nakem kon nanulat kanyo nin tungkol ha katapulan kon ipaihip uman kanyo. Ta uli ha kangedan nan Apo Dioh, ¹⁶ dinyag na kon maghilbi nan Apo Cristo Jesus, bilang padi kanlan aliwan Judio. An-ipatanda ko kanla ye Manged a Balita nan Apo Dioh ta-omen hila mag-ilyadin omen ha hagpa a makapaaliket boy nakataladan kana makauli ha Ihpidito na. ¹⁷ Kaya-bay ulita ampakimamagha koyna kanan Apo Cristo Jesus, an-ipagmayadet koy paghilbi ko kanan Apo Dioh. ¹⁸ Homain akon kanayon a habiyen no aliwan hiyay didinyag nan Cristo ha ginawi nako a mangumbinyo kanlan aliwan Judio a manumbong kanan Apo Jesus makauli ha hahabi boy didiyag ko, ¹⁹ makauli ha pagkakitan boy kapagtakaan, boy makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh. Kaya-bay paibat ha Jerusalem angga ha Ilirico, impatanda koy Manged a Balita a tungkol kanan Cristo. ²⁰ Ket homain akoyan kanayon a labay diyagen no aliwan ipatanda ko ye Manged a Balita ha lulugal a homain po nagtanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo, aliwan kanlan nagtanda ana ta-omen aliwa kon ba-mon ampangipaideng nin baey ha pundahyon nin kanayon. ²¹ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Hilay ahe po napatandaan nin tungkol kana, ket matandaan laya.

Ket hilay ahe po bega nakange nin tungkol kana, matalohan layna met.”[‡]

Inihip nan Pablo ye Kumewah ha banwan Roma

²² Kaya-bay malabong a ukdo kon naaba a makew ihen kanyo, uli ha pangipatanda ko nin Manged a Balita ha kaganaan a lulugal ihti. ²³ Noba haanin, ta nayadi koynay pangipatanda ko ha kaganaan a lulugal ihti boy ulita anoy taon anan labay kon kumewah kanyo, ²⁴ maka mayngingikit kitawoyna. Ta an-ihipen koy kadan kanyo lano ha makew ako ha Espanya. Ket kumonin ako ihen nin nangaanon mangaamot. Ket tanda ko a agya ahe ako magbuyot ihen kanyo, maaliket ako lano ha payngingikit tawo. Labay ko met a mahaglapan yoko ha matapul ko ha pamakew ko ha Espanya. ²⁵ Noba haanin, makew ako po ha banwan Jerusalem, ta iatel ko po ye haglap kanlan pagtao nan Apo Dioh ihtew. ²⁶ Ta hilay kakatongno ha Macedonia boy Acaya, ket angkaaliket hilan namyay nin haglap kanlan mangaidap a pagtao nan Apo Dioh ha Jerusalem. ²⁷ Angkaaliket hilan namyay nin haglap la kanlan Jujudio. Hiyay kaptegan, hukat bengat, ta main hilan utang a manged a nakem kanlan Jujudion kakatongno ha Jerusalem. Ta nadakayan hila nin naihpitowan a kangedan nin Manged a Balita. Kaya-bay katapulan la met ye managlap kanlan Jujudio makauli ha babagay. ²⁸ Pangayadi kon maiatel yatin haglap kanlan kakatongno ha Jerusalem, danan katawo ihen bayo ko maglaloh ha Espanya. ²⁹ Tanda ko a ha pamakew ko kanyo, ket luboh na kitawon inged nin Apo Jesu Cristo.

³⁰ Kaya-bay kakatongno, uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo boy pangado a in-ibay nin Ihpiditon Dioh kantawo, an-ipakihabi ko kanyo a haglapan yoko dayi makauli ha luboh a pangipakigwang yo kangko kanan Apo Dioh. ³¹ Ipakigwang yo a maligtahan ko hila dayi ye ahe ampamteg kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Judea. Boy ipakigwang yo met a hilay pagtao nan Apo Dioh ha Jerusalem, ket maaliket la dayin tanggapan ye kaget kon haglap kanla. ³² Ipakigwang yo yain ta-omen no kalabayan nan Apo Dioh, mahayaghag akon lumateng kanyo boy

[‡] 15:21 Isaias 52:15.

makapagpainawa ko ihen kanyo. ³³ Hiyay Apo Diah a ampongibatnan nin katanaan, mikakaanti ya dayi kanyo. Amin.

16

Hiyay Pangumohta

¹ Haanin, labay ko yan ipatanda kanyo ye katongno tawon Febe. Māghilbi ya ha pangkat lan māmteḡ ha banwan Cencrea. ² An-ipakihabi ko kanyo a tanggapen yoya dayi bilang katongno tawo kanan Apo Jesus, ta wanabay ye huhton diyagen kanlan pagtao nan Apo Diah. Haglapan yoya ha agya hinyaman a matapul na, ta mapanaglap ya ha malabong a tao. Ket magha koyna kanla.

³ Ikumohta yoko kanlan Priscila boy Aquila a kapadiho kon māghilbi nan Apo Cristo Jesus. ⁴ Ahe la kinawaen ye bi-ay la uli kangko. Kaya-bay mayadet ye utang kon manged a nakem kanla. Aliwan hikong bengat ye ampahalamat, no aliwan agya hilay kaganaan a pangkat lan māmteḡ a aliwan Judio.

⁵ Boy ikumohta yoko met ha pangkat lan māmteḡ a ampaytipon ha baey lan Priscila boy Aquila.

Ikumohta yoko met kanan Epenetus a an-adoen kon gayyem. Hiyabay ye naunan namteḡ kanan Cristo ha plobinhiyan Asia.

⁶ Boy ikumohta yoko met kanan Maria a mahipeḡ a naghilbi kanyo.

⁷ Ikumohta yoko met kanan Andronicus boy Junia a kapadiho kon Judio boy nakalamo kon napidiho. Nuna hila po kangko a namteḡ kanan Apo Jesus boy katatanda la hilaynan aapohtol.

⁸ Boy ikumohta yoko met kanan Ampliatos a an-adoen kon gayyem kanan Apo.

⁹ Ikumohta yoko met kanan Urbanus a kapadiho tawon māghilbi nan Cristo. Wanabay met kanan Stakis a an-adoen kon gayyem.

¹⁰ Ikumohta yoko met kanan Apeles a maghan napapteḡ anan mapatayaan a māghilbi nan Cristo.

Ikumohta yoko met ha pamilya nan Aristobulus.

¹¹ Ikumohta yoko po kanan Herodion a kapadiho kon Judio boy kanlan kakatongno kanan Apo ha pamilya nan Narcisus.

¹² Wanabay met kanlan Trifena boy Trifosa, a mangahipeḡ a māghilbi nan Apo

boy kanan Persis a an-adoen kon gayyem. Mahipeḡ yan naghilbi kanan Apo Jesus.

¹³ Boy ikumohta yoko met kanan Rufus a manged a māghilbi nan Apo. Wanabay met kanan indo na a pinagkaindo koyna met.

¹⁴ Boy ikumohta yoko met kanan Asincrito, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas boy kanlan kakatongnon kalamo la.

¹⁵ Boy ikumohta yoko met kanlan Filologos, Julia, Nereus boy hiyay katongno na a babayi. Wanabay met kanan Olimp as boy hilay kaganaan a pagtao nin Diah a kalalamoan la.

¹⁶ Maykukumohta kawo ha balang magha ta-omen makit a ampay-aado kawo ha magha boy magha.

Hilay kaganaan a pangkat nin māmteḡ nan Apo Jesu Cristo ihti, ket angkumohtaen la kawo met ihen.

¹⁷ Kakatongno, mag-alla kawo kanlan tataon ampongubayan nin payngingihyay boy panalingkukol ha pamteḡ uli ha pangiadal la nin lumbo a adal a laban ha tinanggap yoyna. Liklikan yo hilay wanabay a tatao. ¹⁸ Ta

aliwan hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye ampaghilbiyan la, no aliwan hiyay hadili lan kalabayan. Antalingowen la hilay tataon kulang ye tinanda nin tungkol kanan Cristo makauli ha manganged a hahabi boy makapaaliket a panongtong. ¹⁹ Tanda nin kaganaan a mapatayaan kawon ampanumbong kanan Apo. Kaya-bay angkaaliket ako kanyo. Labay kon mag-ilyadi kawo dayin homain tinanda nin tungkol ha panyag nin maloke, noba madunong ha panyag nin manged.

²⁰ Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin katanaan, madanon na yaynan ipahambot kanyo ye Satanas.

Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

²¹ Angkumohtaen na kawon Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo, boy angkumohtaen la kawo met Lucio, Jason boy Sosipater a kapadiho kon Judio.

²² Hiko yay Tertius a ampakimamagha kanan Apo Jesus. Ket hiko ye nangihulat nin hilatin hahabi nan Pablo. Angkumohtaen katawo met.

²³ Angkumohtaen na kawo met Gaius a namadagoh kangko ha baey na a ampaytiponan nin pangkat lan māmteḡ.

Boy angkumohtaen na kawo met Erasto a māngihinop nin pilak nin banwa. Boy hiyay Quartus a katongno tawo, ket angkumohtaen na kawo met. ²⁴ [Inged na kawon kaganaan Apo tawon Jesu Cristo. Amin.]

²⁵ Kaya-bay galangen tawo yay Apo Dioh a ampamah-ey nin pamteḡ yo makauli ha Manged a Balita a impatanda koyna kanyo. Yatin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo, ahe na impatanda ha nabuyot a panaon. ²⁶ Noba haanin, ulita imbilin nan Apo Dioh a homain kamateyan, naipatanda yayna ha kaganaan a nanahyon ye Manged a Balita makauli ha inhulat lan popodopita ta-omen hila mamteḡ boy manumbong kana.

²⁷ Galangen tawo yay mamaghan Dioh a nagtanda nin kaganaan. Galangen tawo yan makanoman makauli kanan Apo Jesu Cristo! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

¹ Hiko yay Pablo a dinyag nan Apo Dioh a pag-apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh. Hikayin Sostenes a katongno tawo kanan Apo ye nangibatan nin yatin hulat ² kanyon pangkat nin mamteg nan Apo Dioh ihen ha banwan Corinto a pinili na a pagtao na uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo. Hinagyat na kawon Apo Dioh a manumbong ha kalabayan na kalamo hilay kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesu Cristo ha kaganaan a lulugal. Hiyabay ye Apo tawon kaganaan.

³ Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh a Bapa tawo boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Kangedan a ibat kanan Apo Jesu Cristo

⁴ Lanang katawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a in-ibay na kanyo makauli kanan Apo Jesus. ⁵ Ta uli ha pamakimamagha yo kana, in-inged na kawon Apo Dioh ha kaganaan a omen ha paghabi boy pagkataloh. ⁶ Uli nananyati, napapangan kanyo a hiyay in-adal mi kanyo tungkol kanan Cristo, ket peteg ya. ⁷ Kaya-bay legan angkahabek kawon ampangagad nin pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo, anti yayna kanyo ye kaganaan a binaba a katapulan yo a in-ibay nan Ihipiditon Dioh. ⁸ Papah-eyen nan Apo Dioh ye pamteg yo angga ha kalampuhan ta-omen kawo homain pakaumihan lano ha mangaamot nin pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo. ⁹ Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo a makimamagha kanan Anak na a hiyay Jesu Cristo a Apo tawo.

Hiyay Paypapangkat-pangkat lan Mamteg nan Apo Jesus

¹⁰ Kakatongno ko, bilang apohtol nan Apo tawon Jesu Cristo, an-pakiingalo ko kanyo a itgen yoynay paypapangkat, no aliwan maymama-magha kawoyna ha ihip boy tiki. ¹¹ Kakatongno ko, nahabi ko yati, ta main ibat ha baey nan Cloe a nangibalita kangko a ampay-awayaway kawo kano. ¹² Yati ye labay kon habiyen. Main kanoy nangaano kanyo ye ampaghabin, "Kanan Pablo ko." Noba hilay kanayon met kano, anhabiyen la, "Kanan Apolos ako." Main met ampaghabin, "Kanan Pedro ko." Ket hilay kanayon po, "Kanan Cristo ko".

¹³ Taket, angkadakay ya nayi ye Cristo? Taket, hiyay Pablo nayi ye naipako ha kodoh uli kanyo? Nabawtihmowan kawo nayi ha ngalan nan Pablo?

¹⁴ Ampahalamat ako, ta homain akon binawtihmowan kanyo, no aliwan hilan Crispo boy Gayo bengat. ¹⁵ Kaya-bay homain kanyo ye malyadin maghabi a nabawtihmowan kawo ha ngalan ko. ¹⁶ Awo manayti! Binawtihmowan koya po ye Estefanas boy pamilya na. Noba homain akoyan maihipan a binawtihmowan kon kanayon, no aliwan hilan bengat. ¹⁷ Ta ahe nako intubol Apo Jesus a mamawtihmo, no aliwan mangipatanda nin Manged a Balita. Ket hiyay pangipatanda ko, aliwan makauli ha kadunungan nin tao ta-omen ya ahe maalih ye kapalyadiyan nin pagkamatey nan Cristo ha kodoh.

Hiyay Cristo ye Kapalyadiyan boy Kadunungan nan Apo Dioh

¹⁸ Ta hiyay adal a tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh, ket kamutawan kanlan tataon ampipalakew ha kapaduhan a homain

anggaan. Noba kantawon an-iligtah na, ket kapalyadiyan nan Apo Dioh.
 19 Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
 "Damaen koy kadunongan lan mangadunong

boy diyagen kon homain hilbi ye kagalingan lan mangagaling."*

20 Hinya awod ye hilbi lan mangadunong, hilay mamaihtodo nin Bibilin boy hilay mangahidi a makingatngat kananyatin panaon? Aliwa nayi a hiyay ampibaan lan kadunongan nin tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket an-ipakit nan Apo Dioh a kamutawan bengat?

21 Ta uli ha kadunongan nan Apo Dioh, ket ahe na impaluboh a mabalayan laya nin tataon ahe ampanumbong kana makauli ha kadunongan la. No aliwan, hiyay kalabayan nan Apo Dioh, ket iligtah na hilay tataon ampamteg kana makauli ha Manged a Balita a an-ipatanda mi a anhabiyen lan kanayon a kamutawan. 22 Hilay Jujudio, an-awokan la yan kapagtakaan bilang pagkakitan a peteg ye nange la. Ket hilay Griego, kadunongan met ye an-apehen la. 23 Noba hikayi, hiyay pagkapako nan Cristo ha kodoh ye an-ipatanda mi. Ket yati ye ampakapitubkokaan lan Jujudio boy kamutawan met kanlan aliwan Judio. 24 Noba kanlan tataon hinagyat nan Apo Dioh a pagtao na, Judio man o Griego, tanda la a hiyay Cristo ye kadunongan boy kapalyadiyan na a mangiligtah nin tao. 25 Ta hiyay pagkamatey nan Cristo ha kodoh a ampibaan nin tao a kamutawan nin Dioh, ket umiigit ya ha pinakamanged a kadunongan nin tao boy hiyay ampibaan nin tao a kakapeyan nin Dioh, ket umiigit ya ha pinakamakhaw a kakhawan nin tao.

26 Kakatongno ko, ihipen yoy kahahaad yo hatew bayo na kawo hinagyat Apo Dioh a pagtao na. Ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kana, nangaanon bengat kanyo ye madunong o makapalyadiyan o ibat ha pamilya a antangalen lan tatao, kali? 27 Noba hiyay Apo Dioh, pinili na hilay mutaw ha pamilew lan ahe ampanumbong kana ta-omen na hila pading-eyan ye tataon madunong. Boy pinili na hila po Apo Dioh ye mangakapey ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kana ta-omen na hila pading-eyan ye mangakhaw. 28 Pinili na hila met Apo Dioh ye tataon an-ibilang la a mangaaypa nin tataon ahe ampanumbong kana, hilay angkaumih, boy hilay an-ibilang la a homain hilbi ta-omen na alihan hilbi ye an-ibilang la a maalaga nin kalabongan. 29 Kaya-bay homain taon malyadin magmayadet kanan Apo Dioh. 30 Ta uli ha dinyag nan Apo Dioh, naimamagha kitawo kanan Apo Cristo Jesus. Ket hiyabay ye dinyag nan Apo Dioh a kadunongan tawo. Boy makauli ha dinyag nan Apo Jesus, ket imbilang na kitawon Apo Dioh a matoyngong, dinyag na kitawon pagtao na boy timbeh na kitawo ha kakahalan. 31 Kaya-bay hukat tawon diyagen ye omen ha naihulat a Habi nin Dioh,
 "Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo Dioh bengat ye ipagmayadet na."†

2

Hiyay tungkol ha Pagkapako nan Apo Jesus ha Kodoh

1 Kakatongno ko, ha nakew akon nangipatanda kanyo nin hikliton monikala nan Apo Dioh, ket ahe koya impatanda makauli ha mangaldeg a hahabi o kadunongan. 2 Ta inihip koyna a legan anti ko kanyo, homain akon kanayon a ipatanda, no aliwan hiyay tungkol kanan Apo Jesu Cristo bengat boy hiyay pagkapako na ha kodoh. 3 Makapey boy ampamigpig

* 1:19 Isaias 29:14. † 1:31 Jeremias 9:24.

ako ha limo a umadap kanyo. ⁴ Ket ha paghabi boy pangipatanda ko kanyo, ahe ako nanggawi nin mangaumeg a hahabi boy kadunungan nin tao ta-omen katawo makumbinyo, no aliwan hiyay Ihpiditon Dioh makauli ha nanggawi na nin kapalyadiyan na, pinaptegan na kanyo a peteg ye anhabyen ko. ⁵ Kaya-bay hiyay pamteg yo kanan Cristo, ket aliwan uli ha kadunungan nin tao, no aliwan uli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh.

Hiyay Kadunungan a ibat ha Ihpiditon Dioh

⁶ Noba no anti kayi kanlan mangatoayna ha pamteg, ampaghabi kayi met nin kadunungan, noba aliwan kadunungan nin taon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh o kadunungan lan ampamoon ihti ha babe-luta a nakataning anan maanam ye kapalyadiyan la. ⁷ Hiyay kadunungan a anhabyen mi, ket hiyay monikala nan Apo Dioh a ahe na impatanda hatew, noba intaladan naya ha ikadangal tawo bayo na po palhowaen ye babe-luta. ⁸ Yatin kadunungan, ahe la natalohan ampamoon ihti ha babe-luta. Ta no natalohan la, ahe la yayna dayi impako ha kodoh ye madangal a Apo. ⁹ Noba ahe la natalohan, ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Homain po nakakit, homain nakange, boy homain nakaihip

nin intaladan nin Dioh kanlan ampangado kana."*

¹⁰ Noba impatanda nan Apo Dioh kantawo ye kadunungan na makauli ha Ihpidito na. Ta hiyay Ihpiditon Dioh ye nagtanda nin kaganaan, agya hiyay mangaldeg a ihip nan Apo Dioh. ¹¹ Ta homain nagtanda nin ihip nin tao, no aliwan hiyay hadili nan ihpidito. Wanabay met kanan Apo Dioh. Homain met nagtanda nin ihip na, no aliwan hiyay Ihpidito na. ¹² Hiyay natanggap tawo ket Ihpiditon Dioh, aliwan ihip nin taon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh ta-omen tawo ya matandaan ye kaganaan a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo.

¹³ Hiyay pangipatanda mi, ket aliwan makauli ha kadunungan nin tao, no aliwan makauli ha hahabin ibat ha Ihpiditon Dioh. Hilatin kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh ye an-ipalinaw mi kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh. ¹⁴ Noba hiyay taon ahe ya kanay Ihpiditon Dioh, ket ahe na labay tanggapan ye kaptegan a ibat ha Ihpiditon Dioh, ta kamumoan yati kana. Boy ahe naya angkatalohan, ta yatin kaptegan ket matalohan bengat makauli ha haglap nin Ihpiditon Dioh. ¹⁵ Hiyay taon anti kanay Ihpiditon Dioh, ambokitkiten na hilayatin kaganaan. Noba hiyay taon ahe kanay Ihpiditon Dioh, ahe na yan angkabokitkit ye ihip nin taon anti kanay Ihpiditon Dioh. ¹⁶ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Homain nagtanda nin ihip nan Apo ta-omen mamabala kana."†

Noba hikitawo, anti yayna kantawoy Ihpiditon Dioh. Kaya-bay ampangihp kitawoyna nin omen ha pangihp nan Cristo.

3

Hilay Māghilbi nan Apo Dioh

¹ Kakatongno, ha anti ko po ihen kanyo, ahe ako naghabi kanyo nin omen ha paghabi ko kanlan tataon anti kanlay Ihpiditon Dioh, no aliwan omen ha paghabi ko kanlan tataon aanak po ha pamteg kanan Cristo boy ampagbi-ay po ha kalabayan nin laman. ² Hilay in-aadal ko kanyo ket hilay mataloh bengat a matalohan, ta ahe yo po angkatalohan ye mangaldeg a aadal. Ba-mo katawon ampainomen nin gatah bengat, ta ahe yo po

* 2:9 Isaias 64:4. † 2:16 Isaias 40:13.

mababa a gatgaten ye mangabyang a pamangan. Awo, petegbay angga haanin, ahe yo po mababa! ³ Ta ampagbi-ay kawo po ha kalabayan nin laman yo. Ket ulita ampaykaibeg boy ampay-away-away kawo po, ket yabay-in yay ampakapipapteg a ampagbi-ay kawo po ha kalabayan nin laman yo. Ampagbi-ay kawo po a omen kanlan ahe ampamteg. ⁴ Ta no anhabiyen nin magha, “Kanan Pablo ko” boy anhabiyen met nin kanayon, “Kanan Apolos ako,” aliwa nayi a kapadiho yo hila po ye ahe ampamteg?

⁵ Taket, aya kayi nayi? Padiho kayin bengat a māghilbi nan Apo Diuh boy ginawi na kayi ta-omen kawo mamteg kanan Apo Jesus. Ket hiyay balang magha kammi, andiyagen min bengat ye an-ipadyag nan Apo. ⁶ Hiko ye nangipatanda nin Habi nin Diuh kanyo a ba-mon nangitanem nin bini. Pangayadi, hiyay Apolos met ye nanayhay a ba-mon namohboh nin tanaman. Noba hiyay Apo Diuh ye namatubo. ⁷ Aliwan hilay ampananem o ampanayhay ye maalaga, no aliwan hiyay Apo Diuh a ampamatubo. ⁸ Hiyay ampananem boy ampanayhay ket padihon māghilbi. Ket hiyay balang magha kanla, makatanggap yan plimyo ha kaeteban nin pagbannog la. ⁹ Māghilbi na kayin bengat Apo Diuh. Ket hikawo, nailalayi ha pananaman a impatalon nan Apo Diuh kammi. Boy nailalayi kawo po ha baey a hiyay Apo Diuh ye ampamaideng.

¹⁰ Ket makauli ha kangedan nan Apo Diuh a in-ibyay na kangko, hikoy nangikonin nin pundahyon nin pamteg yo a omen ha pangikonin nin magaling a māg-alowagi nin pundahyon nin baey. Ket lumbo met a tao ye mamaideng nin baey ha ingkonin kon pundahyon. Noba katapulan a maalla ye balang mamaideng. ¹¹ Ta homain anan kanayon a malyadin pundahyon nin bi-ay, no aliwan hiyay pundahyon a naikonin ana a hiyay Apo Jesu Cristo. ¹² Malabong hilay ampangipaideng ha pundahyon. Main ampanggawi nin balitok, mital, o mangaalaga a dadapah. Hilay kanayon met, ampanggawi nin kayo, nayangon ilamon o dayami. ¹³ Noba lano ha maabot ye mangaamot nin panuhga nan Apo Diuh, huboken nay didinyag nin balang magha a paghilbi kana a omen ha balitok a ipadan ha apoy. Ket ihtewbay lano matandaan no way-omen kapah-ey ye paideng nin balang magha. ¹⁴ No hiyay paideng ha pundahyon, ket ahe ya naulam, makatanggap yan plimyo ye nangipaideng. ¹⁵ Noba no maulam ya ye paideng na, ket homain yan matanggap a plimyo. Agya wanabay man, miligtah ya met ateed. Noba ba-mo yan maghay taon nakaligtah ha ulam a homain yan bega nailigtah a aalganah na.

¹⁶ Tanda yo a pinagkatimplo na kawon Apo Diuh boy angkumonin ya kanyo ye Ihipiditon Diuh. ¹⁷ Ayaman a mandama nin Timplo nan Apo Diuh, ket paduhaan naya. Ta hiyay Timplo na, ket hiyabay bengat ye nagkonin. Ket yain a Timplo, homain kanayon no aliwan hikawon mamteg na.

¹⁸ Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ayaman a ampangibaan nin hadili na a madunong ya ha pamilew lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Diuh, ket mamanged po a ibilang nay hadili na a mutaw ta-omen ya mag-ilyadin madunong ha pamilew nan Apo Diuh. ¹⁹ Ta hiyay kadunongan lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Diuh ket kamutawan kana, ta wanae ye naihulat a Habi nin Diuh,

“Angkaloten hila nin Diuh ye mangadunong ha kakuhitan la.”*

²⁰ Yati po ye naihulat a Habi nin Diuh,

“Tanda nan Apo Diuh a homain hilbi ye an-hipen lan mangadunong.”†

* 3:19 Job 5:13. † 3:20 Kakanta 94:11.

²¹ Kaya-bay adi na an-ilambong nin ayaman a mānubong na yan ayaman, ta in-ibyay nan Apo Diah ye kaganaan ha ikanged yo. ²² Hiko, hiyay Apolos boy hiyay Pedro, hikayin kaganaan ket in-ibyay nan Apo Diah ha ikanged yo. Agya po ye babe-luta, hiyay bi-ay o kamateyan, hiyay kapelhan o hiyay maadapan, yatin kaganaan ket an-ibyay nan Apo Diah ha ikanged yo. ²³ Ket hikawo, konin na kawon Cristo. Ket hiyay Cristo, konin naya met Apo Diah.

4

Hilay Apohtol nan Apo Jesus

¹ Kaya-bay hikayin Apolos, katapulan a ibilang yo kayin māghilbi nan Cristo boy pinatayaan nan Apo Diah a mangipatanda nin monikala na a ahe na impatanda hatew. ² Ket bilang nangipatayaan na, katapulan a mapatayaan kayi. ³ Aliwan maalaga kangko no hinyay an-hipen yo o nin ayaman a tao tungkol kangko. Ta hiko man, agko ampaalagaan ye hadili kon ihip. ⁴ Ta no hikon bengat, ha ihip ko, homain akon nadyag a maloke. Noba aliwan labay habiyen a homain akon bega dinyag a maloke. Ta hiyay Apo Diah bengat ye mangihabi no manged o ahe ye dinyag ko. ⁵ Kaya-bay adi kawoyna ampanuhga. Ta lano ha panlumamateng nan Apo Jesus, hiyabay ye manuhga. Ha panlumamateng na, ibagwa nay kaganaan a hiklito boy hiyay tikhin nin balang magha. Ket kananyain a panaon, tanggapan nin balang magha ye padangal nan Apo Diah ha kaeteban nin dinyag na.

⁶ Kakatongno, ha pamabala ko kanyo, ginawi ko yay Apolos boy hadili ko ta-omen yo matandaan ye labay habiyen nin yatin kahabiyen, “Adi yo an-igitan ye anhabiyen nin naihulat a Habi nin Diah.” Ha wanabay, adi yoya lano maitagay ye magha makauli ha pangiyappa ha kanayon. ⁷ Ta ayay namalyadi kanyo a maiiglit kanlan kanayon? Aliwa nayi a hilay kaganaan a anti kanyo, ket ibat kanan Apo Diah? Taket man awod ta an-ilambong yo a ba-mon aliwan ibat kanan Apo Diah?

⁸ Ah, genap kawoyna manayti ha pamteg yo! Antina manayti kanyoy kaganaan a binaba a an-ibyay nin Ihipiditon Diah kanlan māmteg na! Popoon kawoyna awod boy ahe yo kayina katapulan, kali? Awo ta dayin ta ampamoon kawoyna ta-omen kayi met makipamoon kanyo. ⁹ Noba hiyay wangko ket aliwan wanabay, no aliwan ba-mon hikayin apohtol ye dinyag nan Apo Diah a pinakamaaypa ha kaganaan a tatao. Ba-mo kayin tataon nauhgaan a matey a an-ilakew lan huhundaloh ha palaha a maipabuya ha kaganaan a tatao boy ha kaganaan a anghil.

¹⁰ Uli ha pangipatanda mi nin tungkol kanan Cristo ket an-hipen lan tatao a mutaw kayi. Noba hikawo, an-hipen yo a mangadunong kawo ulita ampakimamagha kawoyna kanan Cristo. Mangakapey kayi, noba hikawo, an-hipen yo a mangakhaw kawo. An-umihen la kayin tatao, noba andangalen la kawo. ¹¹ Ket anggayna haanin, maheheg kayin angkabitan, angkaplangan, yoyonggit ye bado mi, angkapahakitan la kayin tatao, boy homain kayin kunaan. ¹² Man-igaod mi ye mag-obda ta-omen kayin bengat main pagbi-ay. No antonghaken la kayin tatao, ket an-inged mi hila. No an-ipaloke la kayin tatao, ket an-ikpe mi. ¹³ No andamaen la kayin tatao, maanoh kayin makibat kanla. Ket anggayna haanin, an-ibilang la kayin homain hilbi a ba-mon akat ha babe-luta.

¹⁴ Inhulat ko yati aliwan ta-omen katawo pading-eyan no aliwan labay katawon bengat itoyong, ta an-adoen katawo a ba-mon hadili kon anak. ¹⁵ Malabong hilay ampangalingay kanyo ha pamteg yo kanan Cristo. Noba agya mapo a libo ye māngalingay yo, ket mamagha yan bengat ye bapa

yo ha pamteg. Ket hiko yatew, ta hiko ye unan nangipatanda kanyo nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo. ¹⁶ Kaya-bay an-awoken ko kanyo a tuwaden yoko. ¹⁷ Haanin, intubol koya kanyo ye Timoteo a an-adoen kon anak ha pamteg boy mapatayaan kanan Apo. Intubol koya kanyo tamen na ipaihip kanyo no way-omen ako ampagbi-ay bilang manumbong nan Cristo. Hiyay ipaihip na kanyo, ket hiya met ateed ye an-iadal ko ha pangkat lan mamteg ha kaganaan a lulugal a anlakwen ko.

¹⁸ Main anan nangaano kanyo ye malambong, ta nabaan la a ahe akoyan mag-udong ihen. ¹⁹ Noba no kalabayan nan Apo, ha ahe mabuyot, kewahan katawo. Ket bilewen ko man no peteg a main hilan kapalyadiyan a ibat kanan Apo Diah o ampaglambong hilan bengat. ²⁰ Ta no hakop na kitawon Apo Diah, ket makit ye kapalyadiyan na ha didiyag tawo a aliwan bengat ha habi tawo. ²¹ Haanin, hinyay labay yo? Lumateng ako a angkapoot kanyo o main kaanohan boy pangado kanyo?

5

Kapaduhaan nin Kahalanan

¹ Haanin, nabalitaan ko a main magha kanyo ye ampamabayi. Ket hiyay pangindoen na po ye anlalayan na. Agya po hilay ahe ampamteg ket ahe la andiyagen ye wanabay. ² Noba agya wanabay man, ket malambong kawon teed! Malele kawoyna dayi, ta magha kanyo ye ampangay nin wanabay a kalok-an. In-ihyay yo yayna dayi ha pangkat yo. ³⁻⁴ Haanin, agya ahe ako kanyo, ba-mon anti ko kanyo. Ket makauli ha kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo Jesus kangko, inuhgaan ko yaynan mapaduhaan. Kaya-bay no ampaytipon kawo, ihipen yo a anti ko kanyo. Ket makauli ha kapalyadiyan nan Apo tawon Jesus, ⁵ ipaolay yo yayna kanan Satanas yain a tao ta-omen na yan damaen ye laman na, noba maalih kana ye kalabayan nin laman na. Ha wanabay, maghehe ya boy miligtah ya ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus.

⁶ Aliwan manged a ampagmayadet kawo, noba ampaolayan yo met a mapagkalamo ha pangkat yo ye maghay taon madamog. Mamanged a ihyay yo yayna ta-omen na kawo ahe mapaditan. Ahe yo nayi tanda ye kahabiyen a wanae, “hiyay makandin pamalbag, ket mapalbag nay maghay gameh a tapok”? ⁷ Kaya-bay katapulan a ihyay yo yayna ha pangkat yo a omen ha andiyagen lan Judio a pangalih nin pamalbag ha loob nin baey la bayo Pihtan Panghihan nin Pangiligtah. Ha wanabay, mag-ilyadi kawoyna lanon pawa malinih a omen ha bayon gameh a tapok a homain pamalbag. Wanabay kitawoyna kalinih haanin ha pamilew nan Apo Diah, ta ampamteg kitawoyna kanan Cristo. Hiyabay ye ba-mon oybon tupa a naihagpa ha anhabtan Pihtan Panghihan nin Pangiligtah ta-omen na ilabah Apo Diah kantawo ye pamaduha na uli ha kakahalanan tawo. ⁸ Kaya-bay hayaghagan tawo yatin pihta makauli ha pangalih nin kalok-an boy kakahalanan ha bi-ay tawo a omen ha pangalih lan Judio nin pamalbag nin tapok ha baey la. Ket magbi-ay kitawoyna ha kaptegan boy malinih ha pamilew nan Apo Diah.

⁹ Hinabi koyna ha hulat ko kanyo hatew, “Adi kawo ampakilamo kanlan tataon ampamabayi o ampakilaki.” ¹⁰ Aliwan hilay tataon ahe ampanumbong kanan Apo Diah a hilay ampamabayi o ampakilaki, maakokoh, manakaw o hilay ampanggalang ha dihodohan ye andektan ko. Ta katapulan a lakwanan yoy babe-luta ta-omen yo hila maliklikan. ¹¹ Hiyay labay kon habiyen, adi kawo ampakilamo kanlan ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Jesus, noba ampamabayi o ampakilaki hila

met, maakokoh, ampanggalang ha diohdiohan, māngumih, māglahing, o mānakaw. Agya po man makidungon mangan bengat kanla, ket adi yo bega andiyagen. ¹²⁻¹³ Ahe tawo hila hukat a uhgaan ye ahe ampamteg kanan Apo Jesus. Hiyaynay Apo Diah ye manuhga kanla. Noba kanlan kakatongno tawo ha pamteg a ampagkahalanan, hikitawoy hukat a manuhga kanla, ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, “Paalihe yo yay taon maloke ha pangkat yo.”*

6

Hiyay Pangidalom nin Kapadihon Māmteg

¹ No hiyay magha kanyo ket main yan gotgot kanan katongno na kanan Apo Jesus, taket ta an-ilakew naya ha panuhgaan, ha adapan lan ahe ampanumbong kanan Apo Jesus? Ilakew na yayna ingat kanlan kapadiho yon māmteg nan Apo Jesus. ² Ahe yo nayi tanda a ha pag-udong nan Apo Jesus, ket hilay pagtao nin Diah ye manuhga kanlan ahe ampanumbong kanan Apo Diah? No hikawoy manuhga kanla, taket awod ta ahe yo mababa a ipatunong ye wanabay kakandin gotgot yo? ³ Ahe yo nayi tanda a hikitawoy manuhga kanlan aanghil? No mababa tawo hilan uhgaan, lalalo tawon mababa a ipatunong ye gotgot tawo ha minamangaamot. ⁴ Haanin, taket man awod ta an-ilakew yon an-ipapatunong kanlan ahe ampamteg ye gotgot yo? Managyat kawon kapadiho yon māmteg a mangipatunong. Ta agya hilay main makandin binaba ha pangkat yo, ket mababa la yan ipatunong. ⁵ Mading-ey kawo dayi! Homain ana nayi madunong kanyo a mangipatunong nin gotgot yon mikatongno kanan Apo? ⁶ Taket ta an-ilakew yo po ha panuhgaan, ha adapan lan ahe ampamteg kanan Apo?

⁷ Hiyay paydalom yo ye pagkakitan a hinambot na kawoynan Satanas. Teehen yoyna dayin bengat ye pamaloke la kanyo nin katongno yo ha pamteg boy paolayan yoynay panguhit la kanyo. ⁸ Noba lumbo met ye andiyagen yo, ta hikawoynabay met ye ampamaloke boy ampanguhit, ket hilay kakatongno yo po ha pamteg ye ampanyagan yon wanabay. ⁹ Ahe yo nayi tanda a hilay ampanyag nin mangaloke, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nin Diah? Kaya-bay adi kawo patalingo. Ta hilay ampandamog, ampanggalang ha diohdiohan, hilay ampakilaki o ampamabayi, hilay ampangahawan kapadiho nan laki o kapadiho nan babayi, ¹⁰ hilay mānakaw, maakokoh, māglahing, māngumih boy tulihan, ket ahe hila maibilang kanlan tataon anhakopen nan Apo Diah. ¹¹ Wanabay ye nangaano kanyo hatew. Noba haanin, nalinihan kawoyna ha kakahalanan yo. Dinyag na kawoynan Apo Diah a pagtao na boy imbilang na kawoyna met a matoyngong uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesu Cristo boy makauli ha Ihipidito nan Apo tawon Diah.

Hiyay Pangawi nin Laman ha Ikadangan nan Apo Diah

¹² Main ampaghabin “Malyadi tawon diyagen ye agya hinyaman.” Huhto yain! Noba wanae met ye mahabi ko, “Aliwan kaganaan ket ikanged tawo.” Kaya-bay agya malyadi tawon diyagen ye hinyaman, agtawo paipoh ha agya hinyaman.

¹³ Anhabiye la met kanayon, “Hiyay pamangan, ket nakataladan ha bitoka, ta hiyay bitoka tawo, ket katapulan nay pamangan.” Huhto yain! Noba lumateng lanoy panaon a padiho na hilan damaen Apo Diah. Hiyay laman, ahe yan napalhowa a pandamog, no aliwan paghilbi kanan Apo.

* 5:12-13 Deuteronomio 17:7.

Ket hiyay Apo ye ampanayhay nin laman. ¹⁴ Hiyay Apo Dioh, bini-ay na yan uman ye Apo Jesu Cristo makauli ha kapalyadiyan na. Ket wanabay kitawo met lano.

¹⁵ Ahe yo nayi tanda a hiyay lalaman tawon māmteḡ ket pahen nin pinagkalaman nan Cristo? Yabay-in ye hangkan no taket ta ahe tawo yan bega malyadin gawien ye laman tawo ha pamakilalay ha babayin babayadan. ¹⁶ Ta no lalayan na yan laki ye babayin babayadan, ket nag-ilyadi hilaynan mamaghan laman. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hilay luwa, mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman.”* ¹⁷ Noba hiyay ampakimamagha kanan Apo, naimamagha yayna met ha Ihpido na.

¹⁸ Kaya-bay liklikan yoy pandamog, ta hilay kanayon a kahalanan a andiyagen nin tao, ket powida yay laman. Noba hiyay ampandamog, ket ampagkahalanan ya laban ha hadili nan laman. ¹⁹ Ahe yo nayi tanda a hiyay laman yo ye pinagkatimplo nin Ihpido Dioh a anti kanyo a in-ibay nan Apo Dioh kanyo? No wanabay awod, hiyay laman yo ket aliwa yoyan konin, no aliwan konin nan Apo Dioh, ²⁰ ta timbeh na kawo ha mayadet a alaga makauli ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh. Kaya-bay gawien yoy laman yo ha ikadangal nin Dioh.

7

Hiyay tungkol ha Pamakiahawa

¹ Haanin, wanae ye mahabi ko tungkol ha inhulat yo. Antepeten yo no mamanged ha maghay laki ye ahe bega makilalay ha babayi, kali? ² Yati ye pakibat ko kanyo. Ulita malabong ye ampakilalay nin aliwa nan ahawa, hiyay balang laki, hiyay ahawa naynan bengat ye lalayan na. Wanabay met kanlan babayi. ³ Ket hiyay ahawan laki, katapulan a ibyay nay matapul nin tanam nin laman nan ahawa na. Wanabay met kanan ahawan babayi ha ahawa na. ⁴ Hiyay babayi, hiyaynay ahawa na ye main katulidan ha laman na. Wanabay met kanan laki. Hiyaynay ahawa na met ye main katulidan ha laman na. ⁵ Adi yo an-ihiblet ye laman yo ha magha boy magha bilang miahawa. Powidan bengat, no naytongtongan yo a iagad yo po muna ha makandin panaon ye paylalay yo ta-omen yo maimamagha ye hadili yo ha pamakigwang yo. Noba pangayadi, maylalay kawoyna ta-omen na kawo ahe matukhon Satanas ulita ahe kawoyna ampakaikpe.

⁶ Hilayatin hinabi ko ket pamaluboh bengat, aliwan bilin. ⁷ Labay ko dayin hikawon kaganaan, ket matuwad yoko a homain ahawa. Noba aliwan padipadiho ye binaba a an-ibyay nan Apo Dioh ha balang magha kantawo. Hilay kanayon, binyan na hilan binaba a magbi-ay a homain ahawa. Ket hilay kanayon met, main ahawa.

⁸ Haanin, yati met ye mahabi ko kanlan homain po ahawa boy kanlan babawo. Mamanged po no tuwaden yoko a homain ahawa. ⁹ Noba no ahe yo mabenben ye tanam nin laman yo, mamanged po no makiahawa kawoyna dinan ha magkahalanan kawo ulita ahe yoyna angkabenbenan ye tanam nin laman yo.

¹⁰ Hikawon main anan ahawa, yati ye bilin a ibat kanan Apo, aliwan ibat kangko. Hiyay babayi, adi yayna makihyay kanan ahawa na. ¹¹ Noba no makihyay ya, katapulan mikakaanti yan homain ahawa o mapaykahundo hilayna ingat a mapaylamo uman. Ket hiyay laki met, adi naya an-ihyay ye ahawa na.

* 6:16 Genesis 2:24.

¹² Yabayti met ye mahabi ko kanlan kanayon. Yatin habiyen ko haanin, aliwan hiyay Apo ye naghabi, no aliwan ihip ko yati. No hiyay ahawa nin maghay lakin mämteg, ket aliwa yan mämteg noba labay nay mikakaanti kana, hiyay laki, ahe naya hukat ihyay ye ahawa na. ¹³ No hiyay babayi met a mämteg, ket nakiahawa nin aliwan mämteg ket labay nan laki ye mikakaanti kana, hiyay babayi, ahe naya hukat ihyay ye ahawa na. ¹⁴ Ta uli ha pamteg nan babayi, antanggapen nan Apo Dioh ye paylamo lan miahawa. Ket hiyay babayin ahe anpamteg, uli ha pamteg nan ahawa na, antanggapen na met ye paylamo lan miahawa. Ta no ahe, agya hilay aanak la, ket ahe na hila met tanggapan Apo Dioh. Noba hiyay kaptegan, antanggapen na hila met Apo Dioh.

¹⁵ Noba no labaynay makihyay ye ahawa a aliwan mämteg, ket paolayan na yaynan makihyay. Ha wanabay, malihway yaynay ahawan mämteg. Ta hinagyat na kitawon Apo Dioh a magbi-ay a main paykahundo. ¹⁶ Hikan babayin mämteg, tatanda mo nayi, maka makauli kammo ket miligtah yay ahawa mo? Wanabay met kammon lakin mämteg. Tatanda mo nayi, maka makauli kammo ket miligtah yay ahawa mo?

Hiyay Pagbi-ay kanan Apo Dioh

¹⁷ Agya wanabay man, hiyay balang magha kanyo ket katapulan a mikakaanti ha kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na boy pahulong a magbi-ay ha nanagyatan nan Apo kana. Yati ye an-ibilin ko ha kaganaan a pangkat lan mämteg. ¹⁸ Alimbawa, no hiyay maghay laki, ket tuli ya ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na, wanabay yayna tana. Ket no ahe ya po met natuli, ahe nayna katapulan a patuli. ¹⁹ Ta aliwan maalaga no natuli o ahe ye maghay laki. Hiyay maalaga ket hiyay panumbong na ha bibilin nin Dioh. ²⁰ Kaya-bay hiyay balang magha, ket katapulan a mikakaanti ya ha kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na. ²¹ No ipoh ka ha hinagyat na kan Apo Dioh a pagtao na, adi ka angkayoot. Noba no main kan madyag ta-omen ka mapalihway, diyagen moyna. ²² Ta hiyay maghay ipoh ha hinagyat na yan Apo Jesus a pagtao na, ket malihway yayna ha pamilew na. Ket hiyay aliwan ipoh ha hinagyat na yan Cristo a pagtao na, ket ipoh na yaynan Cristo. ²³ Timbeh na kawon Apo Dioh nin mayadet a alaga makauli ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh. Adi kawoyna paipoh ha tao. ²⁴ Kaya-bay kakatongno, hiyay balang magha kanyo, katapulan a mikakaanti ha kahahaad na ha hinagyat na yan Apo Dioh a pagtao na.

Hiyay tungkol kanlan Babalatang boy kanlan Bawon Babayi

²⁵ Haanin, hiyay tungkol met kanlan babalatang, homain akon mahabi a bilin nan Apo Dioh. Noba bilang taon mapatayaan uli ha ingalo nan Apo Dioh, wanae ye mahabi ko. ²⁶ Uli ha kaidapan kananyatin panaon, mamanged po a wanabay yo tana a ahe makiahawa. ²⁷ No main kaynan ahawa, adi kaynan ampakihyay. Ket no homain ka po ahawa, adi mo yaynan ihipen ye mangahawa. ²⁸ Noba no makiahawa ka man, aliwan kahalanan. Ket hiyay maghay balatang, no makiahawa ya, ahe ya magkahalanan. Noba hilay main anan ahawa, ket magdiha hilan kaidapan. Yabayti yay labay kon maliklikan yo.

²⁹ Kakatongno, hiyay labay kon habiyen, ket matekbe anan bengat ye napatla a panaon tawo ihti ha babe-luta. Kaya-bay hilay main anan ahawa, katapulan a paghilbiyan la yan luboh ye Apo a ba-mon homain hilan ahawa. ³⁰ Hilay antumangih, magbi-ay hila a ba-mon ahe antumangih.

Hilay angkaaliket a ba-mon ahe hila angkaaliket. Hilay ampanaliw a ba-mon aliwa lan konin ye hinaliw la. ³¹ Boy hilay ampanggihaw nin babagay ihti ha babe-luta, ahe la dayi ibuton ye ihip la kanlan hilain a babagay. Ta kaganaan a babagay ihti ha babe-luta ket maanam.

³² Labay ko dayin homain kawon pakayootan ha bi-ay yo. Ta hiyay lakin homain ahawa, ampanggihegan nay panyag na nin abala na kanan Apo, no way-omen na yan mapaaliket ye Apo. ³³ Noba hiyay lakin main ahawa, ampanggihegan nay babagay ihti ha babe-luta, no way-omen na yan mapaaliket ye ahawa na. ³⁴ Ulin yati, angkadakay ye ihip na. Noba hilay babalang boy hilay bawon babayi, hiyay paghilbi la kanan Apo ye ampanggihegan la, ta labay lan luboh a italadan ye hadili la ha paghilbi kana. Noba hiyay babayin main anan ahawa, hilay babagay ihti ha babe-luta ye ampanggihegan na, no way-omen naya po mapaaliket ye ahawa na.

³⁵ Anhabiyen ko yati ha ikanged yo. Ahe katawo ambawalan a magkahal. Labay kon bengat a mapatunong ye bi-ay yo ta-omen yo yan luboh a mapaghilbiyan ye Apo.

³⁶ Haanin, hiyay tungkol met ha maykabaang, no ha ihip nan laki ket agnayna angkabenbenan ye tanam na kanan kabaang na, kaya-bay angkaihipan na a mamanged po no magkahal hilayna, ket magkahal hilayna. Aliwan kahalanan yain. ³⁷ Noba no luboh ha ihip nan laki ye ahe magkahal a ahe yan bengat angkapilit ta angkabenben nay tanam na, ket manged yain. ³⁸ Kaya-bay manged no magkahal ya. Noba mamanged po ye homain ahawa.

³⁹ Hiyay babayi, legan angkabi-ay ya po ye ahawa na, ket nakah-el ya kana. Noba no matey yaynay ahawa na, malyadi yayna man makiahawa ha ayaman a lalaki a labay na, dapot tana ha maghan mamteg nan Apo Jesus. ⁴⁰ Ha ihip ko, mahahayaghag ya no agyayna makiahawan uman. Ket ha ihip ko, wanabay met ye anhabiyen nan Ihpiditon Dioh a anti kangko.

8

Hiyay tungkol ha Pamangan a Naihagpa ha Diohdiohan

¹ Haanin, hiyay tungkol met ha pamangan a naihagpa kanlan diohdiohan no malyadi tawon kanen o ahe, anhabiyen yo, "Hikitawon kaganaan ket main tinanda." Peteg yain. Noba wanae met ye mahabi ko. Hiyay tinanda ye ampakapalambong ha tao. Noba hiyay pangado ye ampakapapah-ey ha magha boy magha. ² Ayaman a ampangibaan a malabong anay tinanda na, ket kulang po ateed ye tinanda na. ³ Noba hiyay ampangado kanan Apo Dioh, ket katatanda na yan Apo Dioh.

⁴ Kaya-bay no hiyay tungkol ha pamangan a naihagpa ha diohdiohan, tanda tawoyna a "hilatin diohdiohan ket aliwan peteg a dioh." Ta tanda tawoy nabay met a "mamagha yan bengat ye Dioh." ⁵ Anhabiyen lan kanayon a main didioh ha langit boy ha babe-luta boy malabong hilay angkahabtan a didioh boy aapo. ⁶ Noba kantawo, mamaghan bengat ye Dioh tawo. Hiyabay ye Bapa a namalhowa nin kaganaan boy angkabi-ay kitawo ta-omen maghilbi kana. Boy mamaghan bengat ye Apo, hiyabay ye Apo Jesu Cristo. Ket napalhowa ye kaganaan makauli kana boy angkabi-ay kitawo makauli kana.

⁷ Noba main nangaanon mamteg ye ahe nagtanda nin kaptegan tungkol ha diohdiohan. Hilay nangaano kanla, ket nikakaanti po ha ihip la ye tungkol ha diohdiohan. Kaya-bay angga haanin, no mangan hilain pamangan a naihagpa ha diohdiohan, ha ihip la ket kalamo hilayna ha

panggalang ha diohdiohan. Ulin yatin ihip la, nabaan la a nagkahalanan hilayna.

⁸ Noba hiyay kaptegan, aliwan pamangan ye makapihaley kantawo kanan Apo Dioh. No kanen tawo man o ahe, aliwan yati ye makapiuman kantawo ha pamilew nan Apo Dioh.

⁹ Noba mag-alla kitawo met. Maka no hiyay kalihwayan tawon mangan nin hinyaman ket pagkahalananan nin taon nikakaanti ha ihip na ye tungkol ha diohdiohan. ¹⁰ Alimbawa, tanda moyna a hiyay diohdiohan ket aliwa yan peteg a dioh. No makew ka ha loob nin timplon diohdiohan boy mangan nin naihagpa ha diohdiohan, ket makit na kan katongno mo a nikakaanti ha ihip na ye tungkol ha diohdiohan, maoy-oy yan mangan nin naihagpa ha diohdiohan agya maloke ha ihip na, kali? No wanabay ye malyadi, nagkahalanan yayna. ¹¹ Uli ha “tinanda” mo, mipalakew ya lano ha kapaduhaan ye katongno mon nakbeh met ha pagkamatey nan Cristo ha kodoh. ¹² Ha wanabay a dinyag mo, nagkahalanan kayna kanan katongno mo ha pamteg, ta naoy-oy mo yan manyag nin kahalanan kana ha ihip na. Ulin yain, nagkahalanan kayna met kanan Cristo. ¹³ Kaya-bay no hiyay kena a kena ko ye pagkahalananan nin katongno ko, ahe koyna kena ta-omen ya ahe magkahalanan.

9

Hiyay Katulidan boy Katungkolan nin maghan Apohtol

¹ Haanin, malihway ako, kali? Magha koynan apohtol, kali? Hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye napakit kangko, kali? Uli ha paghilbi ko kana, ket nag-ilyadi kawon mānteg, kali? ² Agya po man ahe lako ambalayan a apohtol nin kanayon, ket angkahigudo kon ambalayan yoko, ta hiyay pamakimamagha yo kanan Apo Jesus ye pamapteg a apohtol na kon Apo Jesus.

³ Haanin, yati ye pakibat ko kanlan tataon ahe ampamalay kangko a apohtol na kon Apo. ⁴ Bilang aapohtol, main kayin katulidan a mananggap nin pamangan boy inomen kanlan an-adalan mi, kali? ⁵ Alimbawa, main akon ahawa ket ampamteg ya met. Main akon katulidan a mangilamo kana a omen ha andiyagen lan kakatongno nan Apo Jesus, Pedro boy kanlan kanayon po a aapohtol, kali? ⁶ Maka habiyen la met nin kanayon a hikayin bengat Bernabe ye katapulan a mag-obdan ikabi-ay mi. Noba ahe malyadi, kali?

⁷ Homain hundaloh a gahtohan nay paghilbi na. Homain met mānanem a ahe ampakinabang nin dawan tanem na. Boy homain met ampagahtol nin kambing a ahe ya ampakinabang nin gatah kakambing na.

⁸ Hiyay anhabiyen ko, ket aliwan bengat ihip nin tao, no aliwan, yabayin ya met ye anti ha Bibilin. ⁹ Ta wanae ye bilin a impahulat kanan Moises, “Adi moya ambohalan ye baka legan an-ipanggiek moya.”* Baka nayi ye andektan nan Apo Dioh? ¹⁰ Ahe! Hikitawo ye andektan na, ta naihulat yatew uli kantawo. Ta nailalayi kayi ha ampangadado boy ha ampanggiek a ampanigudo nin dakay na ha apit. ¹¹ Haanin, ulita hikayi ye nananem nin naihipiditowan a bini kanyo a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Cristo, mabyat anan tubat nayi no mangibat kanyo ye pagbi-ay mi? ¹² No hilay kanayon a ampangipatanda kanyo nin Manged a Balita, ket main hilan katulidan a mangibat kanyo ye pagbi-ay la, ket lalalo ana kammi. Noba ahe miya ginawi yain a katulidan, no aliwan tineeh mi ye

* 9:9 Deuteronomio 25:4.

kaganaan ta-omen homain makahaad ha pagkaitayak nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo. ¹³ Kamatandaan yoynabay met a hilay ampaghilbi ha Timplo, ket ibat met ateed ha Timplo ye pamangan la. Wanabay met ateed kanlan ampaghilbi ha pangihagpaan nin idigalo. Angkadakayan hila met ha inhagpa. ¹⁴ Wanabay hila met ye ampangipatanda nin Manged a Balita. Imbilin nan Apo Dioh a hukat hilan mananggap nin ikabi-ay la kanlan ampangipatandaan la.

¹⁵ Noba homain akan bega ginawi kanlan hilain a katulidan. Boy ahe ko inhulat yati ta-omen yo kon biyan nin ikabi-ay ko. Kalalabay ko po ye matey dinan ha maalih ya kangko ye maipagmayadet ko a pangipatanda ko nin Manged a Balita a homain upa.

¹⁶ Noba ahe malyadin ipagmayadet ye pangipatanda kon Manged a Balita, ta yati ye katungkolan ko. Kaya-bay kakaingalo ko no ahe koya ipatanda ye Manged a Balita. ¹⁷ No kalabayan kon bengat ye pangipatanda ko, main akan anhidudowen a upa. Noba andiyagen kon bengat yati bilang panupad ko ha katungkolan a impataya nan Apo Dioh kangko. ¹⁸ Hinya awod ye upa ko? Hiyay upa ko, hiyay pangipatanda ko nin Manged a Balita a homain bayad boy hiyay agko panggawi nin katulidan ko ha pangipatanda ko nin yati.

¹⁹ Agya malihway ako boy aliwan ipoh nin ayaman, napaipoh ako ha kaganaan ta-omen ako makakumbinyo nin malalabong po a tatao a mamteg kanan Cristo. ²⁰ No anti ko kanlan kapadiho kon Judio, ket ampagbi-ay ako met a omen ha Judio ta-omen ko hila makumbinyo a mamteg kanan Cristo. Agya ahe ako hakop nin bibilin lan Judio, anhubongen ko hilayati ta-omen ko hila makumbinyo. ²¹ No anti ko met kanlan aliwan Judio a ahe ampanumbong ha bibilin lan Judio, ahe ko met anhubongen yawew ta-omen ko hila makumbinyo a mamteg kanan Cristo. Noba aliwan labay habiyen a agkoyna anhubongen ye Bibilin nan Apo Dioh, ta hiyay kaptegan, anhubongen koy bibilin nan Cristo. ²² No anti ko kanlan mangakapey ha pamteg, ket ampakilakwan ko hila ta-omen ko hila mapapah-ey ha pamteg la kanan Cristo. Ampakilakwan ko ye kaganaan a tatao ta-omen ha agya hinyaman a papadan, ket miligtah hilay nangaano kanla. ²³ Andiyagen ko yatin kaganaan ta-omen mitayak ye Manged a Balita boy madakayan ako met nin kangedan nin Manged a Balita.

²⁴ Ha panumbong tawo kanan Apo Dioh, ket mailalayi kitawo kanlan mamakilumba nin pamayew a mayew hilan kaganaan ye makilumba, noba mamaghan bengat ye makatanggap nin plimyo. Kaya-bay pakaapehen yon matanggap ye plimyo yo. ²⁵ Hilay kaganaan a mamakilumba, ket ampag-ilmaw hilan manged ta-omen la matanggap ye plimyo a ahe magbuyot. Wanabay met kantawo. Ampag-ilmaw kitawon manged ha panumbong kanan Apo Dioh ta-omen tawo ya matanggap ye plimyo a mikakaanti makanoman. ²⁶ Kaya-bay ha panumbong ko kanan Apo Dioh a nailalayi ha pamayew, ket ahe ako ampayew a homain an-ugoten. Ket no mailalayi ako ha maghan mamakidihmog, tepe dihmog ko, ket aliwan angin ye andihmogen ko, no aliwan hiyay kalaban ko. ²⁷ Ampaidapan ko ye laman ko boy ampakabenbenen ta-omen ko ahe mahumbong ye mangaloke a kalabayan na. Ta no ahe ko benbenen, maka pangayadi kon maipatanda ye Manged a Balita kanlan kanayon, ket hiko po ye ahe makatanggap nin plimyo a ibat kanan Apo Dioh.

10

Hiyay Babala tungkol ha Panggalang ha Diohdiohan

¹ Kakatongno ko, labay kon ipaihip kanyo ye nangalyadi hatew kanlan nangaunan tutoa tawo ha kalamo la yay Moises. Ha angkumodang hila, ket inameyan hilan kaganaan nin owep a ampangibagnoh kanla boy nilumipay hilan kaganaan ha Dagat a Matibya.* ² Ket makauli ha owep boy ha dagat, nabawtihmowan hilan kaganaan bilang manumbong nan Moises. ³ Nangan hilan kaganaan nin mamaghan kalahin pamangan a ibat kanan Apo Dioh.† ⁴ Boy ninom hilan lanom a pinadawoy nan Apo Dioh a ibat ha mamaghay dapah. Ket yatew a dapah, hiyabay ye Cristo a ampakilamo kanla a ampamyay nin katapulan la.‡ ⁵ Noba agya wanabay man, ahe ya naaliket ye Apo Dioh ha kalabongan kanla. Kaya-bay nagkaibatak-batak ha wangwang ye babangkay la.

⁶ Yatew a nangalyadi kanla ket bilang tanto kantawo haanin ta-omen tawo ahe malabayan ye mangaloke a omen ha didinyag la hatew boy ⁷ adi kitawo manggalang ha diohdiohan a omen ha dinyag la. Ta wanae ye naihulat, "Hilay tatao, nagpihta hila, nangan boy ninom hila boy tinumalek hilan nangalang ha diohdiohan."§ ⁸ Adi kawo ampaydadamog a omen ha dinyag la. Ta uli ha paydamog nin nangaano kanla, ha maghay mangaamot bengat, ket luwampo boy tatloy libo ye nangamatey kanla.* ⁹ Adi yoya anhuboken ye Cristo a omen ha dinyag la. Ta uli ha panubok nin nangaano kanla kanan Apo Dioh, ket tinuka hila nin bibikat a impatey la. ¹⁰ Adi yoya ampayatatalobotoban ye Apo a omen ha dinyag la. Ta uli ha paytatalobotob nin nangaano kanla, ket pinatey na hilan anghil nin Dioh.†

¹¹ Nangalyadi yatew kanla bilang adal kanlan kanayon boy naihulat bilang tanto kantawon angkabi-ay kananyatin huyot a panaon.

¹² Kaya-bay ayaman a ampangihip a mapah-ey yayna ha pamteg na, ket mag-alla ya, ta maka maoy-oy ya met a magkahalanan. ¹³ Balang tukho a angkadihaan mo, ket nadihaan la met nin kanayon. Agya wanabay man, hiyay Apo Dioh, ket mapatayaan ya ha pangako na boy ahe na kitawo paolayan a matukho nin ahe tawon mababa a labanan. Kaya-bay no lumateng ye tukho kanyo, ket manyag yay Apo Dioh nin papadan ta-omen yo maliklikan.

Hiyay Pangihipan nin Pagkamatey nan Apo Jesu Cristo

¹⁴ Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, adi kawo ampangalang ha diohdiohan. ¹⁵ Tanda ko a ampakataloh kawo. Kaya-bay pakaihipen yon manged ye anhabiyan ko. ¹⁶ Tepe ampaytipon kitawo bilang pangihipan nin kamateyan nan Cristo, main kitawon inomen a ampahalamatan kanan Apo Dioh a mangimamagha kantawo ha daya nan Cristo. Main kitawo met tinapay a binih-ilbih-il a angkanen a mangimamagha kantawo ha laman nan Cristo. ¹⁷ Kaya-bay ulita mamaghan tinapay bengat ye ampaybibih-ilan tawon kanen, agya malabong kitawo, ket bilang kitawoynan mamaghan laman.

¹⁸ Ihipen yo hilay Israelita. Hilay ampangan nin inhagpa ha pangihagpaan nin idigalo, ket kabilang hila kanlan ampangihagpa kanan Apo Dioh. ¹⁹ Hinya awod ye labay kon habiyan? Peteg nayi a hilay diohdiohan o hiyay pamangan a naihagpa kanla, ket main ya nayi hilbi? ²⁰ Homain! Ta hiyay kaptegan, hiyay pangihagpa lan tatao ha diohdiohan, ket hilay mangaloke

* **10:1** Exodo 13:21-22. † **10:3** Exodo 16:31-35. ‡ **10:4** Exodo 17:3-6. § **10:7** Exodo 32:6.

* **10:8** Bibilang 25:1-9. † **10:10** Bibilang 16:41-49.

a ihpidito ye anhagpaan la, aliwan hiyay Apo Dioh. Ket ahe ko labay a kabilang kawo kanlan ampangihagpa kanlan mangaloke a ihpidito. ²¹ Ahe kawo malyadin minom ha baho nan Apo bilang pamakidungo yo kana, ket pangayadi, minom kawoyna man ha baho lan mangaloke a ihpidito bilang pamakidungo yo kanla. Ahe kawo met malyadin makidungo kanan Apo, ket pangayadi, makidungo kawoyna man kanlan mangaloke a ihpidito. ²² Labay tawo nayi a mangimon yay Apo? Makapalyadiyan kitawo nayi dinan na?

Hiyay Kalihwayan lan Māmteg

²³ Anhabiyen lan kanayon, “Malyadi tawon diyagen ye hinyaman,” noba aliwan kaganaan ket ikanged o makahaglap. ²⁴ Aliwan bengat hadili yon ikanged ye pakaapehen yo, no aliwan agya hiyay ikanged la met nin kanayon.

²⁵ Makna yoy hinyaman a kena a angkahaliw ha panaliwan. Adi yoyna antepeten no naihagpa ya ha diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot. ²⁶ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay babe-luta boy kaganaan a anti ihti, ket konin nan Apo Dioh.”[‡]

²⁷ No kumbidaen na kawon ahe ampamteg a mangan ha baey na ket labay yoy makew, kanen yo ye hinyaman a iapag la kanyo. Adi yoyna antepeten no naihagpa ya ha diohdiohan o ahe ta-omen kawo ahe mayoot.

²⁸ Noba no main maghabi kanyo, “Naihagpa yain ha diohdiohan,” ket adi yoyna kanen, uli kanan naghabi kanyo ta-omen homain mayoot. ²⁹ Aliwan hika ye labay kon habiyen a ahe mayoot, no aliwan hiyay naghabi kammo.

Maka habiyen la met nin kanayon, “Taket ta mahaad ye kalihwayan ko ulin bengat ha an-hipen nin kanayon a tao? ³⁰ Pinahalamatan koya met kanan Apo Dioh ye kinan ko, taket ta andelawen lako po?”

³¹ Yati ye pakibat ko. No mangan o minom kawo man, o hinyaman ye diyagen yo, ket diyagen yo ha ikadangan nan Apo Dioh. ³² Adi kawo dayi manyag nin hinyaman a pagkahalananan lan Jujudio o aliwan Judio o pangkat lan māmteg nan Apo Dioh. ³³ No aliwan tuwaden yoko. Ta hiyay ampakikwanan ko, ket aliwan hiyay ikanged ko, no aliwan hiyay ikanged nin kaganaan ta-omen hila miligtah.

11

¹ Tuwaden yoko awod a omen ha panuwad ko kanan Apo Cristo.

Hiyay tungkol ha Pagtulong ha Panggalang kanan Apo Dioh

² Andangalen katawo, ta lanang yo kon angkaihipan boy anhumbongen yo hilay in-aadal ko. ³ Haanin, labay kon matandaan yo a hiyay Cristo ye pinagkaō nin balang laki. Ket hiyay laki met ye pinagkaō nin babayi. Ket hiyay pinagkaō na met nin Cristo, ket hiyay Apo Dioh. ⁴ No nakatulong yay maghay laki a ampakigwang o ampangihabi nin Habi nin Dioh, ket impading-ey na yaynay Cristo a pinagkaō na, ta ba-mon aliwaynan hiyay Cristo ye pinagkaō na. ⁵ No hiyay babayi, ket ahe ya nakatulong a ampakigwang o ampangihabi nin Habi nin Dioh, ket impading-ey na yaynay laki a pinagkaō na, ta ba-mo yaynan kokkoh. ⁶ No ahe na labay ye magtulong, magpakohkoh ya tana. Haanin, no makakading-ey ha maghay babayi ye magpakohkoh, magtulong ya awod.*

[‡] 10:26 Kakanta 24:1. * 11:6 Hatew, hiyay pagtulong nin babayi ket aliwan bengat ulita malay-ep, no aliwan pagkakitan no hinya yan pamilya.

⁷ Ahe anan katapulan a magtulong yay laki, ta hiyabay ye kadangalan nan Apo Dioh boy napalhowa yan omen ha wangih na. Noba hiyay babayi, kadangalan na yan laki. ⁸ Ta hiyay naunan laki, ket ahe ya nangibat ha babayi, no aliwan hiyay naunan babayi ye nangibat ha laki. ⁹ Ta ahe ya met napalhowa ye laki a pagkalamo nan babayi, no aliwan hiyay babayi ye napalhowa a pagkalamo nan laki. ¹⁰ Uli kananyati boy uli kanlan aanghil, hiyay babayi ket katapulan a magtulong ya bilang pagkakitan a main ampanakop kana.

¹¹ Noba kanlan ampakimamagha kanan Apo Jesus, hiyay babayi, ket katapulan na yay laki. Wanabay ya met ye laki, katapulan na yay babayi. ¹² Nangibat ya man ye naunan babayi kanan laki. Paibat ana hatew, hilay kaganaan a lalaki, ket in-anak nin babayi. Noba ibat kanan Apo Dioh ye kaganaan.

¹³ Hikawoynay maghabi no huhto o ahe a ahe yan nakatulong ye maghan babayi legan ampakigwang ya kanan Apo Dioh ha paytipon lan mamteg. ¹⁴ Aliwa nayi a paibat ana hatew, ket kaugalian anan matekbe ye labok nin laki? Kaya-bay makakading-ey ye laki no makadang ye labok na. ¹⁵ Noba kadangalan nin babayi ye makadang a labok, ta in-ibyay nan Apo Dioh kana a pinagkatulong na. ¹⁶ Noba no main man malabay makingatngat nin tungkol kananyati, homain kayinan mahabi a kanayon a kaugalian mi. Ket wanabay met ateed ye andiyagen nin kaganaan a pangkat nin mamteg nan Apo Dioh.

Hiyay Pandem nan Apo

(Mateo 26:1-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

¹⁷ Noba hiyay babagay a habiyen ko kanyo haanin, ket ahe katawoyna madangal. Ta hiyay paytipon yo a ikanged yo dayi, ket ingkaloke yo met manayti. ¹⁸ Muna-muna, nabalitaan ko a tepe maytipon kawo bilang mamteg nan Apo, ket nappapangkat kawo. Ket kadihko, pamtegan ko yain. ¹⁹ Peteg a katapulan a malyadi yain ta-omen matandaan no aya kanyo ye peteg a mamteg. ²⁰ Ha paytipon yo bilang panghihipan nin pandem nan Apo, ket aliwan hiyay pandem nan Apo ye angkadyag yo. ²¹ Ta no mangan kawo, ahe kawoyna ampay-agad boy ahe yo hila po andakayan ye kakatongno yo. Kaya-bay hiyay angkalyadi, hilay kanayon, nangabhoy ana. Hilay kanayon met, angkabitil po. Ket hilay kanayon met, nalahing ana. ²² Agi! Homain kawo nayi babaey a panganan boy pinoman yo? Taket ta an-umihen yoy pangkat lan mamteg nan Apo Dioh boy ampading-eyan yo hilay mangaidap? Hinya awod ye labay yon diyagen ko kanyo? Dangalen katawo nayi? Ahe ya bega malyadi yain!

²³ Yati ye adal a natanggap ko kanan Apo, ket in-adal koyna met kanyo. Kananyatew a madeglem a iopit yay Apo Jesus, ket nangwa yan tinapay. ²⁴ Ha nayadi nan pinahalamatan kanan Apo Dioh, ket binih-ilbih-il na boy hinabi na, "Yatin tinapay ye pinagkalaman ko a an-ihagpa ko ha ikanged yo. Diyagen yo yati bilang panghihipan kangko." ²⁵ Pangayadi lan nangan, kingwa na met ye bahon alak. Ket hinabi na kanla, "Yatin alak ye pinagkadaya ko a mamapteg nin bayon kahundoan nan Apo Dioh ha tao. Tepe minom kawo nin yati, diyagen yo bilang panghihipan kangko." ²⁶ Ta tepe mangan kawo nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen, ket man-ipatanda yo ye pagkamatey nan Apo Jesus angga ha mag-udong ya.

²⁷ Kaya-bay ayaman a mangan nin yatin tinapay o minom nin yatin inomen a main aliwan huhton ihip, ket ampagkahalanan yayna kanan

Apo Jesus, ta an-umihen nay laman boy daya na. ²⁸ Kaya-bay balang tao, katapulan a pakabokitkiten na po munan manged ye hadili na, bayo ya mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen. ²⁹ Ta ayaman a mangan nin yatin tinapay boy minom nin yatin inomen a ahe ampamaalaga nin laman nan Cristo, ket nangan yayna boy ninom nin ikaduha na. ³⁰ Kaya-bay malabong kanyo ye makapey boy ampaghakit. Ket hilay nangaano kanyo, natey ana.

³¹ Noba no pakabokitkiten tawo po munan manged ye hadili tawo, ket ahe na kitawo paduhaan Apo Dioh. ³² Noba no paduhaan na kitawon Apo Dioh, an-itoyong na kitawon bengat ta-omen kitawo ahe mailamo a mapaduhaan kanlan tataon ahe ampanumbong kana.

³³ Kaya-bay kakatongno ko, no maytitipon kawon mangan ha pandem nan Apo, may-aagad kawo. ³⁴ Ket no main mabitol kanyo, mangan ya po muna ha baey na ta-omen ya ahe mag-ilyadin pakaduhaan yo ye paytitipon yo. Hiyay tungkol met ha kanayon a gotgot a inhulat yo, ket ipatunong koy na lano ha panlumatang ko ihen.

12

Hilay Binaba a An-ibayay nin Ihpititon Dioh

¹ Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha binaba a an-ibayay nin Ihpititon Dioh, labay kon matandaan yoy kaptegan tungkol kananyati. ² Hatew ha ahe kawo po namtega kanan Apo, natalingo kawon nanggalang ha diohdiohan a ahe met ampakahabi. ³ Kaya-bay labay kon matandaan yo a no an-ibagnoh na yan Ihpititon Dioh ye maghay tao, ahe na malyadin habiyen, "Humpaen yay Jesus." Boy no ahe ya an-ibagnoh nin Ihpititon Dioh ye maghay tao, ahe na met malyadin habiyen, "Hiyay Jesus ye Apo!"

⁴ Nakahinadi ye binaba a an-ibayay nin Ihpititon Dioh, noba mamaghan bengat a Ihpitito ye ampamyay. ⁵ Nakahinadi ye papadan ha paghilbi, noba mamagha ya met ateed a Apo ye ampaghilbiyan. ⁶ Nakahinadi met ye an-ipadyag nan Apo Dioh. Noba hiya met ateed ye ampamyay nin binaba ha balang magha a manyag nin yatew.

⁷ Hiyay balang maghan mamteg, ket ambiyan na hilan Ihpititon Dioh nin binaba ha ikanged nin kaganaan. ⁸ Hiyay magha, ambiyan nan Ihpititon Dioh nin binaba a mangihabi nin habin kadunungan. Ket hiyay magha met, binaba a mangihabi nin tinanda a an-ipaihip nin Ihpititon Dioh. ⁹ Ket hiya met ateed a Ihpitito ye ampamyay kanlan kanayon nin mayadet a pamtega kanan Apo Dioh. Ket kanlan kanayon met, kapalyadiyan a mamaitaah kanlan ampaghakit. ¹⁰ Hilay kanayon po, ambiyan na met nin kapalyadiyan a manyag nin kapagtakaan. Ket hilay kanayon, binaba a mangihabi nin Habi nin Dioh. Ket hilay kanayon po, binaba a makatanda no hiyay anhabiyen nin maghay tao, ket ibat yan peteg ha Ihpititon Dioh o ahe. Boy hilay kanayon po, binaba a maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal. Ket hilay kanayon met, binaba a mangipalinaw nin yatew a hahabi. ¹¹ Noba mamagha met ateed a Ihpititon Dioh ye namyay nin hilati. Ket an-ibayay na kanlan balang magha ye labay nan ibayay.

Mamaghan Laman noba Malabong ye Pahen

¹² Hiyay laman nin tao ket malabong a pahen, noba mamaghan bengat a laman. Wanabay met ateed kantawon mamteg a pinagkalaman nan Cristo. Malabong a mamteg noba bilang mamaghan laman. ¹³ Ta hikita-won kaganaan, Judio man o ahe, ipoh man o ahe, ket nabawtihmowan

ta-omen kitawo mag-ilyadin mamaghan laman makauli ha mamaghan Ihpido. Ket hiya met ateed a Ihpido ye in-ibyay kantawon kaganaan.

¹⁴ Ta hiyay laman, aliwan bengat mamaghan pahen no aliwan malabong.

¹⁵ Haanin, no habiyen nin bitih, "Hi! Aliwa akon gamet, kaya-bay aliwa na kon pahen nin laman," peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?

¹⁶ No habiyen na met nin talinga, "Hi! Aliwa kon mata, kaya-bay aliwa kon pahen nin laman," peteg laweh a aliwa yan pahen nin laman?

¹⁷ No matan bengat ye laman, ahe ya makange, kali? Boy no talingan bengat ye laman, ahe ya makadaep, kali?

¹⁸ Noba hiyay Apo Dioh, pinalhowa nay laman tawo a main nakahinadi a pahen. Ket impohto na hila ha labay nan pangipohtowan.

¹⁹ Ta no hiyay matiboen laman ket nadyag yan mamaghay pahen, ket ahe ya mahabtan a laman, kali?

²⁰ Hiyay kaptegan, malabong a pahen ye laman, noba mamaghan teed a laman.

²¹ No wanabay awod, ahe malyadin habiyen nin mata ha gamet, "Ahe kata katapulan." Ahe met malyadin habiyen nin o ha bitih, "Ahe kata katapulan."

²² No aliwan, hilay papahen nin laman a ba-mon makapey, ket hila po manayti ye katapulan tawo.

²³ Aliwa nayi a hilay papahen nin laman a angkabaan tawon aliwan minga maalaga, ket anhayhayen tawo yan manged? Ket hilay papahen a ahe malyadin ipakit, ket antagpenan tawo, kali?

²⁴ Noba hilay papahen a malyadin ipakit, ket aliwaynan katapulan a tagpenan. Ha dinyag nan Apo Dioh ye laman tawo, binyanan na hilan igit a kadangalan ye papahen a angkabaan tawon aliwan minga madangal

²⁵ ta-omen homain paypapangkat, no aliwan mapaymahakit ha magha boy magha.

²⁶ Kaya-bay no angkahakitan ye maghay pahen nin laman, ket angkahakitan met ye kaganaan a papahen. Ket no mapadangalan ye maghay pahen, ket angkaaliket met ye kaganaan a papahen.

²⁷ Hikawon kaganaan ket mamaghan pinagkalaman nan Cristo. Ket hiyay balang magha kanyo, papahen nin pinagkalaman na.

²⁸ Ket kananyatin pangkat lan mamteg, namili yay Apo Dioh nin maghilbi ha balang magha. Hiyay una, apohtol. Hiyay ikalwa, podopita. Hiyay ikatlo, mangiadal. Binyan na hila met ye kanayon nin binaba a manyag nin kapagtakaan, mamaitaah nin ampaghakit, managlap, mamaala boy maghabi nin lumbo a habi a ahe la naadal.

²⁹ Aliwan kaganaan ket apohtol, mangihabin impahabi nin Dioh o mangiadal. Aliwan kaganaan ket binyanan nan binaba a manyag nin kapagtakaan,

³⁰ o mamaitaah nin ampaghakit, maghabi nin lumbo a habi a ahe na naadal o mangipataloh nin yatin habi.

³¹ Kaya-bay pakakwaen yon matanggap ye maaalaga po a binaba a an-ibyay nin Ihpido Dioh. Ket haanin, ipatanda koya kanyo ye pinakamaalaga ha kaganaan.

13

Hiyay Pangado

¹ Agya po man ampakahabi ko nin nakahinadi a habi lan tatao boy habi lan aanghil, no homain ako met pangado, ba-mo koynan bengat batingting a ampakabakling o palayi a mahneg.

² Agya po man main akon binaba a mangihabi nin impahabi nin Dioh boy pagkataloh ha kaganaan a monikala nin Dioh a ahe na po impatanda, boy anti man kangko ye kaganaan a tinanda boy no main ako man mayadet a pamteg ta-omen koya maipalakew ye mamapantay, noba no homain ako met pangado, ket homain akon hilbi.

³ Ket no an-ibyay ko man ye kaganaan a babandi ko

kanlan mangaidap boy ihagpa ko man ye laman ko ta-omen ulamen, noba no homain ako met pangado, homain akon bega pakinabang.

⁴ Hiyay taon ampangado, ket mapagteeh ya boy maanoh, ahe ya angkaibeg, ahe ya malambong o matanghit. ⁵ Mapamiha ya, aliwan bengat ye hadili nan ikanged ye an-ihipen na, ahe yan mapangapoot boy ahe yan ampangitanem nin hakit nakem. ⁶ Ahe na angkaaliketang ye mangaloke a didiyag, no aliwan hiyay kaptegan bengat ye angkaaliketang na. ⁷ Hiyay taon ampangado ket mapangikpe, mapamataya, main kahigudowan ha kaganaan, boy mapagteehan nay kaganaan.

⁸ Main anggaan ye pangihabi nin impahabi nin Dioh. Main anggaan ye paghabi nin lumbo a habi a ahe naadal. Main anggaan ye pangihabi nin tinanda. Noba homain yan anggaan ye pangado. ⁹ Ahe po genap ye tinanda tawo boy hiyay binaba tawon mangihabi nin impahabi nin Dioh. ¹⁰ Noba lano ha genap anay kaganaan, ket maanam anay aliwan genap.

¹¹ Ha anak ako po, hiyay paghabi ko, panghip ko boy hiyay pagkataloh ko, ket omen ha anak. Noba ha matoa koyna, inalih koynay ugali anak. ¹² Haanin a panaon, hiyay pagkatanda tawo kanan Apo Dioh, ket ba-mon makolapon anino a angkakit ha halamin, noba maabot lano a makit tawo yan adap-adapan. Makandin bengat ye tinanda ko haanin. Noba maabot met lano a matandaan ko ye kaganaan a omen ha pagkatanda nan Apo Dioh kangko.

¹³ Haanin, hilayatin tatlo ye mikakaanti, hiyay pamteg, kahigudowan boy pangado. Noba hiyay pangado ye pinakamaalaga.

14

Hiyay tungkol ha Binaba a An-ibyay nin Ihipiditon Dioh

¹ Kaya-bay paghehpetan yon adoen ye kapadiho yon tao. Boy pakakwaen yoy mabyayan nin hilatin binaba a an-ibyay nin Ihipiditon Dioh, lalo ana ye pangihabi nin an-ipahabi nin Dioh. ² Ta hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket ampakitongtong ya kanan Apo Dioh, aliwan ha tao. Homain ampakataloh kana, ta makauli ha haglap nin Ihipiditon Dioh, anhabiyen nay monikala nan Apo Dioh a ahe na po impatanda. ³ Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi nin Dioh, ket angkatongtongen na hilay tatao ta-omen pumah-ey ye pamteg la, kumhaw ye nakem la boy maliwaliwa hila. ⁴ Hiyay ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket hiyay hadili nan pamteg ye ampapah-eyen na. Noba hiyay ampangihabi nin an-ipahabi nin Dioh, ket hiyay pamteg nin pangkat lan mamteg ye ampapah-eyen na.

⁵ Labay ko met dayi a makapaghabi kawon kaganaan nin lumbo a habi a ahe yo naadal. Noba kalalabay ko po a ihabi yoy an-ipahabi nin Dioh. Ta maaalaga po ye pangihabin ipahabi nin Dioh dinan ha paghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, powidan bengat no main mangipataloh nin labay nan habiyen ta-omen ya makapapah-ey nin pamteg nin pangkat lan mamteg.

⁶ Alimbawa, no makew ako ihen kanyo, ket katongtongen katawo nin lumbo a habi a ahe yo naadal, homain kawon pakinabang, kali? Makinabang kawon bengat no hiyay impakit nan Apo Dioh kangko o tinanda tungkol kana o an-ipahabi na kanyo o hiyay adal na ye ipataloh ko kanyo.

⁷ Agya po man panigtigan a omen ha plawta boy alpa, no aliwan malinaw ye tono a antigtigen, way-omen matandaan no hinyay kanta ye antigtigen?

⁸ Boy no main ampamatnoy nin tamboyok kanlan huhundaloh, noba ahe

la matalohan ye labay habiyen nin tonoy, ayay maghadya a makilaban?⁹ Wanabay met ateed kanyo. No angkatongtongen yo hilay kanayon ha habin ahe la naadal, way-omen la matandaan ye anhabiyen yo? Ba-mo kawoynan bengat ampakitongtong ha lowang.¹⁰ Malabong ye hahabi ihti ha babe-luta. Ket hiyay balang magha, main yan katalohan.¹¹ Noba no ahe ko angkatalohan ye habi nin katongtong ko, ket ahe kayi mapaykataloh a ba-mo kayinan dadayohan a ahe ampaykataloh.¹² Ket ulita angkahabek kawon makatanggap nin binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, pakakwaen yoy umando ha binaba a ampakapah-ey nin pamteg nin pangkat lan mamteg nan Apo Jesus.

¹³ Kaya-bay hiyay taon ampakahabi nin lumbo a habi a ahe na naadal, ket katapulan a ipakigwang na a mabyayan ya met nin binaba a mangipataloh nin anhabiyen na.¹⁴ No ampakigwang ako ha lumbo a habi a ahe ko naadal, hiyay ihpidito ko ye ampakigwang, noba ahe ko angkatalohan ye anhabiyen ko.¹⁵ No wanabay awod, hiyay diyagen ko, makigwang ako makauli ha Ihpiditon Dioh a nangipahabi nin lumbo a habi, way-omen la habiyen nin kanayon a “Amin,” no ahe la met angkatalohan ye anhabiyen mo?¹⁷ Agya po man manged yay pahalamat mo kanan Apo Dioh, no ahe ya met angkatalohan, ket ahe ya makapapah-ey nin pamteg lan kanayon a ampakange.

¹⁸ Ampahalamat ako kanan Apo Dioh, ta ampakahabi kon lumbo a habi nin umiigit kanyon kaganaan.¹⁹ Noba ha paytipon nin pangkat lan mamteg nan Apo Jesus, kalalabay ko po a liliman bengat a habet ye mahabi ko a angkatalohan la ta-omen ko hila maadalan dinan ha libo-libon habi ye mahabi ko a ahe la met angkatalohan.

²⁰ Kakatongno, no tungkol kanlan hilati, adi kawo ampanghip a omen ha panghip nin anak, no aliwan manghip kawon omen ha anak a homain tinanda nin tungkol ha kalok-an. Noba ha pagkataloh, ihip ana dayin matoa.²¹ Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Katongtongen ko hilatin tatao makauli ha lumbo a hahabi lan dadayohan, noba ahe la kon teed leng-en.”*

²² No wanabay awod, hiyay paghabi ha lumbo a habi, ket magha yan pagkakitan kanlan ahe ampamteg, aliwa kanlan mamteg. Noba hiyay panghabi nin impahabi nin Dioh, ket pagkakitan kanlan mamteg, aliwa kanlan ahe ampamteg.

²³ Kaya-bay no ampaytipon kawon kaganaan a mamteg, ket ampaghabi kawon kaganaan nin lumbo a habi a ahe yo naadal, ket no main lumateng a ahe ampamteg o homain tinanda nin tungkol ha binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, mibaan la a angkaengew kawo, kali?²⁴ Noba no ampanghabi kawon kaganaan nin impahabi nin Dioh, ket no main lumateng a ahe ampamteg o homain tinanda nin tungkol ha binaba a an-ibyay nin Ihpiditon Dioh, mabalayan na a magkahalanan ya. Ket makauli ha nange na kanyo, matandaan na a mapaduhan ya.²⁵ Agya hiyay hiklito na, ket miboknak ya. Ulin kananyatin nange na, manalimukod yan maghehe boy manggalang kanan Apo Dioh boy habiyen na, “Hiyay Apo Dioh, peteg yan anti kanyo!”

* 14:21 Isaias 28:11-12.

Hiyay Matunong a Panggalang

²⁶ Haanin kakatongno, yati ye labay kon habiyen. No maytitipon kawo, ket main dayin diyagen ye balang magha kanyo. Main magkanta, main mangiadal, main mangipatanda nin impaihip nan Apo Dioh, main maghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, boy main met ampangipataloh. Diyagen yo yatin kaganaan ha ikapah-ey nin pamteg yo. ²⁷ No main maghabi nin lumbo a habi a ahe naadal, huhtoyna ye luwa o tatlo katao a mayhuhublat a maghabi. Noba katapulan a main mangipataloh nin anhabiyen la. ²⁸ Ket no homain mangipataloh, pakal-em yaynan bengat ha paytipon yon mämteg boy katongtongen na yaynan bengat ye Apo Dioh a bubukod na.

²⁹ No main yan binyanan ye Apo Dioh kanyo nin habi na, palubohan yon bengat ye luwa o tatlo kataon mangihabi. Ket hilay kanayon met, ket pakaihipen lan manged no ibat ya ha Ihpidoon Dioh ye anhabiyen la o ahe. ³⁰ Haanin, no hiyay magha kanlan ampanlenge, ket binyanan nan Apo Dioh nin habi na kananyatew met ateed, hiyay ampaghabi, itgen na po ye paghabi na. ³¹ Ta hiyay balang magha kanyo ket malyadin mayhuhublat a mangihabi nin impahabi nin Dioh ta-omen hila makaadal ye kaganaan boy mapapah-ey ye pamteg lan ampanlenge. ³² Ket hilay mangihabin impahabi nin Dioh, malyadin mayhuhublat hila ulita main hilan pamenben ha hadili la. ³³⁻³⁴ Ta hiyay Apo Dioh, ket Dioh yan katanaan, aliwan kagulowan.

Hilay babayi ihen kanyo, katapulan a pakal-em hila ha paytitipon yo a omen ha andiyagen lan babayi ha kaganaan a pangkat lan mämteg nan Apo Jesus. Ahe hila napalubohan a maghabi, no aliwan pahakop hila a omen ha naihulat ha Bibilin. ³⁵ No main hilan labay matandaan, manepet hilaynan bengat kanlan ahawa la ha pamiabot la ha baey la, ta makakading-ey a mahneg ye babayi ha paytitipon nin pangkat lan mämteg nan Apo Jesus.

³⁶ Ampibaan yo nayi a hikawo ye nandugiyen nin Habi nin Dioh? O ampibaan yo po a hikawon bengat ye nakatanggap nin yati? ³⁷ No anhipen nin magha kanyo a magha yan manginghabin impahabi nin Dioh o nakatanggap yan binaba a an-ibyay nin Ihpidoon Dioh, katapulan a balayen na a yatin hulat ko kanyo, ket bilin nan Apo. ³⁸ Noba no main taon ahe mamalay nin yatin hulat ko, adi yoya met ambalayen.

³⁹ Kaya-bay kakatongno ko, pakakwaen yoy mangihabin impahabi nin Dioh boy adi yo met an-ibawal ye maghabin lumbo a habi a ahe naadal. ⁴⁰ Noba diyagen yoy kaganaan ha matunong boy huhton papadan.

15

Hiyay Pagkabi-ay nan Uman Apo Jesu Cristo

¹ Kakatongno ko, labay koyna man ipaihip kanyo ye impatanda kon Manged a Balita kanyo a tinanggap yo met boy ampamtegan yoyna. ² Yabayti ye mangiligtah kanyo, no pahulong kawon mikakaanti ha impatanda ko. Noba no ahe, homain hilbi ye pamteg yo.

³ Ta hiyay tinanggap ko a pinakamaalaga a adal a impatanda ko kanyo hatew, ket wanae ya. Hiyay Apo Jesu Cristo, ket natey ya uli ha kakahalanan tawo a omen ha naihulat a Habi nin Dioh. ⁴ In-ilbeng ya, nabi-ay yan uman ha ikatlon mangaamot a omen met ha naihulat a Habi nin Dioh, ⁵ boy napakit ya kanan Pedro. Pangayadi, napakit ya met kanlan labinluwan aapohtol na. ⁶ Pangayadi, napakit ya po kanlan maigit limangatoh a mämteg na a naytitipon. Ket angga haanin, malabong

po kanla ye angkabi-ay, noba natey hilaynay nangaano kanla. ⁷ Boy napakit ya met kanan Santiago boy pangayadi, napakit yayna met kanlan kaganaan a apohtol na.

⁸ Ket hiko ye kahuyot-huyotan a nagpakitan na. Ket kananyatew a odah, ba-mo kon ongi a nianak ha aliwa nan panaon. ⁹ Hiko ye pinakamaaypa kanlan apohtol. Boy ha ihip ko, ahe ako dayi katanggap-tanggap a mahabtan apohtol, ta impaloke ko hilay pangkat nin mamteg nan Apo Diah hatew. ¹⁰ Noba uli ha kagedan nan Apo Diah, dinyag na kon apohtol. Ket ahe ya met nahayang ye kagedan na kangko, ta maiigut ye pagbannog ko dinan kanlan kaganaan a apohtol. Noba nadyag ko yatew, aliwan makauli ha hadili kon binaba, no aliwan uli ha kagedan nan Apo a anti kangko. ¹¹ Kaya-bay hiko man o hilay kanayon ye ampangipatanda kanyo, padihon bengat ye an-ipatanda mi boy hiya met ateed ye pinamtegan yo.

Hiyay Pagkabi-ay Uman nin Nangamatey

¹² Impatanda mina kanyo a nabi-ay yan uman ye Cristo. Taket ta main kanyo ye ampaghabi a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey? ¹³ No peteg a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod nabi-ay uman ye Cristo. ¹⁴ Ket no ahe ya nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pangipatanda mi boy homain met hilbi ye pamteg yo. ¹⁵ Aliwan bengat yain. Lumtaw kayi po a matago a mamapteg nin tungkol kanan Apo Diah, ta impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo. No peteg a ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, mag-ilyadi yan aliwan peteg ye impapteg mi a bini-ay na yan uman ye Cristo. ¹⁶ Ta no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, ahe ya met awod nabi-ay uman ye Cristo. ¹⁷ Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, homain hilbi ye pamteg yo boy ahe po napatawad ye kakahalanan yo. ¹⁸ Ket no ahe yan nabi-ay uman ye Cristo, hiyay labay habiyen, hilay mamtega nan Cristo a natey ana, ket nipalakew hila ha kapaduhanan a homain anggaan. ¹⁹ No hiyay kahigudowan tawon mamteg nan Cristo ket anggan bengat kananyatin bi-ay, hikitawoyna ye pinakaiingalo ha kaganaan a tatao.

²⁰ Noba hiyay kaptegan, hiyay Apo Jesu Cristo ye unan nabi-ay uman bilang pagkakitan a mabi-ay hila met uman ye nangamatey. ²¹ Ta makauli ha maghay tao a hiyay Adan, ket nagkamain nin kamateyan ha babe-luta. Ket makauli met ha maghay tao a hiyay Cristo, ket mabi-ay hila met uman ye nangamatey. ²² Ta no way-omen a matey ye kaganaan a tatao ulita naimamagha hila kanan Adan, ket mabi-ay hila met uman ye kaganaan a ampakimamagha kanan Cristo. ²³ Noba hiyay balang magha, ket main yan naitaning a panaon a mabi-ay uman. Hiyay una, hiyay Cristo. Pangayadi, ha pag-udong na ihti ha babe-luta, hilay mamteg na met ye mabi-ay uman. ²⁴ Ket lano ha hamboten nan Cristo ye kaganaan a manakop boy main kapalyadiyan, ket ibyay nayna ye panakop na kanan Bapa na a Diah. Ket yabaytew yayna kalampuhan nin babe-luta. ²⁵ Ta hiyay Cristo, ket katapulan a mamoon ya angga ha mahambot na ye kaganaan a kaaway na. ²⁶ Hiyay pinakahuyot a kaaway na a hamboten na, ket hiyay kamateyan. ²⁷ Wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Impahakop nan Apo Diah kanan Cristo ye kaganaan."* Noba aliwan labay habiyen a kalamo yay Apo Diah ha habet a "kaganaan," ta hiyabay ye nangipahakop nin kaganaan kanan Cristo. ²⁸ Lano ha hakop naynan kaganaan Cristo, ket pahakop yayna met kanan Bapa na a nangipahakop kana nin kaganaan ta-omen yayna manakop ye Apo Diah ha kaganaan.

* 15:27 Kakanta 8:6.

²⁹ Main tataon ampabawtihmo uli kanlan nangamatey. Hinya awod ye hilbi nin andiyagen la no ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey?

³⁰ Ahe kayi angkahindak agya lanang kayin angkaampoling matey, ta tanda mi a mabi-ay hilan uman ye nangamatey. ³¹ Kakatongno, no way-omen a peteg a an-ipagmayadet katawo uli kanan Cristo Jesus a Apo tawo, wanabay met a peteg a minamangaamot akon angkaampoling matey. ³² Ihti ha banwan Efeso, pinaidapan la kon tataon angkumuntada kangko, ta ba-mo hilan matubag a aayop. Ket no homain pagkabi-ay uman ye nangamatey, hinya awod ye hilbi nin pagteeh ko? No ahe hila mabi-ay uman ye nangamatey, mamanged po a humbongen tawoyna ingat yatin kahabiyen a wanae, "Mangan boy minom kitawoyna, ta maka matey kitawoyna mabekah."[†]

³³ Adi kawo dayin patalingo ha wanabay a kahabiyen, ta tanda yoynabay met ye labay habiyen nin yatin kahabiyen, "Hiyay maloke a kalamo ye ampakadama nin manganged a pangugali." ³⁴ Pakatino kawoyna awod boy itgen yoynay panyag nin kakahalanan. Hinabi ko yati ta-omen kawo mading-ey ha hadili yo, ulita main nangaano kanyo ye aliwan huhto ye pagkatanda la tungkol kanan Apo Dioh.

Hiyay Kalahi nin Laman a Mabi-ay Uman

³⁵ Noba maka main met manepet nin wanae, "Way-omen hila nayi mabi-ay uman ye nangamatey? Way-omen lagi ye kalahi nin laman la lano?"

³⁶ Agi! Kamutawan yain a tepet! Aliwa nayi a no mananem kawon lahi', ket ikutkot yoya po muna a omen ha pangilbeng nin natey? Ket no tumubo yaynay lahi', nabi-ay yaynan uman. ³⁷ No mananem ka, aliwan mayadet a tanaman ye itanem mo, no aliwan hiyay itanem mo, lahi' nin tidigo o hinyaman a lahi'. ³⁸ Noba hinyaman a labay nan Apo Dioh a mag-ilyadin kadih nin lahi' a tumubo, wanabay tana. Ket hiyay balang kalahin lahi', no tumubo yayna, main yaynan hadilin kadih.

³⁹ Wanabay met ateed ye laman. Aliwan kaganaan a laman ket padipadiho. Lumbo ye laman nin tao, ayop, manokmanok boy malanghit.

⁴⁰ Main laman a pambabe-luta boy main met laman a panlangit. Noba hiyay katampa nin laman a panlangit, ket nakiduma ya ha katampa nin laman a pambabe-luta. ⁴¹ Lumbo ye henag nin mangaamot, lumbo ye henag nin bowan, boy lumbo met ye henag nin bitoen. Agya hilay bibitoen, nakiduma ye henag nin balang magha.

⁴² Wanabay met lano ha mabi-ay uman ye nangamatey. Hiyay laman a nailbeng, ket bumata ya. Noba hiyay laman a nabi-ay uman, ahe yayna bumata makanoman. ⁴³ Hiyay laman a nailbeng ket madawa boy makapey. Noba lano ha mabi-ay yan uman, matampa yayna boy makhaw. ⁴⁴ Hiyay laman a nailbeng ket laman a pambabe-luta. Noba lano ha mabi-ay yan uman, ket laman yaynan panlangit. Ta no main laman a pambabe-luta, main met laman a panlangit. ⁴⁵ Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay unan tao a pinalhowa a hiyay Adan, ket binyan na yan bi-ay."[‡] Noba hiyay huyot a Adan a hiyay Cristo ye ampamyay bi-ay a homain anggaan. ⁴⁶ Noba aliwan laman a panlangit ye nauna, no aliwan hiyay laman a pambabe-luta, pangayadi, laman anan panlangit. ⁴⁷ Hiyay unan tao a hiyay Adan, ket ibat ya ha luta. Noba hiyay huyot a tao a hiyay Apo Jesu Cristo, ket ibat ya ha langit. ⁴⁸ No way-omen ye laman nan Adan a ibat ha luta, wanabay ya met ye laman nin kaganaan a anti ha babe-luta. Ket no way-omen ye laman nan Apo Jesus a ibat ha langit, wanabay ya met lanoy laman nin

[†] 15:32 Isaias 22:13. [‡] 15:45 Genesis 2:7.

kaganaan a anti ha langit. ⁴⁹ Ket no way-omen kitawon omen kanan Adan a ibat ha luta, maabot lanoy panaon a omen kitawoyna met kanan Cristo a ibat ha langit.

⁵⁰ Kakatongno, yati ye labay kon habiyen. Hiyay laman tawo a ibat ha luta, ket ahe ya malyadin mailamo ha panakopan nan Apo Diah. Ta yatin laman a bumata, ket ahe ya malyadin manawid nin bi-ay a homain anggaan.

⁵¹⁻⁵² Haanin, leng-en yoy habiyen ko, ta main akon ipatanda kanyo a ahe po naipatanda! Aliwan hikitawon kaganaan ket matey. Noba ha panlumatang nan Apo Jesus, ha kapadah nin pangumolap mata a kadlan nin panumnoy nin huyot a tamboyok, hiyay laman tawon kaganaan, ket mahagiliyan ya. Ta ha panumnoy nin huyot a tamboyok, hilay nangamatey, ket mabi-ay hilan uman boy mabyayan hila met nin bayon laman a ahe ana bumata. Wanabay met kanlan angkabi-ay. Mabyayan hila met nin bayon laman. ⁵³ Ta yatin laman tawo a matey boy bumata, ket mahagiliyan ya nin laman a ahe ana matey boy ahe ana bumata. ⁵⁴ Ket lano ha mahagiliyan yaynay laman tawon matey boy bumata nin laman a ahe anan matey boy bumata, matupad yaynay naihulat a Habi nin Diah, a wanae,

“Nahambot yaynay kamateyan. Genap anay panambot!§

⁵⁵ Way-ih tew yaynay panambot nin kamateyan?

Way-ih tew yaynay kapalyadiyan na?”*

⁵⁶ Main yan kapalyadiyan ye kamateyan kantawo uli ha kahalanan. Boy main met kapalyadiyan ye kahalanan kantawo uli ha Bibilin. ⁵⁷ Noba halamat kanan Apo Diah, ta binyan na kitawon panambot ha kahalanan boy kamateyan makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo.

⁵⁸ Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo boy adi kawo angkumapey ha pamteg yo. Lanang kawon pakahipeg ha paghilbi kanan Apo Jesus, ta tanda yobayna a ahe mahayang ye pagbannog yo ha paghilbi yo kanan Apo Jesus.

16

Hiyay Haglap kanlan Kakatongno ha Pamteg

¹ Haanin, hiyay tungkol ha panipon nin ihaglap kanlan mamteg nan Apo Jesus ha banwan Jerusalem, diyagen yoy omen ha impadyag ko ha papangkat lan mamteg ha Galacia. ² Tepe mangaamot nin Domingo, hiyay balang magha kanyo, ket mangilbo yaynan alaga ha mababa nan ibyay ha tapul na. Tiponen yoya ta-omen lano ha makew akoyna kanyo, ket naitaladan yayna. ³ Ket ha panlumatang ko ihen, ipakaget koyna met kanlan mapili yo a kakatongnon mangiatel nin haglap yo ye hulat ko a pamalayan la kanla nin kakatongnon mamteg ha Jerusalem. ⁴ Ket no katapulan a makew ako, makilakew hila kangko.

Hiyay Pangumewah nan Pablo

⁵ Hiyay ihip ko, kewahan katawo lano ihen ha Corinto lano ibat akoyna ha Macedonia, ta labay ko po ye magdan ihtew. ⁶ Ta maka magbuyot ako ihen kanyo o ihen akoynan mamalabah nin panaon lay-ep ta-omen yoko mahaglapan ha katapulan ko lano ha dumondon a pamakew ko ha agya way-ih tew man a lakwen ko. ⁷ Ahe ko labay a danan katawon bengat. Labay koy magbuyot ha talig yo, no ipaluboh nan Apo.

§ 15:54 Isaias 25:8. * 15:55 Hosea 13:14.

⁸ Noba haanin, ihti ko po ha banwan Efeso angga ha Pihtan Pentecostes, ⁹ ta agya malabong hilay angkumuntada kangko ihti, malabong hila met ye malabay manlengge nin Manged a Balita a an-ipatanda ko.

¹⁰ Lano ha lumateng yaynay Timoteo ihen, tanggapan yo yan luboh ha puho yo ta-omen ya tumana ye ihip na, ta kapadiho ko yan ampaghilbi kanan Apo Diah. ¹¹ Adi yoya anyamo-yamoen, no aliwan haglayan yo yayna ingat ta-omen ya matana ha pag-udong na kangko. Ta an-agaden koya a kalamo hilay kakatongno ha pamteg.

¹² Haanin, hiyay tungkol met kanan katongno tawon Apolos, mahehpet ko yan kinatongtong a kumewah ya ihen kanyo, kalamo na hilay kanayon a kakatongno kanan Apo. Noba ahe na po labay kano ye makew ihen haanin, ta lanoynan bengat no main yan panaon.

Hiyay Huyot a Bilin nan Pablo

¹³ Mag-alla kawo boy pakapah-ey kawo ha pamteg yo. Pakakpe boy pakakhaw kawo. ¹⁴ Boy hinyaman a diyagen yo, diyagen yon main pagado.

¹⁵ Kakatongno, tanda yo a hiyay Estefanas boy pamilya na ye nunan namteg kanan Apo Jesus ha plobinhiyan Acaya. Boy inluboh lay paghilbi la kanlan pagtao nan Apo Diah. Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo ¹⁶ a pahakop kawo kanla boy kanlan ayaman a kapadiho la a mahipeg a ampaghilbi kanan Apo.

¹⁷ Ha nilumateng yay Estefanas, Fortunato boy Acaico a ibat ihen ha Corinto, angkaaliket ako, ta andiyagen lay ahe yo madyag ulita mataang kawo ihti kangko. ¹⁸ Pinaaliket lako. Ket wanabay met dayi ye diyagen la kanyo ha pamuli la. Pabliyen yo hilay tataon omen kanla.

¹⁹ Angkumohtaen la kawon papangkat lan mamteg ha plobinhiyan Asia. Mahehpet la kawon angkumohtaen nin Aquila boy Priscila boy hilay mamteg a ampaytipon ha baey la, ulita kapadiho la kawon ampakimamagha kanan Apo Jesus. ²⁰ Boy angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a kakatongno kanan Apo ihti ha Efeso.

Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main pagado.

²¹ Yatin huyot a pangumohta kanyo, mihmon hikon Pablo ye nanulat nin yati.

²² Paduhaan na dayin Apo Diah ye ayaman a ahe ampangado kanan Apo. Apo, mag-udong kayna!

²³ Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesus.

²⁴ An-adoen katawong kaganaan a kakatongno kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan taga CORINTO

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh. Lamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Cristo.

Nanulat ako kanyon pangkat nin mamteg nan Apo Jesus ha Corinto boy kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh ha plobinhiyan Acaya.

² Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo kanan Apo Dioh

³ Galangen tawo yay Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Hiyabay ye Bapa a mapanginalo boy Dioh a lanang a ampamakhaw nin nakem tawo.

⁴ Ampakhawen nay nakem tawo ha kaganaan a ampakayootan tawo ta-omen makauli ha pamakhaw na kantawo, ket mapapakhaw tawo hila met ye kanayon ha kaganaan a pakayootan la.

⁵ Ta no way-omen ye panlumabong nin angkadihaan tawo a idap uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, ket wanabay met ateed ye panlumabong nin pamakhaw nan Apo Dioh nin nakem tawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo.

⁶ Kaya-bay hiyay pamaidap lan kanayon kammi, ket ha ikakhaw nin nakem yo boy ikaligtah yo. Ket hiyay pamakhaw nan Apo Dioh nin nakem mi, ket ha ikakhaw met nin nakem yo ta-omen yo maikpe ye pamaidap a omen ha angkadihaan mi.

⁷ Kaya-bay mapah-ey ye kahigudowan mi a anihulong yoy pamteg yo kanan Cristo, ta tanda mi a no magdiha kawo man nin pamaidap a omen kammi, ket pakhawen na met Apo Dioh ye nakem yo a omen ha pamakhaw na kammi.

⁸ Kakatongno, labay min matandaan yo ye kayootan a nadihaan mi ha anti kayi po ha plobinhiyan Asia. Tubat a pamaidap ye nadihaan mi ihtew. Nibaan mi a agmina mikpe boy agmina an-hipen a mabi-ay kayi po.

⁹ Hiyay pagkatanam mi, nauhgaan kayinan matey. Noba nalyadin kaganaan yatew ta-omen mi maadal ye ahe pataya ha hadili mi, no aliwan kanan Apo Dioh a ampami-ay uman kanlan nangamatey.

¹⁰ Inligtah na kayin Apo Dioh kananyatew a homain hapon kamateyan boy pahulong na kayin an-iligtah. Boy angkahigudo mi a iligtah na kayi po lano,

¹¹ makauli ha pangipakigwang yo bilang haglap yo kammi. Ha wanabay, malabong lano ye magpahalamat kanan Apo Dioh, uli ha kangedan a an-ibiyay na kammi bilang hebat na ha pakigwang nin kalabongan.

¹² Yati ye an-ipagmayadet mi. Nagbi-ay kayin matoyong boy homain kayin an-itayo ha pamakilamo mi ha kaganaan a tao, lalalo ana kanyo. Boy ampapangan nin Ihipiditon Dioh ha ihip mi a peteg yatin an-ipagmayadet mi. Nadyag mi yatew makauli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan ha kadunungan nin tao.

¹³⁻¹⁴ Ta hiyay an-ihulat min bengat kanyo ket hiyay mabaha boy matalohan yo. Agya ahe yo kayi po minga matalohan haanin, angkahigudo ko a lano ha pag-udong nan Apo Jesus, luboh yo kayin matalohan ket maipagmayadet yo kayi boy maipagmayadet mi kawo met.

¹⁵⁻¹⁶ Ulita angkahigudo ko a matalohan yoko, inihip ko a kewahan katawo. Ket ha pag-udong ko, danan katawoyna man ta-omen kawo mikalwan makinabang kangko boy mahaglapan yoko ha pamakew ko lano ha Judea.

¹⁷ Wanabay ye ihip ko hatew. Haanin ta nauman, hiyay labay

Hiyay Panguman nan Pablo nin Tikih na

¹² Yati ye an-ipagmayadet mi. Nagbi-ay kayin matoyong boy homain kayin an-itayo ha pamakilamo mi ha kaganaan a tao, lalalo ana kanyo. Boy ampapangan nin Ihipiditon Dioh ha ihip mi a peteg yatin an-ipagmayadet mi. Nadyag mi yatew makauli ha kangedan nan Apo Dioh, aliwan ha kadunungan nin tao.

¹³⁻¹⁴ Ta hiyay an-ihulat min bengat kanyo ket hiyay mabaha boy matalohan yo. Agya ahe yo kayi po minga matalohan haanin, angkahigudo ko a lano ha pag-udong nan Apo Jesus, luboh yo kayin matalohan ket maipagmayadet yo kayi boy maipagmayadet mi kawo met.

¹⁵⁻¹⁶ Ulita angkahigudo ko a matalohan yoko, inihip ko a kewahan katawo. Ket ha pag-udong ko, danan katawoyna man ta-omen kawo mikalwan makinabang kangko boy mahaglapan yoko ha pamakew ko lano ha Judea.

¹⁷ Wanabay ye ihip ko hatew. Haanin ta nauman, hiyay labay

habiyen nayi, pauman-uman ye ihip ko? Kapadiho la koyna nayi nin tataon ahe ampamteg a awo yaynan awo, noba ahe met manayti?

¹⁸ Yo! Aliwa kayin wanabay. Ta no way-omen yan mapatayaan ye Apo Dioh, wanabay kayi met ha hahabi mi. ¹⁹ Ta hiyay Apo Jesu Cristo a Anak nin Dioh a impatanda min Silas boy Timoteo kanyo, ket mapatayaan ya ha hahabi na boy homain hapo a tupaden nay papangako na. ²⁰ Ta agya way-omen kalabong ye pangako nan Apo Dioh, ket tupaden nan kaganaan makauli kanan Cristo. Kaya-bay makauli kana mahabi tawo ye "Amin" ta-omen ya midangal ye Apo Dioh. ²¹ Hiyay Apo Dioh ye ampamah-ey kantawo ha pamakimamagha tawo kanan Cristo. Boy hiyabay ye namili kantawo ta-omen maghilbi kana. ²² Minalkaan na kitawo nin pagkakitan bilang pagkonin na. Dinyag na yati makauli ha pangikonin na nin Ihipiditon Dioh ha puho tawo. Ket hiyay Ihipiditon Dioh ye pamapteg a matanggap tawo ye kaganaan a impangako na.

²³ Haanin, hiyay hangkan nin ahe ko pamakew uman kanyo ihen ha Corinto, ket ahe kon bengat labay a mahakitan ye nakem yo. Tanda nan Apo Dioh yain. ²⁴ Ahe mi labay a mapahalumbangan mi kawo ha pamteg yo, ta mapah-ey kawoyna ha pamteg yo. Labay min bengat a mapayhaglap kitawo ta-omen kawo maaliket.

2

¹ Inihip ko a agkatawo po kewahan ihen, ta ahe ko labay a mapahingo katawoyna man. ² Angkaaliket ako no angkakit kon angkaaliket kawo. Noba no mapalele katawo, hinya po ye hangkan a maaliket ako? ³ Kaya-bay ahe ako nagdān uman kanyo ihen hatew ha pamiibat ko ha Macedonia, no aliwan nanulat ako tana kanyo ta-omen ha lumateng ako ihen, ket ahe lako mapalele nin tataon mamaaliket dayi kangko. Ta tanda ko a no angkaaliket ako, ket maaliket kawo met. ⁴ Ta ha nanulat ako, angkayoot ako boy tubat ye kalelean ko. Ket nipatangih ako. Noba ahe ko inihip a paleleyn katawo, no aliwan labay kon bengat a matandaan yo no way-omen kayadet ye pangado ko kanyo.

Hiyay Pamatawad ha Nagkahalanan

⁵ Haanin, tungkol met kanan taon nagkahalanan boy nakapalele kangko hatew, kadihko aliwan hikon bengat ye napalele na, no aliwan mapalyadin hikawon kaganaan. Hinabi kon mapalyadin hikawon kaganaan, ta ahe ko labay mapilaloan ye maghabi. ⁶ Huhtoynay pamaduha nin kalabongan kanyo kana. ⁷ Kaya-bay patawaden yo yayna boy pakhawen yoynay nakem na. Ta no mapalele yo yan tubat, ket maka mipaloke ya. ⁸ An-ipakiiingalo ko kanyo a ipakit yo kana a an-adoen yoya po. ⁹ Hiyay hangkan nin panulat ko kanyo hatew, ket labay kon matandaan no anhumbongen yo ye kaganaan a imbilin ko kanyo. ¹⁰ Ayaman a pinatawad yo, ket pinatawad koyna met. Ket no main man katapulan patawaden, pinatawad ko yayna ha adapan nan Apo Jesu Cristo, uli kanyo. ¹¹ Katapulan tawoy mamatawad ta-omen na kitawo ahe matalingo boy hamboten Satanas. Ta tanda tawoynabay met ye papadan na, kali?

Hiyay Pablo ha banwan Troas

¹² Hatew, nakew ako ha Troas ta-omen ko ipatanda ye Manged a Balita tungkol kanan Cristo. Ket ha anti koyna ihtew, natandaan ko a binyan na kon Apo Dioh nin kalihwayan a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan tatao boy intaladan na hilaynan manleng. ¹³ Noba nahindak ako, ta ahe

ko yan nakitan ye katongno tawon Tito. Kaya-bay napatanid ako kanla. Ket naglaloh akoyna ha plobinhiyan Macedonia.

Panambot makauli kanan Cristo

¹⁴ Noba halamat kanan Apo Dioh, ta bilang hinambot nan Cristo ket lanang na kitawon an-ibagnoh a an-ipabuya ha kaganaan a tatao. Andiyagen na yati, ta ampakimamagha kitawo kanan Cristo. Ket agya way-ih tew kayi makew, anggawien na kayin Apo Dioh ha pangipatanda nin tungkol kanan Cristo kanlan tatao. Ket hiyay an-ipatanda mi, ba-mo yan bawo nin pabango. ¹⁵ Ta ba-mo kayin mabangon hagpa nan Cristo kanan Apo Dioh. Ket angkadaep lan tataon ampiligtah boy tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan. ¹⁶ Ket kanlan ampipaloke, ba-mo kayin bawo a ampakapatey. Noba kanlan ampiligtah, ba-mo kayin pabangon ampakaibyay nin bi-ay. Ket no ihipen tawo yati, homain makababa nin yatin abala a pangipatanda nin Manged a Balita. ¹⁷ Aliwa kayin omen kanlan kalabongan a an-ipagpanapulan lay Habi nin Dioh, no aliwan māghilbi na kayin Cristo boy intubol nan Apo Dioh. Luboh ha puho min an-iadal ye hahabi na.

3

Hilay Māghilbi ha Bayon Kahundoan

¹ Maka nabaan yoyna man a an-idangal mi ye hadili mi. Ahe! Ta aliwa kayin omen kanlan kanayon a katapulan po ye hulat pamapteg tungkol kanla ta-omen yo hila tanggapen, pangayadi makikwa hila kanyo nin hulat pamapteg ta-omen la hila met tanggapen ha kanayon a lugal. ² Ahe mina katapulan yain, ta hikawoy nabay met ye pamapteg a nakahulul ha puho mi. Ta hiyay pagkabayo nin bi-ay yo, ket ba-mo yan hulat a angkakit boy angkabaha nin kaganaan. ³ Makinang a hikawoy pinagkahulat nan Cristo a impahulul na kammi. Aliwa yan naihulul makauli ha tinta, no aliwan makauli ha Ihpiditon Dioh a angkabi-ay. Aliwa yan naihulul ha madampiyak a dapah a omen ha in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises hatew, no aliwan ha puho nin tao.

⁴ Nahabi mi hilatew a andiyagen nan Apo Dioh kanyo ulita ampataya kayi kana makauli kanan Cristo. ⁵ Ta no hikayin bengat, homain kayin binaba a manyag nin angkalyadi kanyo. Ta hiyay binaba mi, ket ibat ya kanan Apo Dioh. ⁶ Hiyay Apo Dioh met ateed ye namyay kammi nin binaba a mag-ilyadin māghilbi na a mangipatanda nin bayon kahundoan na kanlan tatao. Yatin bayon kahundoan, ket nakiduma ya ha nakahulul a Bibilin, ta makauli ya ha Ihpiditon Dioh. Ta hiyay Bibilin, ket ampakaibyay yan kamateyan kanlan manlabag. Noba hiyay Ihpidito, ket ampamyay yan bi-ay a homain anggaan.

⁷ Hatew ha in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises ye Bibilin ha alan a kahundoan a nakadokit ha madampiyak a dapah, ampakapulag ye kahagan nin lupa na. Kaya-bay ahe la yan mapudek nin Israelita, agya inoino yan angkaanam ye henag. Haanin, no nangipakit yay Apo Dioh nin kapalyadiyan ha Bibilin a ampakaibyay kamateyan, ⁸ ket maiigtit po ye kapalyadiyan a an-ipakit na ha bayon kahundoan na makauli ha Ihpiditon Dioh. ⁹ Ta no impakit nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a ampakaibyay nin kamateyan, ket lalalo na yainan ipakit ye kapalyadiyan na haanin ha bayon kahundoan na a ampangitoynong nin tao ha pamilew na. ¹⁰ Ta hilatew a Bibilin, ket homain yainan kapalyadiyan ulita maiigtit po ye kapalyadiyan nin bayon kahundoan nan Apo Dioh. ¹¹ Ta no impakit

nan Apo Dioh ye kapalyadiyan na ha Bibilin a main anggaan, ket lalalo na yaynan ipakit ye kapalyadiyan na haanin ha bayon kahundoan na a mikakaanti makanoman.

¹² Ulita main kitawoynan kahigudowan a hiyay bayon kahundoan a mikakaanti makanoman, makhaw ye nakem min mangipatanda nin Habi nin Dioh. ¹³ Aliwa kayin omen kanan Moises a nanalimbeng nin lupa na ta-omen laya ahe makit nin Israelita ye pagkaanam nin Kahnagan ha lupa na. ¹⁴ Noba hiyay kaptegan, hilay Israelita, mabyang ye o la angga haanin. Bamon nahalimbengan ye ihip la. Ta agya ambahaen lay alan a kahundoan, ket ahe la po ateed angkatalohan. Ahe po naalih ye nakahalimbeng, ta maalih yan bengat yati makauli ha pamakimamagha kanan Apo Jesu Cristo. ¹⁵ Awo! Peteg yain, ta impaibat hatew anggayna haanin, ha pamaha la nin Bibilin a impahulat kanan Moises, ket ahe laya po angkatalohan, ta nahalimbengan ya po ye ihip la. ¹⁶ Noba ayaman a humaley kanan Apo, ket makataloh yayna, ta maalih yaynay nakahalimbeng ha ihip na. ¹⁷ Ket hiyay hinabi ko a Apo, hiyabay ye Ihipiditon Dioh. Ket no anti yay Ihipiditon Dioh ha maghay tao, malihway yayna ha kapalyadiyan nin Bibilin a impahulat kanan Moises. ¹⁸ Ket hikitawon kaganaan a makataloh ana, ta ahe yaynay nakahalimbeng ha ihip tawo, makit yayna ha bi-ay tawo ye kapalyadiyan nan Apo a hiyay Ihipiditon Dioh. Ket pahulong na kitawon ambayowen anggan mag-ilyadi kitawon omen kanan Apo Jesus.

4

Hiyay Naihipiditowan a Kabatnangan ha Koden

¹ Uli ha ingalo nan Apo Dioh, pinili na kayin mangipatanda nin bayon kahundoan na. Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi ha pangipatanda. ² Anliklikan mi ye hiklito boy makakading-ey a didiyag. Agkayi ampanalingo boy adi mi met an-itiko ye Habi nin Dioh, no aliwan pawa kaptegan ye an-ipatanda mi boy homain kayin intayo ta-omen makit lan tatao a malinih ye kanakman mi, ket tanda nan Apo Dioh yatew. ³ Noba no main tataon ahe la angkatalohan ye Manged a Balita a an-ipatanda mi, hilabay ye tataon ampipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan. ⁴ Ahe hila ampamteg, ta hiyay Satanas a ampanakop ihti ha babe-luta, ket hinalimbengan na ye ihip la ta-omen la ahe makit ye Kahnagan nin Manged a Balita a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo Jesus a pakakitan kanan Apo Dioh. ⁵ Aliwan hadili mi ye an-ipatanda mi, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a Apo nin kaganaan. Ket hikayi ye maghilbi yo uli kana. ⁶ Ta hiyay Apo Dioh a naghabin "Magkamain nin henag ha kalitehan" ha pinalhowa na ye langit boy babe-luta, ket hiya met ateed ye namahnag nin ihip mi ta-omen mi matalohan ye kapalyadiyan na a angkakit kanan Apo Jesu Cristo.

⁷ Noba hikayin binyanan na nin yatin kabatnangan a hiyay Manged a Balita, ket ba-mo kayin malapok a koden a nangikunaan nan Apo Dioh nin kabatnangan ta-omen matandaan a yatin homain kapadiho a kapalyadiyan a anti kammi ket ibat kanan Apo Dioh, aliwa min hadili. ⁸ Ha pangiadal mi, angkapaidapan kayi ha kaganaan a papadan, noba ahe kayi angkahambot. No minghan, angkayoot kayi, noba ahe kayi angkaalihan nin kahigudowan. ⁹ Malabong hilay ampangialoke kammi, noba ahe na kayi ampaolayan Apo Dioh. No minghan, ampaiyatiyaan la kayi anggan mabatang, noba ahe kayi angkaluod a matey. ¹⁰ Maheheg kayin angkaampoling matey a omen ha nalyadi kanan Apo Jesus ta-omen

makit kammi ye pagbi-ay na. ¹¹ Legan angkabi-ay kayi po ihti ha babe-luta, maheheg kayin angkaampoling matey uli ha panumbong mi kanan Apo Jesus ta-omen makit ye pagbi-ay na ha laman min main kamateyan. ¹² Kaya-bay malyadi min ikamatey ye pangipatanda mi nin tungkol kana. Noba yati met ye ampakaibayay kanyo nin bi-ay a homain anggaan.

¹³ Wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Ampamteg ako. Kaya-bay naghabi ko."* Ampamteg kayi met kanan Apo Dioh. Kaya-bay anhabiyen mi met ye Manged a Balita. ¹⁴ Ta tanda mi a hiyay Apo Dioh a nami-ay uman kanan Apo Jesus, ket hiya met ateed ye mami-ay kammi uli ha pamakimamagha mi kanan Apo Jesus boy wanabay met ateed kanyo. Ket kowen na kitawon kaganaan ta-omen na kitawo mapagkatalig. ¹⁵ Ta hiyay kaganaan a pangikpe min pamaidap ket ha ikanged yo ta-omen legan anlumabong ye tataon ampananggap nin kangedan nin Manged a Balita, anlumabong met ye magpahalamat kanan Apo Dioh, ket midangal ya.

¹⁶ Kaya-bay ahe yan angkumapey ye nakem mi. Ket agya angkukumapey anay laman mi, pahulong ya met a angkumhaw ye nakem mi ha minamangaamot. ¹⁷ Ta hiyay kaidapan a angkadihaan mi haanin ket main anggaan boy aliwan tubat a mabyat no ihipen mi ye homain anggaan boy homain kapadihon kangedan a intaladan nan Apo Dioh kammi. ¹⁸ Kaya-bay ahe mi ampaalagaan ye babagay a angkakit ihti ha babe-luta, no aliwan hilay ahe angkakit. Ta hilay babagay a angkakit ket main anggaan, noba hilay ahe angkakit ket homain yan anggaan.

5

¹ Yatin laman tawon pambabe-luta a madama, ket ba-mo yan baey a ampagdagohan tawo legan anti kitawo po ihti ha babe-luta. Noba tanda tawo a main laman a panlangit a ahe ana matey makanoman a intaladan nan Apo Dioh kantawo. Yatin laman ket dinyag nin Dioh, aliwan dinyag nin tao. ² Ket legan anti kitawo po kananyatin laman a panluta, aniyeng-et tawoy habek tawon mananggap nin laman a panlangit. ³ Ket lano ha matanggap tawoynay laman a panlangit, main yaynan bayon laman a kunaan ye kalelwa tawo. ⁴ Legan anti kitawo po kananyatin laman tawon angkadama, ket ampangaleng-eng kitawo uli ha kaidapan. Aliwan ulita labay tawoynan lakwanan yatin laman tawon pambabe-luta, no aliwan ulita labay tawoynan matanggap ye bayon laman. Ha wanabay, mahagiliyan nin laman a homain kamateyan ye laman tawon main kamateyan. ⁵ Hiyay Apo Dioh met ateed ye nangitaladan kantawo a mananggap nin bayon laman. Boy in-ibay na kantawo ye Ihipidito na bilang pamapteg a matanggap tawo yain.

⁶ Kaya-bay makhaw ye nakem mi agya tanda mina a legan anti kitawo po kananyatin laman a panluta, ket ahe kitawo po ha angkunaan nan Apo.

⁷ Ta ahe kitawo ampagbi-ay makauli ha angkakit tawo, no aliwan makauli ha pamataya kanan Apo. ⁸ Kaya-bay makhaw ye nakem mi. Kalalabay mi po a lakwanan yatin laman a panluta ta-omen mi yayna mapagkatalig ye Apo ha angkunaan na. ⁹ Uli kananyati, agya anti kayi man kananyatin laman o ha talig na, ampakaapehen min mapaaliket yay Apo Dioh. ¹⁰ Ta hikitawon kaganaan ket umadap lano ha panuhgaan nan Cristo ta-omen tanggapan nin balang magha ye kaeteban nin didinyag na ha angkabi-ay ya po ihti ha babe-luta, manged man o maloke.

Hiyay Pagkaikahundo tawo kanan Apo Dioh

* 4:13 Kakanta 116:10.

¹¹ Kaya-bay ulita main kayin limo kanan Apo Dioh, ampaghehpetan min makumbinyo ye tatao a mamteg kana. Luboh na kayin katatanda Apo Dioh. Ket anhigudowen ko a katatanda yo kayina met. ¹² Anhabiyan mi yati kanyo, aliwan ulita an-idangal mi ye hadili mi, no aliwan labay min bengat a main kawon maipagmayadet a tungkol kammi. Ha wanabay, main kawon maipakibat kanlan tataon maalaga kanlay kadih nin tao dinan ha anti ha puho na. ¹³ No angkaengew kayi ha pamilew lan kanayon, homain bali, ta hiyay kaganaan a andiyagen mi, ket ha ikadangal nan Apo Dioh. No matino kayi met, ket ha ikanged yo. ¹⁴ Hiyay pangado nan Cristo ye ampamahipeg kammi a manyag nin man-ipadyag na. Ta ampamtegan mi a natey yáy Apo Jesus ha ikanged nin kaganaan a tatao. Kaya-bay hikitawon kaganaan ket naibilang a natey. ¹⁵ Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao ta-omen hilay kaganaan a angkabi-ay haanin, ket ahe hilayna magbi-ay ha hadili lan ikanged, no aliwan ha ikadangal naynan Apo Jesus. Ta natey ya boy nabi-ay yan uman ha ikanged la.

¹⁶ Kaya-bay paibat ana haanin, aliwaynan maalaga kammi ye kadih nin tao. Hatew, wanabay ye pamalay mi kanan Cristo, noba haanin, aliwaynan wanabay. ¹⁷ Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket bayo yaynan palhowa. Homain ana kana ye nangalabah na, ta bayo yayna. ¹⁸ Yatin kaganaan ket diyag nan Apo Dioh a nangikahundo kantawo ha hadili na makauli kanan Cristo. Ket hikayi ye pinili na a mangipatanda kanlan tatao a maikahundo hilayna kanan Apo Dioh. ¹⁹ Ket yabayti ye an-ipatanda mi. Hiyay Apo Dioh, ket an-ikahundo na hilaynay tatao ha hadili na makauli kanan Cristo. Ket antanggapan na hila agya ahe layna bayadan ye kakahalanan a dinyag lan laban kana hatew. Ket hikayi ye pinatayaan na a mangipatanda nin yati kanlan tatao.

²⁰ Kaya-bay hikayin aapohtol ye pinagkabebey nan Apo Jesus. Ket haanin, an-ipakihabi mi kanyo uli kanan Cristo, makikahundo kawoyna kanan Apo Dioh. ²¹ Makanoman homain yan kahalanan ye Apo Jesus. Noba uli kantawo, imbilang na yan Apo Dioh a māgkahalanan ta-omen maibilang kitawon matoyong na pamilew na makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo.

6

¹ Bilang kahaglap nan Apo Dioh ha abala na, an-ipakihabi mi kanyo a adi yo anhayangen ye kangedan nan Apo Dioh kanyo. ² Ta hinabi nan Apo Dioh,

“Ha panaon a intaning ko, lingnge katawo.

Boy ha mangaamot nin pangiligtah, hinaglapan katawo.”*

Leng-en yo yati! Haanin ana ye panaon a intaning na boy haanin met ateed ye mangaamot nin pangiligtah na.

³ Ahe kayi ampnyag nin hinyaman a mag-ilyadin hangkan a mitubkok hilay kanayon ha pamteg la ta-omen homain pakaumihan ye paghilbi mi kanan Apo Dioh. ⁴ No aliwan ha kaganaan a andiyagen mi, ket ampaptegan mi kanlan tatao a peteg ye paghilbi mi kanan Apo Dioh. Anteehen mi ye hinyaman a kaidapan, pamahakit boy pakayootan. ⁵ Minghan ampakadiha kayin angkabadog, angkapidiho boy angkadawohong nin tatao a mapanggulo. Ampakadiha kayi po nin tubat a pag-odba, pagpoyat boy bitil. ⁶ Ampaptegan mi met a peteg ye paghilbi mi kanan Apo Dioh makauli ha malinih a pagbi-ay mi, kadunungan, pagteeh boy manged a nakem. Ampaptegan mi met makauli ha pangibagnoh nin lhpitudon

* 6:2 Isaias 49:8.

Dioh kammi, ha peteg a pangado, ⁷ ha pawa peteg a hahabi, boy ha kapalyadiyan nan Apo Dioh kammi. Hiyay matoyong a pagbi-ay mi ye pinagkakampilan mi a panaya kanlan kakaaway mi boy pinagkakalahag a panalimbeng mi. ⁸ Bilang māghilbi nan Apo Dioh, nadihaan mi ye pinadanganan boy dinama la met nin kanayon. Nadihaan mi met ye ginalang boy inumih la met nin kanayon. Pawa kaptegan ye anhabiyen mi, noba an-ibilang la kayin matago. ⁹ Angkabalitaan kayi nin kaganaan, noba ahe kayi angkabalayan. Angkaampoling kayin matey, noba angkabi-ay kayi po angga haanin. Angkapaduhaan kayi, noba ahe kayi angkatey. ¹⁰ Agya main ampamalele kammi, angkahayaghag kayin teed. Mangaidap kayin bengat, noba malabong hilay inumando ha pamteg kanan Apo makauli kammi. Homain kayin kabandiyan ihti ha babe-luta, noba hiyay kaptegan, hikayi ye nagkonin nin kaganaan.

¹¹ Hikawon taga Corinto, ha pamakitongtong mi kanyo, homain kayin bega inhawoknip boy ampakaadoen mi kawo. ¹² Luboh ye pangado mi kanyo, noba aliwan luboh ye pangado yo kammi. ¹³ Ket haanin, ampakitongtong ako kanyo a omen ha pamakitongtong nin maghay bapa ha anak na. Adoen yo kayi a omen ha pangado mi kanyo.

Adi kawo Ampakimamagha kanlan Ahe Ampamteg

¹⁴ Adi kawo ampakimamagha kanlan ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Ta ahe malyadin paymamaghaen ye katoynongan boy kalok-an. Boy ahe met malyadin paymamaghaen ye kahnagan boy kalitehan. ¹⁵ Ahe malyadin makimamagha ye Cristo kanan Satanas. Kaya-bay ahe met malyadin makimamagha ha ihip lan ahe ampamteg ye māmteg. ¹⁶ Ahe malyadin maylamo ha mamaghay timplo ye diohdiohan boy Apo Dioh. Ket hikitawo ye timplo nan Apo Dioh a angkabi-ay, ta wanae ye hinabi na, “Mikakaanti kon kumonin kanla.

Hikoy mag-ilyadin Dioh la,
ket hilayna met ye pagtao ko.”[†]

¹⁷ “Kaya-bay pakataang kawo kanlan ahe ampamteg boy makilbo kawo kanla.

Taangan yoy naibilang a madinat, ket tanggapan katawo.”[‡]

¹⁸ “Hikoy mag-ilyadin Bapa yo,
ket hikawo met ye mag-ilyadin anak ko,”
wanan Pinakamakapalyadiyan a Apo. §

7

¹ An-adoen kon kakatongno, ulita impangako nan Apo Dioh a tanggapan na kitawoyna, itgen tawoynay didiyag a ampakadinat nin laman tawo boy ihip. Paghehpetan tawoynay magbi-ay a homain kahalanan boy main limo kanan Apo Dioh.

Hiyay An-ikaaliket nan Pablo

² Tanggapan yo kayi dayin luboh. Homain kayin bega dinyag a maloke ha agya ayaman kanyo. Homain kayin bega intoglabo ha kalok-an boy homain kayin bega pinaglanganan. ³ Ahe katawo an-uhgaan. Ta hinabi koyna kanyo hatew a ampakaadoen mi kawo boy nakahadya kayin matey o mabi-ay a lamo yo. ⁴ Mayadet ye pamataya ko kanyo. An-ipagmayadet katawo. Luboh yon pinakhaw ye nakem ko. Angkaaliket akon tubat kanyo agya malabong a pamaidap ye nadihaan mi.

[†] 6:16 Levitico 26:12; Ezekiel 37:27. [‡] 6:17 Isaias 52:11; Ezekiel 20:34; 20:41. [§] 6:18 2 Samuel 7:14; 2 Samuel 7:8.

⁵ Ta hatew ha niabot kayi ha plobinhiyan Macedonia, ket ahe kayi nakapainawa, ta hilay angkumuntada kammi, ket lanang la kayin anggulowen. Ket ha nakem mi, angkahindak kayi. ⁶ Noba hiyay Apo Dioh a ampamakhaw nin nakem lan angkalele, pinakhaw nay nakem mi makauli ha panlumatang nan Tito. ⁷ Ket aliwan bengat hiyay panlumatang na ye nakapakhaw kammi, no aliwan agya hiyay imbalita na kammi a pamakhaw yo nin nakem na. Hinabi na po ye pangaliyew yo kammi, hiyay pagkalele yo ha nalyadi boy hiyay pangimahakit yo kangko. Kaya-bay lalo akoyan naaliket.

⁸⁻⁹ Ha una, ha nakit ko a napalale kawo, pinaghehean koy panulat ko kanyo. Noba haanin, agya napalele na kawon hulat ko ha makandin panaon, ket ahe ko yaynan ampaghehean. Angkaaliket akoyana, aliwan ulita nalele kawo, no aliwan ulita hiyay kalelan yo ye nangiugot kanyo ha paghehe. Nalele kawo nin omen ha paglele a labay nan Apo Dioh a makit kanyo. Kaya-bay hiyay hulat ko, nakahaglap ya po kanyo. ¹⁰ Ta hiyay paglele a labay nan Apo Dioh a makit kanyo, ket hiyay mangiugot kantawo ha paghehe ha kakahalaman ta-omen kitawo miligtah. Ket hiyay wanabay a kalahin paglele, aliwaynan hukat paghehean. Noba hiyay kalelean a homain paghehe ha kakahalaman a omen ha kalelean lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket yabaytew ye makaihyay kanla kanan Apo Dioh makanoman.

¹¹ Ihipen yoy naidawa kanyo nin paglele a labay nan makit Apo Dioh kanyo! Kalalabay yoynay manyag nin huhto. Pinahehpet na kawon mamapteg a homain kawon kahalanan tungkol ha hinabi ko kanyo. Nahulog kawo ha nangalyadi kanyo. Nalimo kawo kanan Apo Dioh. Angkahabekan yoynan maudong ye alan tawon paygayem. Nagkamain kawon pangimahakit. Dinuha yoy nanyag nin kahalanan. Ha kaganaan a papadan, pinaptegan yo a ahe kawo bega nakidaman ha nalyadin kahalanan.

¹² Kaya-bay agya nanulat ako kanyo, aliwan uli kanan nagkahalaman o kanan nanyagan nan kahalanan, no aliwan ta-omen yo maipakit ha adapan nan Apo Dioh no way-omen kawo mapatayaan kammi. ¹³ Ket uli ha dinyag yo, napapakhaw yoy nakem mi. Aliwan bengat yatew, ta ha nakit min mahayaghag yay Tito uli ha pamaaliket yo kana, ket lalo kayinan naaliket ulita pinatana yoy ihip na.

¹⁴ Impagmayadet katawo kanan Tito, ket ahe ako met nipading-ey. Ta no way-omen a napaptegan a peteg ye hinabi mi kanyo hatew, napaptegan met ateed a peteg ye impagmayadet mi kanan Tito a tungkol kanyo.

¹⁵ Ket tepe maihipan nan Tito ye pag-ilyadi yon mapanumbong boy hiyay pananggap yo kana a main pamiha, ket nilumalo ye pangado na kanyo.

¹⁶ Angkaaliket ako, ta luboh katawon mapatayaan.

8

Hiyay Payhaglap lan Mämteg

¹ Haanin kakatagnog ko, labay kon matandaan yo ye kangedan nan Apo Dioh ha bi-ay lan pangkat nin mämteg ha plobinhiyan Macedonia.

² Ta agya ampagdihila hilan tubat a kaidapan, ket angkaaliket hilan teed a mamyay nin luhbon haglap kanlan kanayon a mämteg. ³ Ampaptegan ko a luboh ha nakem la ye pamyay la. Ket aliwan bengat ha mababa la ye pamyay la, no aliwan an-ilumpoh la po. ⁴ Ta hilaynabay met ye pangooayaoy a nakitongtong kammi a palubohan mi hilan mamyay nin haglap kanlan mangaidap a pagtao nin Dioh ha Jerusalem. ⁵ Ket hiyay

dinyag la, igit po ha an-ihipen mi a diyagen la. Ta una lan impataya ye hadili la kanan Apo Dioh boy pangayadi, kammi, ta tanda la a yatew ye kalabayan nan Apo Dioh.

⁶ Kaya-bay ulita hiyay Tito ye nangidugi nin panipon nin ihaglap kanlan kakatongno ha Jerusalem, pinakitongtongan miya a hiyabay ye magudong kanyo a managlap ha pangignap nin ihaglap yo. ⁷ Haanin, ulita ampanguna kawo ha kaganaan a omen ha pamteg, ha pangiadal, ha tinanda, ha kahipegan boy ha pangado kammi, ket manguna kawo met daii ha pamyay nin haglap.

⁸ Aliwan bilin yati, no aliwan anhabiyen kon bengat kanyo ye pamyay nin haglap lan kanayon, ta no tuwaden yoy pamyay la, ket mapaptegan met a peteg ye pangado yo. ⁹ Tanda yoynabay met ye kangedan a dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo. Ta agya mabatnang ya ha langit, nagbi-ay yan maidap ihti ha babe-luta uli kanyo ta-omen kawo bumatnang ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha pag-idap na.

¹⁰ Kaya-bay yati ye mahabi ko kanyo. Mamanged no ihulong yoy indugi yon panipon nin haglap. Ha nalabah a taon, hikawo ye naunan nakaihip nin yati boy hikawo met ye naunan nanyag. ¹¹ Haanin, iyadi yo yati. No way-omen kawon kahipeg ha una, wanabay met daii angga ha maiyadi yoy indugi yo. Mamyay kawo ha mababa yo. ¹² Ta no luboh ha puho yo ye pamyay yo, ket tanggapan nan Apo Dioh ye mababa yon ibyay. Ahe ya ampanagad a mamayay kawon ahe yo mababa.

¹³ Ahe ko anhabiyen a mamayay kawo ta-omen hila umando ye kanayon ket hikawo met ye mag-idap. No aliwan anhabiyen ko yati ta-omen kitawo mapaypadiho ha pagbi-ay. ¹⁴ Hikawo ye mainan haanin, ket ampagkatapulan hila. Kaya-bay katapulan a haglapan yo hila ha matapul la. Ket ha panaon a hikawo met ye ampagkatapulan ket hilabay ye mainan, haglapan la kawo met ta-omen kitawo mapaypadiho ha pagbi-ay. ¹⁵ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Hiyay nanipon nin malabong, ket ahe ya inumigit.

Ket hiyay nanipon met nin makandi, ket ahe ya nagkakulang."*

Hiyay Pangitubol kanan Tito ha banwan Corinto

¹⁶ Ampahalamatan ko yay Apo Dioh, ta impatanam na kanan Tito ye pangimahakit na kanyo a omen ha pangimahakit ko kanyo. ¹⁷ Ta ahe nan bengat inawo Tito ye awok mi a makew ya kanyo, no aliwan hiyaynabay met ye mahabek a makew kanyo. ¹⁸ Impakilakew miya met kanan Tito ye magha kanlan kakatongno tawo a katatanda nin kaganaan a pangkat nin mamteg uli ha pangipatanda na nin Manged a Balita. ¹⁹ Aliwan bengat yain. Hiyabay met ye pinili lan papangkat lan mamteg a makilakew kammin mangilakew nin haglap kanlan ampagkatapulan a kakatongno tawo ha Jerusalem. Ket makauli ha pangaget min haglap, midangal yay Apo boy maipakit mi a labay min peteg ye makahaglap.

²⁰ Intubol mi yan pagkalamo nan Tito, ta ahe mi labay a main hila mahabi ye kanayon tungkol ha pamaala mi nin yatin mayadet a haglap. ²¹ Ta ampakikawanan mi a diyagen ye matoyong, aliwan bengat ha pamilew nan Apo, no aliwan agya met ha pamilew nin tao.

²² Intubol miya po bilang pagkalamo la ye magha po a katongno tawo ha pamteg. Napaptegan mi yan mapatayaan ha malabong a babagay. Ket lalo yan hinumipeg a managlap haanin, ulita mayadet ye pamataya na kanyo.

²³ Ket tungkol met kanan Tito, hiyabay ye kalamo kon ampanaglap kanyo.

* 8:15 Exodo 16:18.

Ket hiyay tungkol met kanlan luwan kakatongno a kalamo na, hilabay ye intubol lan papangkat nin māmteḡ bilang pinagkalaman la boy ampagbi-ay hila ha ikadangal nan Apo Jesus. ²⁴ Kaya-bay ipakit yoy pangado yo kanla ta-omen la mapapteḡan a peteḡ ye an-ipagmayadet mi a tungkol kanyo. Boy matandaan la met yati nin kanayon a papangkat nin māmteḡ makauli kanla.

9

Hiyay Haglap kanlan Pagtao nin Dioh ha Jerusalem

¹ Ahe koyna katapulan a ihulat po kanyo ye tungkol kananyatin panaglap kanlan pagtao nin Dioh ha Jerusalem, ² ta tanda ko met a kalabay yoy managlap. Impagmayadet koya pobay yati kanlan taga Macedonia. Anhabiyen ko kanla a paibat po ha nalabah a taon, hikawon taga Corinto ha plobinhiyan Acaya, ket nakahadya kawoynan managlap. Ulin yatew a nange la, nakiwit ye puho la a mamyay nin haglap. ³ Kaya-bay pinauna ko hilaynan Tito kanyo ta-omen ha pamakew mi ihen, ket naitaladan anay haglap yo a omen ha an-ipagmayadet ko kanlan taga Macedonia. Ha wanabay, ahe la mahabi a homain hilbi ye pangipagmayadet ko tungkol kanyo. ⁴ Ta no lumateng ako ihen a kalamo ko hilay nangaanoy taga Macedonia boy makit la a ahe ya po naitaladan ye haglap yo, ket mipadingey ako, agya hikawo met. ⁵ Kaya-bay inihip kon paunaen ko hilaynan Tito ihen ta-omen legan ahe ako po, ket maitaladan anay haglap a impangako yo. Ha wanabay, mapapteḡan a luboh ha nakem yoy pamyay yon haglap, aliwan angkapilit bengat.

⁶ Pakaihipen yo yatin kahabiyen. Hiyay ampananem nin makandin bini, makandi met ye pupolen na. Ket hiyay ampananem nin malabong a bini, malabong met ye pupolen na. ⁷ Ket hiyay balang magha, katapulan nan ihipen no anoy labay nan ibyay a ahe ampagluwaluwa boy ahe angkapilit bengat, ta an-adoen na hilan Apo Dioh ye ampamyay a main aliket. ⁸ Ket hiyay Apo Dioh, malyadi na kawon biyan nin umiigit po ha matapul yo ta-omen lanang kawon ahe magkulang nin hinyaman a bagay. Ha wanabay, lanang kawon makahaglap kanlan kanayon. ⁹ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh tungkol ha taon matoyong, “Luhbo yan ampamyay kanlan mangaidap.

Ket agya makanoman, hilay mangatoyong a didiyag la, ahe na maliwaan Apo Dioh.”*

¹⁰ Hiyay Apo Dioh a ampamyay nin bini a itanem lan mānanem boy ampamyay nin pamangan, ket hiya met ateed a Dioh ye mamakahbol nin anti kanyo ta-omen kawoynan lalo makahaglap kanlan kanayon.

¹¹ Pakahbolen na kanyo ye kaganaan a babagay ta-omen kawon lanang a makahaglap. Ha wanabay, lalo po malabong ye magpahalamat kanan Apo Dioh uli ha haglap yo a kadten mi kanla.

¹² Ta uli ha pamyay yo nin haglap, aliwan bengat ye matapul lan pagtao nin Dioh ha Jerusalem ye angkaibyay yo, no aliwan uli ha pamyay yo, malalabong po ye magpahalamat kanan Apo Dioh. ¹³ Ta hiyay pamyay yon haglap ye makapipapteḡ a anhubongen yo ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a ampamteḡan yo. Uli ha pamyay yo kanla boy kanlan kanayon a māmteḡ, padangalan la yay Apo Dioh. ¹⁴ Boy luboh ha puho la kawon ipakigwang, uli ha tubat a kangedan nan Apo Dioh a

* 9:9 Kakanta 112:9.

makit kanyo makauli ha luhbo yon pamyay. ¹⁵ Pahalamat kitawo kanan Apo Dioh uli kanan Cristo a digalo na kantawo a homain kapadiho.

10

Hiyay Pakibat nan Pablo kanlan Angkumuntada kana

¹⁻² Hiko yay Pablo a katatanda yoyna a anhabiyen lan kanayon a matubag akon bengat ha hulat, noba maanoh met ha adap-adapan. An-
ipakihabi ko kanyo a main kaanohan boy kaaypaan nakem a omen kanan Cristo a ahe yoko dayin pilitin a mangpakit nin katubagan ha panlumatang ko ihen kanyo. Ta nakahadya akon umadap kanlan ampaghabi kanyo a ampagbi-ay kayin omen kanlan ahe ampamteg. ³ Agya angkabi-ay kayi ihti ha babe-luta, ahe kayi ampakilaban kanlan angkumuntada kammi nin omen ha papadan nin pamakilaban lan ahe ampamteg. ⁴ Ta hiyay pinagkaalmah mi ha pamakilaban ket aliwan almah ihti ha babe-luta, no aliwan hiyay kapalyadiyan nan Apo Dioh. Andamaen mi ye aliwan huhton pangatulidan a ba-mon maghen a alad a ampanaad kanlan tatao a makabalay kanan Apo Dioh. ⁵ Andamaen mi ye kaganaan a kalahin pamakingatngat boy pagmamatagay laban ha pagkatanda kanan Apo Dioh. Boy an-itoynong mi ye mangatiko a panghip lan tatao boy andadalan mi hilan manumbong ha bibilin nan Apo Jesus. ⁶ Ket no genap anay panumbong yo ha bibilin na, nakahadya kayinan mamaduha kanlan kaganaan a kalalamoan yo a ahe ampanumbong.

⁷ Hiyay aliwan manged kanyo, hiyay kadih bengat nin tao ye ambilewen yo. Pakaihipen yo yati. Ayamana a ampakahigudo a ampakimamagha ya kanan Cristo, katapulan a ihipen na a ampakimamagha kayi met kanan Cristo. ⁸ Ta agya ba-mon angkapilaloan koy pangipagmayadet ko nin kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo Dioh kammi, ket ahe ako mading-ey. Ta yatin kapalyadiyan, ket anggawien ko ha ikapah-ey nin pamteg yo, aliwan ikadama. ⁹ Anhabiyen ko yati ta-omen yo ahe ihipen a anlilimowen katawo ha huhulat ko. ¹⁰ Ta anhabiyen lan kanayon, "Hiyay Pablo, makpe boy matubag yan bengat ha hulat, noba ha adap-adapan makapey ya boy homain hilbi ye anhabiyen na." ¹¹ Katapulan a matandaan lan hilain a tatao a no hinyay anhabiyen mi ha hulat mi, ket wanabay met ateed lano ye diyagen mi ha adap-adapan.

¹² Ahe mi an-ibilang o an-ipadiho ye hadili mi kanlan kanayon a ampangidangal nin hadili la. Koynay kamutawan la, ta an-ibilang lan pawa huhto ye hinyaman a andiyagen la boy an-ipadiho lay hadili la kanlan kalalamoan la. ¹³ Noba hikayi, ahe mi an-ipagmayadet ye aliwa min abala, no aliwan hiyay abala a impataya nan Apo Dioh kammi, kalamo yaynay abala mi kanyo. ¹⁴ No ahe kayi dayi niabot kanyo, malyadi lan habiyen a tubat ye pagmayadet mi. Noba hiyay kaptegan, hikayi ye nunan nilumateng a nangiabot kanyo nin Manged a Balita a tungkol kanan Cristo. ¹⁵ Ahe mi angkapilaloan ye pagmayadet mi, ta ahe mi an-amenen ye pinagbannogan lan kanayon, no aliwan anhgudowen mi a legan ampumah-ey ye pamteg yo, ket umway ya met ye abala mi kanyo angga ha maabot mi ye anggaan a intaning nan Apo Dioh kammi. ¹⁶ Ha wanabay, maipatanda mi met ye Manged a Balita ha kanayon po a lulugal a ahe po nilakew, ta ahe mi labay a maam-am ye pinagbannogan lan kanayon.

¹⁷ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Ayaman a malabay magmayadet, ket hiyay dinyag nan Apo bengat ye ipagmayadet na.”*

¹⁸ Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na angkaaliketan ye taon ampangidangal nin hadili na, no aliwan hiyay taon an-idangal na.

11

Hiyay Pablo boy hilay Angkahabtan Mangagaling a Apohtol

¹ Pag-anohan yoko dayi haanin no maghabi ko a ba-mon mutaw. Pag-anohan yoy paghabi ko. ² Ampangimon ako kanyo nin omen ha pangimon nan Apo Dioh. Ta ba-mo kawon maghay balatang a homain po diha boy impangako kon ipakahal ha maghay laki. Ket yatin laki, homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus. ³ Noba an-ikahindak katawo, ta maka matalingo kawo a omen kanan Eva* a natalingo nin bikat. Ket no wanabay ye malyadi, maanam ha puho yo ye luboh a panumbong yo kanan Cristo. ⁴ Ta angkaaliket kawon ampananggap nin ayaman a anlumateng a ampangiadal nin lumbo a Jesus dinan ha in-adal mina kanyo. Boy antanggapen yo met ye ihpidito a lumbo kanan Ihpido Dioh a tinanggap yoyna. Boy antanggapen yoy manged a balita a lumbo ha impatanda mina kanyo.

⁵ Hiyay wangko met, agko mihuyot kanlan angkahabtan mangagaling a apohtol. ⁶ Mapalyadin ahe ako magaling a maghabi, noba ahe ako met ampagkakulang nin tinanda. Naipakit mi yati kanyo ha kaganaan a pangiadal mi kanyo hatew.

⁷ Hatew, in-aypa koy hadili ko makauli ha homain bayad a pangipatanda kanyo nin Manged a Balita ta-omen kawo mitagay. Haanin, maloke nayi ye dinyag ko? ⁸ Ba-mon tinakawan ko hilay kanayon a pangkat nin mamteg, ta hilabay ye ampakikwaan kon matapul ko hatew ta-omen katawon bengat mahaglapan. ⁹ Ket ha nagkulang ye matapul ko legan anti ko kanyo, agko nakapabyat ha ayaman kanyo, ta inatelan la kon kakatongnon taga Macedonia nin matapul ko. Liniklikan koynay makapabyat kanyo. Ket yain anay lanang kon diyagen. ¹⁰ No way-omen ko angkahigudo a anti kangkoy kaptegan nan Cristo, wanabay ko met ateed angkahigudo a homain ayaman a makapatgen nin pangipagmayadet ko ha kaganaan a lulugal yon taga plobinhiyan Acaya a ahe ako bega nakikwan haglap kanyo bilang kaeteban nin pangipatanda ko nin Manged a Balita kanyo. ¹¹ Adi yo an-ihipen a ahe katawoyna an-adoen ulita ahe ako nakikwa nin haglap kanyo. Aliwan peteg yain. Ta tanda nan Apo Dioh a ampakaadoen katawo!

¹² Ket ipahulung ko ye ahe kon pamakikwan haglap kanyo ta-omen hilay angkahabtan mangagaling a apohtol a ampakikwa nin haglap yo, ket ahe la mahabi a ampaghilbi hilan omen ha paghilbi mi. ¹³ Ta hilain a tatao, ket aliwan peteg a apohtol, manalingo hila boy ampagkonwadi hilan bengat a apohtol nan Cristo. ¹⁴ Aliwaynan pagtakaan yain, ta agya hiyay Satanas, ket ampagkonwadi yan anghil nin Dioh. ¹⁵ Kaya-bay ahe ana pagtakaan no hilay maghilbi nan Satanas, ket ampangyag hila konwadi nin katoyongnan. Noba lumateng lanoy panaon a paduhaan na hilan Apo Dioh ha kaeteban nin mangaloke a didiyag la.

Hilay Nangadihaan nan Pablo bilang Apohtol

* **10:17** Jeremias 9:24. * **11:3** Hiyay Eva ye nunan babayi a pinalhowa nan Apo Dioh a nanlabag ha bilin ulita namteg ya ha katagowan nan Satanas.

¹⁶ Habiyen koyna man, adi yo an-ihipen a magha kon mutaw. Noba no wanabay ye ihip yo kangko, tanggapan yo koynan bengat bilang mutaw ta-omen ako makapagmayadet makandi. ¹⁷ Yatin pagmayadet ko ket aliwan ibat kanan Apo Dioh, no aliwan ibat kangko a ba-mon mutaw. ¹⁸ Noba ulita malabong kanyo ye ampagmayadet a omen ha andiyagen lan ahe ampamteg, magmayadet ako met pa. ¹⁹ Anhabiyen yon mangadunong kawo, noba piawoawo yo hila met ye mumutaw! ²⁰ Ta ampaolayan yo hilan ipohen la kawo, hamhaman nin babandi, paglanganan, angkakandiyen o ampading-eyan. ²¹ Nabaan yo a manged ye andiyagen la kanyo. Agya makakading-ey man a habiyen, ket tanggapan min ahe mi mababa a diyagen yain a andiyagen la kanyo!

No main hilan an-ipagmayadet, an-ipagmayadet ko met hilayati agya po man ba-mo koynan mutaw uli ha anhabiyen ko! ²² An-ipagmayadet la nayi a Judio hila? Ket agya hiko met. Anhabiyen la nayi a Israelita hila? Agya hiko met. Anhabiyen la nayi a lahi na hilan Abraham? Agya hiko met. ²³ Māghilbi na hila nayi Apo Cristo? Tanda ko a ba-mo koynan angkaengew a ampaghabi haanin, noba mamanged akon māghilbi nan Cristo dinan la. Ta mahihipeg ako dinan la, malalabong a ukdo ye pagkapidiho ko boy pagkahiblad ko boy maheheg akon angkaampoling matey. ²⁴ Ket nikalimaynan ukdo a nadihaan koy manitatlombo boy hiyam a paniblad kangkon kapadiho kon Judio. ²⁵ Nikatlo la koynan ukdon binadog-badog nin huhundalon Romano boy ninghan akoyna met tinatapon nin dapah nin kapadiho kon Judio ta-omen lako pateyen.† Boy nikatlon ukdo kon nadihaan a nilumdeg ye balko a anluganan ko. Boy ninghan nikahilem boy nikahumda akon anlumpaw ha dagat.

²⁶ Ha pamakew ko ha nakahinadi a lulugal, maheheg akon angkabiliyan. Angkabiliyan ako ha panlumipay ko ha kabatowan. Angkabiliyan ako kanlan tutulihan. Angkabiliyan ako kanlan kapadiho kon Judio. Angkabiliyan ako kanlan aliwan Judio. Angkabiliyan ako ha babanwa. Angkabiliyan ako ha wangwang. Angkabiliyan ako ha dagat. Angkabiliyan ako kanlan ampagkonwadin kakatongno kanan Cristo. ²⁷ Ket nadihaan ko met ye tubat a kaidapan, bannog boy maheheg akon homain pangatuloy. Nadihaan ko met ye naplangan, nabitlan boy nadihaan ko met ye migeget ta homain maihoot. ²⁸ Aliwan bengat yain. Minamangaamot kon angkahindakan ye kahahaad nin kaganaan a papangkat nin māmteg no way-omen hilayna. ²⁹ No main kanlay angkumapey, angkalele ako. Ket no main met kanlay matalingo a magkahalanan, angkahakitan ye nakem ko.

³⁰ Ahe ko labay ye magmayadet. Noba no katapulan, ipagmayadet koy kakapeyan ko. ³¹ Hiyay Dioh boy Bapa nan Apo Jesus, tanda na a ahe ako ampanago. Galangen ya makanoman. ³² Ha anti ko po ha banwan Damasco, hiyay gobilnadol a hakop nan Poon Aretas, nangikonin yan gowaldiya ha ilwangan nin banwa ta-omen mandakep kangko no lumwah ako. ³³ Noba ingkonin lako ha bagyah nin kalamoan ko. Ket impohlot la kon inloyloy ha panamulawan ha padil nin banwa. Kaya-bay nakatakah ako.

12

Hiyay Impatanda nan Apo Dioh kanan Pablo

¹ Angkapilit akon magmayadet, agya homain akon pakinabang ha pagmayadet ko. Ket haanin, habiyen ko kanyoy impalelep boy impakit

† 11:25 Didiyag 14:19.

nan Apo kangko. ² Hatew, labin-apat a taon anay nalabah, ket nailakew ako ha ikatlon langit. Ampamteg akoyna kanan Apo Jesus hatew. Ahe ko angkahigudo no lelep yatew o inlakew na kon Apo Diah ha langit. Hiyay Apo Diah bengat ye nagtanda. ³ Habiye koyna man, nailakew ako ha langit. Ket hiyay Apo Diah bengat ye nagtanda no lelep yatew o peteg a nalyadi. ⁴ Nailakew ako ha langit boy nakange ako ihtew nin ahe makwan ihabi boy ahe na an-ipaluboh Apo Diah a habiye ko ha agya ayaman. ⁵ Malyadi kon ipagmayadet ye nadihaan ko. Noba ahe ko ipagmayadet ye hadili ko, powidan bengat ye kakapeyan ko. ⁶ Ket no magmayadet ako man, aliwa kon mutaw, ta peteg ya met ye habiye ko. Noba ahe ko diyagen yain, ta maka mapatubatan lan kanayon ye mangihip nin tungkol kangko dinan ha angkakif boy angkange la kangko.

⁷ Ket ulita ahe na labay Apo Diah a mag-ilyadi kon mapagmayadet uli ha kapagtakaan a naipakit kangko, ket impaluboh na a biyan na kon Satanas nin hakit ha laman a mamaidap kangko ta-omen ako ahe mag-ilyadin mapagmayadet. ⁸ Nikatlon ukdo kon impakigwang kanan Apo a alihen na yatin hakit ha laman. ⁹ Noba hinabi nan Apo kangko, "Ahe magkulang ye kangedan ko kammo. Ta no makapey ka, ket luboh yan makit ye kapalyadiyan ko." Kaya-bay maaliket ko yan an-ipagmayadet ye kakapeyan ko ta-omen ya mikakaanti kangko ye kapalyadiyan nan Cristo. ¹⁰ Kaya-bay maaliket ako no uli ha panumbong ko kanan Cristo, makapey ako o an-umihen lako o ampaidapan lako o an-ipaloke lako o ampagkakulang ako. Ta no makapey ako, ket ampakhawen nako.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Corinto

¹¹ Uli ha pagmayadet ko, ba-mo koynan mutaw. Noba hikawoynabay met ye namilit kangkon magmayadet, ta hikawo dayi ye mangidangal kangko kanlan angkahabtan mangagaling a apohtol, noba ahe yo met dinyag. Ta agya homain akon hilbi, ket ahe ako met mahuyot kanla. ¹² Ha anti ko kanyo, ket tineeh koy kaidapan, boy pinapangan ko kanyo a peteg akon apohtol nan Apo Jesus makauli ha pagkakitan boy kanayon po a kapagtakaan. ¹³ Boy no way-omen ye pangalingay ko kanlan kanayon a papangkat nin mamteg, ket wanabay met ateed ye pangalingay ko kanyo, powidan bengat ha ahe ko pamakikwa kanyo nin haglap. Ket no kahalanan yati, ket patawaden yoko dayi!

¹⁴ Nakahadya akoyan kumewah ihen kanyo ha ikatlon ukdo. Ket no way-omen akon ahe nakikwan haglap kanyo ha una, wanabay met ateed haanin, ta aliwan hiyay kabandian yoy labay ko, no aliwan hikawo. Ba-mo katawoynan aanak. Aliwan huhto a hiyay anak ye manipon nin pilak a pamebe na kanlan tutoa na, no aliwan hilay tutoa na ye katapulan a manipon nin pamebe kanan anak la. ¹⁵ Hiyay kaptegan, an-ikaaliket kon iuboh kanyo ye kaganaan a anti kangko ha ikanged yo, ket no katapulan, agya po bi-ay ko. Noba agya anlumalo ye pangado ko kanyo, ket angkumandi ya met ye pangado yo kangko.

¹⁶ Kamatandaan yoynabay met a ahe ako nakapabyat kanyo. Noba anhabiye lan kanayon a mautek ako boy ampaglanganan katawon bengat. ¹⁷ Tanda yo a ahe katawo pinaglanganan makauli kanlan kakatongnon intubol ko kanyo, kali? ¹⁸ Kinatongtong ko yay Tito a makew ihen kanyo boy intubol koya met a pagkalamo na yay maghay katongno tawo kanan Cristo. Ha anti yay Tito kanyo, pinaglanganan na kawo laweh? Ahe! Ta mamaghay ihip mi ha andiyagen mi boy mamaghan bengat ye tiki mi kanyo.

¹⁹ Maka an-ihipen yo a paibat po hatew, ket homain kayinan kanayon a andiyagen, no aliwan ampangikatulidan nin hadili mi. Ahe! Ha adapan nan Apo Dioh boy bilang māghilbi nan Cristo, anhabiyen mi kanyo, anadoen min kakatongno, a kaganaan a andiyagen mi ket ha ikapah-ey nin pamteg yo. ²⁰ Angkahindak ako a lano kewahan katawo, ket makit yoko a lumbo ana ha labay yon makit boy makit katawo met a lumbo ana ha labay kon makit. Maka malatngan katawon ampay-away-away, ampay-ibeg, ampaykapoot, ampambukod, ampaydama, ampaykamikami, ampaylalambong boy ampaygulo-gulo. ²¹ Angkahindak ako, ta maka ha panlumamateng ko ihen kanyo, ket mading-eyan ako kanan Apo Dioh ha adapan yo uli ha panlabag yo. Ket malelean ako, ta malabong po kanyo ye nagkahalanan hatew ket angga haanin, ahe la po pinaghehean boy tinalingkukolan ye pamakilaki o pamabayi boy kadamogan a andiyagen la.

13

Kapopohan a Babala boy Pangumohta

¹ Yati ye kakatlo a makew akon kumewah kanyo. Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, wanae ya, "Hinyaman a pamada ket katapulan a paptegan nin luwa o tatloy tihtigo."* ² Ha ikalwan pangumewah ko kanyo, binabalaan ko hilaynay ampagkahalanan boy hilay kanayon po a nagkahalanan a paduhaan ko ye kaganaan a ampanyag nin kalok-an. Ket haanin, legan ahe ako po kanyo, habiyen koyna man ye imbabala ko kanlan nagkahalanan. Ha pag-udong ko kanyo, ahe la maliklikan ye pamaduha ko. ³ Diyagen ko yain, ta anhabiyen yo a katapulan kon paptegan a hiyay Apo Jesus ye ampaghabi kanyo makauli kangko. Kaya-bay maghadya kawo, ta ha panlumamateng ko, matandaan yo a ahe yan makapey ye Apo Jesus ha pangitoyong na kanyo, no aliwan makapalyadiyan. ⁴ Ta agya ba-mon makapey yay Cristo ha impako la yan pinatey ha kodoh, nakit ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ha pagkabi-ay nan uman. Wanabay kayi met haanin, ta ba-mon makapey kayi met a omen kanan Cristo, noba makit yo lano ye kapalyadiyan nan Apo Dioh ha diyagen mi kanyo.

⁵ Tepeten yo man ye hadili yo no peteg a ampamteg kawo kanan Cristo. Ihipen yon manged ye hadili yo. No peteg a māmteg na kawon Cristo, anti yay Cristo kanyo. Noba no ahe yay Cristo kanyo, ahe kawon peteg a māmteg nan Cristo. ⁶ Ket no matandaan yo a peteg na kawon māmteg Cristo, matandaan yo met a peteg na kayin apohtol Cristo. ⁷ An-ipakigwang mi kawo kanan Apo Dioh a ahe kawo dayi manyag nin hinyaman a maloke. Ahe mi an-ipakigwang ye wanabay ta-omen la makit nin kanayon a tatao a anhumbongen yoy an-iadal mi bilang pagkakitan a peteg kayin apohtol, no aliwan ta-omen pawa manganged ye andiyagen yo, agya anhabiyen lan kanayon a aliwa kayin peteg a apohtol nan Cristo. ⁸ Ta agya makanoman, ket ahe kayi manyag nin laban ha kaptegan, no aliwan an-ipatanda mi ye kaptegan. ⁹ Angkaaliket kayi no makapey kayi, noba makhaw kawo tana ha pamteg yo. Boy an-ipakigwang mi a mag-ilyadi kawon genap ha pamilew nan Apo Dioh. ¹⁰ Kaya-bay an-ihulat ko yayna yati haanin kanyo, legan ahe ako po kanyo ta-omen lano makew ako ihen, ket ahe koyna katapulan ye mangipakit nin katubagan ha panggawi ko nin kapalyadiyan a in-ibyay nan Apo kangko. Yatin kapalyadiyan ket in-ibyay na kangko ha ikanged yo, aliwan ha ikadama yo.

* 13:1 Deuteronomio 19:15.

¹¹ Kakatongno ko, angga tana ihti. Patanid akoyna kanyo. Pakikwanan yoy mag-ilyadin genap ha pamilew nan Apo Dioh boy humbongen yoy babala ko. Maymamagha kawon ihip boy magbi-ay kawon main manged a pamakilamo. Ha wanabay, mikakaanti ya kanyo ye Apo Dioh a ampangibatan nin ado boy katanaan.

¹² Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado. Ket angkumohtaen la kawon kaganaan a pagtao nin Dioh ihti.

¹³ Matanggap yo dayin kaganaan ye kangedan nan Apo Jesu Cristo boy pangado nan Apo Dioh boy pamakimamagha nan Ihpiditon Dioh kanyo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan TAGA GALACIA

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Jesus. Aliwan tao ye namili kangkon apohtol o nangitubol kangko, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo boy Bapa a Diah a nami-ay uman kana. ² Nanulat ako kanyon kaganaan a kakatongno ha papangkat nin mamteg ihen ha plobinhiyan Galacia, ta labay mi kawon kumuhtaen, lamo ko hilay kaganaan a kakatongno tawo ihti.

³ Matanggap yo dayi ye kangedan boy kataan a ibat kanan Bapa tawon Diah boy kanan Apo tawon Jesu Cristo ⁴ a nangihagpa nin hadili na ha kalabayan nan Bapa tawon Diah uli ha kakahalanan tawo ta-omen kitawo miligtah ha kalok-an a ampanakop ihti ha babe-luta. ⁵ Galangen tawo yay Apo Diah makanoman! Amin.

Homain Kanayon a Manged a Balita

⁶ Ampagtaka ko kanyo. Taket ta mataloh yo yan tinalingkukolan ye Apo Diah a nanagyat kanyo makauli ha kangedan nan Cristo. Ket haanin, ampanumbong kawoyna ha lumbo a manged a balita. ⁷ Noba aliwan peteg a manged a balita yain, ta homain kanayon a Manged a Balita, no aliwan hiyay impatanda mina kanyo. Anhabiyen ko yati, ta main ampanyoot kanyo boy ambabaliknoen lay Manged a Balita a tungkol kanan Cristo.

⁸ Noba agya hikayi man o anghil a ibat ha langit ye mangipatanda kanyo nin lumbo ha impatanda mina kanyo a Manged a Balita, paduhaan naya dayin Apo Diah. ⁹ Hinabi mina yati kanyo hatew, noba habiyen koyna man haanin, "No main mangipatanda nin manged a balita a lumbo ha tinanggap yoyna, paduhaan naya dayin Apo Diah."

¹⁰ Maka an-ihipen yo a labay kon bengat a maaliket hilay tatao kangko. Ahe! Ta hiyay labay ko, hiyay Apo Diah ye maaliket kangko. Ta no hilay tatao ye labay kon maaliket kangko, agna koynan maghilbin Cristo.

Hiyay Pag-ilyadi nan apohtol Pablo

¹¹ Kakatongno ko, labay ko a matandaan yo a hiyay Manged a Balita a impatanda ko kanyo ket aliwan palbowat nin tao. ¹² Ta ahe ko yan tinanggap ha tao o in-adal nin tao kangko, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo mihmo ye nangipatanda kangko.

¹³ Kamatandaan yoynabay met ye pagbi-ay ko hatew ha mahehpet kon anhumbongen ye pamteg min Jujudio. Tubat kon impaloke ye pangkat lan mamteg nan Apo Diah boy pinakikwanan ko hila po a apoen. ¹⁴ No hiyay tungkol met ha panumbong ha pamteg min Jujudio, umiig it ako po kanlan katoa kon Jujudio boy luboh ye panumbong ko ha kaugalian lan tutoa mi.

¹⁵ Noba makauli ha kangedan nan Apo Diah, bayo ko po mianak, ket tinuga na koyna ket haanin, hinagyat nako a maghilbi kana. ¹⁶ Ha impatanda na yay Anak na kangko ta-omen koya met maipatanda kanlan aliwan Judio, ahe akoy na napababala ha agya ayaman. ¹⁷ Ahe ako nakew ha banwan Jerusalem ta-omen pababala kanlan naunan apohtol kangko, no aliwan nakew ako tana ha lugal a Arabia. Pangayadi, nag-udong ako ha banwan Damasco.

¹⁸ Pangalabah nin tatlon taon, nakew ako ha banwan Jerusalem ta-omen ako makikit kanan apohtol Pedro. Ket kinumonin ako kana ha loob nin labinlimay mangaamot. ¹⁹ Legan anti ko ihtew, homain akon nakit

a kanayon a apohtol no aliwan hiyay Santiago bengat a katongno nan Apo Jesus. ²⁰ Tanda nan Apo Dioh a yatin an-ihulat ko kanyo ket pawa kaptegan.

²¹ Pangayadi, nakew ako ha poplobinhiya nin Siria boy Cilicia. ²² Kananyatew a panaon, hilay pangkat lan māmteg nan Cristo ha plobinhiyan Judea, ket ahe lako po katatanda. ²³ Nabalitaan laynan bengat a hiyay ampangipaloke kanla hatew, ket ampangipatanda yayna haanin nin tungkol ha pamteg a ampakikwanan nan apoen hatew. ²⁴ Ulin yatew, inggalang la yay Apo Dioh ha dinyag na kangko.

2

Hiyay Pananggap kanan Pablo bilang Apohtol

¹ Pangalabah nin labin-apat a taon, nakew akon uman ha Jerusalem. Nilamoan na kon Bernabe boy inlamo koya met ye Tito. ² Nakew ako ihtew, ta impatanda nan Apo Dioh a katapulan koy mag-udong kanla. Ket legan anti ko ihtew, bubukod koy nakitongtong kanlan mǎnguna nin pangkat lan māmteg. Impalinaw ko kanla ye Manged a Balita a an-ipatanda ko kanlan aliwan Judio. Dinyag ko yatew, ta ahe ko labay a mahayang ye pagbannog kon nangipatanda nin Manged a Balita ha nalabah anggayna haanin. ³ Ket hiyay Tito a kalamo ko, agya ahe ya natuli bilang pagkakitan a nag-ilyadi yan Judio, ahe la yayna pinilit a magpatuli. ⁴ Nadamit ha tongtongan ye pagpatuli, ulita main nangaanon ampagkonwadi a katongno ha pamteg ye nakihale kantawo a ahe tawo naedepan. Nakihale hila, ta labay lan alihen ye kalihwayan tawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen la kitawo ipaipoh uman ha bibilin nin Jujudio. ⁵ Noba ahe kayi bega inumayon ha labay la ta-omen pahulong a mikakaanti kanyo ye kaptegan nin Manged a Balita.

⁶ Ket hilay ambalayan a mǎnguna lan māmteg ha Jerusalem, homain hilaynan nipahan ha an-ipatanda ko. Aliwa met maalaga kangko no aya hila, ta padipadiho kitawon kaganaan ha pamilew nan Apo Dioh. ⁷ No aliwan binalay la kon bilang maghan pinatayaan nan Apo Dioh a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio a omen ha pamataya na kanan Pedro a mangipatanda nin Manged a Balita kanlan Jujudio. ⁸ Ta hiyay Apo Dioh a nangitubol kanan Pedro bilang apohtol kanlan aliwan Judio, ket hiya met ateed ye nangitubol kangko bilang apohtol kanlan aliwan Judio. ⁹ Ket hiyay Santiago, Pedro, boy Juan a ambalayan a mǎnguna lan māmteg, ha natandaan la a impataya nan Apo Dioh kangko yatin abala, tinanggap la kayin Bernabe a pagkalamo la. Boy napaykahundoan mi a hikayin Bernabe ye mangipatanda nin Manged a Balita kanlan aliwan Judio, ket hila met ye mangipatanda kanlan Jujudio. ¹⁰ Hiyay awok lan bengat kammi, ket ahe mi hila paolayan ye mangaidap a Jujudio. Ket yabay-in met ateed ye labay kon diyagan.

Hiyay Pinaghabiyon na yan Pablo ye Pedro

¹¹ Noba ha nakew yay Pedro ha banwan Antioquia, pinaghabiyon ko yan adap-adapan. Hinabi ko kana a aliwan huhtoy dinyag na. ¹² Pinaghabiyon koya, ta bayo hila nilumateng ye nangaanon laki a intubol nan Santiago, ampakidungo yay Pedro kanlan aliwan Judio. Noba ha anti hilayna, tinumaang ya boy ahe yayna nakidungo kanlan aliwan Judio. Ta angkalimo ya a maka umihen lan Jujudio a nilumateng a ampangipilit a

katapulan hilan magpatuli ye aliwan Judio.* ¹³ Uli ha dinyag na, hilay kanayon po a kakatongnon Jujudio a ampakidungo, ket nanuwad hilayna met ha pagkonwadi na. Ket agya hiyay Bernabe, naatay yayna met.

¹⁴ Ha nakit kon aliwaynan ha kaptegan nin Manged a Balita ye andiyagen la, hinabi ko kanan Pedro ha adapan nin kaganaan, “No hika a maghan Judio ket ahe kaynan ampanumbong ha kaugalian nin Jujudio, taket awod ta ampiliten mo hilay aliwan Judio a manumbong ha kaugalian nin Jujudio?”

Hiyay Kaligtahan makauli ha Pamteg

¹⁵ Hikayin nianak a Judio, lumbo kayi kanlan aliwan Judio a anhabtan lan kapadiho min Jujudio a “māgkahalanan,” ta ahe la tanda ye Bibilin.

¹⁶ Agya wanabay man, tanda mi met a hiyay tao ket maibilang yan matoyngong ha pamilew nan Apo Diah makauli bengat ha pamteg na kanan Apo Jesu Cristo, aliwan makauli ha panumbong na nin Bibilin. Kaya-bay namteg kayi met kanan Cristo Jesus ta-omen kayin maibilang a matoyngong makauli ha pamteg kana. Ta homain taon maibilang a matoyngong makauli ha panumbong na nin Bibilin.

¹⁷ Haanin, ulita inapeh min maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Diah makauli ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket naibilang kayin māgkahalanan ha pamilew lan Jujudio, ta tinalingukolan mina ye Bibilin. Hiyay labay habiyen nayi ket hiyay Cristo ye nangigaygay kammi a magkahalanan? Ahe! ¹⁸ Ta no udongen koyna man ye tinalingukolan ko a panumbong ha Bibilin a nabaan kon makapiligtah kangko hatew, noba ahe met manayti, ket magkahalanan akoyna man kanan Apo Diah. Mailalayi ya ha taon nandama nin baey, pangayadi ipaideng na yan uman.

¹⁹ Ta makauli ha Bibilin a ahe ko mababa a humbongen, natandaan ko a bilang natey akoyna boy nihyay kanan Apo Diah. Kaya-bay haanin, uli ha Bibilin, naibilang akoyna met a natey ha Bibilin ta-omen akoyna magbi-ay a manumbong ha kalabayan nan Apo Diah. ²⁰ Bilang nailamo ako kanan Cristo ha pagkamatey na ha kodoh. Kaya-bay aliwaynan hiko, no aliwan hiyay Cristo ye ampanguna ha bi-ay ko. Ket legan angkabi-ay ako, magbi-ay ako makauli ha pamteg kanan Anak nin Diah a nangado kangko boy nangihagpa nin hadili na uli kangko. ²¹ Ahe ko malyadin ikahwil ye kangedan nan Apo Diah kangko. Ta no hiyay tao ket maibilang yan matoyngong makauli ha panumbong na nin Bibilin, homain hilbi ye pagkamatey nan Cristo.

3

Hiyay Bibilin o hiyay Pamteg kanan Cristo

¹ Koyna met a kamumoan yon taga Galacia! Aya nayi ye nanalingo kanyo, ta ampanumbong kawoynan kanayon a adal? Kakinang ye pangipatanda ko kanyo nin tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesu Cristo ha kodoh. ² Yati ye labay kon habiyen. Natanggap yo ye Ihipiditon Diah ulita pinamtegan yoy nange yon Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo, aliwan ulita hinumbong yoy Bibilin. ³ Petegbay a mumo kawo! Nandugi kawon namteg makauli ha kapalyadiyan nin Ihipiditon Diah. Noba haanin, labay yon ignap makauli ha hadili yon kakhawan. ⁴ Labay yo nayi a maalihan hilbi ye pagteeh yon malabong a kaidapan uli ha pamteg yo? Kadihko ahe met, kali? ⁵ Hiyay Apo Diah, in-ibiyay nay Ihipidito na

* **2:12** Hiyay kaugalian lan Jujudio, no makidungo hila kanlan aliwan Judio, madinat hilayna ha pamilew nan Apo Diah.

kanyo boy ampanyag yan kapagtakaan kanyo. Haanin, hiyay tepet ko, "Taket ta ampanyag yan kapagtakaan kanyo? Uli nayi ta anhumbongen yoy Bibilin o ulita ampamtegan yoy Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a nange yo?"

⁶ Ihipen yo yay Abraham. Hiyay nakahulat, "Namteg yay Abraham kanan Apo Diah. Kaya-bay imbilang na yan matoyngong Apo Diah."^{*} ⁷ No wanabay awod, makinang a hilay ampamteg kanan Apo Diah, ket hilabay ye peteg a anak nan Abraham, kali? ⁸ Ta hatew po, wanae yayna ye naihulat a Habi nin Diah. Hiyay Apo Diah, ibilang na hilan matoyngong ye aliwan Judio makauli ha pamteg la kana. Ta yati ye andektan nin Manged a Balita a impatanda nan Apo Diah kanan Abraham hatew a wanae, "Makauli kammo, inged ko hilay kaganaan a nanahyon."[†] ⁹ Hiyay Abraham, in-inged na yan Apo Diah, ta namteg ya kana. Kaya-bay inged na hila met ye kaganaan a ampamteg kanan Apo Jesus.

¹⁰ Noba hilay kaganaan a ampangibaan a maibilang hilan matoyngong makauli ha panumbong la nin Bibilin, ket paduhaan na hilan Apo Diah. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Mapaduhaan ye ayaman a ahe ampanumbong nin kaganaan a nakahulat ha libdo nin Bibilin."[‡]

¹¹ Makinang a homain taon maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Diah makauli ha panumbong na nin Bibilin. Ta wanae ya ye nakahulat, "Hiyay taon maibilang a matoyngong makauli ha pamteg na, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan."[§]

¹² Hiyay pamteg, lumbo ya ha panumbong ha Bibilin. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Hiyay taon ampanumbong nin kaganaan a bibilin, ket mabyayan yan bi-ay a homain anggaan."^{*}

¹³ Mapaduhaan kitawo ulita ahe tawo mahumbong ye kaganaan a bibilin. Noba timbeh na kitawon Apo Jesus ha kapaduhaan, ha napaduhaan ya uli kantawo. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah, "Mapaduhaan ye agya ayaman a maibitin ha poon-kayo."[†]

¹⁴ Timbeh na kitawon Apo Jesus ta-omen hiyay kangedan a impangako nan Apo Diah kanan Abraham, ket matanggap la met nin aliwan Judio. Boy makauli ha pamteg tawo kana, matanggap tawo ye Ihipiditon Diah a impangako na.

Hiyay Bibilin boy hiyay Pangako nin Diah

¹⁵ Kakatongno, gawien kon alimbawa ye angkalyadi ha minangaamot a pagbi-ay. No napilmaan ana ye maghay kahundoan, ahe yayna malyadin alihan hilbi o pahanan ye napaykahundoan. ¹⁶ Wanabay met ha pangako nan Apo Diah kanan Abraham boy ha lahi na hatew. Ha nagpangako ya, ahe na hinabi, "ha lalahi mo" a hiyay labay habiyen malabong, no aliwan, "ha lahi mo" a hiyay labay habiyen, mamagha bengat, ket hiyabay ye Cristo. ¹⁷ Wanae ye labay kon habiyen. Hatew, hiyay Apo Diah, nanyag yan kahundoan kanan Abraham, ket impangako na a tupaden na. Haanin, pangalabah nin apat a gatoh boy tatlombo a taon, in-ibay nan Apo Diah kanan Moises ye Bibilin. Noba yatin Bibilin, ket ahe naya malyadin alihan hilbi ye pangako nan Apo Diah kanan Abraham. ¹⁸ Ta no matanggap tawoy kangedan na makauli ha panumbong nin Bibilin, ahe ana makauli ha

^{*} **3:6** Genesis 15:6; Roma 4:3; Santiago 2:23. [†] **3:8** Genesis 12:3; 18:18; 22:18. [‡] **3:10** Deuteronomio 27:26. [§] **3:11** Habakuk 2:4; Roma 1:17; Hebreo 10:38. ^{*} **3:12** Levitico 18:5; Roma 10:5. [†] **3:13** Deuteronomio 21:23.

pangako. Noba in-ibay nan Apo Diuh kanan Abraham ye kangedan a tawid na bilang katupadan nin pangako na.

¹⁹ No wanabay awod, hinyay hilbi nin Bibilin? Naibyay ye Bibilin ta-omen la matandaan nin tatao a māgkhalanan hila. Noba yatin Bibilin, angga ya bengat lano ha lumateng yay lahi nan Abraham a impangako nan Apo Diuh kana. Hiyay Apo Diuh, makauli ha anghil na, in-ibay nay Bibilin kanan Moises. Hiyay Moises ye māmietan kanan Apo Diuh boy ha tao.

²⁰ Noba aliwan wanabay ha pangako nan Apo Diuh. Ta ha nagpangako ya kanan Abraham, ahe yaynan nanggawi nin anghil o māmietan, no aliwan, hiyaynabay met.

²¹ Hiyay labay habiyen nayi, angkuntadaen nin Bibilin ye papangako nan Apo Diuh? Ahe! Ta no main bilin a makaibyay nin bi-ay, maibilang kitawoyna dayin matoyong makauli ha panumbong kananyati. ²² Noba hiyay anti ha naihulat a Habi nin Diuh, kaganaan a tatao ket bilang ipoh nin khalanan. Kaya-bay hilay ampamteg bengat kanan Apo Jesu Cristo ye makatanggap nin impangako nan Apo Diuh.

²³ Bayo ya naipatanda ye tungkol ha pamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket bilang pidiho kitawoyna nin Bibilin. Ta nakapidiho kitawo ha Bibilin angga ha naabot ye mangaamot a naipatanda ye kaligtahan makauli ha pamteg kanan Cristo. ²⁴ Hiyay Bibilin ket nailalayi ha maghay ampangalingay nin anak, ta hiyabay ye ampangialla kantawo angga ha nilumateng yay Cristo boy maibilang kitawon matoyong ha pamilew nan Apo Diuh makauli ha pamteg kanan Cristo. ²⁵ Noba haanin, ta ampamteg kitawoyna kanan Apo Jesu, ket aliwaynan Bibilin ye ampangalingay kantawo.

Hilay Aanak nin Diuh ha Pamteg

²⁶ Hikawon kaganaan ket aanak na kawoynan Apo Diuh makauli ha pamteg yo kanan Apo Cristo Jesu, ²⁷ ta hilay kaganaan a binawtihmowan uli ha pamakimamagha la kanan Cristo, ket ampagbi-ay hilaynan omen kanan Cristo. ²⁸ Kaya-bay Judio man o ahe, ipoh man o ahe, laki man o babayi, ket padipadihoyna boy mamagha kawoynan kaganaan uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Cristo Jesu. ²⁹ Haanin, ulita pagtao na kawoynan Apo Jesu, lalahi na kawoynan Abraham boy mānawid nin impangako nan Apo Diuh kana.

4

¹ Wanae ye labay kon habiyen. Hiyay mānawid, legan anak ya po, aliwa yan umiigit ha maghay ipoh, agya man hiyabay ana ye nagkonin nin kaganaan. ² Hakop naya po nin ampangalingay kana boy ampanalima nin kabandiyan na anggan maabot ye panaon a intaning nan bapa na.

³ Wanabay met ye kahahaad tawo hatew. Ba-mo kitawon aanak, ta hakop na kitawo po nin papadan nin tao. ⁴ Noba ha naabot anay intaning nan Apo Diuh a panaon, intubol na yay Anak na ihti ha babe-luta. In-anak yan maghay babayi boy napahakop ya ha Bibilin a impahulat kanan Moises. ⁵ Intubol naya ta-omen na kitawon tebhen a hakop po nin Bibilin. Ha wanabay, ibilang na kitawon Apo Diuh a aanak na. ⁶ Ket ulita aanak kawoynan Apo Diuh, intubol nay lhpido nin Anak na ha puho tawo. Ket makauli kana, mahabtan tawo yaynan “Bapa” ye Apo Diuh. ⁷ Kaya-bay haanin, aliwa kawoynan ipoh, no aliwan aanak na kawoynan Apo Diuh. Ket ulita aanak na kawoyna, mānawid kawoyna met nin impangako na.

Hiyay Pangimahakit nan Pablo kanlan taga Galacia

⁸ Ha ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh, ipoh kawon diohdiohan. ⁹ Noba haanin, ulita katatanda yo yaynay Apo Dioh o mamanged a habiyen a katatanda na kawoyna, taket ta ampag-udong kawoyna man ha papadan nin tao a ahe makahaglap boy homain hilbi? Taket ta labay yoyna man ye paipoh? ¹⁰ Ampibaan yo nayi a mapaaliket yo yay Apo Dioh makauli ha pangihayaghag yo nin mangaamot, bowan, panaon boy taon a omen ha andiyagen lan Jujudio? ¹¹ Angkahindak ako, ta maka mahayang bengat ye kaganaan a pagbannog ko kanyo.

¹² Kakatongno ko, an-ipakiingalo ko kanyo a tuwaden yoko dayi. Ta hatew ha anti ko kanyo, agya Judio ko, nagbi-ay akon ba-mon aliwan Judio uli kanyo. Manged ye pananggap yo kangko hatew. ¹³ Boy tanda yoynabay met a no ahe ako nakew kanyo ta-omen magpaimunaw uli ha hakit ko, ket ahe ko dayi naipatanda kanyo ye Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus. ¹⁴ Wanabay man, ahe yoko met inumih o ingkahwil agya po man nag-ilyadin panubok kanyo ye pagkahakit ko, no aliwan tinanggap yo kon omen ha maghay anghil nin Dioh o ba-mon hikoyna ye Apo Cristo Jesus. ¹⁵ Tubat ye kaaliktan yo kangko hatew. Noba hinyay nalyadi? Mapaptegan ko po a no malyadin bengat, agya po mata yo, ket luowen yon ibyay kangko hatew uli ha pangado yo kangko. ¹⁶ Noba haanin, an-ibilang yo koyna laweh a kaaway, uli ha pangihabi ko kanyo nin kaptegan?

¹⁷ Hilay ampanalingo kanyo, ket ba-mo hilan ampanimahakit kanyo, noba aliwan manged ye tiki la. Ta labay lan bengat a mitaang kawo kangko ta-omen hilabay ana ye humbongen yo. ¹⁸ Aliwan maloke ye mangimahakit, dapat tana manged ye tiki boy lanang, aliwan bengat no anti ko ha talig yo. ¹⁹ An-adoen kon aanak, legan ahe po makit a genap ha bi-ay yoy ugali nan Cristo, ket ampananam akon ilab a omen ha babayin anlamlaman. ²⁰ Labay koyna dayi ye makew ihen kanyo ta-omen katawo makatongtong a manged, ta angkahindak akoyan tubat uli kanyo.

Hiyay Nakailalayian nan Sara boy Agar

²¹ Haanin, hikawon malabay pahakop ha Bibilin, tepeten katawo man! Angkatalohan yo lagi ye Bibilin? ²² Naihulat a Habi nin Dioh a hiyay Abraham, main yan luwan anak a laki.* Hiyay magha, anak naya ha ipoh a hiyay Hagar.† Ket hiyay magha met, anak naya met kanan Sara‡ a babayin aliwan ipoh. ²³ Hiyay anak na ha ipoh, ket nianak ya makauli ha kalabayan nin tao. Noba hiyay anak na kanan ahawa na, nianak ya bilang katupadan nin pangako nan Apo Dioh kana. ²⁴⁻²⁵ Hilatin luwan babayi ye nakailalayian nin luwan kahundoan. Hiyay kahundoan a in-ibyay nan Apo Dioh kanan Moises hatew ha Mapantay nin Sinai ihtew ha Arabia, ket yabayti ye nailalayi kanan Hagar boy aanak na a pawa ipoh. Nakailalayian met ha Jerusalem haanin, ta hilay tatao a angkumonin ihtew, ket naipoh hilan Bibilin. ²⁶ Noba hiyay Jerusalem ha langit, ket malihway ya. Yabayti ye nailalayi kanan Sara, ta aliwa yan ipoh. Ket hiyay Sara met ateed ye pinagkaindo tawo, ta aliwa kitawon ipoh nin Bibilin. ²⁷ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,
 “Hikan babayi a baug,
 mag-aliket ka boy ipangha moy aliket mo,
 hika a ahe po nakadiha nin ilab nin panganak.
 Ta malalabong po lanoy aanak mo

* 4:22 Genesis 16:15; 21:2-3. † 4:22 Hagar ket indo nan Ismael kanan Abraham. ‡ 4:22 Sara ket indo nan Isaac kanan Abraham.

dinan kanan babayin main ahawa.”§

²⁸ Kakatongno ko, no way-omen a hiyay Isaac ket nianak ya makauli ha pangako nan Apo Dioh, wanabay kitawo met a nag-ilyadin aanak nin Dioh. ²⁹ Hiyay Isaac a nianak makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh, ket impaloke na yan Ismael a nianak makauli ha kalabayan nin tao. Wanabay kitawo met haanin, ta an-ipaloke la kitawon tataon ampaipoh ha Bibilin. ³⁰ Noba wanae ya ye naihulat a Habi nin Dioh, “Paalihen mo yay babayin ipoh boy hiyay anak na, ta hiyay anak na, ket ahe ya malyadin makipanawid kanan anak nan babayin aliwan ipoh.”* ³¹ Kaya-bay kakatongno ko, aliwa kitawon aanak nan babayin ipoh, no aliwan aanak na kitawon babayin aliwan ipoh.

5

Hiyay Kalihwayan lan Ampamteg kanan Apo Jesus

¹ Pinalihway na kitawoynan Apo Jesus ta-omen kitawo magbi-ay a malihway. Kaya-bay pakapah-ey kawo boy adi kawoyna paipoh uman ha Bibilin. ² Pakaleng-en yon manged yati! Hikon Pablo ye ampaghabi kanyo a no patuli kawo uli ha pangapeh yon maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh, homain yaynan hilbi kanyo ye dinyag nan Cristo. ³ Habiye koyna man a ayaman a ampagapeh a maibilang a matoyngong makauli ha pagpatuli, ket katapulan a humbongen nay kaganaan a Bibilin. ⁴ Hikawon ampagapeh a maibilang a matoyngong ha pamilew nan Apo Dioh makauli ha panumbong nin Bibilin, ket in-ihyay yoynay hadili yo kanan Cristo boy ampitaang kawoyna ha kagedan nan Apo Dioh. ⁵ Noba hikayi, angkahigudo mi a maibilang kayin matoyngong makauli ha Ihpiditon Dioh uli ha pamteg mi kanan Apo Jesus. ⁶ Ta kanlan nakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket aliwaynan maalaga no natuli o ahe ye maghay tao, no aliwan hiyay maalaga tana ket hiyay pamteg a makit makauli ha pangado.

⁷ Manged ye panumbong yo kanan Cristo hatew! Noba aya lagi ye namatgen kanyo ha pahulong yon panumbong ha kaptegan? ⁸ Angkahigudo ko a aliwan hiyay Apo Dioh ye namatgen kanyo, ulita hiyay nabay met ye nanagyt kanyo a mamteg kanan Apo Jesus. ⁹ Pakaihipen yon manged! Hiyay aliwan huhton adal ket ba-mo yan pamalbag. Agya makandin bengat, ket palbagen nay kaganaan a ginameh a tapok. ¹⁰ Noba uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo, ampanigudo ko a adi kawo patalingo ha lumbo a ihip. Ket ayaman yain a ampanyoot kanyo, duhaen na yan Apo Dioh.

¹¹ Kakatongno ko, anhabiyen lan kanayon a an-ipatanda ko po a katapulan ye patuli. No peteg yain, taket man awod ta an-ipaloke lako po ateed nin kapadiho kon Jujudio? Boy no an-ipatanda ko a katapulan ye patuli, ahe la koyna dayi ampag-inakitan ha pangipatanda ko nin tungkol ha pagkamatey nan Apo Jesus ha kodoh. ¹² Haanin, hilay ampanyoot kanyo, ahe hilan bengat dayi patuli, no aliwan ipaputoh layna ingat!

¹³ Kakatongno ko, hinagyt na kawon Apo Dioh a magbi-ay a malihway. Noba yatin kalihwayan, adi yo dayi anggawien ha panyag nin kalabayan nin laman yo, no aliwan gawien yoya ha paghilbi ha magha boy magha uli ha ado. ¹⁴ Ta hilay kaganaan a Bibilin, ket naimamaghayna ha bilin a wanae, “Adoen moy kapadiho mo a omen ha pangado mo nin hadili

mo.”* ¹⁵ Noba no pahulong kawon mapaypahakit boy mapay-away a bamon matubag a ahon ampaybakkak, maka madama yoy bi-ay nin balang magha. Kaya-bay mag-alla kawo.

Hiyay Pagbi-ay makauli ha Ihpiditon Dioh

¹⁶ Wanay ye mahabi ko. Palubohan yo ye Ihpiditon Dioh a manguna ha bi-ay yo. Ket maliklikan yoy panyag nin kalabayan nin laman yo. ¹⁷ Ta hiyay kalabayan nin laman, ket lumbo ya ha kalabayan nin Ihpiditon Dioh. Ket hiyay kalabayan nin Ihpiditon Dioh, lumbo ya met ha kalabayan nin laman. Yatin luwa, lanang hilan ampaykuntada. Kaya-bay ahe yo angkadyag ye labay yon diyagen. ¹⁸ Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampangibagnoh kanyo, ahe na kawoyan hakop nin Bibilin.

¹⁹ Mataloh a matandaan ye didiyag a kalabayan nin laman a omen kanlan hilati: pamabayi o pamakilaki, kadamogan, ampakailoy a pagbi-ay, ²⁰ panggalang ha diohdiohan, pangkulam, pangahulog, paytomhang, pangimon, pangapoot, pangakokoh, pamakiaway, pamakitupig, ²¹ pangaibeg, paglahing, palugad a paghayaghag boy kanayon po a didiyag a omen kanlan hilati. Habiyen koyna man ye babala ko kanyo hatew a hilay ampanyag nin wanabay, ket ahe hila maibilang kanlan anhakopen nan Apo Dioh.

²²⁻²³ Noba no hiyay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, hilati ye makit ha bi-ay tawo: pangado, kaaliktan, katanaan, pagpahinhiya, kaanohan, kangedan, mapatayaan, kaaypaan nakem, boy pamenben ha hadili. Homain bibilin a maikuntada kanlan hilati. ²⁴ Hilay tataon ampakimamaghayna kanan Apo Cristo Jesus, ket bilang laynan impako ha kodoh ye kaganaan a mangaloke a kalabayan nin laman la a māgkahalanan. ²⁵ Ket haanin, ulita hiyaynay Ihpiditon Dioh ye ampanguna ha bi-ay tawo, pahulong tawo ya awod a humbongen. ²⁶ Adi kitawoyna ampanglambang, ampaypahakit ha magha boy magha boy adi kitawoyna ampaykaibeg.

6

Hiyay Payhahaglap ha Kaidapan

¹ Kakatongno ko, no main man kanyo ye magkahalanan, hilay anibagnoh nin Ihpiditon Dioh, katapulan a haglapan la yan magpahulong ha panumbong kanan Apo Jesu Cristo. Noba diyagen lan main kaaypaan nakem boy mag-alla hila, ta maka matukho hila met. ² Mayhahaglap kawo ha pakabyatan nin balang magha, ket ha wanabay, mahumbong yo ye bilin nan Cristo. ³ No main man kanyon ampangihip a umiigit ya kanlan kanayon, noba ahe met manayti, ket anlokowen nan bengat ye hadili na. ⁴ Katapulan a pakaihipen nin balang magha ye didiyag na. No maawong, mag-aliket ya. Noba adi nayna dayin an-ihipen a magagaling ya kanlan kanayon. ⁵ Ta pakibatan lano nin balang magha ye didiyag na.

⁶ Hilay an-adalan nin Habi nin Dioh, katapulan a haglapan boy dakayan la hila met nin pagkangedan ye ampangiadal kanla.

⁷ Adi yo anlokowen ye hadili yo. Ta hiyay Apo Dioh, ahe ya matalingo. Ta no hinyag intanem nin maghay tao, hiya met ateed ye pupolen na. ⁸ Ta hiyay taon ampanumbong nin kalabayan nin laman na, ket ba-mo yan ampananem nin kalok-an, ket mamupol ya nin kapaduhan a homain anggaan. Noba hiyay taon ampanumbong nin kalabayan nin Ihpiditon Dioh, ket ba-mo yan ampananem nin kangedan, ket mamupol ya met nin

* 5:14 Levitico 19:18.

bi-ay a homain anggaan. ⁹ Kaya-bay adi kitawo anhumawa a manyag nin manged. Ta no pahulong kitawon manyag, maabot lano ye panaon a mamupol kitawon kangedan. ¹⁰ Kaya-bay tepe main kitawon panaon, papanyag tawoyna nin manged ha kaganaan a tao, lalalo ana kanlan kakatongno tawo kanan Apo Jesus.

Huyot a Babala boy Pangumohta

¹¹ BILEWEN YO. MANGAYADET YE HULAT. HIKOBAY YE NANULAT NIN YATI.

¹² HILAY AMPAMILIT KANYON PATULI, LABAY LAN BENGAT A MAPAA-LIKET LA HILAY KAPADIHO LAN JUJUDIO. ANDIYAGEN LA YATEW, TA ANGKALIMO HILAN MIPALOKE NO IPATANDA LA A HIYAY PAGKAMATEY NAN CRISTO HA KODOH YE MAKAPILIGTAH NIN TAO. ¹³ NOBA AGYA HILAY NATULI, KET AHE LA MET ANHUMBONGEN YE KAGANAAN A BIBILIN. LABAY LAN BENGAT A PATULI KAWO TA-OMEN LA MAILAMBONG KANLAN KAPADIHO LAN JUJUDIO A ANHUMBONGEN YO YATIN BILIN TUNGKOL HA PAGPATULI.

¹⁴ NOBA HIKO, HOMAIN AKON MAILAMBONG, NO ALIWAN HIYAY PAGKAMATEY NAN APO TAWON JESU CRISTO HA KODOH. TA ULI HA PAGKAMATEY NA HA KODOH, HOMAIN YAYNAN ALAGA KANGKO YE AMPABLIYEN LAN TATAON AHE AMPANUMBONG KANAN APO DIOH BOY HOMAIN AKOYNA MET ALAGA KANLA. ¹⁵ ALIWAYNAN MAALAGA NO NATULI O AHE. HIYAY MAALAGA, KET BINAYO NA KITAWOYNAN APO DIOH. ¹⁶ HIKAWON KAGANAAN A PAGTAO NIN DIOH BOY AMPAGBI-AYAN YE IN-ADAL KO, MIKAKAANTI DAYI KANYO YE KATANAAN BOY PANGINGALO NAN APO DIOH.

¹⁷ KAYA-BAY PAIBAT HAANIN, AN-IPAKIINGALO KO KANYO A ADI YOYNA DAYI PAHANAN YE PAG-IDAP KO. HUHTOYNA DAYI YATIN TITILI NIN LAMAN KO A MAKAPIPAPTEG A MAGHILBI NA KON APO JESUS.

¹⁸ KAKATONGNO KO, MIKAKAANTI YA DAYI KANYON KAGANAAN YE KANGEDAN NAN APO TAWON JESU CRISTO. AMIN.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan TAGA EFESO

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh. Nanulat ako kanyon pagtao nan Apo Dioh a mapatayaan a māmteḡ nan Apo Cristo Jesus ihen ha banwan Efeso.

² Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

³ Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, ket in-ibyay na kantawo ye kaganaan a pagkangedan a naihpidotowan a ibat ha langit.

⁴ Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket pinili na kitawoyna a pagtao na makauli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen kitawo mabi-ay a homain kahalanan boy homain pakaumihan ha pamilew na. Uli ha ado nan Apo Dioh kantawo, ⁵ tinuga na kitawoyna hatew po a anak na makauli kanan Apo Jesu Cristo. Ta yati ye kaaliktan boy kalabayan na ⁶ ta-omen tawo yan galangen uli ha tubat a kangedan a in-ibyay na kantawo makauli kanan Anak na a ampakaadoen na.

⁷⁻⁸ Timbeh na kitawon Cristo makauli ha daya na. Hiyay labay habiyen, napatawad anay kakahalanan tawo. Dinyag na yatew makauli ha pamyay na kantawo nin mahbol a kangedan na dayon kaganaan a kadunongan boy pagkataloh. ⁹ Ket ha kalabayan nan Apo Dioh, impatanda na kantawo ye monikala na a ahe na impatanda hatew. Intupad na yatin monikala na makauli kanan Cristo ¹⁰ pangaabot nin panaon a intaning na. Yati ye monikala na, paymamaghaen na hilay kaganaan a anti ha langit boy ha babe-luta, ket ipahakop na hila kanan Cristo.

¹¹ Makauli ha pamakimamagha tawo kana, pinili na kitawoynan Apo Dioh a pagtao na. Tinuga na kitawoyna, ta yabayti ye monikala na hatew po, ta andiyagen nay kaganaan ha kalabayan na. ¹² Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen hikitawon ampamteḡ ana kanan Cristo, ket mag-ilyadin pakaigalangan na uli ha kadangan na. ¹³ Ha nange yoy kaptegan a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo a mangiligtah kanyo, ket pinamteḡan yo boy naimamagha kawoyna kana. Ket in-ibyay nan Apo Dioh kanyo ye Ihpidito na a impangako na hatew po bilang pagkakitan a pagtao na kawoyna. ¹⁴ Ket ulita in-ibyay nan Apo Dioh ye Ihpidito na kantawo, angkahigudo tawoyna a matanggap tawo ye impangako nan Apo Dioh kantawo angga ha maignap ye kaligtahan tawo a pagtao na. Kaya-bay galangen yay Apo Dioh uli ha kadangan na!

Hiyay Pakigwang nan Pablo

¹⁵ Kaya-bay paibat ha nabalitaan koy tungkol ha pamteḡ yo kanan Apo Jesu Cristo boy hiyay tungkol ha pangado yo kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh, ¹⁶ ket lanang katawoynan ampahalamatan kanan Apo Dioh, tepe an-ipakigwang katawo kana. ¹⁷ An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a makapalyadiyan a Bapa boy Dioh nan Apo tawon Jesu Cristo a biyan na kawon kadunongan boy pagkataloh a ibat ha Ihpidito na ta-omen lalo yoya po makatatanda. ¹⁸ Ampakikwaen ko po a pahnagan na dayin Apo Dioh ye ihip yo ta-omen yoya matandaan ye anhidudowen a nanagyatan na kantawo a hiyay mahbol boy manged a tawiden lan pagtao na. ¹⁹⁻²⁰ Ampakikwaen ko po a matandaan yo dayi ye ahe makwan ihipen

a kapalyadiyan na a anggawien na ha panaglap na kantawo a ampamteg kana. Ket yatin kapalyadiyan, hiya met ateed ye ginawi na a nami-ay uman kanan Cristo boy nangipaikno kana ha dapit wanan na ha langit. ²¹ Ket hiyay Apo Jesu Cristo, maiglit ya kanlan kaganaan a ihpiditon ampanakop, main kapalyadiyan boy manguana. Aliwan bengat haanin a panaon, no aliwan makanoman. ²² Impahakop naynan Apo Dioh ye kaganaan kanan Cristo, boy dinyag na yan pinagkaō nin kaganaan ha ikanged nin papangkat lan mamteg na ²³ a pinagkalaman na. Hilay papangkat lan mamteg ket an-ignap nan Cristo a ampangignap nin kaganaan.

2

Bini-ay na kitawon Uman Apo Dioh

¹ Hatew, bilang kawon natey uli ha panlabag boy kakahalanan yo. ² Hiyay pagbi-ay yo hatew, ket omen met kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh boy napahakop kawo ha poon lan mangaloke a ihpidito ha lowang. Hiyabay ye Satanas a ampanakop kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. ³ Wanabay kitawon kaganaan hatew. Ampagbi-ay kitawo ha kalabayan nin laman tawo boy anhumbongen tawoy mangaloke a ihip boy tanam nin laman tawo. Ket uli kananyati, padipadiho na kitawon paduhaan Apo Dioh.

⁴ Noba uli ha tubat a ado boy mahbol a pangingalo nan Apo Dioh kantawo, ⁵ bini-ay na kitawo a kalamo nan Cristo, agya naibilang kitawon natey uli ha panlabag boy kakahalanan tawo. Kaya-bay naligtah kitawo uli ha kangedan nan Apo Dioh. ⁶ Ket uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo, bini-ay na kitawon Apo Dioh boy pinaikno na kitawo ha talig nan Cristo ha langit ⁷ ta-omen lano ha maabot ye panaon, maipakit nay homain kapadihon kahbolan nin kangedan na uli ha pangingalo na kantawo makauli kanan Apo Cristo Jesus. ⁸ Ta makauli ha kangedan nan Apo Dioh, ket naligtah kitawo makauli ha pamteg tawo kanan Apo Jesus, aliwan makauli ha hadili tawon didiyag, no aliwan digalo na yan Apo Dioh. ⁹ Aliwa ya uli ha manganged a didiyag tawo. Kaya-bay ahe ya malyadin ilambang nin ayaman. ¹⁰ Hiyay Apo Dioh, binayo na kitawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Cristo ta-omen manyag nin manged a nangitaladanan na kantawo hatew po.

Hiyay Paymamagha lan Jujudio boy Aliwan Judio makauli kanan Cristo

¹¹ Kaya-bay hikawon aliwan Judio, ihipen yoy kahahaad yo hatew. Nianak kawon aliwan Judio boy an-umihen lan Jujudio ta aliwa kawon omen kanla a natuli. Noba hiyay pagkatuli la, ket ha laman bengat boy diyag nin tao. ¹² Ihipen yo a hatew, ket ahe yoya po katatanda ye Cristo boy ahe kawo po kabilang kanlan tatao nan Apo Dioh a hilay Israelita boy ahe kawo po hakop nin kahundoan nin pangako nan Apo Dioh kanlan Israelita. Hatew, ampagbi-ay kawon homain kahigudowan boy ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh. ¹³ Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Cristo Jesus, naihaley kawo kanan Apo Dioh makauli ha daya nan Cristo.

¹⁴ Ta hiyay nabay met a Cristo ye namaykahundo kantawo. Pinaymamagha nay Jujudio boy aliwan Judio. Ket makauli ha laman na a naipako ha kodoh, inalih nay paykahulog ha magha boy magha a ba-mon alad a ampangihyay kantawon Jujudio kanlan aliwan Judio. ¹⁵ Ha pagkamatey nan Apo Jesus, inalihan nan hilbi ye Bibilin a impahulat kanan Moises a anhumbongen lan Jujudio. Dinyag na yatew ta-omen hilayna mag-ilyadin

ba-mon mamaghan bayon laman ye Jujudio boy aliwan Judio. Ket ha wanabay, mapaykahundo hilayna. ¹⁶ Boy yatin mamaghan bayon laman a hilay Jujudio boy aliwan Judio, naikahundo kanan Apo Dioh makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus ha kodoh. Ulin yati, homain hilaynan paykahulog ha magha boy magha.

¹⁷ Hiyay Apo Jesu Cristo, nakew ya ihti ha babe-luta. Ket impatanda nay Manged a Balita nin paykahundo kanyon aliwan Judio a mataang kanan Apo Dioh hatew. Impatanda na met kammin Jujudio a mahaley kana. ¹⁸ Ta uli kanan Cristo, padipadiho kitawoynan makahaley kanan Apo Dioh makauli ha mamaghan Ihpidito na.

¹⁹ Kaya-bay haanin, hikawon aliwan Judio, aliwa kawoynan dadayohan o taga lumbo a lugal, no aliwan kalugalan la kawoynan pagtao nan Apo Dioh boy kabilang kawoyna met ha pamilya na. ²⁰ Hikitawon māmteḡ, ket nailalayi kitawo ha maghay baey a hilay aapohtol boy popodopita ye pinagkatodek na. Ket hiyay pinagkapundahyon na met, hiyay Apo Cristo Jesus. ²¹ Ket makauli kana, napay-aepaep kitawo a ba-mon kakahangkapan nin baey, ket mag-ilyadi ya lanon Timplo nan Apo Jesus. ²² Ket hikawon aliwan Judio, makauli ha paymamagha yo kanan Cristo, maimamagha kawo met kanlan Jujudio a ba-mon kakahangkapan nin yatin Timplo a angkunaan nan Apo Dioh makauli ha Ihpidito na.

3

Hiyay Monikala nan Apo Dioh kanlan aliwan Judio

¹ Ulin yatin dinyag nan Apo Dioh, hikon Pablo a napidiho uli ha paghilbi kanan Apo Cristo Jesus ha ikanged yon aliwan Judio, ket lanang katawon an-ipakigwang. ² Tanda kon nabalitaan yoyna met a impataya na kangkon Apo Dioh ye pangipatanda nin Manged a Balita kanyo. ³ Ta hiyay monikala na a ahe na impatanda kanlan tatao hatew, ket impatanda na kangko a omen ha hinabi koyna kananyatin hulat ko. ⁴ Ha pamaha yo nin yatin hulat ko, matandaan yoy pagkataloh ko ha monikala nan Apo Dioh tungkol kanan Cristo. ⁵ Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe na bega impatanda kanlan tatao hatew. Noba haanin, makauli ha Ihpidito na, impatanda nayna kanlan aapohtol na boy popodopita na.

⁶ Wanae ye monikala nan Apo Dioh. Makauli ha Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus, hilay aliwan Judio ket ipadiho na hilayna kanlan Jujudio a manawid nin kangedan na. Ipadiho na hilaynan pinagkalaman nan Cristo. Boy ipadiho na hilaynan mananggap nin impangako na uli ha pamakimamagha la kanan Cristo Jesus.

⁷ Uli ha ingalo nan Apo Dioh boy makauli ha kapalyadiyan na, dinyag na kon māghilbi na a mangipatanda nin Manged a Balita. ⁸ Agya po man pinakamaaypa ako kanlan pagtao nan Apo Dioh, ket pinili nako po ateed a mangipatanda kanyon aliwan Judio nin yatin ahe makwan ihipen a kangedan nan Cristo ⁹ boy mangipalinaw ha kaganaan a tatao no way-omen na yan itupad ye monikala na. Hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan, ahe na impatanda hatew ye monikala na. ¹⁰ Noba haanin, an-ipalinaw koyna yati ta-omen makauli ha pangkat lan māmteḡ na, ket maipatanda yayna kanlan māmooḡ boy mānungkolan ha langit ye kadunungan nan Apo Dioh a ampipatnag ha nakahinadi a papadan. ¹¹ Yabayti ye monikala nan Apo Dioh hatew bayo na po palhowaen ye babe-luta a intupad na makauli kanan Cristo Jesus a Apo tawo. ¹² Ket uli kanan Cristo boy makauli ha pamteḡ tawo kana, ahe kitawoyna angkalimo

a humaley kanan Apo Diuh boy ahe angkahindak a umadap kana. ¹³ Kaya-bay an-awoken ko kanyo a ahe yo dayi palubohan a kumapey ye nakem yo uli ha kaidapan a andihaen ko ha ikanged yo, ta ikadangal yo man yati.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Efeso

¹⁴ Kaya-bay tepe kon maihipan yatin monikala nan Bapa a Diuh kantawo, ampanalimukod akon ampakigwang kana. ¹⁵ Hiyabay ye Bapa lan kaganaan a anti ha langit boy hilay anti ha babe-luta a imbilang na a pamilya na. ¹⁶ An-ipakigwang ko a pakhawen nin Ihipidito na ye nakem yo makauli ha mahbol a kangedan na boy kapalyadiyan na. ¹⁷ Boy mikakaanti ya dayi ye Cristo ha puho yo makauli ha pamteg yo kana. Boy an-ipakigwang ko met a mag-ilyadi kawon mapah-ey boy maghen ha pangado nan Apo ¹⁸ ta-omen hikawo boy hilay kanayon a pagtao nin Diuh, ket matalohan yon luboh no way-omen kaway, kakadang, katagay boy kaalale ye pangado nan Cristo kantawo. ¹⁹ Boy madihaan yo dayi ye ahe makwan ihipen a pangado nan Cristo ta-omen makit kanyo ye pangugali nan Apo Diuh.

²⁰ Kaya-bay galangen tawo yay Apo Diuh, ta hiyan bengat ye makadyag nin umiigit po ha hinyaman a malyadi tawon pakikwaen o ihipen makauli ha kapalyadiyan na a ampagtige kantawo. ²¹ Galangen tawo yay Apo Diuh makanoman uli ha kangedan na a makit ha pangkat lan mamteg na boy kanan Cristo Jesus. Amin.

4

Hiyay Mamagha a Pinagkalaman nan Cristo

¹ Bilang maghan pidiho uli ha paghilbi ko kanan Apo Jesus, an-ipahehpet ko kanyo a magbi-ay kawon katanggap-tanggap kanan Apo Diuh bilang tataon hinagyat na a pagtao na. ² Magbi-ay kawon mapagmakaaypa boy maanoh. Boy maypapahinhiya kawo ha kakapeyan nin magha boy magha bilang pangipakit yo nin pangado yo. ³ Pakaapehen yon mikakaanti kanyo ye paymamagha yo a ibat ha Ihipiditon Diuh makauli ha manged a pamakilamo a ampingimamagha kanyo. ⁴ Hikitawon mamteg, ket mamaghan pinagkalaman na boy mamaghan Ihipiditon Diuh ye mikakaanti kantawo. Ket mamaghan kahigudowan ye nanagyatan nan Apo Diuh kantawo. ⁵ Mamagha ya ye Apo tawo a hiyay Apo Jesus, mamaghan pamteg boy mamaghan bawtihmo. ⁶ Mamagha ye Diuh a Bapa nin kaganaan. Hiyabay ye igit ha kaganaan, ampanyag ya ha kaganaan boy mikakaanti ya ha kaganaan.

⁷ Noba agya mamagha kitawon laman, binyanan na met Cristo ye balang magha kantawo nin nakahinadi a binaba ha kalabayan na. ⁸ Kaya-bay wanae yay naihulat a Habi nin Diuh, "Ha nipatagay ya ha langit, kaget na hilay malabong a tataon hinambot na,

ket main yan in-ibyay kanlan tatao na."*

⁹ Hinyay labay habiyen no "nipatagay ya ha langit"? Hiyay labay habiyen, nuna yan inumaypa ihti ha babe-luta† bayo ya nipatagay ha langit. ¹⁰ Ket hiyay Apo Jesus a inumaypa ihti ha babe-luta, hiya met ateed ye nipatagay ha katatagayan a langit ta-omen ya anti ha kaganaan.

¹¹ Hilay kanayon, binyanan na hilan binaba bilang aapohtol. Ket hilay kanayon met popodopita, mangipatanda nin Manged a Balita kanlan ahe

* 4:8 Kakanta 68:18. † 4:9 o lale-luta.

po ampamteg, papahtol boy māngiadal nin Habi nin Dioh. ¹² Dinyag nan Apo Jesus yati fa-omen na hila italadan ye pagtao na ha paghilbi kana ta-omen hila pumah-ey ye māmteg a pinagkalaman na. ¹³ Ket ha wanabay, mapaymamagha kitawoyna ha pamteg boy pagkatanda kanan Anak nin Dioh. Boy mag-ilyadi kitawon mapah-ey ha pamteg anggag mag-ilyadin genap ye pangugali tawo a omen kanan Apo Jesu Cristo.

¹⁴ Ket no genap kitawoyna, ahe kitawoyna omen ha anak a pabayo-bayo ye ihip na boy mataloh makumbinyo ha lumbo a adal lan tataon labay mangiugot kantawo ha kalok-an. ¹⁵ No aliwan maghabi kitawo ha kaptegan a main ado ta-omen kitawo mag-ilyadin omen kanan Cristo a pinagkaō tawo. ¹⁶ Ket makauli kana, hilay kaganaan a pahen nin pinagkalaman na a hilay māmteg na, ket maymamagha boy mayhuhuglong a omen ha payhuhuglong nin papahen nin laman tawo makauli ha pipilpoan. Ket makauli ha maado a panumbong nin balang magha ha man-ipadyag nan Cristo, lumake boy kumhaw ye pinagkalaman nan Cristo.

Hiyay Bayon Bi-ay kanan Cristo

¹⁷ Uli ha katungkolan a in-ibyay nan Apo kangko, an-ipahehpet ko kanyo a adi kawoynan magbi-ay a omen ha pagbi-ay lan ahe ampamteg kanan Apo Dioh, ta homain hilbi ye an-ihipen la ¹⁸ boy homain hilan pagkataloh. Ket uli ha kamutawan la boy kabyangan nin ō, homain hilan bayon bi-ay a an-ibyay nan Apo Dioh kanlan pagtao na. ¹⁹ Homain hilaynan ding-ey. Kaya-bay nipaem hilayna ha kadamogan boy lanang hilan angkahabek a manyag po nin kadinatan.

²⁰ Noba hikawo, aliwan wanabay ye naadal yo tungkol kanan Cristo. ²¹ Nange yoynay tungkol kanan Apo Jesus boy naadalan kawoynan kaptegan a anti kana. ²² Kaya-bay lakwanan yoynay alan a pangugali yo. Ta yabay-in ye ampakadama kanyo uli ha mapanalingon kalabayan nin laman yo. ²³ Palubohan yon bayowen nin Ihpiditon Dioh ye ihip yo boy pangugali yo. ²⁴ Ipakit yo a binayo na kawoynan Apo Dioh boy main pangugali a omen kana a peteg a matoyngong boy homain kahalanan.

²⁵ Kaya-bay adi kawoyna ampanago. Pawa anan bengat kaptegan ye habiyen yo ha balang magha, ulita mamagha kitawoyna a pinagkalaman na.† ²⁶ No mapoot kawo, liklikan yoy magkahalanan. Adi yoyna dayin paolayan a madegleman ye poot yo.‡ ²⁷ Boy adi yoya ampaolayan a magkamain yan dān ye Satanās a manukho kanyo.

²⁸ Hiyay mānakaw, katapulan a tumgen yayna ha panakaw. Magpanapulan yayna tana nin madangal a kapanapulan ta-omen ya makahaglap kanlan mangaidap. ²⁹ Adi kawoyna maghabin makapahakit, no aliwan hiyay makahaglap, huhto boy manged kanlan ampakange.

³⁰ Adi yoya ampaleen ye Ihpiditon Dioh, ta hiyabay ye pagkakitan a pagkonin na kawon Apo Dioh boy kahigudowan ha kaligtahan yo ha maabot ye naitaning a panaon.

³¹ Alihen yoynay hahakit nakem, poot, pay-away, pagbugkaw, paghabin makadama kanlan kanayon boy kaganaan a kalahin pangahulog. ³² No aliwan mag-ilyadi kawon maanoh, mapanlunoh boy mapaypatawad ha balang magha a omen ha pamatawad nan Apo Dioh kanyo uli ha dinyag nan Apo Jesu Cristo.

† 4:25 Zacarias 8:16. § 4:26 Kakanta 4:4.

5

Magbi-ay bilang taon Nahnagan

¹ Haanin, ulita anak na kawoynan Apo Dioh a an-adoen na, ket tuwaden yoya. ² Boy magbi-ay kawon main ado kanlan kanayon a omen ha pangado nan Cristo kantawo makauli ha pangihagpa na nin hadili na bilang digalo a mabango kanan Apo Dioh.

³ Ulita pagtao na kawoynan Apo Dioh, ket homain ana dayin pakaid-lawan kanyo a omen ha pamakilaki o pamabayi, kadamogan o kaakokohan. ⁴ Boy adi yaina met mange kanyo ye madawa o homain hilbin hahabi o madawan alolog. No aliwan mag-ilyadi kawon mapahalamat kanan Apo Dioh. ⁵ Ta tanda yoyna met a ahe yan maibilang kanlan anhakopen nan Cristo boy Apo Dioh ye taon ampakilaki o ampamabayi, madamog ye pagbi-ay na o maakokoh. Ta hiyay pangakokoh, ket naibilang yan pangalang ha diohdihan.

⁶ Boy adi kawo patalingo ha ayaman a ampaghabin malyadi yo hilan diyagen hilain. Ta hilatin mangaloke a didiyag ye hangkan a paduhaan na hilan Apo Dioh ye tataon ahe ampanumbong kana. ⁷ Kaya-bay adi kawo ampakitupig kanlan hilain a tatao. ⁸ Hatew, anti kawo ha kalitehan, noba haanin, anti kawoyna ha kahnagan, ta pagtao na kawoynan Apo Cristo Jesus. Kaya-bay magbi-ay kawoyna a omen kanlan tataon anti ha kahnagan. ⁹ Ta hiyay taon antina ha kahnagan, ket pawa kangedan, katoynongan boy kaptegan ye makit kana. ¹⁰ Pakitandaan yo no hinyay makapaaliket kanan Apo. ¹¹ Adi kawo ampakidaman ha homain hilbin andiyagen lan tataon anti ha kalitehan, no aliwan ibagwa yoy mangaloke a didiyag la. ¹² Ta agya habiyen bengat ye hikliton andiyagen la ket makakading-ey. ¹³ Noba no ibagwa yoy didiyag la, ket mahnagan hila boy matandaan la a maloke ye andiyagen la. ¹⁴ Ta angkapahnagan ye kaganaan a maabot nin henag nin kaptegan. Kaya-bay angkahabi, "Hikan angkatuloy, mimukat kayna.

Hikan natey, mimata ka,
ket pahnagan na kan Cristo."

¹⁵ Kaya-bay pakahidi kawo ha pagbi-ay yo. Magbi-ay kawo dayi a omen kanlan tataon mangadunong, aliwan omen kanlan mumutaw. ¹⁶ Gawien yoy panaon yo ha panyag nin manged, ta haanin a panaon, malabong hilaynay tataon ampanyag nin maloke. ¹⁷ Kaya-bay adi kawo pakamutaw, no aliwan pakaihipen yon manged no hinyay kalabayan nan Apo Dioh.

¹⁸ Adi kawo ampaglahing, ta ampakadama yain nin bi-ay yo, no aliwan palubohan yon maheb kawon Ihpiditon Dioh. ¹⁹ Ha paytipon yo, magkanta kawo ha magha boy magha nin nakahinadi a kakantan pangalang kanan Apo Dioh. Kantaan yo yay Apo nin luboh ha puho yo. ²⁰ Boy uli ha dinyag nan Apo tawon Jesu Cristo, lanang kawon pahalamat kanan Bapa a Dioh uli ha kaganaan a babagay.

Hiyay Babala kanlan Miahawa

²¹ Magpahakop kawo ha magha boy magha bilang pamiha yo kanan Cristo.

²² Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo a omen ha pagpahakop yo kanan Apo Jesu Cristo. ²³ Ta hiyay laki ye pagkaō nan ahawa na a omen met ateed kanan Cristo a pinagkaō nin pangkat lan mamteg a pinagkalaman na. Boy hiyay Apo Jesus met ateed ye Māngiligtah la.

²⁴ Ket no way-omen ye pagpahakop nin pangkat lan māmteḡ kanan Cristo, wanabay met dayi ye pagpahakop nan babayi kanan ahawa na.

²⁵ Hikawon lalaki, adoen yo met ye ahawa yo a omen ha pangado nan Cristo ha pangkat nin māmteḡ na. Ta inhagpa nay bi-ay na uli kanla ²⁶ ta-omen hila mag-ilyadin malinih makauli ha Habi nin Dioh a ba-mon nauyahan nin lanom. ²⁷ Dinyag na yatew ta-omen na hila maiadap ye pangkat lan māmteḡ ha hadili na a matampa, homain batek o kolidet, homain kahalanan boy homain pakaumihan. ²⁸ Kaya-bay katapulan a adoen nan laki ye ahawa na a omen ha pangado na ha hadili nan laman. Hiyay lakin ampangado nin ahawa na, ket ampangado ya met nin hadili na. ²⁹ Ta homain taon ampangahulog nin hadili nan laman, no aliwan ampakanen boy anhayhayen naya a omen ha panayhay nan Cristo ha pangkat lan māmteḡ na, ³⁰ ta pahen na kitawon laman na.

³¹ Hiyay naihulat a Habi nin Dioh, “Kaya-bay lakwanan nan laki ye bapa boy indo na ta-omen hilayna mapaylamo a miahawa. Ket hilay luwa, mag-ilyadi hilaynan mamaghan laman.”* ³² Kananyatin pahen nin Habi nin Dioh, main kitawon maadal a maalaga boy maldeg a kaptegan. Hiyay andektan nin yati ket hiyay tungkol kanan Cristo boy hiyay pangkat lan māmteḡ na. ³³ Kaya-bay hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo a omen ha hadili yo. Ket hikawon babayi, bihaen yo met ye ahawa yo.

6

Hiyay Adal kanlan Tutoa boy Aanak

¹ Hikawon aanak, hambongen yoy tutoa yo uli kanan Apo, ta yabayti ye huhton diyagen. ² Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Bihaen moy bapa boy indo mo.” Ket yati ye unan bilin a main kalakhip a pangako a wanae, ³ “No diyagen mo yain, ket minged ka boy kumadang ye bi-ay mo.”*

⁴ Hikawon babapa, adi kawo manyag nin ikahulog lan aanak yo. No aliwan, ha pangalingay yo kanla, iilmaw boy iadal yo kanla ye kalabayan nan Apo.

Hiyay Adal tungkol kanlan Iipoh boy Aamo

⁵ Hikawo met a iipoh, hambongen yon main pamiha, limo boy luboh ha puho yo ye amo yo ihti ha babe-luta. Diyagen yo yati a ba-mon hiyay Cristo ye ampaghilbiyan yo. ⁶ Diyagen yon manged ye abala yo, angkakit la kawo man o ahe. Aliwan bengat ta labay yo hilan maaliket kanyo, no aliwan ulita māghilbi na kawon Cristo boy andiyagen yon luboh ha puho yo ye kalabayan nan Apo Dioh. ⁷ Maghilbi kawo kanla a main aliket a ba-mon hiyay Apo ye ampaghilbiyan yo, aliwan tao. ⁸ Ta tanda yobayna a biyan na yan Apo nin plimyo ye balang magha ha kaeteban nin manganged a didiyag na, iipoh man o ahe.

⁹ Ket hikawo met a aamo, diyagen yoy manged kanlan iipoh yo. Adi yo hila anlilimowen, ta tanda yoynabay met a hikawo boy hilay iipoh yo, ket mamaghan bengat ye Amo yo ha langit boy homain yan antupigan.

Hilay Almah a In-ibyay nan Apo Dioh

¹⁰ Haanin, yati ye huyot a bilin ko kanyo. Pakapah-ey kawo ha pamakimamagha yo kanan Apo makauli ha tubat a kapalyadiyan na.

* **5:31** Genesis 2:24. * **6:3** Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16.

¹¹ Gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh kanyo ta-omen yo malabanan ye kaganaan a papadan nin panalingo nan Satanas.

¹² Ta aliwan tao ye kalaban tawo, no aliwan hilay anti ha kalitehan a mānakop, mānungkolan boy mānguna lan mangaloke a ihpidito boy hilay main kapalyadiyan a anti ha lowang. ¹³ Kaya-bay gawien yoy kaganaan a aalmah a in-ibyay nan Apo Dioh ta-omen lano lumateng ye kalok-an, ket mikakaanti kawon mapah-ey. Ket pangayadi yon nakilaban, mapah-ey kawo po ateed a ampideng. ¹⁴ Kaya-bay pakapah-ey kawon lumaban. Iakeh yoy kaptegan boy ihoot yoy katoynongan ha pagaw yo bilang kabal.

¹⁵ Boy ihapatoh yoy pagkahadya yon mangipatanda nin Manged a Balita nin tungkol ha katanaan a an-ibyay nan Apo Dioh. ¹⁶ Aliwan bengat yain. Gawien yon pinagkakalahag ye pamteg yo ta-omen na kawo ahe madlahan nin panukho nan Satanas a ba-mon yawo a andumlag. ¹⁷ Ihoot yon bilang takoko ye kaligtahan yo boy gawien yoy Habi nin Dioh bilang kampilan a in-ibyay nan Ihpidito na. ¹⁸ Makauli ha Ihpiditon Dioh, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh. Ket ha pamakigwang yo, gawien yoy kaganaan a kalahin pamakiingalo boy pamakikwa kana. Lanang kawo dayin nakahadya boy pahulong yo hilan ipakigwang ye kaganaan a pagtao nin Dioh.

¹⁹ Boy ipakigwang yoko met a biyan nako dayin Apo Dioh nin huhton habet ta-omen homain akon limo a mangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a ahe na impatanda Apo Dioh hatew. ²⁰ Ta intubol na kon Apo Dioh a mangipatanda nin Manged a Balita, ket hiyay pangipatanda ko ye hangkan nin pagkapidiho ko. Kaya-bay ipakigwang yoko ta-omen homain akon limo a maipatanda a omen ha hukat kon diyagen.

Hiyay Kalampuhan a Pangidlaw

²¹ Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno boy mapatayaan a māghilbi nan Apo Jesus, hiyabay ye mangibalita kanyo nin kaganaan a tungkol kangko ta-omen yo matandaan ye kahahaad ko boy hiyay kaganaan a andiyagen ko. ²² Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kahahaad mi boy ta-omen na met pakhawen ye nakem yo.

²³ Kakatongno ko, biyan na kawo dayin Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo nin katanaan, pangado boy pamteg. ²⁴ Mikakaanti ya dayi ye kangedan nan Apo Dioh kanlan kaganaan a mikakaantin ampangado kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan TAGA FILIPOS

Hiyay Pangumohta nan Pablo

¹ Hiko yay Pablo, lamo ko yay Timoteo a kapadiho kon māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Nanulat kayi kanyon pagtao nan Apo Cristo Jesus ha banwan Filipos, kanyon māngalingay boy kanyon māghilbi lan māmteg.

² Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pakigwang nan Pablo ha Ikanged lan taga Filipos

³ Tepe angkaihipan katawo, ket an-ipahalamatan katawo kanan Apo Dioh. ⁴ Boy tepe an-ipakigwang katawon kaganaan, lanang akon angkaaliket. ⁵ Ta paibat po ha namteg kawo anggayna haanin, ket kahaglap katawoyna ha pangipatanda nin Manged a Balita. ⁶ Ket hiyay manged a diyag a indugi nan Apo Dioh ha bi-ay yo, angkahigudo ko a ipahulung na angga ha mignap ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo ihti ha babeluta. ⁷ Kakatongno, huhton bengat a yati ye angkatanam ko kanyon kaganaan, ta an-adoen katawo. Ta hatew ha an-ikatulidan boy an-ipapteg koy Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus, lanang yo kon anhaglanan. Ket anggayna haanin a anti ko ihti ha pidihowan, pahulong yo kon anhaglanan uli ha kangedan nan Apo Dioh kantawo. ⁸ Tanda nan Apo Dioh a angkahabekan katawoynan makit, ta an-adoen katawo nin omen ha pangado nan Apo Jesu Cristo kanyo.

⁹ An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a umalale dayi ye pay-ado yo ha balang magha, dayon pagkataloh yo boy makinang a pagkatanda no hinyay manged o maloke ¹⁰ ta-omen yo mapili ye pinakamanged a diyagen yo. Ha wanabay, ha pag-udong nan Apo Jesus, ket malatngan na kawon malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na. ¹¹ Boy an-ipakigwang ko met kanan Apo Dioh a haglanan na kawon Apo Jesu Cristo a magbi-ay a matoyngong ta-omen ya midangal boy migalang ye Apo Dioh.

Hiyay Aliket nan Pablo a Naipatanda ye tungkol kanan Apo Jesu Cristo

¹² Haanin kakatongno, labay kon matandaan yo a hiyay pagkapidiho ko, ket nakahaglap ya ha pagkaitayak nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. ¹³ Ta hilay kaganaan a huhundaloh a ampagbantay ha baey nan Emperador Cesar boy hilay kaganaan a tatao ihti, ket natandaan la a naipidiho ko uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo. ¹⁴ Ket uli met ha pagkapidiho ko, kalabongan kanlan kakatongno kanan Apo Jesus, ket lalo anan pinumah-ey ye pamteg la boy kinumhaw ye nakem la a mangipatanda a homain limo nin Habi nin Dioh.

¹⁵ Peteg a main nangaanon ampangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo ulin bengat ha ibeg la boy labay lan bengat ipakit a magagaling hila kangko. Noba hilay kanayon, luboh met ye nakem lan ampangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. ¹⁶ Ampangipatanda hila uli ha pangado la kangko. Ta tanda la a kalabayan nan Apo Dioh a mapidiho ko ta-omen ko ikatulidan ye Manged a Balita kanlan tatao ihti ha pidihowan. ¹⁷ Noba hilay kanayon, ampangipatanda hila Manged a Balita, ta labay lan bengat ye midangal. Aliwan manged ye tikih la, ta nabaan la a mapahanan lay pag-idap ko ihti ha pidihowan. ¹⁸ Agya

wanabay man, homain bali kangko. Manged man o maloke ye tiki la, hiyay maalaga kangko, ket naipatanda ye Manged a Balita tungkol kanan Cristo. Kaya-bay angkaaliket ako. ¹⁹ Ta angkahigudo ko a makauli ha pamakigwang yo boy ha haglap nan Ihpidito nan Apo Jesu Cristo, ket mapalihway ako.

²⁰ Hiyay labay kon tubat a malyadi boy anhigudowen ko a malyadi ha bi-ay ko, ket homain ikading-ey, no aliwan makhaw ye nakem kon mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo a omen hatew. Ha wanabay, mapadangan ko yay Apo Jesus ha bi-ay ko, agya ikamatey ko man o mabi-ay. ²¹ Ta no hikon bengat, angkabi-ay ako ha ikadangan nan Cristo. Ket matey ako man, mamanged kangko, ta mapagkatalig ko yayna. ²² Ket no ikakadang na po Apo Dioh ye bi-ay ko, manged met, ta malabong po ye madyag ko ha paghilbi ko kana. Kaya-bay haanin, no papilien ako, ket ahe ko tanda no hinyay pilien ko. ²³ Ket angkaidapan akon mamili ha luwa. Labay koyna dayin matey ta-omen ko yayna mapagkatalig ye Cristo, ta yati ye mamanged. ²⁴ Noba mamanged kanyo no angkabi-ay ako po. ²⁵ Kaya-bay angkahigudo ko a ahe ako po matey boy mapagkalamo yoko po ta-omen katawo mahaglanan a pumah-ey ha pamteg yo kanan Apo Jesus boy mapaaliket katawo ha pamteg yo. ²⁶ Ket no anti koyna lano ha talig yo, galangan yo yay Apo Cristo Jesus ulita in-udong nako kanyo.

²⁷ Kaya-bay haanin, agya hinyay malyadi kantawo, pakaapehen yoy magbi-ay nin omen ha natandaan yo ha Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Ta no wanabay ye andiyagen yo, anti ko man kanyo o ahe, mabalitaan ko a ampaymamagha kawon ampangikatulidan nin Manged a Balita kanlan tatao ta-omen hila met mamteg. ²⁸ Adi kawo malimo kanlan ampanguntada kanyo. Ta no makit la a ahe kawo angkalimo kanla, ket matandaan la a hilabay ye ipalakew nan Apo Dioh ha kapaduhan a homain anggaan, noba hikawo, iligtah na. ²⁹ Ta aliwan bengat katulidan a mamteg kanan Apo Jesus ye in-ibyay kanyo, no aliwan agya met mangikpe nin pamaidap uli ha pamteg yo kana. ³⁰ Ket haanin, ampagdih kawoyna met nin pamaidap a omen ha nadihaan ko hatew boy angkabalitaan yo a angkadahaan ko po angga haanin.

2

Hiyay Pagmakaaypa nan Apo Jesu Cristo

¹ Kakatongno, angkahigudo ko a makhaw anay nakem yo, ta ampaki-mamagha kawoyna kanan Cristo boy angkaaliket kawo, ta tanda yoyna a an-adoen na kawo. Angkahigudo ko met a main kawoynan paymamagha ha Ihpiditon Dioh boy main kawon pangalunoh boy pangingalo ha balang magha. ² Kaya-bay an-ipakihabi ko kanyo a ignap yoy kaaliketan ko makauli ha paymamagha yon ihip, pangado, nakem boy tiki. ³ Adi kawo ampangay nin hinyaman ulita labay yon bengat ye midangal o mitagay, no aliwan magmakaaypa kawo ha magha boy magha boy ibilang yo hilan mamanged ye kanayon dinan yo. ⁴ Aliwan bengat hadili yon ikanged ye ihipen yo, no aliwan ihipen yo met dayi ye ikanged lan kanayon. ⁵ Katapulan a manghip kawon omen ha panghip nan Apo Cristo Jesus:

⁶ Ta agya lanang anti kana ye pagkaDioh, ket ahe na impilit ye katulidan na bilang Dioh,

⁷ no aliwan impaolay nay pagkaDioh na.

Ket ha nianak ya ihti ha babe-luta, nagbi-ay yan ba-mon ipoh.

⁸ Nagmakaaypa ya
boy mapanumbong angga ha kamateyan,
agya ha pagkapako ha kodoh.

⁹ Kaya-bay hiyay dinyag nan Apo Dioh,
intagay na yan igit ha kaganaan
boy binyan na yan ngalan
a madadangal ha kaganaan a ngalan.

¹⁰ Dinyag nan Apo Dioh yati ta-omen hilay kaganaan a anti ha langit, ha
babe-luta boy hilay anti ha lale-luta,
ket manalimukod hilan manggalang kanan Apo Jesus.

¹¹ Ket habiyen lan kaganaan a tatao, "Hiyay Apo Jesu Cristo ye Apo nin
kaganaan!"

Ket ha wanabay, migalang yay Baba tawon Dioh.

Magbi-ay kawon Pinagkahenag nin Babe-luta

¹² Kaya-bay hikawon an-adoen ko, hatew ha anti ko kanyo, mapanumbong kawo kanan Apo Dioh. Ket haanin a mataang akoyna kanyo, lalo kawoyna dayin mapanumbong a main limo boy panggalang kanan Apo Dioh ta-omen mignap ye kaligtahan yo. ¹³ Ta hiyay Apo Dioh ye ampamyay nin pangalabay boy binaba a manyag nin makapaaliket kana.

¹⁴ Diyagen yoy kaganaan a homain diklamo boy homain payhebat ta-omen kawo makapagbi-ay a malinih ye kanakman boy homain pakaumihan bilang anak nan Apo Dioh legan anti kawo ha bunak lan tataon mangatiko boy mapanyag nin mangaloke. Ket ha wanabay, magilyadi kawon ba-mon bibitoen a ampamahnag nin babe-luta, ¹⁶ legan an-ipatanda yo kanla ye Habi nin Dioh a ampakaibyay bi-ay a homain anggaan. Ha wanabay, ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, ket ahe ko mahabi a homain hilbi ye pagbannog ko kanyo, no aliwan maipagmayadet katawo. ¹⁷ Hiyay pamteg yo kanan Apo Jesus ket ba-mo yan hagma kanan Apo Dioh. Ket no katapulan mibuhboh ye daya ko ha kagnapan nin yain a hagma, ket maaliket ako boy makialiket ako po kanyo. ¹⁸ Kaya-bay agya hikawo, hukat kawon mag-aliket boy makialiket kawo met kangko.

Hiyay Timoteo boy hiyay Epafrodito

¹⁹ Haanin, no ipaluboh nan Apo Jesus, ket itubol ko yay Timoteo ihen kanyo ha ahe mabuyot ta-omen ha pag-udong na ihti, ket maaliket ako, ta matandaan koynay kahahaad yo. ²⁰ Homain anan kanayon a omen kanan Timoteo ye main luboh a pangimahakit kanyo. ²¹ Ta hilay kanayon a tatao, aliwan kalabayan nan Apo Jesu Cristo ye an-ihipen la, no aliwan hiyay hadili lan kalabayan. ²² Noba tanda yoyna met no way-omen ya napaptegan a mapatayaan yay Timoteo. Tanda yo met a ba-mo kayin mitabapa ha panaglap na kangko ha pangipatanda nin Manged a Balita. ²³ Kaya-bay lano no matandaan koynay malyadi kangko ihti ha pidihowan, ket itubol ko yay Timoteo ihen kanyo. ²⁴ Noba angkahigudo ko kanan Apo Jesus a madanon akoynan makalakew ihen kanyo.

²⁵ Haanin, naihip ko a katapulan ko yan paudongen kanyo ye katongno tawon Epafrodito a intubol yon mangiatel nin haglap yo kangko. Kapadiho ko yan maghilbi nan Apo Dioh boy mangikatulidan nin Manged a Balita. ²⁶ Angkaliyewan na kawoynan makit kaganaan boy angkahindakan ya, ta nabalitaan yo kano a naghakit ya. ²⁷ Peteg a mabyat ye hakit na boy naampoling yan natey. Noba iningalowan na yan Apo Dioh. Ket aliwan hiya bengat ye iningalowan nan Apo Dioh, no aliwan agya hiko met. Ta

no natey ya, ket maglele akon tubat. ²⁸ Kaya-bay angkagagah akoynan mamauli kana ihen kanyo, ta no makit yo yan uman, humayaghag kawoyna boy kumumpang met ye tanam ko. ²⁹ Kaya-bay tanggapan yo yan main kaalikekan bilang katongno kanan Apo Jesus. Ket bihaen yo hilyat tataan main pangugali a omen kana, ³⁰ ta naampoling yan natey uli ha paghilbi na kanan Apo Jesu Cristo. Ha intubol yo yan bilang kahagili yo a managlap kangko, ket ahe na kinawaen ye bi-ay na.

3

Hiyay Peteg a Pag-ilyadin Matoynong

¹ Haanin kakatongno, mag-aliket kawo, uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus. Agko anhumawa a ihulat kanyon uman haanin ye in-adal koyna kanyo hatew ta-omen yoyna man maihipan. Ta hilati ye mangialla kanyo kanlan ampangialdal nin aliwan huhto.

² Mag-alla kawo kanlan tataan mangatubag a ba-mon aho. Mangaloke ye andiyagen la boy an-ipilit la a katapulan yoy patuli ta-omen kawo miligtah. ³ Noba hiyay kaptegan, hikitaewo ye peteg a natuli, ta hikitaewo ye ampanggalang kanan Apo Diah makauli ha haglap nin Ihpidito na boy an-ipagmayadet tawo ye dinyag nan Apo Cristo Jesus boy ahe kitawo ampataya ha kaugalian o didiyag tawo ta-omen kitawo miligtah. ⁴ Ket no tungkol ihen ye paytongtongan, main ako met maipagmayadet. Ta no main maghahi a miligtah ya, ta anhubongon nay kaugalian nin Judio, ket lalalo akoyna. ⁵ Ta ha kinawalowan akoynan nianak, ket impatuli la koyna nin tutoa ko. Aliwan bengat yain. Peteg a Hebreo ko, ta Hebreo hilyat tutoa ko. Peteg met a Israelita ko, ta ibat ako ha lahi nan Benjamin. Ket hiyay tungkol met ha panumbong nin Bibilin, mahehpet ye panumbong ko, ta magha kon Pariseo hatew. ⁶ Ket no hiyay tungkol met ha kahehpet kon maghilbi kanan Apo Diah, impaloke ko ye pangkat lan mamteg. Ket no hiyay tungkol met ha panumbong ha Bibilin, homain akon pakaumihan. ⁷ Hilatin babagay ye manged kangko hatew. Noba haanin, homain anan hilbi kangko ulita labay ko yan matandaan luboh ye Cristo. ⁸⁻⁹ Awo, hiyay kaganaan a dinyag ko a nibaan kon makapaaliket kanan Apo Diah hatew, ket imbilang koynan homain hilbi boy akat uli ha homain kapadihon kaalaga nin pagkatanda kanan Cristo Jesus a Apo ko boy pamakimamagha kana. Aliwan makauli ha panumbong kon Bibilin a in-ibiyay nan Apo Diah kanan Moises a imbilang na kon matoynong Apo Diah, no aliwan makauli ha pamteg ko kanan Apo Jesus. ¹⁰ Haanin, hiyay ampakaapehen ko, ket matandaan ko yan luboh ye Cristo, madihaan ye kapalyadiyan nin pagkabi-ay nan uman, matanam ye tinanam nan kaidapan boy mag-ilyadin omen kana ha pagkamatey na. ¹¹ Ha wanabay, matey ako man, ket mabi-ay ako met uman.

Magpahulong anggan Matanggap ye Plimyo

¹² Ahe ko anhabiyen a naabot koyna yatin kaganaan. Ahe ko met anhabiyen a genap akoyna. Noba ampakaapehen kon madyag ye nanagyatan nan Apo Jesus kangko. ¹³⁻¹⁴ Kakatongno, ahe ko an-hipen a naabot koyna yatin kaganaan, no aliwan yati ye andiyagen ko haanin. Anliwaan koynay nangalabah boy andiyagen koynay kaganaan a mababa ko a malatang koy ampakaapehen ko. Ba-mo kon mamayew a andiyagen nay kaganaan a mababa na a maabot ye anggaan ta-omen na matanggap ye plimyo. Yatin plimyo a bi-ay a homain anggaan ye nanagyatan nan Apo Diah kangko ha langit makauli kanan Apo Cristo Jesus.

¹⁵ Kaya-bay hikitawon mapah-ey anay pamteg, katapulan a wanabay tana ye ihip tawo. Noba no aliwan wanabay ye ihip yo, ket ipatanda nan Apo Diah kanyo ye huhto. ¹⁶ Hiyay katapulan tawon bengat, ket pahulong kitawon manumbong ha kaptegan a natandaan tawoyna.

¹⁷ Kakatongno, maymamagha kawon manuwad kangko boy tuwaden yo hila met ye kanayan a ampagbi-ay nin omen kammi. ¹⁸ Ta maheheg kon anhabiyen kanyo, ket haanin ampakatangih akon habiyen ana man kanyo a malabong hilay tataon ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Jesus, noba angkuntadaen lay pagkamatey nan Cristo ha kodoh makauli ha maloke a pagbi-ay la. ¹⁹ Hilayatew a tatao, ket mipalakew hila ha kapaduhaan a homain anggaan, ta hiyay kalalabay nin laman la ye ba-mon dioh la. An-ipagmayadet lay babagay a ikading-ey la dayi. Pawa babagay ihti ha babe-luta ye an-ihipen la. ²⁰ Noba hikitawo, aliwan wanabay, ta hiyay peteg a lugal tawo, ket ihtew ha langit. Ket mahabek tawo yan angaden ibat ihtew ye Mångiligtah tawo a hiyay Apo Jesu Cristo. ²¹ Ket ha pag-udong na, manakop yan kaganaan makauli ha kapalyadiyan na. Ket makauli met ha kapalyadiyan na, yatin laman tawo a makapey boy matey, bayowen na yan omen ha laman na a panlangit.

4

Pamabala

¹ Kaya-bay kakatongno, pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kanan Apo Jesus. An-adoen boy angkaliyewan katawo, ta hikawoy kaaliketan boy kadangalan ko kanan Apo Diah.

² Hikawon kakatongno ko a Euodia boy Sintique, an-ipakiiingalo ko kanyo a mapaykahundo kawoyna, ta mikatongno kawo man kanan Apo Jesus. ³ An-ipakihabi ko met kammo, katongno ko, a luboh kon mapatayaan a haglapan mo hilayatin luwan babayi, ta kalamo ko hilan nangitayak nin Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus. Kalamo la hilan nanaglap kangko ye Clemente boy hilay kanayan po a kapadiho kon mǎghilbi nan Apo Jesus. Hiyay ngalan la, ket nakahulat ana ha libdo a nakaihulatan nin ngalan lan mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.

⁴ Lanang kawon mag-aliket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus. Awo! Habiyen koyna man, "Mag-aliket kawo."

⁵ Ipakit yo ha kaganaan a tatao ye kangedan nin nakem yo, ta hiyay Apo Jesus, ket madanon yaynan lumateng. ⁶ Adi yo angkahindakan ye hinyaman, no aliwan ipakigwang yo boy awoken yon main pahalamat kanan Apo Diah. ⁷ Ket no wanabay ye diyagen yo, biyan na kawon Apo Diah nin katanaan ha puho boy ihip yo a ahe la bega makwan ihipen nin tatao. Ket yatin katanaan ye mangialla kanyo ta-omen kawo ahe mahindak, ta ampakimamagha kawo kanan Apo Jesu Cristo.

⁸ Haanin kakatongno, bayo ko iyadi yatin hulat ko, main ako po habiyen kanyo. Lanang yon ihipen ye manganged boy magalang, hiyay peteg, madangal, matoyngong, malinih, matampa, boy pakaidangalan. ⁹ Hiyay kaganaan a naadal, natanggap, nange, boy nakit yo kangko, ket diyagen yo. Ket ha wanabay, hiyay Apo Diah a ampamyay nin katanaan, mikakaanti ya kanyo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo ha Haglap la

¹⁰ Tubat ye kaaliketan ko boy ampahalamat ako kanan Apo Jesus, ta pangalabah nin nabuyot a panaon, ket impakit yoyna man ye pangimahakit yo kangko. Tanda ko a ahe yo kon naliwaan, noba homain

kawon bengat magawi a managlap kangko. ¹¹⁻¹² Ahe ako ampagdiklamo a ampagkakulang ako, ta tanda koynay mapda ha hinyaman a kahahaad ko. Ta tanda koy magbi-ay ha kaidapan o kaandoan. Tanda koynay mapda ha hinyaman a kahahaad, angkabitlan man o angkabhoy, ampagkakulang man o ahe. ¹³ Ket hinyaman a madihaan ko, mababa kon kaganaan, ta hiyay Apo Jesu Cristo ye ampamakhaw kangko. ¹⁴ Agya wanabay man, ket manged ye dinyag yo, ta hinaglanan yoko ha naidapan ako.

¹⁵ Hikawon taga Filipos, tanda yoynabay met a hatew ha babayo yo po nangean ye Manged a Balita, ket hikawon bengat a pangkat nin mamtege ye nanaglap kangko ha inumalih ako ha Macedonia ta-omen ko met ipatanda ye Manged a Balita kanlan kanayon a omen ha dinyag ko kanyo. ¹⁶ Agya ha anti koyna ha Tesalonica, ket nikanon ukdo yo kon pinawitan nin haglap yo ha angkaidapan ako. ¹⁷ Anhabiyen ko yati, aliwan ulita labay koyna man ye makatanggap nin haglap yo, no aliwan labay kon bengat a malalabong po dayi ye plimyo a matanggap yo kanan Apo Dioh uli ha panaglap yo kangko. ¹⁸ Ket haanin, uli ha haglap yo kangkon impawit yo kanan Epafrodito, ket antinan kaganaan ye matapul ko boy igit po. Ket hiyay haglap yo, ba-mo yan pabangon hagpa kanan Apo Dioh a katanggap-tanggap boy makapaaliket kana. ¹⁹ Ket hiyay Apo kon Dioh, ibyay nay kaganaan a matapul yo ibat ha kabatnangan na a ahe angkauboh, ta ampakimamagha kawo kanan Apo Cristo Jesus. ²⁰ Galangen tawo yay Baba boy Dioh tawo makanoman! Amin.

Hiyay Huyot a Pangumohta

²¹ Ikumohta yoko kanlan kaganaan a pagtao nin Dioh ihen a ampakimamagha kanan Apo Cristo Jesus. Angkumohtaen la kawo met nin kalalamoan ko ihti a kakatongno tawo kanan Apo Jesus. ²² Angkumohtaen la kawo met nin kaganaan a pagtao nin Dioh ihti, lalalo hilaynay ampaghilbi ha baey nan Emperador Cesar.

²³ Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat nan Pablo kanlan TAGA COLOSAS

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Dioh. Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo.

² Nanulat kayi kanyo a pagtao nin Dioh boy mapatayaan a kakatongno kanan Cristo ihen ha Colosas.

Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh.

Hiyay Pangipakigwang nan Pablo kanlan taga Colosas

³ Tepe an-ipakigwang mi kawo, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh a Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. ⁴ Ampahalamat kayi, ta nabalitaan mi a ampamteg kawo kanan Apo Cristo Jesus boy an-adoen yo hilay kaganaan a pagtao nin Dioh. ⁵ Wanabay ye andiyagen yo, ta main kawon anhidudowen a intaladan nan Apo Dioh ihtew ha langit. Nagkamain kawo nin yatin kahigudowan ha nange yo ye kaptegan a hiyay Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesus. ⁶ Yatin Manged a Balita, ket ampitayag yayna boy pahulong yan ampamayo nin bi-ay lan tatao ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta a omen ha nalyadi kanyo paibat ha nange boy natalohan yoy kaptegan tungkol ha kangedan nan Apo Dioh.

⁷ Natandaan yo yatin Manged a Balita kanan Epafras a intubol mi kanyo. Magha yan mapatayaan boy an-adoen tawon katongno boy kalamo mi yan ampaghilbi kanan Cristo. ⁸ Imbalita na kammi ye tungkol ha pangado yo kanlan pagtao nan Apo Dioh makauli ha Ihpiditon Dioh.

⁹ Kaya-bay paibat ana ha nabalitaan mi ye tungkol kanyo, lanang mi kawoynan an-ipakigwang. An-awoken mi kanan Apo Dioh a biyan na kawo dayin kadunungan boy pagkataloh a ibat kanan Ihpidito na ta-omen yon luboh a matandaan ye kalabayan nan Apo Dioh. ¹⁰ Ha wanabay, magbi-ay kawoynan katanggap-tanggap kanan Apo bilang pagtao na, makapaaliket kana, ampangyag nin pawa kangedan boy an-umway ye pagkatanda tungkol kanan Apo Dioh. ¹¹ An-ipakigwang mi met a pakhawen na kawo dayin Apo Dioh makauli ha nakiduma a kapalyadiyan na ta-omen yo maikpe a main kaaliketan ye agya hinyaman a madihaan yo. ¹² Boy lanang kawon magpahalamat kanan Bapa a Dioh, ta dinyag na kawon makipanawid nin tawiden lan pagtao na a anti ha kahagan. ¹³ Ta inligtah na kitawo ha kapalyadiyan nin kalitehan, ket inlakew na kitawo ha panakopan nan Apo Jesus a ampakaadoen na a Anak na. ¹⁴ Ket makauli kanan Anak na, timbeh na kitawo. Hiyay labay habiyen, pinatawad na kitawoyna ha kakahalanan tawo.

Hiyay Kadangal nan Apo Jesu Cristo

¹⁵ Hiyay Cristo ye pakakitan kanan Apo Dioh a ahe angkakit. Bayo po napalhowa ye hinyaman, hiyay Apo Jesus, anti yaynan alan boy hiyabay ye main kapalyadiyan ha kaganaan a napalhowa. ¹⁶ Makauli kanan Cristo, napalhowa ye kaganaan a anti ha langit boy ihti ha babe-luta, hilay angkakit boy ahe angkakit a omen kanlan nakahinadi a ihpidito a manakop boy main kapalyadiyan. Pinalhowa na hilan Cristo ta-omen hila manggalang kana. ¹⁷ Hiyay Cristo, bayo po napalhowa ye hinyaman a babagay, ket anti yayna boy makauli kana, nikakaantin malimpeh ye kaganaan. ¹⁸ Hiyay Cristo ye pagkaō nin pangkat lan mamteg a

pinagkalaman na. Hiyabay ye pinandugiyon boy naunan nabi-ay uman kanlan nangamatey ta-omen mag-ilyadin pinakamatagay ha kaganaan.

¹⁹ Ta kalabayan nan Apo Dioh a mikakaantin luboh ye pagkaDioh na kanan Cristo. ²⁰ Ket makauli ha daya nan Apo Jesus ha natey ya ha kodoh, ingkahundo na hilaynan Apo Dioh ha hadili na ye kaganaan a anti ha langit boy anti ha babe-luta.

²¹ Hatew, mataang kawo kanan Apo Dioh boy kaaway na kawo uli ha kaloke nin ihip boy didiyag yo. ²² Noba haanin, makauli ha pagkamatey nan Apo Jesus, ingkahundo na kawon Apo Dioh ha hadili na ta-omen na kawoyonan ibilang a homain kahalanan, malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na. ²³ Noba katapulan a mikakaanti kawon mapatayaan boy maghen ha pamteg yo. Adi yo ampaolayan a maalih kanyo ye kahigudowan yo ha Manged a Balita a nange yo hatew. Ket yatin Manged a Balita, naipatanda ana ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. Ket hikon Pablo ye nag-ilyadin mangipatanda nin yati.

Hiyay Paghilbi nan Pablo

²⁴ Haanin, angkaaliket ako ha angkadihaan kon kaidapan ha ikanged yo. Ta yatin kaidapan ye kahuglong nin kaidapan a nadihaan nan Cristo ha ikanged nin pangkat lan mamteg a pinagkalaman na. ²⁵ Ket pinili na kon Apo Dioh a maghilbi nin pangkat lan mamteg ta-omen ko maipatanda kanyo ye monikala na. ²⁶ Yatin monikala nan Apo Dioh, ket ahe yan naipatanda kanlan nangaunan tutoa hatew. Noba haanin, impatanda nayna kantawon pagtao na. ²⁷ Ta labay nan Apo Dioh a ipatanda ye manged boy kapagtakaan a monikala na ha kaganaan a tatao. Yati ye monikala na, hiyay Cristo ket mikakaanti yayna kanyo. Boy hiyabay ye kahigudowan a madihaan tawo ye kangedan na ha talig nan Apo Dioh ha langit.

²⁸ Kaya-bay an-ipatanda mi yay Apo Jesus ha kaganaan a tatao. An-adalan boy ambabalaan mi ye balang magha makauli ha kadunungan a in-ibyay nan Apo Dioh kammi. Ha wanabay, maiadap mi kanan Apo Dioh ye balang magha a genap ha pamakimamagha na kanan Apo Jesus. ²⁹ Kaya-bay an-iuboh koy kinhawan ko ha pangipatanda nin Manged a Balita ha kaganaan, makauli ha kapalyadiyan nan Cristo a ampamakhaw kangko.

2

¹ Labay kon matandaan yo a an-iuboh koy kinhawan ko ha ikanged yo. Wanabay met kanlan taga Laodicea boy ha kaganaan a ahe po nakakit kangko nin adap-adapan. ² Ta labay kon kumhaw ye nakem nin balang magha boy mapaymamagha uli ha ado. Ha wanabay, luboh yon matandaan boy matalohan ye monikala nan Apo Dioh a hiyay Cristo. ³ Ta hiyay Cristo ye ampangibatan nin kaganaan a kadunungan boy tinanda.

⁴ Anhabiyen ko yati kanyo ta-omen kawo ahe matalingo makauli ha mangaumeg a hahabi. ⁵ Ta agya po man ahe ako ihen kanyo, ket anti kawon anti ha ihip ko. Boy angkaaliket ako ha nabalitaan ko a manged ye paylamo yo boy maghen ye pamteg yo kanan Cristo.

Kalihwayan makauli kanan Apo Jesu Cristo

⁶ Haanin, ulita tinanggap yo yaynan Apo yo ye Cristo Jesus, pahulong kawoyonan magbi-ay ha kalabayan na. ⁷ Labay ko a hiyay pamteg yo ket umalale kana a omen ha maalale a tubat a yamot nin poon-kayo boy mag-ilyadin maghen a omen ha maghen a pundahyon. Pakapah-ey kawo ha

pamteg yo makauli ha kaptegan a naiadal ana kanyo boy lanang kawon pahalamat kanan Apo Dioh.

⁸ Mag-alla kawo kanlan ampangiadal nin homain hilbi boy ampakatalin-gon aadal ta-omen la kawo ahe mapahumbong. Ta aliwan aadal a ibat kanan Cristo ye an-iadal la, no aliwan naiknaan a aadal boy papadan nin tao a palbowat bengat. ⁹ Kaya-bay adi kawo patalingo, ta ha in-anak yay Apo Jesus ihti ha babe-luta, anti ya kana ye luboh a pagkaDioh nan Apo Dioh. ¹⁰ Ket uli ha pamakimamagha yo kanan Apo Jesus, nag-ilyadi kawon genap kana. Hiyay Apo Jesus ye ampanakop nin kaganaan a manakop boy main kapalyadiyan.

¹¹ Uli ha pamakimamagha yo kanan Cristo, ket natuli kawo, aliwan ha laman, no aliwan makauli ha pangalih na nin kalabayan nin laman yo. Yati ye pagkatuli a ibat kanan Cristo. ¹² Ha nabawtihmowan kawo, bilang nailamo kawoyna kanan Cristo a nailbeng. Boy bilang nabi-ay kawo met a kalamo na, ta ampamtegan yoy kapalyadiyan nan Apo Dioh a nami-ay kanan Apo Jesus. ¹³ Uli ha kakahalanan yo boy panumbong yo ha mangaloke a kalabayan nin laman yo hatew, bilang kawon natey. Noba haanin, bilang bini-ay na kawon Apo Dioh a kalamo nan Cristo. Pinatawad na kitawoyna ha kaganaan a kakahalanan tawo. ¹⁴ Ta ha naipako yay Apo Jesus ha kodoh, inalih naynan Apo Dioh ye nakalihta a kakahalanan tawo a ahe tawo mababa a bayadan. ¹⁵ Ket makauli ha pagkapako nan Apo Jesus ha kodoh, hinambot na hilaynay manakop boy main kapalyadiyan. Boy impapading-ey na hila ha adapan nin kaganaan.

¹⁶ Kaya-bay adi yo hila ampamtegan ye ampangihabi kanyo no hinyay ahe yo malyadin kanen o inomen o no hinyay hukat yon diyagen tepe kapihtaan, kahayaghagan nin bayon bowan o Mangaamot nin Pagpainawa. ¹⁷ Ta hilatin kaganaan a bibilin, ket pagkakitan bengat a main lumateng. Noba hiyay Cristo ye katupadan nin hilati. ¹⁸ Main ampakonwadin maaypa boy ampangioplit a katapulan hilan galangen ye aanghil. Anhabiyen la a yabaytey ye naleplepan la. An-ilambong la yatew, noba homain hilbi, ta hadili lan ihip bengat yatew. Adi yo ampamtegan ye anhabiyen la ta-omen kawo ahe maipowida kanlan mananggap nin plimyo a impangako nan Apo Dioh. ¹⁹ Ahe hilayna ampahakop kanan Apo Jesus a pinagkaon tawon mamteg na. Hiyabay ye ampangimamagha, ampanayhay, boy ampamalake kantawo a pinagkalaman na ha kalabayan nan Apo Dioh.

²⁰ Ha natey yay Cristo, bilang natey kawoyna met boy napalihway kawoyna ha papadan nin tao. Noba taket ta anhumbongen yo po ye papadan a wanae, ²¹ "Adi mo angkadtanan yati. Adi mo antawayan yatew. Adi mo angkimpaan yain"? ²² Ta hiyay kaptegan, hilatew ket papadan bengat nin tao tungkol ha babagay a angkauboh no kanen o inomen. Kaya-bay adi yo anhumbongen. ²³ Hilatin papadan ket ba-mon peteg a ibat ha kadunongan. Ta anhabiyen la a maghipeg maghimba, magmakaaypa boy mamahakit nin laman. Noba hiyay kaptegan, homain yan maihaglap ha pamenben nin kalabayan nin laman.

3

¹ Haanin, ulita bilang kawoynan nabi-ay uman a kalamo nan Cristo, ibuton yoy ihip yo ha anti ha langit, ta ihtewbay ya ampikno ye Cristo ha dapit wanan nan Apo Dioh. ² Ibuton yoy ihip yo ihtew, aliwan ha babagay a anti ihti ha babe-luta. ³ Ta natey kawoyna ha alan yon pangugali. Ket hiyay bayon bi-ay yoyna haanin, ket antina kanan Cristo boy ahe na po impakit Apo Dioh. ⁴ Hiyay Cristo a ampangibatan nin bayon bi-ay yo,

lano ha magpakit yayna ihti ha babe-luta, ket makit kawo met a main kadangalan a kalamo na.

Hiyay Alan boy Bayon Bi-ay

⁵ Kaya-bay ikahwil yoynay kalabayan nin laman yo a omen ha pamakilaki o pamabayi, kadamogan, kaotoyan, mangaloke a kalabayan boy pangakokoh, ta naibilang yan panggalang ha diohdiohan. ⁶ Ket hilay tataan ampanyag nin wanabay, paduhaan na hilan Apo Dioh. ⁷ Wanabay kawon ampagbi-ay hatew. ⁸ Noba haanin, ikahwil yoyna ha bi-ay yo ye pangapoot, pangahulog, hakit nakem, pandama nin kapadihon tao, boy paghabin habin mangadinat. ⁹ Boy adi kawoyna met ampaytago, ta inalih yoynay alan yon pangugali a main mangaloke a didiyag. ¹⁰ Ket haanin, ipakit yoynay bayon pangugali a pahulong nan ambayowen Apo Dioh anggaynan mag-ilyadin omen kana. Ha wanabay, lalo yoya po makatatanda ye Apo Dioh. ¹¹ Kananyatin bayon bi-ay, aliwaynan maalaga no Judio ka man o ahe, natuli o ahe, dayohan ka man o ahe, taon lale ka man o ahe, ipoh ka man o ahe. Ta hiyaynay Cristo bengat ye maalaga ha kaganaan boy anti kantawon kaganaan.

¹² Haanin, ulita pinili na kawon Apo Dioh a pagtao na boy andoen na, katapulan awod a lanang kawon mapangingalo, maanoh, mapagmakaaypa, mapahinhiya boy mapagteeh. ¹³ No main kawon hakit nakem ha magha boy magha, mapaypahinhiya kawo boy mapaypatawad, ta hiyay Apo, pinatawad na kawo met. ¹⁴ Hiyay pinakamaalaga kanlan hilati, mapay-ado kawo ta-omen mignap ye paymamagha yo. ¹⁵ Hiyay katanaan yo ha magha boy magha a nangibat kanan Cristo ye hukat mikakaanti ha puho yo, ta yabayti ye nanagyatan nan Apo Dioh kanyo bilang mamaghan pinagkalaman na. Boy lanang kawon magpahalamat kana.

¹⁶ Itanem yo dayin manged ha puho yo ye in-adal nan Cristo. Mapay-adal boy mapaybabala kawo makauli ha kadunungan a ibat kanan Apo Dioh. Magkanta kawon nakahinadi a kakantan panggalang kanan Apo Dioh. Ket ha pagkanta yo, magkanta kawon pahalamat kana. ¹⁷ Ket hinyaman a andiyagen yo, ha habi man o didiyag, ket diyagen yo yan ikadangal nan Apo Jesus boy pahalamat kawo kanan Bapa a Dioh makauli kanan Apo Jesus.

Bibilin ha Mitapamilya

¹⁸ Hikawon babayi, pahakop kawo ha ahawa yo, ta yabay-in yay huhton diyagen nin taon ampakimamagha kanan Apo.

¹⁹ Hikawon lalaki, adoen yoy ahawa yo boy adi yo hila anhamahamaen.

²⁰ Hikawon anak, humbongen yon lanang ye tutoa yo, ta yabay-in ye makapaaliket kanan Apo.

²¹ Hikawon tutoa, adi yo ampahakitan ye nakem lan anak yo ta-omen ahe kumapey ye nakem la.

²² Hikawon iipoh, humbongen yoy hinyaman a bibilin lan aamo yo. Magobda kawo aliwan bengat no ambilewen la kawon aamo yo ta labay yo hilan maaliket kanyo, no aliwan agya po man ahe la kawo ambilewen. Humbongen yo hilan luboh ha puho yo boy main limo kanan Apo Dioh.

²³ Hinyaman a andiyagen yo, diyagen yo yan luboh a ba-mon hiyay Apo Jesus ye ampaghilbiyan yo, aliwan tao. ²⁴ Ta hiyay Apo Jesus ye peteg a amo yo boy tanda yo a biyan na kawo lanon tawid bilang plimyo yo.

²⁵ Noba paduhaan nan Apo Dioh ha kaeteban nin dinyag la ye ayaman a manyag nin maloke. Ta hiyay Apo Dioh, homain yan antupigan.

4

¹ Hikawo met a aamo, diyagen yoy matoyngong boy manged kanlan iipoh yo. Ihipen yo a main kawo met Amo ha langit.

Bibilin ha Kaganaan a Māmteḡ

² Adi kawo anhumawa a makigwang. Ket ha pamakigwang yo, ibuton yoy ihip yo kanan Apo Dioh boy pahalamat kawo kana. ³ Boy ipakigwang yo met a manyag yay Apo Dioh nin papadan ta-omen mi maipatanda ye monikala na a tungkol kanan Cristo a ahe na impatanda hatew. Ket yatin pangipatanda min monikala na ye hangkan a naipidiho ko. ⁴ Ipakigwang yo met a makinang dayi ye pangiadal ko nin Habi nin Dioh, ta yabay-in ye hukat kon diyagen.

⁵ Pakahidi kawo ha pamakilamo yo kanlan ahe ampamteḡ kanan Apo Jesus. Boy legan anti kawo kanla, pakakwaen yo a maipatanda kanla ye tungkol kanan Apo Jesus. ⁶ Ket no ampakitongtong kawo kanla, pakakwaen yon mangaumeg ye paghabi yo kanla ta-omen hila manlenge kanyo. Boy tanda yo met dayi no way-omen kawo makibat ha agya ayaman a manepet kanyo.

Hilay Kalampuhan a Pangumohta

⁷ Hiyay Tikico a an-adoen tawon katongno, ibalita na kanyo ye tungkol kangko. Mapatayaan ya boy kalamo mi yan māghilbi nan Apo Jesus.

⁸ Kaya-bay an-itubol koya ihen kanyo ta-omen yo matandaan ye kahahaad mi boy pakhawen nay nakem yo. ⁹ Kalamo na yay Onesimo a an-adoen tawo boy mapatayaan a katongno tawo a kalugalan yo. Makew hila ihen ta-omen la ibalita kanyo ye kaganaan a angkalyadi ihtibay.

¹⁰ Hiyay Aristarco a lamo kon nakapidiho, angkumohtaen na kawo. Angkumohtaen na kawo met Marcos a kahinhin nan Bernabe. Imbilin koyna kanyo hatew a no lumateng ya ihen kanyo ye Marcos, tanggapen yo yan luboh. ¹¹ Angkumohtaen na kawo met Jesus a anhabtan Justo. Hiyay Aristarco, Marcos, boy Justo, hilabaytin bengat ye kalamo kon Judio ihti a ampangiadal nin tungkol ha panakop nan Apo Dioh. Ket pinakhaw lay nakem ko.

¹² Angkumohtaen na kawo met nin kalugalan yon Epafras a māghilbi na met nin Apo Cristo Jesus. Lanang na kawon an-ipakigwang nin luboh a papah-eyen nan Apo Dioh ye pamteḡ yo boy mignap ye panumbong yo ha kalabayan na. ¹³ Ket mapapteḡan ko a mahipeḡ yan ampanyag nin ikanged yo boy ikanged la met nin taga Laodicea boy taga Hierapolis. ¹⁴ Angkumohtaen la kawo met nin Demas boy hiyay doktol Lucas a an-adoen tawon katongno.

¹⁵ Ikumohta yoko met kanlan kakatongno tawo ha Laodicea. Ikumohta yoko met kanan Nimfa boy ha pangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus a ampaytipon ha baey na. ¹⁶ Pangayadi yon mabaha yatin hulāt ko kanyo, ipawit yo met kanlan māmteḡ nan Apo Jesus ihtew ha banwan Laodicea ta-omen la met mabaha. Hiyay hulāt ko kanla, ipakwa yo met ateed, ta bahaen yo. ¹⁷ Boy pakihabi yo met kanan Arquipo a iyadi nay impadyag nan Apo kana.

¹⁸ Hikoy Pablo ye nanulat nin hilatin huyot a pahen boy pangumohta. Adi yoko met dayi anliwaan a nakapidiho boy lanang yo kon ipakigwang. Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanlan TAGA TESALONICA

¹ Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.

Nanulat kayi kanyon pangkat nin mamteg nan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo ihen ha banwan Tesalonica.

Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pagbi-ay boy Pamteg lan taga Tesalonica

² Kakatongno, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh boy lanang mi kawo met an-ipakigwang kanan Apo Dioh. ³ Ampahalamat kayi kanan Bapa tawon Dioh, ta lanang min angkaihipan ye manganged a didiyag yo uli ha pamteg yo. Angkaihipan mi po ye kahipegan yon ampanaglap kanlan kakatongnon mamteg ulita an-adoen yo hila. Angkaihipan mi met ye pagteeh yon kaidapan, ulita anhidudowen yo a mag-udong yay Apo Jesus.

⁴ Kakatongno min an-adoen nan Apo Dioh, ampahalamat kayi met kana, ta tanda mi a pinili na kawon pagtao na. ⁵ Tanda mi yatew, ta ha impatanda mi kanyo ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus, ket aliwan ha hahabin bengat, no aliwan ha kapalyadiyan nin Ihpidoon Dioh boy angkahigudo min peteg ye impatanda mi. Boy nakit yoynabay met no way-omen kayin nagbi-ay ha anti kayi kanyo boy tanda yo a dinyag min kaganaan yatew ha ikanged yo. ⁶ Tanda mi a pinili na kawon Apo Dioh, ta paibat ha tinanggap yo ye Habi na, tinuwad yoynay pagbi-ay mi boy hiyay pagbi-ay nan Apo Jesus. Ta agya ampagdiha kawon tubat a pamaidap, ket tinanggap yon teed a main kaaliketan a ibat ha Ihpidoon Dioh. ⁷ Kaya-bay hikawon mamteg nan Apo Jesus ha banwan Tesalonica ye nag-ilyadin manged a panuwadan lan kaganaan a mamteg nan Apo Jesus ihen ha plobinhiyan Macedonia boy Acaya. ⁸ Ta uli kanyo, nitayak ye Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Boy angkabalitaan yayna met ye mapah-ey a pamteg yo kanan Apo Dioh, aliwan bengat ha plobinhiyan Macedonia boy Acaya, no aliwan ha kaganaan a lulugal. Kaya-bay ahe mina hukat habiyen kanlan kanayon a tatao ye tungkol ha pamteg yo. ⁹ Ta hilaynabay met mihmo ye ampangibalita nin manged a pananggap yo kammi. Anibalita la met ye panalingkukul yo ha panggalang ha dihdiohan ta-omen kawoyna maghilbi ha angkabi-ay boy peteg a Dioh. ¹⁰ Anhabiyen la po ye pangagad yo ha pag-udong nan Anak na a mangibat ha langit a homain kanayon no aliwan hiyay Apo Jesus a bini-ay nan uman. Hiyabay ye mangiligtah kantawo ha lumateng a kapaduhan.

2

Hiyay Pangipatanda nan Pablo ha Tesalonica

¹ Kakatongno, tanda yoynabay met a ahe nahayang ye pamakew mi ihen kanyo. ² Tanda yo met ye pamaidap boy pamapading-ey a nadihaan mi ha Filipos bayo kayi nilumateng kanyo. Wanabay met ye nalyadi kammi ihen ha banwa yo. Noba agya malabong ye ampakahaad kammi, binyan na kayin Apo Dioh nin kakhawan nakem a mangipatanda kanyo nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. ³ Ta hiyay pangipatanda mi kanyo, ket peteg boy homain kayin ihip a maloke o manalingo kanyo. ⁴ No aliwan

ha kalabayan nan Apo Diah, impataya na kammi ye pangipatanda nin Manged a Balita. Andiyagen mi yatew aliwan ta-omen hila maaliket ye tatao kammi, no aliwan hiyay Apo Diah a nagtanda nin anti ha puho mi. ⁵Tanda nan Apo Diah boy tanda yoynabay met a ahe mi kawo kinumbinyo makauli ha manganged a habi. Boy ahe kayi nagkonwadin gayyem yo ta-omen mi kawo paglanganan. ⁶Ahe mi met an-agaden a dangalen yo kayi o dangalen la kayin kanayon, ⁷agya main kayin katulidan a mananggap nin yatew bilang apohol nan Apo Jesus, no aliwan kinalingay mi kawon omen ha pangalingay nin indo kanan anak na. ⁸Uli ha pangado mi kanyo, aliwan bengat Manged a Balita a ibat kanan Apo Diah ye in-ibyay mi kanyo, no aliwan inluboh mi ye mababa mi ha panaglap mi kanyo, ta ampabliyen mi kawon peteg. ⁹Kakatongno, tanda ko a angkaihipan yo po a legan anti kayi kanyo a ampangipatanda nin Manged a Balita a ibat kanan Apo Diah, mangaamot boy madeglem kayin nag-obda nin ikabi-ay mi ta-omen kayi ahe makapabyat kanyo.

¹⁰Nakit yo boy tanda nan Apo Diah a hiyay pamakilamo mi kanyon mamteg nan Apo Jesus, ket homain kahalanan, matoyong boy homain pakaumihan. ¹¹Tanda yo po a imbilang mi kawon hadili min anak. ¹²Pinakhaw mi ye nakem yo, binabalaan boy angkumbinyowen mi kawon magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Diah. Hiyabay ye nanagyat kanyo a maibilang kanlan anhakopen na boy mapagkalamo ha homain kapadihon kadangalan na.

¹³Lanang kayin ampangpahalamat kanan Apo Diah, ta ha tinanggap yoy in-adal mi kanyo, ket pinamtegan yo a Habi nin Diah, aliwan habi nin tao. Ket hiyay Habi na ye pahulong a ampamayo nin bi-ay yo a ampamteg kana. ¹⁴Kakatongno, hiyay angkalyadi kanyo haanin, ket omen met ateed ha nalyadi kanlan pangkat nin mamteg nan Apo Diah ha plobinhiyan Judea. Hilay nangipaloke kanla uli ha pamteg la kanan Apo Jesus, ket kapadiho la met ateed a Judio. Wanabay met ateed kanyo, ta hilay nangipaloke kanyo, ket kalahi yo met ateed. ¹⁵Hilay Jujudio ye namatey kanan Apo Jesus boy kanlan popodopita hatew. Ket hila met ateed ye nangitaboy kammi haanin. Ampapooten la yay Apo Diah boy angkalabanan la hilay kaganaan a tatao. ¹⁶Ampangiadal kayi kanlan aliwan Judio ta-omen hila miligtah ha kapaduhaan. Noba anhaaden la kayin Jujudio. Ha wanabay a andiyagen la, pinahanan lay kakahalanan la anggaynan napapoot la yan tubat ye Apo Diah kanla. Kaya-bay ha ahe mabuyot, paduhaan na hilayna!

Labay nan Pablo ye Kumewah ha Tesalonica

¹⁷Kakatongno, angkahabekan mi kawoyna man a makit agya ahe kayi po nabuyot a ibat ihen. Nayngingihyay kitawo, noba anti kawon anti ha ihip mi. ¹⁸Kaya-bay labay-labay mina ye mag-udong ihen. Ket lalo ana kangko. Malabong anan ukdo a inihip mi ye kumewah kanyo, noba angkahaad na kayin Satanas. ¹⁹Labay mi kawoynan makit uman, ta hikawo ye kaaliktan mi, ta angkahigudo mi a ihulong yoy pamteg yo. Ket ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo, hikawo ye maipagmayadet mi ha adapan na. ²⁰Awo, hikawoy peteg a kadangalan boy kaaliktan mi.

3

¹Kaya-bay ulita ahe mina mateeh ye liyew mi kanyo, naihip mi a mamanged no magbantak kayina ha banwan Atenas. ²Ket hiyay Timoteo a katongno tawo boy kalamo min ampaghilbi kanan Apo Diah ha pangipatanda nin Manged a Balita a tungkol kanan Apo Jesu Cristo,

intubol mi yan makew ihen kanyo a mamapah-ey nin pamteg yo boy mamakhaw nin nakem yo ³ ta-omen homain kumapey kanyo ha pamteg uli ha angkadihaan yo a pangipaloke. Ta tanda yoynabay met a katapulan tawon magdiha nin pangipaloke. ⁴ Hatew po, hinabi mina kanyo a homain hapo a magdiha kitawon pangipaloke. Ket tanda yoynabay met a peteg yain, ta angkadihaan yoyna haanin. ⁵ Kaya-bay ha ahe koyna mateeh ye liyew ko, intubol ko yay Timoteo ihen kanyo ta-omen ko matandaan ye kahahaad nin pamteg yo. Ta angkahindak ako a maka natalingo na kawoynan Satanas. Ket no wanabay ye malyadi, mahayang bengat ye pagbannog mi ha pangipatanda mi kanyo.

⁶ Noba haanin, nilumateng yayna kammi ye Timoteo a ibat kanyo. Ket manged ye imbalita na kammi tungkol ha pamteg boy pangado yo. Anhabiyen na met a lanang yo kayin angkaihipan boy angkaliyewan yo kayi a omen met ateed ha pangaliyew mi kanyo. ⁷ Kaya-bay agya ampagdiha kayin kaidapan boy pangipaloke, kinumhaw ye nakem mi uli ha nabalitaan mi a tungkol ha pamteg yo. ⁸ Kinumhaw ye nakem mi, ta nikakaanti yan mapah-ey ye pamteg yo kanan Apo.

⁹ Mayadet a tubat ye pahalamat mi kanan Apo Dioh uli ha kaaliketan mi uli kanyo ha pamilew na. ¹⁰ Mangaamot boy madeglem, luboh min an-ipakigwang kanan Apo Dioh a mayngingikit kitawon uman ta-omen mi kawo maadalan. Ha wanabay, mapahanan po ye kakulangan nin pamteg yo.

¹¹ An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a Bapa tawo boy kanan Apo tawon Jesus a alihen na ye ampakahaad kammi ta-omen kayi makalakew ihen. ¹² Boy pahanan na dayin Apo ye pangado yo ta-omen lalo kawon mapay-ado ha magha boy magha boy kanlan kaganaan a tatao a omen met ateed ha pangado mi kanyo. ¹³ An-ipakigwang mi po kanan Apo Dioh a haglapan na kawo ta-omen mikakaantin makhaw ye nakem yo angga ha pag-udong nan Apo tawon Jesus ihti ha babe-luta a kalamo na hilay kaganaan a pinili na. Ha wanabay, mag-ilyadi kawon malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na.

4

Hiyay Bi-ay a Makapaaliket kanan Apo Dioh

¹ Kakatongno, natandaan yoyna kammi no way-omen ye magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Dioh. Ket wanabay ya met ye andiyagen yo. Ket haanin, ha ngalan nan Apo Jesus, an-ipakiingalo mi kanyo a pahanan yo po ye manyag nin makapaaliket kana. ² Ta tanda yoynabay met ye bibilin nan Apo Jesus a in-adal mina kanyo. ³ Labay nan Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan. Kaya-bay liklikan yoynay panyag nin kadamogan. ⁴ Hiyay balang magha kanyo, katapulan a tanda nay makilamo a main kalinihan boy kadangalan ha hadili nan ahawa. ⁵ Adi yo anhumbongen ye kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen lan tataon ahe nagtanda nin Dioh. ⁶ Adi kawo manyag nin maloke o paglanganan hilay kakatongno yo, ta paduhaan na hilan Apo Dioh ye ayaman a ampanyag nin wanabay a omen ha hinabi boy imbabala mina kanyo hatew. ⁷ Hinagyat na kitawon Apo Dioh a magbi-ay a homain kahalanan, aliwan ha kadamogan. ⁸ Kaya-bay ayaman a ahe manumbong kananyatin bilin, ket aliwa ha tao ya nanlabag, no aliwan kanan Apo Dioh a ampamyag kantawon Ihpido na.

⁹ Haanin, hiyay tungkol ha pay-ado yon mikakatongno kanan Apo Jesus, ket ahe katawoyna katapulan paihipan, ta inadalan na kawoynan Apo

Dioh a mapay-ado kawo ha magha boy magha. ¹⁰ Ket peteg met a anadoen yo ye kaganaan a kakatongno yo ihen ha plobinhiyan Macedonia. Agya wanabay man, an-ipakiiingalo mi kanyo a lalo yo hila po adoen. ¹¹ Paghehpetan yoy magbi-ay a matana. Adi yo ampakibalabalaan ye andiyagen nin kanayon a tao. Mag-obda kawo ha ikabi-ay yo a omen ha imbilin mina kanyo hatew. ¹² Adi kawo pangaagad nin ikabi-ay yo kanlan kanayon. Ha wanabay, dangalen la kawo lanon ahe ampamteg kanan Apo Dioh.

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

¹³ Kakatongno ko, labay min matandaan yo ye malyadi lano kanlan mamteg a nangamatey ana ta-omen kawo ahe malele a omen kanlan kanayon a tatao a homain kahigudowan ha bi-ay a homain anggaan. ¹⁴ Ta hikitawo, ampamtegan tawo a natey yay Apo Jesus boy bini-ay na yan uman Apo Dioh. Kaya-bay ampamtegan tawo met a bi-ayen na hila met Apo Dioh ye namteg kanan Apo Jesus a nangamatey ana. Ket ilamo na hila kanan Apo Jesus.

¹⁵ Yati ye in-adal nan Apo Jesus a anhabiyen mi kanyo. Ha mangaamot nin pag-udong na, hikitawon angkabi-ay po, ket ahe miuna kanlan nangamatey a managana kana. ¹⁶ Kananyatew a mangaamot, hiyay Apo Jesus mihmo ket umaypa ihti ha babe-luta paibat ha langit kadlan nin makhaw a bihnga a bilin. Mange met ye bihnga nin poon anghil boy tonoy nin tamboyok nan Apo Dioh. Hilay nangamatey a ampamteg kanan Apo Jesu Cristo, ket bi-ayen na hila po muna. ¹⁷ Pangayadi, hikitawon nabantak ihti ha babe-luta a angkabi-ay po kananyatew a panaon, ket oblak kitawon mipatagay a maimamagha kanla ha owep a managana kanan Apo Jesus ha lowang. Ket mapagkalamo tawo yaynay Apo makanoman. ¹⁸ Kaya-bay kakatongno, mapaypapakhaw kawon nakem makauli kanlan hilatin aadal.

5

Hiyay Paghadya ha Pag-udong nan Apo Jesus

¹ Kakatongno, ahe mina katapulan ihulat no makano ye odah o panaon nin pag-udong nan Apo Jesus. ² Ta tanda yoynabay met a ha mangaamot nin pag-udong na, ket ba-mon panlumatang nin manakaw ha madeglem. ³ Kananyatew a panaon, habiyen lan tatao, "Manged haanin, ta matana boy homain kalimowan." Noba maoblakan hilan madama a omen ha pagkaoblak nin ilab panlamlam nin babayin manganak. Ket ahe la maliklikan yatew.

⁴ Noba hikawon kakatongno kanan Apo Jesus, ahe kawoyna ampagbi-ay ha kalitehan. Kaya-bay ahe kawoyna maoblakan ha pag-udong nan Apo Jesus a omen ha panlumatang nin manakaw. ⁵ Ta ampagbi-ay kawoynan kaganaan ha kahnagan o mangaamot, aliwan ha kalitehan o madeglem. ⁶ Kaya-bay adi kitawo dayi mag-ilyadin omen kanlan angkatuloy, ta ahe la tanda no hinyay angkalyadi ha palibot la, no aliwan pakahidi kitawo boy mag-ilyadin mapamenben. ⁷ Ta hiyay taon ampagbi-ay ha kalitehan, ket nailalayi ya ha taon angkatuloy ha madeglem a ahe na tanda ye angkalyadi ha palibot. Boy nailalayi ya met ha taon nalahing ha madeglem a ahe na angkabenbenan ye hadili na. ⁸ Noba ulita ampagbi-ay kitawoyna ha kahnagan, pakabenbenen tawoy hadili tawo. Agtawo talingkukolan ye pamteg boy pangado kanan Apo Dioh, ta yain ye pinagkakabal tawo. Ket hiyay kahigudowan tawo a iligtah na kitawon Apo Dioh ye pinagkatakoko tawo. ⁹ Ta ahe na kitawo pinili Apo Dioh ta-omen na paduhaan, no aliwan

ta-omen ilitah makauli kanan Apo Jesu Cristo. ¹⁰ Hiyay Apo Jesu Cristo, natey ya bilang kahagili tawo ta-omen agya angkabi-ay kitawo po man o natey ana ha pag-udong na ihti ha babe-luta, ket mabi-ay kitawo a kalamo na. ¹¹ Kaya-bay haanin, ipahulung yoy mapaypapakhaw nin nakem boy mapaypah-ey kawon pamteg ha magha boy magha a omen ha andiyagen yoyna.

Kalampuhan a Bilin boy Pangumohta

¹² Haanin kakatongno, yati ye awok mi kanyo. Bihaen yo hilay ampagbannog kanyo a pinili nan Apo Dioh a manguna boy mamabala kanyo. ¹³ Bihaen yo hilan luboh boy pakaadoen, ta ampaghilbiyan la kawo ha ikanged yo. Magbi-ay kawon main manged a pamakilamo ha magha boy magha.

¹⁴ Kakatongno, an-ipakihabi mi kanyo a paghabiyan yo hilan maghipeg ye mangahado. Papakhawen yo hilay mangakapey ye nakem na, haglanan yo hilay mangakapey ha pamteg, boy mapaypahinhiya ha magha boy magha. ¹⁵ Hilay ampanyag nin kalok-an kanyo, adi yo hila ambaeen, no aliwan ipahulung yoy manyag nin manged ha magha boy magha boy ha kaganaan a tao.

¹⁶ Mag-aliket kawon lanang. ¹⁷ Makigwang kawon lanang. ¹⁸ Hinyaman ye angkalyadi ha bi-ay yo, magpahalamat kawo kanan Apo Dioh, ta yati ye labay na a makit kanyon ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.

¹⁹ Adi yo patgenen ye Ihipiditon Dioh ha andiyagen na kanyo ²⁰ boy adi yo an-umihen ye an-ipahabi nan Ihipiditon Dioh, ²¹ no aliwan pakabokitkiten yon kaganaan ta-omen yo matandaan no ibat ya kanan Apo Dioh o ahe. Hiyay ibat kanan Apo Dioh, itanem yo ha puho yo. ²² Boy liklikan yoy kaganaan a kalahin kalok-an.

²³ An-ipakigwang mi kanan Apo Dioh a ampamyay nin katanaan a pakalinihan nan luboh ye bi-ay yo, ha ihipidito, kalelwa boy laman yo ta-omen ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo, ket homain kawon pakaumihan ha pamilew na. ²⁴ Mapatayaan yay Apo Dioh a nanagyat kanyo. Ket diyagen na hilatin kaganaan.

²⁵ Kakatongno, ipakigwang yo kayi met.

²⁶ Idlaw yo hilan main pangado ye kaganaan a mamteg ihen.

²⁷ Kakatongno, ha ngalan nan Apo Jesus, an-ibilin ko kanyo a ibaha yo yatin hulat kanlan kaganaan a kakatongno kanan Apo Jesus ihen.

²⁸ Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanlan TAGA TESALONICA

¹ Hiko yay Pablo, lamo ko yay Silas boy Timoteo.

Nanulat kayi kanyon kakatongno a pangkat nin māmteḡ ha banwan Tesalonica a ampakimamagha kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

² Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

³ Kakatongno kanan Apo Jesus, lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh. Huhton bengat a ipahalamatan mi kawo, ta pahulong a ampumah-ey ye pamteḡ yo kanan Apo Jesus boy anlumalo ya met ye pay-ado yo ha balang magha. ⁴ Kaya-bay an-ipagmayadet mi kawo kanlan papangkat lan māmteḡ nan Apo Dioh. An-ipagmayadet mi po kanla ye pagteeh yo boy pagpahulong yo ha pamteḡ yo, agya po man ampagdiha kawon pangipaloke boy kaidapan.

Hiyay Panuhga nan Apo Dioh

⁵ Ket hilatew ye pagkakitan a matoyngong ye panuhga nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao. Ta hiyay pangikpe yon pamaidap uli ha pamteḡ yo kanan Apo Dioh ye pamapteḡ a maibilang kawoyna kanlan anhakopen na. ⁶ Matoyngong yay Apo Dioh. Kaya-bay homain hapo a paidapan na hilay namaidap kanyo. ⁷ Ket hikawo a ampaidapan la, kalamo mi kawon biyan na nin kaimunawan. Diyagen nan Apo Dioh yatew ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus ibat ha langit, kalamo na hilay makapalyadiyan a aanghil na boy manliyabliyab a apoy. ⁸ Ket paduhaan na hilay tataon ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy hilay ahe ampanumbong ha Manged a Balita a tungkol kanan Apo tawon Jesus. ⁹ Paduhaan na hilang homain anggaan a pagkadama boy mihiyay hilayna kanan Apo Dioh boy ahe la makit makanoman ye madangal a kapalyadiyan na. ¹⁰ Hilatin kaganaan, ket matupad lano ha mangaamot nin pag-udong nan Apo Jesus. Kananyatew a mangaamot, hilay pinili nan Apo Dioh a pagtao na, ket galangen boy padangalan la yay Apo Jesus. Kabilang kawo kanlan manggalang kana, ta pinamteḡan yo ye impatanda mi kanyo.

¹¹ Kaya-bay lanang mi kawon an-ipakigwang kanan Apo Dioh a haglapan na kawon magbi-ay a makapaaliket kana bilang tataon hinagyat na a pagtao na. An-ipakigwang mi po a makauli ha kapalyadiyan na, ket haglapan na kawo ta-omen yo madyag ye kaganaan a manged a labay yon diyagen uli ha pamteḡ yo kana. ¹² Ha wanabay, mapadangalan yay Apo Jesus ha bi-ay yo. Ket agya hikawo, padangalan na kawo met makauli ha kangedan nan Apo tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Panlumtaw nin taon Ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh

¹ Haanin kakatongno, hiyay tungkol met ha pag-udong nan Apo Jesus boy hiyay pagkaitipon tawo kana, an-ipakihabi mi kanyo a ² adi kawo mayoot o mahindak no mabalitaan yo a nag-udong yaynay Apo Jesus. Adi yo ampamteḡan agya anhabiyan la a wanabay ye hinabi nin lhpido kanla o nabalitaan la kammi o wanabay ye nabaha la ha hulat a ibat kano kammi. ³ Adi kawo patalingo kanla ha hinyaman a papadan. Ta hiyay

Apo Jesu Cristo, ket ahe ya po mag-udong ihti ha babe-luta anggan ahe po nalyadi ye panlumaban nin tatao kanan Apo Dioh boy anggan ahe ya po lumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh a nakataladan ana ha kapaduhaan a homain anggaan. ⁴ Hiyay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, itagay na lanoy hadili na boy kalabanan na hilay kaganaan a andiyohen o anggalangen nin tao. Ket humlep yan mikno ha Timplo haka na habiyen a hiyabay ye Dioh.

⁵ Ahe yo nayi angkaihipan a hinabi koyna kanyo hilayati, ha anti ko po ihen kanyo? ⁶ Ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, ulita main ampakabenben kana. Ket tanda yoynabay met a no maabot ye naitaning a panaon, lumtaw yayna. ⁷ Noba agya ahe ya po nilumtaw ye ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, hiklito yaynan ampagtige ye kapalyadiyan na haanin ihti ha babe-luta. Mikakaanti yan hiklito angga ha maalih ye ampakabenben kana. ⁸ Ket no maalih anay ampakabenben kana, lumtaw yaynay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh. Noba lano ha pag-udong nan Apo Jesus, damaen nay ampanguntada makauli ha kahnagan na. Pateyen naya makaulin bengat ha pagtol na.

⁹ Lano ha lumtaw yaynay ampanguntada nin Bibilin nan Apo Dioh, main yan kapalyadiyan nan Satanas a manyag nin hadihadi a kapagtakaan boy pagkakitan a ampakatalingo. ¹⁰ Gawien na lanoy kaganaan a kalahin panalingo kanlan mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan. Mapaduhaan hila, ta ahe la pinaalagaan boy tinanggap ye kaptegan nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus a makapiligtah kanla. ¹¹ Kaya-bay paolayan na hilaynan Apo Dioh ha tubat a pagkatalingo la ta-omen hilayna mamteg ha katagowan. ¹² Ha wanabay, mapaduhaan hilay kaganaan a ahe namteg ha kaptegan, ta kinalalabay lay manyag nin maloke.

Hilay Pinili a Miligtah

¹³ Kakatongno a an-adoen nan Apo, huhton bengat a lanang mi kawon an-ipahalamatan kanan Apo Dioh, ta bayo na po pinalhowa ye babe-luta, ket pinili na kawoyna a miligtah makauli ha Ihpiditon Dioh a ampanlinih nin puho yo makauli ha pamteg yo ha kaptegan. ¹⁴ Hilatin kaganaan ye nanagyatan nan Apo Dioh kanyo ha impatanda mi kanyo ye Manged a Balita ta-omen kawo madakayan nin kadangalan nan Apo tawon Jesu Cristo. ¹⁵ Kaya-bay kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg yo boy itanem yo ha puho yo ye kaptegan a in-adal boy inuhlat mi kanyo.

¹⁶⁻¹⁷ Haanin, liwaliwaen boy pakhawen na kawo dayin Apo tawon Jesu Cristo boy Bapa tawon Dioh. An-adoen na kitawo boy hiyabay ye namyay kantawo nin homain anggaan a liwaliwa boy mapah-ey a kahigudowan uli ha kangedan na. Pakhawen na dayi ye nakem yo ta-omen pawa manged ye anhabiyen boy andiyagen yo.

3

Hiyay Pangipakigwang kanlan Pablo

¹ Haanin kakatongno, hiyay kahuyotan a labay kon awoken kanyo, ket ipakigwang yo kayi dayi ta-omen ya mapadah a mitayag ye Habi nan Apo. Boy ipakigwang yo met a tanggapen la a main galang nin tatao ye Habi na a omen ha pananggap yo. ² Ipakigwang yo kayi po a iligtah na kayin Apo kanlan mangaloke boy magkahalanan a tatao, ta aliwan kaganaan a tao ket ampamteg kanan Apo Jesus. ³ Noba agya wanabay, mapatayaan yay Apo. Ket biyan na kawon kinhawen boy ialla na kawo kanan Satanas. ⁴ Uli

kanan Apo, angkahigudo mi a andiyagen yo boy pahulong yon diyagen ye bibilin mi kanyo. ⁵ An-ipakigwang mi met kanan Apo Jesus a haglapan na kawo ta-omen makit ha bi-ay yo ye pangado nan Apo Diah boy pagteeh nin kaidapan a omen ha pagteeh nan Apo Jesu Cristo.

Babala kanlan Mangahado

⁶ Haanin kakatongno, ha ngalan nan Apo tawon Jesu Cristo, an-ibilin mi kanyo a taangan yo hilay kakatongno a mahado boy ahe ampanumbong ha in-adal mi. ⁷ Ta tanda yoynabay met a katapulan yo kayin tuwaden. Ta ha anti kayi kanyo, ket ahe kayi mahado. ⁸ Ta ahe kayi nangan nin ahe mi binayadan, no aliwan mangaamot boy madeglem kayin nag-obda ta-omen kayi ahe makapabyat ha ayaman kanyo. ⁹ Ket agya po main kayin katulidan a makikwa kanyo, ahe kayi nakikwa ta-omen hikayi ye mag-ilyadin panuwadan yo. ¹⁰ Ta ha anti kayi po ihen kanyo, ket pihahabi mina kanyo, "Ayaman a taon ahe malabay mag-obda, ket adi yoya ampakanen."

¹¹ An-ipaihip mi yati kanyo, ta nabalitaan mi a mahado hilay kanayon kanyo. Homain hilan kanayon a andiyagen, no aliwan ampakibalabala ha andiyagen lan kanayon. ¹² Kaya-bay ha ngalan nan Apo Jesu Cristo, ambilinan mi hilain a tatao a mag-obda hila boy ahe hilayna ampakibalabala ha bi-ay lan kanayon.

¹³ Kakatongno, adi kawo dayin anhumawa a manyag nin manged. ¹⁴ Ket no main kanyoy ahe na labay ye manumbong ha bilin kananyatin hulat mi, ket pakatandaan yoya. Ket taangan yo yayna ta-omen ya mipadingey. ¹⁵ Noba adi yoya an-ibilang a kaaway, no aliwan babalaan yoya bilang katongno.

Hiyay Pagpatanid nan Pablo kanlan taga Tesalonica

¹⁶ An-ipakigwang mi kanan Apo Jesu Cristo a ampamyay nin katanaan kanlan pagtao na a biyan na kawo dayin katanaan ha kaganaan a panaon boy ha agya hinyaman a angkadihaan yo. Boy mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan.

¹⁷ Peteg a hikoy Pablo ye nanulat kanyo. Yati ye pamalayan ha kaganaan a hulat ko. Wanabay akon manulat.

¹⁸ Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Unan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Cristo Jesus uli ha bilin nan Apo Diah a Māngiligtah tawo boy Apo Cristo Jesus a kahigudowan tawo.

² Nanulat ako kammo, Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus. Matanggap mo dayi ye kangedan, ingalo boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Diah boy Apo tawon Jesu Cristo.

Babala tungkol ha Aliwan Huhton Adal

³ Timoteo, kumonin ka po ihen ha banwan Efeso a omen ha impakihabi ko kammo bayo ko nakew ha Macedonia. Ta main nangaanon māmteg ihen ye ampangiadal nin aliwan peteg. Impakihabi ko hatew kammo a patgenen mo hila. ⁴ Habiyan mo met kanla a adi la anhayangen ye panaon la ha homain hilbin iihitolya boy ha pamokitkit no aya hilay nangaanon tutoa la, ta yabaytew ye pangubayan nin payngatngat. Boy ahe ya makahaglap ha pamakatanda tawo nin kalabayan nan Apo Diah, ta matandaan tawon bengat makauli ha pamteg. ⁵ Hiyay tikiñ nin yatin bilin ko ket mapay-ado hila. Ket madyag lan bengat yatew no malinih ye puho boy kanakman la boy no luboh ye pamteg la. ⁶ Ta main anan nangaanon nanalingkukul kanlan hilati. Ket imbaling laynay ihip la ha homain hilbin payngatngat. ⁷ Labay lay mag-ilyadin maihtodo nin Bibilin a impahulat nan Apo Diah kanan Moises. Noba ahe la met angkatalohan ye anhabiyen la, agya an-ipilit la a peteg ye an-iadal la.

⁸ Tanda tawo a manged ye Bibilin dapot tana gawien ya ha huhton papadan. ⁹ Tanda tawoynabay met a hilay Bibilin, ket naiyyay ya aliwan uli kanlan matoyngong, no aliwan uli kanlan ampanlabag boy kanlan ahe ampahakop kanlan mānungkolan, kanlan ahe ampamalay kanan Apo Diah boy kanlan māgkahalanan, kanlan ahe malabay nin tungkol kanan Apo Diah boy kanlan homain pamiha kanan Apo Diah, kanlan ampamatey nin tutoa la boy kanlan māmamatey nin tao, ¹⁰ kanlan ampakilaki o ampamabayi, kanlan ampakilalay ha kapadiho la a laki, kanlan māngapyol, kanlan māngatago boy kanlan ampanihtigoh nin katagowan boy ayaman a ampanguntada nin huhton adal. ¹¹ Ket yatin huhton adal, ibat ya ha Manged a Balita a impataya na kangkon Apo Diah a manged boy madangal.

Pahalamat ha Pangingalo nan Apo Diah

¹² Ampahalamat ako kanan Cristo Jesus a Apo tawo a namyay kangkon kinhawan a maghilbi kana. Pinili na kon maghilbi kana ulita imbilang na kon mapatayaan, ¹³ agya naghabi kon mangaloke laban kana hatew. Aliwan bengat yatew, ta impaloke ko hila po ye ampamteg kana boy pinahakitan ko hila po. Noba iningalowan nako, ta nadyag ko yatew ha ahe ako po namteg kana boy nabaan ko a huhto ye andiyagen ko. ¹⁴ Ket luhbo ye kangedan nan Apo tawon Cristo Jesus kangko boy binyanan na ko met nin pamteg boy pangado a omen ha an-ibiyay na kanlan kaganaan a ampakimamagha kana.

¹⁵ Peteg yatin kahabiyen a katapulan a tanggapen boy pamtegan nin kaganaan a tao, "Nakew yay Apo Jesus ihti ha babe-luta ta-omen na hila iligtah ye māgkahalanan." Ket hikoyay pinakamaloke kanlan māgkahalanan. ¹⁶ Noba iningalowan na kon Apo Diah ta-omen na

maipakit Apo Jesu Cristo ye kaanohan na kanlan māgkahalanan. Hikoy pinakamaloke a māgkahalanan. Ket hiyay pamatawad na kangko ye alimbawa ha ayaman a mamteg kanan Apo Jesus a biyan na hilan bi-ay a homain anggaan. ¹⁷ Galangen boy dangalen ya makanoman ye mamaghay Apo Dioh, ta hiyabay ye Poon a homain anggaan, homain kamateyan, boy ahe angkakit. Amin.

¹⁸ Timoteo a anak ko ha pamteg, hiyay an-ibilin ko kammo haanin ket omen met ateed ha impatanda lan mānguna hatew a impahabi nan Apo Dioh kanla a tungkol kammo. Pakaihipen mo ye hinabi la ta-omen kumhwa ye nakem mo a mangikatulidan nin kaptegan kanlan angkumuntada. ¹⁹ Ipahulong moy pamteg mo boy manged a kanakman, ta main tataon ahe ampanumbong nin manged a kanakman la. Ket uli kananyati, nadama ye pamteg la a omen ha balko a naagwat. ²⁰ Wanabay ye nalyadi kanan Hymenius boy Alejandro. Kaya-bay impabaala ko hilayna kanan Satanas ta-omen hila maadalan a ahe maghabin laban kanan Apo Dioh.

2

Hiyay Bilin tungkol ha Pamakigwang

¹ Una ha kaganaan, an-ipakihabi ko kanyo a ipakigwang yo hila a main pahalamat kanan Apo Dioh ye kaganaan a tatao. Boy awoken yo kana a inged boy haglanan na hila ha matapul la. ² Ipakigwang yo hilay popoon boy hilay kaganaan a mānungkolan ta-omen kitawo makapagbi-ay a matana boy mal-em, ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy main galang kanlan kapadihon tao. ³ Ta wanabay a pakigwang ye manged boy makapaaliket kanan Apo Dioh a Māngiligtah tawo. ⁴ Ta labay na a miligtah ye kaganaan a tatao boy matandaan lay kaptegan. ⁵ Ta mamaghan bengat ye Dioh boy mamagha yay māmietan ha tao kanan Apo Dioh a homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesu Cristo a nianak a tao. ⁶ In-ibiyay nay bi-ay na a pambeh ha kaganaan a tatao ha paduha nin kahalanan la. Ket yati ye pamapteg a labay nan Apo Dioh a miligtah ye kaganaan a tatao. Ket impatanda na yati ha naitaning a panaan. ⁷ Yati ye hangkan a pinili nako a apohtol, māngipatanda boy māngiadala nin tungkol ha pamteg boy kaptegan kanlan aliwan Judio. Peteg ye anhabiyen ko. Ahe ako ampagtago.

⁸ Kaya-bay ha kaganaan a paytitipon lan māmtteg, labay ko a hilay lalaki, makigwang hilan nakatagay ye gamet la, malinih ye ihip, homain poot, boy homain ihip a makingatngat.

⁹ Labay ko met a hilay babayi, ket mahyon boy madangal ye hoot la. Liklikan lay tubat a paggani nin labok la o paghoot la nin aalahah o mangablin bado. ¹⁰ No aliwan magpakit hila dayin manganged a didiyag, ta wanabay ye katapulan a makit ha babayin ampaghabin ampamteg hila kanan Apo Dioh. ¹¹ Ket no main ampangiadala, hilay babayi, pakal-em hilaynan manlengge boy luboh hilan pahakop. ¹² Ahe ko palubohan a hilay babayi ye mangiadala o manguna kanlan lalaki. Katapulan a pakal-em hilan bengat. ¹³ Ta nauna yan napalhowa ye Adan dinan kanan Eva ¹⁴ boy aliwan hiyay Adan ye natalingo nan Satanas, no aliwan hiyay Eva ye natalingo boy nanlabag nin bilin nan Apo Dioh. ¹⁵ Agya wanabay man,

hilay babayi, miligtah hila ha panganak, dapot tana magpahulong hila ha pamteg, pangado, pagbi-ay a homain kahalanan, boy manged a pangugali.*

3

Hilay Mānguna nin Pangkat lan Māmteḡ

¹ Peteg yatin kahabiyon, “Ayaman a malabay mangalingay nin pangkat lan māmteḡ, ket manged ye labay nan diyagen.” ² Katapulan a hiyay māngalingay, ket homain yan pakaumihan, mamaghay ahawa na, tanda nay huhton diyagen, mapamenben nin hadili na, ambihaen la yan tatao, mapananggap yan hangaili, boy tanda nay mangiadal. ³ Aliwa yan māglahing, aliwa yan matubag no aliwan maanoh ya, ahe yan ampakiaway boy ahe yan lupan pilak. ⁴ Katapulan met a manged yan mānguna nin hadili nan pamilya, ambihaen boy anhumbongen la yan aanak na. ⁵ Ta no ahe na tanda ye manguna nin pamilya na, way-omen yan manguna nin pangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus? ⁶ Katapulan met a aliwa yan bayon māmteḡ nan Apo Jesus. Ta maka mag-ilyadi yan malambong, ket paduhaan na yan Apo Dioh a omen ha dinyag na kanan Satanas. ⁷ Katapulan met a ambihaen la yan ahe ampamteg kanan Apo Jesus ta-omen yan homain pakaumihan boy ahe na yan makalot Satanas.

Hilay Māghilbi kanlan Māmteḡ

⁸ Hilay māghilbi kanlan māmteḡ, katapulan met a madangal boy mapatayaan ha hahabi la, aliwa hilan māglahing boy aliwa hilan lupan pilak. ⁹ Katapulan a allaan la a main malinih a kanakman ye kapteḡan a impatanda nan Apo Dioh tungkol ha pamteg kanan Apo Jesus. ¹⁰ Huboken mo hila po bayo mo hila pilien. Ket no mapapteḡan a homain hilan pakaumihan, ket diyagen mo hilaynan māghilbi.

¹¹ Katapulan met a madangal ye ahawa la, ahe ampandama nin kanayon, angkabenbenan lay hadili la boy mapatayaan ha kaganaan.

¹² Hilay māghilbi kanlan māmteḡ, katapulan maghan bengat ye ahawa la boy tanda lay manguna nin papamilya la. ¹³ Ta no manged ye paghilbi la, dangalen la hilan tatao boy makpe hilan mangihabi nin tungkol ha pamteg la kanan Apo Cristo Jesus.

Hiyay Tikih nin Panulat nan Pablo kanan Timoteo

¹⁴⁻¹⁵ Agya anhidudowen ko a makalakew ako ihen ha ahe mabuyot, ket inhulat kon teed yatin bibilin kammo ta-omen no maaba ako man, ket tanda moyna no hinyay huhton pangugali lan māmteḡ bilang pamilya nan Apo Dioh. Hikitawon māmteḡ nan Apo Jesus ye pagtao nan Apo Dioh a angkabi-ay. Nailalayi kitawo ha mapah-ey a tudek nin baey, ta hikitawo ye pinatayaan nan Apo Dioh a mangikatulidan nin kapteḡan a tungkol kanan Apo Jesus ta-omen ahe mabayo nin hinyaman. ¹⁶ Peteg a kapagtakaan ye kapteḡan nin pamteg tawo:

Ta hiyay Apo Jesus, nianak yan tao.

Pinapteḡan na yan Ihpitudon Dioh a matoyong ya.
Nakit la yan aanghil,

boy naipatanda ya ha agya way-ihtew man a lugal.
Pinamteḡan yan malabong a tatao ihti ha babe-luta,
boy nailakew ya ha langit.

* **2:15** *hilay babayi, miligtah hila ha panganak.* Ha habin Griego, malyadi met wanae “hilay babayi, miligtah hila makauli ha panganak.”

4

Hiyay Ampanalingon Maihtodo

¹ Makinang ye anhabiyen nan Ihpitudon Dioh, a wanae, "Ha huyot a mangaamot, talingkukolan lan kanayon ye pamteg la kanan Apo Dioh boy hambongen la lanoy mapanalingo a adal a impaihip nin maloke a ihpidito kanla." ² Ahe layna tanda ye nakaidumaan nin maloke ha manged a omen ha laman a nabanel a ahe yayna ampakatanam. ³ An-ibawal lay pangahawa boy an-ibawal lay nangaanon kalahin makan. An-ibawal la hilatin makan agya pinalhowa nan Apo Dioh hilati ta-omen la yan kanen a pahalamatan lan ampamteg boy nagtanda nin kaptegan. ⁴ Ta hiyay kaganaan a pinalhowa nan Apo Dioh, ket pawa manged boy homain malyadin ipwida no tanggapan tawon pahalamatan. ⁵ Ta hilatin kaganaan ket nalinihan anan Habi nin Dioh boy pakigwang tawo.

Hiyay Manged a Māghilbi nan Apo Jesus

⁶ No iadal mo hilatin babagay kanlan kakatongno, mag-ilyadi kan manged a māghilbi nan Apo Cristo Jesus. Ket ha pangiadal mo kanla, angkaadalan mo met ye hadili mo makauli ha kaptegan nin pamteg mo boy manged a adal a anhumbongen mo. ⁷ Adi mo anhayangen ye panaon mo ha ihtolya a palbowat boy homain pamiha kanan Apo Dioh, no aliwan ilmaw moy hadili mo ha panumbong ha kalabayan nan Apo Dioh. ⁸ Ta main kitawo man manged a pakinabang ha pangilmaw nin laman. Noba mamanged ye pakinabang ha pangilmaw tawon hadili tawo a manumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ta main pakinabang aliwan bengat kananyatin bi-ay, no aliwan anggayna ha bi-ay a homain anggaan. ⁹ Peteg yatin kahabiyen boy katapulan pamtegan boy tanggapan nin kaganaan. ¹⁰ Yati ye hangkan a ampaghipeg kitawo boy ampag-anohan tawo ye mangiadal kanlan tatao, ta main kitawon kahigudowan kanan Apo Dioh a angkabi-ay a Māngiligtah nin kaganaan a tatao, lalalo ana kanlan ampamteg kana.

¹¹ Hilatin kaganaan, iadal boy ibilin mo kanlan tatao ihen a hambongen la. ¹² Pakikwanan mo tana a mag-ilyadi kan manged a panuwadan lan māmteg ha paghabi, pangugali, pangado, pamteg boy malinih a pagbi-ay ta-omen homain mangumih kammo agya anak ka po.

¹³ Legan ahe ako po ihen, gawien moy panaon mo ha pangibaha nin Habi nin Dioh kanlan tatao, ha pangumbinyo kanla a hambongen la boy ha pangiadal.

¹⁴ Gawien moy binaba a in-ibay nin Ihpitudon Dioh kammo, adi mo ampaolayan. Natanggap mo yatew ha impalonto lan mānguna ye gagamet la kammo boy impatanda lay impahabi nan Apo Dioh kanla tungkol kammo.

¹⁵ Ipipinghan moy hadili mo ha panyag kanlan hilati ta-omen la makit nin kaganaan a an-umnged ye paghilbi mo kanan Apo Dioh. ¹⁶ Mag-alla ka ha pagbi-ay mo boy ha pangiadal mo. Pahulong mon diyagen hilatin kaganaan ta-omen ka miligtah boy hilay ampanlenge kammo.

5

Hiyay Katungkolan kanlan Māmteg

¹ Hilay lalakin matutoa kammo, ket adi mo hilan ampaghabyan nin mahakit, no aliwan katongtongen mo hilan ba-mon bapā mo. Ket hilay lalakin makakaydeng po kammo, ibilang mo hilan kakatongno mo. ² Ket

hilay babayi met a matutoa kammo, ket ibilang mo hilan hadili mon indo. Ket hilay babayin makakaydeng kammo, ket adi mo hilan ampanghipan nin aliwan manged, no aliwan ibilang mo hilaynan kakatongno mo.

³ Hilay bawon babayi a homain paltido a managlap kanla, bihaen yo hila makauli ha panaglap kanla. ⁴ Noba no main yan anak o apo, habiyen mo kanla, "Kalingayen boy haglapan yoya." Ha wanabay, maipakit lay panumbong la kanan Apo Diah boy bilang panumbae la nin utang lan manged a nakem kanlan tutoa la, ta hilati ye makapaaliket kanan Apo Diah. ⁵ Hiyay bawon babayin homain paltido a managlap kana boy ampambukod yaynan ampagbi-ay, ket hiyay Apo Diah tana ye ampatayaan na. Mangaamot boy madeglem yan ampakigwang boy ampakikwan haglap kanan Apo Diah. ⁶ Noba hiyay bawon babayi a pihuhumbong nay kalabayan nin laman na, ket natey yayna ha pamilew nan Apo Diah, agya angkabi-ay ya po. ⁷ Iadal mo yatin bibilin kanlan kakatongno ta-omen homain mahabi a maloke laban kanla. ⁸ Ayaman a ahe ampangalingay nin paltido na, lalo ana ha hadili nan pamilya, ket antalingkukolan na yaynay pamteg na boy maloloke ya po kanlan ahe ampamteg kanan Apo Diah.

⁹ Hilay ilamo mo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ket hilay nagtaon nin anemapo patagay boy napatayaan ya kanan ahawa na ¹⁰ boy katatanda lan kanayon ha panyag lan manged a omen ha manged a pangalingay nin anak la, pagpadagoh ha baey la, paghilbi kanlan pagtao nin Diah, panaglap kanlan ampagkatapulan boy pangibuton lan hadili la ha panyag nin manged.

¹¹ Noba hilay bawon babayi a maaypa ha anemapo, adi mo hilayna ilamo ha lihtaan lan bawon babayi a haglapan. Ta no ahe layna angkabenbenan ye tanam lan makiahawan uman, ket mapaolayan laynay paghilbi la kanan Cristo. ¹² Boy no makiahawa hilan uman, ket magkahalanan hilayna, ta ahe la tinupad ye pangako la kanan Apo Jesu Cristo a hiyan bengat ye paghilbiyan la. ¹³ Adi mo hila ilamo ha lihtaan nin bawon babayi a haglapan, ta mag-ilyadi hila po a mahado boy hayangen lay panaon la ha pangaalloba. Aliwan bengat yain. Mag-ilyadi hila po mapangikamikami boy mamakibalabala boy mapangitongtong nin babagay a ahe la dayi itongtong. ¹⁴ Kaya-bay no hikong bengat, mamanged po a makiahawa hilaynan uman ye bawon babayi a kaanak-anakan po, magkamain nin anak boy kalingayen lay hadili lan pamilya. Ha wanabay, hilay angkumuntada kantawo, ket homain hilan mahabi a laban kantawo. ¹⁵ Anhabiyen ko yati, ta main anan nangaanon bawon babayi ye tinumalingkukol ha pamteg la kanan Apo Jesus. Ket ampanumbong hilayna kanan Satanas.

¹⁶ Ayaman a babayin mamteg nan Apo Jesus a main paltidon bawon babayi, katapulan a hiyabay ye managlap kana. Ha wanabay, ahe ya mapabyatan ye pangkat lan mamteg nan Apo Jesus a manayhay kana. Boy mahaglapan la hilay kanayon a bawon babayin homain paltido a managlap kanla.

¹⁷ Hilay manguna nin pangkat lan mamteg a manged ye paghilbi la, dangalen yo hila boy haglapan yo hila ha matapul la, lalo ana kanlan mangahipeg a ampangipatanda boy ampangiadal nin Habi nin Diah. ¹⁸ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah,

"Adi moya ambohalan ye baka legan an-ipanggiek moya."*

Boy wanae po,

* 5:18 Deuteronomio 25:4.

“Hilay māg-obda, katapulan hilan maupaan.”†

¹⁹ Adi mo an-ibabano ye bada ha maghay mānguna nin pangkat lan māmteḡ no homain pamapteḡ nin luwa o tatloy tihtigo.

²⁰ Ket ayaman a ampagkahalanan, paghabiyen moya ha adapan lan kaganaan a māmteḡ ta-omen hila malimo a manuwad kana.

²¹ Timoteo, ha adapan nan Apo Dioh boy Apo Cristo Jesus boy kanlan aanghil a pinili na, an-ibilin ko kammo a humbongen mo hilatin bibilin ko boy adi ka ampanupig nin ayaman.

²² An-ibilin ko met a adi ka anggumagah ha pamili mo boy pangipalonto mon gamet mo kanlan tataon mabyayan nin katungkolan a mānguna lan māmteḡ. Ta no main yan kahalanan, ket midaman ka ha kahalanan na. Pakakwaen mon mikakaanti kan malinih ha pamilew nan Apo Dioh.

²³⁻²⁵ Hiyay tungkol ha pamili mon mānguna lan māmteḡ, ihipen mo yati. Main tataon bayo hilan mauhgaan, ket ampibagwa yaynay kahalanan la. Noba hilay kanayon, matandaan yayna lano ye kahalanan la ha kalinghuyotan. Wanabay met ha taon ampanyag nin manged. Main manged a didiyag a tampol matandaan boy main met a aliwan tampol matandaan, noba matandaan ya met ateed lano.

Timoteo, nabalitaan ko a maheheg a anhumakit ye dungoh mo. Kaya-bay aliwan bengat lanom ye inomen mo no aliwan titikandin alak met, ta makahaglap ya ha dungoh mo boy kanayon po a angkatanam mo.

6

¹ Hilay iipoh a ampamteḡ kanan Apo Jesus, katapulan a bihaen la hilan luboh ye aamo la ta-omen hilan homain mahabi ye tatao laban kanan Apo Dioh o ha an-iadal tawo. ² Ket no māmteḡ hila met ye aamo la, adi la an-ihipen, “Aliwaynan maalaga a bihaen ko ye amo ko, ulita mikatongno kayina met ha pamteḡ.” Aliwan wanabay! No aliwan, lalo layna ingat pakangeden ye paghilbi la, ta padiho hilaynan māmteḡ a an-adoen nan Apo Dioh.

Hiyay Aliwan Huhton Adal boy hiyay Pangado ha Pilak

Hilati ye iadal mo kanla a katapulan lan humbongen. ³ No main mangiadad nin lumbo a adal boy aliwan padiho ha kapteḡan a adal nan Apo tawon Jesu Cristo boy tungkol ha panumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, ⁴ ket malambong yain a tao boy homain yan tinanda. Labay nan bengat ye makingatngat tungkol ha labay habiyen nin hahabi. Ket hiyay kalalakwan na, paykaibeg, pay-away, pandama, pamada, ⁵ boy homain anggaan a gotgot. Ta yain ye ugali lan tataon mangatiko ye ihip boy homain tinanda ha kapteḡan. An-ihipen la a bumatnang hila makauli ha pangiadad la nin tungkol kanan Apo Dioh.

⁶ Noba hiyay taon ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy angkapda ha bi-ay na, ket peteg a mabatnang ya ha pamilew nan Apo Dioh. ⁷ Ta hiyay kapteḡan, ha nianak kitawo, ket homain kitawon kinaget ihti ha babe-luta. Boy lano ha matey kitawo, homain kitawo met makaget. ⁸ Kaya-bay no main kitawoynan makan boy maihoot, ket mapda kitawoyna dayi. ⁹ Noba ayaman a taon malabay bumatnang, ket mikolbot ya ha tukho a maghan kalot a mapandama boy homain hilbin kalabayan nin laman a makapiugot kana ha kapaduhaan a homain anggaan. ¹⁰ Ta hiyay pangado ha pilak ye ampangubayan nin kaganaan a kalahin kalok-an. Hilay nangaanon tatao, uli ha pangado la ha pilak, ket tinumalingkukul

† 5:18 Lucas 10:7.

hilayna ha pamteg la boy ampagdiha hilan malabong a kalelean ha bi-ay la.

Kalampuhan a Bibilin nan Pablo kanan Timoteo

¹¹ Noba hika, Timoteo, bilang māghilbi nan Apo Diah, liklikan mo hilayain. Pakikwanan moy magbi-ay a matoyong boy manumbong ha kalabayan nan Apo Diah, pakapah-ey ha pamteg boy pangado. Pakikwanan mo met ye magbi-ay a mapangikpe boy maanoh kanlan kanayon. ¹² Ikatulidan mon manged ye pamteg mo. Ha wanabay, mabyayan ka nin bi-ay a homain anggaan, ta yabay-in ye nanagyatan nan Apo Diah kammo ha impatanda moy pamteg mo kana ha adapan nin malabong a tihtigo.

¹³ Haanin, ha adapan nan Apo Diah a ampamyay nin bi-ay ha kaganaan boy ha adapan nan Apo Cristo Jesus a naghabin kaptegan ha adapan nan Gobilnadol Poncio Pilato hatew, ket wanae ye bilin ko kammo. ¹⁴ Humbongen mon manged ye imbilin kammo ta-omen homain mahabi laban kammo. Diyagen mon kaganaan yati angga ha pag-udong nan Apo tawon Jesu Cristo ihti ha babe-luta. ¹⁵ Ket mag-udong ya ha panaon a intaning nan Apo Diah a anti kanay kaganaan a kangedan. Hiyay Apo Diah ye mamaghay Poon a makapalyadiyan ha kaganaan. Makapalyadiyan ya ha kaganaan a mānguna boy ha kaganaan a mānungkolan. ¹⁶ Hiyang bengat ye homain kamateyan boy angkumonin ha kahnagan a homain makahaley. Homain nakakit kana o malyadin makakit kana. Anti kana ye kadangalan boy kapalyadiyan a homain anggaan. Amin.

¹⁷ Hilay mangabatnang ihti ha babe-luta, habiyen mo kanla a adi hila ampagmayadet boy adi hila pataya ha kabatnangan la a mataloh maahe, no aliwan pataya hila kanan Apo Diah a ampamyay nin kaganaan a anikaaliket tawo. ¹⁸ Bilinan mo hilan manyag nin manged, pakalabongen lay manganged a didiyag la, mag-ilyadi hilan mapanaglap boy mapamyay kanlan kanayon. ¹⁹ Ket no wanabay ye diyagen la, makatipon hila nin kabatnangan a ahe maanam ha langit boy magkamain hilan kaptegan a bi-ay.

²⁰ Timoteo, allaan moy aadal a naipataya kammo. Liklikan moy payongtong a homain pamiha kanan Apo Diah boy payngatngat a nibaan lan kanayon a kadunungan, noba ampanguntada ha an-iadal tawo.

²¹ Anhabiyen lan kanayon a anti kanlay kadunungan, noba ulita aliwan huhto yatew a kadunungan la, nitaang hilayna ha peteg a pamteg kanan Apo Jesus.

Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Diah.

Hiyay Ikalwan Hulat nan Pablo kanan TIMOTEO

¹ Hiko yay Pablo a apohtol nan Apo Cristo Jesus makauli ha kalabayan nan Apo Diah. Intubol na kon Apo Diah a mangipatanda nin tungkol ha bi-ay a impangako na a matanggap tawo makauli ha pamakimamagha kanan Apo Jesu Cristo.

² An-adoen kon Timoteo a anak ko ha pamteg kanan Apo Jesus, matanggap mo dayi ye kangedan, ingalo, boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Diah boy Cristo Jesus a Apo tawo.

Hiyay Pahalamat nan Pablo boy hiyay Pamakhaw Nakem nan Timoteo

³ Ampahalamat ako kanan Apo Diah a ampaghilbiyan kon main malinih a kanakman a omen ha paghilbi lan unan tutoa ko hatew. An-ipahalamatan kata kana tepe maihipan kata ha pamakigwang ko mangaamot boy madeglem. ⁴ Angkaihipan ko a ha inumalih ako ihen kammo, ket tinumangih ka. Kaya-bay haanin, angkaliyew akoyonan tubat a mapayngikit kitan uman ta-omen mignap ye aliket ko. ⁵ Angkaihipan ko met ye luboh mon pamteg a omen ha pamteg nan baing mon Loida boy hiyay indo mon Eunice a nunan namteg kanan Apo Jesus. Ket haanin, angkahigudo kon wanabay met ateed ye pamteg mo. ⁶ Kaya-bay an-ipaihip ko kammo a lalo moya po paghipegan a gawien ye binaba a in-ibiyay nan Apo Diah kammo a tinanggap mo ha impakigwang kata a impalonto koy gagamet ko kammo. ⁷ Gawien moy binaba a in-ibiyay na, ta hiyay Ihipiditon Diah a in-ibiyay na kantawo, ket ahe ya mamayay kantawo nin pangalimo no aliwan kapalyadiyan, pangado boy pamenben ha hadili.

⁸ Kaya-bay adi ka angkading-ey a mangipapteg nin tungkol kanan Apo tawon Jesus boy adi moko an-ikading-ey a napidiho uli ha pangipatanda ko nin tungkol kana. No aliwan makauli ha kapalyadiyan nan Apo Diah, makipagdiha ka nin kaidapan uli ha pangipatanda nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. ⁹ Hiyay Apo Diah ye nangiligtah boy nanagyat kantawo a mag-ilyadin pagtao na aliwan uli ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha hadili nan kalabayan boy kangedan. Ta ha ahe na po pinalhowan Apo Diah ye babe-luta, ket inihip naynan ipakit kantawo ye kangedan na makauli ha diyagen nan Apo Jesus. ¹⁰ Noba haanin, impakit nayna kantawo ye kangedan na makauli ha panlumatang nan Cristo Jesus a Mångiligtah tawo. Hinambot nay kapalyadiyan nin kamateyan boy impatanda na kantawo a no mamteg kitawo ha Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan. ¹¹ Ket pinili na kon Apo Diah a mangipatanda, apohtol boy mangiadal nin Manged a Balita. ¹² Ket yain ye hangkan a ampagdiha akon kaidapan ihti ha pidihowan. Noba agya wanabay man, ket ahe ko an-ikading-ey ulita katatanda ko yay ampamtegan ko. Ket angkahigudo kon maialla nay impataya ko kana angga ha mangaamot nin pag-udong na.

¹³ Hiyay manged a adal a nange mo kangko ye humbongen mon iadal. Ket ha pangiadal mo, magpahulong ka ha pamteg kanan Apo Jesus boy ha pangado kanlan tatao uli ha pamakimamagha mo kanan Apo Jesu Cristo. ¹⁴ Makauli ha haglap nin Ihipiditon Diah a anti kantawo, allaan mon manged ye adal a impataya ko kammo ta-omen ya ahe mauman.

¹⁵ Tanda moynabay met a tinalingkukolan la koynan kalabongan a kakatongno ha plobinhayan Asia, agya hilan Figelo boy Hermogenes. ¹⁶⁻¹⁷ Noba ingalowan naya dayin Apo Dioh ye Onesiforo boy pamilya na. Ta hiyay Onesiforo, ha nilumateng ya ihti ha Roma, ahe nako tinggenan a tinapul angga ha nakitan nako. Mahegeg na kon ampakhawen boy ahe nako ingkading-ey agya napidiho ko. ¹⁸ Ket tanda moynabay met no way-omen na kon hinaglapan ha anti ko po ihen ha Efeso. Kaya-bay haanin, ingalowan naya dayin Apo Dioh ha mangaamot a manuhga yaynay Apo Jesu Cristo.

2

Hiyay Manged a Hundaloh nan Apo Jesu Cristo

¹ Kaya-bay anak kon Timoteo, pakapah-ey ka makauli ha haglap nan Apo Jesu Cristo. ² Ket hilay aadal a nange mo kangko ha adapan lan kalabongan a tatao, iadal mo met kanlan tataon mapatayaan a main binaba a mangiadal kanlan kanayan.

³ Ikpe moy kaidapan a angkadihaan tawo uli ha pamteg tawo kanan Apo Cristo Jesus. Mangikpe ka a omen ha pangikpe nin maghay mapatayaan a hundaloh. ⁴ Hiyay maghay hundaloh, ket ahe ya malyadin makibalabala ha andiyagen lan aliwan hundaloh, no aliwan ampaghehpetan nan mapaaliket ye matatagay kana. ⁵ Wanabay met a mag-ilyadi kan omen ha mädagaw. Ahe ya makatanggap nin plimyo no ahe na humbergen ye bibilin tungkol ha pagdagaw. ⁶ Mag-ilyadi ka met a omen ha mahipeng a mánanaman. Katapulan a hiyabay ye munan makinabangan ha pupol nin intanem na. ⁷ Pakaihipen mon manged ye anhabiyen ko kammo. Ket hilatin kaganaan, ipataloh nan Apo Dioh kammo.

⁸ Pakaihipen mo yay Apo Jesu Cristo a ibat ha lahi nan Poon David boy bini-ay nan uman Apo Dioh. Hiyabay ye Manged a Balita a an-ipatanda ko. ⁹ Ket uli ha pangipatanda ko nin tungkol kana, ampagdiha akon pamaidap anggaynan binalol lako a omen ha maghay tulihan. Noba agya wanabay man, hiyay Habi nin Dioh ket ampitayak ya met ateed, ta ahe ya mabalol. ¹⁰ Kaya-bay anteehen koy kaganaan a kaidapan ha ikanged lan pinili nan Apo Dioh ta-omen la met matanggap ye kaligtahan a ibat kanan Apo Cristo Jesus boy bi-ay a homain anggaan a mapagkalamo nan Apo Dioh. ¹¹ Peteg yatin kahabiyen,

“No nailamo kitawo kanan Cristo ha natey ya, ket mabi-ay kitawo met a kalamo na.

¹² No magteeh kitawon pamaidap a omen kana, mamoon kitawo met a lamo na.

No ibudi tawo ya, ket ibudi na kitawo met.

¹³ Agya aliwa kitawo man mapatayaan kana, ket mapatayaan yan teed, ta ahe na malyadin ibudi ye hadili na.”

Hiyay Mapatayaan a Māghilbi nan Apo Jesus

¹⁴ Hilatin hinabi ko, ipaihip mo kanlan tataon an-adalan mo. Babalaan mo hila ha ngalan nan Apo Dioh a liklikan laynay payngatngat nin tungkol ha labay habiyen nin hahabi. Ta homain hilbi yatew kanlan ampanlenge, no aliwan ikadama la. ¹⁵ Paghehpetan moy magbi-ay a makapaaliket kanan Apo Dioh boy mapatayaan a ampangiadal nin kaptegan a omen ha maghay mäg-obda a homain an-ikading-ey ha andiyagen na. ¹⁶ Liklikan

moy tongtongan a homain hilbi boy homain pamiha kanan Apo Dioh, ta hilay ampaytongtong nin wanabay, ket lalo hilaynan ampitaang kanan Apo Dioh. ¹⁷ Hiyay aadal la, ket ba-mo yan hakit a tampol ampitayak boy ampakadama nin matiboen laman. Ket hiyay Himeneo boy Felito, kabilang hila kanlan ampangiadal nin wanabay. ¹⁸ Tinumaang hilayna ha kaptegan, ta anhabiyen la a nabi-ay hilaynan uman ye nangamatey. Ket ha wanabay, anggulowen lay pamteg lan kanayon. ¹⁹ Agya wanabay man, hiyay peteg a adal a ibat kanan Apo Dioh, ket mikakaantin maghen a pondahyon boy main nakahulat a wanae, “Tanda nan Apo Dioh no aya hilay tatao na.”* Nakahulat met ye wanae, “Ayaman a ampaghabin ampakimamaghayna kanan Apo Jesus, ket katapulan tumgen yayna ha panyag nin kalok-an.”

²⁰ Ha maghay baey a mayadet, main nakahinadi a kakahangkapan. Main yadi ha balitok, ha mital, kayo boy ha pita. Hilay mangablin kakahangkapan a omen ha yadi ha balitok o mital, ket magawi ha maalaga a okahyon. Hiyay mamoda a omen ha yadi ha kayo o pita, ket magawi ya ha minamangaamot. ²¹ Hiyay taon tinumgen ana ha panyag nin kalok-an, mailalayi ya ha kahangkapan a nalinihan boy magawi ha mangaalaga a okahyon. Ta yatew a tao, ket nalinihan yayna, nakataladan yaynan gawin nan Apo Dioh boy nakahadya yayna ha panyag nin manged. ²² Kaya-bay liklikan moy mangaloke a kalabayan nin laman nin bayontubo. Pakakwaen moy magbi-ay a matoyong, mapatayaan, mapangado boy matana a kalamo lan kapadiho mon main malinih a kanakman a ampakigwang kanan Apo Dioh. ²³ Liklikan moy kamutawan boy homain hilbin payngatngat, ta tanda mo a yain ye ampangubayan nin pay-away. ²⁴ Hiyay mǎghilbi nan Apo Dioh, katapulan a ahe yan mamakiaway, no aliwan maanoh ya ha kaganaan, manged yan mangiadal boy mapagteeh ya. ²⁵ Katapulan a maanoh yan mangitoyong kanlan angkumuntada nin an-iadal na. Pahimbalang, biyan na hilan Apo Dioh nin panaon a maghehe boy matandaan ye kaptegan. ²⁶ Ha wanabay, mahnagan ye ihip la, ket makabuhan hila ha kalot nan Satanas a nangipoh kanla a manyag nin kalabayan na.

3

Hiyay Kaidapan ha Huyot a Mangaamot

¹ Timoteo, labay kon matandaan mo yati. Bayo kalampuhan nin babeluta, ket magkamain nin tubat a kaidapan. ² Ta hilay tatao, hadili laynan bengat ye ampaalagaan la, lupan pilak, mapagmayadet, matanghit, mapangumih, ahe ampanumbong kanlan tutoa la, homain pahalamat, boy ahe ampanggalang kanan Apo Dioh. ³ Hilatin tatao, ket homain pangado, homain pamatawad, mapandama, homain pamenben ha hadili, matubag, boy kahulog lay manged. ⁴ Aliwan bengat yain, ta mapangiopit hila po, dawohdoh, mapagmatagay, kalalabay la po a humbongen ye kalabayan laman la dinan yay Apo Dioh. ⁵ Ampagkonwadi hilan mǎmteg nan Apo Dioh, noba ahe ya met makit ye kapalyadiyan nin pamteg ha bi-ay la. Liklikan moy hilay tataon wanabay. ⁶ Main nangaano kanla ye konwadi makigayyem ta-omen hila makaloob ha babaey lan babayin mataloh matalingo nin an-iadal la. Ta hilatin babayi, ket nitanek hilayna ha kahalanan boy ipoh hilaynan kalabayan nin laman la. ⁷ Lanang hilan ampanlenge nin hadihadi a adal, noba nakanoman ahe la met angkatalohan ye kaptegan. ⁸ Hilatin lalaki a ampanalingo kanla, ket

* 2:19 Bibilang 16:5.

angkuntadaen lay kaptegan a omen ha panguntada lan Janes boy Jambres kanan Moises hatew. Matiko ye ihip la boy hiyay anhabiyen la a pamteg la ket aliwan peteg. ⁹ Noba ahe mipahulong ye andiyagen la. Ta matandaan la met ateed lano nin kaganaan a tatao ye kamutawan la a omen ha nalyadi kanlan Janes boy Jambres hatew.

Hiyay Bilin nan Pablo kanan Timoteo

¹⁰ Noba hika Timoteo, tanda moynay kaganaan a in-adal ko, ugali ko boy no hinyay labay kon diyagen ha bi-ay ko. Tanda moyna met no way-omen ye pamteg ko, pagpahinhiya ko, pangado ko, boy pagteeh ko. ¹¹ Tanda mo met ye nadihaan ko ha anti ko po ha banwan Antioquia, banwan Iconio boy ha banwan Listra. Impaloke la kon tatao ihtew boy pinaidapan lako. Noba inligtah na kon Apo kanlan kaganaan. ¹² Hiyay kaptegan, kaganaan a malabay magbi-ay a matoyngong bilang mānubong nan Apo Cristo Jesus, ket magdiha hilang pangipaloke. ¹³ Ket hilay tataon mangaloke boy mānalingo, lalo hila po magpakaloke, ta legan antalingowen la hilay kanayon, ket angkatalingo hila met. ¹⁴ Noba hika, magpahulong ka ha naadal mo boy pinamtegan mo, ta katatanda mo hilay nangiadad kammo. ¹⁵ Paibat ha anak ka po, natandaan moynay naihulat a Habi nin Dioh. Ket yati ye makaibyay nin kadunungan a mangiugot kammo ha kaligtahan makauli ha pamteg kanan Apo Jesus. ¹⁶ Hilay kaganaan a naihulat a Habi nin Dioh, ket naihulat ya makauli ha kapalyadiyan nan Apo Dioh. Ket magawi ya ha pangiadad nin kaptegan, pangidlaw kanlan ampanyag nin aliwan huhto, boy pangilmaw ha pagbi-ay a matoyngong ¹⁷ ta-omen hikitawon maghilbi nan Apo Dioh, ket lanang a nakahadya ha panyag nin manged.

4

¹ Timoteo, tanda moynabay met a ha pag-udong nan Apo Jesus ihti ha babe-luta, ket manakop yan kaganaan boy manuhga yan kaganaan a tatao, natey man o angkabi-ay. Kaya-bay Timoteo, ha ngalan nan Apo Dioh boy Apo Cristo Jesus, ambilinan kata a ² lanang ka dayin nakahadya a mangipatanda nin Habi nin Dioh ha hinyaman a odah. Ha pangipatanda mo, ipatunong moy aliwan huhton adal, paghabiyen mo hilay ampanyag nin aliwan manged boy pakhawen moy nakem boy pamteg la. Ket iadal mo yatin kaganaan a main kaanohan kanla. ³ Ta lumateng ye panaon a hilay tatao, ket ahe hilayna manleng nin peteg a adal, no aliwan manapul hilaynan bengat nin mamaihtodo a mangiadad nin labay lan leng-en ta-omen la mahumbong ye hadili lan kalabayan. ⁴ Ahe hilayna manleng nin peteg a adal, no aliwan ha ihtolya a palbowat bengat. ⁵ Noba hika, katapulan a mapamenben kan hadili mo ha kaganaan a odah. Pagteehan moy kaidapan a lumateng kammo. Ipatanda moy Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus kanlan ahe po ampamteg. Diyagen moy man-ipadyag nan Apo Dioh kammo bilang paghilbi mo kana.

⁶ Ta madanon akoyan matey a ba-mon maghan hagpa a an-ihagpa ana. ⁷ Ba-mo kan maghay māmakilumba, ket inyadi koy pamakilumba ko o maghay māmakidihmog, ket inyadi koy pamakidihmog ko. Hiyay labay habiyen, dinyag koy kaganaan a mababa ko ha paghilbi ko kanan Apo Dioh boy impahulong koy pamteg ko kana. Inyadi koy kaganaan a impadyag na kangko. ⁸ Ket haanin, ulita nakit na yan Apo Dioh ye matoyngong a pagbi-ay ko, main yaynan intaladan kangkon plimyo a kodona. Ket hiyay Apo Jesus a matoyngong a mānuhga ye mamyang kangko. Ikodona naya kangko ha

Mangaamot nin Panuhga na. Aliwan bengat hiko ye mabyayan, no aliwan agya hilay kaganaan a angkahabek nin pag-udong na.

Kalampuhan a Bilin nan Pablo

⁹ Pakakwaen moy tampol makalakew ihti kangko. ¹⁰ Ta hiyay Demas, nilakwanan na koyna. Nag-udong ya ha banwan Tesalonica, ta mamabli kana ye babagay ihti ha babe-luta. Hiyay Cresente, nakew ya met ha plobinhiyan Galacia. Ket hiyay Tito, nakew ya met ha plobinhiyan Dalmacia. ¹¹ Hiyay Lucas tanay lamo ko. Kaya-bay no makew ka ihti, ilamo mo yay Marcos, ta malabong ye maihaglap na ha paghilbi ko kanan Apo Jesus. ¹² Ket hiyay Tiquico, intubol ko yan makew ha banwan Efeso. ¹³ Ha pamakew mo ihti, kadten mo yay kepkep kon imbantak ko kanan Carpo ha Troas. Kadten mo met ye nakehkeh a kahulatan ko, lalo hilaynay yadi ha katat ayop.

¹⁴ Hiyay Alejandro a mamanday tanho, tubat a kalok-an ye dinyag na kangko. Ket hiyay Apo Dioh tanan bengat ye baala a mamaduha kana. ¹⁵ Mag-alla ka kana, ta tubat ye panguntada na ha an-iadal tawo.

¹⁶ Ha una la kon in-adap ha panuhgaan, ket homain nakilakew kangko, no aliwan nilakwanan la kon kaganaan. Ket patawaden na hila dayin Apo Dioh. ¹⁷ Agya wanabay man, ahe nako pinaolayan Apo Dioh. Pinakhaw nay nakem kon mangipatanda nin Manged a Balita kanlan kaganaan a aliwan Judio ta-omen la met mange. Boy inligtah na kon Apo Dioh ha kamateyan. ¹⁸ Ket angkahigudo kon iligtah nako po ha kaganaan a pakalokean angga lano ha ilakew nako ha panakopan na ha langit. Galangen yay Apo Dioh makanoman. Amin.

Hilay Pangumohta

¹⁹ Haanin, ikumohta moko kanlan miahawan Priscila boy Aquila boy ha pamilya nan Onesiforo. ²⁰ Hiyay Erasto, nagbantak ya ha banwan Corinto. Hiyay Trofimo, ket imbantak koya ha banwan Mileto, ta ampaghakit ya. ²¹ Pakakwaen moy makalakew ihti bayo maabot ye bowan nin pangalay-ep.

Angkumohtaen la kan Eubulo, Pudente, Lino, Claudia boy hilay kaganaan a kakatongno tawo ihtibay.

²² Mikakaanti ya dayi ye Apo kammo. Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan TITO

¹ Hiko yay Pablo a māghilbi nan Apo Dioh boy apohtol nan Apo Jesu Cristo. Intubol na kon Apo Dioh ta-omen ko paghenen ye pamteg lan pinili na boy ipataloh kanla ye kaptegan tungkol ha panumbong nin kalabayan na. ² Yatin pamteg boy pagkataloh ye ampakaibayay kantawo nin kahigudowan a biyan na kitawon bi-ay a homain anggaan. Yatin bi-ay a homain anggaan ye impangako nan Apo Dioh bayo na po palhowaen ye babe-luta. Ket ahe ya ampanago. ³ Ket haanin ana ye panaon a intaning nan Apo Dioh a maipatanda ye Habi na tungkol ha bi-ay a homain anggaan. Ket hiyay Apo Dioh a Māngiligtah tawo, makauli ha bilin na, pinatayaan nako a mangipatanda nin yati.

⁴ Angkumohaen kata Tito a anak ko ha mamaghay pamteg.

Matanggap mo dayi ye kagedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Cristo Jesus a Māngiligtah tawo.

Hiyay Abala nan Tito ha alipotah nin Creta

⁵ Tito, nilakwanan kata ha Creta ta-omen mo patunongen ye babagay a ahe ko napatunong hatew boy mamili ka nin mānguna kanlan papangkat lan māmteg ha balang banwa a omen ha imbilin ko kammo hatew. ⁶ Hilay pilien mo, ket hilay homain pakaumihan boy maghan bengat ye ahawa. Hilay anak la, ket katapulan a ampamteg hila met kanan Apo Dioh, ahe hila mahabin magulo o mabyang ye ō la. ⁷ Hiyay māngalingay lan pangkat nin māmteg, bilang pinatayaan nan Apo Dioh ha abala na, katapulan a homain yan pakaumihan. Katapulan a aliwa yan malambong, aliwa yan tampol angkapoot, aliwa yan māglahing, aliwa yan matubag boy aliwa yan lupan pilak, ⁸ no aliwan mapananggap nin hangaili, kalalabay nay manyag nin manged, mapamenben nin hadili na, matoyong, ampagbi-ay a homain kahalanan, boy tanda nay huhton diyagen. ⁹ Katapulan a pagbi-ayan na ye peteg a adal a naadal na ta-omen na met maiadal kanlan kanayon boy maifoynong hilay angkumuntada kananyati.

¹⁰ Ta malabong hilay tataon angkumuntada nin yatin adal. Antalin-gowen la hilay kanayon makauli ha pangiadal la nin homain hilbi. Lalo hilaynay ampangipilit a patuli hilay māmteg.* ¹¹ Katapulan a patgenen mo ye pangiadal la, ta anggulowen lay papamilya makauli ha pangiadal la nin ahe la dayi iadal. Andyagen la yati ta-omen la hilan mapagpilakan. ¹² Main maghay taga Creta a an-ibilang la a podopita ye naghabi, “Hilay taga Creta, pawa mangatago, mangahado, mangahiba, boy mangatubag a ba-mon ayop.” ¹³ Peteg ye hinabi na. Kaya-bay paghabiyen mo hilan manged ta-omen hila mag-ilyadin mapah-ey ha pamteg la ¹⁴ boy ahe layna an-ibabano ye ihtolya lan Jujudio a palbowat bengat o bibilin a palbowat bengat nin tataon nanalingkukul ha kaptegan.

¹⁵ Kanlan tataon main malinih a ihip, malinih ana ye kaganaan a babagay. Noba hilay tataon main madinat a ihip boy ahe ampamteg, homain malinih kanla, ta madinat ye kanakman boy ihip la. ¹⁶ Anhabiyen la a katatanda la yay Apo Dioh, noba ahe ya met makit ha didiyag la.

* **1:10** Hilatin tataon angkumuntada ket Jujudio. Ampamteg hilayna kanan Apo Jesus, noba an-ideal la a kaganaan a māmteg, katapulan a magpatuli hila a omen ha anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises.

Ampakailoy hila, ahe mapanumbong, boy ahe la mababa ye manyag nin hinyaman a manged.

2

Hiyay Genap boy Peteg a Adal

¹ Noba hika Tito, hiyay katapulan mon iadal ket hiyay peteg a adal.

² Hilay tutoan laki, babalaan mo hilan mag-ilyadin mapamenben nin hadili, madangal, tanda lay huhton diyagen, mapah-ey ha pamteg, mapangado boy mapagteeh.

³ Ket hilay tutoan babayi met, babalaan mo hilan magbi-ay a matoyng bilang māmteḡ nan Apo Dioh. Adi hila ampandama boy adi hila māglahing, no aliwan mangiadal hilan kangedan ⁴ ta-omen la hila maadalan ye makakaydeng a babayi a adoen lay ahawa la boy anak la.

⁵ Adalan la hilan mag-ilyadin mapamenben nin hadili, magbi-ay a malinih, mahipeḡ ha baey la, maanoh boy mapanumbong ha ahawa la ta-omen hilan homain mahabi ye kanayon laban ha Habi nin Dioh a an-iadal tawo.

⁶ Hilay bayontubo a laki, babalaan mo hila met a mag-ilyadi hilan mapamenben nin hadili.

⁷ Hika, Tito, ha kaganaan a babagay, mag-ilyadi kan panuwadan kanlan kanayon ha panyag nin manged. Ha pangiadal mo, ipakit mo a manged ye tikih mo boy luboh ha puho. ⁸ Pakahigudowen mo a pawa kaptegan ye iadal mo kanla boy homain pakaumihan. Ha wanabay, mading-eyan hilay angkumuntada kantawo, ta homain hilan mahabin maloke laban kantawo.

⁹ Hilay iipoh, * babalaan mo hilan mag-ilyadin mapanumbong kanlan aamo la ta-omen hila maaliket ye aamo la. Ahe hila dayi mapamakibat

¹⁰ boy ahe la takawan ye aamo la, no aliwan ipakit la a luboh hilan mapatayaan. Ha wanabay, maipakit la ha kaganaan a andiyagen la ye kangedan nin an-iadal tawo tungkol kanan Apo Dioh a Māngiligtah tawo.

¹¹ Ta hiyay Apo Dioh, ket impakit na ye kangedan na a ampakaibyay nin kaligtahan ha kaganaan a tatao. ¹² Yatin kangedan na ye ampamabala kantawo a talingkukolan tawoynay didiyag a homain pamiha kanan Apo Dioh boy hiyay kalabayan nin laman tawo. Ha wanabay, magbi-ay kitawo ihti ha babe-luta a mapamenben nin hadili, matoyng, boy mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh ¹³ legan an-agaden tawo a main kahigudowan ye makapaaliket a mangaamot a hiyay pag-udong na. Kananyatew a mangaamot, makit tawo ye kahnagan nan Apo Jesu Cristo a madangal tawon Dioh boy Māngiligtah. ¹⁴ Hiyay Apo Jesus, in-ibyay nay hadili na uli kantawo ta-omen na kitawo tebben ha kaganaan a kalok-an boy linihan na kitawo ha kakahalanan ta-omen mag-ilyadin pagtao na a nakataladan a manyag nin manged.

¹⁵ Hilatin panguali ye iadal mo kanlan kakatongno ihen. Babalaan mo hilan manumbong boy paghabiyen mo hilay ampanguntada, ta main kan wanabay a katulidan. Ket adi mo an-ipaluboh a luyoen la kan ayaman.

3

Hiyay Huhton Panguali nin Māmteḡ nan Apo Jesus

¹ Ipaihip mo kanlan māmteḡ a pahakop boy manumbong hila kanlan mānungkolan. Boy katapulan a lanang hilan nakahadya a manyag nin manged. ² Habiyan mo po kanla a adi hila ampaghabin maloke laban

* **2:9** Hatew ha Israel, hilay ipoh, homain hilan katulidan a umalih boy aliwan paltido ye amo la.

ha agya ayaman boy adi hila ampakiaway, no aliwan mag-ilyadi hilan maanoh boy mapagmakaaypa ha kaganaan a tatao.

³ Ta agya hikitawo met hatew, ket kulang kitawo ha pagkataloh ha kaptegan, ahe mapanumbong, mataloh kitawon naoy-oy ha kalok-an boy inipoh nin kaganaan a kalahin kadamogan boy hadilin kalabayan. Ampagbi-ay kitawo ha kalok-an boy paykaibeg. Kinahulog la kitawon kanayon. Ket kinahulog tawo hila met. ⁴ Noba ha naipatanda kantawo ye kangedan boy pangado nin Dioh a Māngiligtah tawo, ⁵ ket inligtah na kitawo ha paduha uli ha kahalanan tawo. Inligtah na kitawo aliwan uli ha manganged a didiyag tawo, no aliwan uli ha ingalo na kantawo makauli ha Ihpiditon Dioh a nanlinih boy namyay nin bayon bi-ay kantawo. ⁶ Hiyay Apo Dioh, in-ibay nan luboh ye Ihpidito na kantawo makauli kanan Apo Jesu Cristo a Māngiligtah tawo. ⁷ Dinyag na yatew ta-omen na kitawo maibilang a matoyng makauli ha kangedan na boy matanggap tawo ye anhigudowen tawo a bi-ay a homain anggaan. ⁸ Yatin adal ket peteg boy mapatayaan. Kaya-bay labay ko a luboh mon iadal hilati kanlan māmteḡ nan Apo Dioh ihen ta-omen hila maghipeg a manyag nin manged. Manged hilatin aadal boy makahaglap ha kaganaan a tatao. ⁹ Noba liklikan moy pamakingatngat a homain hilbi boy liklikan moy pamokitkit no aya hilay nangaunan tutoa yo boy liklikan mo met ye pamakingatngat tungkol ha Bibilin a impahulat kanan Moises. Ta homain yan hilbi boy ahe ya makahaglap kanyo. ¹⁰ Ket no main taon ampandama nin paymamagha yo, paghabiyen moya. Ket no mikalwa moynan paghabiyen noba ahe ya po tumgen, ikahwil mo yayna. ¹¹ Ta tanda moynabay met a hiyay taon wanabay, ket māḡkahalanan boy nitaang yayna ha kaptegan. Hiyay kahalanan na ye ampangipateg a katapulan yaynan paduhaan.

Kalampuhan a Bilin

¹² Palakwen koya ihen ye Artemas o hiyay Tiquico. Ket no lumateng ya ihen ye agya aya kanla, pakakwaen mo kon lakwen ha Nicopolis, ta an-ihipen ko a ihtewbay ko palabahen ye panaon nin pangalay-ep. ¹³ Pag-aligwat nan Zenas a abogado boy hiyay Apolos, ibyay mo kanla ye angga ha mababa mon ihaglap kanla. Pakahigudowen mo a ahe hila magkulang nin matapul la ha pangumodang la. ¹⁴ Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesus, adalan mo hilan maghipeg a manyag nin manged ta-omen hila makahaglap kanlan ampagkatapulan. Ta no wanabay ye diyagen la, ket ampagbi-ay hilan mahilbi.

¹⁵ Angkumohtaen la kan kaganaan a lamo ko ihti. Ket ikumohta mo kayi met kanlan kaganaan a kakatongno tawo ha pamteḡ a ampangado kammi. Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh.

Hiyay Hulat nan Pablo kanan FILEMON

¹ Hiko yay Pablo a nakapidiho uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Cristo Jesus. Kalamo ko yay Timoteo a katongno tawo kanan Apo Jesus. Ampangumohta kayi kammo, Filemon, a an-adoen mi boy kalamo min mǎghilbi nan Apo Dioh. ² Angkumohtaen miya met ye Apia a katongno tawo kanan Apo Jesus boy kanan Arquipo a kapadiho min homain limon ampangiadal nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo boy wanabay met kanlan mǎmteg a ampaytipon ha baey mo.

³ Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Bapa tawon Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Hiyay Pangado boy Pamteg nan Filemon

⁴ Filemon, tepe an-ipakigwang kata kanan Apo kon Dioh, an-iphalamatán kata kana, ⁵ uli ha nabalitaan ko a pamteg mo kanan Apo Jesus boy pangado mo ha kaganaan a pagtao nin Dioh. ⁶ An-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a ihulong moy manged a nakem mo ha kaganaan a mǎmteg ta-omen umway ye pagkataloh mo ha kaganaan a kangedan a in-ibyay nan Apo Dioh kantawo uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesu Cristo. ⁷ An-adoen kon katongno, peteg a angkaaliket ako boy kinumhaw ye nakem ko uli ha pangado mo kanlan pagtao nin Dioh, ta pinakhaw moy nakem la.

Hiyay Awok nan Pablo kanan Filemon tungkol kanan Onesimo

⁸ Haanin, bilang apohtol nan Cristo, main akon katulidan a mangibilin kammo nin hukat mon diyagen. ⁹ Noba ulita an-adoen kata, ket ahe kataynan bilinan, no aliwan makiingalo koynan bengat kammo. Kaya-bay bilang maghan matutoa kammo boy naipidiho uli ha pangiadal ko nin tungkol kanan Apo Jesu Cristo, ¹⁰ ampakiiingalo ko kammo uli kanan Onesimo. Imbilang ko yan anak ko ha pamteg, ta ha anti ko ihti ha pidihowan, ket namteg ya kanan Apo Jesu Cristo. ¹¹ Hatew, homain kan pakinabang kana, ta tinumakah ya. Noba haanin, luwa kitayna a makinabang kana.*

¹² Ampaudongen koya kammo ye an-adoen kon Onesimo. ¹³ Labay koya po dayin kumonin ihti ta-omen ha panaglap na kangko, ba-mon hikaynay ampanaglap kangko legan anti ko ihti ha pidihowan uli ha pangiadal kon Manged a Balita. ¹⁴ Noba ahe ko yan labay diyagen a homain kan pamaluboh ta-omen kan ahe angkapilit bengat, no aliwan luboh ha nakem mo ye panaglap mo kangko.

¹⁵ Ta maka naihyay ya kammo nin makandin panaon ye Onesimo ta-omen ha pag-udong na, ket mapagkalamo mo yayna makanoman. ¹⁶ Hatew, hiyay Onesimo, ipoh mo yan bengat. Noba haanin, aliwa mo yaynan bengat ipoh, no aliwan katongno mo yayna met kanan Apo Jesus. An-adoen koya. Noba lalalo dayi ye pangado mo kana, ta ipoh mo yayna, ket katongno moya po kanan Apo.

¹⁷ Kaya-bay no an-ibilang mo kon kapadiho mon mǎghilbi nan Apo Jesus, ket tanggapan moya awod ye Onesimo a ba-mon hikoy antanggapan mo.

* **1:11** *Onesimo: hiyay labay habiyen nin ngalan Onesimo ket "mapakinabangan."*

¹⁸ Ket no nagkahalanan ya man kammo o nakautang, hikoynay hingilen mo. ¹⁹ *Hiko baynan mihmon Pablo ye nanulat nin yati. Ket hikoyna met ye mamayad nin hinyaman a nautang na kammo.* Filemon, ahe ko anhabiyen kammo a utang moya kangkoy pagkatanda mo kanan Apo Jesus. ²⁰ Kaya-bay katongno ko, uli kanan Apo, diyagen mo dayi ye awok ko kammo tungkol kanan Onesimo. Paaliketen moko dayi bilang katongno mo kanan Apo Jesu Cristo.

²¹ Nanulat ako kammo, ta angkahigudo kon diyagen moy awok ko kammo boy tanda ko a igit po ye diyagen mo. ²² Main ako po manaytin labay kammo. No malyadi, italadanan mo kon kunaan ihen. Ta anhgudowen ko a makaudong ako ihen kanyo ulita an-ipakigwang yoko.

Kalampuhan a Pangumohta

²³ Kumohta ka met kano wanan Epafras a kalamo kon nakapidiho ihti uli ha pangiadal na nin tungkol kanan Apo Cristo Jesus. ²⁴ Hiyay Marcos, hiyay Aristarco, hiyay Demas, boy hiyay Lucas a kalalamoan kon māngiadal, ket angkumohtaen laka met.

²⁵ Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Jesu Cristo.

Hiyay Hulat kanlan HEBREO

Hiyay Paghabi nan Apo Dioh makauli ha Anak na

¹ Hatew, hiyay Apo Dioh, malabong a ukdo yan naghabi ha nakahinadi a papadan kanlan nangaunan tutoa tawo makauli kanlan popodopita na.

² Noba kanlan hilatin kalampuhan a mangaaamot, naghabi ya kantawo makauli kanan Anak na. Impapalhowa nan Apo Dioh kana ye babe-luta boy pinili na yan manawid nin kaganaan. ³ Ket makit kana ye kahnagan nan Apo Dioh boy hiyay pagkaDioh nan Apo Dioh, ket wanabay met ateed kana. Ket hiyabay ye ampangalingay ha kaganaan makauli ha makapalyadiyan a habi na. Ket pangayadi na kitawon nilinihan ha kakahalanan, nag-udong yayna ha langit boy nikno yayna ha dapit wanan* nan Makapalyadiyan a Dioh.

⁴ Kaya-bay hiyay Anak nin Dioh, nag-ilyadi yan matatagay kanlan aanghil. Wanabay met a matatagay ye impangalan nan Bapa a Dioh kana dinan ha ngangalan lan aanghil na. ⁵ Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe na bega hinabi ha ayaman a anghil na,
"Hika ye Anak ko.

Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo."†

Boy aliwan hilay aanghil na ye andektan nin hinabi na,

"Hikoy mag-ilyadin Bapa mo,

ket hika ye Anak ko."‡

⁶ Ket ha itubol na yaynan Apo Dioh ye bugtong a Anak na ihti ha babe-luta, hinabi na,

"Hikawon kaganaan a anghil ko, galangen yo yay Anak ko."§

⁷ Boy main yan hinabi ye Apo Dioh a tungkol kanlan aanghil na, a wanae,
"Hilay anghil ko a maghilbi ko,

ket mapalyadi ko hilan angin o apoy."*

⁸ Noba yati ye hinabi nan Bapa a Dioh kanan Anak na,

"Hika a Dioh ye mamoon makanoman.

Ket matoyngong ye pamoon mo.

⁹ Ampabliyen moy matoyngong a didiyag,
noba kahulog moy maloke a didiyag.

Kaya-bay hiko a Dioh mo,

pinili katan paaliketen nin igit po kanlan kalalamoan mo."†

¹⁰ Boy main ya po hinabi kanan Anak na a wanae,

"Ha pandugi nin kaganaan, hika Apo ye namalhowa nin babe-luta.

Ket makauli ha kapalyadiyan mo, pinalhowa mo ye kaganaan a anti ha langit.

¹¹ Maanam man hilatin kaganaan, noba mikakaanti ka makanoman.

Umalan man yatin kaganaan a omen ha bado.

¹² Itopi mo man hilatin kaganaan a omen ha maghay kepkep
boy hagilayan a omen ha bado.

Noba ahe ka angkauman.

* **1:3** *dapit wanan* ye pohto nin kapalyadiyan, kadangalan, boy katungkolan. † **1:5** Kakanta

2:7. ‡ **1:5** 2 Samuel 7:14; 1 Cronica 17:13. § **1:6** Deuteronomio 32:43. * **1:7** Kakanta 104:4.

† **1:9** Kakanta 45:6-7.

Boy mikakaanti kan angkabi-ay makanoman.”‡

¹³ Ket agya makanoman, ahe na bega hinabin Apo Dioh ha agya ayaman kanlan aanghil na ye hinabi na kanan Anak na, a wanae, “Mikno ka ha dapit wanan ko

angga ha mapahuko ko hila kammo ye kakaaway mo.”§

¹⁴ No wanabay awod, hinya hilay aanghil nin Dioh? Hilay anghil nin Dioh, ket ihpiditon maghilbi na bengat boy hilabay ye an-itubol na a managlap kanlan tataon iligtah na.

2

Hiyay tungkol ha Panhumyay ha Kaptegan

¹ Ulita umiigat yay Apo Jesus ha kaganaan, katapulan a lanang tawon ihipen ye nange tawo ta-omen kitawo ahe mitaang ha kaptegan.

² Pakaihipen yo yati. Hatew, hiyay Bibilin nan Apo Dioh, impaiyay na kanlan aanghil na kanan Moises. Ket napaptegan a peteg ya yati boy ayaman a nanlabag o ahe nanumbong kanlan hilatin bibilin, ket napaduhaan ya ha kaeteban nin kahalanan na. ³ Lalo ana kantawo. No ahe tawo an-ibabano ye homain kapadihon kaligtahan a ibat kanan Apo Dioh, ket ahe tawo maliklikan ye kapaduhaan. Hiyay Apo Jesus ye unan nangibalita nin yatin kaligtahan. Ket pinaptegan la met tataon nakange kana. ⁴ Ket hiyay Apo Dioh, pinaptegan na met makauli ha pagkakitan boy hadihadi a kapagtakaan. Boy pinaptegan na po makauli ha malabong a binaba a in-ibyan nan Ihpidoon Dioh kanlan labay nan biyan.

Nagkamain nin Kaligtahan makauli kanan Apo Jesus

⁵ Ket haanin, tungkol met ha bayon babe-luta a lumateng, ahe na impabaala Apo Dioh kanlan aanghil na, no aliwan impabaala na kanlan tatao. ⁶ Ta wanae ye anhabiyen nin maghay pahen nin naihulat a Habi nin Dioh,

“Apo, hinya hilay tatao, ta angkaihipan mo hila?

Hinya hila nayi, ta angkalingayen mo hila?

⁷ Ta ha makandin panaon, ket dinyag mo hilan maaaypa kanlan aanghil mo.

Noba pinadanganan mo hila a omen ha poon.

⁸ Boy impahakop moynay kaganaan ha kapalyadiyan la.”*

Yatin hinabi ha naihulat a Habi nin Dioh a impahakop nan Apo Dioh kanlan tatao ye kaganaan a babagay, hiyay labay habiyen, ket lumateng lanoy mangaamot a homain bagay a ahe na ipahakop ha tao. Noba ahe tawo ya po makit haanin a naipahakop ha tao ye kaganaan a babagay.

⁹ Noba tanda tawo a hiyay Apo Jesus, ha anti ya ihti ha babe-luta, ha makandin panaon, dinyag na yan Apo Dioh a maaypa kanlan aanghil na ta-omen na madihaan ye matey. Natey ya ha ikanged nin kaganaan a tatao makauli ha kangedan nan Apo Dioh. Ket haanin, binyan na yan galang boy kadanganan uli ha pagteeh na nin pamaidap anggan kamateyan.

¹⁰ Kaya-bay hiyay Apo Dioh a namalhowa nin kaganaan a babagay bilang pagkonin na, ket huhton bengat a pinalubohan na yan mapaidapan ye Apo Jesus ta-omen ya mag-ilyadin genap a pangibatan nin kaligtahan tawo. Dinyag nan Apo Dioh yatew ta-omen na hila maibilang kanlan anhakopen na ha langit ye malabong a anak na. ¹¹ Ta hikitawon nalininah ha kakalahanan boy hiyay Apo Jesus a ampanlinih kantawo, ket mamaghay

‡ 1:12 Kakanta 102:25-27. § 1:13 Kakanta 110:1. * 2:8 Kakanta 8:4-6.

Bapa tawo. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey Apo Jesus a habtan na kitawon kakatongno. ¹² Yati ye hinabi nan Apo Jesus kanan Bapa na, “Bapa a Dioh, ipatanda ko kanlan kakatongno ko no aya ka.

Ha bunak lan tataan ampangalang kammo, magkanta ko nin panggalang.”†

¹³ Hinabi na po Apo Jesus, “Pataya ako kanan Apo Dioh.”‡

Ket hinabi na po,

“Anti ko ihti a kalamo lan aanak nan Apo Dioh a impataya na kangko.”§

¹⁴ Hiyay andektan nin aanak nin Dioh, ket hikitawon tatao. Kaya-bay hiyay Apo Jesus, ket in-anak yan tao a omen met kantawo a main daya boy laman ta-omen makauli ha pagkamatey na, ket luboh na yan mahambot ye Satanas a ampangabatan nin kamateyan. ¹⁵ Ha wanabay, napalihway kitawoyna ha kapalyadiyan nin limo, ta hatew, ampagbi-ay kitawon angkalimo ha kamateyan. ¹⁶ Ulin yati, makinang a aliwan hilay aanghil ye anhaglanan nan Apo Jesus, no aliwan hikitawon lalahi nan Abraham. ¹⁷ Kaya-bay katapulan a mianak yan tao a omen kanlan kakatongno na ta-omen na kitawo mahaglanan. Ket ha wanabay, magilyadi yan pinakapoon tawon padi a mapangingalo boy mapatayaan. Ket bilang pinakapoon tawon padi, hiyabay ye māmietan kantawo kanan Apo Dioh. Inhagpa nay hadili na bilang pambeh ta-omen hiyabay anay mapaduhaan, ket mapatawad ye kakahalanan tawo. ¹⁸ Ulita nangikpe yan pamaidap ye Apo Jesus uli ha tukho, mahaglanan na hila met ye ampagdiha nin tukho.

3

Hiyay Apo Jesus, Madadangal ya po kanan Moises

¹ Kaya-bay hikitawon mikakatongno ha pamteg a hinagyat nan Apo Dioh a mapagkalamo na ha panakopan na ha langit, pakaihipen tawo yay Apo Jesus. Pinamtegan tawo ya a hiyabay ye intubol nan Apo Dioh boy hiyabay ye pinakapoon a padi a māmietan kantawo kanan Apo Dioh.

² Mapatayaan ya kanan Apo Dioh a nangitubol kana a omen met kanan Moises a mapatayaan ha pamaala na kanlan kaganaan a kabilang ha pamilya nin Dioh. ³ Noba an-ibilang na yan Apo Dioh ye Apo Jesus a madadangal po kanan Moises. No ilalayi tawo ha panyag nin baey, hiyay Apo Jesus ye mamaideng ket hiyay Moises ye pahen nin baey. Ket madadangal yay mamaideng dinan ha an-ipaydeng na. ⁴ Ta tanda tawo a no main baey, main met nanyag nin baey. Ket hiyay Apo Dioh ye nanyag nin kaganaan. ⁵ Hatew hiyay Moises, mapatayaan ya ha pamaala na kanlan tataan kabilang ha pamilya nin Dioh. Noba māghilbi na yan bengat Apo Dioh. Ket hilay didinyag na, bilang pagkakitan bengat nin ipatanda nan Apo Dioh lano. ⁶ Noba hiyay Apo Jesu Cristo, aliwa yan māghilbi, ta Anak yan Dioh boy mapatayaan a māmāala nin pamilya nin Dioh. Ket haanin, kabilang kitawoyna kanlan pamilya nin Dioh, dapot tana mikakaanti kitawon mapah-ey ha pamteg boy ahe tawo ya ikading-ey ye an-agaden tawon diyagen nan Apo Dioh kantawo lano.

⁷ Kaya-bay manlengge kitawo ha anhabiyen nan Ihipiditon Dioh, a wana, “No mange yo a ampaghabi kanyoy Apo Dioh, pakaleng-en yoya.

⁸ Adi yo ampabyangen ye o yo a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew.

† 2:12 Kakanta 22:22. ‡ 2:13 Isaias 8:17. § 2:13 Isaias 8:18.

Ta ha anti hila ha wangwang, ahe hila nanumbong kanan Apo Diah boy hinubok lay kaanohan na.”

⁹ Hinabi na po Apo Diah,

“Agya nakit laynabay ye kapagtakaan a didinyag ko ha loob nin apatapo a taon,

ket hinubok lay kaanohan ko.

¹⁰ Kaya-bay tubat ye poot ko kanlan hilatew a nangaunan tutoa boy hinabi ko,

‘Lanang hilan antumaang kangko

boy ahe la labay a humbongen ye an-ibilin ko kanla.’

¹¹ Kaya-bay uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a

ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”*

¹² Kaya-bay kakatongno, mag-alla kawo ta-omen homain kanyoy magilyadin maloke boy ahe ana mamteg, ket mitaang kawo kanan Apo Diah a angkabi-ay. ¹³ Hiyay diyagen yo, minamangaamot kawon maypapakhawon nin pamteg legan main po panaon ta-omen kawo ahe matalingo a magkahalanan a mamabyang nin o yo. ¹⁴ Ta no paibat po ha namteg kitawo angga ha kalampuhan, ket mikakaanti kitawon mapah-ey ha pamteg kanan Cristo, mapagkalamo tawo yan makanoman. ¹⁵ Ihipen tawon uman ye naihulat a Habi nin Diah,

“Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Diah kanyo, pakaleng-en yoya.

Adi yo ampabyangen ye o yo

a omen ha dinyag lan nangaunan tutoa yo hatew a ahe nanumbong kanan Apo Diah.”†

¹⁶ Ket haanin, aya hilay nakange kanan Apo Diah, noba ahe nanumbong kana? Aliwa nayi a hilay tataon in-ilwah nan Moises ha nahyon Egipto?

¹⁷ Ket aya hilay kinapootan nan Apo Diah ha loob nin apatapo a taon? Aliwa nayi a hilay nagkahalanan boy nangamatey ha wangwang? ¹⁸ Boy aya hilay nagpangakoan nan Apo Diah nin hadili na a ahe bega miabot ha lugal nin kapainawaan? Aliwa nayi a hilay tatao a ahe ampanumbong kana? ¹⁹ Kaya-bay makinang a ahe hila niabot ha kapainawaan a intaladan nan Apo Diah, ta ahe la yan pinamtegan.

4

¹ Agya wanabay man ye nalyadi kanlan nangaunan tutoa tawo, nikakaanti yan teed ye kapainawaan a impangako nan Apo Diah. Kaya-bay mag-alla kitawo, ta maka main kanyo ye ahe miabot ha kapainawaan na. ² Ta padiho kitawoyna kanlan nangaunan tutoa tawo a nakange nin Manged a Balita a tungkol kananyatin kapainawaan. Noba ahe ya nakahaglap kanla ye nange la, ta ahe la pinamtegan. ³ Hikitawon mamteg nan Apo Diah bengat ye miabot ha kapainawaan na. Noba hiyay tungkol kanlan ahe ampamteg kana, hinabi nan Apo Diah,

“Uli ha poot ko kanla, impangako ko ha hadili ko a

ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”*

Hinabi nan Apo Diah yain, agya nakataladan yaynay kapainawaan kanla paibat po ha pinalhowa nay babe-luta. ⁴ Tanda tawo yain ta yati ye naihulat a Habi nin Diah tungkol ha ikapiton mangaamot,

“Ha ikapiton mangaamot, nagpainawa yay Apo Diah ha pamalhowa na.”†

* 3:11 Kakanta 95:7-11. † 3:15 Kakanta 95:7-8. * 4:3 Kakanta 95:11. † 4:4 Genesis 2:2.

⁵ Noba ihipen tawo man uman ye naihulat a Habi nin Dioh a tungkol kanlan Israelita,
 “Ahe hila bega miabot ha kapainawaan a intaladan ko kanla.”

⁶ Hilay nakange nin yatin manged a balita hatew tungkol ha impangako nin Dioh, makinang a ahe hila miabot ha kapainawaan na ulita ahe hila nanumbong kana. Noba agya wanabay man, nikakaanti yan teed ye pangako nan Apo Dioh boy main miabot ha kapainawaan na a intaladan na. ⁷ Kaya-bay ha pangalabah nin malabong a taon, nangitaning yayna man ye Apo Dioh nin magha po a mangaamot ta-omen kitawo miabot ha kapainawaan na. Yati ye labay habiyen nin hinabi na a “haanin” ha hinabi nan Apo Dioh makauli kanan David,
 “Haanin, no mange yo a ampaghabi yay Apo Dioh kanyo, pakaleng-en yoya.

Adi yo ampabyangen ye *ō yo*.”[‡]

⁸ Tanda tawoynabay met a naiabot na hilan Josue ye Israelita ha Canaan a lugal nin kapainawaan la hatew. Noba aliwa po yain ye kaptegan a lugal nin kapainawaan a an-agaden tawo, ulita nangitaning yayna man ye Apo Dioh nin magha po a mangaamot nin pamainawa. ⁹ Kaya-bay bilang pagtao nin Dioh, angkahigudo tawo a main kitawon kapainawaan a intaladan nan Apo Dioh a omen ha pagpainawa na ha ikapiton mangaamot. ¹⁰ Ta ayaman a miabot ha kapainawaan nan Apo Dioh, ket magpainawa ya met ha andiyagen na a omen kanan Apo Dioh a nagpainawa pangayadi nin pamalhowa na nin kaganaan. ¹¹ Kaya-bay pakaapehen tawon miabot ha kapainawaan na. Adi tawo hila antuwaden ye tatao hatew a ahe nanumbong kanan Apo Dioh. Maka ahe kitawo met miabot ha kapainawaan na.

¹² Ta hiyay Habi nin Dioh ket angkabi-ay boy makapalyadiyan ya. Ket ba-mo yan matadem a tubat a omen ha kampilan a mitaligmang ye tadem na a malyadin panigpah nin pipilpoan boy utek nin bobot-o, ta antupohen nay puho nin tao boy an-ibagwa nay pinakamaldeg a ihip na boy hiyay ampakaapehen na. ¹³ Homain bega maitayo kanan Apo Dioh, ta angkakit boy tanda nay kaganaan. Ket makibat kitawo lano kana.

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

¹⁴ Kaya-bay pakapah-ey kitawo ha pamteg, ta main kitawon madangal a pinakapoon a padi a nakew ha langit a homain kanayon, no aliwan hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh. ¹⁵ Tanda nan pinakapoon tawon padi ye kaganaan a kakapeyan tawo. Ket angkaingalowan na kitawo, ta kaganaan a tukho[§] a angkadihaan tawo, nadihaan na met, noba ahe ya bega nagkahalanan. ¹⁶ Ket ulita main kitawoynan pinakapoon a padi, ha panaon nin pagkatapulan tawo, adi kitawoyna ampagluwaluwa a humaley kanan Apo Dioh, ta ingalowan boy haglapan na kitawo.

5

¹ Hatew, hiyay pinakapoon a padi a māmietan ha tao kanan Apo Dioh, ket napili ya kanlan kapadiho nan tao. Katungkolan nay mangihagpa kanan Apo Dioh nin didigalo boy hagpa lan tatao ha pangihagpaan ta-omen mapatawad ye kakahalanan la. ² Ulita hiyay pinakapoon a padi, ket tao ya a main ya met kakapeyan, maanoh ya kanlan tataon ampakadyag nin maloke boy kanlan ahe nagtanda a maloke ye andiyagen la. ³ Uli ha

[‡] 4:7 Kakanta 95:7-8. [§] 4:15 *tukho* o papanubok.

kakapeyan na, katapulan na met ye mangihagpa uli ha kakahalanan na, aliwan bengat ha kakahalanan nin tatao.

⁴ Agya ayaman a tao, ahe na malyadin diyagen ye hadili na a pinakapoon a padi. Ta hiyay Apo Diah bengat ye ampamili ha wanabay a katungkolan a omen ha pamili na kanan Aaron hatew. ⁵ Wanabay met kanan Cristo, aliwan hiyabay ye namadangal boy namili nin hadili na a mag-ilyadin pinakapoon a padi, no aliwan hiyay Apo Diah. Ta hinabi nan Apo Diah kana,
“Hika ye Anak ko.

Ket haanin, ipatanda ko a hikoy Bapa mo.”*

⁶ Boy hinabi na po Apo Diah ha kanayon a pahen nin kahulatan,
“Hikaynay padi makanoman
a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.”†

⁷ Ha anti ya po ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, in-aleng-eng nay nakig-wang boy nakiingalo kanan Apo Diah a hiyan bengat ye makapiligtah kana ha kamateyan. Ket lingnge na met Apo Diah ye pakigwang na ulita luboh yan nagmakaaypa boy mapanumbong ha kalabayan nan Apo Diah.

⁸ Noba agya Anak yan Diah, natandaan nay peteg a panumbong makauli ha pangikpe na nin kaidapan. ⁹ Ulin yatin panumbong na, dinyag na yan Apo Diah a genap boy pangibatan nin homain anggaan a kaligtahan lan kaganaan a ampanumbong kana. ¹⁰ Ta tinuga na yan Apo Diah a mag-ilyadin pinakapoon a padi a omen met ateed ha pagkapadi nan Melkizedek.‡

Babala kanlan Manalingkukul kanan Apo Diah

¹¹ Malabong po dayi ye habiyen ko kanyo a tungkol ha pagkapadi nan Apo Jesus. Noba maidap yan ipataloh kanyo, ulita kinumapey anay pagkataloh yo. ¹² Māngiadal kawoyna dayi, ta nabuyot kawoyna ha pamteg. Noba angga haanin, katapulan a iadal po kanyo ye unan aadal a tungkol ha Habi nin Diah a naiadal ana kanyo hatew. Ba-mo kawon ongi a gatah po ye pamangan na, ta ahe yo po magatgat ye mabyang a pamangan a nakailalayan nin mangaldeg a adal. ¹³ Hilay ampagbi-ay ha gatah, oongi hila po. Hiyay labay habiyen, ahe la po naadal no hinyay matoyngong o maloke. ¹⁴ Noba hilay ampagbi-ay nin mabyang a pamangan, main yaynan ihip. Hiyay labay habiyen, uli ha pangilmaw, angkatalohan lainay mangaldeg a aadal boy tanda layna no hinyay manged o maloke.

6

¹ Kaya-bay lakwanan tawoynay unan adal tungkol kanan Cristo, ket magpahulong kitawoyna ha mangaldeg a adal ta-omen kitawo pumah-ey ha pamteg. Adi kitawoyna pag-udong-udong ha unan adal tungkol ha paghehe boy panalingkukul ha didiyag a homain hilbi boy tungkol ha pamteg kanan Apo Diah, ² ha aadal tungkol ha pamawtismo, pangipalonto nin gamet ha o, pagkabi-ay uman nin nangamatey boy no way-omen ya lano ye tao ha homain anggaan pangayadi na yan uhgaen Apo Diah. ³ Kaya-bay no ipaluboh nan Apo Diah, magpahulong kitawoyna ingat ha mangaldeg a adal.

⁴ Ta hilay nanalingkukul ha pamteg la kanan Apo Jesus, ahe tawo hilayna makumbinyo a maghehe ta-omen hila mag-udong kana. Natandaan layna ye kaptegan hatew, nadihaan lainay kangedan a digalo nan Apo Diah, boy natanggap layna ye Ihipidton Diah. ⁵ Nadihaan lainay kangedan a ibat ha

* 5:5 Kakanta 2:7. † 5:6 Kakanta 110:4. ‡ 5:10 Genesis 14:18-20.

Habi nin Dioh boy natanam layna ye kapalyadiyan nan Apo Dioh a ipakit na ha huyot a mangaamot. ⁶ Ket haanin, no talingkukolan la ye pamteg la kanan Apo Jesus, ahe hilayna makumbinyo a maghehe boy miudong kana, ta ba-moynan an-ipako la yayna man ha kodoth ye Anak nin Dioh boy an-ipapading-ey laya ha adapan lan tatao.

⁷ Hikitawon tatao, nailalayi kitawo ha luta a talon. Hiyay luta a maheheg maudanan boy tuboan nin tatanaman a pakinabangan nin magtalon, ket inged na yan Apo Dioh. ⁸ Noba no ilamon boy didiwi bengat ye antumubo nin yatew a luta, ket homain yan hilbi. Kaya-bay ihumpa na yan Apo Dioh boy maulam ya.

⁹ An-adoen kon kakatongno, agya wanabay man ye anhabiyen ko, aliwa kawon omen kanla, ta angkahigudo ko a mamanged ye kahahaad yo bilang nananggap nin kaligtahan. ¹⁰ Matoynong yay Apo Dioh boy ahe na maliwaan ye manganged a didiyag yo boy hiyay impakit yo a pangado yo kana makauli ha pahulong yon panaglap kanlan pagtao nin Dioh.

¹¹ Kakatongno, labay ko dayi a ipahulung yoy kahipegan yo angga ha kapopohan ta-omen yo matanggap ye anhigudowen yo. ¹² Anhabiyen ko yati ta-omen kawo maghipeg boy tuwaden yo hilay tatao a makauli ha pamteg la kanan Apo Dioh boy pahulong lan pangikpe, ampananggap hilaynan impangako na.

Peteg ye Pangako nan Apo Dioh

¹³ Ihipen yo yay Abraham. Ha nagpangako yay Apo Dioh kana, ahe ya nanggawi nin kanayon a ngalan a pamaghen nin pangako na, no aliwan ginawi nay hadili nan ngalan, ulita homain umiigit kana. ¹⁴ Wanae ye hinabi nan Apo Dioh kanan Abraham, "An-ipangako kon inged kata boy diyagen kon malabong ye lalahi mo."* ¹⁵ Ket ulita nagteeh yan nangagad ye Abraham, natanggap nay impangako nan Apo Dioh kana.

¹⁶ Tanda tawo a no hiyay maghay tao, ket labay na a mapapaghen ye pangako na, manggawi yan ngalan nin umiigit kana. Ha wanabay, homain hilaynan payngatngatan. ¹⁷ Wanabay met ateed ye dinyag nan Apo Dioh hatew. Ta ha nagpangako yay Apo Dioh, pinaghen nay pangako na makauli ha panggawi na nin ngalan na ta-omen naya ipakit kanlan tataan nagpangakoan na a ahe naya bega umanen ye pangako na. ¹⁸ Ket hilatin luwa a hiyay pangako na boy pamapaghen na, peteg a ahe mauman, ta ahe yan bega ampagtago ye Apo Dioh. Kaya-bay hikitawon tinumkip kana, main kitawon maghen a kahigudowan, legan an-agaden tawoy impangako na. ¹⁹ Yatin kahigudowan tawo kanan Apo Dioh ye ampamakhaw nin nakem tawo a ba-mon nakatakip ha mayadet a dapah. Ket yatin kahigudowan tawo, itupoh na kitawo ha tabing nin Timplo boy iabot na kitawo ha Pinakanahantowan a Hilid nin Timplo ha langit a angkunaan nan Apo Dioh. ²⁰ Nauna yaynan hinumlep ye Apo Jesus ihtew ta-omen ya mamietan kantawo kanan Apo Dioh, ta hiyabay ye nagilyadin pinakapoon tawon padi makanoman a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.

7

Hiyay Melkizedek a Padi hatew

¹ Hiyay Melkizedek, poon ya hatew ha banwan Salem ha panaon nan Abraham. Boy padi ya a ampaghilbi ha Katatagayan a Dioh. Ha maghay mangaamot, nakilaban yay Abraham ha nangaanon popoon, ket

* 6:14 Genesis 22:16-17.

nanambot ya. Ha ampuli yayna, hinagana na yan Melkizedek. Ket hinabi na kanan Abraham, “Inged na kan Apo Dioh.”* ² Ket in-ibiyay nan Abraham kana ye ikamapo nin kaganaan a nahamham na kanlan kaaway na. Hiyay labay habiyen nin ngalan a Melkizedek, “Poon nin Katoyngan.” Ket ulita poon ya ha Salem a hiyay labay habiyen “katanaan,” anhabtan yan “Poon nin Katanaan.” ³ Homain naihulat tungkol kanlan bapa o indo na, agya kanlan nangaunan tutoa na. Boy homain met naihulat tungkol ha pangianak kana boy pagkamatey na. Homain met anggaan ye pagkapadi na a omen kanan Anak nin Dioh.

⁴ Ihipen tawo man no way-omen ya kadangal ye Melkizedek! Agya hiyay Abraham a unan tutoa tawo, ket namyay ya kana nin ikamapo nin kaganaan a nahamham na kanlan kaaway na. ⁵ Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hilay papadi a lahi nan Levi ye mananggap nin ikamapo nin babandi nin kapadiho la a Judio, agya padipadiho hilan ibat kanan Abraham. ⁶ Noba agya ahe ya nangibat ha lahi nan Levi ye Melkizedek, ket nananggap yan ikamapo a ibat kanan Abraham. Boy hiyabay met ye naghabi kanan Abraham, “Inged na kan Apo Dioh,” agya hiyay Abraham ye taon pinangakoan nan Apo Dioh. ⁷ Ket kamatandaan tawoynabay met a madadangal yay taon nanginged dinan ha in-inged. ⁸ Tanda tawo met a hilay papadi a lahi nan Levi a ampananggap nin ikamapo, ket tao hilan bengat a main kamateyan. Noba hiyay Melkizedek a nananggap nin ikamapo a ibat kanan Abraham, ket ampapagan nin naihulat a Habi nin Dioh a homain anggaan ye pagkapadi na, ta homain naihulat tungkol ha kamateyan na. ⁹ Boy agya hiyay Levi ye toa lan papadi a ampananggap nin ikamapo a dakay, ba-mon namyay yayna met nin ikamapo kanan Melkizedek makauli kanan Abraham. ¹⁰ Ta ha hinagana na yan Melkizedek ye Abraham, hiyay Levi, anti yayna ha laman nan Abraham a toa na.

¹¹ Tanda tawo po a hiyay tungkol ha pagpadi nin lalahi nan Levi ket nakailig ha Bibilin a in-ibiyay nan Apo Dioh kanlan Judio. Haanin, no hiyay andiyagen lan hilatin papadi ket ampakapag-ilyadin genap ha tao ha pamilew nan Apo Dioh, ahe ana katapulan ye lumbo a padi. Noba natandaan tawo a ahe yan ampakapag-ilyadin genap ha tao. Kaya-bay katapulan a main bayon padi a omen ha pagkapadi nan Melkizedek a lumbo ye pagkapadi na kanan Aaron. ¹² Ket no nauman ye tungkol ha pagpadi, katapulan met awod a mauman ye Bibilin. ¹³⁻¹⁴ Hiyay Apo tawon Jesu Cristo ye andektan a padi a kahagili lan papadi a lalahi nan Levi. Nakiduma ye pagkapadi na, ta ibat ya ha lahi nan Juda, aliwan ha lahi nan Levi. Ket agya nakanoman, homain po naghilbi bilang padi a ibat ha lahi nan Juda. Ta ha hinabi nan Moises no aya yay mag-ilyadin padi a maghilbi ha pangihagpaan, ket homain yan hinabi a lahi nan Juda, no aliwan hiyay lahi nan Levi bengat.

Hiyay Padi a omen kanan Melkizedek

¹⁵ Lalo anan kinuminang a nahagiliyan hilaynay papadi a lalahi nan Levi, ta main anan lumbo a padi haanin. Hiyabay ye Apo Jesus boy padiho ye pagkapadi na kanan Melkizedek. ¹⁶ Hiyay Apo Jesus, nag-ilyadi yan padi uli ha makapalyadiyan a bi-ay na a homain anggaan, aliwan makauli ha Bibilin tungkol ha lahi na. ¹⁷ Ta wanae ye anhabiyen nin naihulat a Habi nin Dioh tungkol kana, “Hika ye padi makanoman a omen ha pagkapadi nan Melkizedek.”†

* 7:1 Genesis 14:19. † 7:17 Kakanta 110:4.

18 Kaya-bay hinagiliyan nan Apo Diuh ye alan a bibilin tungkol ha pagpadi, ta makapey ya boy homain hilbi. 19 Ta homain bega nag-ilyadin genap ha pamilew nan Apo Diuh makauli ha panumbong ha Bibilin. Noba haanin, main anan mamanged a papadan. Ket makauli kananyati, makahaley kitawoyna kana.

20 Mamanged yatin papadan, ta hinumpa na yan Apo Diuh. Ha dinyag na yan Apo Diuh a padi ye lalahi nan Levi, ahe na yan hinumpa. 21 Noba ha dinyag na yan padi ye Apo Jesus, hinumpa naya, a wana, "Hiko ye Apo Diuh a ampanumpa.

Hika ye padi makanoman.

Ket ahe yaynan mauman ye ihip ko."[‡]

22 Kaya-bay hiyay Apo Jesus ye kahigudowan tawo a tupaden nan Apo Diuh ye mamanged a kahundoan na kanlan tatao na.

23 Malabong hilay papadi hatew, ulita no matey yay magha, humagili ye magha ta-omen magpahulong ye paghilbi la bilang padi. 24 Noba hiyay Apo Jesus, ket homain yan kamateyan. Kaya-bay homain anggaan ye pagkapadi na. 25 Kaya-bay miligtah na hilan genap ye ayaman a taon humaley kanan Apo Diuh makauli kana, ulita angkabi-ay ya makanoman a ampamietan kantawo kanan Apo Diuh.

26 Kaya-bay hiyay Apo Jesus bengat ye pinakapoon a padi a katapulan tawo. Ta homain yan kahalanan, homain pakaumihan, homain kalok-an kana, aliwa yan padiho kanlan tataon magkahalanan boy pinadangan na yan Apo Diuh nin maiigat po kanlan kaganaan a anti ha langit.

27 Nakiduma yay Apo Jesus kanlan kanayon a pinakapoon a padi a katapulan lay mangihagpa ha minamangaamot uli ha kakahalanan la ket pangayadi, mangihagpa hila met uli ha kakahalanan lan tatao. Noba hiyay Apo Jesus, impinghan nan inhagpa ye hadili nan bi-ay ta-omen mapatawad ye kakahalanan nin kaganaan a tatao. 28 Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, hiyay mapili a pinakapoon a padi ket taon bengat a main kakapeyan. Noba pangalabah nin yatew a panaon, nanumpa yay Apo Diuh, a wana, "Hiyay Anak koyna haanin ye dinyag kon pinakapoon a padi, ket genap yan makanoman."

8

Hiyay Apo Jesus ye Pinakapoon a Padi

1 Yati ye labay habiyen nin anhabiyen ko kanyo. Peteg a main kitawoynan pinakapoon a padi a nakaikno ha dapit wanan nin pamiknoan nan Makapalyadiyan a Diuh ha langit. 2 Ket bilang pinakapoon a padi, ampaghilbi ya ha kaptegan a panggalangan a dinyag nan Apo Diuh, aliwan dinyag nin tao.

3 Ihti ha babe-luta, hiyay balang pinakapoon a padi, ket napili ya ta-omen mangihagpa nin didigalo boy kanayon po a hagpa lan tatao. Kaya-bay hiyay pinakapoon a padi tawo ha langit, ket katapulan a main ya met ihagpa kanan Apo Diuh. 4 Ket no anti ya po ihti ha babe-luta, ahe ya malyadin padi, ta main anan papadi a ampangihagpa nin didigalo a omen ha anti ha Bibilin. 5 Hiyay paghilbi lan papadi, ket pagkakitan bengat nin angkalyadi ha langit. Ta ha ipaideng nan Moises ye Toldan Panggalangan, ket mahehpet nan imbilin Apo Diuh kana, "Katapulan a humbongen moy kaganaan a impakit ko kammo hatew ha mapantay no way-omen mo yan diyagen ye Toldan Panggalangan."^{* 6} Noba hiyay paghilbi nan Apo

[‡] 7:21 Kakanta 110:4.   ^{*} 8:5 Exodo 25:40.

Jesus bilang pinakapoon a padi, ket mamanged ya dinan ha paghilbi lan nangaunan papadi ihti ha babe-luta. Ta ha bayon kahundoan, hiyay Apo Jesus ye ampamietan ha tao kanan Apo Dioh. Ket yatin bayon kahundoan, mamanged ya dinan ha alan, ta nakailig ya ha mamanged po a papangako nan Apo Dioh.

⁷ No hiyay alan a kahundoan ket homain yan kulang, ahe yayna dayi katapulan ye bayon kahundoan. ⁸ Noba nakit nan Apo Dioh ye kulang lan tataon ampanumbong ha nunan kahundoan. Kaya-bay hinabi na, "Lumateng lanoy mangaamot

a manyag akon bayon kahundoan kanlan lalahi nan Israel boy Juda.

⁹ Yatin bayon kahundoan, aliwan padiho ha alan a kahundoan

a dinyag ko hatew kanlan nangaunan tutoa la

a in-ilwah ko ha nahyon Egipto.

Ahe la hinumbong ye unan kahundoan ko kanla.

Kaya-bay pinaolayan ko hila."

¹⁰ Hinabi na po Apo Dioh,

"Lano maabot ye panaon,

yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan ha lalahi lan Israel.

Hiyay bibilin ko, itanem ko ha ihip

boy puho la.

Hikoyna ye Dioh la

ket hilabay ana met ye tatao ko.

¹¹ Ahe layna katapulan a mapay-aadal

o habiyen kanlan kakatongno la, 'Kakatongno, katapulan a balayen yo a hiyay Apo ye Dioh.'

Ta kananyatew a panaon,

balayen la kon kaganaan a tao, matagay man o ahe.

¹² Ta patawaden koyna ye kalok-an la

boy liwaan koynay kakahalanan la."[†]

¹³ Ha hinabi nan Apo Dioh a main anan bayon kahundoan, makinang a inalihan na yaynan hilbi ye alan a kahundoan. Ket hinyaman a alan ana boy homain anan hilbi, ha ahe mabuyot, maanam ya.

9

Hiyay Panggalang ihti ha Babe-luta boy ha Langit

¹ Ha unan kahundoan, main bibilin tungkol ha huhton panggalang boy main met Toldan Panggalangan kanan Apo Dioh a dinyag nin tao. ² Yatin Toldan Panggalangan, ket luway hilid na boy tabing ye pietan la. Hiyay dapit dongla ket anhabtan yan "Nahantowan a Hilid." Anti ya ihtew ye kingki a manipitoy delag boy lamihaan a pangikunaan nin tinapay a anihagpa kanan Apo Dioh. ³ Hiyay ikalwan hilid ha likol nin tabing ket anhabtan "Pinakanahantowan a Hilid." ⁴ Anti ya ihtew ye pangihagpaan a pangalaman nin insenso boy anti ya met ihtew ye lakaha nin kahundoan. Hiyay pangihagpaan boy lakaha ket padiho hilan napakalopkohan nin balitok. Ha loob nin lakaha nin kahundoan, anti ya ihtew ye koden a balitok a nakaikunaan nin pamangan a anhabtan "manna"* boy hiyay teken nan Aaron a nagboong boy hiyay luway madampiyak a dapah a nakaidokitan nin Bibilin nan Apo Dioh. ⁵ Ha babe nin lakaha, main luway kadih anghil nin Dioh a yadi ha balitok. Hiyay kadih anghil ye pagkakitan

[†] 8:12 Jeremias 31:31-34. * 9:4 Hatew, ha anti hilay Israelita ha wangwang, minamangaamot na hilan ambian Apo Dioh nin pamangan a anhabtan "manna".

a anti ya ihtew ye Apo Dioh. Naameyan nin papakpak la ye hakeb lakaha a pangiwahikan nan pinakapoon a padi nin daya ayop ta-omen mapatawad ye kakahalaman lan tatao. Noba ahe ko po maipalinaw yatin kaganaan haanin.

⁶ Wanabay ye pagkatunong nin Toldan Panggalangan. Hilay papadi, minamangaamot hilan anhumlep ha dapit dongla a hilid ta-omen la diyagen ye katungkolan la. ⁷ Noba ha Pinakanahantowan a Hilid, hiyay pinakapoon a padi bengat ye malyadin humlep ihtew, ket minghan yan bengat ha loob nin maghay taon. Ket tepe humlep ihtew, ampangaget yan daya nin ayop bilang hagpa uli ha kakahalaman na boy ha kahalanan lan tatao a ahe la tinatala. ⁸ Legan anti ya po ye Toldan Panggalangan, makauli kanlan hilatin bibilin, ket an-ipakit nin Ihpediton Dioh a ahe hila malyadin humlep ye tatao ha Pinakanahantowan a Hilid. ⁹ Hilatin kaganaan ket ampangipakit bengat kantawo haanin a hilay didigalo boy kanayon po a hahagpa kanan Apo Dioh, ket ahe ya makaalih nin kahalanan a ampakayootan lan tataon ampanggalang kana. ¹⁰ Hilatin bibilin ket tungkol bengat ha laman, no hinyay malyadin kanen o inomen boy no way-omen ye huhton panguyah nin hinyaman. Hilatew a bibilin ket tungkol bengat ha babagay a katapulan humbongen angga ha panaon a hagiliyan na yaynan Apo Dioh nin bayo.

¹¹ Noba haanin, nilumateng yaynay Apo Jesu Cristo a pinakapoon tawon padi. Ket makauli kana, angkadihaan tawoy kangedan na uli ha bayon papadan. Ket bilang pinakapoon a padi, hinumlep yayna ha langit a mamanged boy genap a Panggalangan a aliwan dinyag nin tao boy ahe ya ihti ha babe-luta. ¹² Ket ha hinumlep yay Apo Jesus ihtew, aliwan daya nin kumbing o oybon baka ye inhagpa na, no aliwan hadili nan daya. Ninghan yan bengat hinumlep ha Pinakanahantowan a Hilid. Ket makauli ha daya na, timbeh na kitawo ha kapaduhaan uli ha kakahalaman tawo ta-omen kitawo miligtah makanoman. ¹³ Hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, no hiyay maghay tao ket naibilang yan madinat, ahe ya malyadin manggalang kanan Apo Dioh. Noba no mawahikan yayna nin daya nin kumbing boy bolog a baka boy tubog nin naulam a dumalaga a baka, ket maibilang yaynan malinih. ¹⁴ Ket no ampakalinih yay daya nin ayop, lalalo yayna ingat ye daya nan Apo Jesu Cristo. Ta angkaalih nay pagkayoot nin ihip uli ha mangaloke a didiyag tawo ta-omen kitawoyna malihway a maghilbi kanan Apo Dioh a angkabi-ay. Ta makauli ha Ihpediton Dioh a homain anggaan, hiyay Apo Jesus, inhagpa nay hadili na bilang hagpa a homain kaumihan kanan Apo Dioh.

¹⁵ Kaya-bay ha bayon kahundoan, hiyay Apo Jesu Cristo ye ampamietan ha tao kanan Apo Dioh. Ta uli ha pagkamatey na, timbeh na hilay tatao ha kakahalaman a nadyag la ha anti hila po ha unan kahundoan. Kaya-bay haanin, hilay kaganaan a hinagyat nan Apo Dioh a pagtao na, ket matanggap lay homain anggaan a kangedan a impangako na.

¹⁶ Tanda tawoyabay met a no main kahulatan tungkol ha tawid, katapulan a main pagkakitan a natey yaynay nangy nin kahulatan ta-omen maipatupad ye nakahulat. ¹⁷ Ta ahe maipatupad ye nakahulat no angkabi-ay ya po ye nanulat. ¹⁸ Kaya-bay agya ha unan kahundoan, katapulan a main met daya nin ayop a pagkakitan nin pagkamatey nin ayop ta-omen ya magkamain nin hilbi. ¹⁹ Kaya-bay pangayadi nan impatanda nan Moises ye balang bilin kanlan tatao, nangwa yan daya nin oybon baka boy kumbing a hinalean nin lanom. Pangayadi, indede na ha daya ye labok nin tupa a kinadihan matibya a nakagawot ha hanga nin isopo haka na hila winahikan ye tatao boy hiyay nakakehkeh a

nakaihulatan nin Bibilin. ²⁰ Legan anwahikan na hila, anhabiyen na kanla, "Yatin daya ye pamaghen ha kahundoan a an-ipatupad nan Apo Dioh kanyo."[†] ²¹ Ket winahikan na met nin daya ye Toldan Panggalangan boy kaganaan a kakahangkapan a angkagawi ha panggalang. ²² Ta hiyay anti ha Bibilin a impahulat kanan Moises, magaynan kaganaan ket katapulan a malinihan nin daya. Ket no homain maibuhboh a daya bilang hagpa kanan Apo Dioh, homain met kapatawadan ye kakahalanan lan tatao.

²³ Kaya-bay hiyay Toldan Panggalangan boy kaganaan a kakahangkapan a anti ihtew a pagkakitan bengat nin babagay a anti ha langit, ket katapulan a malinihan nin daya nin ayop. Noba hilay babagay a anti ha langit, katapulan a malinihan nin mamanged po a hagpa dinan ha daya nin ayop. ²⁴ Ta hiyay Cristo, ahe ya hinumlep ha maghay Panggalangan ihti ha babe-luta a dinyag nin tao, no aliwan ha kaptegan a Panggalangan ha langit. Ket haanin, an-ipakitongtong na kitawo kanan Apo Dioh. ²⁵ Ket hiyay panumlep na ihtew, aliwan piunan-uman a omen ha andiyagen nin pinakapoon a padi hatew a tinaon a anhumlep ha Pinakanahantowan a Hilid nin Panggalangan boy ampangaget yan daya nin ayop bilang hagpa. Ta hiyay Cristo, ninghan na yan bengat inhagpa ye hadili na, ket ahe nayna uman-umanen. ²⁶ Ulita no katapulan na yan uman-umanen, malabong a ukdo ya dayin natey ye Apo Jesus paibat ha napalhowa ye babe-luta. Noba haanin a kalampuhan nin panaon, ninghan yan bengat a nakew ihti ha babe-luta ta-omen na ipipinghan a alihen ye kakahalanan tawo makauli ha pangihagpa na nin hadili na. ²⁷ Naitaning ha tao a katapulan yan matey minghan, ket pangayadi, uhgaen na yan Apo Dioh. ²⁸ Wanabay met ateed kanan Cristo. Natey yan ninghan ha inhagpa nay hadili na ta-omen na alihen ye kakahalanan nin tao. Ket mag-udong yan uman ihti ha babe-luta, aliwan ta-omen matey yayna man uli ha kahalanan, no aliwan mangiligtah yayna nin tataon ampangad kana.

10

¹ Hiyay Bibilin a impahulat kanan Moises, ket aliwa po kaptegan, no aliwan pagkakitan bengat nin manganged a babagay a nilumateng makauli kanan Apo Jesus. Kaya-bay hiyay hagpa lan tataon anhumaley boy ampangalang kanan Apo Dioh, ket ahe ya bega makapitoynong kanla agya po man tinaon hila ampangihagpa a omen ha anhabiyen nin Bibilin. ² Ta no hiyay hagpa la, ket makalinih ya dayin kahalanan, ahe hilayna dayi angkayoot uli ha kakahalanan la boy ahe layna dayi katapulan ye mangihagpa po uman. ³ Noba hiyay hagpa lan tinaon, ket ahe ya makaalih nin kakahalanan, no aliwan yabay-in ye ampangipaihip kanla nin kakahalanan la ha nangalabah a panaon. ⁴ Ta hiyay daya nin bulog a baka boy kambing, ket ahe ya bega makaalih nin kahalanan.

⁵ Kaya-bay ha nilumateng yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, hinabi na kanan Bapa na a Dioh,
"Ahe mo labay ye hahagpa boy didigalo lan tatao.

Kaya-bay binyan mo kon laman ta-omen ko ihagpa kammo.

⁶ Ahe ka naaliket ha hahagpa a aayop a inulam
boy kanayon po a hagpa uli ha kakahalanan.

⁷ Kaya-bay hinabi ko kammo, 'Bapa kon Dioh, anti ko ihti ta-omen ko
tupaden ye kalabayan mo

a omen ha nakahulatan tungkol kangko.' ^{**}

[†] 9:20 Exodo 24:4-8. ^{*} 10:7 Kakanta 40:6-8.

⁸ Ihipen tawo man ye hinabi nan Apo Jesus. Hiyay una, “Ahe na nalabayan Apo Dioh boy ahe na naaliketan ye hahagpa, didigalo, aayop a inulam boy kanayon po a hagpa lan tatao uli ha kahalanan la.” Hinabi na yatew agya po man yabaytew ye man-ipatupad nin Bibilin. ⁹ Pangayadi, hinabi na kanan Bapa na, “Anti ko ihti ta-omen ko tupaden ye kalabayan mo.” Kaya-bay inalihan nan hilbin Apo Dioh ye alan a pangihagpa. Ket inhagili nay bayo a hiyay pangihagpa nan Cristo. ¹⁰ Haanin, ta hinumbong nan Apo Jesus ye kalabayan nan Apo Dioh, nalinihan kitawoyna ha kakahalanan tawo makauli ha pangipipinghan nan pangihagpa nin hadili na.

¹¹ Hilay papadi, minamangaamot hilan ampaghilbi boy pauman-uman hilan ampangihagpa nin hahagpa a ahe bega makaalih nin kahalanan. ¹² Noba hiyay Apo Jesu Cristo, ket ninghan na yan bengat inhagpa ye hadili nan laman uli ha kakahalanan tawo. Ket huhtoyna yain makanoman. Pangayadi yatew, nikno yayna ha dapit wanan nan Apo Dioh. ¹³ Ket haanin, an-agaden naynan bengat ye panaon a hilay kakaaway na, ket pahukoen na hilaynan Apo Dioh kana. ¹⁴ Ta makauli ha ninghan nan pangihagpa nin hadili nan Cristo, hilay tataon nalinihan na ha kakahalanan, ket dinyag na hilan genap makanoman.

¹⁵ Hiyay Ihipiditon Dioh, ampaptegan na met yati, ta yati ye hinabi na, ¹⁶ “Lano maabot ye panaon, yabayti ye diyagen kon bayon kahundoan kanlan tatao ko. Hiyay bibilin ko, itanem ko ha puho boy ha ihip la.”†

¹⁷ Hinabi na po Apo, “Hiyay kakahalanan la boy kaganaan a didinyag lan mangaloke, ket liwaan koyna.”‡

¹⁸ Kaya-bay ulita pinatawad naynan Apo Dioh ye kakahalanan tawo, ahe tawoynan katapulan ye mangihagpa uli ha kahalanan tawo.

Hiyay tungkol ha Panumaley kanan Apo Dioh

¹⁹ Kaya-bay kakatongno ko, uli ha daya nan Apo Jesus, malihway kitawoynan humlep ha Timplo a angkunaan nan Apo Dioh. ²⁰ Ta makauli ha pangihagpa nan Apo Jesus nin hadili nan laman, inlukat nayna kantawo ye bayon dan a tumupoh ha tabing ta-omen kitawo makahaley kanan Apo Dioh. ²¹ Ket ulita main kitawoynan madangal a pinakapoon a padi a ampamaala nin pamilya nan Apo Dioh, ²² humaley kitawoyna kana a main puho a malinih boy main mapah-ey a pamteg kana, ta nalinihan nin daya naynan Apo Jesus ye kanakman tawo boy ba-mon nauyahan ye laman tawo nin malinih a lanom. ²³ Pakapaghen kitawo ha anhigudowen tawo boy adi kitawoyna ampagluwaluwa, ta mapatayaan yay Apo Dioh ha papangako na kantawo. ²⁴ Pakikwanan tawon mapokaw ye balang magha a may-adoado boy manyag nin manged. ²⁵ Adi kitawo anhumawa a makitipon a omen kanlan kanayon a mamteg a ahe ana ampakitipon, no aliwan maypapakhawan kitawon nakem, lalo ana haanin, ta madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.

²⁶ Ta no tatalaan tawo po ye manyag nin kahalanan pangayadi tawon natandaan ye kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus, homain anan maihagpa kanan Apo Dioh ha ikapatawad nin kakahalanan tawo, ²⁷ no aliwan hiyay nakataladan kanlan kakaaway nan Apo Dioh a hiyay manliyabliyab a apoy boy hiyay ampakalilimo a panuhga na ye ampangagad kantawo. ²⁸ Hatew, ayaman a nanlabag nin Bibilin a impahulat kanan Moises a napaptegan

† 10:16 Jeremias 31:33. ‡ 10:17 Jeremias 31:34.

nin luwa o tatlo katao, ket ampateyen la yan homain ingalo. ²⁹ Haanin, no mabyat ye paduha ha taon nanlabag nin Bibilin, lalalo anan mabyat ye paduha ha taon mangumih kanan Anak nin Dioh. Ta dinyag na yan homain hilbi ye daya nan Apo Jesus a nanlinih nin kakahalaman na boy namaghen nin kahundoan nan Apo Dioh. Aliwan bengat yain, inumih naya po ye Ihpediton Dioh a ampamyay kantawon kangedan nin Dioh. ³⁰ Homain hapo a mamabyat ye paduha na, ta katatanda tawo yay Apo Dioh a naghabin, "Hikoy mammae, hikoy mamaduha." [§] Boy hinabi na po, "Uhgaan nan Apo hilay tatao na." ^{*} ³¹ Ampakalilimo ye malyadi ha taon paduhaan nan Apo Dioh a angkabi-ay.

³² Ihipen yoy nalabah a mangaamot ha babayo yoya po natandaan ye kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus. Nakadiha kawon tubat a pamaidap, noba in-ikpe yo boy ahe kawo hinumuko. ³³ Minghan an-umihen boy ampahakitan la kawo ha adapan nin malabong a tatao. Minghan met an-imahakit yo hilay tataan ampagdiha nin wanabay a papanubok. ³⁴ Ta angkalunohan yo hila met ye kakatongno yon nakapidiho. Ket agya angkahamham ye babandi yo, ampagteehan yo a main aliket, ta tanda yo a main mamanged a nakataladan kanyo a ahe maanam makanoman.

³⁵ Kaya-bay pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg kanan Apo Dioh, ta biyan na kawon mayadet a plimyo. ³⁶ Katapulan kawon mangikpe ta-omen yoya mahumbong ye kalabayan nan Apo Dioh boy matanggap yoy impangako na. ³⁷ Ta wanae ye nakahulat a hinabi nin Dioh, "Hiyay an-agaden yo, ket madanon yaynan lumateng. Ahe yaynan mabuyot."

³⁸ Hinabi na po Apo Dioh, "Hiyay taon an-ibilang kon matoyngong, ket magbi-ay ya makauli ha pamteg na. Noba no talingkukolan nako, ahe akoyna lano maaliket kana." [†]

³⁹ Noba ahe kitawo omen kanlan tataan ampanalingkukol kanan Apo Dioh boy mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan, no aliwan kabilang kitawo kanlan tataan ampamteg boy miligtah.

11

Hiyay Pamteg kanan Apo Dioh

¹ Hiyay pamteg ket hiyay kahigudowan tawo kanan Apo Dioh a matanggap tawo hilay an-agaden tawon babagay a ahe angkakit. ² Ta uli ha pamteg lan nangaunan tutoa tawo, kinaaliket na hilaan Apo Dioh. ³ Ket uli met ha pamteg tawo, natalohan tawo a pinalhowa nan Apo Dioh ye babe-luta makauli ha Habi na. Kaya-bay kaganaan a babagay a angkakit haanin, ket napalhowa yan ibat ha ahe angkakit.

⁴ Hiyay Abel, uli ha pamteg na kanan Apo Dioh, nangihagpa ya kana nin mamanged dinan ha inhagpa nan kaka na a Cain. ^{*} Ket uli ha pamteg na, imbilang na yan matoyngong Apo Dioh, ta tinanggap na ye hagpa na. Kaya-bay agya natey yaynay Abel, main kitawo po maadal kana makauli ha pamteg na kanan Apo Dioh.

⁵ Hiyay Enoc, uli ha pamteg na, kingwa na yan Apo Dioh ha langit a ahe nakadiha nin kamateyan. Ahe yayna nakit ihti ha babe-luta, ta kingwa na

[§] **10:30** Deuteronomio 32:35. ^{*} **10:30** Deuteronomio 32:36; Kakanta 135:14. [†] **10:38** Habakuk 2:3-4. ^{*} **11:4** Genesis 4:1-16.

yaynan Apo Diah. Bayo naya kingwa, angkaaliket na yayna.[†] ⁶ Noba hiyay taon homain pamteg, ahe naya bega mapaaliket ye Apo Diah. Ta ayaman a malabay a humaley kana, katapulan a pamteg ya a main Diah boy ambiyan na hilan plimyo ye tataon ampanapul kana.

⁷ Hiyay Noe, uli ha pamteg na, pinamtegan nay babala nan Apo Diah tungkol ha lumateng a mayadet a lanab agya ahe na po nakit. Kaya-bay hinumbong nay bilin nan Apo Diah a manyag yan daong ta-omen hila miligtah a mitapamilya. Ket uli ha pamteg na, imbilang na yan matoyngong Apo Diah ye Noe. Noba hilay kanayon a tatao, nauhgaan hila, ta ahe hila ampamteg kanan Apo Diah.[‡]

⁸ Hiyay Abraham, uli met ha pamteg na, hinumbong na yay Apo Diah ha hinabi na kana a alihan nay lugal na, ket makew ha lugal a impangako na kana. Inalihan nay lugal na agya ahe na tanda no way-htew yatew a lugal a lakwen na.[§] ⁹ Uli met ha pamteg na, kinumonin yan bilang dayohan ha luta a impangako nan Apo Diah kana. Kinumonin ya ihtew agya tolda bengat ye angkunaan na. Wanabay met ateed ye kinunaan nan Isaac a anak na boy Jacob a apo na a nagpangakoan na met Apo Diah nin impangako na kanan Abraham. ¹⁰ Nagteeh yay Abraham, ulita hiyay an-agaden na ket maghan banwa ha langit a mikakaanti makanoman boy hiyay nabay met Apo Diah ye nagmonikala boy nanyag.

¹¹ Uli ha pamteg, agya matoa yaynay Abraham boy baug yay Sara a ahawa na, nagkaanak hilan teed, ta ampamtegan na a mapatayaan yay Apo Diah ha pangako na a magkaanak ya.^{*} ¹² Kaya-bay hiyay Abraham, agya ahe yayna makapabuktot ta matoayna, ket nangibat kana ye lalahi a omen ha bibitoen ha langit boy lalanghi ha gilid dagat ye kalabong.

¹³ Hilatin kaganaan a tao, ket nangamatey hilan ampamteg kanan Apo Diah. Agya ahe la matanggap ye impangako na ha angkabi-ay hila po, angkahigudo la a matanggap la ye an-agaden la ha lumateng a panaon a ba-mon angkatamulaw layna. Ket imbilang lay hadili la a dadayohan hilan bengat ihti ha babe-luta. ¹⁴ Hilay tataon wanabay ye ihip la, ket an-ipakit la a angkahabek hilan magkamain nin hadilin lugal. ¹⁵ No hiyay lugal a nangibatan lay an-hipen la, ket malyadi hila po dayin mag-udong. ¹⁶ Noba aliwan yatew ye angkahabek na, no aliwan hiyay mamanged a banwa ha langit. Kaya-bay ahe na an-ikading-ey Apo Diah a habtan la yan Diah la, ta intaladanan na hila nin maghan banwa ha langit.

¹⁷ Uli ha pamteg nan Abraham, ha hinubok na yan Apo Diah,[†] tinupad nay bilin a ihagpa na yay Isaac kana, agya bugtong na yan bengat a anak boy agya impangako nan Apo Diah kana, ¹⁸ "Hilay lalahi nan Isaac bengat ye maibilang a lalahi mo."[‡] ¹⁹ Ta ampamtegan na a no matey yay Isaac, bi-ayen na yan uman Apo Diah. Ket ba-mon wanabay ye nalyadi, ta bilang naiudong yay Isaac kana ibat ha kamateyan.

²⁰ Hiyay Isaac, uli ha pamteg na, impakigwang na yay Jacob boy Esau, a wana, "Apo, inged mo hila."[§]

²¹ Hiyay Jacob, uli met ha pamteg na, bayo yan natey, in-inged na hilay aapo na kanan Jose boy nakahalked ya ha teken na a nanggalang kanan Apo Diah.^{*}

²² Hiyay Jose, uli met ha pamteg na, ha madanon yaynan matey, hinabi na kanlan kapadiho na a Israelita, "Lumateng lano ye mangaamot a

[†] 11:5 Genesis 5:24. [‡] 11:7 Genesis 6:9-8:22. [§] 11:8 Genesis 12:1-4. ^{*} 11:11 Genesis 18:11-14; 21:1-2. [†] 11:17 Genesis 22:1-14. [‡] 11:18 Genesis 21:12. [§] 11:20 Genesis 27:1-40.

^{*} 11:21 Genesis 48:1-20.

umalih kawo ihti ha Egipto, ket lano no umalih kawoyna, kadten yoy bobot-o ko.”†

23 Hilay tutoa nan Moises, uli ha pamteg la, ahe hila nalimon nanlabag ha bilin nan poon ha Egipto a katapulan a pateyen ye oongi a laki. Ta ha nianak yay Moises, intayo laya ha loob nin tatloy bowan ta-omen laya ahe mapatey nin huhundaloh nan poon, ta nakit la a matampa yan laki.‡

24 Hiyay Moises, uli ha pamteg na, ha bayontao yayna, ahe na labay ye maibilang a anak nan prinsesa, agya po man binebe naya. 25 Kinalalabay na po ye magdiha nin kaidapan a andihaen lan tatao nin Diah dinan ha magpakapda ha kadudumali a kaaliketan a maibyay nin kahalanan.

26 Kinalalabay na po ye maumih uli ha pamteg na kanan Māngiligtah a lumateng dinan ha mapagkonin nay kabandiyān nin Egipto. Ta lanang nan an-ihipen ye plimyo a ibat kanan Apo Diah a matanggap na lano ha lumateng a panaon.

27 Uli ha pamteg nan Moises, inumalih ya ha Egipto boy ahe ya nalimon mapoot ya kanay poon. Tineeh nay kaidapan ha lugal a nilakew na, ta ba-mon angkakit na yay Apo Diah a ahe angkakit. 28 Uli met ha pamteg na, ha pinaudong na yan Apo Diah ha Egipto, hinabi na kanlan Israelita, “Wanae ye bilin nan Apo Diah ta-omen hila milligtah ye pupunganay a anak yo. Polanitan yon daya nin tupa ye iilwangan nin baey yo ta-omen na hila labhan nin anghil nin Diah lano pateyen na hilaynay kaganaan a pupunganay ihti ha Egipto.”

29 Hilay Israelita, uli ha pamteg la, ha inalihan laynay Egipto, mamalan luta ye dinanan la ha panlumipay la ha Dagat a Matibya. Noba hilay huhundaloh nin Egipto, ha angkamaten la hilay Israelita, ket nangaalimeh hila.§

30 Uli met ha pamteg lan Israelita, pangayadi lan niliwed nin piton mangamot ye banwan Jerico, nayegma ye matagay a lingling a namalibot.

31 Hiyay Rahab a maghan babayin babayadan, uli ha pamteg na, hinaglapan na hilay Israelitan ihpiya. Kaya-bay ahe ya nidaman a natey kanlan kabanwa na a ahe ampamteg kanan Apo Diah.*

32 Malabong po dayi ye malyadi kon ialimbawa kanyo, noba kulang ye panaon no titimaghan ko po a habiyen kanyo ye tungkol ha dinyag nan Gideon, Barak, Samson, Jefta, David, Samuel, boy hilay kanayon po a popodopita. 33 Uli ha pamteg la kanan Apo Diah, nahakop lay malabong a panakopan, namaala hilan main katoynongan boy natanggap lay impangako nan Apo Diah kanla. Uli ha pamteg la, ahe la hila pinano nin liyon. 34 Ket ha inhapog la hila ha manlalagablab a apoy, ahe hila nulam boy ha pateyen la hilayna dayi makauli ha kampilan, naligtah hila. Hilay kanayon kanla ket mangakapey, noba pinakhaw na hilan Apo Diah. Hilay kanayon, nag-ilyadin mapah-ey ha pamakilaban la boy hilay kanayon, nanambot boy napaalih la hilay dadayohan a huhundaloh.

35 Main met nangaanon babayi a uli ha pamteg la kanan Apo Diah, ket bini-ay na yan uman ye anak la. Hilay kanayon met a ampamteg kanan Apo Diah, napatiyatiyaan hilan anggan matey. Kinalalabay la po ye matey dinan ha mapalihway dapot tana talingkukolan lay pamteg la. Ta tanda la a agya matey hila, lumateng lano ye mangamot a bi-ayen na hilan uman Apo Diah ha mamanged a bi-ay. 36 Hilay kanayon met uli ha pamteg la, nagdiha hilan pangumih boy paniblad. Hilay kanayon po, binalol la hilan tanikala boy impidiho. 37 Hilay kanayon, tinatapon la hilan dadapah

† 11:22 Genesis 50:24-25. ‡ 11:23 Exodo 2:1-10. § 11:29 Exodo 14:1-31. * 11:31 Josue 2:1-22; 6:22-25.

anggaynan matey. Hilay kanayon met, nilagadi la hilan ginitna ye laman la. Main hila met pinatey makauli ha kampilan. Hilay nangaano kanla, ket nagbado hilaynan bengat nin katat tupa o kambing. Nagdiha hilan tubat a kaidapan, pangipaloke boy pamatiyatiya. ³⁸ Nagbalangbalang hila ha wangwang boy ha mamapantay. Kinumonin hila ha yoyokib boy duduwat. Noba hiyay kaptegan, aliwa hilan katanggap-tanggap ye tatao ihti ha babe-luta a mapagkalamo la.

³⁹ Hilan kaganaan ket kinaaliketan nan Apo Diuh uli ha pamteg la kana. Noba ahe la natanggap ye impangako nan Apo Diuh kanla ha angkabi-ay hila. ⁴⁰ Ta main yan mamanged a monikala ye Apo Diuh kantawo. Labay na kitawon mayngingidlan a pag-ilyadiyen genap.

12

Hiyay Pangitoyong nan Bapa a Diuh kanlan Aanak na

¹ Ba-mo kitawoynan napalibotan nin malabong a nuna kantawon namapteg nin pamteg la kanan Apo Diuh. Kaya-bay alihen tawoynay kaganaan a ampakabenben kantawo ha pagpahulong ha panumbong kanan Apo Diuh, lalo ana ye kahalanan a ampakabalol kantawo. Mangikpe kitawo boy pakikwanan tawon madyag ye kalabayan nan Apo Diuh a man-ipadyag na kantawo a omen ha ampakilumba a mahehpet nan ampakikwanan a miuna ya ha anggaan. ² Ket ha pamayew tawo, ibuton tawoy pamilew tawo kanan Apo Jesus a ampangubayan boy ampakaingnap nin pamteg tawo. In-ikpe nay pamaidap ha pagkapako na ha kodoh boy ahe na ingkading-ey, ta an-ihipen na ye kaaliketan na ha langit. Ket haanin, anti yaynabay a ampikno ha dapit wanan nin pamiknoan nan Apo Diuh ha langit.

³ Pakaihipen yon lanang ye pangikpe nan Apo Jesus nin pamaidap lan tataon magkahalanan ta-omen ya ahe kumapey ye nakem yo boy ahe kawo humuko.

⁴ Hiyay kaptegan, ha pamakilaban yo ha kahalanan, homain po pinatey kanyo. ⁵ Maka naliwaan yoyna ye habi nan Apo Diuh a makapakhaw nin nakem yo a hiyay pangingat na kanyo a aanak na. Hinabi na, "Anak ko, adi mo andiyagen a homain hilbi ye pangitoyong nan Apo kammo

boy adi mo an-ipaluboh a kumapey ye nakem mo no ampaghabyan naka.

⁶ Ta an-itoyong na hilan Apo ye an-adoen na

boy ampaduhaan na hilay imbilang na a aanak na."*

⁷ Kaya-bay tehen yoy kaidapan bilang pangitoyong nan Apo Diuh kanyo, ta an-ibbilang na kawon aanak na. Main nayi anak a ahe na an-itoyong nin bapa na? ⁸ Kaya-bay no ahe na kawon an-itoyong Apo Diuh a omen ha andiyagen na ha kaganaan a aanak na, hiyay labay habiyen, ahe na kawon anak, no aliwan anak kawon kanayon. ⁹ An-itoyong la kitawon bapa tawo ihti ha babe-luta. Ket ulin yatew, ambihaen tawo hila. Kaya-bay lalalo kitawoynan pahakop kanan Bapa tawon Diuh ha langit boy paitoyong kana ta-omen kitawo mabi-ay makanoman. ¹⁰ Ta ha loob nin makandin panaon, hilay babapa tawo ihti ha babe-luta, an-itoyong la kitawo anggan bengat ha angkaihipan la a ikanged tawo. Noba no hiyay Apo Diuh ye mangitoyong kantawo, homain hapo a ikanged tawo ta-omen kitawo magbi-ay a homain kahalanan a omen kana a homain kahalanan. ¹¹ Legan an-itoyong na kitawo, ahe kitawo angkaaliket, no

* 12:6 Kahabiyen 3:11-12.

aliwan angkalele. Noba pangayadi yatew, makaiybay ya kantawo nin katanaan uli ha matoyngong a pagbi-ay.

Hiyay Pamabala boy hiyay Pamakhaw Nakem

¹² Kaya-bay kakatongno, pakhawen yoy nakem yo boy pakapah-ey kawo, ta ba-mon angkukumapey yaynay gamet yo boy ampamigpig anay totool yo uli ha kaidapan a angkadihaan yo. ¹³ Magbi-ay kawon matoyngong ta-omen ya ahe kumapey ye pamteg yo, no aliwan kumhaw.

¹⁴ Pakakwaen yoy magbi-ay a manged ye pamakilamo yo ha kaganaan a tatao boy magbi-ay kawo a homain kahalanan, ta no ahe, ahe yoya makit. ¹⁵ Pakahigudowen yo a homain kanyo ye tumalingkukol ha kangedan nan Apo Dioh. Adi yo ampaolayan a hamboten na kawon hakit nakem a makaiybay nin kagulowan boy makapidaman kanlan kanayon. ¹⁶ Pakahigudowen yon homain agya magha kanyoy mandamog o ahe mamalay kanan Apo Dioh a omen kanan Esau, ta inhagili na ye katulidan na bilang punganay ha maghay pangan.† ¹⁷ Kamatandaan yoynabay met a pangayadi yatew, ket inawok nan Esau kanan bapa na ye panginged a naitaladan ha punganay. Noba pinokto na yan bapa na agya way-omen ye pamakitongtong na boy panumanggih na, ta ahe nayna miuman ye dinyag na.‡

¹⁸ Ha hinumaley kitawo kanan Apo Dioh, aliwan padiho ha panumaley lan Israelita ha Mapantay nin Sinai. Ta hiyay hinaleyan la ket maghay mapantay a ahe la malyadin tukdoan. Yatin mapantay, ket main yan apoy a manliyabliyab, main ampakalilimon kalitehan boy tubat a makhaw a angin. ¹⁹ Nakange hilan tonoy tamboyok boy bihnga a ampaghabi. Ket pamakange la nin bihnga, nakiiingalo hila a adi yayna maghabi kanla.§ ²⁰ Nahabi la yatew, ta ahe la maikpe yatin bilin, "Ayaman a tumukdo kananyatin mapantay, agya man ayop, ket katapulan a tataponen yan dapah anggan matey."* ²¹ Ampakalilimon peteg ye nakit la ihtew! Kaya-bay agya hiyay Moises, ket hinabi na, "Ampamigpig ako ha limo."†

²² Noba hiyay hinaleyan tawo ket Mapantay nin Zion a hiyay banwa nin Dioh a angkabi-ay. Yatin banwa ket Jerusalem a anti ha langit. Main libo-libon anghil a ampaghayaghag a ampaytipon ihtew. ²³ Hinumaley kitawo ha pangkat lan mamteg a naibilang a punganay nin Dioh a nakahulat ye nganganan la ihtew ha langit. Hinumaley kitawo kanan Apo Dioh a manuhga nin kaganaan a tatao boy kanlan kalelwa lan tataon imbilang na a matoyngong a dinyag nan genap. ²⁴ Hinumaley kitawo kanan Apo Jesus a ampamietan kantawo kanan Apo Dioh ha bayon kahundoan. Hiyay daya na a nibuhboh ye pamapteg a napatawad anay kakahalanan tawo. Mamanged yati dinan ha daya nan Abel a ampakikwa nin pamae.

²⁵ Kaya-bay leng-en tawo awod ye anhabiyen nan Apo Dioh kantawo. No hilay tatao hatew a ahe nanleng kanan Moises ha impatanda na ye Bibilin nan Apo Dioh ihtew ha mapantay ket ahe la naliklikan ye paduha, lalalo ana kantawo. Ahe tawo maliklikan ye paduha no ahe tawo leng-en ye anhabiyen nin nangibat ha langit. ²⁶ Naeyeg ye babe-luta hatew ha naghabi yay Apo Dioh ihtew ha mapantay. Ket haanin, impangako na, "Minghan ko po eyegen ye babe-luta, dayon anan langit!"‡ ²⁷ Hiyay habet a "Minghan ko po," ket pakatandaan a alihen nan Apo Dioh ye pinalhowa na a mayegyeg ta-omen hilay ahe mayegyeg bengat ye mapatla.

† 12:16 Genesis 25:27-34. ‡ 12:17 Genesis 27:1-41. § 12:19 Exodo 19:16-19; 20:18-19.

* 12:20 Exodo 19:12-13. † 12:21 Deuteronomio 9:19. ‡ 12:26 Hagai 2:6.

²⁸ Kaya-bay pahalamat kitawo kanan Apo Dioh, ta kabilang kitawo kanlan anti ha panakopan na a ahe mayegyeg. Galangen tawo ya ha papadan a makapaaliket kana boy main limo boy pamiha, ²⁹ ta no mamaduha yay Apo tawon Dioh, ket ba-mo yan apoy a makahipet. §

13

Hiyay Paghilbin Makapaaliket kanan Apo Dioh

¹ Pahulong kawon may-ado bilang mikakatongno kanan Apo Jesu Cristo.

² Adi yo anliwaan ye mamadagoh kanlan dadayohan, ta main tatao hatew a namadagoh, ket ahe la tanda a aanghil met manayti ye pinadagoh la.

³ Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon nakapidiho a ba-mon hikawoy nakapidiho. Adi yo hila anliwaan ye kakatongno yon angkapatiyatiyaan a ba-mon hikawoy angkapatiyatiyaan.

⁴ Hiyay pamakiahawa, ket katapulan a bihaen boy mag-ilyadi kawo dayin mapatayaan ha magha boy magha, ta paduhaan na hilan Apo Dioh ye ampakilaki o ampamabayi boy hilay ampandamog. ⁵ Liklikan yoy maglupan pilak. Mapda kawoyna ha anti kanyo, ta hinabi nan Apo Dioh, "Ahe katawo bega lakwanan o paolayan."*

⁶ Kaya-bay makhaw ye nakem tawon maghabi, "Hiyay Apo ye ampanaglap kangko.

Ahe ako malimo

ha hinyaman a diyagen nin tao kangko."†

⁷ Kakatongno, ihipen yo hilay ampanguna kanyo a unan nangipatanda kanyo nin Habi nin Dioh. Ihipen yo no way-omen hila nagbi-ay boy namteg kanan Apo Dioh angga ha pagkamatey la. Tuwaden yo ye pamteg la.

⁸ Hiyay Apo Jesu Cristo, ket ahe ya angkauman. Ta no aya ya hatew, ket wanabay ya met ateed haanin boy makanoman.

⁹ Kaya-bay adi kawo ampaoy-oy ha aadal a lumbo ha adal a pinamtegan yoyna. Mamanged po a pakapah-ey kitawoyna ingat ha pamteg tawo makauli ha kangedan nan Apo Dioh dinan ha homain pakinabang a panumbong nin bibilin tungkol ha pamangan. ¹⁰ Main anan naihagpa uli kantawo a hiyay Apo Jesus. Noba hilay papadi a ampaghilbi ha pangihagpaan, ket homain hilan katulidan a makidakay nin kangedan na kantawon mamteg na.

¹¹ Ta hiyay pinakapoon a padi, ket ampangihagpa yan daya nin ayop ha Pinakanahantowan a Hilid uli ha kakahalanan lan tatao. Noba hiyay laman nin yatew a ayop, ket an-ilakew la yan ulamen ha ilwah nin nagpondowan la. ¹² Wanabay met ateed ye nalyadi kanan Apo Jesus. Ta pinaidapan laya anggan matey ha ilwah nin banwa ta-omen na hila malinihan ye tatao ha kakahalanan la makauli ha daya na. ¹³ Kaya-bay lakwen tawo ya awod ye Apo Jesus ha ilwah nin nagpondowan ta-omen kitawo met magteeh nin makakading-ey a pamaidap a tineeh na. ¹⁴ Ta aliwan ihti ha babe-luta ye kunaan tawon banwa makanoman, no aliwan an-agaden tawo po ye banwa a lumateng.

¹⁵ Kaya-bay makauli kanan Apo Jesus, lanang kitawon mangihagpa nin panggalang kanan Apo Dioh. Yatin hagpa, yabayti ye hahabet nin pangipatanda a ambalayan tawo yay Apo Jesus. ¹⁶ Boy adi yo anliwaan ye manyag nin manged boy managlap kanlan kanayon, ta yabay-in ye hagpa a makapaaliket kanan Apo Dioh.

§ 12:29 Deuteronomio 4:24. * 13:5 Deuteronomio 31:6-8. † 13:6 Kakanta 118:6.

¹⁷ Humbongen yo hilay ampanguna kanyo boy pahakop kawo kanla, ta hilabay ye ampangalingay kanyo ta-omen kawo ahe mihyay ha peteg a adal. Boy tanda la a pakibatan la lano kanan Apo Dioh no way-omen ye pangalingay la kanyo. Kaya-bay humbongen yo hila ta-omen hila mahayaghag ha panupad lan katungkolan la. Ta no ahe, lumele hila, ket ahe yo yan ikanged.

¹⁸ Kakatongno, ipakigwang yo kayi. Angkahigudo mi a homain kayin kahalanan a pakayootan mi boy labay mi ye magbi-ay nin manged ha kaganaan a andyagen mi. ¹⁹ Boy an-ipakihabi ko kanyo a lalo yon ipakigwang a tampol ako dayin makaudong ihen kanyo.

²⁰ An-ipakigwang katawo met kanan Apo Dioh a ampangibatan nin katanaan. Hiyabay ye nami-ay uman kanan Apo Jesu Cristo a Pinakamanged a Pahtol tawo. Ket uli ha daya nan Cristo, pinaghen nay kahundoan a homain anggaan. ²¹ Yati ye pakigwang ko kanan Apo Dioh, "Apo kon Dioh, labay ko dayi a ibyay mo ye kaganaan a matapul lan kakatongno ko ta-omen la madyag ye kalabayan mo. Boy makauli kanan Apo Jesu Cristo, diyagen mo dayi kanla ye makapaaliket kammo. Galangen yay Apo Jesu Cristo makanoman. Amin."

²² Kakatongno ko, matekbe yan bengat yatin inhulat kon pamabala kanyo. Kaya-bay an-ipakiiingalo ko a pakaleng-en yon manged ye hinabi ko.

²³ Labay ko met a matandaan yo a hiyay Timoteo a katongno tawo kanan Apo, pinalihway la yayna ha pidihowan. Ket no tampol yan makalateng ihti, ilamo koya lano ha makew ako kanyo.

²⁴ Ikumohta yo kayi kanlan ampanguna kanyo boy kanlan kaganaan a pinili nin Dioh a pagtao na ihen kanyo. Angkumohtaen la kawo met kakatongno tawo ha Italia.

²⁵ Mikakaanti ya dayi kanyo ye kangedan nan Apo Dioh. Amin.

Hiyay Hulat nan SANTIAGO

¹ Hiko yay Santiago a māghilbi nan Apo Dioh boy Apo Jesu Cristo.

Ampangumohta ko kanyon ampamteg kanan Apo Jesu Cristo a Jujudion nitayak ha agya way-ih tew a lulugal ihu ha babe-luta.

Hiyay Genap a Pamteg

² Kakatongno, mag-aliket kawo no ampakadiha kawon hadihadi a papanubok, ³ ta tanda yo a no angkahubok ye pamteg yo, ket ampakaibayyan kakpean kanyo. ⁴ Kaya-bay teeheh yoy papanubok anggan kapopohan ta-omen kawo mag-ilyadin genap boy homain kakulangan.

⁵ No main kanyoy ampagkakulang nin kadunungan, makikwa ya kanan Apo Dioh, ket biyan naya. Ta hiyay Apo Dioh, ket mapamyay ya boy ahe ya ampangawet-kawet kanlan ampakikwa kana. ⁶ Noba hiyay taon makikwa, katapulan yan pataya kanan Apo Dioh boy manigudo kana. Ta hiyay taon ahe ampanigudo kanan Apo Dioh, ket ba-mo yan dawyon a ampieyep-eyep nin angin. ⁷ Hiyay taon wanabay, adi nayna an-ihipen a main yan matanggap kanan Apo Dioh, ⁸ ta ampagluwaluwa ya boy homain kahigudowan ha andiyagen na.

Hilay Mangabatnang boy hilay Mangaidap

⁹ Hikawon kakatongno kanan Apo Jesus a mangaidap, mag-aliket kawo, ta itagay na kawon Apo Dioh. ¹⁰ Ket hikawo met a kakatongno kanan Apo Jesus a mangabatnang, mag-aliket kawo no iaypa na kawon Apo Dioh. Ta hilay mangabatnang ket ahe magbuyot a omen ha bulak ilamon a angkabah. ¹¹ Hilay ilamon, ket angkalanget boy angkayango ha tubat a amot nin mangaamot. Ket hiyay bulak la, angkaampag boy angkaanam ye tampa la. Wanabay ya met ye mabatnang, ta ha ahe mabuyot, matey ya agya malabong po ye andiyagen na.

Hiyay Panubok boy hiyay Tukho

¹² Minged yay taon ampakateeh nin papanubok. Ta no mikakaanti yan makpe, ket matanggap nay plimyo na a bi-ay a homain anggaan a impangako nan Apo Dioh kanlan tataon ampangado kana.

¹³ Haanin, no ampagdiha yan panukho ye maghay tao, adi na an-ihipen a hiyay Apo Dioh ye ampanukho kana. Ta hiyay Apo Dioh, ket ahe ya matukho boy ahe ya ampanukho nin ayaman. ¹⁴ Angkatukho ye maghay tao no angkaoy-oy boy miguloy nin kalabayan nin laman na. ¹⁵ No humbongen nay kalabayan nin laman na, magkahalanan ya. Ket no magpahulong ya ha panyag nin kahalanan, mihiyay ya makanoman kanan Apo Dioh.

¹⁶ An-adoen kon kakatongno, adi kawo patalingo ha ihip a hiyay Apo Dioh ye ampanukho kanyo. ¹⁷ Ta hiyay Apo Dioh a anti ha katatagayan, ampangibat kanay kaganaan a manged boy genap a didigalo. Hiyabay ye namalhowa nin kaganaan a anti ha lowang a ampangibatan nin henag. Agya ampanguman-uman ye kahnagan la, hiyay Apo Dioh ket ahe ya ampagbayo makanoman. ¹⁸ Ket uli ha kalabayan na, ha namteg kitawo ha Habi a kaptegan, dinyag na kitawon aanak na ta-omen kitawo mag-ilyadin pinakamaalaga kanlan kaganaan a pinalhowa na.

Hiyay Panlengge boy Panumbong ha Habi nin Dioh

¹⁹ An-adoen kon kakatongno, ihipen yo yati. Katapulan lanang kawon nakahadya a manlengge, adi kawon tampol maghabi, boy adi kawon tampol angkapoot. ²⁰ Ta hiyay pangapoot ket ahe makahaglap ha tao ha panumbong na nin kalabayan nan Apo Dioh. ²¹ Kaya-bay itgen yoynay panyag nin mangadinat boy mangaloke a didiyag. Humbongen yon main kaaypaan nakem ye naitanem ha puho yo a Habi nin Dioh a makapiligtah kanyo.

²² Adi kawon papanlengge bengat nin Habi nin Dioh, no aliwan humbongen yoya. Ta no ahe, anlokowen yon bengat ye hadili yo. ²³ Ta ayaman a ampanlengge nin Habi nin Dioh, noba ahe na met anhumbongen, ket ba-mo yan taon naghalamin. ²⁴ Nakit nay hadili na, noba kapialih na ha adapan halamin, ket tampol na yaynan naliwaan ye wangih na. ²⁵ Noba hiyay taon ambokitkiten nan manged ye genap a Bibilin nan Apo Dioh a ampamalihway nin tao, boy aliwan papanlengge bengat, no aliwan pahulong na yan anhumbongen, ket inged na yan Apo Dioh ha kaganaan a diyagen na.

²⁶ No main taon ampingibaan nin hadili na a peteg ye panumbong na kanan Apo Dioh, noba ahe na met angkabenbenan ye bebey na, anlokowen nan bengat ye hadili na boy homain hilbi kanan Apo Dioh ye panumbong na. ²⁷ Hiyay taon luboh boy homain pakaumihan ye panumbong na kanan Apo Dioh, ket mapanaglap ya kanlan olila boy babawo ha kaidapan la boy anliklikan nay makadyag nin hinyaman a maloke ihti ha babe-luta.

2

Hiyay tungkol ha Pangiduma kanlan Kanayon

¹ Kakatongno ko, bilang mamteg nan Apo tawon Jesu Cristo a anggalan-gen, katapulan a adi kawo ampingiduma. ² Alimbawa, lumateng ye luway laki ha paitiponan yo. Hiyay magha, mabatnang ya, ta nakahinghing yan balitok boy nakabado yan matampa. Ket hiyay ikalwa, maidap ya, ta nakabado yan ginitginit. ³ Haanin, no kalingayen yo yay taon nakabado nin matampa boy habiyen yo kana, "Mikno ka ihti ha matampa a pamiknoan," noba kanan lakin maidap ket habiyen yo, "Mideng kaynan bengat ihenbay o mikno kayna ha latay ha haley bibitih ko," ⁴ ket ampingiduma kawoyna boy ampanuhga makauli ha maloke a ihip yo.

⁵ An-adoen kon kakatongno, leng-en yoy habiyen ko. Hilay tataon mangaidap ye pinili nan Apo Dioh a bumatnang ha pamteg boy hilabay ye mapagkalamo na ha panakopan a impangako na kanlan tataon ampingado kana. ⁶ Noba an-iaypa yo hilay mangaidap. Pakaihipen yo a hilay mangabatnang ye ampingapi kanyo boy hilabay ye ampingidalom kanyo ha uhgado. ⁷ Boy hilabay ye ampingumih nin madangal a ngalan nan Apo Jesus a nagkonin kanyo.

⁸ Main yan maalaga a bilin ye Apo Dioh a impahulat na a wanae, "Adoen moy kapadiho mon tao nin omen ha pangado mo nin hadili mo."* No anhumbongen yo, ket manged ye andiyagen yo. ⁹ Noba no ampingiduma kawo, ampagkahalanan kawo kanan Apo Dioh, ta makit ha Bibilin a nanlabag kawo. ¹⁰ Ta ayaman a nanlabag nin maghay bilin, agya antupaden nay kanayon, ket bilang nilabag nayna ye kaganaan a bilin. ¹¹ Ta wanae ye hinabi nan Apo Dioh ha Bibilin, "Adi ka mamabayi o

* 2:8 Levitico 19:18.

makilaki,"† boy hinabi na po, "Adi ka mamatey nin tao."‡ Haanin, no ahe ka man namabayi o nakilaki noba namatey ka met nin tao, nanlabag kan teed nin bilin.

¹² Kaya-bay mag-alla kawo ha kaganaan a paghabi yo boy ha andiyagen yo, ta uhgaan na kawon Apo Dioh makauli ha bibilin a namalihway kanyo.

¹³ Ta hiyay taon ahe mangingalo nin kapadiho nan tao, ket uhgaan na yan homain ingalo nin Apo Dioh. Noba hiyay taon mapangingalo nin kapadiho nan tao, homain yan ikalimo ha panuhga nan Apo Dioh, ta ingalowan naya.

Hiyay Pamteg boy Didiyag

¹⁴ Kakatongno ko, no main maghabi, "Ampamteg ako kanan Apo Dioh," noba ahe na met ampaptegan ha didiyag na, homain hilbi ye pamteg na. Miligtah ya nayi nin wanabay a pamteg? ¹⁵ Alimbawa, main kan katongno ha pamteg a homain ihoot boy kulang ya ha pamangan, ¹⁶ ket habiyen mo kana, "Muli kayna, ta haglanan na kan Apo Dioh. Ahe ka dayin malayepan boy ahe ka dayi mabitlan." Noba no ahe moya met binyanan nin matapul na, homain hilbi ye hinabi mo kana. ¹⁷ Wanabay met ha pamteg kanan Apo Dioh. No homain yan kalakhip a manged a didiyag, ket bilang yan natey.

¹⁸ Alimbawa, main taon maghabi nin wanae, "Hiko, main akon pamteg kanan Apo Dioh ket hika, main kan manged a didiyag." Wanae met ye mahabi ko kana, "Way-omen ko makit ye pamteg mo no homain kan manged a didiyag? Noba hiko, ipakit ko kammoy pamteg ko makauli ha manged a didiyag ko." ¹⁹ Ampamteg ka a mamaghay Dioh, kali? Manged yain, noba agya hilay mangaloke a ihpidito, ampamteg hila met boy ampamigpig hila po ha limo la kanan Apo Dioh.

²⁰ No wanabay ye ihip mo, kulang ka ha pagkataloh! Labay mo nayi a paptegan ko kammo a homain hilbi ye pamteg a homain kalakhip a manged a didiyag? ²¹ Ihipen moya man ye Abraham a toa tawo. Imbilang na yan Apo Dioh a matoyngong uli ha manged a dinyag na, ta hinumbong nay imbilang nan Apo Dioh a ihagpa na yay Isaac a anak na. § ²² Kaya-bay mapaylakhip ye pamteg boy manged a diyag nan Abraham. Ket naignap ye pamteg na uli ha manged a dinyag na. ²³ Uli ha panumbong nan Abraham kanan Apo Dioh, natupad ye naihulat a Habi nin Dioh a wanae, "Namteg yay Abraham kanan Apo Dioh. Kaya-bay imbilang na yan matoyngong Apo Dioh."* Ket hiyay Abraham, nahabtan ya a "gayyem nin Dioh."† ²⁴ Kaya-bay haanin, makit tawo a hiyay maghay tao, an-iblang na yan Apo Dioh a matoyngong uli ha manged a didiyag na, aliwan uli bengat ha pamteg na.

²⁵ Wanabay met ateed kanan Rahab. Hatew, babayin babayadan ya. Noba ha nilumateng hilay luway Israelitan ihpiya, hinaglapan na hila boy hinabi na po kanla ye lumbo a dan ta-omen hila makatakah.‡ Ket uli ha manged a dinyag na kanla, imbilang na yan Apo Dioh a matoyngong.

²⁶ Hiyay pamteg tawo, mailalayi ya ha laman tawo. No homain yaynan angeh ye laman tawo, natey yayna, kali? Wanabay met ye pamteg. No homain kalakhip a manged a didiyag, natey ya met.

3

Hiyay Pamenben ha Bebey

† 2:11 Exodo 20:14; Deuteronomio 5:18. ‡ 2:11 Exodo 20:13; Deuteronomio 5:17. § 2:21 Genesis 22:1. * 2:23 Genesis 15:6. † 2:23 Isaias 41:8. ‡ 2:25 Josue 2:1-21.

¹ Hikawon kakatongno ko, aliwa dayin malabong kanyoy malabay magilyadin maihtodo. Ta tanda yoynabay met a mamabyat ye panuhga nan Apo Dioh kammin ampangiadal dinan kanlan tataon an-adalan mi. ² Hiyay balang tao, ket ampagkamali ya ha hadihadi a papadan. Hiyay taon ahe ampagkamali ha paghabi na, ket genap ya boy angkabenbenan nay kaganaan a pahen nin laman na. ³ Alimbawa, hiyay kabayo, no main yan pakayat, manumbong ya ha pangipantigan tawo kana. ⁴ Ihipen yo met ye mayadet a balko a an-itudon nin makhaw a angin. Agya makandi bengat ye timon na, ket ampibawit ya ha labay nan pangilakwan nin piluto. ⁵ Wanabay met ateed ye bebey nin tao. Agya makandi yan bengat a pahen nin laman, ket tubat ye angkadyag na a kalambongan. Ihipen yo met yati. Agya makandin bengat a apoy, ket maulam nay maway a binagbag. ⁶ Wanabay met ateed ye kalok-an a ampangibat ha bebey tawo, ta mapaditan nay matiboen bi-ay tawo. Kaya-bay hiyay kaloke nin bebey, ba-mo yan apoy a ampangibat ha impilno, ta andamaen nay matiboen bi-ay nin tao.

⁷ Kaganaan a kalahin aayop boy mamanokmanok, hilay andumakap boy hilay angkumonin ha dagat, malyadi hilan paamoen boy main anan napaamo nin tao. ⁸ Noba hiyay bebey, homain taon nakapaamo, ta lanang yan ampaghabin maloke boy ba-mo yan naheb nin dita a ampakapatey.

⁹ Yatin bebey ye anggawien tawo ha panggalang kanan Apo Dioh a Bapa tawo. Ket yabayti ya met ateed a bebey ye anggawien tawon manuboy nin kapadiho tawon tao a pinalhowa nan Apo Dioh a omen ha wangih na. ¹⁰ Mamaghan bebey ye ampangabatan nin pangalang boy panuboy. Kakatongno ko, aliwa dayin wanabay. ¹¹ Ahe met malyadin lumwah ha mamaghan hubol ye matab-ang boy maapgad a lanom. ¹² Kakatongno ko, malyadi nayi a hiyay poon-kayon igoh, ket manawa yan olibo, o hiyay poon ubah, ket manawa yan igoh? Wanabay ya met ha hubol nin maapgad a lanom. Ahe ya met malyadin lumwah ye matab-ang a lanom.

Hiyay Kadunungan a Nangibat kanan Apo Dioh

¹³ Hiyay main kadunungan kanyo boy pagkataloh, paptegan naya makauli ha matoyng a pagbi-ay boy ha panyag nin manganged a main kaaypaan nakem. Ta yatin kaaypaan ye dawa nin kadunungan. ¹⁴ Noba no main kawon hakit nakem uli ha ibeg yo boy hadili yon bengat ye an-hipen yo, adi yoyna an-ilambong a mangadunong kawo, ta aliwan peteg yatew. ¹⁵ Hiyay wanabay a ampibaan la a kadunungan, ket ahe ya nangibat kanan Apo Dioh, no aliwan ihti ha babe-luta. Ahe ya nangibat ha Ihipiditon Dioh, no aliwan kanan Satanas. ¹⁶ Ta agya way-ih tew man a main pangaibeg boy hadilin bengat ye an-hipen, ket anti ya met ihtew ye kagulowan boy kaganaan a kalahin mangaloke a didiyag.

¹⁷ Noba hiyay taon main kadunungan a nangibat kanan Apo Dioh, una ha kaganaan, malinih ye pagbi-ay na boy kalalabay nay katanaan, maanoh, mapanumbong, mapangingalo, mapanyag nin manged, ahe ya ampangiduma, boy ahe ampagkonwadi. ¹⁸ Hiyay taon ampangiduma nin paykahundo, ba-mo yan ampananem. Ket hiyay mananem nin paykahundo, mangapit ya met ateed nin katoynongan.

4

Hiyay Pagpahakop kanan Apo Dioh

¹ Hiyay ampangubayan nin pay-away boy payngatngat yo? Hiyay ampangubayan ket hiyay mangaloke a kalabayan nin laman yo a ampanggulo

nin ihip yo. ² Alimbawa, main kawon labay mapagkonin, ket no ahe yo mapagkonin, labay yoynay mamatey. Main babagay a konin nin kanayon a labay-labay yon makwa. Noba no ahe yo makwa, ampanubag boy ampangaway kawoyna. Ahe yoya angkakwa ye labay yo, ulita ahe kawo ampakikwa kanan Apo Diah. ³ Ket no makikwa kawo man kana, ahe yo angkatanggap, ta lumbo ye tikihi yo. Ampakikwa kawon bengat ha bukod yon ikaaliket.

⁴ Ba-mo kawon ampamabayi o ampakilaki, ta ahe kawo angkapatayaan kanan Apo Diah boy ahe yo yayna an-adoen! Ayaman a ampangado nin babagay ihti ha babe-luta, ket mag-ilyadi yan kaaway nan Apo Diah. Kaya-bay no an-adoen yo hilay babagay ihti ha babe-luta, ket kaaway na kawon Apo Diah. ⁵ Maka nibaan yon homain bali ye naihulat a Habi nin Diah a wanae, “Hiyay Ihipiditon Diah a in-ibay nan Apo Diah kantawo, ket mangimon ya no main kitawon kanayon a an-adoen.” ⁶ Noba hiyay Apo Diah, lalo na kitawon an-inged. Ta wanae ye naihulat a Habi na, “Hiyay Apo Diah, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay, noba an-inged na hilay tataon ampagmakaaypa.”

⁷ Kaya-bay pahakop kawo kanan Apo Diah. Labanan yo yay Satanas, ket payewan na kawo. ⁸ Humaley kawo kanan Apo Diah, ket humaley ya met kanyo. Hikawon magkahalanan, itgen yoynay panyag yon kalok-an. Magbi-ay kawoynan malinih. Hikawon ampagluwaluwa, ibuton yoynay ihip yo kanan Apo Diah. ⁹ Maglele, tumangih boy iandang yoy paghehe yo ha kakahalanan yo. Hagiliyan yon paglele ye kahayaghagan yo. Boy hagiliyan yon panumangih ye pangumaili yo. ¹⁰ Magmakaaypa kawo ha adapan nan Apo, ket itagay na kawo.

Babala kanlan Ampanuhga nin Kapadiho lan Tao

¹¹ Kakatongno, adi kawon ampaydama-dama. Ta ayaman a ampaghabin maloke o ampanuhga nin katongno na, ket andamaen boy an-uhgaan na yayna met ye Bibilin nan Apo Diah. Ket no an-uhgaan moy Bibilin, aliwa kaynan manumbong nin Bibilin, no aliwan hikayna ye manuhga. ¹² Mamaghan Diah ye namyay nin Bibilin boy malyadin manuhga. Hiyang bengat ye main kapalyadiyan a mangiligtah nin tao boy main katulidan a mamaduha. Noba hika, aya ka nayi a manuhga nin kapadiho mon tao?

Babala Laban ha Paglambong

¹³ Maka main kanyoy ampaghabi nin wanae, “Haanin o mabekah, makew kayi ha maghay banwa. Ket kumonin kayi ihtew ha loob nin maghay taon. Magpanapulan kayi ihtew ta-omen kayin makatubo nin malabong a pilak.” No wanabay ye an-ihipen yo, leng-en yo yati. ¹⁴ Adi kawo ampaghabin wanabay, ta ahe yo tanda ye malyadi kanyo mabekah. Hiyay bi-ay yo ket ba-mo yan owep a lumwah yan kadudumali, noba tampol ya met ateed maanam. ¹⁵ Wanae tana ye habiyen yo, “No kalabayan nan Apo boy angkabi-ay kayi po, ket diyagen mi yati o diyagen mi po yain.” ¹⁶ Noba hiyay andiyagen yo haanin, ket ampagmayadet boy ampaglambong kawoyna. Ket maloke yain. ¹⁷ Ayaman a nagtanda nin manged a hukat nan dyagen, noba no ahe na met andiyagen, ket ampagkahalanan ya.

5

Babala Laban kanlan Ampangapi a Mangabatnang

¹ Hikawon mangabatnang, leng-en yo yati. Tumangih boy mangandang kawo ha kaidapan a lumateng kanyo. ² Hiyay kabandiyen yo, nadama yayna boy hilay mangatampa a bado yo, an-anagen ana. ³ Hilay babalitok boy mimital a intayo-tayo yo, tinaey hilayna. Hiyay tataey la ye mamapteg nin kaakokohan yo. Ket ha mangaamot nin panuhga nan Apo Dioh, ket mapaduhan kawo, ta ahe yo ginawi ye pilak yo ha kangedan. Mahayang bengat ye tinipon yon bandi, ta madanon anay kalampuhan nin babe-luta. ⁴ Leng-en yo yati! Hilay tataon pinaobda yo ha talon yo, ahe yo hila inupaan. Ket haanin, hilabay ye ampangipangha nin diklamo laban kanyo, ket nange naynan Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan. ⁵ Nagpapakda kawo ha babandi yo ihti ha babe-luta. Pinataba yoy hadili yo a omen ha baka a hapoen ha intaning a mangaamot. ⁶ Ket hilay tataon matoyng, inuhgaan boy pinatey yo hila agya ahe hila anlumaban kanyo.

Magteeh kawo boy Makigwang

⁷ Kakatongno, mag-anoh kawo angga ha panlumatey nan Apo Jesus. Bilewen yo hilay magtalon. Maanoh hilan ampangagad nin unan udan. Ket no nakatanem hilayna, maanoh hilayna man a ampangagad nin dumondon a udan boy ha panaon nin pamupol nin mablin dawa. ⁸ Wanabay met dayi kanyo. Katapulan mag-anoh kawo boy pakhawen yoy nakem yo, ta madanon anay panlumatey nan Apo Jesus ihti ha babe-luta. ⁹ Hikawon kakatongno, adi kawo ampaydiklamo ta-omen na kawo ahe uhgaan Apo a Mānuhga nin kaganaan, ta madanon yaynan lumatey a ba-mōn anti yayna ha ilwangan.

¹⁰ Kakatongno, tuwaden yoy kaanohan lan popodopita hatew. Agya napaidapan hila, ket impatanda lan teed ye impahabi nan Apo kanla. ¹¹ Anhabiyen tawon minged ye taon ampagteeh nin kaidapan. Ket nange yo ye tungkol ha pagteeh nan Job nin kaidapan boy hiyay tungkol ha panginalo nan Apo Dioh kana pangayadi nan nadihaan ye papanubok. Ta hiyay Apo Dioh, ket mapangingalo ya boy mapanlunoh.

¹² Kakatongno ko, hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, no magpangako kawo, adi kawo ampanumpa. Adi yo an-idamit ha pangako yo ye langit o babe-luta, o agya hinyaman a babagay. Habiyen yoynan bengat, “Awo” no awo o “Ahe” no ahe. Ha wanabay, ahe na kawo paduhan Apo Dioh.

¹³ No main kanyoy ampagdiha nin kaidapan, katapulan makigwang ya kanan Apo Dioh. No main kanyoy angkaaliket, katapulan magkanta yan pangalang kanan Apo Dioh. ¹⁴ No main kanyoy ampaghakit, ipadakit na hilay mānguna nin pangkat lan māmteg. Ket ipakigwang laya boy tiihan la yan ladak ha ngalan nan Apo. ¹⁵ Ket no makigwang hilan main pamteg, paitaahan na yan Apo Dioh. No nagkahalanan ya boy ihabi na, ket patawaden na yan Apo Dioh. ¹⁶ Kaya-bay ihabi yoy kakahalanan yo ha balang magha boy mapaypakigwang kawo ta-omen kawo mitaah. Mayadet ye madyag nin pakigwang nin taon matoyng.

¹⁷ Ihipen yo yay Elias a podopita hatew. Hiyay Elias, kapadiho tawo yan tao. Luboh na yan impakigwang a ahe ya mangudan. Ket ahe ya met nangudan ha loob nin tatloy taon boy anem a bowan. ¹⁸ Ket ha impakigwang nayna man a mangudan yayna, nangudan yan peteg. Ket tinumubo boy nanawa ye tatanaman.

¹⁹⁻²⁰ Kakatongno ko, ihipen yo yati. No main kanyoy hinumyay ha kaptegan boy main met makapiudong kananyain a tao, ket an-iligtah naya ha kapaduhan a homain anggaan boy mapatawad ye malabong a kakahalanan.

Hiyay Unan Hulat nan PEDRO

¹ Hiko yay Pedro a apohtol nan Apo Jesu Cristo.

Nanulat ako kanyon kaganaan a pinili nan Apo Dioh a nangaitayak boy angkumonin ana bilang dadayohan ha lulugal a Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, boy ha Bitinia. ² Paibat po ha unan panaon, pinili na kawoynan Bapa tawon Dioh, ta tanda na hilay mamteg kana boy intaladan na kawon Ihpidito na a mag-ilyadin pagtao na. Dinyag na yatew ta-omen yoya humbongen ye Apo Jesus boy malinihan ha kahalanan makauli ha daya na.

Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh.

Hiyay Intaladan nan Apo Dioh kantawo

³⁻⁴ Galangen tawo yay Apo Dioh a Dioh boy Bapa nan Apo tawon Jesu Cristo. Ta uli ha mayadet a ingalo na kantawo, binyanan na kitawon bayon bi-ay makauli ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesu Cristo. Boy nagkamain kitawo nin mayadet a kahigudowan a matanggap tawo ye tawid a impangako nan Apo Dioh. Ket yatin tawid a intaladan nan Apo Dioh ha langit, ahe ya madunot, homain yan pakaumihan, boy homain pagkauman. ⁵ Ket uli ha pamteg yo kanan Apo Jesus, an-ialla na kawon Apo Dioh makauli ha kapalyadiyan na, legan an-agaden yoy kaligtahan a nakataladan a maipatanda ha huyot a panaon ha pag-udong nan Apo Jesus.

⁶ Kaya-bay mag-aliket kawo, agya ampagdiha kawo po haanin nin papanubok ha makandin panaon. Katapulan a magdiha kawon hadihadi a papanubok ⁷ ta-omen matandaan no peteg met ateed ye pamteg yo a omen ha balitok a an-ihubok ha apoy ta-omen ya matandaan no peteg o ahe. Noba maaalaga ya po ye pamteg tawo dinan ha balitok a maanam. Kaya-bay no mapaptegan a peteg ye pamteg yo, ket midangal boy migalang kawo lano ha pag-udong nan Apo Jesu Cristo. ⁸ Agya ahe yoya nakit ye Apo Jesu Cristo, ket an-adoen yoya. Boy ampamtegan yoya agya ahe yoya po nakit angga haanin. Kaya-bay tubat ye kaaliketan yo a ahe makwan ihipen, ⁹ ta antanggapen yoynay dawa nin pamteg yo a hiyay kaligtahan yo.

¹⁰ Yatin kaligtahan ye pinaghehpetan lan matandaan nin popodopita hatew a nangihabi nin tungkol kananyatin kangedan nan Apo Dioh a ibyay na kantawo. ¹¹ Impatanda na met nin Ihpidito nan Apo Jesu Cristo a anti kanlan popodopita a katapulan yan magdiha nin tubat a pamaidap ye Cristo bayo ya mapadangan. Kaya-bay pahulong ye pamokitkit la hatew no makano boy no way-omen matupad yatin kaganaan. ¹² Impatanda na met nin Ihpiditon Dioh kanlan popodopita na a hilatin babagay a impatanda la hatew ket aliwan ha ikanged la, no aliwan ha ikanged tawo haanin. Ket haanin, hilatin babagay a hinabi lan popodopita hatew, natandaan yoyna kanlan nangipatanda kanyo nin Manged a Balita tungkol kanan Apo Jesus. Impatanda la yati makauli ha kapalyadiyan nin Ihpiditon Dioh a naitubol kanla paibat ha langit. Ket agya hilay aanghil, labay la met a matalohan hilatin impatanda kanyo.

Hiyay Panumbong kanan Apo Dioh

¹³ Kaya-bay ihadya yo awod ye ihip yo ha panyag nin kalabayan nan Apo Dioh. Pakabenbenen yoy hadili yo boy pakapah-ey kawo ha kahigudowan yo ha kangedan nan Apo Dioh a ibyay na kanyo ha panlumutang nan Apo Jesu Cristo. ¹⁴ Ket bilang mapanumbong a aanak nin Dioh, adi yoyna anhumbongen ye mangaloke a kalabayan nin laman yo a omen ha andiyagen yo hatew ha ahe yoya po katatanda ye Apo Dioh. ¹⁵ No aliwan magbi-ay kawon homain kahalanan ha kaganaan a andiyagen yo, ta hiyay Apo Dioh a nanagyat kanyo a pagtao na, ket homain yan kahalanan. ¹⁶ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "Katapulan a magbi-ay kawon homain kahalanan, ta homain akon kahalanan."*

¹⁷ Hiyay Apo Dioh a anhabtan yon Bapa ha pamakigwang yo, ket homain yan an-iduma. An-uhgaen nay tatao ha kaeteban nin didiyag nin balang magha. Kaya-bay katapulan awod a legan angkabi-ay kawo po ihti ha babe-luta, magbi-ay kawon main limo boy panggalang kana. ¹⁸ Tanda yoynabay met a hiyay pinambah na kanyo ha homain hilbin pagbi-ay yo hatew a naiknaan yo kanlan tutoa yo, ket aliwan babagay a angkaanam a omen ha balitok o mital, ¹⁹ no aliwan hiyay mabli a daya nan Cristo. Hiyay Cristo ket nailalayi ya ha maghay oybon tupa a homain dinat boy homain pakaumihan a naihagpa kanan Apo Dioh. ²⁰ Bayo na po palhowaen Apo Dioh ye babe-luta, ket tinuga na yaynay Apo Jesus a mambeh kanyo. Ket haanin, kananyatin huyot a panaon, impatanda na yaynan Apo Dioh kantawo ha ikanged yo. ²¹ Ket makauli kanan Cristo, ampamteg kawo kanan Apo Dioh a nami-ay uman kana boy namadangal. Kaya-bay hiyay pamteg boy kahigudowan tawo a mabi-ay uman boy mapadangalan, ket anti ya kanan Apo Dioh.

²² Haanin, uli ha panumbong yo ha kaptegan, nalinihan kawoyna ha kakahalanan yo ta-omen kawo magkamain nin luboh a pangado kanlan kakatongno yo kanan Cristo. Kaya-bay may-ado kawo awod nin luboh ha puho yo, ²³ ulita nianak kawoynan uman. Ket hiyay bayon bi-ay yo, aliwan ibat ha taon main kamateyan, no aliwan ibat ya kanan Apo Dioh a homain kamateyan. Main kawoynan bayon bi-ay makauli ha Habi na a angkabi-ay boy mikakaanti makanoman. ²⁴ Ta hiyay naihulat a Habi nin Dioh, ket wanae ya,

"Hilay kaganaan a tatao, ket ba-mo hilan iilamon.

Ket hiyay katampaan la, ket ba-mo yan bulak.

Ket hiyay ilamon, mayango ya boy hiyay bulak na, malangey ya.

²⁵ Noba hiyay Habi nin Dioh, ket mikakaanti ya makanoman."†
Ket yatin Habi ye Manged a Balita a naipatanda ana kanyo.

2

¹ Kaya-bay haanin, ta main kawoynan bayon bi-ay, alihen yoyna ha bi-ay yo ye kaganaan a kalahin kalok-an a omen ha panguhit, pagkonwadi, pangalbeg boy pandama ha kapadihon tao. ² Hiyay maghay ongi, kalalabay nay minom nin gatah. Wanabay met dayi kanyo. Kalalabay yo met ye minom nin naihpitowan a gatah a hiyay Habi nin Dioh ta-omen pumah-ey ye pamteg yo angga ha matanggap yoy genap a kaligtahan, ³ ta "nadihaan yoyna ye kangedan nan Apo."*

⁴ Hiyay Apo Jesus ye dapah a angkabi-ay a ingkahwil lan tatao, noba pinili na yan Apo Dioh boy mabli ya kana. Ket ha panumaley yo kana, ⁵ ba-mo kawoyna met dadapah a angkabi-ay a mag-ilyadin pahen nin Timplo

* 1:16 Levitico 11:44-45; 19:2. † 1:25 Isaias 40:6-8. * 2:3 Kakanta 34:8.

a naihpiditowan a man-ipayideng nan Apo Diah. Ket makauli kanan Apo Jesus, maghilbi kawo awod kanan Apo Diah a omen kanlan papadi na a mangihagpa nin naihpiditowan a hagpa a makapaaliket kana. ⁶ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Diah,

“Bilewen yo! Main akon pinili a dapah boy mabli ya kangko.

Andyagen ko yan pundahyon nin an-ipayideng ko ha Jerusalem.

Ket ayaman ye mamteg kana, ahe ya mipading-ey.”[†]

⁷ Kaya-bay hikawon ampamteg kana, maalaga yatin dapah kanyo. Noba hilay ahe ampamteg kana, matupad kanla ye naihulat a Habi nin Diah, a wanae,

“Hiyay dapah a ingkahwil lan māmaideng nin baey,

hiyabay ye ginawi a pundahyon nin baey.”[‡]

⁸ “Ket yatin maalaga a dapah ye ampakapitubkoka lan tatao.

Magha yan mayadet a dapah a ampakapilukoban la.”[§]

Ampitubkok hila, ta ahe la anhubongen ye Habi nin Diah. Ket wanabay ye nakaitaladanan la.

⁹ Noba hikawo ye lahi a pinili nan Apo Diah a pagtao na, papadi a māghilbi na, nahyon a nakataladan kana, boy nag-ilyadi kawon konin na ta-omen yo ipatanda ye kapagtakaan a didiyag na. Hiyabay ye nangiawah kanyo paibat ha kalitehan palakew ha kapagtakaan a kahnagan na.

¹⁰ Hatew, ahe na kawo pagtao nin Apo Diah. Noba haanin, pagtao na kawoyna. Hatew, ahe na kawo iningalowan Apo Diah. Noba haanin, iningalowan na kawoyna.

¹¹ An-adoen kon kakatongno, aliwan ihti ha babe-luta ye peteg a kunaan yo. Dadayohan kawon bengat ihti. Kaya-bay an-ipakiingalo ko kanyo a adi yo ampakilakwan ye kalabayan nin laman yo a lanang angkumuntada nin ihip yo. ¹² Magbi-ay kawon matoynong ha pamilew lan tataon ahe ampamteg, agya an-ikamikami la kawo haanin. Ta no mabalayan la ye manged a didiyag yo, ket igalang la yay Apo Diah ha panlumatang na.

Hiyay Pagpahakop kanlan Mānungkolan

¹³ Uli kanan Apo Jesus, pahakop kawo kanlan kaganaan a mānungkolan. Pahakop kawo kanan pinakapoon nin nahyon ¹⁴ boy kanlan gogobilnadol a nabyayan nin kapalyadiyan a mamaduha kanlan ampangyag nin maloke boy mamadagal kanlan ampangyag nin manged. ¹⁵ Ta kalabayan nan Apo Diah a manyag kawon manged ta-omen hilay mumo, ket homain hilan pangubayan a maghabin maloke laban kanyo. ¹⁶ Malihway kawoyna. Noba aliwan labay habiyen a malihway kawoynan manyag nin maloke, no aliwan magbi-ay kawon bilang ipoh nan Apo Diah. ¹⁷ Bihaen yo hilay kaganaan a tatao. Adoen yo hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesus. Magbi-ay kawon main limo kanan Apo Diah. Boy bihaen yo met ye pinakapoon nin nahyon.

Hiyay Panuwad kanan Apo Jesu Cristo

¹⁸ Hikawon iipoh, pahakop kawon main pamiha kanlan aamo yo, aliwan bengat kanlan mangaanoh boy ampakataloh, no aliwan agya kanlan mangatubag. ¹⁹ Ta maaliket yay Apo Diah no maikpe yoy pamaidap la kanyo agya homain kawon kahalanan, ulita labay yon mahumbong ye kalabayan na. ²⁰ Homain kawon dangal no ampangikpe kawon paduha uli ha panyag yo nin maloke. Noba no ampangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yon manged, maaliket yay Apo Diah kanyo. ²¹ Hiyay

[†] 2:6 Isaias 28:16. [‡] 2:7 Kakanta 118:22. [§] 2:8 Isaias 8:14.

pangikpe nin pamaidap ket pahan nin nanagyatan nan Apo Dioh kantawo. Ta ha nangikpe yay Cristo nin pamaidap ha ikanged tawo, ket binyanan na kitawo nin panuwadan a katapulan tawon humbongen. Ta wanae ye nakahulat tungkol kana,

²² “Ahe ya nagkahalanan

boy ahe ya bega naghabi nin katagowan.”*

²³ Ha inumih laya, ket ahe ya met namae. Ha pinaidapan laya, ahe ya nangipanta, no aliwan impataya nay kaganaan kanan Apo Dioh a matoyngong ye panuhga na. ²⁴ Ha pagkapako na ha kodoh, hiyaynay nananggap nin paduha nin kakahalanan tawo ta-omen kitawo ahe ana nagkahalanan, no aliwan magbi-ay kitawoynan matoyngong. Ta makauli ha huhugat na, ket nitaah kitawo. ²⁵ Hatew, ba-mo kitawon tutupa a nipakat. Noba haanin, naiudong kitawoyna kanan Apo a Mānayhay boy Māngalingay nin bi-ay tawo.

3

Hiyay Babala ha Miahawa

¹ Ket haanin, hikawon babayi a main ahawa, pahakop kawo ha ahawa yo, ta no ahe hila po ampamteg ha Habi nin Dioh, makumbinyo yo hilan humaley kanan Apo makauli ha manganged a ugali yo. Agya ahe yoyna habiyen kanla, mamteg hilayna, ² ta makit la a main kawon limo kanan Apo Dioh boy malinih ye bi-ay yo. ³ Adi yo an-ihpen a matampa kawo uli ha panilitil yon labok yo boy ha pangikonin nin mangablin aalahah ha labok yo o paghoot yon mangablin babado. ⁴ Mamanged no hiyay uugali yo ye patampaen yo. Hiyay labay kon habiyen, mag-ilyadi kawo dayin maaypa boy mal-em, ta yati ye tampa a ahe angkauman boy maalaga ya ha pamilew nan Apo Dioh. ⁵ Yati ye ampagpatampa lan babayi hatew a mapanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh boy ampataya kana. Ampahakop hila ha ahawa la ⁶ a omen kanan Sara hatew. Ta nagpahakop ya kanan ahawa na a hiyay Abraham boy imbilang naya po a amo na. Ket haanin, aanak na kawoynan Sara dapot tana pawa matoyngong ye didiyag yo boy adi kawoyna angkalimo ha agya hinyaman.

⁷ Hikawon lalakin main ahawa, katapulan a pakilamoan yo hilan manged ye ahawa yo. Bihaen yo hila agya makakapey hila dinan yo, ta kapadiho yo hila met a biyan nan Apo Dioh nin bi-ay a homain anggaan. Diyagen yo hilayati ta-omen homain makahaad nin pakigwang yo.

Hiyay Diyagen tawo no Ampakadiha kitawon Kaidapan

⁸ Kaya-bay wanae ye bilin ko kanyo. Mapaymamagha kawon ihip, mapaykataloh kawo, mapay-ado kawo bilang mikakatongno, mapanlunoh boy magmakaaypa kawo ha magha boy magha. ⁹ Adi yo hila ambaeen ye ampanyag nin maloke kanyo boy adi yo hila an-umihen ye ampangumih kanyo. No aliwan ipakigwang yo hila a inged na hilan Apo Dioh, ulita hinagyat na kawo a manyag nin yati ta-omen na kawo inged. ¹⁰ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh,

“Ayaman a malabay nin mahayaghag boy manged a bi-ay,
ket katapulan a adi ya ampaghabin maloke boy katagowan.

¹¹ Katapulan a tumgen yayna ha panyag nin maloke,
ket pawa anan manganged ye diyagen na.
Pakikwanan na a manged ye pamakilamo na kanlan kanayon.

¹² Ta an-ialla na hilan Apo Dioh ye tataon matoyngong

* 2:22 Isaias 53:9.

boy anleng-en nay pakigwang la.

Noba kahulog na hilay tataon ampanyag nin maloke.”*

¹³ Main nayi mamahakit kanyo no ampaghehpetan yoy manyag nin manged? ¹⁴ Noba no ipaloke la kawo agya manged ye andiyagen yo, minged kawo. Kaya-bay “hinyaman ye diyagen la kanyo, adi kawo angkalimo o angkahindak.”† ¹⁵ Pakaihipen yo a hiyay Apo Jesu Cristo ye katapulan yon padangalan boy humbongen. Boy lanang kawo dayin nakahadya a mangipalinaw nin ayaman a manepet kanyo nin tungkol ha kahigudowan yo kanan Apo Dioh a iligtah na kawo. ¹⁶ Noba makibat kawo kanla nin maumeg boy main pamiha. Pakahigudowen yo a lanang a malinih ye kanakman yo ta-omen hila mading-eyan ye tataon ampandama nin manged a pangugali yo bilang mānubong nan Cristo. ¹⁷ Ta mamanged a mangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yo nin manged dapot tanan kalabayan nan Apo Dioh dinan ha mangikpe kawon pamaidap uli ha panyag yon maloke. ¹⁸ Ta ninghan yan bengat natey ye Apo Jesus ha ikapatawad nin kakahalanan nin kaganaan a tatao. Agya homain yan kahalanan, ket natey ya ha ikanged tawon māgkahalanan ta-omen na kitawo maihaley kanan Apo Dioh. Pinatey lay laman na, noba bini-ay na yan Ihipiditon Dioh. ¹⁹ Ket makauli ha kapalyadiyan nin Ihipiditon Dioh, nilakew na hilay nakapidiho a kalelwa lan nangamatey. Ket main yan impatanda kanla. ²⁰ Ta ahe hila nanumbong kanan Apo Dioh hatew ha panaon nan Noe. Kananyatew a panaon, legan andiyagen nan Noe ye daong, maanoh yan nangagad ye Apo Dioh a mamteg hilay tatao kana. Noba bayo lumateng ye lanab, walo hilan bengat ye namteg boy hinumlep ha daong boy naligtah ha lanom. ²¹ Ket yatin kaligtahan ha lanom ye nakailalayian nin bawtihmo a pagkakitan a naligtah kitawoyna ha pamaduha nan Apo Dioh makauli ha pagkabi-ay nan uman Apo Jesu Cristo. Yatin bawtihmo, aliwa yan panguyah nin dinat ha laman tawo, no aliwan makauli ha malinih a kanakman, ampagpangako kitawo kanan Apo Dioh a ahe kitawoyna manyag nin hinyaman a labag ha kalabayan na. ²² Ket haanin, hiyay Apo Jesu Cristo, anti yayna ha langit boy ampamoon ha dapit wanan nan Apo Dioh. Ket hilay kaganaan a anghil, agya hilay mānungkolan a ihpidito boy makapalyadiyan a ihpiditon anti ha lowang, ket ingkonin na hilaynan Apo Dioh ha hilong nin kapalyadiyan nan Apo Jesu Cristo.

4

Hiyay Bayon Bi-ay

¹ Kaya-bay ulita nangikpe yan tubat a idap ye Apo Jesu Cristo, ket katapulan met awod a nakahadya kawon mangikpe. Ta hiyay taon ampangikpe nin tubat a idap, ket ahe yayna ampanyag nin kahalanan. ² Ket paibat haanin, ahe na yayna anhumbongen ye kalabayan nin laman na, no aliwan kalabayan naynan Apo Dioh. ³ Huhtoyna ye panaon a hinayang yo uli ha panyag yon kalalabay lan diyagen nin tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Hatew, ampagbi-ay kawon madamog boy anhumbongen yoy kalabayan nin laman yo. Lanang kawon ampaytipon a maglahing boy manyag nin babagay a makakading-ey. Ket ha panggalang yo ha diohdiohan yo, malabong po a ampakailoy ye andiyagen yo. ⁴ Noba haanin, ampagtaka hilayna kanyo ye tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh, ta ahe kawoyna ampakilamo ha magulo boy palugad a pagbi-ay

* 3:12 Kakanta 34:12-16. † 3:14 Isaias 8:12.

la. Kaya-bay an-ilungolungo la kawoyna haanin. ⁵ Noba pakibatan la lano kanan Apo Dioh ye andiyagen la, ta uhgaan nan Apo Dioh lano ye kaganaan a tatao, angkabi-ay man o nangamatey ana. ⁶ Yabayti ye hangkan no taket ta naipatanda ye Manged a Balita kanlan tataon nangamatey ana haanin. Ta agya natey hilayna ha laman, ta wanabay ye in-uhga nan Apo Dioh ha kaganaan a tatao, hiyay kalelwa la ket mabi-ay makanoman a pagkalamo nan Apo Dioh.

Hiyay Panggawi nin Binaba a An-ibay nan Apo Dioh

⁷ Madanon anay kalampuhan nin babe-luta. Kaya-bay manghip kawon matoyngong boy magbi-ay kawon mapamenben ta-omen homain makahaad nin pakigwang yo. ⁸ Boy hiyay pinakamaalaga ha kaganaan, may-adoado kawon luboh, ta no an-adoen moy kapadiho mo, agya po malabong ye dinyag na a kahalanan kammo, ket mapatawad moya. ⁹ Hagyaten yo hilan makidagoh ha baey nin balang magha kanyo ye kakatongno yo kanan Cristo. ¹⁰ Hiyay balang magha kantawo, ket binyanan nan Apo Dioh nin binaba. Kaya-bay bilang pinatayaan na nin hilatin binaba, gawien tawo ha ikanged nin kaganaan. ¹¹ Hiyay binyanan nin binaba a mangipatanda, ket katapulan a mangipatanda yan Habi nin Dioh. Ket hiyay binyanan nin binaba a maghilbi, ket katapulan a maghilbi ya makauli ha kakhawan a in-ibay nan Apo Dioh kana ta-omen ya miganang ye Apo Dioh ha kaganaan a andiyagen tawo makauli kanan Apo Jesu Cristo. Anti ya kana ye kangedan boy kapalyadiyan makanoman! Amin.

Hiyay Pangikpe lan Māmteg

¹² An-adoen kon kakatongno, adi yoyna ampagtakaan ye mangabyat a papanubok a angkadihaan yo. No angkahubok ye pamteg yo, adi yo angkahindakan ye angkalyadi kanyo. ¹³ No aliwan mag-aliket kawo, ta ampagdiha kawon idap a diniha nan Cristo. Ket no ipakit naynay mahnag a kapalyadiyan na, maluboh ye kaaliketan yo. ¹⁴ Kaya-bay minged kawo no an-umihen la kawo uli ha panumbong yo kanan Cristo, ta hiyay labay habiyen, anti kanyoy makapalyadiyan a Ihipidito a hiyay Ihipiditon Dioh. ¹⁵ No paidapan la kawo, aliwa dayin ulita nakapatey kawon tao o nanakaw o nakadyag kawon maloke o nakibalabala kanlan kanayon. ¹⁶ Noba no paidapan la kawo uli ha pamteg yo kanan Cristo, adi kawo angkading-ey, no aliwan magpahalamat kawo kanan Apo Dioh, ta angkahabtan kawon māmteg nan Cristo. ¹⁷ Ta naabot anay panaon nin panuhga nan Apo Dioh, ket unae na hilay aanak na. Haanin, no unae na kitawon uhgaan a aanak na, ihipen yoy malyadi lano kanlan ahe ampanumbong nin Manged a Balita a ibat kana. ¹⁸ Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, "No maidap hilan miligtah ye mangatoyngong,

lalalo hilayna ye ahe ampamalay kanan Apo Dioh boy mākghalanan."*

¹⁹ Kaya-bay hikawon ampagikpe nin pamaidap haanin ulita yati ye kalabayan nan Apo Dioh kanyo, magpahulong kawoynan ingat ha panyag nin manged boy ipataya yoynan bengat ye hadili yo kanan Apo Dioh a namalhowa kanyo, ta mapatayaan ya ha pangako na.

5

Bibilin kanlan Mānguna nin Pangkat lan Māmteg boy kanlan Bayontubo

* 4:18 Kahabiyan 11:31.

¹ Haanin, hikawon mānguna nin papangkat lan māmteḡ, main akon ipakihabi kanyo bilang magha met a mānguna boy nakakit nin pag-idap nan Cristo boy magha met a mapadangalan a kalamo na ha panlumamateng na. ² Kalingayen yo hilay tatao nin Dioh a naipataya kanyo. Nailalayi hila ha tutupa, ket hikawo met ye magpahtol kanla. Kaya-bay pakahayhayen yo hilan luboh ha puho yo, ulita yati ye labay nan Apo Dioh. Diyagen yo yati, aliwa dayin angkapilit o ulin bengat ha howildo. ³ Boy adi yo hila anipohen ye naipataya kanyo, no aliwan mag-ilyadi kawon panuwadan la. ⁴ Ket ha panlumamateng nan Cristo a Māngunan Māngalingay, makatanggap kawon kodona a mikakaanti ye kadangalan na makanoman.

⁵ Ket haanin, hikawo met a bayontubo, pahakop kawo kanlan tutoan mānguna ha pangkat yo māmteḡ. Ket hikawon kaganaan a māmteḡ, magmakaaypa boy maghilbi kawo ha magha boy magha. Ta wanae ye naihulat a Habi nin Dioh, “Hiyay Apo Dioh, angkahulog ya kanlan tataon ampagmatagay,

noba an-inged na hilay tataon ampagmakaaypa.”*

⁶ Kaya-bay pahakop kawo ha kapalyadiyan nin Dioh ta-omen na kawo padangalan lano ha maabot ye panaon. ⁷ Ipataya yo kana ye kaganaan a ampangkayootan yo, ulita hiyabay ye ampangalingay kanyo.

⁸ Pakahidi boy mag-alla kawo! Ta hiyay Satanas a kaaway yo, ket ampanapul yan tataon damaen na. Ba-mo yan liyon a ampan-engel a ampanapul nin amoyoken na. ⁹ Labanan yoya boy pakapah-ey kawo ha pamteḡ yo kanan Apo Dioh. Pakaihipen yo a aliwan bengat hikawoy ampangkipe nin kaidapan, no aliwan agya hilay kanayon a kakatongno yo ha pamteḡ ihti ha babe-luta. ¹⁰ Makandin bengat a panaon ye pangikpe yon kaidapan. Pangayadi, haglapan na kawon Apo Dioh ta-omen kawo mag-ilyadin genap. Hiya met ateed ye mamapah-ey boy mamakhaw kanyo, ulita hiyabay ye ampangibatan nin kaganaan a kangedan. Hinagyat na kawo ta-omen kawo mailamo ha homain anggaan a kadangalan na makauli ha pamakimamagha yo kanan Cristo. ¹¹ Anti kana ye kapalyadiyan makanoman! Amin.

Hiyay Pangumohta

¹² Ket haanin, makauli ha haglap nan Silvano a mapatayaan tawon katongno kanan Apo Jesus, ket inhulat ko yatin matekbe a hulat kanyo. Ket makauli kananyatin hulat, mapakhaw ko dayi ye nakem yo. Labay kon matandaan yo a yatin inhulat ko ye kaptegan a kangedan nan Apo Dioh. Mikakaanti kawo awod ha kangedan na makanoman.

¹³ Angkumohtaen la kawo met nin kakatongno yo ha pamteḡ a anti ha Babilonia. Kapadiho yo hila met a pinili nan Apo Dioh a pagtao na. Angkumohtaen na kawo met Marcos a pinagkaanak ko. ¹⁴ Bilang mikakatongno kanan Cristo, mayngingidlaw kawon main ado. Ket hikawon kaganaan a ampakimamagha kanan Cristo, mikakaanti ya dayi kanyoy katanaan nan Apo Dioh.

* 5:5 Kahabiyen 3:34.

Hiyay Ikalwan Hulat nan PEDRO

¹ Hiko yay Simon Pedro a māghilbi boy apohtol nan Apo Jesu Cristo. Nanulat ako kanyo a nakatanggap nin pamteg a padihon kaalaga nin pamteg mi makauli ha katoynongan nan Apo Jesus a Dioh tawo boy Māngiligtah.

² Matanggap yo dayi ye mahbol a kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh makauli ha pagkatanda yo kana boy kanan Apo tawon Jesu Cristo.

Hiyay Bibilin kanlan Pinili nan Apo Dioh

³ Hiyay Apo Dioh, makauli ha kapalyadiyan na, in-ibyay nayna kantawo ye kaganaan a katapulan tawo ta-omen kitawo ampakapagbi-ay a matoyng makauli ha pagkatanda tawo kana a nanagat kantawo a pagtao na. Hinagat na kitawo makauli ha kadangalan na boy kangedan. ⁴ Ket makauli kanlan hilati, in-ibyay nayna kantawo ye mangaalaga boy manged a pangako na ta-omen kitawo ahe maoy-oy nin kalabayan nin laman tawo, no aliwan mag-ilyadi kitawon matoyng a omen kana.

⁵ Kaya-bay pakaapehen yon ipahan ha pamteg yo ye manged a pangugali. Ha manged a pangugali yo, ipahan ye tinanda. ⁶ Ha tinanda yo, ipahan ye pamenben nin hadili. Ha pamenben nin hadili yo, ipahan ye pagteeh. Ha pagteeh yo, ipahan ye panumbong nin kalabayan nan Apo Dioh. ⁷ Ha panumbong nin kalabayan nan Apo Dioh, ipahan ye pangado kanlan kakatongno kanan Cristo. Ket ha pangado yo kanlan kakatongno kanan Cristo, ipahan ye pangado ha kaganaan. ⁸ Ta no hilatin kaganaan a pangugali, ket anti yayna kanyo boy lumalo po, mag-ilyadin main hilbi boy pakinabang ye pagkatanda yo kanan Apo tawon Jesu Cristo. ⁹ Noba kanlan homain wanabay a pangugali, ket kapkap hula ha kaptegan boy naliwaan layna a pinatawad na hilayan Apo Dioh ha kakahalanan la hatew.

¹⁰ Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, pakaapehen yon mapaptegan makauli ha manged a pangugali yo a hinagat na kawon Apo Dioh boy pinili na kawon pagtao na. Ta no manged ye pangugali yo, ahe kawo mihyay kanan Apo Dioh, ¹¹ no aliwan luboh na kawon tanggapen ihtew ha mikakaanti makanoman a panakopan nan Apo tawo boy Māngiligtah a hiyay Jesu Cristo.

¹² Kaya-bay agya tanda yoyna hilatin babagay boy mapah-ey kawoyna ha kaptegan a tinanggap yo, ket lanang katawon teed ampaihipan. ¹³ Ket ha ihip ko, legan angkabi-ay ako, katapulan a lanang kon ipaihip kanyo hilati, ¹⁴ ta tanda ko a ahe akoyna magbuyot ihti ha babe-luta. Ta wanabay ye hinabi na kangkon Apo tawon Jesu Cristo. ¹⁵ Kaya-bay andiyagen koy anggan mababa ko ta-omen ko mahigudo a lano ha ahe akoyna, ahe yo maliwaan hilatin in-adal ko kanyo.

Hiyay Pamapteg nan Pedro nin Kadangalan nan Cristo

¹⁶ Hilayatin in-adal mi kanyo a tungkol ha kapalyadiyan nan Apo tawon Jesu Cristo boy hiyay pag-udong na lano ihti ha babe-luta, ket aliwan palbowat bengat a ihtolya, ta nakit min peteg ye kahnagan boy kapalyadiyan na. ¹⁷⁻¹⁸ Ta hatew ha kalamo mi yay Apo Jesu Cristo ihtew ha mapantay nan Apo Dioh, pinadangalan na yan Makapalyadiyan a Bapa a Dioh boy impakit nay kahnagan na kanan Apo Jesus. Ket hikayin peteg ye

nakange nin yatin bihnga a ibat ha langit a ampaghabin wanae, "Yabayti ye ampakaadoen kon Anak a luboh kon angkaaliketan!"*

¹⁹ Ha wanabay, napaptegan a peteg ye impatanda lan popodopita hatew tungkol kanan Cristo. Kaya-bay katapulan a ihipen yon manged ye impatanda la, ta ba-mo yan tillag a anhumnag ha kalitehan angga lano ha mag-udong yay Cristo a nailalayi ha bontatala a mamahnag nin ihip yo. ²⁰ Igit ha kaganaan, pakaihipen yo a hilay kaganaan a inhulat lan popodopita ha naihulat a Habi nin Dioh, ket aliwa lan hadilin pangitaloh. ²¹ Ta hilatin impatanda la ket aliwan ihip nin tao, no aliwan impatanda nan Ihpiditon Dioh kanla.

2

Hilay Mamaihtodon Ampangiadal nin Aliwan Peteg

¹ Noba hatew, main met ampagkonwadin popodopita kanlan tatao ha Israel. Ket wanabay ya met ateed kanyo, ta main lanon lumateng a mamaihtodo a ahe yo maedepan a mangiadal kanyo nin makadama ha pamteyo. Ikahtaw la yay Apo Jesus a nambeh kanla ha kakahalanan la. Kaya-bay ahe mabuyot, hiyay Apo Dioh, paduhaan na hilaynan homain anggaan. ² Noba malabong po ateed kanyo ye manuwad nin makakadingey a didiyag la. Ket ulin yati, malabong a tatao ye maghabin maloke laban ha kaptegan a anhumngon tawo. ³ Ket uli ha kaakokohan lan hilatin mamaihtodon ampangiadal nin aliwan peteg, oy-oyen la kawo makauli ha palbowat lan bengat a ihtolya ta-omen la kawo pagpilakan. Noba nabuyot anan nakataladan ye paduha la boy madanon anay pandama kanla.

⁴ Ta agya hilay aanghil nin Dioh, ket ahe na hila iningalowan Apo Dioh ha nagkahalanan hila, no aliwan intapon na hila ha maliteh boy maalale a lubot a impilno. Ket ihtew layna agaden ye Mangaamot nin Panuhga. ⁵ Ha panaon nan Noe, ahe na hila met iningalowan Apo Dioh ye tataon ahe ampamalay kana, no aliwan inapo na hila makauli ha lanab. Ket hilay naligtah bengat, hiyay Noe a nangipatanda nin tungkol ha katoynongan boy hilay piton kalalamoan na. ⁶ Inuhgaan na hila met Apo Dioh ye tatao ha banwan Sodoma boy Gomorra uli ha kalok-an la. Ket inulam na hila dayon babanwa la ta-omen na ipakit ye malyadi kanlan tataon ahe ampamalay kana. ⁷ Noba inligtah na yay Lot a maghay taon matoyng a nalele ha kadamogan lan mangaloke a tatao. ⁸ Hiyay Lot a matoyng na tao, ha angkumonin ya po ihtew, ket minamangaamot nan angkaimatonan ye mangaloke a andiyagen lan kalugalan na. Ket ingkalele na yan tubat yatew. ⁹ Kaya-bay tanda nan Apo Dioh no way-omen na hila iligtah ye tataon matoyng a ampakadiha nin papanubok boy no way-omen na hilan pahulong a ampaduhaan ye mangaloke angga ha mangaamot nin panuhga na. ¹⁰ Lalo ana ingat kanlan tataon ampanumbong ha kalabayan nin laman la boy ahe ampahakop kanlan manungkolan.

Ket hilatin tatalapak boy mangalambong a mamaihtodo, ket homain hilan limon ampaghabin maloke laban kanlan anti ha langit. ¹¹ Hilay anghil, agya mamakhaw boy igit hilan makapalyadiyan, ket ahe hila po man naghabin maloke laban kanlan mangalambong a mamaihtodo ha adapan nan Apo Dioh. ¹² Noba hilatin mamaihtodo, ket ampaghabi hilan maloke laban ha babagay a homain hila met tinanda. Ba-mo hilan aayop a homain ihip a nianak ta-omen bengat dakpen boy hapoen. Kaya-bay homain ihip a hilatin mamaihtodo, ket damaen na hilan Apo Dioh.

* **1:17-18** Malyadi bahaen yo yatin nalyadi ha Mateo 17:1-9; Marcos 9:2-10; Lucas 9:28-36.

¹³ Paduhaan na hilan Apo Dioh ha kaeteban nin didinyag lan maloke kanlan kanayon. Hiyay kahayaghagan la ket maglahing boy manyag nin kalabayan nin laman la agya kaamatan. Kaya-bay no makidungo hila kanyo, ket hilabay ye pakaumihan yo boy pakaipading-eyan. Ba-mo hilan talumatim ha bayon bado. ¹⁴ Boy no bilewen lay babayi, naheb hilan kaotoyan. Ahe hila anhumawa a manyag nin kahalanan boy an-oy-oyen la hila po ye tataon mangakapey ye pamteg la. Nalmaw hilaynan mangakokoh. Paduhaan na hilaynan Apo Dioh! ¹⁵ Napakat hila, ta tinalingkukolan layna ye matoyngong a aadal. Tinuwad lay dinyag nan anak nan Beor a hiyay Balaam a napabahokhok a manyag nin kalok-an. ¹⁶ Uli yatin kahalanan na, pinaghabiyon na yan Apo Dioh makauli ha ahno a ba-mon taon naghabi kana ta-omen ya mahaad ha kamutawan a diyagen na.

¹⁷ Hilayatin mamaihtodon ampangiadal nin aliwan peteg, ket homain hilan hilbi a ba-mon libon a namal-an o ampiangin a owep a homain ya met kaget a udan, ta antalingowen la hilay tatao. Kaya-bay intaning na hilaynan Apo Dioh ha pinakamaliteh a lugal. ¹⁸ Malambong hilan maghabi, noba homain met hilbi ye anhabiyen la. An-oy-oyen la hilay tataon kapipialih ha kalok-an a humbongen layna man ye madamog a kalabayan nin laman la. ¹⁹ Anhabiyen la, “No humbongen yoy an-iadal mi, malihway kawoyna a manyag nin hinyaman a labay yo.” Noba hiyay kaptegan, hilan miho ket ipoh nin kahalanan a ampakadama kanla. Ihipen yo yatin kahabiyon, “Hiyay taon ahe manambot, ket pag-ipoh na yan nanambot kana.” ²⁰ Hatew ha natandaan la yay Apo boy Māngiligtah tawon Jesu Cristo, ket napalihway hilayna paibat ha kalok-an ihti ha babe-luta. Noba haanin, ulita nag-udong hila ha alan lan didiyag boy naipoh hilayna man nin kahalanan, ket nag-ilyadi hilan maloloke po dinan ha ahe laya po natandaan ye Apo Jesus. ²¹ Mamanged po dayi a ahe layna bega natandaan ye dān a palākew ha bi-ay a matoyngong dinan ha matandaan la, pangayadi, talingkukolan laya met ateed ye bilin nan Apo Dioh a naipatanda kanla. ²² Ulin yati, napaptegan a peteg ye kahabiyon a wanae, “Hiyay inhuka nan aho,

ket kanen na met ateed.”

Boy

“palyoen moya man ye baboy,

ket mag-udong yan teed magpita.”*

3

Hiyay Pag-udong nan Apo Jesus

¹ An-adoen kon kakatongno, yati ye ikalwaynan hulat ko kanyo. Ket kanlan hilatin huhulat ko, pinaghehpetan kon pokawen ye malinih a ihip yo makauli ha pangipaihip kon uman kanyo nin babagay a natandaan yoyna. ² Hiyay labay ko ket lanang yon ihipen ye hahabi lan popodopita nan Apo Dioh hatew boy hiyay bilin nan Apo tawo boy Māngiligtah a impahabi na kanyo makauli kanlan apohtol a intubol na kanyo.

³ Igit ha kaganaan, katapulan yon matandaan a bayo kalampuhan nin babe-luta, ket lumateng hilay tataon mangilungolungo nin tungkol ha pag-udong nan Apo Jesus. Ket hilatin tatao, humbongen la ye kalabayan nin laman la. ⁴ Ket habiyen la, “Aliwa nayi a impangako nan Cristo a mag-udong ya? Way-ihtew yayna awod haanin? Nangamatey hilaynay tutoa mi. Noba homain met nauman paibat po ha pinalhowa ye babe-luta.”

* 2:22 Kahabiyon 26:11.

⁵ Tinatala laynan niliwaan ye kaptegan a pinalhowa nan Apo Diah hatew ye lowang makauli ha habi na boy nanyag yan babe-luta paibat ha lanom boy makauli ha lanom. ⁶ Ket makauli met ha lanom, linipoh na ye babe-luta, ket nadama ye kaganaan. ⁷ Ket makauli met ha habi na, intaning nan Apo Diah a ulamen nay babe-luta boy hilay anti ha lowang ha mangaamot nin panuhga boy pamaduha na kanlan ahe ampamalay kana.

⁸ Noba an-adoen kon kakatongno, ahe yo dayi anliwaan a padihon bengat kanan Apo ye maghay mangaamot ha malibon taon boy hiyay malibon taon ha maghay mangaamot. ⁹ An-ihipen lan kanayon a maena yay Apo Diah ha panupad na nin pangako na tungkol ha pag-udong nan Apo Jesus. Noba hiyay kaptegan, maanoh ya, ta ambiyan nan bengat ye kaganaan a tatao nin panaon a maghehe, ta ahe na labay a main mipalakew ha kapaduhaan a homain anggaan.

¹⁰ Noba hiyay pag-udong nan Apo Jesus, ket ba-mon panlumatang nin maghay manakaw a ahe tawo tanda no makano. Kananyatew met ateed, maanam ye lowang kadlan nin makhaw a dagoldol, maulam ye kaganaan a anti ha lowang, ket hiyay babe-luta boy kaganaan a anti ihtew, ket manganam.

¹¹⁻¹² Haanin, ta wanabay ye pagkadama nin kaganaan, legan an-agaden tawo yatew a mangaamot, katapulan awod a magbi-ay kitawoynan homain kahalanan boy ampanumbong ha kalabayan nan Apo Diah. Ket ha panumbong tawo, diyagen tawoy anggan mababa tawo ta-omen ahe yaynan magbuyot ye pag-udong nan Apo Diah. Kananyatew a mangaamot, maanam ye lowang boy kaganaan a anti ihtew, ta maulam. ¹³ Agya wanabay man, main bayon lowang boy bayon babe-luta a impangako nan Apo Diah a an-agaden tawo. Ket hilay kaganaan a kumonin ihtew, hilay mangatoynong.

¹⁴ Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, legan an-agaden tawo yain, ket diyagen tawoy anggan mababa tawon magbi-ay a main katanaan kanan Apo Diah, malinih boy homain pakaumihan ha pamilew na. ¹⁵ Pakaihipen yo a maanoh yay Apo, ta ambiyan na hila po ye tatao nin panaon a maghehe ta-omen hila miligtah. Ket yati met ateed ye hinabi nan an-adoen tawon katongno a hiyay Pablo, ha nanulat ya kanyo makauli ha kadunongan a in-ibyay nan Apo Diah kana. ¹⁶ Wanabay met ateed ye anhabiyen na ha kaganaan a hulat na. Main met maidap matalohan a pahen nin hulat na. Ket yati ye ambiyan lan lumbo a katalohan nin tataan mumo boy mangakapey ye pamteg la a omen ha andiyagen la ha kanayon po a pahen nin naihulat a Habi nin Diah. Ket uli kananyatin andiyagen la, an-ilakew lay hadili la ha kapaduhaan.

¹⁷ Kaya-bay an-adoen kon kakatongno, ulita natandaan yoyna ye tungkol kanlan hila tin mangaloke a ampangiadal nin aliwan peteg, katapulan a mag-alla kawo ha aliwan peteg a aadal la ta-omen la kawo ahe matalingo. Ta no matalingo la kawo, ket ahe yoyna pamtegan ye kaptegan a naiadal ana kanyo. ¹⁸ Magpahulong kawoyna ingat ha panumbong kanan Apo boy Māngiligtah tawon Jesu Cristo ta-omen lalo yoya po madihaan ye kangedan na boy lalo yoya po matandaan. Galangen tawo yay Apo Jesu Cristo haanin boy makanoman! Amin.

Hiyay Unan Hulat nan JUAN

Hiyay anhabtan Habi a Ampamyay nin Bi-ay a Homain Anggaan

¹⁻² Nanulat kayi kanyo tungkol kanan anhabtan Habi nin Bi-ay a ampamyay nin bi-ay a homain anggaan. Hiyabay ye an-ipatanda boy ampaptegan mi kanyo. Ha ahe ya po pinalhowa ye babe-luta, anti yayna boy kalamo na yan Apo Dioh. Ket ha nakew ya ihti ha babe-luta, nange mi yan naghabi, nakit miya, boy nakimpaan miya po ye laman na. ³ Hiyay nakit boy nange mi ye an-ipatanda mi kanyo ta-omen kawo makimamagha kammin ampakimamagha kanan Baba a Dioh boy kanan Apo Jesu Cristo a Anak na. ⁴ An-ihulat mi yati ta-omen mignap ye kaaliketan tawo.*

Hiyay Apo Dioh ye Kahnagan

⁵ Haanin, an-ipatanda mi met kanyo ye nange mi kanan Apo Jesus a hiyay Apo Dioh ket kahnagan boy homain bega kalitehan kana. ⁶ Kaya-bay no anhabiyen tawo a ampakimamagha kitawoyna kanan Apo Dioh, noba ampagbi-ay kitawo po ha kalitehan, ket ampagtago kitawo boy ahe kitawo ampagbi-ay ha kaptegan. ⁷ Noba no ampagbi-ay kitawo ha kahnagan a omen kanan Apo Dioh a anti ha kahnagan, ket main kitawoynan paymamagha. Ket hiyay daya nan Apo Jesus a Anak nan Apo Dioh, anlinihan na kitawo ha kaganaan a kakahalanan tawo.

⁸ No anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, ket anlokowen tawoy hadili tawo boy ahe ya kantawo ye kaptegan. ⁹ Noba no ihabi tawoy kakahalanan tawo kanan Apo Dioh boy paghehean, ket patawaden na kitawo boy linihan ha kaganaan a kakahalanan, ta mapatayaan boy matoyong ya. ¹⁰ Noba no anhabiyen tawon homain kitawon kahalanan, andiyagen tawo yan matago ye Apo Dioh boy ahe ya angkakit ha bi-ay tawo ye habi na.

2

¹ Haanin, an-adoen kon aanak, an-ihulat ko yati kanyo ta-omen kawoyna ahe magkahalanan. Noba no main kanyoy magkahalanan, main makiingalo kanan Baba a Dioh a patawaden nay kakahalanan tawo. Hiyabay ye Apo Jesu Cristo a matoyong. ² Hiyabay ye napaduhaan nin kamateyan bilang kahagili tawo ta-omen kitawo mapatawad ha kakahalanan tawo. Boy aliwan bengat kakahalanan tawo, no aliwan kakahalanan nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta.

³ Haanin, no anhumbongen tawo ye Bibilin nan Apo Dioh, angkahigudo tawon katatanda tawo ya. ⁴ Ket no main maghabi, "Katatanda ko yaynay Apo Dioh," noba ahe na met anhumbongen ye bibilin na, ket ampagtago ya boy ahe ya kanay kaptegan. ⁵⁻⁶ Noba hiyay taon ampanumbong nin Habi nin Dioh, ket genap ye pangado na kana.* Kaya-bay agya ayaman a maghabi, "Ampakimamagha koyna kanan Apo Dioh," ket katapulan a magbi-ay ya awod a omen kanan Apo Jesu Cristo, ta yabay-in ye pamapteg a ampakimamagha yama kanan Apo Dioh.

---

* ^{1:4} tawo o "mi." * ^{2:5-6} o "ket genap anay pangado nan Apo Dioh kana."

⁷ Haanin, an-adoen kon kakatongno, aliwan bayon bilin ye an-ihulat ko kanyo, no aliwan alan ana. Ta hatew, ha namteg kawo kanan Apo Jesu Cristo, ket nange yoynay bilin a katapulan kitawon mapay-ado. ⁸ Noba haanin, ba-mo yayna met bayon bilin, ulita nakit ha pagbi-ay nan Apo Jesu boy angkakit yayna met kanyo haanin. Ta angkaalih anay kalitehan boy anhumnag yaynay kahnagan nan Apo Dioh.

⁹ No main ampaghabi, "Ampagbi-ay akoyna ha kahnagan," noba kahulog naya met ye katongno na, ampagbi-ay ya po ha kalitehan. ¹⁰ Noba ayaman a ampangado nin katongno na, ket ampagbi-ay yayna ha kahnagan boy aliwaynan hiya ye hangkan nin pagkahalanan lan kanayon. ¹¹ Noba hiyay taon kahulog nay katongno na, ket anti ya po ha kalitehan. Ba-mo yan angkumodang ha kalitehan boy ahe na tanda ye anlakwen na, ta pinakapkap yan kalitehan.

¹² An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta pinatawad na yaynan Apo Dioh ye kakahalanan yo makauli ha dinyag nan Apo Jesus.

¹³ An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye babe-luta.

An-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta hinambot yo yaynay Satanas.

¹⁴ An-ihulat ko yati kanyon an-adoen kon aanak,
ta katatanda yo yaynay Bapa a Dioh.

An-ihulat ko yati kanyon babapa,
ta katatanda yo yaynay Apo Jesu Cristo a antina bayo po pinalhowa ye babe-luta.

Boy an-ihulat ko yati kanyon bayontubo,
ta maghen anay pamteg yo kanan Apo Jesu Cristo,
nikakaanti ya kanyoy Habi nin Dioh,
boy hinambot yo yaynay Satanas.

Hiyay tungkol ha Pangado nin Babagay ihti ha Babe-luta

¹⁵ Adi yo an-adoen ye didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh o hinyaman a kahulog nan Apo Dioh. Ta hiyay ampangado kanlan hilati, ket ahe ya ampangado kanan Bapa tawon Dioh. ¹⁶ Ta wanae ye andiyagen lan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. Anhumngon lay kalabayan nin laman, angkaibegan lay angkakit la, boy an-ilambong lay babagay a anti kanla. Hilatin kaganaan, aliwan ibat kanan Bapa a Dioh, no aliwan ibat ihti ha babe-luta. ¹⁷ Ta hiyay didiyag lan ahe ampanumbong kanan Apo Dioh boy hilay kaganaan a angkaibegan la, ket maanam ya. Noba hiyay taon ampanumbong ha kalabayan nan Apo Dioh, mabi-ay yan makanoman.

Hiyay Kabono nan Apo Jesu Cristo

¹⁸ Haanin, hikawon aanak ko ha pamteg, madanon anay pag-udong nan Apo Jesu ihti ha babe-luta. Nange yoyna a lumateng ye kabono nan Cristo. Ket haanin met ateed, malabong hilaynay kabono nan Cristo. Kaya-bay tanda tawoyna a madanon anay pag-udong nan Apo Jesus.

¹⁹ Hatew, kalamo tawo hila. Noba nilakwanan la kitawo, ta ahe tawo hilan peteg kalalamoan. No peteg tawo hilan kalalamoan, ahe la kitawo dayi nilakwanan. Noba ulita nilakwanan la kitawo, tanda tawoyna a ahe tawo hilan peteg kalalamoan ha pamteg kanan Apo Jesus.

²⁰ Noba hikawo, anti yayna kanyo ye Ihpiton Dioh a in-ibyay nan Apo Jesu Cristo. Kaya-bay tanda yoynan kaganaan ye kaptegan. ²¹ Ket

tanda yoyna met a hiyay katagowan, ket ahe ya ampangibat ha kaptegan. Agya wanabay man, nanulat ako kanyo ta-omen yo mahigudo a hiyay natandaan yoyna, ket kaptegan. ²² Hiyay taon matago, anhabiyan na a aliwan hiyay Apo Jesus ye Cristo a intubol nan Apo Dioh. Hiyay ampaghabin wanabay ye kabono nan Cristo, ta ahe na binalay ye Bapa a Dioh boy Anak na. ²³ Ayaman a ahe ampamalay kanan Anak, ket ahe naya met ambalayen ye Bapa a Dioh. Noba ayaman a ampamalay kanan Anak, ket ambalayen naya met ye Bapa a Dioh.

²⁴ Haanin, itanem yo ha puho yo ye naadal yo ha namteg kawo kanan Apo Jesu Cristo. Ha wanabay, mikakaanti kawon magbi-ay a main pamakimamagha kanan Apo Jesus boy Bapa na. ²⁵ Ta no magbi-ay kitawon ampakimamagha kanan Apo Jesus boy kanan Bapa na, ket mabyayan kitawon bi-ay a homain anggaan a impangako nan Apo Jesus.

²⁶ An-ihulat ko yati kanyo bilang babala tungkol kanlan tataan malabay manalingo kanyo makauli ha aliwan peteg a adal. ²⁷ Noba ahe la kawoyna matalingo, ta anti yayna kanyo ye Ihpiditon Dioh a in-ibiyay nan Apo Jesus. Kaya-bay ahe ana katapulan a adalan la kawo po nin kanayon, ta hiyaynay Ihpiditon Dioh ye mangiadal kanyo nin kaganaan a katapulan yon matandaan. Ket hiyay iadal na kanyo, ket pawa kaptegan. Kaya-bay an-ibilin ko kanyo a pahulong kawon mikakaanti kanan Apo Jesu Cristo a omen ha an-iadal nan Ihpiditon Dioh kanyo.

²⁸ Kaya-bay haanin, an-adoen kon anak, pahulong kawon mikakaanti kanan Apo Jesus ta-omen ha pag-udong na ihti ha babe-luta, ket homain kitawon ikalimo boy ikading-ey a umadap kana. ²⁹ Tanda yo a matoyng yay Apo Jesus. Kaya-bay tanda yo met a hilay kaganaan a ampangag nin matoyng, ket anak na hilan Apo Dioh.

3

Hilay Aanak nan Apo Dioh

¹ Pakaihipen yoy tubat a pangado nan Apo Dioh kantawo! Ta imbilang na kitawon anak na. Ket peteg yain. Noba hilay ahe ampanumbong kana, ahe la kitawo ambalayen a anak nan Apo Dioh, ta ahe laya met ambalayen ye Bapa tawon Dioh. ² An-adoen kon kakatongno, agya anak na kitawoynan Apo Dioh, ket ahe na po impatanda no way-omen kitawo lano ha pag-udong nan Apo Jesus. Noba tanda tawo a mag-ilyadi kitawon omen kana, ta makit tawo no hinya yan peteg ye Cristo. ³ Kaya-bay ayaman a ampanigudon mag-ilyadi yan omen kanan Apo Jesu Cristo, ket katapulan a magbi-ay yan malinih a omen kanan Apo Jesus.

⁴ Ayaman a ampangag nin kahalanan, ket anlabagen nay Bibilin nan Apo Dioh. Ta hiyay pangag nin kahalanan, ket panlabag ha Bibilin nan Apo Dioh. ⁵ Tanda yo a hiyay Apo Jesus, ket homain yan kahalanan. Tanda yo met a nakew ya ihti ha babe-luta ta-omen na alihen ye kakahalanan tawo. ⁶ Hiyay taon ampakimamagha kanan Apo Jesu Cristo, ket ahe yayna ampagpahulong a magkahalanan. Noba hiyay taon ampagpahulong a magkahalanan, ket ahe naya po ambalayen boy ampamtegan ye Apo Jesu Cristo.

⁷ Haanin, an-adoen kon anak, adi kawo patalingo ha agya ayaman. Ayaman a ampangag nin matoyng, ket matoyng ya a omen kanan Apo Jesu Cristo a matoyng. ⁸ Noba ayaman a ampagpahulong a magkahalanan, ket anak na yan Satanas, ta paibat po ha una, ampangag yaynan kahalanan ye Satanas. Kaya-bay nakew ya ihti ha babe-luta ye Apo Jesus a Anak nin Dioh ta-omen na damaen ye didiyag nan Satanas.

⁹ Ayaman a anak nan Apo Dioh, ket ahe yayna ampagpahulong ha panyag nin kahalanan, ta anti yayna kana ye bayon bi-ay a in-ibyay nan Apo Dioh. Ket ulita anak na yan Apo Dioh, ahe yayna ampagpahulong ha panyag nin kahalanan. ¹⁰ Kaya-bay matandaan no aya hilay aanak nan Apo Dioh boy no aya hilay aanak nan Satanas. Ta ayaman a ahe ampanyag nin matoyng boy ahe ampangado nin katongno na, ket aliwa na yan anak Apo Dioh.

Hiyay tungkol ha Pangado

¹¹ Yati ye adal a nange yo ha namteg kawo kanan Apo Jesus, “Mapay-adoado kitawo.” ¹² Adi tawo ya antuwaden ye Cain a nahakop nan Satanas boy pinatey na yay katongno na, ta imbilang na yan matoyng Apo Dioh ye dinyag nan katongno na, noba hiyay dinyag na ket maloke.

¹³ Kaya-bay kakatongno, adi kawo ampagtaka no kahulog la kawon tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. ¹⁴ Tanda tawo a hatew, bilang natey kitawo ha pamilew nan Apo Dioh. Noba haanin, ket angkabi-ay kitawoyna makanoman, ta an-adoen tawo hilaynay kakatongno tawo. Noba hiyay taon ahe ampangado nin katongno na, ket bilang yan natey ha pamilew nan Apo Dioh. ¹⁵ Ayaman a angkahulog nin katongno na, ket bilang yaynan mamatey nin tao ha pamilew nan Apo Dioh. Ket tanda tawo a hiyay mamatey nin tao, ket ahe ya mabyayan nin bi-ay a homain anggaan.

¹⁶ Wanae tawo matandaan ye peteg a pangado. Hiyay Apo Jesus, ahe na kinawaen ye bi-ay na ha ikanged tawo. Wanabay kitawo met dayi, katapulan a ahe tawo kawaenen ye bi-ay tawo ha ikanged lan kakatongno.

¹⁷ Alimbawa, main taon maando ye pagbi-ay na, ket makit na yay katongno na a angkaidapan ha pagbi-ay na, noba ahe naya met haglanan. Hiyay taon wanabay, ampangado ya nayi kanan Apo Dioh? Ahe! ¹⁸ An-adoen kon aanak, adi kitawo ampangado ha habin bengat, no aliwan ipakit tawoy peteg a pangado kanlan kanayon makauli ha didiyag. ¹⁹ Ha wanabay, matandaan tawo a ampagbi-ay kitawo ha kaptegan boy matana kitawon umadap kanan Apo Dioh ²⁰ agya angkayootan kitawo. Ta tanda tawo a maiigiy Apo Dioh dinan ha angkayootan tawo boy tanda nay kaganaan a an-hipen boy andiyagen tawo.

²¹ An-adoen kon kakatongno, no ahe na kitawo anyooten nin kanakman tawo, makhaw ye nakem tawon umadap kanan Apo Dioh. ²² Boy matanggap tawoy agya hinyaman a pakikwaen tawo kana, ulita anhumbongen tawo ye bibilin na boy andiyagen tawoy makapaalike kana. ²³ Haanin, wanae ye bilin nan Apo Dioh kantawo, “Katapulan a mamteg kawo kanan Jesu Cristo a Anak ko boy mapay-ado kawo a omen ha imbilin na kanyo.”

²⁴ Hilay ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh, ket nikakaanti hilan ampakimamagha kana boy nikakaanti ya met a ampakimamagha kanla. Ket tanda tawo a ampakimamagha ya met kantawo ye Apo Dioh makauli ha Ihpidito na a in-ibyay na kantawo.

4

Matandaan ye Adal a ibat ha Ihpiditon Dioh

¹ An-adoen kon kakatongno, malabong hilaynay tataon ampangiadal nin aliwan peteg boy anhabiyan la, “Anti ya kammi ye Ihpiditon Dioh.” Adi yo hila tampol ampantegan, no aliwan muna yo po pakitandaan no peteg a ibat kanan Apo Dioh. ² Matandaan yo a peteg a anti yay Ihpiditon Dioh kanla, no ambalayen la a nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta

a in-anak yan tao. ³ Noba no ahe la ambalayen a nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta a in-anak yan tao, ket aliwan Ihpidoon Dioh ye anti kanla, no aliwan ihpidito nan kabono nan Apo Jesus. Nange yoyna hatew a lumateng lano ye kabono nan Apo Jesu Cristo. Ket haanin, anti yayna ihti ha babe-luta.

⁴ Noba hikawon an-adoen kon aanak, aanak na kawoynan Apo Dioh boy hinambot yo hilaynay ampangiadal nin aliwan peteg, ulita ahe yo pinamtegan ye an-iadal la. Ta hiyay Ihpidoon Dioh a anti kanyo, ket maiigit ya po a makapalyadiyan dinan kanan Satan a anti kanlan tataon ahe ampanumbong kanan Apo Dioh. ⁵ Hilatin ampangiadal nin aliwan peteg ket taga babe-luta. Kaya-bay hiyay an-iadal la, ket tungkol bengat ha babagay ihti ha babe-luta. Ket hilay ampamteg nin an-iadal la, ket hilay tataon omen kanla a ahe met ampanumbong kanan Apo Dioh. ⁶ Noba hikitawo, ket aanak na kitawoynan Apo Dioh. Ayaman a ampamalay kanan Apo Dioh, ket leng-en lay an-iadal tawo. Noba hilay ahe ampamalay kana, ket ahe la leng-en. Wanabay tawo matandaan no ayay ampangiadal nin kaptegan a ibat ha Ihpidoon Dioh boy ayay ampangiadal nin katagowan.

Hiyay Pangado nan Apo Dioh

⁷ An-adoen kon kakatongno, katapulan a mapay-ado kitawo, ta hiyay Apo Dioh ye ampangibatan nin ado. Ayaman a ampangado nin kapadiho nan tao, ket anak na yan Apo Dioh boy katatanda na yay Apo Dioh. ⁸ Noba ayaman a ahe ampangado nin kapadiho nan tao, ket ahe naya katatanda ye Apo Dioh, ta hiyay Apo Dioh ket lanang ampangado. ⁹ Impakit nan Apo Dioh kantawo ye pangado na makauli ha pangitubol na ihti ha babe-luta nin mamaghay Anak na. Dinyag na yati ta-omen makauli kanan Anak na, ket mabayayan kitawon bi-ay a homain anggaan. ¹⁰ Yati ye peteg a pangado a impakit nan Apo Dioh kantawo. Hiyay Apo Dioh ye nangado kantawo, aliwan hikitawoy nangado kana. Ta uli ha kakahalanan tawo, mapaduhaan kitawo dayi. Noba uli ha pangado na kantawo, intubol na yay Anak na ihti ha babe-luta ta-omen hiyabay ye mapaduhaan bilang kahagili tawo.

¹¹ An-adoen kon kakatongno, ulita wanabay ye pangado nan Apo Dioh kantawo, katapulan tawo met ye mapay-ado. ¹² Homain po nakakit kanan Apo Dioh. Noba no ampay-ado kitawo, mikakaanti yay Apo Dioh kantawo boy genap ana ha bi-ay tawo ye pangado na.

¹³ Angkahigudo tawo a mikakaanti yay Apo Dioh kantawo boy mikakaanti kitawo met kana, ulita in-ibyay nay Ihpidoon na kantawo. ¹⁴ Ket nakit miya boy ampapangan mi a intubol na yan Bapa a Dioh ye Anak na ta-omen na hila iligtah ye tatao ha kapaduhaan nin kakahalanan la. ¹⁵ Ayaman a maghabi nin wanae, "Hiyay Apo Jesus ye Anak nin Dioh," ket mikakaanti ya kana ye Apo Dioh boy mikakaanti ya met kanan Apo Dioh. ¹⁶ Kaya-bay tanda tawo boy ampamtegan tawo a an-adoen na kitawon Apo Dioh. Hiyay Apo Dioh ket lanang ampangado. Hiyay taon pahulong a ampangado, mikakaanti ya kanan Apo Dioh. Ket hiyay Apo Dioh, mikakaanti ya met kana. ¹⁷ Ha wanabay, naignap ana kantawo ye pangado nan Apo Dioh ta-omen kitawo ahe malimo lano kana ha mangaamot nin panuhga na, ta ampagbi-ay kitawoyna a omen ha pagbi-ay nan Apo Jesus ha anti ya po ihti ha babe-luta. ¹⁸ Hiyay taon genap ye pangado na, homain yan ikalimo kanan Apo Dioh, ta paaghitin nin peteg a pangado ye kaganaan a pangalimo. Kaya-bay no angkalimo ye maghay

tao a maka paduhaan na yan Apo Dioh ha mangaamot nin panuhga na, ket ahe po genap ye pangado na.

¹⁹ Ampangado kitawo, ta hiyay Apo Dioh ye nunan nangado kantawo.

²⁰ No main ampaghabin an-adoen na yay Apo Dioh, noba kahulog naya met ye katongno na, ket ampagtago ya. Ta no ahe naya an-adoen ye katongno na a angkakit na, way-omen na yan adoen ye Apo Dioh a ahe na angkakit?

²¹ Haanin, yati ye bilin nan Apo Dioh kantawo, "Hiyay taon ampangado kangko, ket katapulan a adoen naya met ye katongno na."

5

Hiyay Panambot tawo ha Mangaloke a Didiyag ha Babe-luta

¹ Ayaman a ampamteg a hiyay Apo Jesus ye Cristo a intubol nan Apo Dioh, ket anak na yan Apo Dioh. Ket ayaman a ampangado kanan bapa, ket an-adoen naya met ye anak na. ² Kaya-bay no an-adoen tawo yay Apo Dioh boy anhumbongen tawo ye bibilin na, ket tanda tawo a an-adoen tawo hila met ye aanak nan Apo Dioh. ³ Ta hiyay labay habiyen nin pangado tawo kanan Apo Dioh, ket humbongen tawoy bibilin na. Ket hilay bibilin na, ahe met maidap a humbongen. ⁴ Ta hilay aanak nan Apo Dioh, hinambot laynay mangaloke a didiyag ihti ha babe-luta. Nanambot hila uli ha pamteg la kanan Apo Jesus. ⁵ Homain kanayon a manambot nin mangaloke a didiyag ihti ha babe-luta, no aliwan hilay tataon ampamteg a hiyay Apo Jesus, ket Anak nin Dioh.

Hiyay Tatlon Pamapteg tungkol kanan Apo Jesus

⁶⁻⁸ Ha nakew yay Apo Jesu Cristo ihti ha babe-luta, main tatlon pamapteg a Anak na yan Dioh. Hiyay una, hiyay lanom a pinamawtihmo kana. Hiyay ikalwa, hiyay daya na ha natey ya ha kodoh. Hiyay ikatlo, hiyay Ihpediton Dioh a ampamapteg, ta hiyay Ihpediton Dioh ye mangipatanda nin kaganaan a kaptegan. Hilatin tatlo ye pamapteg a hiyay Apo Jesus ket Anak nin Dioh, hiyay Ihpediton Dioh, lanom boy daya na.

⁹ Haanin, no pamtegan tawoy pamapteg nin tao, ket lalo tawoy na ingat pamtegan ye pamapteg nan Apo Dioh tungkol ha Anak na. ¹⁰ Kaya-bay ayaman a ampamteg ha Anak nin Dioh, ket ampamtegan na met ye pamapteg nan Apo Dioh. Noba ayaman a ahe ampamteg, ket andiyagen nan matago yay Apo Dioh, ta ahe na pinamtegan ye pamapteg na tungkol kanan Apo Jesus a Anak na. ¹¹ Ket yati ye pamapteg nan Apo Dioh kantawo, "Binyan katawon bi-ay a homain anggaan makauli ha pamakimamagha yo kanan Jesus a Anak ko." ¹² Kaya-bay ayaman a ampakimamagha kanan Anak nan Apo Dioh, ket main yan bi-ay a homain anggaan. Noba ayaman a ahe ampakimamagha kana, ket homain yan bi-ay a homain anggaan.

Hiyay Bi-ay a Homain Anggaan

¹³ Haanin, an-ihulat ko yati kanyon ampamteg kanan Anak nin Dioh tamen yo matandaan a main kawon bi-ay a homain anggaan. ¹⁴ Kaya-bay makhaw ye nakem tawon humaley kanan Apo Dioh, ta angkahigudo tawo a anleng-en na ye hinyaman a awoken tawo ha kalabayan na. ¹⁵ Ulita tanda tawoy na a anleng-en na kitawon Apo Dioh, ket tanda tawo met a ibyay nay awoken tawo kana.

¹⁶⁻¹⁷ Kaganaan a didiyag a aliwan manged, ket kahalanan. Noba main kahalanan a ahe makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no makit yo ye katongno yo kanan Apo Jesus a nakadyag nin kahalanan a ahe makapiugot kana ha homain anggaan a kamateyan, ipakigwang yoya

kanan Apo Dioh ta-omen na yan biyan nin bayon bi-ay. Noba main met kahalanan a makapiugot ha homain anggaan a kamateyan. Ket no makit yo ye katongno yon ampanyag nin wanabay a kahalanan, adi yo yayna ipakigwang.

¹⁸ Tanda tawoyna a hilay aanak nan Apo Dioh, ket ahe hilayna ampagpahulong ha panyag nin kakahalanan. Ta hiyay Apo Jesus a Anak nin Dioh ye ampangialla kanla ta-omen na hila ahe mapahakitan nin Satanas. ¹⁹ Tanda tawoyna a anak na kitawoynan Apo Dioh. Noba hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta a ahe ampanumbong kanan Apo Dioh, ket hakop na hilan Satanas. ²⁰ Tanda tawoyna met a nakew ya ihti ha babe-luta ye Apo Jesus a Anak nin Dioh. Boy binyan na kitawon pangitaloh ta-omen tawo ya mabalayan ye peteg a Dioh. Ket anti kitawo kanan peteg a Dioh, ta anti kitawoyna kanan Apo Jesu Cristo a Anak na. Hiyabay ye peteg a Dioh boy ampangibatan nin bi-ay a homain anggaan.

²¹ Kaya-bay an-adoen kon aanak, taangan yoy dioh diohan.

Hiyay Ikalwan Hulat nan JUAN

¹ Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus.

Nanulat ako kammo a babayin pinili nan Apo Dioh boy kanlan anak mo, ta an-adoen katawon kaganaan. Ket aliwan bengat hiko ye ampangado kanyo, no aliwan agya hilay kaganaan a nagtanda nin kapteḡan tungkol kanan Apo Jesus. ² An-adoen mi kawo uli ha kapteḡan a anti kantawo boy mikakaanti ya kantawo makanoman.

³ Labay min mikakaanti kantawo ye kangedan, ingalo, boy katanaan a ibat kanan Bapa a Dioh boy Apo Jesu Cristo a Anak na, legan ampagbi-ay kitawo ha kapteḡan boy pangado.

Hiyay Kapteḡan boy hiyay Pangado

⁴ Angkaaliket akon tubat, ta natandaan ko a hilay nangaanon anak mo, ket ampagbi-ay hila ha kapteḡan a omen ha imbilin nan Bapa tawon Dioh.

⁵ Kaya-bay haanin, anggalangen a babayi, ampakikwaen ko a may-ado kitawo. Aliwan bayon bilin yati, ta paibat ha namteḡ kitawo kanan Apo Jesu Cristo, yabaytina ye bilin a in-ibyay nan Apo Dioh. ⁶ Hiyay labay habiyen nin pangado kanan Apo Dioh, humbongen tawoy bilin na. Ta paibat ha namteḡ kitawo kanan Apo Jesus, yabayti na ye bilin nan Apo Dioh a nange yo, “May-ado kawo.”

⁷ An-ipaihip ko yati ta malabong hilaynay mānalingo a nitayak ha kaganaan a pahen nin babe-luta. Ahe la ambalayen a hiyay Apo Jesus, ket in-anak yan tao. Antalingowen la hilay tatao boy kabono na hilan Cristo.

⁸ Kaya-bay mag-alla kawo ta-omen ahe maalihan hilbi ye pagbannog mi kanyo, no aliwan matanggap yon luboh ye plimyo yo.

⁹ Ayaman a mamahan boy ahe magpahulong ha an-iadal nan Cristo, ket ahe ya kana ye Apo Dioh. Noba ayaman a pahulong a ampanumbong nin aadal nan Apo Jesus, ket mikakaanti ya kana ye Bapa a Dioh boy Apo Jesu Cristo. ¹⁰ Haanin, no main lumateng kanyo a mangiadal nin lumbo ha adal nan Apo Jesus, ket adi yo hila pahlepen ha baey yo boy adi yo hila an-idlaw a omen ha pangidlaw kanlan kakatongno yo kanan Cristo. ¹¹ Ta hiyay mangidlaw kananyatin mānalingo, ket ampakitupig yayna met ha mangaloke a didiyag na.

¹² Malabong po dayi ye labay kon habiyen kanyo. Noba agkoyna inhulat, ta anhidugowen ko a makewahan katawo ta-omen katawo mapagkatong-tong nin adap-adapan. Ket ha wanabay, mignap ye kaaliketang tawo.

¹³ Haanin, hilay anak nan katongno mon babayi a pinili nan Apo Dioh, ket angkumohtaen la kawo met.

Hiyay Ikatlon Hulat nan JUAN

¹ Hiko yay Juan a mānguna nin pangkat lan māmteḡ. Nanulat ako kammō Gayo a gayyem ko boy an-adoen kon luboh.

² An-adoen kon katongno, an-ipakigwang ko kanan Apo Dioh a lanang dayin manged ye kahahaad mo boy mikakaligha ye laman a omen ha kalighaan nin pamakimamagha mo kanan Apo Dioh. ³ Tanda ko a main kan kalighaan, ta main kitawon kakatongno kanan Cristo a nilumateng ihti. Ket imbalita la kangko a mapatayaan ka ha kapteḡan boy lanang mon ampagbi-ayan. Kaya-bay tubat ye aliket ko. ⁴ Ket homain anan igit a makapaaliket kangko, no aliwan hiyay balita a ampagbi-ay hila ha kapteḡan ye anak ko ha pamteḡ.

⁵ An-adoen kon katongno, mapatayaan ka ha paghilbi mo kanlan māmteḡ nan Apo Jesus a angkadān ha lugal mo, agya ahe mo hila katatanda. ⁶ Ket imbalita la ha pangkat lan māmteḡ ihti ye pangipakit mo nin pangado mo kanla. Kaya-bay ha pangumodang la, haglapan mo hila po ha papadan a makapaaliket kanan Apo Dioh. ⁷ Ta ampakew hilan mangipatanda nin tungkol kanan Apo Jesus ha kanayon a lulugal. Ket ahe la antanggapen ye hinyaman a kalahin haglap a ibat kanlan ahe ampamteḡ kanan Apo Dioh. ⁸ Kaya-bay hikitawon māmteḡ nan Apo Jesus, katapulan a haglapan tawo hila ta-omen kitawo makahaglap ha pangiadal la nin kapteḡan.

⁹ Hatew, nanulat ako ha pangkat lan māmteḡ ihen. Noba hiyay Diotrefes, ahe naya imbabano ye hulat ko, ta labay na a hiyabay ye mānguna yo. ¹⁰ Kaya-bay no makalakew ako ihen, ket habiyen ko kanyo ye mangaloke a andiyagen na boy anhabiyen na tungkol kammi. Aliwan bengat yatew, ta ahe na hilayna ampadagohen ye kakatongno a angkadān ihen. Ket anhaaden boy an-ikahwil na hila po ha pangkat yon māmteḡ ye malabay mamadagoh kanla.

¹¹ An-adoen kon katongno, adi mo antuwaden ye mangaloke a didiyag, no aliwan tuwaden moy manged. Ta hiyay taon ampanyag nin manged, ket anak na yan Dioh. Noba hiyay taon ampanyag nin maloke, ket ahe naya katatanda ye Apo Dioh. ¹² Hiyay Demetrio, anhabiyen lan kaganaan a māmteḡ a manged yan tao, ta angkakit ha pagbi-ay na a ampanumbong ya ha kapteḡan. Ket agya hikayi man, papteḡan mi a manged yan tao. Ket tanda moynabay met a peteg ye anhabiyen mi. ¹³ Malabong po dayi ye labay kon habiyen kammō. Noba agkoyna inhulat, ¹⁴ ta angkahigudo kon mapayngikit kitawo boy mapaykatongtong nin adap-adapan ha madanon a panaon.

¹⁵ Magkamain ka dayin katanaan. Hilay kakatongno tawo kanan Apo Jesu Cristo ihti, ket angkumohtaen laka met, boy ikumohta moko met kanlan kaganaan a kakatongno tawo kanan Apo Jesu Cristo ihen.

Hiyay Hulat nan JUDAS

¹ Hiko yay Judas a māghilbi nan Apo Jesu Cristo boy katongno nan Santiago.

Nanulat ako kanyon dinyag nan Bapa a Dioh a pagtao na a an-adoen na boy angkalingayen nan Apo Jesu Cristo.

² Matanggap yo dayi ye mahbol a pangingalo, katanaan boy pangado nan Apo Dioh.

Hiyay Babala tungkol kanlan tataon Ampangiadal nin Aliwan Peteg (2 Pedro 2)

³ An-adoen kon kakatongno, kalalabay ko dayin ihulat kanyo ye tungkol ha kaligtahan a tinanggap tawo kanan Apo Dioh. Noba haanin, igit kon katapulan a ihulat kanyo a ikatulidan yoy peteg a adal tungkol kanan Apo Jesus a ampamtegan tawo. Ta yatin kaptegan, ket impipinghan na yan impataya Apo Dioh kantawon pinili na a pagtao na, ket katapulan a ahe mauman makanoman. ⁴ Katapulan tawon ikatulidan ye peteg a adal, ta ahe yo naedepan a main tataon nakihale kanyo a ahe ampamalay kanan Apo Dioh. Ambalintoneken lay kangedan nan Apo Dioh makauli ha paydadamog la, ulinan anhabiyen la a maanoh yay Apo Dioh boy mapamatawad. Hilayain a tatao, ket ahe laya ambalayen ye Apo Jesu Cristo a hiyan bengat ye Apo a katapulan tawon paghilbiyan. Ket hatew po, hiyay paduha lan tataon wanabay, ket anti yayna ha naihulat a Habi nin Dioh.

Hiyay Nalyadi kanlan Mangaloke

⁵ Agya po man tanda yoynay nalyadi hatew kanlan Israelita, ket labay kon teed ipaihip kanyo. Ta agya po man inligtah na hilan Apo Dioh ha pagkaipoh la ha Egipto, ket nipalakew hilan teed ha kapaduhaan a homain anggaan ye ahe namteg kana.

⁶ Ihipen yo met ye nalyadi kanlan aanghil a namaolay nin katungkolan la ha langit boy nanlakwan nin lugal a nangikunaan nan Apo Dioh kanla. Ginapoh na hilan Apo Dioh nin tanikala a ahe angkaboito. Ket impidiho na hila ha maliteh a tubat a lugal angga ha mangaamot nin panuhga na.

⁷ Ihipen yo met ye nalyadi kanlan tataon taga Sodoma, Gomorra, boy ha babanwan anti ha haley. Lanang hilan ampaydamog boy anhumbongen lay kalabayan nin laman la. Hilay lalaki, ampakilalay hila ha kapadiho lan laki. Wanabay hila met ye babayi ha kapadiho lan babayi. Kaya-bay hiyay Apo Dioh, pinaduhaan na hilan apoy a ahe angkalep bilang babala ha kaganaan a ampagkahalanan.

⁸ Agya wanabay ye nalyadi, hilay nakihale kanyo, pahulong hilan ampangay nin omen ha didinyag lan taga Sodoma boy Gomorra. Ket uli ha panumbong la ha leplep la, andyagen lay ampakailoy ha hadili lan laman. Ahe la labay ye pahakop kanan Apo boy ampaghabi hilan maloke laban kanlan anti ha langit. ⁹ Ket hiyay Miguel, agya mānguna yan aanghil nan Apo Dioh, ket ahe ya nagngaya a maghabin maloke laban kanan Satanas ha napayhebatan la no ayay mangwa nin bangka nan Moises, no aliwan hinabi naynan bengat kanan Satanas, "Hiyay Apo Dioh ye mamaduha kammo!" ¹⁰ Noba hilatin tatao a nakihale kanyo, ket ampaghabi hilan maloke laban ha babagay a ahe la angkatalohan. Ba-mo hilan aayop a

homain ihip. Anhumbongen laynan bengat ye kalabayan nin laman la a ampangiugot kanla ha kapaduhaan.

¹¹ Kakaingalo hilatin nakihale kanyo ha malyadi kanla! Ta ampanyag hilan mangaloke a omen ha dinyag nan Cain hatew. Kakaingalo hila ha malyadi kanla, ta antalingowen la hilay tatao ta-omen la hila mapagpilakan a omen ha dinyag nan Balaam hatew. Kakaingalo hila ha malyadi kanla, ta nilabag lay Bibilin nan Apo Dioh a omen ha dinyag nan Korah ha panaon nan Moises. Kaya-bay mapaduhaan hila met a omen kanan Korah.

¹² Ket hilatin nakihale kanyo, ba-mo hilan talumatim kanyo ha paytipon yon mangan. Ta mangahiba hila boy homain hilan ding-ey a makipangan kanyo. Homain hilan kanayon a an-ihipen, no aliwan hadili lan bengat. Ba-mo hilan owep a ampitangay nin angin, noba homain kaget a udan. Ba-mo hilan popoon-kayon homain dawa ha panaon nin panawa a naulot boy natey ana. ¹³ Boy ba-mo hilan mangayadet a dawyon a ampangaget nin madinat a bola' a nakailalayan nin makakading-ey a didiyag la. Boy ba-mo hilan napakat a bibitoen a nakataladan makanoman ha lugal a tubat ye kalitehan.

¹⁴ Hiyay Enoc a ikapiton lahi nan Adan, impaltep na ye malyadi kanlan nakihale kanyo a wanae,

"Leng-en yo yatin habiyen ko!

Hiyay Apo, lumateng ya lamo na hilay libo-libon anghil na

¹⁵ ta-omen na hila uhgaan ye kaganaan a tao boy paduhaan hilay mägkahalanan boy ahe ampamalay kana.

Paduhaan na hila uli ha mangaloke a didiyag la boy uli ha mangaloke a hahabi la a laban kana."

¹⁶ Hilatin tatao, madiklamo hila boy mapanehe. Boy hiyay kalabayan bengat nin laman la ye anhumbongen la. Malambong hila boy ampolitikaan la hilay tatao ta-omen la hila mapaglanganan.

Hiyay Bibilin kanlan Mämteg nan Apo Jesus

¹⁷ Noba hikawo a an-adoen kon kakatongno, lanang yon pakaihipen ye in-adal lan aapohtol nan Apo tawon Jesu Cristo kanyo hatew. ¹⁸ Hinabi layna hatew kanyo,

"Bayo ya mag-udong ihti ha babe-luta ye Apo Jesus, ket lumateng hilay tataan mapangilungolungo. Kalalabay lan humbongen ye mangaloke a kalabayan laman la."

¹⁹ Hilatin tatao ye mandama nin paymamagha yo, anhumbongen lay kalabayan laman la boy ahe ya kanla ye Ihipiditon Dioh.

²⁰ Noba hikawon an-adoen kon kakatongno, pakapah-ey kawo ha pamteg yo ha kaptegan a impatanda nan Apo Dioh kanyo. Ket makauli ha Ihipidito na, lanang kawon makigwang kanan Apo Dioh. ²¹ Uli ha ingalo nan Apo tawon Jesu Cristo, ket biyan na kawo lanon bi-ay a homain anggaan. Kaya-bay legan an-agaden yo yatew a mangaamot, mikakaanti kawo ha pangado nan Apo Dioh. ²² Ingalowan boy haglapan yo hilay ampagluwaluwa ha pamteg la kanan Apo Jesus. ²³ Hilay natalingo nin aliwan peteg a adal, ba-mo hilaynan madanon mihapog ha apoy a ahe angkalep. Kaya-bay haglapan yo hila ta-omen hila miligtah ha kapaduhaan. Hilay kanayon a ampanyag nin maloke, ingalowan yo hila met. Noba mag-alla kawo ta-omen kawo ahe mapaditan nin mangadinat a didiyag la.

Hiyay Pangidangan kanan Apo Dioh

²⁴ Ket haanin, galangen tawo yay Apo Dioh, ta hiyabay ye makapialla kanyo ta-omen kawo ahe magkahalanan. Boy hiya met ateed ye makapilakew kanyo a homain pakaumihan boy main tubat a kaaliketan ha mahnag a adapan na. ²⁵ Hiyang bengat ye Apo Dioh boy Māngiligtah tawo makauli kanan Apo tawon Jesu Cristo. Anti kanay panggalang, kadangalan, kangedan boy kapalyadiyan paibat ha una, haanin boy makanoman! Amin.

HIYAY IMPAKIT kanan Juan

¹ Hilayati ye babagay a madanon anan malyadi a impatanda nan Apo Dioh kanan Apo Jesu Cristo a nangipatanda met kangko a māghilbi na. Impatanda na yati kangko makauli ha pangitubol na nin anghil na ta-omen ko met ipatanda kanyon ampaghilbi kana. Hiko yay Juan, ² ket anhabiyen ko a peteg yatin kaganaan a nakit boy nange ko, hiyay Habi nin Dioh boy hiyay impatanda nan Apo Jesus. ³ Minged hilay mangibaha nin yatin hulat kanlan kanayon. Minged hila met ye manlengge, mamteg boy manumbong kanlan hilatin naihulat, ta madanon anay panaon a mitupad yatin kaganaan.

Hiyay Hinabi nan Juan ha Pitoay Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus

⁴⁻⁵ Hiko yay Juan ye nanulat nin yati kanyon piton pangkat lan māmteg nan Apo Jesus ihen ha plobinhiyan Asia.

Matanggap yo dayi ye kangedan boy katanaan a ibat kanan Apo Dioh a Dioh hatew, haanin boy makanoman, boy ibat kanan Ihpitidon Dioh* a anti ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh boy ibat kanan Apo Jesu Cristo a mapatayaan a mamapteg nin yatin kaganaan. Hiya ye unan nabi-ay uman kanlan nangamatey boy ampanakop kanlan kaganaan a poon ihti ha babe-luta. Hiya ye ampangado boy namalihway kantawo ha kakahalanan makauli ha daya na. ⁶ Dinyag na kitawon tataon anhakopen na boy pinagilyadin papadi a maghilbi kanan Apo Dioh a Dioh boy Bapa na. Anti kanan Apo Jesus ye kangedan boy kapalyadiyan a homain anggaan. Amin.

⁷ Pakaihipen yo yatin habiyen ko! Hiyay Apo Jesu Cristo, ket lumateng ya lano a anti ha owep. Kaganaan a tatao, ket makit laya. Agya hilay nanibhok nin tagililan na, ket makit laya met. Hilay kaganaan a lalahi ihti ha babe-luta, ket mangandang hila ulita paduhaan na hila. Peteg a mitupad yati. Amin.

⁸ Hinabi nan Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan, “Hiko ye Alpha boy Omega.” Hiyay labay habiyen, hiyabay ye Dioh hatew, haanin, boy makanoman.

Napakit yay Apo Jesus kanan Juan

⁹ Hiko yay Juan a katongno yo boy kalamo yo ha panakopan nan Apo Dioh, ha kaidapan boy ha pangikpe uli ha pamakimamagha tawo kanan Apo Jesus. Uli ha pangiadal kon Habi nin Dioh boy pamapteg ko tungkol kanan Apo Jesus, ket intapon lako ha alipoteh a anhabtan Patmos. ¹⁰ Ha maghay Mangaamot nan Apo, naheb akon Ihpitidon Dioh, ket nakange akon makhaw a bihnga ha dapit golotan ko a ba-mon tonoy tamboyok ¹¹ a ampaghabin wanae, “Ihulat mo ye hinyaman a makit mo. Pangayadi, ipawit mo kanlan pitoay pangkat nin māmteg ko ha banwan Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatura, Sardis, Filadelfia, boy Laodicea.”

¹² Pamakange ko yatew, namalingay ako ta-omen ko makit no ayay ampaghabi. Ket nakit koy pitoay kingki a balitok a manipitoy delag. ¹³ Ha pibunakan lan hilatin kikingki, main akon nakit a ba-mon hiyay ibat ha langit a in-Anak nin Tao.† Nakabado yan anggan tiked boy balitok ya pangabat ha pagaw na. ¹⁴ Hiyay labok na, ba-mo yan tapih a tubat ye

* 1:4-5 Ihpitidon Dioh ha Griego ket pitoay ihpidito. † 1:13 Daniel 7:13.

kaputian. Hiyay mata na, ba-mon delag apoy. ¹⁵ Hiyay bitih na, ba-mon pinakinlab a tanho a impadan ha apoy. Hiyay bihnga na, ba-mon tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom. ¹⁶ Ket hiyay wanan a gamet na, ampangemgem yan pitoy bitoen. Ha bebey na, anlumwah ye maghay kampilan a mitaligmang ye tadem na. Hiyay lupa na ket ampakapulag a ba-mon henag nin mangaamot ha kauugtowan.

¹⁷ Pamakakit ko kana, tampol akoynan napuang a ba-mon natey ha haley nin bitih na. Ket impalonto nay wanan a gamet na kangko haka na hinabi, “Adi ka angkalimo! Hiko ye pinandugiyang boy kapopohan nin kaganaan. ¹⁸ Hiko ye Angkabi-ay!‡ Natey ako hatew, noba haanin, bilewen moko. Nabi-ay akoyna boy angkabi-ay ako makanoman. Ket hiko ye makapalyadiyan ha Kamateyan boy Bito. ¹⁹ Kaya-bay ihulat mo hilay nakit mo, hilay angkalyadi haanin boy hilay malyadi po lano. ²⁰ Wanae ye labay habiyen nin pitoy bitoen a nakit mo a anggengeman nin wanan a gamet ko boy hilay pitoy balitok a kikingki. Hilay pitoy bitoen, ket hilabay ye pitoy anghil ko a ampaghilbi kanlan pitoy pangkat lan mamteg ko. Ket hilay pitoy kikingki, hilabay ye pitoy pangkat lan mamteg ko.”

2

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Mamteg nan Apo Jesus ha banwan Efeso

¹ Imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan mamteg ha banwan Efeso. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye hinabi nan ampangemgem nin pitoy bitoen ha wanan gamet na boy angkumodang ha bunak nin pitoy balitok a kikingki. ² Tanda koy didiyag yo. Tanda ko met a mahehpet kawon mag-obda boy maanoh kawon ampagteeh. Tanda ko po a adi yo hila ampalubohan a makihale kanyo ye mangaloke a tatao. Tanda ko met a anhuboken yo hilan manged ye tataon ampaghabin aapohtol hila, ket napaptegan yo a aliwa hilan peteg a apohtol. ³ Agya ampag-anoh kawo ampagteeh nin kaidapan uli ha panumbong yo kangko, ket ahe kawo kinumapey.

⁴ Noba main akon ahe nalabayanan kanyo. Hiyay pangado yo kangko haanin, ket aliwaynan padiho ha una. ⁵ Ihipen yo man no way-omen yoko kaado hatew a matab-ang ana haanin. Maghehe kawoyna boy diyagen yoyna man ye andiyagen yo ha una kawon namteg kangko. Ta no ahe, lakwen katawo, ket alihen koy kingki yo ha nakaikunaan na. ⁶ Noba main ako met angkalabayan kanyo, ta angkahulogan yoy andiyagen lan Nicolaita a kabono ko.

⁷ Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihipiditon Diuh kanlan papangkat lan mamteg nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket palubohan ko yan mangan nin dawan poon-kayon ampakaibay bi-ay* ihtew ha Pananamanan nan Apo Diuh.”†

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Mamteg nan Apo Jesus ha banwan Esmirna

⁸ Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan mamteg ha banwan Esmirna. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye hinabi nan Pinandugiyang boy Kapopohan nin kaganaan a natey noba nabi-ay uman. ⁹ Tanda koy pamaidap a angkadihaan yo. Tanda ko met a maidap kawon tubat. Noba ha pamilew ko, mabatnang kawo. Tanda ko po ye pandama la kanyo nin tataon ampaghabin

‡ **1:18** *Angkabi-ay* ket ngalan nan Apo Diuh ha Alan a Tipan (Josue 3:10). * **2:7** Genesis 2:9.

† **2:7** *Pananamanan nan Apo Diuh* o Paraiso nan Apo Diuh.

Judio hila, noba aliwa met manayti. Ta hiyay kaptegan, pagtao na hilan Satanas. ¹⁰ Adi yo angkahindakan ye pamaidap a madanon yoynan madihaan. Pakaihipen yo yati. Main lanon nangaano kanyo ye ipapidiho nan Satanas, ta huboken na kawo. Ket lano magdiha kawon pamaidap ha loob nin mapo a mangaamot. Magpahulong kawon bengat a mapatayaan anggan kamateyan, ket biyan katawo lanon plimyo a bi-ay a homain anggaan.

¹¹ Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihipiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket ahe nayna madihaan ye kakalwan kamateyan a hiyay kapaduhaan a homain anggaan.”

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteḡ nan Apo Jesus ha banwan Pergamo

¹² Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteḡ ha banwan Pergamo. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye hinabi nan main kumpulan a mitaligmang ye tadem na.

¹³ Tanda ko a agya po man angkumonin kawo ha lugal a hakop nan Satanas,‡ ket mapatayaan kawon teed kangko. Boy agya pinatey la yay Antipas a mapatayaan kon mamapteḡ ihen ha lugal yo, ket nikakaanti kawon teed a mapah-ey ha pamteḡ yo.

¹⁴ Noba main akon ahe nalabayan kanyo. Ta main nangaano kanyoy ampanumbong ha adal nan Balaam. Hiyay Balaam ye nangiadal kanan Balac§ no way-omen na hilan tukhoen a magkahalanan ye Israelita. Hinabi nan Balac kanlan Israelita a kanen lay pamangan a naihagpa ha diohdiohan boy maydamog hila. ¹⁵ Boy main po nangaano kanyo ihen ye ampanumbong ha aliwan huhton adal lan tataon Nicolaita. ¹⁶ Kaya-bay paghehean yoyna ye kakahalanan yo. Ta no ahe, ha madanon a panaon, lakwan katawo ihen. Ket kalabanen ko hilay tataon ampanumbong ha adal lan Nicolaita, makauli ha kumpulan a anlumwah ha bebey ko.

¹⁷ Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihipiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteḡ nan Apo Jesus. Ayaman a manambot, ket biyan ko yan pamangan a intaladan ko ha langit.* Boy hilay balang magha, biyan ko po nin maputi a dapah a nakaidokitan nin bayon ngalan a homain kanayon a makatanda no aliwan hiyay makatanggap bengat.”

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteḡ nan Apo Jesus ha banwan Tiatira

¹⁸ Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteḡ ha banwan Tiatira. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye hinabi nan Anak nin Dioh a ba-mon delag apoy ye mata na boy hiyay bitih na, ket angkuminlab a ba-mon pinakinlab a tanho. ¹⁹ Tanda koy manged a andiyagen yo, hiyay pangado yo, hiyay pamteḡ yo, hiyay paghilbi yo boy hiyay maanoh yon pangikpe. Tanda ko po a igit ye andiyagen yo haanin dinan ha una kawon namteḡ kangko.

²⁰ Noba yati ye ahe ko nalabayan kanyo. Hiyay babayin Jezebel a ampakonwadīn podopita nan Apo Dioh, ket pinalubohan yo yan nangiadal kanyo. Ket makauli ha pangiadal na, naoy-oy na hilay

‡ 2:13 ha lugal a hakop nan Satanas ha Griego ket “pamiknoan nan Satanas”. Hilay tatao ha banwan Pergamo, pawa hilaynan napahakop ha kalok-an. Ket ihtew main mayadet a panggalangan ha Emperador. § 2:14 Hiyay ihtolya nan Balaam boy Balac ket anti ha Bibilang 22-24; Bibilang 31:16; Deuteronomio 23:4. * 2:17 pamangan a intaladan ko ha langit ha Griego ket “manna a intayo”. Hiyay labay habiyen nin manna, hiyay tinapay a in-ibay nan Apo Dioh kanlan Israelita ha anti hila ha wangwang.

māghilbi ko a mandamog boy mangan nin naihagpa ha diohdiohan. ²¹ Hiyay Jezebel, binyan ko yan panaon a maghehe. Noba ahe na labay itgen ye pandamog na.

²² Kaya-bay biyan ko yan hakit anggan ahe yayna makaimata. Ket hilay namabayi kana, paduhaan ko hila met nin mabyat, powidan bengat no paghehean lay pamakibabayi la kana. ²³ Pateyen ko hilay mānubong na. Ha wanabay, matandaan nin kaganaan a pangkat lan māmteg ko a tanda kon peteg ye hinyaman a an-ihipen nin balang tao. Boy ibyay ko lano ha balang magha kanyo ye kaeteban nin didiyag yo. ²⁴ Noba hilay kanayon kanyo ihen ha banwan Tiatira, ket ahe nanubong ha adal nan Jezebel boy ahe la naadal ye anhabtan maldeg a adal nan Satanas. Kaya-bay homain akoynan ipahan ha bibilin a katapulan yon humbongen. ²⁵ Pahulong kawon pakapah-ey ha pamteg yo kangko angga lano ha panlumateg ko.”

²⁶ “Ayaman a manambot boy pahulong a ampanubong ha kalabayan ko anggan kalampuhan, ket biyan ko yan katulidan a mamoon nin nanahyon ²⁷ boy biyan ko yan kapalyadiyan a mandama nin nanahyon a ba-mon teken a bakal a manamek-tamek nin koden. Biyan ko hila met nin kapalyadiyan a omen ha tinanggap ko kanan Bapa ko.† ²⁸ Boy ibyay ko met kanla ye bontatala ha mahanib. ²⁹ Hikawon ampanlengen, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihipiditon Dioh kanlan papangkat lan māmteg nan Apo Jesus.”

3

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Sardis

¹ Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Sardis. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye hinabi nan anti kanay piton ihpidito a ampaghilbi kanan Apo Dioh boy ampangemgem nin pitoy bitoen. Tanda koy andiyagen yo. Ha pamilew lan tatao, anti yan anti ye pamteg yo kangko, noba hiyay kaptegan, ahe, ta natey anay pamteg yo. ² Kaya-bay mimukat kawoyna boy papah-eyen yon uman ye nipatla po a pamteg yo a angkakamatey ana. Ta angkakit ko a hilay didiyag yo, ket aliwa po genap ha pamilew nan Apo Dioh. ³ Kaya-bay udongen yo hilay nange yo boy pinamtegan yo ha una kawon namteg kangko. Magpahulong kawo ha panubong yo boy paghehean yoy kakahalananan yo. Noba no ahe kawo mimukat, ket lakwen katawo ihen a omen ha panlumateg nin mānakaw a ahe yo tanda no makano.

⁴ Noba main nangaano kanyo ihen ha Sardis a inallaan lan ahe madinatan ye hoot la. Ket hilabay ye malyadin pagkalamo kon kumodang a nakabandon maputi, ta hilabay ye katanggap-tanggap kangko. ⁵ Ayaman a manambot, ket mapahootan yan badon maputi boy hiyay ngalan na, ket ahe ko bega alihen ha libdo nin bi-ay. Boy habiyen ko lano ha adapan nan Bapa kon Dioh boy kanlan anghil na, ‘Hiyabay ye pagtao ko.’ ⁶ Hikawon ampanlengen, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihipiditon Dioh kanlan pangkat lan māmteg nan Apo Jesus.”

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Māmteg nan Apo Jesus ha banwan Filadelfia

⁷ Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan māmteg ha banwan Filadelfia. Hinabi nan Apo Jesus,

† 2:27 Kakanta 2:8-9.

“Yati ye hinabi nan pinili nan Apo Dioh boy mapatayaan a ampangemgem nin tulbek nan David.* Hinyaman a lukatan na, ket homain makaleneb. Boy homain met makalukat ha hinyaman a ileneb na. ⁸ Tanda ko ye andiyagen yo. Agya makandi ye binaba yo, ket ampagbiayan yoy habi ko boy ahe yoko imbudi. Kaya-bay inlukatan katawo nan ilwangan a homain bega makaileneb. ⁹ Leng-en yo! Hilay pagtao nan Satanas a mangatago boy anhabiyen la a Judio hila, noba ahe met, ket patalimukoden ko hila ha adapan yo ta-omen la matandaan a an-adoen katawo. ¹⁰ Ulita hinumbong yoy bilin ko a mag-anoh kawon mangikpe, ket ialla katawo ha lumateng a tubat a kaidapan ihti ha babe-luta a panubok ha kaganaan a tatao.”

¹¹ “Madanon ana ye panlumateg ko. Kaya-bay pahulong yon ialla ye kaptegan a natanggap yo ta-omen ahe la makwa nin kanayon ye plimyo yo. ¹² Ayaman a manambot, ket diyagen ko yan maghen a omen ha tudek ha Timplo nan Apo kon Dioh boy ihtewbay yayna makanoman. Ket ihulat ko lano kana ye ngalan nan Apo kon Dioh boy hiyay ngalan nin banwa nin Dioh a bayon Jerusalem a umaypa paibat ha langit. Ihulat ko met lano kana ye bayon ngalan ko. ¹³ Hikawon ampanlenge, pakalengen yon manged ye anhabiyen nan Ihpediton Dioh kanlan papangkat lan mamteg nan Apo Jesus.”

Hiyay Hulat ha Pangkat lan Mamteg nan Apo Jesus ha banwan Laodicea

¹⁴ Haanin, imbilin nan Apo Jesus a ihulat koy an-ipahabi na kanan anghil na ha pangkat lan mamteg ha banwan Laodicea. Hinabi nan Apo Jesus,

“Yati ye habiyen ko a anhabtan Amin a mapatayaan boy peteg a mamapteg. Hikobay ye nangubayan nin kaganaan a pinalhowa nan Apo Dioh. ¹⁵ Tanda ko ye andiyagen yo. Tanda ko a aliwa kawon malay-ep o maamot. Labay ko dayi a malay-ep kawo o maamot. ¹⁶ Noba ulita maem-em kawo, aliwan malay-ep o maamot, iluda katawo lano. ¹⁷ Anhabiyen yo a mabatnang kawoyna, boy antina kanyo ye kaganaan a katapulan yo. Noba ahe yo tanda a kakalunoh kawo, kakaingalo, maidap, kapkap ha kaptegan boy loh-ok ha pamilew nan Apo Dioh. ¹⁸ Kaya-bay haanin, habiyen ko kanyo a manaliw kawo kangko nin balitok a nipadan ha apoy ta-omen kawoyna mag-ilyadin peteg a mabatnang. Boy manaliw kawo kangko nin maputi a bado ta-omen ya mapedengan ye makakading-ey a kaloh-okan yo. Manaliw kawo met nin tambal a iaploh yo ha mata yo ta-omen kawo makakit.

¹⁹ Ampaduhaan boy an-itoyong ko hilay tataon an-adoen ko. Kaya-bay paghehean yoyan luboh ye kakahalanan yo. ²⁰ Pakaleng-en yon manged yati. Anti kon ampideng a ampaapo ha ilwangan. No main makange nin bihnga ko boy ilukatan nako, ket humlep ako, ta maydungo kayin mangan.

²¹ Ayaman a manambot, ket biyan ko yan katulidan a mikno ha talig nin pamiknoan ko a mamoon. Ta uli ha panambot ko, ket nakaikno ako met ha talig nan Bapa kon Dioh a ampikno ha pamiknoan na a mamoon.

²² Hikawon ampanlenge, pakaleng-en yon manged ye anhabiyen nan Ihpediton Dioh kanlan pangkat lan mamteg nan Apo Jesus.”

4

Hiyay Panggalang ha Langit

* 3:7 *tulbek nan David*: hiyay labay habiyen ket main yan kapalyadiyan ha panakopan nan David.

¹ Pangayadi yatew, nakit ko ha leplep ko ye maghay ilwangan a nakalukat ihtew ha langit boy nange koyna man ye ba-mon tonoy tabboyok. Hinabi na kangko, “Manik ka ihti, ta ipakit ko kammo ye babagay a malyadi lano.” ² Ket kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Dioh boy nakit ko ha langit ye maghay pamiknoan a main ampikno.

³ Hiyay kadih nan ampikno, angkuminlab a ba-mon ha mablin dapah a jasper boy kornalina. Ket hiyay pamiknoan, naliktop yan buwakaw a ba-mon kadih dapah a esmeralda. ⁴ Ha palibot nin pamiknoan, main po luwampo boy apat a pamiknoan a ampiknoan lan mānungkolan ha langit a nakahoot nin mangaputi boy nakakodona nin balitok. ⁵ Ket ha pamiknoan, ampangibat ihtew ye kilat boy kodol. Ha dapit adapan nin pamiknoan, main piton andumlag a kikingki. Hilayati ye Ihpiditon Dioh.*

⁶ Boy ha adapan nin pamiknoan, main met ba-mon dagat a halamin a omen ha kristal kakinang. Ha palibot nin pamiknoan, main met apat a palhowan angkabi-ay a napampoh nin mamata ye golotan boy adapan la.

⁷ Hiyay unan angkabi-ay a palhowa, ba-mon liyon. Hiyay ikalwa, ba-mon bolog a baka. Hiyay ikatlo, ba-mo yan lupan tao boy hiyay ikapat, ba-mo yan agilan anlumpad. ⁸ Titianem ye pakpak nin balang magha kanla boy napampoh nin mamata ye loob boy ilwah nin papakpak la. Ket madeglem boy mangaamot, homain tegen a an-ikanta lay wanae,

“Homain kapadiho! Homain kapadiho! Homain kapadiho yay Apo Dioh a Makapalyadiyan ha kaganaan,

ta hiyabay ye Apo Dioh hatew, haanin boy makanoman.”

⁹ Hilay apat a palhowan angkabi-ay, legan ampanggalang, ampandangan boy ampagahalamat hila kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha pamiknoan, ¹⁰ ket hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, ket ampanalimukod hila ampanggalang kanan angkabi-ay makanoman a ampikno ha pamiknoan. Boy an-ihagpa lay kodona la ha adapan nin pamiknoan. Ket anhabiyen la,

¹¹ “Apo Dioh a Mānakop mi, hikan bengat ye hukat a mananggap nin panggalang, kadangalan, boy kapalyadiyan.

Ta hika ye namalhowa nin kaganaan.

Ket makauli ha kalabayan mo, napalhowa boy nabyayan hilan bi-ay.”

5

Hiyay Nakehkeh a Kahulatan boy hiyay Oybon Tupa

¹ Pangayadi yatew, nakit koy nakehkeh a kahulatan a mitaligmang ye hulat na a anggengeman nin wanan a gamet nan ampikno ha pamiknoan. Yatew a kahulatan, ket main yan pitoy linip. ² Nakit ko yay maghay makhaw a anghil a ampangipangha nin wanae, “Ayay katanggap-tanggap a mangalih nin inlinip ha kahulatan?” ³ Noba agya magha ha langit o ha babe-luta o ha lale-luta,* ket homain katanggap-tanggap a mangalih nin inlinip boy mamaha nin naihulat. ⁴ Tinumanggih akon malaem, ta homain natapulan a katanggap-tanggap a mangalih nin inlinip boy mamaha nin naihulat ha kahulatan. ⁵ Haanin, magha kanlan mānungkolan ha langit, hinabi na kangko, “Agkaynan antumanggih, ta hiyay Jesus a anhabtan Liyon a ibat ha lahi nan Poon David a ibat met ha lahi nan Juda, ket nanambof ya. Hiyabay ye katanggap-tanggap a mangalih nin pitoy inlinip boy mamiklal nin nakehkeh a kahulatan.”

* 4:5 Ihpiditon Dioh ha Griego ket piton Ihpiditon Dioh.

lugal lan nangamatey.

* 5:3 lale-luta hiyay labay habiyen ket

⁶ Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ba-mon hiyay pinatey la hatew. Ket ampideng ya ha pietan lan mánungkolan ha langit boy ha pamiknoan a napalibotan nin apat a palhowan angkabi-ay. Ket hiyay Oybon Tupa, main yan piton hungay boy piton mata. Hilati ye piton Ihpidoon Dioh a intubol na ha kaganaan a lulugal ihti ha babe-luta. ⁷ Haanin, hiyay Oybon Tupa, kingwa nay nakehkeh a kahulatan ha wanan a gamet nan ampikno ha pamiknoan. ⁸ Ha kingwa nay kahulatan, hilay apat a angkabi-ay a palhowa boy hilay luwampo boy apat a mánungkolan ha langit, ket nanalimukod hila ha adapan nan Oybon Tupa. Balang magha kanla, main alpa boy hulo a balitok a napno nin insenso. Yatin insenso ye pakigwang lan pagtao nin Dioh. ⁹ Nagkanta hila nin bayon kanta, a wanla, "Hikan bengat ye katanggap-tanggap a mangwa nin nakehkeh a kahulatan boy mangalih nin lilinip, ta pinatey laka ket makauli ha daya mo, timbeh mo hilay tatao ha balang lahi, nahyon boy habi ta-omen na hila mapagtao nin Dioh.

¹⁰ Dinyag mo hilan tataon anhakopen nan Apo tawon Dioh boy pinagilyadin papadi ta-omen maghilbi kana. Ket mamoon hilayna lano ihti ha babe-luta."

¹¹ Haanin, nakit koyna man boy nange ko ye bihnga lan anghil a ahe mabilang-bilang. Ket ihtew ha palibot nin pamiknoan, ampakikanta hila kanlan angkabi-ay a palhowa boy kanlan mánungkolan ha langit.

¹² Ampagkanta hila nin makhaw a panggalang, a wanla,

"Hiyay Oybon Tupa a pinatey la hatew, hiyan bengat ye katanggap-tanggap a mananggap nin kapalyadiyan, kabatnangan, kadunongan, kakhawan, kadangalan, kangedan, boy panggalang!"

¹³ Pangayadi, hilay kaganaan a pinalhowa a anti ha langit, ha babe-luta, ha lale-luta, boy ha dagat, ket ampagkanta hila met nin wanae,

"Hiyay ampikno ha pamiknoan boy hiyay Oybon Tupa, ibyay kanla ye panggalang, kadangalan, kangedan, boy kapalyadiyan makanoman!"

¹⁴ Impakibat lan apat a angkabi-ay a palhowa, "Amin." Ket hilay mánungkolan ha langit, nanalimukod hila boy nanggaling kanan ampikno ha pamiknoan boy kanan Oybon Tupa.

6

Hilay Pitoy Inlinip

¹ Haanin, nakit ko a inalih nan Oybon Tupa ye unan inlinip ha nakehkeh a kahulatan. Pangayadi, nange koy bihnga a ba-mon kodol. Hiyabay ye magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa. Hinabi na, "Makew ka ihti!"

² Ket ha liniwan koya, nakit ko yay maputi a kabayo. Hiyay nakahakay, ampangemgem yan bayi boy nabyayan yan kodona. Ket inumalih ya ta-omen na ipahulung ye panambot na ha labanan.

³ Haanin, ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikalwan inlinip ha kahulatan, nange ko yay ikalwan angkabi-ay a palhowa a naghabi nin wanae, "Makew ka ihti!" ⁴ Haanin, maghay matibya a kabayo ye nilumtaw. Ket hiyay nakahakay, nabyayan yan mayadet a kampilan boy katulidan a mangalih nin katanaan ihti ha babe-luta. Ha wanabay, maypatey-patey hilay tatao.

⁵ Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikatlon inlinip ha kahulatan, nange ko yan naghabi ye ikatlon angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!" Ket nakit ko yay maghay kabayo a mangitit. Hiyay nakahakay, ampangemgem yan timbangan. ⁶ Pangayadi, nakange akon bihnga a nangibat ha pibunakan lan apat a angkabi-ay a palhowa a ampaghabi nin wanae, "Hiyay upa ha maghay mangaamot ket maghan kilon tidigo o tatlon kilon tapok sebada bengat ye pakaihaliwan na. Noba adi mo andamaen ye poon-kayon olibo boy poon ubah."

⁷ Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaapat a inlinip ha kahulatan, nange ko a hinabi nan ikapat a angkabi-ay a palhowa, "Makew ka ihti!"

⁸ Ket nakit ko yay mapetla a kabayo. Hiyay nakahakay, Kamateyan ye ngalan na boy main ampanumbong kana a anhabtan Bito. Nabyayan hilan kapalyadiyan a mamatey nin kakapat nin kaganaan a tatao ha babe-luta makauli ha gubat, bitil, hakit boy mangatubag a aayop.

⁹ Ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaliman inlinip ha kahulatan, hilay tataon pinatey hatew uli ha pamteg la ha Habi nin Dioh boy ha pamapteg la nin yati, ket nakit ko hila ha lelep a anti hila ha hilong nin pangihagpaan nin digalo kanan Apo Dioh. ¹⁰ An-ipangha la, a wanla, "Apo, Apo a makapalyadiyan, homain kapadiho boy mapatayaan, makano mo hila po lagi uhgaan boy paduhaan ye namatey kammi?"

¹¹ Ket hiyay balang magha kanlan hilatin natey, binyanan hilan maputi a bado. Pangayadi, hinabi nan Apo Jesus kanla, "Magpainawa kawo po nin makandin panaon anggan mignap ye bilang lan kakatongno yo boy kapadiho yon ampaghilbi kanan Apo Dioh a pateyen la met nin omen kanyo."

¹² Ket ha inalih nayna man nin Oybon Tupa ye ikaanam a inlinip ha kahulatan, nanlayon nin makhaw. Ket nilumiteh ye mangaamot nin omen ha tapih a mangitit a pamaneh boy hiyay bowan, tinumibya yan ba-mon daya. ¹³ Ket hilay bibitoen, nangaampag hila ha babe-luta a ba-mon dawan igoh a maampag uli ha kakhawan nin angin. ¹⁴ Hiyay lowang, naanam ya a ba-mon papil a kinehkeh. Ket hilay kaganaan a mamapantay boy aalipoteh ket nangaalih ha angkunaan la.

¹⁵ Ket hilay popoon ihti ha babe-luta, hilay manungkolan, hilay manguna nin huhundaloh, hilay mangabatnang, hilay makapalyadiyan, boy hilay kaganaan a tatao, ipoh man o ahe, ket tinumayo hila ha yuyukib boy ha mamantoe ha mamapantay. ¹⁶ Ket hinabi la ha mamapantay boy mamantoe, "Tagpenan yo kayi boy itayo ta-omen mina ahe makit ye lupa nan ampikno ha pamiknoan boy ta-omen mi ahe madihaan ye poot nan Oybon Tupa. ¹⁷ Ta naabot anay ampakalilimon mangaamot nin pangibuhboh nan Apo Dioh boy Oybon Tupa nin tubat a poot la. Ket homain bega makaikpe."

7

Hilay Magatoh boy Apatapo boy Apat a Libon Israelita a Namalkaan

¹ Pangayadi, nakit ko hilay apat a anghil a nakaideng ha apat a duyo nin babe-luta. Ambenbenen lay apat a angin ta-omen ya ahe maeyepan ye babe-luta, dagat o hinyaman a poon-kayo. ² Boy nakit ko po ye maghay anghil a ibat ha daya a ampangaget nin pagmalka nan angkabi-ay a Dioh. Ket pinangaan na hilay apat a anghil a nabyayan nin kapalyadiyan a mandama nin luta boy dagat. ³ Hinabi na kanla, "Adi yo po andamaen ye luta, dagat o hilay popoon kayo legan ahe mi po namalkaan ye kikiding lan ampaghilbi kanan Apo tawon Dioh." ⁴ Hiyay nange ko, magatoh boy

apatapo boy apat a libo ye bilang nin kaganaan a namalkaan a ibat ha labinluwan lahi nan Israel.

⁵ Ha lahi nan Juda, ket labinluwan libo;
ha lahi nan Ruben, labinluwan libo;
ha lahi nan Gad, labinluwan libo.

⁶ Ha lahi nan Aser, labinluwan libo;
ha lahi nan Neftali, labinluwan libo;
ha lahi nan Manases, labinluwan libo.

⁷ Ha lahi nan Simeon, labinluwan libo;
ha lahi nan Levi, labinluwan libo;
ha lahi nan Isacar, labinluwan libo.

⁸ Ha lahi nan Zabulun, labinluwan libo;
ha lahi nan Jose, labinluwan libo;
ha lahi nan Benjamin, labinluwan libo met.

Hilay Tataon Ahe Mabilang-bilang

⁹ Pangayadi, nakit ko hilay tataon ahe mabilang-bilang uli ha kalabong la. Ibat hila ha kaganaan a nanahyon, lalahi, boy hahabi. Ampideng hila ha adapan nin pamiknoan boy ha adapan nan Oybon Tupa. Nakahoot hilan makadang a maputi boy ampangaget hilan papalapa lily.* ¹⁰ An-ipangha la, a wanla,

“Galangen yay Apo Diah a ampikno ha pamiknoan boy galangen ya met ye Oybon Tupa,
ta inligtah la kayi ha kapaduhaan.”

¹¹ Ket hilay kaganaan a anghil, nideng hila ha palibot lan mānungkolan ha langit boy kanlan apat a angkabi-ay a palhowa a nakapalibot met ha pamiknoan. Ket hilay aanghil, nilumukob hila ha adapan nin pamiknoan. Ket nangalang hila kanan Apo Diah, ¹² a wanla,
“Amin!

Hiyay panggalang, kangedan, kadunongan, pahalamat, kadangalan, kapalyadiyan boy kinhawan,
anti kanan Apo tawon Diah makanoman!
Amin!”

¹³ Haanin, hiyay magha kanlan luwampo boy apat a mānungkolan ha langit, tinepet nako, “Aya hilayatew a nakahoot nin makadang a maputi boy way-ihatew hila ibat?”

¹⁴ Nakibat ako kana, “Apo, hika ye nagtanda!”

Ket hinabi na kangko, “Hilayain ye nakadiha nin tubat a pamaidap. Limbahan la boy pinaputi lay hohoot la makauli ha daya nan Oybon Tupa.”

¹⁵ Kaya-bay anti hila ha adapan nin pamiknoan nan Apo Diah. Mangaamot boy madeglem ye paghilbi la ha Timplo na. Hiyay Apo Diah a ampikno ha pamiknoan na ye ampangalingay kanla. ¹⁶ Ket ahe hilayna bega mabitlan o maplangan. Boy ahe hilayna maamotan nin mangaamot o hinyaman a makapilah. ¹⁷ Ta hiyaynay Oybon Tupa a anti ha pamiknoan ye pahtol la. Ilakew na hila ha hubol nin lanom a ampakaibay bi-ay boy ponahan nan Apo Diah ye luwa nin balang magha. Ket ahe hilayna tumangih makanoman.

8

Hiyay Ikapiton Inlinip

* ^{7:9} Hiyay labay habiyen nin pangaget nin palapa lily ket panambot.

¹ Ha inalih nan Oybon Tupa ye ikapiton inlinip, ket linong-em ye langit ha loob nin kagitna odah.

² Pangayadi, nakit ko hilay pitoy anghil a nakaideng ha adapan nan Apo Diah. Ket balang magha kanla, nabyayan ya nin tamboyok.

³ Haanin, nilumateng yay kanayon a anghil a ampanaget nin balitok a pangikunaan nin ulamen a insenso. Ket nideng ya ha adapan nin pangihagpaan nin digalo kanan Apo Diah. Nabyayan ya nin malabong a insenso a ipahan na ha pakigwang lan pagtao nin Diah. Ket ihagpa na yati ha balitok a pangihagpaan a anti ha adapan nin pamiknoan nin Diah.

⁴ Hiyay anoh nin angkaulam a insenso boy hiyay pakigwang lan pagtao nin Diah, ket napayngidlan a nipatagay paibat ha gamet nan anghil palakew ha adapan nan Apo Diah. ⁵ Pangayadi, hiyay anghil, kingwa nay balitok a pangikunaan nin ulamen a makapabango, pinno nan bayah haka na intapon ha babe-luta. Ket tampol yan nandol, hinumneg, nangilat boy nanlayon.

Hilay Tatamboyok

⁶ Haanin, naghadya hilaynay pitoy anghil a mamatnoy nin tatamboyok la.

⁷ Ha pinatnoy nan unan anghil ye tamboyok na, nangudan nin tabulinaw boy apoy a main hale a daya. Ket naulam ye kakatlon pahen nin babe-luta, kakatlon pahen nin kaganaan a poon-kayo boy kaganaan a malambot a iilamon.

⁸ Ket ha pinatnoy na met nin ikalwan anghil nin Diah ye tamboyok na, naampag ha dagat ye apoy a manliyabliyab a ba-mon mapantay kayadet. Ket nag-ilyadin daya ye kakatlon pahen nin dagat. ⁹ Ket natey hila met ye kakatlo nin kaganaan a angkabi-ay ha dagat boy nadama met ye kakatlo nin kaganaan a babalko ha dagat.

¹⁰ Ha pinatnoy na met nin ikatlon anghil ye tamboyok na, naampag paibat ha lowang ye maghay mayadet a bitoen a manliyabliyab a ba-mon tiyo. Ket nahahtog ya ha kakatlo nin kaganaan a kakabatowan boy huhubol. ¹¹ Hiyay ngalan nin yatin bitoen ket "Mapait." Pinumait ye kakatlon pahen nin lanom a kinaampagan na. Ket malabong a tatao ye nangamafey, ta nainom lay lanom a mapait.

¹² Ha pinatnoy na met nin ikapat a anghil ye tamboyok na, nadama ye kakatlo nin mangaamot, kakatlo nin bowan boy hiyay kakatlo nin kaganaan a bibitoen. Kaya-bay naanam ye kakatlo nin henag ha mangaamot boy ha madeglem.

¹³ Pangayadi, nakit ko ye maghay agila a anlumpad ha lowang. Ket nange ko a an-ipapangha na ye wanae, "Kakaingalo! Kakaingalo! Kakaingalo ye malyadi lano ha kaganaan a angkumonin ha babe-luta no patnoyen laynan tatlon anghil ye tamboyok la!"

9

¹ Ket ha pinatnoy na met nin ikaliman anghil ye tamboyok na, nakit ko a naampag ha luta ye maghay bitoen* a ibat ha lowang. Ket nabyayan yan tulbek nin ilwangan ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta.†

² Ha nalukatan naynan bitoen ye ilwangan, tinumagay ye makuppan anoh paibat ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta a ba-mon ibat ha mayadet a pogon. Hiyay lowang, pawa anan anoh. Kaya-bay nilumiteh

* **9:1** *maghay bitoen*: hiyay labay habiyen ket maghay anghil (Impakit 9:11). † **9:1** *maalale a tubat a kulongan ha lale-luta* ket kulongan nin mangaloke a ihpidito legan ampanagad hilan kapaduhaan la.

ye babe-luta. ³ Haanin, nilumwah ha anoh ye malabong a kowangey. Ket napakpedan ye babe-luta. Nabyayan hila nin kapalyadiyan a manimid a omen ha koninipit. ⁴ Nabilinan hila a ahe la andamiten a damaen ye ilamon, tatanaman, o kakayo, no aliwan hilay tataon bengat a homain malka nin Dioh ha kikiding la. ⁵ Noba ahe hila napalubohan a mamatey, no aliwan patiyatiyaan la hilan bengat ye tatao ha loob nin limay bowan makauli ha ilab a ba-mon ilab nin natimid nin koninipit. ⁶ Ket kananyatew a panaon, kalalabay nin tatao ye matey, noba ahe hilaynan matey.

⁷ Hilay kokowangey, ket ba-mo hilan kabayo a nakahadya a makilaban. Main nakapalonto ha o la a ba-mon kodona a balitok boy ba-mo hilan ampaglupan tao. ⁸ Makadang ye labok la a omen ha babayi boy ba-mo hilan ampangnipen a liyon. ⁹ Hiyay papagaw la, ket napedengan nin ba-mon kabal a bakal boy hiyay wagehweh nin papakpak la, ket ba-mon kaladadak nin malabong a kaliha a angguloyen nin kakabayo a ampayew palakew ha labanan. ¹⁰ Main hilan ikoy boy timid a omen ha koninipit. Ket hiyay ikoy la, main yan kapalyadiyan a mamatiyatiya kanlan tatao ha loob nin limay bowan. ¹¹ Hiyay poon la ket hiyay anghil a gowaldiya ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta. Hiyay ngalan na ket Abadon ha habin Hebreo, Apolyon[‡] met ha habin Griego.

¹² Ket haanin, nayadi ana ye nunan ampakadodowag a nalyadi. Noba main po luwa a lumateng.

¹³ Ket ha pinatnoy nan ikaanem a anghil ye tamboyok na, nakange akan bihnga a ibat ha apat a hungay ha duduyo nin balitok a pangihagpaan nin digalo ha adapan nan Apo Dioh. ¹⁴ Hinabi nin bihnga kanan ikaanem a anghil a main tamboyok, "Balokahan mo hilayna ye apat a anghil a nakagapoh ha mayadet a kabatowan nin Eufrates." ¹⁵ Ket hilay apat a anghil a naihadya kananyain a odah, mangaamot, bowan boy taon, ket nabalukahan hilayna ta-omen mamatey nin kakatlo nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta. ¹⁶ Nange ko a hiyay bilang nin huhundaloh la a nakahakay ha kabayo, ket luwanggatoh a milyon.

¹⁷ Ket nakit ko ha leplep ko a hilay nakahakay nin kakabayo ket nakakabal hilan matibya a bakal a ba-mon apoy, mabuyong a ba-mon kadih saforo, boy maholyaw a ba-mon kadih asupre. Hiyay o nin kakabayo, ket ba-mon o nin liyon boy ampangipagtol hila nin apoy, anoh boy asupre. ¹⁸ Uli kananyatin tatlon pamatiyatiya a an-ipagtol nin kakabayo, nangamatey ye kakatlo nin kaganaan a tatao ihti ha babe-luta. ¹⁹ Ket hiyay kapalyadiyan nin yatin kakabayo, anti ya ha bebey boy ikoy la. Ta hiyay ikoy la, ba-mon o nin bikat a mamatiyatiya nin tao.

²⁰ Noba hilay tataon ahe natey kananyain a pamatiyatiya, ket ahe hila po ateed naghehe ha kakahalanen la, no aliwan ampagpahulong hila po teed ha panggalang la ha mangaloke a ihpidito boy kalintataon balitok, mital, tanho, dapah boy kakayo a diohdihan a ahe met ampakakit, ampakange o ampakakodang. ²¹ Ahe la met pinaghehean ye pamatey la, pangkulam la, pamabayi o pamakilaki la, o panakaw la.

10

Hiyay Anghil boy hiyay Makandin Kahulatan

¹ Pangayadi, nakit ko ye magha po a makapalyadiyan a anghil a anumaypa ibat ha langit. Napunggoh ya nin owep boy main buwakaw ha dapit o na. Ampakapulag yay lupa na a ba-mon mangaamot. Ket

[‡] 9:11 *Apolyon*: hiyay labay habiyen ket mandama.

hiyay bibitih na, ba-mon tudek a manliyabliyab. ² Ampangemgem ya nin makandin nakabiklal a kahulatan. Hiyay wanan a bitih na, intukdo na ha dagat. Hiyay odi met, ket intukdo na ha luta. ³ Haanin, nangha yan makhaw a ba-mon engel nin liyon. Ket hinebat met nin dagoldol nin pitoy kodol. ⁴ Ket ha ihulat koyna dayi ye nange ko ha pitoy kodol, nakange ako nin bihnga a ibat ha langit, a wana, "Ihiklito mo ye hinabi lan pitoy kokodol. Adi moyna an-ihulat."

⁵ Pangayadi, hiyay anghil a nakit ko a ampideng ha dagat boy ha luta, intagay nay wanan a gamet na ha langit. ⁶ Hiyay pinaghumpaan na, hiyay Apo Dioh a angkabi-ay makanoman a namalhowa nin langit, luta, boy dagat boy kaganaan a anti kanla. Hinabi nan anghil, "Homain anan makaaba. ⁷ No patnoyen nay tamboyok nin ikapiton anghil, ket itupad naynan Apo Dioh ye inhiklito na a monikala na a impatanda na kanlan popodopitan māghilbi na hawew."

⁸ Pangayadi, nange koy bihnga a ibat ha langit a naghabi kangkon wanae, "Makew ka kanan anghil a ampideng ha dagat boy ha luta, ta kowen mo yay nakabiklal a kahulatan a angkadtanan na."

⁹ Kaya-bay hinumaley ako kanan anghil. Ket inawok ko kanay nakabiklal a kahulatan. Haanin, hinabi na kangko, "Kowen moyna boy kanen mo. Matam-ih yan ba-mon pulot panilan ha labi mo, noba mapait met ha bitoka mo." ¹⁰ Ket kingwa koya ha gamet na ye makandin kahulatan haka ko kinan. Ba-mo yan pulot panilan katam-ih ha labi ko. Noba ha naitlen ko yayna, mapait ya met ha bitoka ko.

¹¹ Pangayadi, hinabi na kangko, "Katapulan a ipatanda moyna man ye an-ipahabi nan Apo Dioh tungkol kanlan tatao, nanahyon, hahabi boy popoon."

11

Hilay Luwan Māmapteg nin Habi nin Dioh

¹ Pangayadi yatew, binyan na kon anghil nin maghay panukad a ba-mon teken boy hinabi na kangko, "Kokayna, ta hukaden moy Timplo nan Apo Dioh boy hiyay pangihagpaan nin digalo. Bilangen mo hila met ye tataon ampanggalang ihtew. ² Noba ahe moyna hukaden ye mahlang nin Timplo, ta naibiyay ana kanlan tataon ahe ampamteg kanan Apo Dioh. Ket hilatin tatao, damaen la ye banwan Jerusalem ha loob nin apatapo boy luway bowan. ³ Ket kananyatew a panaon, mangitubol akon luway māmapteg ko. Nakahoot hila nin pamaneh boy ha loob nin malibo, luwanggatoh boy anemapo a mangaamot, ket ipatanda la ye an-ipahabi nan Apo Dioh."

⁴ Hilayatin luwan māmapteg a ampideng ha adapan nan Apo Dioh a ampanakop nin babe-luta, hilabay ye luwan poon-kayon olibo* boy luway kingki a manipitoy delag. ⁵ Ket no main mangitangka a mamahakit kanlan luwan māmapteg, main apoy a lumwah ha bebey la a mangulam kanla. Wanabay hilan matey ye ayaman a mangitangka a mamahakit kanla. ⁶ Main hilan kapalyadiyan a mamatgen nin udan legan anhabiyen lay impahabi nan Apo Dioh kanla boy main hila po kapalyadiyan a mamalyadin daya ye lanom boy mangipalakew nin kaganaan a kalahin pamaidap ha kaganaan a tatao ihti ha babe-luta ha agya hinyaman a odah a labay la.

⁷ Ket lano ha mayadi lan ipatanda nin luway māmapteg ye impahabi nan Apo Dioh, lumwah yaynay matubag a ayop a ibat ha maalale a tubat

* 11:4 Zacarias 4:1-14.

a kulongan ha lale-luta ta-omen makilaban kanlan luway māmapteg. Ket hamboten boy pateyen na hilan matubag a ayop. ⁸ Hiyay babangkay la, paolayan laynan bengat ha dan nin mayadet a banwa,[†] hiyay banwa a nakaipakoan nan Apo la ha kodoh. Ket yatin banwa, mailalayi ya ha Sodoma boy Egipto a mangaloke. ⁹ Ket ha loob nin tatlon mangaamot boy kagitna, hiyay babangkay la ket buyaen lan tataon nangibat ha balang lahi, habi, boy nahyon. Ket hiyay babangkay la, ahe naipaluboh a mailbeng. ¹⁰ Maaliket hila lanoy tatao ihti ha babe-luta uli ha pagkamatey lan luwan māmapteg. Mayhahayaghag boy maydidigalo hila ha balang magha, ta natey hilaynay luwan popodopita a namatiyatiya kanlan tatao ihti ha babe-luta.

¹¹ Noba pangalabah nin tatloy mangaamot boy kagitna, bini-ay na hilan uman Apo Dioh. Ket nideng hila. Ket hilay tataon nakakit kanla, nalimowan hilan tubat. ¹² Pangayadi, hilay luway māmapteg a nabi-ay uman, nange lay makhaw a bihnga a ibat ha langit a wanae, “Manik kawo ihti!” Legan ambilewen la hilan kaaway la, hilay luway nabi-ay uman, an-itagay hila met nin owep palakew ha langit.

¹³ Kananyatey met ateed a odah, nanlayon nin makhaw a tubat. Ket nadama ye kakapo a pahen nin banwa boy pitoy libo katao ye natey. Hilay tataon napatla, nalimowan hilan tubat. Ket nanggalang hilayna kanan Apo Dioh a anti ha langit.

¹⁴ Ket nayadi ana ye ikalwan ampakadodowag a nalyadi. Noba madanon yayna man ye ikatlo.

Hiyay Ikapiton Tamboyok

¹⁵ Haanin, ha pinatnoy nan ikapiton anghil ye tamboyok na, main akon nange a mangakhaw a bibihnga a ibat ha langit a ampaghabi nin wanae, “Hiyay kaganaan a panakopan ha babe-luta, ket nailbay ana kanan Apo tawo boy Cristo na. Mamoon yayna makanoman.”

¹⁶ Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit a ampikno ha pamiknoan ha adapan nan Apo Dioh, ket nilumukob hilan nanggalang kanan Apo Dioh, ¹⁷ a wanla,

“Apo Dioh a Pinakamakapalyadiyan,
hika ye Dioh hatew angga haanin.
Ampahalamat kayi kammo, ta ginawi moy tubat a kapalyadiyan mo
boy ampamoon kayna ihti ha babe-luta.

¹⁸ Angkapoot hilay tatao a ahe ampamteg kammo.

Noba naabot anay panaon nin poot mo,
boy panuhga mo kanlan nangamatey.
Panaon ana a biyan mo hilan plimyo ye popodopita a māghilbi mo,
hilay pagtao mo boy hilay kaganaan a angkalimo kammo, matagay
man o maaypa.

Panaon ana met a apoen mo hilaynay nandama nin babe-luta.”

¹⁹ Pangayadi, nalukatan ye ilwangan nin Timplo nan Apo Dioh ihtew ha langit. Ket nakit ko ha loob nin Timplo ye Lakaha nin Kahundoan. Haanin, nangilatkilat, hinumneg, nangudol-kudol, nanagoldol, nanlayon boy nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw.

12

Hiyay Babayi boy hiyay Dragon

[†] 11:8 mayadet a banwa ket banwan Jerusalem.

1 Pangayadi yatew, nakit ko ha langit ye tubat a kapagtakaan a pagkakitan. Nakit ko ye maghay babayin nakahoot nin mangaamot boy nakatukdo ya ha bowan. Nakakodona ya nin main labinluwan bitoen.

2 Mabuktot ya boy ampangaleng-eng yayna ha ilab, ta manganak yayna.

3 Main ako po nakit a tubat a kapagtakaan a pagkakitan ihtew ha langit. Nakit ko yay mayadet boy matibya a dragon a pitoy o na boy mapo met ye hungay na. Hiyay balang o, main yan makandin kodona. 4 Ket tiniplah nin ikoy na ye kakatlo nin kaganaan a bibitoen ha langit haka naya intapon ha babe-luta. Pangayadi, nideng yay dragon ha adapan nan babayin anlamlaman ta-omen naya ibolon ye ongi na no maianak naya.

5 Ket nanganak yan laki a manakop nin kaganaan a nahyon. Ket maigpit ye panakop na kanla. Noba hiyay ongi, nalabtoh yan nailakew kanan Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan na. 6 Haanin, hiyay babayi met, tinumakah ya palakew ha wangwang, ha maghay lugal a intaladan nan Apo Dioh a kunaan na. Ket ihtewbay ya mahayhay ha loob nin malibo, luwanggatoh boy anemapo a mangaamot.

7 Pangayadi, nagkamain nin labanan ha langit. Hiyay Miguel a manguna lan aanghil boy hilay kalalamoan na a anghil, ket nakilaban hila kanan dragon boy aanghil na. 8 Ket hiyay dragon boy aanghil na, nahambot hila. Kaya-bay napaalih hila ha langit. 9 Hiyay Miguel boy aanghil na, intapon la yay mayadet a dragon boy aanghil na ha babe-luta. Yatin mayadet a dragon ye bikat hatew* boy anhabtan Diyablo o Satanas a ampanalingo kanlan tatao ha babe-luta.

10 Pangayadi, nange ko ye makhaw a bihnga a ibat ha langit. Hinabi na, "Panaon anay pangiligtah nin Dioh kanlan tatao.

An-ipakit nayna ye kapalyadiyan na boy panakop na
boy hiyay katulidan nan Cristo na.

Ta hiyay ampangidalom kanlan kakatongno tawo ha adapan nan Apo
tawon Dioh ha mangaamot boy madeglem,
ket napaalih yayna ha langit.

11 Hinambot la yaynan kakatongno tawo ye Satanas
makauli ha daya nan Oybon Tupa
boy ha pangipapteg la nin kaptegan.

Ahe hila angkalimon matey
uli ha pamteg la.

12 Kaya-bay mag-aliket kawon angkumonin ha langit.

Noba kakaingalo kawon angkumonin ha babe-luta boy ha dagat,
ta inumaypa yayna kanyo ye Satanas.

Ket tubat ye poot na,

ta tanda na a matekbe anay panaon na a manyag nin abala na."

13 Ha naedepan nan dragon a naitaboy yayna ha luta, kinamat na yay babayi a nangianak nin ongi a laki. 14 Noba hiyay babayi, nabyayan ya nin luway pakpak a omen ha pakpak nin mayadet a agila ta-omen ya makalpad palakew ha naitaladan a lugal kana ha wangwang. Ket ihtewbay ya mahayhay ha loob nin tatlon taon boy kagitna ta-omen ya makaligtah kanan dragon. 15 Pangayadi, hiyay dragon, nangipagtol ya nin lanom a omen ha makhaw a lanab a paugot kanan babayi a mangianol kana. 16 Noba hiyay luta, hinaglapan na yay babayi. Nagbenga ya haka na hinephey ye lanom a impagtol nan dragon. 17 Haanin, uli ha tubat a poot nan dragon kanan babayi, binawitan na hilay kanayon po a anak nan babayi a napatla ta-omen na hila kalabanen. Hilayati ye tataon

* 12:9 Genesis 3:1-15.

ampanumbong nin Bibilin nan Apo Dioh boy mikakaantin mapatayaan ha kaptegan a in-adal nan Apo Jesus. ¹⁸ Ket hiyay dragon, nideng ya ha ambay dagat.

13

Hiyay Luwan Matubag a Ayop

¹ Pangayadi, nakit koy matubag a ayop a anlumakat ibat ha dagat. Pito ye *ō* na boy mapo met ye hungay na. Hiyay balang hungay na, main makandin kodona. Ket ha balang *ō* na, nakahulat ye ngalan a ampanangumih kanan Apo Dioh. ² Hiyay matubag a ayop, ket ba-mo yan leopardo. Hiyay bibitih na, ba-mon bitih oso. Ket hiyay bebey na, ba-mon bebey liyon. Hiyay dragon, in-ibiyay na kanan matubag a ayop ye kapalyadiyan na, pamiknoan boy katulidan a manakop. ³ Nakit ko a nahugatan yan malaem ye maghay *ō* na a ba-mon ipatey na, noba nitaah ya met ateed. Ulin yatew a nalyadi, nagtaka hilan tubat ye tatao. Ket nanumbong hilayna kanan matubag a ayop. ⁴ Haanin, uli ha kapalyadiyan a in-ibiyay nan dragon kanan matubag a ayop, hilay tatao ket nanggalang hilayna kanan dragon. Boy nanggalang hila met kanan matubag a ayop, a wanla, "Homain yaynan kapadiho yatin matubag a ayop! Homain makalaban kana!"

⁵ Hiyay matubag a ayop, ket impaluboh nan Apo Dioh a maghabi yan maloke a tubat laban kana boy manakop ha loob nin apatapo boy luway bowan. ⁶ Naghabi yan mangaloloke a tubat laban kanan Apo Dioh, ha ngalan nin Dioh boy angkunaan na boy ha kaganaan a angkumonin ha langit. ⁷ Hiyay Apo Dioh, pinalubohan na yay matubag a ayop a lumaban boy hamboten na hilay pagtao na. Nabyayan ya po nin katulidan a manakop nin kaganaan a lalahi, tatao, hahabi boy nanahyon ihti ha babe-luta. ⁸ Ket hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, galangen la yay matubag a ayop. Hilati ye ahe naihulat ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay bayo napalhowa ye babe-luta. Yatin libdo nin bi-ay, libdo nan Oybon Tupan pinatey hawew.

⁹ Hikawon ampanleng, pakaleng-en yon manged yati. ¹⁰ Ayaman a taon nakataladan mapidiho, ket mapidiho ya. Boy ayaman a nakataladan a matey makauli ha kampilan, ket matey ya makauli ha kampilan. Kayabay hilay pagtao nin Dioh, katapulan hilan mapangikpe boy magpahulong a mapatayaan kana.

¹¹ Pangayadi, nakakit akoy na man nin kanayon po a matubag a ayop a nilumwah ha luta. Luwa ye hungay na a ba-mon hungay nin tupa. Noba no maghabi ya, kabihnga na yan dragon. ¹² Ginawi nay kaganaan a kapalyadiyan nan naunan matubag a ayop. Hilay kaganaan a tatao ihti ha babe-luta, ket pinilit na hilan manggalang kanan naunan matubag a ayop a nahugatan nin malaem a ba-moyan ipatey na, noba nitaah ya met ateed. ¹³ Nangipakit yan malabong a kapagtakaan a omen ha pamaudan nin apoy ha adapan lan tatao. ¹⁴ Uli ha kapagtakaan a impadyag nan naunan matubag a ayop, ket natalingo na hilay tatao a angkumonin ihti ha babe-luta. Binilinan na hilay tatao a manyag nin mayadet a libulto nan naunan matubag a ayop a nahugatan nin malaem a ba-moyan ipatey na, noba nitaah ya met ateed.

¹⁵ Pinalubohan nan Apo Dioh ye ikalwan matubag a ayop a biyan na yan bi-ay ye libulto ta-omen ya makapaghabi. Haanin, imbilin nan libulto a pateyan ye ayaman a ahe manggalang kana. ¹⁶ Hiyay ikalwan matubag a ayop, pinilit na hilan magpamalka ha wanan a gagamet o ha kikiding la

ye kaganaan a tatao, matagay man o maaypa, mabatnang man o maidap, ipoh man o ahe. ¹⁷ Ayaman a ahe magpamalka nin ngalan o numilo nan naunan matubag a ayop, ket ahe ya malyadin manaliw o maglako.

¹⁸ Katapulan ihti ye kadunungan. Matandaan nin madunong ye katalohan nin numilo nan matubag a ayop, ta yati ket kaeteban nin ngalan nin tao. Hiyay numilo na ket 666.

14

Hiyay Kanta lan Nakbeh

¹ Pangayadi, nakit ko yay Oybon Tupa a ampிடeng ha mapantay nin Zion,* lamo na hilay magatoh boy apatapo boy apat a libo katao a namalakaan ye kikiding la nin ngalan nan Oybon Tupa boy Bapa na. ² Haanin, paibat ha langit, nakange akon heneg a ba-mon tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom boy ba-mon makhaw a kodol boy ba-mon tigtigan nin malabong a aalpa. ³ Hilatin magatoh boy apatapo boy apat a libo katao, ampagkanta hilan bayon kanta ha adapan nin pamiknoan nan Apo Dioh, ha adapan lan apat a angkabi-ay a palhowa boy ha adapan lan manungkolan ha langit. Homain makaadal yatew a kanta la, no aliwan hilay magatoh boy apatapo boy apat a libo bengat a timbeh nan Apo Dioh kanlan tatao ha babe-luta. ⁴ Hilayati ye nikakaantin malinih, ta ahe hila po bega nakadiha a nanalig nin babayi† boy anhumbongen la yay Oybon Tupa agya way-ihatew ya makew. Timbeh na hila ibat kanlan kaganaan a tatao ha babe-luta ta-omen hilabay ye unan hagpa kanan Apo Dioh boy kanan Oybon Tupa. ⁵ Ahe hila bega nanago boy homain hilan pakaumihan.

Hilay Tatlon Anghil

⁶ Pangayadi, nakit ko yay kanayon a anghil a anlumpad ha lowang. Anti kana ye Manged a Balita a homain anggaan ta-omen na ipatanda kanlan tatao ihti ha babe-luta, ha kaganaan a nanahyon, lalahi, hahabi boy tatao. ⁷ Ket yati ye an-ipangha na, “Malimo kawo kanan Apo Dioh boy dangalen yoya, ta panaon ana nin panuhga na. Galangen yo yay Apo Dioh a namalhowa nin langit, luta, dagat boy huhubol.”

⁸ Pangayadi, linumpad ya met ye ikalwan anghil a ampingipangha nin wanae, “Nadama ana! Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia. Ta hilay angkumonin ihtew ye nangumbinyo kanlan kaganaan a nanahyon ha babe-luta a humbongen lay kadamogan la a kahulog nan Apo Dioh.”

⁹ Haanin, linumpad ya met ye ikatlon anghil a ampingipangha nin wanae, “Hilay kaganaan a ampinggalang kanan matubag a ayop boy ha libulto na boy nagpamalka ha kikiding o gagamet la, ¹⁰ ket madihaan la ye tubat a poot nan Apo Dioh, ta paduhaan na hila makauli ha apoy boy asupre ha adapan nan Oybon Tupa boy kanlan aanghil na. ¹¹ Homain tegan antumagay ye anoh nin apoy a ampamatiyatiya kanla. Mangaamot boy madeglem hilan angkapatiyatiyaan ye nanggalang kanan matubag a ayop boy ha libulto na boy nagpamalka hila po nin ngalan na.”

¹² Kaya-bay hikawon pagtao nin Dioh a ampanumbong nin bibilin na boy pahulong a ampamteg kanan Apo Jesus, katapulan a mangikpe kawo.

¹³ Pangayadi, nakange akon bihnga a ibat ha langit a ampaghahi nin wanae, “Thulat mo yati. Paibat haanin, minged hilay tataon ampaghilbi kanan Apo anggan matey.”

* **14:1** Zion: hiyay labay habiyen ket Jerusalem. † **14:4** ahe po bega nakadiha a nanalig nin babayi: hiyay labay habiyen ket hilay mapatayaan kanan Apo Dioh.

Hinabi nan Ihpido, "Awo! Minged hila, ta magpainawa hilayna ha mangabyat a obda la boy matanggap laynay plimyo uli ha manganged a didiyag la."

Hiyay Pamupol ha Babe-luta

¹⁴ Pangayadi, nakakit akon maputi a owep. Ket main ampikno ihtew a ba-mon hiyay ibat ha langit a in-Anak nin Tao. Nakakodona yan balitok boy ampangemgem yan matadem a balot.

¹⁵ Haanin, main po kanayon a anghil a ibat ha Timplo. Ket impangha na kanan ampikno ha owep, a wana, "Gawien moyna ye balot mo boy mamupol kayna, ta naom ana ye pupolen ha babe-luta."

¹⁶ Kaya-bay hiyay ampikno ha owep, binalot nayna ye pupolen ha babe-luta. ¹⁷ Pangayadi, nakakit akoyna man nin maghay anghil. Nangibat ya ha Timplo ha langit boy ampangemgem ya met nin matadem a balot.

¹⁸ Pangayadi, main akoyna man nakit a maghay anghil a nilumwah ha pangihagpaan. Hiyabay ye ampamaala nin apoy ha pangihagpaan nin digalo. Impangha na kanan anghil a ampangemgem nin matadem a balot, a wana, "Gawien moyna ye matadem a balot mo, ta pupolen moyna ye uubah ha kaganaan a ubahan ha babe-luta, ta naom hilayna." ¹⁹ Kaya-bay pinupol nayna ye uubah haka na ingkonin ha mayadet a pamihanakan. Ket yatin pamihanakan ye nakailalayan nin tubat a poot nan Apo Dioh. ²⁰ Ket ha ilwah nin banwa, ihtewbay na hilan pinihnak ye uubah. Paibat ihtew, dinumawoy ye daya a inumabot ha tatlon gatoh a kilomitodo ye kakadang nin dawoy na boy maghay depah met ye kaalale.

15

Hiyay Kalinghuyotan a Pamaidap

¹ Haanin, nakakit akoyna man nin tubat a kapagtakaan a pagkakitan ha langit. Main pitoy anghil ihtew a main kaget a piton kalinghuyotan a pamaidap. Hilatew ye pangignap a poot nan Apo Dioh.

² Ket yati ye nalyadi. Nakit ko ye ba-mon dagat a halamin a andumilot. Nakit ko hila po ihtew ye tataan nanambot kanan matubag a ayop boy ha libuloto na. Ahe hila nagpamalka nin numilo o ngalan na. Antigtingen lay alpa a in-ibay nan Apo Dioh. ³ Angkantaen lay kanta nan Moises* a maghilbi nan Apo Dioh a hiyay kanta a tungkol kanan Oybon Tupa, "Apo Dioh a makapalyadiyan nin kaganaan,

tubat a kapagtakaan ye didiyag mo!

Poon ka nin kaganaan a lulugal.

Hiyay papadan mo ket kaptegan boy matoyong.

⁴ Apo, ayay ahe malimo kammo? Ayay ahe manggalang kammo?

Hikan bengat boy homain kan kapadiho.

Hilay kaganaan a nanahyon, ket humaley hilan manggalang kammo, ta nakit laynan kaganaan ye matoyong a didiyag mo."

⁵ Pangayadi yatew, nakit ko a nalukatan ye ilwangan nin Timplo ha langit. Anti ya ihtew ye nakaihulatan nin Bibilin. ⁶ Ket paibat ha Timplo, nilumwah hilay piton aanghil a main piton kalinghuyotan a pamaidap. Nakahoot hila nin malinih, angkuminlab a bado a lino boy main pakabat a balitok ye pagaw la. ⁷ Haanin, hiyay magha kanlan apat a angkabi-ay a palhowa, binyanan na hilay piton anghil nin titimaghan kulo a balitok a napno nin poot nan Apo Dioh a angkabi-ay makanoman. ⁸ Ket hiyay Timplo, napno yan anoh a ibat ha kahnagan boy kapalyadiyan nan Apo

* 15:3 Exodo 15:1-18.

Dioh. Ket homain makahlep ihtew legan ahe la po mignap a ibuhboh nin piton anghil ye piton pamaidap.

16

Hilay Kukulo a Nakaikunaan nin Poot nan Apo Dioh

¹ Pangayadi, nange koy makhaw a bihnga a paibat ha Timplo a ampangitubol kanlan pitoy anghil, a wana, "Kokawoyna, ta ibuhboh yoyna kanlan tatao ha babe-luta ye poot nan Apo Dioh a nangaikonin ha piton kukulo."

² Haanin, hiyay unan anghil, inumalih yayna. Ket imbuhboh na ha babe-luta ye laman nin kulo na. Ket hilay nagpamalka ha kikiding la boy nanggalang ha libulto nan matubag a ayop, nadelat hila nin ampakailoy boy tubat a ilab.

³ Pangayadi, hiyay ikalwan anghil, imbuhboh na ha dagat ye laman nin kulo na. Hiyay lanom ha dagat, nag-ilyadin omen ha daya nin natey a tao. Ket nangamafey hilay kaganaan angkabi-ay a palhowa ha dagat.

⁴ Pangayadi, imbuhboh na met nin ikatlon anghil ye laman nin kulo na ha kakabatowan boy ha huhubol. Ket nag-ilyadi met daya yatin kaganaan.

⁵ Pangayadi, nange kon hinabi nan anghil a ampamaala nin lanom, "Matoyngong ka.

Hikan bengat boy homain kanayon a Dioh paibat hatew anggayna haanin.

Matoyngong ka ulita pinaduhaan mo hila.

⁶ Uлита pinadawoy la ye daya lan pagtao mo boy hilay popodopita mo hatew, ket daya met ye impainom mo kanla.

Yati ye matoyngong a pamae mo kanla."

⁷ Nakange ako po nin bihnga a ibat ha pangihagpaan nin digalo, a wana, "Petegbay Apo Dioh a makapalyadiyan ha kaganaan, huhuto boy matoyngong ye pamaduha mo."

⁸ Pangayadi, imbuhboh nan ikapat a anghil ye laman nin kulo na ha mangaamot. Ket inumamot yan tubat. Kaya-bay nangapipilah hilay tatao.

⁹ Noba agya man nangapipilah hilaynaya tatao, ket ahe hila po ateed naghehe ha kakahalanan la. Ahe laya ginalang ye Apo Dioh a main kapalyadiyan kanlan hilatin pamaidap, no aliwan inlungolungo laya.

¹⁰ Pangayadi, imbuhboh nan ikaliman anghil ye laman nin kulo na ha pamiknoan nan matubag a ayop. Ket nilumiteh ye panakopan na. Ket hilay anhakopen na, nakayat lay dila la uli ha tubat a ilab a angkatanam la. ¹¹ Noba ahe hila po ateed naghehe ha kakahalanan la, no aliwan inlungolungo la yay Apo Dioh ha langit uli ha ilab boy dedelat a timbek kanla.

¹² Pangayadi, imbuhboh na met nin ikaanem a anghil ye laman nin kulo na ha mayadet a kabatowan nin Eufates. Ket namal-an ya ta-omen hilayna makadan ye popoon a ibat ha daya. ¹³ Haanin, nakit kon nilumwah ha bebey nan dragon, matubag a ayop boy ampagkonwadin podopita ye tatlon mangadinat a ihpidito a kadih pahinga. ¹⁴ Hilayati ye tatlon mangaloke a ihpidito a ampangay nin kapagtakaan. Ket nakew hila kanlan kaganaan a popoon ihti ha babe-luta ta-omen la hila tiponen a makilaban kanan makapalyadiyan a Apo Dioh ha maabot ye intaning a mangaamot na.

¹⁵ "Pakaleng-en yon manged yati! Hiyay panlumuteng ko, ket hamon panlumuteng nin manakaw! Minged ye taon nakahadya legan ampangagad ya kangko boy ahe ampagloh-ok nin bado na ta-omen

yan aliwan loh-ok ha pangumodang na boy ahe ya mipading-ey ha panlumataeng ko.”

¹⁶ Haanin, hilay mangaloke a ihpidito, tinipon la hilay kaganaan a popoon boy huhundaloh la haka la hila inlakew ha lugal a anhabtan Armagedon ha habin Hebreo.

¹⁷ Pangayadi, hiyay ikapiton anghil, imbuhboh na met ye laman nin kulo na ha angin. Ket main akon nange a makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan a anti ha Timplo, a wana, “Nignap anay kaganaan!” ¹⁸ Ket nangilatkilat, nangudol-kudol, hinumneg boy nanlayon nin makhaw. Yati ye pinakamakhaw a layon paibat po ha napalhowa ye tao. ¹⁹ Ket hiyay angkabalitaan a banwan Babilonia, napikatlo ya boy nangadama po ye kaganaan a babanwa ihti ha babe-luta. Intupad nan Apo Diah ye hinabi na tungkol kanlan tataon angkumonin ha banwan Babilonia. Ta uli ha tubat a kalok-an la, ahe la naliklikan ye tubat a poot nan Apo Diah kanla. ²⁰ Nangaanam ye aalipoteh. Nangayeyegma yan napatal ye mamapantay. ²¹ Nangudan ya nin mangayadet a tabulinaw a limampo a kilo ye kabyat nin balang magha. Ket nangabegbaan hilay tatao. Ket ulin yatew a tubat a pamaidap kanla, lalalo la yaynan inlungolungo ye Apo Diah.

17

Hiyay Babayin Māgkahalanan boy hiyay Matubag a Ayop

¹ Pangayadi, hiyay magha kanlan pitoy anghil a ampangaget nin kulo, ket hinumale y ya kangko boy hinabi na, “Kilakew ka kangko, ta ipakit ko kammo ye pagkaduha nan angkabalitaan a babayin babayadan. Hiyabay ye angkabalitaan a banwa* a anti ha mahaley nin malabong a kabatowan. ² Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ket bamo hilaynan nakibabayi kana, ta hinumbong lay aadal na. Ket hilay kaganaan a tatao met, bamo hilan nalahing nin alak nan babayi makauli ha kadamogan na.”

³ Kapipikhaan, naheb akon Ihpiditon Diah. Ket hiyay anghil, inlakew nako ha wangwang. Ihtew koya nakit ye babayin nakahakay ha matubag a ayop a kadih matibya. Yatin ayop, pito ye o na boy mapo met ye hungay na. Ha laman na, ket nakamalka ye mangaloke a ngangalan a pangumih kanan Apo Diah. ⁴ Hiyay babayi, kadih matibya boy kadih ubi ye bado na. Nakahoot ya nin alahah a balitok, mangaalaga a dadapah boy perlas. Pangangemgem yan bahon balitok a napno nin tubat a kalok-an boy makakading-ey a kadamogan. ⁵ Nakamalka ha kiding na ye ngalan a main hikliton labay habiyen:

YATI YE ANGKABALITAAN A BANWA NIN BABILONIA,

HIYAY INDO LAN BABAYIN BABAYADAN

BOY NIN KAGANAAN A KALOK-AN IHTI HA BABE-LUTA.

⁶ Ket yatin babayi, nakit ko a lahing yan daya lan pagtao nin Diah a impapatey na uli ha panumbong la kanan Apo Jesus. Pamakakit ko kana, nagtaka kon tubat.

⁷ Noba hinabi nan anghil kangko, “Adi ka ampagtaka, ta habiyen kon kaganaan kammo ye labay habiyen nin tungkol ha babayin nakahakay boy hiyay matubag a ayop a main pitoy o boy mapo a hungay. ⁸ Hiyay nakit mon matubag a ayop, ket angkabi-ay ya hatew, noba natey yayna. Noba lumwah ya met ateed lano a ibat ha maalale a tubat a kulongan ha lala-luta, paugot ha kapaduhan a homain anggaan. Ket hilay tatao ihti

* 17:1 *angkabalitaan a banwa* ket Roma. Ha libdo a yati, anhabtan met Babilonia.

ha babe-luta a ahe nakalihta ye ngangalan la ha libdo nin bi-ay paibat po ha napalhowa ye babe-luta, ket magtaka hila, ta makit la yan uman ye matubag a ayop, ta angkabi-ay ya hatew boy natey yayna, noba nabi-ay yayna man.”

⁹ “Kaya-bay haanin, katapulan ihti ye kadunungan ta-omen matalohan ye labay habiyen nin hilati. Hiyay piton ō nan matubag a ayop, ket hilati ye piton mamapantay a ampiknoan nan babayi boy nakailalayian la met nin piton popoon. ¹⁰ Lima kanlan hilatin popoon, ket natey ana. Hiyay magha, ampamoon ya haanin. Hiyay ikapito, ahe ya po nilumateng. Noba no lumateng yayna, ahe magbuyot ye pamoon na. ¹¹ Hiyay matubag a ayop a angkabi-ay hatew noba natey yayna, ket hiyabay ye ikawalon poon a omen kanlan piton popoon. Ket ipalakew naya met ateed Apo Dioh ha kapaduhan a homain anggaan.”

¹² “Hiyay mapo a huhungay a nakit mo, hilayati ye popoon a homain po panakopan. Noba mabyayan hila nin kapalyadiyan a mamoon kalamo la yay matubag a ayop, noba ahe magbuyot. ¹³ Ket hilatin mapo a popoon, naymamagha hila. Ket ibyay la kanan matubag a ayop ye kapalyadiyan boy katulidan la. ¹⁴ Ket kalabanan la yay Oybon Tupa. Noba hiyay Oybon Tupa kalamo na hilay hinagyat na, pinili na boy mapatayaan a mānumbong na, ket manambot ya. Ta hiyay Oybon Tupa ye makapalyadiyan ha kaganaan a mānguna boy ha kaganaan a mānungkolan.”

¹⁵ Hinabi na po nin anghil kangko, “Hiyay nakit mon lanom a ampiknoan nan babayin babayadan, ket hilayain ye tataon ibat ha kaganaan a lalahi, nanahyon, boy hahabi. ¹⁶ Hiyay nakit mo a matubag a ayop boy mapo a hungay, ket mapoot hila lano kanan babayin babayadan. Kowen lay kaganaan a babandi na dayon bado na. Ket homain bega mapatla kana. Kena la lanoy laman na boy ulamen la po ye mapatla. ¹⁷ Ta impaihip nan Apo Dioh kanlan mapo a popoon a paymamaghaan lan ibyay ye panakop la kanan matubag a ayop anggan matupad ye Habi nin Dioh.”

¹⁸ “Hiyay babayin nakit mo, ket hiyabay ye angkabalitaan a banwa a ampanakop kanlan popoon ihti ha babe-luta.”

18

Hiyay Pagkadama nin banwan Babilonia

¹ Pangayadi yatew, nakakit akoyna man nin kanayon a anghil a anumaypa ibat ha langit. Main yan tubat a kapalyadiyan. Ket uli ha tubat a kahnagan na, nahnagan nay babe-luta. ² Nangha ya nin makhaw, a wana, “Nadama anay angkabalitaan a banwan Babilonia!

Ket haanin, kunaan laynan bengat nin mangaloke a ihpidito boy kunaan nin kaganaan a kalahin mamanokmanok a mangadinat boy ampakahulog.

³ Ta uli ha tubat a kadamogan na a kahulog nan Apo Dioh, naoy-oy na hilay kaganaan a nanahyon ihti ha babe-luta. Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ket nakibabayi hila kana.

Ket uli ha pagpapapakda nan babayi ha kalabayan na, hilay māglako, binumatnang hila met.”

⁴ Haanin, nakange akoyna man nin kanayon a bihnga a ibat ha langit, a wana, “Hikawon tatao ko, lakwanan yoya.

Adi kawo ampakidaman ha kahalanan na

ta-omen kawo ahe milabon ha kapaduhaan a nakahadya kana.

5 Ta hiyay luhbo nin kahalanan na ket anggaynan langit.

Ket ahe na maliwaan Apo Diah ye kalok-an na.

6 Kaya-bay no way-omen ye dinyag na kanyo,
ket wanabay met ateed ye diyagen yo kana
boy pikalwaen yoy pamae yo kana.

Hiyay maloke a dinyag la kanyo,
pikalwaen yon diyagen kana.

7 No way-omen yan nagmayadet boy nagpapakapda ha kalabayan na,
ket ibae kana ye kaeteban na a kapatiyatiyaan boy kalelean.

Ta anhabiyen na ha hadili na,

'Magha kon Reyna, aliwa kon bawo,
boy ahe ako magdiha nin kalelean makanoman!'

8 Ulin yati, ha loob nin maghay mangaamot, mapayngingidlan a lumateng
kana

ye kamateyan, pangandang boy bitil.

Pangayadi, maulam ya.

Ta makapalyadiyan yay Apo Diah a mamaduha kana."

9 Ket hilay popoon a nakibabayi kana boy nakipagpapakapda kana,
tumanggih boy mangandang hila no makit layna ye anoh nin pagkaulam
na. 10 Ket mideng hila ha mataang, ta angkalimo hilan midaman a

mapatiyatiyaan, a wanla,
"Kakaingalo!

Ta ha loob bengat nin maghay odah,

ket nayadi anay pagkaduha lan tatao ha angkabalitaan a banwan
Babilonia!"

11 Hilay māglako ihti ha babe-luta, ket tangihan boy andangan laya, ta
homain anan manaliw nin lalako la. 12 Homain anan manaliw nin lalako
la a balitok, mital, maalaga a dadapah boy perlas, boy hilay tatapih a
lino, seda boy tatapih a kadih obi boy matibya. Homain anan manaliw
nin lako la a kayon mabango, boy babandi a yadi ha bangil nin elepanti,
mangaalaga a kayo, tanho, bakal boy marmol. 13 Homain anan manaliw
nin lalako la a pabango a omen ha hamiling, pampalahap, insenso boy
mira. Wanabay met ha lalako la a alak, ladak, tapok boy tidigo, baka,
tupa, kabayo boy kaliha, boy iipoh. 14 Ket hilay māglako ha banwan
Babilonia, habiyen la kana, "Naanam hilaynay kaganaan a kalalabay mon
mapagkonin. Boy hiyay kabatnangan boy katampaan mo, ahe ana bega
maiudong kammol!" 15 Ket hilay māglako a binumatnang uli kanlan tatao
kananyain a banwa, ket tumanggih boy mangandang hila boy mideng
hila ha mataang, ta angkalimo hila a midaman a mapatiyatiyaan. 16 Ket
habiyen la,

"Kakaingalo ya yain a angkabalitaan a banwa.

Ta hilay tatao ihen hawew, ampaghoot hila nin kadih obi boy matibya
a lino

boy naalkohan nin balitok, mangaalaga a dapah boy perlas!

17 Ket ha loob nin maghay odah bengat, nahipet ye kaganaan a babandi
nan yain a banwa!"

Ket hilay kaganaan a kapitan boy nakalugan ha babalko a omen kanlan
kahaglap ha babalko boy hilay ampaganapulan ha dagat, ket mataang
hilan ampideng a ampamilew. 18 Legan ambilewen la yay anoh nin
banwan angkaulam, an-ipangha la met, a wanla, "Homain kapadiho yain
a angkabalitaan a banwa!"

¹⁹ Uli ha kalelean la, binudubodan lan tuwapok ye ō la boy nangandang hila, a wanla,

“Kakaingalo ye nalyadi ha angkabalitaan a banwa.

Ta makauli ha kabatnangan na, hilay kaganaan a main babalko ha dagat, ket binumatnang hila met.

Noba ha loob bengat nin maghay odah ket naanam ye kaganaan!”

²⁰ Uli ha nalyadi kananyain a banwa, mag-aliket kawon angkumonin ha langit,

hikawon pagtao nin Dioh, aapohtol boy popodopita.

Ta uli ha dinyag na kanyo,

pinaduhaan naynan Apo Dioh yain a banwa.

²¹ Pangayadi, hiyay maghay makapalyadiyan a anghil, ket nangwa yan dapah a omen kayadet nin gilingan haka na intapon ha dagat, a wana,

“Wanabay ya lanon mibegba ye angkabalitaan a banwan Babilonia.

Ket ahe ana makit uman.

²² Ahe ana mange kana ye tigtigan nin alpa, tamboyok boy plawta boy bihnga lan māḡkanta.

Homain anan makit kana a mangagaling a mānyag nin hinyaman boy ahe ana met mange ye heneg nin gilingan.

²³ Homain anan makit a henag nin kingki kana.

Homain ana met mange kana a mahayaghag a bihnga nin bayon kahal.

Ta hilay māḡlako na ye nag-ilyadin ba-mon makapalyadiyan ha babe-luta.

Ket tinalingo lay kaganaan a nanahyon makauli ha paghalimangka.”

²⁴ Dinumawoy ihtew ye daya lan popodopita, pagtao nin Dioh boy hilay kanayon a tatao a pinatey ihti ha babe-luta.

19

Hiyay Panggalang kanan Apo Dioh ha Langit

¹ Pangayadi, nakange ako nin bihnga nin malabong a tatao ha langit a ampangipangha nin wanae,

“Galangen yay Apo!

Anti kanan Apo tawon Dioh

ye kaligtahan, kadangalan, boy kapalyadiyan.

² Huhto boy matoyng ye uhga na kanan babayin babayadan

a nangigaygay kanlan tatao ha babe-luta a manyag nin kalok-an makauli ha kadamogan na.

Boy pinaduhaan na yan Apo Dioh,

ta pinatey na hilay māḡhilbi na.”

³ Hinabi la po,

“Galangen yay Apo!

Hiyay banwan Babilonia a angkaulam,

ket an-umanoh yan homain tegen.”

⁴ Haanin, hilay luwampo boy apat a mānungkolan ha langit boy hilay apat a angkabi-ay a palhowa, nanalimukod hilan nanggalang kanan Apo Dioh a ampikno ha pamiknoan na, a wanla,

“Galangen yay Apo Dioh! Amin!”

⁵ Pangayadi, main akon nange a bihnga a ibat ha pamiknoan a wanae,

“Galangen yo yay Apo tawon Dioh,

hikawon kaganaan a ampaghilbi kana,

hikawon main limo kana,

matagay man o maaypa!”

6 Pangayadi, nakange akoy na man nin ba-mon heneg nin malabong a tatao a ba-mo met tonoy nin makhaw a lagahlah nin lanom boy dagoldol nin kodol a ampaghabi nin wanae,
 “Galangen yay Apo!

Ta ampamoon yaynay Apo tawon Dioh a Makapalyadiyan.

7 Mag-aliket boy maghayaghag kitawo
 boy galangen tawo ya.

Ta panaon anan magkahal ye Oybon Tupa.

Ket hiyay ikahal na, nakahadya yayna met.

8 Pinahootan ya nin
 mangkuminlab, malinih boy tubat ye kaputian a lino.”

Hiyay labay nan habiyen nin tubat ye kaputian a lino, ket hiyay matoyngong a didiyag lan pagtao nin Dioh.

9 Hinabi na po kangko nin anghil, “Thulat mo yati. Minged hilay kinumbida ha poni nan Oybon Tupa.” Boy hinabi na po, “Peteg a hahabi nin Dioh yati.”

10 Haanin, nilumukob ako ha aphayan nan anghil ta-omen ako mang-galang kana. Noba hinabi na kangko, “Adey, adey mo andiyagen yain kangko! Ta padiho kitan māghilbi nan Apo Dioh a omen met ateed kanlan kakatongno mon ampangipapteg nin kaptegan tungkol kanan Apo Jesus. Hiyay Apo Dioh bengat ye galangen mo!” Ta hiyay kaptegan a tungkol kanan Apo Jesus ye an-ipahabi nin Ihpediton Dioh omen ha impahabi na kanlan popodopita hatew.

Hiyay Nakahakay ha Kabayo a Maputi

11 Pangayadi, nakit ko a naglukat ye langit. Ket nakit ko ye maputi a kabayo a ampideng ihtew. Hiyay nakahakay, anhabtan yan Mapatayaan boy Peteg, ta matoyngong ye panuhga na boy pamakigubat na. 12 Hiyay mata na, ba-mon manliyabliyab a apoy boy malabong ye makandin kodona ha o na. Main ngalan a naimalka ha laman na a hiyan bengat ye nagtanda. 13 Anhabtan yan “Habi nin Dioh.” Ket hiyay kepkep na, nahmek nin daya. 14 Anhumbongen ya nin malabong a huhundaloh a ibat ha langit a nakabado nin malinih boy tubat ye kaputian a lino boy nakahakay hila nin kabayo a mangaputi. 15 Hiyay anhabtan Habi nin Dioh, anlumwah ha bebe y na ye matadem a kampilan a panambot na ha kaganaan a nanahyon. Manakop ya kanla nin maigpit. No way-omen ye pamihnak nin ubah ha pamihanakan, wanabay na ipadiha kanlan kaganaan ye tubat a poot nan Apo Dioh a makapalyadiyan. 16 Ha bado na ha dapit paa na, main nakamalka a wanae,

“POON A MAKAPALYADIYAN HA KAGANAAN A MANGUNA BOY HA
 KAGANAAN A MANUNGKOLAN.”

17 Pangayadi, nakit koy maghay anghil a ampideng ha mangaamot. An-ipangha na kanlan mamano manok ha lowang ye wanae, “Makew kawo ihti! Maytitipon kawo ha mayadet a poniyan nin Dioh. 18 Ta kena yoy laman lan popoon, hilay mānguna nin malibon huhundaloh, hilay makapalyadiyan, hilay nakahakay dayon kakabayo la, boy kaganaan a tatao, ipoh man o ahe, maaypa man o matagay.”

19 Pangayadi, nakit ko yay matubag a ayop boy hilay popoon ihti ha babe-luta boy kaganaan a huhundaloh la. Naytitipon hila ta-omen hila makigubat kanan nakahakay ha kabayo boy huhundaloh na. 20 Noba nadakep yay matubag a ayop boy hiyay ampakonwadin podopita na a nanyag nin hilatew a kapagtakaan hatew makauli ha matubag a ayop. Ket hilatew a kapagtakaan ye pinanalingo na kanlan tataon main malka nin

matubag a ayop boy nanggalang ha libulto na. Ket hiyay matubag a ayop boy magkonwadin podopita, naitapon hilan angkabi-ay ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre. ²¹ Ket hilay huhundaloh la, pinatey hila met makauli ha kumpulan a anlumwah ha bebeyp nan nakahakay ha kabayo a maputi. Ket hilay mamanokmanok, nagpakapda hilan nangna nin lalaman la.

20

Malibon Taon

¹ Pangayadi, main akon nakit a maghay anghil a an-umaypa ibat ha langit. Ampaningding yan mayadet a tanikala boy tulbek nin maalale a tubat a kulongan ha lale-luta. ² Haanin, hiyay anghil, dinakep na yay dragon a bikat ha unan panaon a hiyay Diyablo o Satanas haka naya inggapoh ha loob nin maliboy taon. ³ Ket in-ampag naya ha maalale a tubat a kulongan ha lale-luta haka na tinolbekan ye ilwangan ta-omen yayna ahe makatalingo nin nanahyon ihti ha babe-luta ha loob nin maliboy taon. Noba pangalabah yatew, katapulan a maipalwah ya ha makandin panaon.

⁴ Pangayadi, nakakit akon malabong a pamiknoan. Hilay ampikno ihtew, ket nabyayan hilan katulidan a manuhga. Boy nakit ko hila met ye kalelwa lan naputohan nin leey uli ha pamapteg lan tungkol kanan Apo Jesus boy ha pangipatanda la nin Habi nin Dioh. Hilati ye ahe nanggalang kanan matubag a ayop o ha libulto na boy ahe nagpamalka ha kiding la o ha gamet la. Nabi-ay hilan uman boy nabyayan nin katulidan a mamoon a pagkalamo nan Cristo ha loob nin maliboy taon. ⁵ Hilayati ye naunan nabi-ay uman. Noba hilay kanayon a nangamatey, bi-ayen na hila met pangalabah nin maliboy taon. ⁶ Minged boy pagtao nin Dioh ye nailamo ha unan pagkabi-ay uman. Ta homain anan kapalyadiyan ye ikalwan kamateyan kanla. Ket hilabay anay papadi nan Apo Dioh boy Cristo boy kalama na hilan mamoon ha loob nin maliboy taon.

Hiyay Pagkahambot nan Satanas

⁷ Pangalabah nin maliboy taon, hiyay Satanas ket maipalwah yayna ha pagkakulong na. ⁸ Ket lakwen na hilan talingowen uman ye nanahyon ha babe-luta a anhabtan Gog boy Magog.* Tiponen na hilan Satanas, ta makigubat hila kanlan mamteg nan Apo Dioh. Hiyay kalabong la, ket ba-mon langhi ha gilid dagat a ahe mabilang-bilang. ⁹ Nitayak hila ha kaganaan a lulugal ha babe-luta. Kinobkob la hilay pagtao nin Dioh boy hiyay banwa† a an-adoen na. Noba pinaudanan na hilan Apo Dioh nin apoy. Ket nahipet hilay kaganaan a katagem nan Satanas. ¹⁰ Ket hiyay Satanas met a nanalingo kanla, nitapon ya ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre a nakaitaponan la met ateed nin ampagkonwadin podopita boy hiyay matubag a ayop. Ihtewbay hilan mapaidapan nin homain anggaan.

Hiyay Huyot a Panuhga

¹¹ Pangayadi, nakit ko yay mayadet boy maputi a pamiknoan boy hiyay ampikno ihtew. Ket ha adapan nan ampikno, naplak ye langit boy luta. Ket ahe yayna nakit uman. ¹² Ket hilay nangamatey, matagay man o maaypa, nakit ko hilan ampideng ha adapan nin pamiknoan nin Dioh. Biniklal ye lilibdo dayon libdo nin bi-ay. Ket hilay nangamatey, nauhgaan hila uli

* **20:8** *Gog boy Magog* ket nanahyon a napaytipon ta-omen hila makilaban kanan Apo Dioh (Ezekiel 38-39). † **20:9** *banwa a an-adoen*: hiyay labay habiyen ket Jerusalem.

ha didiyag la a naihulat ha libido. ¹³ Hilay nangamatey ha dagat boy ha luta, nangailwah hila paibat ha Bito. Ket inuhgaan hilan kaganaan ha kaeteban nin didiyag la. ¹⁴ Pangayadi, hiyay Kamateyan boy Bito, naitapon ha dagatdagatan nin manliyabliyab. Yati ye ikalwan kamateyan. ¹⁵ Ket hilay ahe nakalihita ye ngalan la ha libdo nin bi-ay, ihtewbay hila met intapon ha dagatdagatan nin manliyabliyab.

21

Hiyay Bayon Langit boy Bayon Luta

¹ Pangayadi, nakit koy bayon luta boy bayon langit. Naanam ana ye alan a langit boy luta, agya hiyay dagat. ² Boy nakit koy bayon banwan Jerusalem a an-umaypa ibat kanan Apo Dioh ha langit. Yatin banwa, ket tubat ye katampa na. Ba-mo yan matampa a babayin ikahal boy nakahadya yaynan managana kanan lakin mangikahal kana. ³ Pangayadi, nakange akon makhaw a bihnga a ibat ha pamiknoan, a wana, "Bilewen yo! Hiyay Apo Dioh, kumonin yayna ha talig lan tatao! Mapagkalamo la yayna, ket hilabay ana ye tatao na. [Ket hiyabay ana ye Dioh la.] ⁴ Punahen na ye luluwa la. Homain anan kamateyan, pangandang, panumangih, o iilab, ta nalabah ana ye alan a angkalyadi."

⁵ Hinabi nan ampikno ha pamiknoan, "Bilewen yo! Ambayowen koynay kaganaan."

Ket hinabi na po kangko, "Thulat mo yatin anhabiyen ko, ta mapatayaan yati boy peteg!"

⁶ Hinabi na po kangko, "Nayadi anay kaganaan! Hiko ye Alpha boy Omega, hiyay labay habiyen, hikoy pinandugiyen boy kapopohan nin kaganaan. Ayaman a angkaplangan, ket biyan ko yan libdin lanom ibat ha hubol a ampakaibay bi-ay a homain anggaan. ⁷ Yati ye tawiden lan nanambot. Hikoyay Dioh la boy diyagen ko hilan aanak ko.

⁸ Noba ampakalilimo ye malyadi kanlan kokolimpot, ahe namteg kangko, tubat ye kalok-an la, mamatey nin tao, mapandamog, hilay magkulam, nangalang ha diohdiohan boy kaganaan a mangatago. Ta maitapon hila ha dagatdagatan nin manliyabliyab a asupre. Yabayti ye ikalwan kamateyan."

Hiyay Bayon Jerusalem

⁹ Haanin, hinaleyan na kon magha kanlan pitoy anghil a main pitoy kulo a napno nin pitoy angkahuyot a pamaidap. Hinabi na kangko, "Makew ka ihti, ta ipakit koya kammo ye babayi a ikahal nan Oybon Tupa." ¹⁰ Tampol akon naheb nin Ihipiditon Dioh. Ket inlakew na kon anghil ha katatagayan a mapantay. Ket impakit na kangko ye banwan Jerusalem a an-umaypa ibat kanan Apo Dioh ha langit. ¹¹ Anhumnag ya uli ha kahnagan nan Apo Dioh boy angkuminlab yan ba-mon maalaga a dapah a omen ha jasper boy ba-mon tabulinaw kakinang. ¹² Ket yatew a banwa, naliktop yan makugpa boy matagay a alad. Labinluway ilwangan na. Ket balang ilwangan na, main ampagbantay a anghil. Kanlan hilatin iilwangan, naimalka ye ngangalan nin labinluway lahi nin Israel. ¹³ Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitatlo ye ilwangan nin balang pahen, tatlo ha daya, tatlo ha amyanan, tatlo met ha abagatan boy tatlo ha laod. ¹⁴ Boy naipaideng ya ha labinluwa a pundahyon a dapah a nadokitan nin ngangalan lan labinluwa a apohtol nan Oybon Tupa.

¹⁵ Hiyay anghil a nakitongtong kangko, main yan kaget a panukad a ba-mon teken a balitok, ta hukaden na ye banwa, hilay iilwangan boy alad

na. ¹⁶ Yatin nailiktop a alad ket kudalado boy manitlatlo ye ilwangan nin balang pahen. Padihoy kakadang boy kabilal na a luwan libo boy apat gatoh a kilometodo. Wanabay met ye katagay na. ¹⁷ Hinukad na met ye alad. Anemapo boy apat a mitodo ye kakugpa na. Hiyay panukad a ginawi nan anghil, omen ya met ateed ha panukad a anggawien lan tatao.

¹⁸ Yadi ha dapah a jasper ye alad. Ket hiyay banwa, dinyag ha pawa balitok a ba-mon tabulinaw kakinang. ¹⁹ Hilay dadapah a pundahyon nin alad, ket naalkohan nin nakahinadi a mangaalaga a dapah. Hiyay angkauna jasper, safiro ye ikalwa, kalsedonia ye ikatlo, esmeralda ye ikapat, ²⁰ boy hiyay ikalima sardonika, ikaanem ye kornalina, krisolito ye ikapito, berilo ye ikawalo, topaz ye ikahiyam, krisopraso ye ikamapo, hasinto ye ikalabinmagha boy amatista ye ikalabinluwa. ²¹ Ket perlas ye labinluwan iilwangan. Hiyay balang ilwangan, yadi ya ha maghan matiboen perlas. Pawa balitok ye kakalhada nin banwa a ba-mon tabulinaw kakinang.

²² Homain akon nakit a Timplo ha banwa, ta hiyay Apo Diuh a makapalyadiyan ha kaganaan boy hiyay Oybon Tupa ye bilang timplo ihtew. ²³ Ahe ana katapulan ye mangaamot o bowan a mamahnag nin banwa, ta hiyay kahnagan nan Apo Diuh ye mamahnag boy hiyay Oybon Tupa met ye tillag ihtew. ²⁴ Ket yatin tillag ye ampamahnag ha kaganaan a nanahyon. Hilay kaganaan a popoon ihti ha babe-luta, ilakew la met ye kabatnangan la ihtew. ²⁵ Ket yatin banwa, lanang a nakalukat ye ilwangan na, ta homain anan madeglem ihtew. ²⁶ Ket mailakew ihtew a banwa ye kabatnangan nin kaganaan a nanahyon. ²⁷ Noba hilay mangadinat ha pamilew nan Apo Diuh, hilay ampanyag nin tubat a kalok-an boy hilay mangatago, ket ahe hila lano makahlep ihtew a banwa. Hilay makahlep bengat ket hilay tataon nakalihta ye ngangalan la ha libdo nan Oybon Tupa a libdo nin bi-ay.

22

¹ Pangayadi, impakit na met kangko nin anghil ye kabatowan nin lanom a ampakaibayay nin bi-ay. Makinang a ba-mon tabulinaw ye lanom na a andumawoy ibat ha pamiknoan nan Apo Diuh boy Oybon Tupa. ² Ket yatin kabatowan, andumawoy ya ha bunak nin kalhada ha banwan Jerusalem. Ha mitaligmang a gilid nin kabatowan, main poon kakayon ampakaibayay bi-ay a ampanawa bowan-bowan nin labinluwan kalahi. Hiyay boboong la, makatambal nin hahakit nin tatao ha kaganaan a nanahyon. ³ Homain makit a hinyaman a inhumpa nan Apo Diuh ihtew. Anti ya ihtew ye pamiknoan nan Apo Diuh boy Oybon Tupa. Ket hilay maghilbi na, mangalang hila kana.

⁴ Makit layna ye lupa na boy maimalka ye ngalan na ha kikiding la. ⁵ Homain anan madeglem ihtew. Kaya-bay ahe anan katapulan ye henag nin kingki o henag nin mangaamot, ta hiyay Apo Diuh ye mamahnag kanla. Ket mamoon hilayna ihtew makanoman.

Hiyay Panlumteng nan Apo Jesus

⁶ Pangayadi, hinabi nan anghil kangko, "Hilayatin hahabi, pawa mapatayaan boy peteg. Ta hiyay Apo Diuh a nangipatanda kanlan popodopita makauli ha Ihdipito na ye nangitubol nin anghil na ta-omen na ipakit kanlan maghilbi na ye babagay a madanon anan malyadi."

⁷ Hinabi nan Apo Jesus, "Madanon akoyan lumteng! Minged hilay ampanumbong nin impatanda nan Apo Diuh a naihulat kananyatin libdo."

⁸ Hiko yay Juan a nakange boy nakakit nin hilatin babagay. Pamakange boy pamakakit ko nin yatin kaganaan, nilumukob ako ha aphayan nan anghil a nangipakit kangko kanlan hilatin kaganaan a babagay ta-omen ako manggalang kana. ⁹ Noba hinabi na kangko, “Adi mo andiyagen ye wanabay. Ta agya hiko, maghilbi na met Apo Dioh a omen kammo, hilay kakatongno mon popodopita boy hilay ampanumbong ha naihulat kananyatin libdo. Hiyay Apo Dioh bengat ye galangen mo.”

¹⁰ Hinabi na po kangko, “Kaganaan a impatanda nan Apo Dioh a naihulat kananyatin libdo, ket ipatanda mo met, ta madanon hilaynan matupad. ¹¹ Hilay mangaloke, pahulong hilan manyag nin kalok-an. Hilay mangadinat, pahulong hilan manyag nin kadinatan. Noba hilay matoyngong, lalo hila po magbi-ay a matoyngong boy hilay ampangyal nin kalabayan nan Apo Dioh, lalo hila po manyag nin kalabayan na.”

¹² Hinabi nan Apo Jesus, “Lumnge kawo! Madanon akoynan lumateng! Kaget koy plimyo a ibyay ko ha balang magha bilang kaeteban nin didiyag na. ¹³ Hiko ye Alpha boy Omega, hiyay labay habiyen, hikoy una boy huyot, hiyay pinandugiyen boy kapopohan.”

¹⁴ Minged hilay ampanlinih nin babado la, ta mabyayan hilan katulidan a mangan nin dawa nin poon-kayon ampakaibyay bi-ay boy humlep ha banwa. ¹⁵ Noba hilay tataon mangaloke,* mabantak hila ha ilwah nin banwa. Wanabay met kanlan magkukulam, mapandamog, mamatey nin tao, hilay ampangyal ha diohdiohan, hilay kaganaan a matago boy hilay kalabay lay magtago.

¹⁶ “Hiko yay Jesus a nangitubol nin anghil ko ta-omen na habiyen kammo yatin babagay a katapulan mon ipatanda kanlan papangkat lan mamteg. Lahi na kon Poon David boy hiko met ateed ye bontatala ha mahanib.”

¹⁷ Hiyay Ihpititon Dioh boy hiyay babayin ikahal, hinabi la, “Humaley kawo ihti.”

Ket hilay kaganaan a nakange nin yati, habiyen la met, “Makew kawo ihti.” Ayaman a angkaplangan boy malabay minom nin lanom a ampakaibyay bi-ay, ket humaley hila. Homain man bayad yati.

Hiyay Kapopohan a Hinabi nan Juan

¹⁸ Hiko yay Juan a ampamabala ha ayaman a nakange ha impatanda nan Apo Dioh kananyatin libdo. Ayaman a mamahan ha naihulat kananyatin libdo, hiyay kaidapan a naihulat, ipahan naya met Apo Dioh ha kapaduhaan a matanggap na. ¹⁹ Boy ayaman a mamawah kananyatin impatanda nan Apo Dioh, alihen na met ye katulidan na a mangan ha dawa nin poon-kayon ampakaibyay bi-ay boy hiyay katulidan na a humlep ha banwan Jerusalem a omen ha naihulat kananyatin libdo.

²⁰ Hiyay Apo Jesus ye ampamapteg ha kaganaan a naihulat kananyatin libdo. Hinabi na po, “Peteg a madanon akoynan lumateng!”

Hinabi ko met, “Palyadiyen mo dayi Apo! Apo, makew kayna dayi ihti!”

²¹ Mikakaanti ya dayi kanyon kaganaan ye kangedan nan Apo Jesus.

* 22:15 *tataon mangaloke*: ha Griego ket ugalin aho.